

საქართველოს არქიტექტურა

თანამედროვე
ქართული
არქიტექტურები

2009

Georgian Architecture

**CONTEMPORARY
GEORGIAN
ARCHITECTS**

ნინო ლაღიძე

Nino Laghidze

საქართველოს არქიტექტურა

& თანამედროვე ქართველი არქიტექტორები

Georgian Architecture

& Modern Georgian Architects

თბილისი 2009

Tbilisi 2009

UDC(უაკ) 72(479.22)+72(479.22)(092)
ლ-302
L - 16

UDC(უაკ) 72(051.2)
ს-842

ფოტო მასალა მოპოვებულია: გია ჯაველიძის, ზაქარია ქურდიანის, მანანა ოდიშელის, გიორგი კალანდიას, ნანა მეფარიშვილის, თამთა კაციტაძის, ნატალია კურტიანიძის ფოტო არქივებიდან, ქ. ბოხუში არსებული გერმანიის სამთო მრეწველობის მუზეუმისა და საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიასთან არსებული არქეოლოგიური კვლევის ცენტრის მიერ 2001 წელს ერთობლივად ორგანიზებული გამოფენა "საქართველო – განძეულობა ოქროს საწმისის ქვეყნიდან" კატალოგიდან (მონოდებულია სულხან ხარაბაძის მიერ)

Photos have been taken from Gia Javelidze's, Zakaria Kurdiani's, Manana Odisheli's, Giorgi Kalandia's, Nana Meparishvili's, Tamta Katsitadzes and Natalie Kurtanidze's photo archives, from the catalogue of exhibition "Georgia – Treasure from the Land of Golden Fleece", jointly organized by German Mining Museum and Archaeological Research Center at the Georgian Academy of Sciences in 2001 (photos supplied by Sul Khan Kharabadze)

ავტორი - ნინო ლაღიძე

ბარომსახური - დიმიტრი მოსულიშვილი, კომპანია "ახიტექსოთა ჯეზი" და ჟურნალი "სტილი"

კომპიუტერული დიზაინი - თამაზ ჩხაიძე

თარგმანი - ნატა კურტიანიძე

წიგნის მეორე ნაწილის "თანამედროვე ქართველი არქიტექტორები" ინდივიდუალური საავტორო გვერდების დიზაინი შექმნილია თავად არქიტექტორების მიერ. გამომცემლობა ჰასებს ახ აგებს ავტორების მიერ მონოდებული ტექსტის შინაარსზე.

AUTHOR - Nino Laghidze

PUBLISHER - Dimitri Mosulishvili, Company "ARCHITECTURAL CLUB" & Magazine "STYLE"

COMPUTER GRAPHIC - Tamaz Chkhaidze

TRANSLATION - Nata Kurtanidze

Auteur pages in the second part of the publication "Modern Georgian Architects" have been designed by architects individually.

The publishing house is not responsible for the contents of text supplied by the authors

ჟურნალი **სტილი** Magazine

გამოყენებული ლიტერატურა:

- ბერიძე ვ. ქართული ხუროთმოძღვრება უძველესი დროიდან XX ს-ის დასაწყისამდე, თბ., 1967 (რუს).
ჯანბერიძე ო., ჯავახიშვილი ა. უძველესი დასახლებების კულტურა საქართველოს ტერიტორიაზე. თბ. 1971. (რუს)
ზაქარაია პ. საქართველოს უძველესი ციხე-სიმაგრეები. თბ. 1969. (რუს)
აბრამიშვილი გ., ზაქარაია პ., ციციშვილი ი., ქართული ხუროთმოძღვრების ისტორია, თბ., 2000.
ამირანაშვილი შ. ქართული ხელოვნების ისტორია, თბ. 1961.
აფაქიძე ა. ქალაქები და საქალაქო ცხოვრება ძველ თბილისში, თბ., 1963.
ბერიძე ვ. ძველი ქართული ხუროთმოძღვრება, თბ., 1955.
ბერიძე ვ. თბილისის ხუროთმოძღვრება 1801-1917 წწ., ტ. I, თბ., 1960. ტ. II, 1963.
ბერიძე ვ. XVI-XVIII სს. ქართული ხუროთმოძღვრება, თბ., 1963 წ.
ზაქარაია პ. ქართული ხუროთმოძღვრება XI- XVIII სს., თბ., 1990.
სუმბაძე ლ., ქართული დარბაზი, თბ., 1960.
ჩუბინაშვილი გ. სევეროვი ნ. ქართული არქიტექტურის გზები., თბ., 1936.

References:

- V. Beridze, "Georgian Architecture from the Ancient Times until the 20th Century", Tbilisi, 1967 (Rus)
O. Janberidze, A. Javakhashvili, "Culture of the Ancient Tribes Populating the Territory of Georgia", Tbilisi, 1971 (Rus)
P. Zakaraia, "Ancient Georgian Fortresses", Tbilisi, 1969 (Rus)
G. Abramishvili, P. Zakaraia, I. Tsitsishvili, "History of Georgian Architecture", Tbilisi, 2000
Sh. Amiranashvili, "History of Georgian Art", Tbilisi, 1961
A. Apakidze, "Georgian Cities and Urban Background of Old Tbilisi", Tbilisi, 1963
V. Beridze, "Old Georgian Architecture", Tbilisi, 1955
V. Geridze, "Architecture of Tbilisi in 1801-1917", vol. 1, 1960; vol. 2, 1963
V. Beridze, "Georgian Architecture in the 16th-18th Centuries", Tbilisi, 1963
P. Zakaraia, "Georgian Architecture in the 11th-18th Centuries", Tbilisi, 1990
L. Sumbadze, "Georgian Darbazi", Tbilisi, 1960
G. Chubinishvili, Severov N., "The Ways of Georgian Architecture", Tbilisi, 1936

ISBN 978-9941-0-0938-9
ISSN 1987-8311

საქართველოს არქიტექტურა & თანამედროვე ქართველი არქიტექტორები

Georgian Architecture & Modern Georgian Architects

შესავალი

დღეს, მშენებლობისა და არქიტექტურის სფეროში მიმდინარე რადიკალური ცვლილებებისა და მშენებლობის დაჩქარებული ტემპებიდან გამომდინარე, უდიდესი მნიშვნელობა ენიჭება მშენებლობისა და არქიტექტურის ხარისხს.

ეკონომიკური სირთულეების მიუხედავად, მნიშვნელოვანი მასშტაბების მშენებლობები მიმდინარეობს.

არქიტექტორის როლი თანამედროვე ქართულ საზოგადოებაში განუხრელად იზრდება. მშენებლობა, ინტერიერების მოწყობა, ჩვენი საზოგადოების მნიშვნელოვანი ნაწილის ინტერესთა ფართო სპექტრს მოიცავს.

არქიტექტორების შემოქმედების პოპულარიზაციისათვის და საუკეთესო არქიტექტურული ნამუშევრების წარმოსაჩენად, ჟურნალი "სტილის" და „არქიტექტორთა კლუბის“ ეგიდით გამოიცა წიგნი, სახელწოდებით „საქართველოს არქიტექტურა & თანამედროვე ქართველი არქიტექტორები“ ქართულ-ინგლისურ ენებზე. გამოცემა გათვალისწინებულია, როგორც პროფესიონალებისათვის, ასევე მკითხველთა ფართო აუდიტორიისათვის.

წიგნის შესავალი ნაწილი ეძღვნება საქართველოს არქიტექტურის განვითარების ისტორიის ზოგად მიმოხილვას; საქართველოს ისტორიულ-არქიტექტურული პროცესში არსებულ ცალკეულ ძირეულ მომენტებს და გარდამავალ მდგომარეობებს, რომლებსაც ეპოქალური, ან კერძო, ადგილობრივი მნიშვნელობა გააჩნია. ძირითადად, განიხილება, საქართველოს მსხვილი ქალაქების არქიტექტურულ-ქალაქგეგმარებითი გარდასახვის ისტორიული თავისებურებები და არქიტექტურულ-სივრცობრივი გარემოს სპეციფიკა.

წიგნში ვრცელადაა წარმოდგენილი საქართველოს წამყვანი არქიტექტორების და დიზაინერების შემოქმედებითი ფრაგმენტები - ქალაქგეგმარებითი პროცესების ახლებურად გააზრება-განვრცობა, ქალაქის არქიტექტურულ ქარგაში წარმოქმნილი მნიშვნელოვანი ცვლილებები, ახალი ინტერიერული სივრცეები.

წიგნის - „საქართველოს არქიტექტურა & თანამედროვე ქართველი არქიტექტორები“ - გამოცემა, პროექტის პირველი ეტაპია. სამომავლოდ, დაგეგმილი გვაქვს, იგი, კვლავ საინტერესოდ განვაგრძოთ, მითუმეტეს, რომ ინტერესი პროფესიონალების მხრიდან უკვე მზარდია.

ჟურნალი "სტილის" და „არქიტექტორთა კლუბის“ სახელით დიდ მადლობას ვუხდით გამოცემის მონაწილე ყველა პროფესიონალს, ჩვენს პარტნიორებს - კომპანიებს - „კაპაროლ ჯორჯიას“, „კნაუფს“, „ინსტას“, „ჰერბოვიტალს“, რადგან, სწორედ მათი ძალისხმევით შედგა პროექტი - გამოიცა წიგნი „საქართველოს არქიტექტურა & თანამედროვე ქართველი არქიტექტორები“.

INTRODUCTION

In the present-day architectural reality with its accelerated heartbeat and constant changes the issue of quality becomes more and more important.

The role of architecture in Georgian society increases dramatically. Large constructions go on even in spite of the current economic crisis; construction and interior design attract the interest of an important part of the local public.

Considering the above and with the goal of promoting the architects' activities and highlighting architectural works STYLE Magazine and the Architects' Club published this Georgian and English language book - "Georgian Architecture & Modern Georgian Architects". The publication is intended for professionals as well as a wider range of amateur readers. Introductory part of the book reviews development of Georgian architecture, singling out particular historical and architectural milestones and transitional stages of global or local importance. However, the review is mostly focused on the architectural and urban development and specificity of architectural environment in large Georgian cities.

The rest of the book covers the activity of leading Georgian architects and designers - innovative approach toward urban development, significant changes in urban architectural background, new interior spaces.

"Georgian Architecture & Modern Georgian Architects" is just the first stage of our project. We plan to continue and diversify our activity in the future, especially that the interest on the part of professionals is considerably large.

STYLE Magazine and the Architects' Club would like to express their gratitude to all the professionals who took part in this publication, because it is due to their efforts that the book "Georgian Architecture & Modern Georgian Architects" got published.

Special thanks to our partners: companies "Knauff", "CAPAROL GEORGIA", "Insta", "Herbovital2" for successful implementation of the project.

კნაუფის პროდუქტები და სისტემები

knauf
საშენობლო მასალები

შ.პ.ს. ინსტა

ელექტრო, გალვანოქიმიკა,
ხანკარსანიანადმუშო სისტემები,
პროექტირება, მონტაჟი

ოფისი: თბილისი, ზაქარიაძის ქ. №8.
ტელ.: 20 20 2021, ფაქსი: 20 20 22.
e-mail: sales@insta.ge

მარაგის: თბილისი,
პანა-ფანაშელის №64
ტელ.: 20 20 23, 39 90 98
e-mail: shop@insta.ge

www.insta.ge

Contents სარჩევი

Abuladze Guram	72	აბულაძე გურამ
Architects.ge	76	არქიტექტორები.ჯი
Architectural & Design Group	90	არქიტექტურულ-დიზაინერული ჯგუფი
Architectural Group A+1	96	არქიტექტურული ჯგუფი ა+1
ArtExclusive Creative Group	104	შემოქმედებითი ჯგუფი "არტექსკლუზივი"
ARTSTUDIO project	108	არტსტუდიო პროექტი
Atrium Studio	110	სტუდია ატრიუმი
Axis	114	აქსისი
Bakhtadze Ina	128	ბახტაძე ინა
Baliashvili Misha	130	ბალიაშვილი მიშა
Beridze Giorgi	134	ბერიძე გიორგი
Chkhaidze Mamuka	150	ჩხაიძე მამუკა
Chkhetia Goga	160	ჩხეთია გოგა
Collegium company	164	კომპანია კოლეგიუმი
Creative Studio "Kobulebi and Partners"	172	შემოქმედებითი სტუდია "ქობულიები და პარტნიორები"
Creative Studio David Makharoblishvili	180	შემოქმედებითი სტუდია დავით მახარობლიშვილი
Dekari Architectural Studio	194	არქიტექტურული სტუდია დეკარი
Designbureau	196	დიზაინ ბიურო
Dmark Architectural Company	202	არქიტექტურული კომპანია "დემარკი"
Gagnidze Merab	208	გაგნიძე მერაბ
Gamkrelidze Irakli	220	გამყრელიძე ირაკლი
Gia & Archil Kurdiani's Studio "Dynasty"	222	გია და არჩილ ქურდიანების სტუდია "დინასტია"
Gujejian Merab	226	გუჯეჯიანი მერაბ
I Studio	228	XXI არქიტექტურულ-დიზაინერული ხელოვნების სტუდია

ბრლი, გერმანია

ბრლი, გერმანია

ბრლი, გერმანია

Khmaladze Giorgi	232	ხმალაძე გიორგი
Khmaladze Lado	234	ხმალაძე ლადო
Khurtsilava Davit	238	ხურცილავა დავით
Korkia Dato	244	ქორქია დათო
Korkotashvili Aleko	256	კორკოტაშვილი ალექო
Maisaia Lado	258	მაისაია ლადო
M-G Studio	270	ემ-ჯი სტუდო
Mosulishvili Dimitri	276	მოსულიშვილი დიმიტრი
Mosulishvili Giorgi	280	მოსულიშვილი გიორგი
Omanadze Emma	282	ომანაძე ემა
Petviashvili Andro, Golodze Sandro	284	ფეტვიაშვილი ანდრო, ღოღოძე სანდრო
Piramida Studio	288	სტუდია პირამიდა
Pirtskhalava Khatuna	296	ფირცხალავა ხათუნა
Shashiashvili Laliko	300	შაშიაშვილი ლალიკო
StudiA	302	სტუდია ა
Studia 2	306	სტუდია 2
studio Gils	320	სტუდია გილსი
Svimonishvili Irakli	326	სვიმონიშვილი ირაკლი
Topuridze Dimitri	328	თოფურიძე დიმიტრი
Tsitsishvili Elene	332	ციციშვილი ელენე
Tsitsishvili Zaza	338	ციციშვილი ზაზა
Tsutsikiridze David	346	ცუცქირიძე დავით
Vepkhvadze Otari, Kartozia Gia, Devdariani Gogi	350	ვეფხვაძე ოთარ, კარტოზია გია, დევდარიანი გოგი
Workroom of Nikolaishvili brothers	354	ძმები ნიკოლაიშვილების სახელსწრე

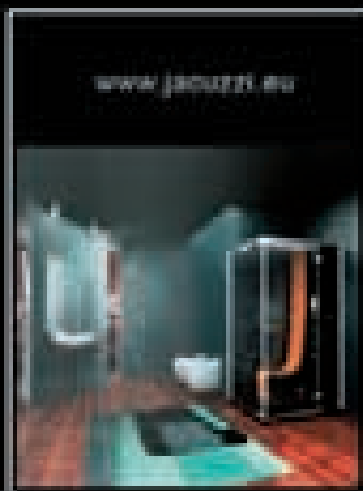
www.gessi.com

www.antoniolupi.it

www.antoniolupi.it

www.jacuzzi.eu

www.sicis.com

HERBOVITAL2

THE FANTASTIC WAY WE LIVE

www.jacuzzi.eu

www.devon-devon.com

22 Metekhi str.
0103 Tbilisi Georgia
Tel.: +995 32 273300
Fax.: +995 32 747121
www.herbovital2.eu
e-mail: info@herbovital2.com.ge

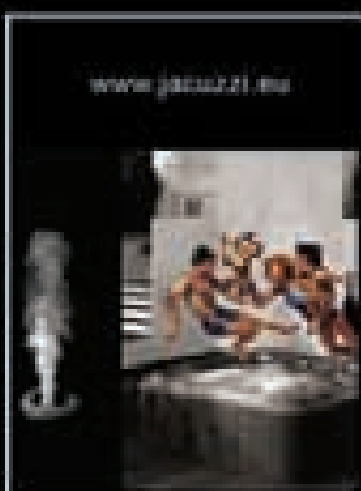
www.antoniolupi.it

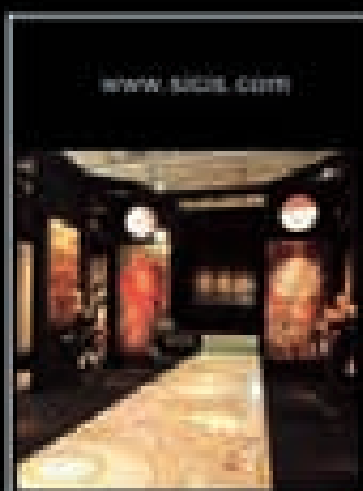
www.devon-devon.com

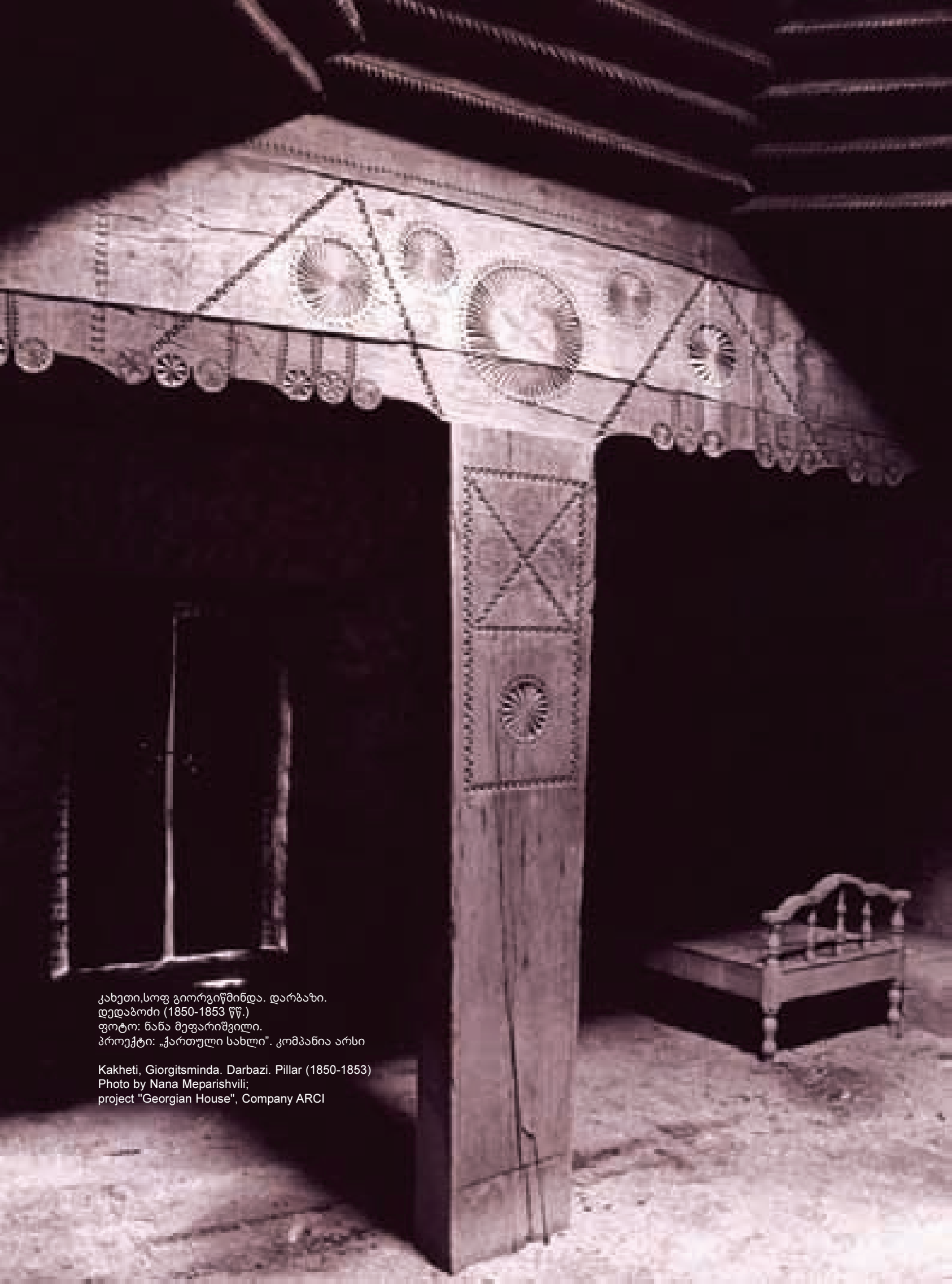
www.gessi.com

www.jacuzzi.eu

www.sicis.com

კახეთი, სოფ. გიორგიწმინდა. დარბაზი.
დედაბოძი (1850-1853 წწ.)
ფოტო: ნანა მეფარიშვილი.
პროექტი: „ქართული სახლი“. კომპანია არსი

Kakheti, Giorgitsminda. Darbazi. Pillar (1850-1853)
Photo by Nana Meparishvili;
project "Georgian House", Company ARCI

საქართველოს არქიტექტურა
Georgian Architecture

საქართველოს ტერიტორია კავკასიის ჩრდილოეთ-დასავლეთის მხარეს მოიცავს. აღმოსავლეთ და დასავლეთ კულტურებს შორის მოქცეულმა ტერიტორიამ, განაპირობა მისი არქიტექტურის გარკვეული სახით ჩამოყალიბება. ამას ხელი შეუწყო რელიეფმა, კლიმატმა და სამშენებლო მასალის მრავალფეროვნებამ. საქართველო კულტურის ძეგლების სიმრავლითაა გამორჩეული. აქ, პალეოლითის ადრეული საფეხურიდან დაწყებული, კაცობრიობის განვითარების უკლებლივ ყველა ეტაპია წარმოდგენილი. უკანასკნელი წლების გამოკვლევებმა (დმანისის გათხრები) გვიჩვენა, რომ საქართველოს ტერიტორიაზე ადამიანის ცხოვრება ერთი მილიონ 800 ათასი წლის წინათ დაწყებულა.

ასეა, ვინაიდან პირველყოფილი ადამიანის ფართო განსახლება საქართველოს მთელ ტერიტორიაზე. არქეოლოგიური კვლევა-ძიების შედეგად დადგინდა **ქვის ხანის** სტადიების ადგილობრივი საფუძველი და განვითარების უწყვეტი პროცესი. ამასთანავე კავკასიის პალეოლითის ძეგლები გარკვეულ სიახლოვეს იჩენენ მახლობელი აღმოსავლეთის (სირია, ერაყი, პალესტინა) გვიანპალეოლითურ ძეგლებთან. საქართველოში არქიტექტურის აღმოცენებას, ცხადია, ვერ დავუკავშირებთ პირველყოფილი ადამიანის მიერ მღვიმეთა თუ სხვა ბუნებრივ თავშესაფართა გამოყენებას. იგი დაკავშირებულია ადამიანის შეგნებულ მოღვაწეობასთან და შრომის იარაღების შემწეობით შექმნილ პირველ ნაგებობებთან. მხოლოდ ხელოვნურ ნაგებობებში ხდება ადამიანის მიერ მასალის თვისებების და ნაგებობის ცალკეული ნაწილების კონსტრუქციული არსის გააზრება.

განვითარების შემდეგი სტადია - ნეოლითის ეპოქა (ძვ. წ. X - VI ათასწლეულები) საქართველოს ტერიტორიაზე წარმოდგენილია მრავალი სადგომით - ანასუღში, ოდიშში, მაცისხეში, მამათში, სამელეკლდეში და სხვა. ნეოლითური ძეგლები ხასიათდება თავისუფალი, სტიქიურად აღმოცენებული განაშენიანებით. თვით საცხოვრებელი წარმოადგენდა თიხით შელესილ ნაგებობას, რომლის შიგნით ცხოვრობდა საერთო კერის მქონე გვაროვნული ჯგუფი. აღმოჩენილ ნამოსახლარებზე გამოვლენილია მრავალსაკნინი საცხოვრებლების ნაშთები. აქვე მიკვლეულია ოვალურად განლაგებული რამდენიმე ნასახლარის ნაშთი.

ნეოლითის ეპოქაში ყალიბდება ძირითადი არქიტექტურული სქემები ნაგებობის ნაწილების ფუნქციითა მკვეთრი გრადაციით. იქმნება დამოუკიდებელი ნაგებობა გადახურვით, რომელიც განსაზღვრავს საცხოვრებლის ფორმას და ზომებს.

საქართველოს ტერიტორიაზე დასახლებული ტომების კულტურა განსაკუთრებით ინტენსიურად ვითარდება **ბრინჯაოს ხანაში**. საქართველოს სამხრეთ აღმოსავლეთის ველებზე, მდ. ხრამის ნაპირზე გამოვლენილია ძვ. წ. V-IV ათასწლეულების ათეული ნასოფლარი - საცხოვრებელი ბორცვები. მიკვლეული ნასოფლარების (შულავერის გორა, იმირის გორა) შესწავლისას შეიძლება დავასკვნათ, რომ იმდროინდელი საცხოვრებელი კომპლექსი შეიცავდა საცხოვრებელ ოთახს, ასევე წრიული ფორმის სამეურნეო ნაგებობას საკვების მარაგის შესანახად და თიხატყეპნილი ორმოებს, უმთავრესად წყლის მარაგისთვის.

სამხრეთ საქართველოს ენეოლითური ხანის ნასოფლარებში დამონებულ საცხოვრებელ სახლებს ბევრი საერთო ნიშანი აქვთ ამავე პერიოდის აზერბაიჯანის ტერიტორიის, სომხეთის, აღმოსავლეთ სბელთაშუა ზღვის, წინა აზიის, ჩრდილო მესოპოტამიის ნასოფლარებთან, სადაც აგრეთვე გვხვდება წრიული და ოვალური ფორმის გუმბათური შენობები. ამგვარად, სამხრეთ საქართველოს ტერიტორია ენეოლითსა და მომდევნო პერიოდში შედიოდა წინა აზიის კულტურის არეალში.

The territory of Georgia covers the north-western part of Caucasian mountains. Apart from such factors as relief, climate and diversity of available construction materials, the fact that this country was located between the areas of western and eastern cultural influence exerted considerable impact on development of local architecture.

Georgia is renowned for the quantity of cultural monuments. In this country you can visualize all the stages of human development starting with early Paleolith. Archaeological research recently conducted in Dmanisi evidenced that Georgia was inhabited as many as 1800000 years ago.

Wide dissemination of primeval tribes on the territory of Georgia is a proven fact. Archaeologists have found traces of stably developing local culture dating back to the **Stone Age**. It is noteworthy that paleolithic monuments found in Georgia bear certain semblance to the late Stone Age monuments located in Middle East (Syria, Iraq, and Palestina). Naturally we cannot associate development of Georgian architecture with how primeval men used caves and other natural shelters; architecture takes its source in purposeful attempts to create constructions with the help of tools. It was creation of artificial shelters that urged the mankind to analyze importance and qualities of different construction materials and parts.

Next stage of human development – Neolith (10th-6th millennia B.C.) is represented on the territory of Georgia by numerous camp sites (as found in Anaseuli, Odishi, Matsitsikhe, Mamati, Samelekelde, etc.). Neolithic monuments are distinguished for free, spontaneous, desultory development. A Neolithic house was wattle and daub hut sheltering a clan of people using a single hearth. Neolithic sites found by archaeologists on the territory of Georgia contain traces of multiple-cell dwellings; several sites represent clusters of huts built around an oval clearing.

In the Neolithic epoch there starts development of major architectural patterns with sharp functional distinction of different parts of the construction. Standalone roofed constructions are created, defining shape and proportions of a future house.

Tribes populating the territory of Georgia develop with special intensity in the **Bronze Age**. The plains in the south-eastern part of Georgia, the banks of Khrami River contain dozens of settlement sites dating back to the 5th-4th millennia B.C. The sites already studied by archaeologists, such as Shulaveri and Imiri Hills, show that Bronze Age houses contained a common room, a circular storage facility and clay pits, mainly used for storing water.

Traces of Eneolithic settlements in southern Georgia constructions have strong associations with the settlements of the same period located in Azerbaijan, Armenia, eastern Mediterranean Sea coast, west Asia and northern Mesopotamia, where domed circular and oval constructions are also common. A logical conclusion to this is that in Eneolithis and the subsequent period southern Georgia still belonged to west-Asian culture.

There are numerous 3rd millennium B.C. (**early Bronze Age**) settlements in Shida Kartli: Khizanaantgora, Kvatskhelebi, Gudabertkia. Judging by ruins of these constructions one can suggest that they had flat roofs with underlying structures of beams and crossbars supported by deda-bodzi ("mother-pillar") and forming an oculus in the center.

Such constructions were the prototypes of darbazi-type houses, which became widespread all over Georgia later on.

In the middle of the Bronze Age (end of the 3rd and beginning of the 2nd millennium B.C.) there forms the so-called "Trialeti Culture". This period is represented by large burial mounds, evidencing existence of complex burial rituals and rich selection of tools.

Settlements found in Kolkheti Lowlands date back to the end of Middle Bronze Age. Under the settlement sites there were wooden log foundations, on which stood spherical or polygonal wattle constructions.

In Dighomi, on the north-western outskirts of Tbilisi, there are some sites dating back to the **Late Bronze Age and Iron Age**. These houses are built with cobble stone, have flat roofing and appended bakeries and platforms with altars.

One interesting detail distinguishes 13th-6th cc. B.C. houses found on a hill near Khovle Village. Houses found here are rectangular, not circular. Their roofs with centrally positioned smoke vents are supported by columns and free supports. A distinctly creative approach is noticeable in decoration of altars.

Apart from village-type settlement sites, the territory of Georgia contains almost all types of **megalithic constructions**. In Tsalka, Tetri Tskaro and some

„საქართველოს რუკა“. ავტორი: მხატვარი, ნიკოლოზ (კოკა) იგნატოვი. 1990 - იანი წლები, პარიზი.
 "Map of Georgia". Author: Artist Nikoloz (Koka) Ignatov (The 1990'ies, Paris).

ადრეული ბრინჯაოს ხანის ძვ.წ. III ათასწლეულის ნასოფლარები მრავლადაა შემონახული შიდა ქართლში (ხიზანაანთგორა, ქვაცხელები, გუდაბერტყია) შენობის ნაშთებიდან დგინდება, რომ, იგი გადახურული ყოფილა ბანურად - დედაბოძა და თავზე ზე დამყარებული კოჭების და ლასტის სისტემით, რომელიც ცენტრში ქმნიდა სარკმელს - ერდოს.

სწორედ ასეთი შენობები წარმოადგენდნენ საქართველოში, შემდგომში ფართოდ გავრცელებული "დარბაზული" ტიპის სახლების პროტოტიპს.

ძვ.წ. III ათასწლეულის ბოლოს და II ათასწლეულის დასაწყისში, **შუა ბრინჯაოს** ხანაში იქმნება ე.წ. "თრიალეთის კულტურა". ეს პერიოდი წარმოდგენილია დიდი სამარხი ყორღანებით - რთული დამარხვის რიტუალით და მდიდარი ინვენტარით.

შუა ბრინჯაოს ბოლო პერიოდს მიეკუთვნება კოლხეთის დაბლობის ნასოფლარები. ნასოფლარის ქვეშ შექმნილია ხის მორები-სგან შედგენილი საფუძველი, რომელზეც შემდეგ აგებულია ჯარგვალის ტიპის ნაშლის წრიული ან მრავალწახნაგა ფორმის შენობები.

გვიან ბრინჯაოს და რკინის ხანას მიეკუთვნება ნასახლარები თბილისის ჩრდილო-დასავლეთის განაპირას - დიღმის ნასოფლარებში. სახლები აგებულია რიყის და ფლეთილი ქვით. აქვთ ბრტყელი გადახურვა, თან ახლავთ პურის საცხობი და ბაქანი სამსხვერპლითი და საკურთხეველებით.

საგულისხმოა სოფელ ხოვლესთან გორაზე აღმოჩენილი ნასახლარები დათარიღებული ძვ.წ. XIII-VI საუკუნეებით. ერდოიანი საცხოვრებელი სახლები აქ სწორკუთხა ფორმისაა. გადახურვა ეყრდნობა კედლის სვეტებსა და თავისუფლად მდგომ საყრდენებს. გარკვეული დეკორატიული გადანყვეტა ინიშნება სალოცავი კუთხის მოწყობისას.

ნასოფლარებთან ერთად, საქართველოში აღრიცხულია **მეგალითურ ნაგებობათა** თითქმის ყველა სახე. წალკის, თეთრი წყაროს და სამხრეთის სხვა რაიონებში შემორჩენილია მენჰირები - შვეულად დაყენებული მონოლითები, რომლებიც თითქმის სახე-შეუცვლელია. დოლმენები გვხვდება ძირითადად აფხაზეთში. იგი შედგება ხუთი დიდი ფილისგან, რომლებიც კარგადაა მორგებუ-

ლი ერთმანეთთან. დოლმენების სამარხი ინვენტარი და დამუშავების ტექნიკა გვიჩვენებს, რომ მათი მშენებლობა ხორციელდებოდა ბრინჯაოს ეპოქაში ძვ.წ. III ათასწლეულის ბოლოსა და II ათასწლეულის დასაწყისში.

საქართველოს ტერიტორიაზე, განსაკუთრებით მის სამხრეთ რაიონებში შემორჩენილია მრგვალი, ე.წ. "ციკლოპური ციხე". სწორედ ამ ციხეზეა საუბარი ურარტუელი მეფეების - არგიშტი I-ისა და სარდურ II-ის დიაოხის ტერიტორიაზე ლაშქრობებთან დაკავშირებულ წარწერებში. ამ მონაცემებით ყოველ 5-6 სოფელზე მოდიოდა თითო გამაგრებული ციხე-ქალაქი მოსახლეობის და მათი ქონების დასაცავად. აღსანიშნავია, რომ ციკლოპური ციხეების სამშენებლო მასალა და მშენებლობის ტექნიკაც განსაკუთრებით კონსერვატიულია და ვრცელდება **ენეოლითიდან** ვიდრე **ფეოდალურ ეპოქამდე**.

ძველი ნამოსახლარების ნაშთები გარე კახეთში, გარეჯის უდაბნოს ზონაშიცაა გამოვლენილი. ისინი ჯგუფებადაა განლაგებული. მოზრდილი დასახლების ირგვლივ შეიმჩნევა შედარებით მცირე დასახლებები (ნაომარი გორა). ჩანს რომ ნაგებობათა უმეტესობა ერთდროულად, წინასწარ შედგენილი გეგმითაა ნაშენი. მას II ათასწლეულის მეორე ნახევარსა და I ათასწლეულის შუა პერიოდს მიაკუთვნებენ.

ცხადია, რომ პირველყოფილი საზოგადოების პერიოდში საუბარი საკუთრივ ქართულ ხუროთმოძღვრებაზე არ იქნებოდა სწორი, მაგრამ საქმე გვაქვს უშუალო წინაპრების, ქართველი ტომების ხუროთმოძღვრებასთან, მათ კულტურასთან, სადაც ძირითადი არქიტექტურული ტიპები, კონსტრუქციული ხერხები და მხატვრული ფორმები გამომუშავდა, რომელმაც შემდგომი განვითარება ჰპოვა ხუროთმოძღვრებაში.

უცილობლად, პირველყოფილი საზოგადოების ეპოქაში უკვე **მენჰირში** ვლინდება ადამიანის მისწრაფება შექმნას მხატვრული სახე. ვერტიკალურად დაყენებული მონოლითი, ბოძი ან სვეტი თავისი მარტივი და მეტყველი ფორმით შეადგენს არქიტექტურის ერთ-ერთ საფუძველს. **დოლმენებში**, პირველად მონუმენტურ არქიტექტურაში იფარგლება შიგა სივრცე და გამოიყოფა ნაგებობის გარე მოცულობა. მალის გადიდების მიზნით ნახშირი ცრუ თალის და კამარის კონსტრუქცია ბრინჯაოს ხანის ნასახლარებში ქმნის საფუძველს მომავალი კამარების და გუმბათების შესაქმნელად.

დმანისის ნაქალაქარი
Dmanisi Site

როგორც აღინიშნა, ენეოლითის ეპოქის ძეგლები, გარკვეულ თავისებურებათა მიუხედავად ავლენენ მსგავსებას მთელი ამიერკავკასიის, ირანის, ანატოლიის, წინა აზიის ქვეყნების მიმდებარე ოლქების კულტურასთან.

ბრინჯაოს ხანაში ე.წ. მტკვარ-არაქსის კულტურა, ასევე ავღონის ურთიერთობას წინა აზიის, მცირე აზიის და ეგეოსის ზღვის ცივილიზაციებთან.

იბერია და კოლხეთის სამეფომ ძვ.წ. III - II საუკუნეში დიდ სიძლიერეს მიაღწია, რაც ბერძენი და რომაელი ისტორიკოსების (ჰეროდოტე, ქსენოფონტე, პლინიუსი, სტრაბონი, დონ კასიოსი) წერილობით წყაროებშია ასახული. ეს ცნობები შეივსო არქეოლოგიური გათხრების უტყუარი მასალით, რომლის მიხედვითაც საქართველოში უკვე ელინისტურ პერიოდში არსებობდა მნიშვნელოვანი ქალაქები: მცხეთა-არმაზციხე, ვანი, შორაპანი, გორი, კასპი, სარკინე, უფლისციხე და სხვა. საქართველოს საქალაქო ცხოვრების მაღალ დონეს ძვ.წ. I ათასწლეულის ბოლოს და ახ. წ. პირველ საუკუნეებში გვიხატავენ ბაგინეთის, არმაზისხევის, ვანის, კლდეეთის, ბორის, სამთავროს გათხრის შედეგად გამოვლენილი საგნები და სამკაულები. ეს გარემოებაც უცილობლად მოწმობს იმ დროის საზოგადოების მაღალ დონეს, რომელსაც უნდა ჰქონოდა სათანადო სასახლეები, ტაძრები - აგებული არქიტექტურული ხელოვნების წესების შესაბამისად.

ანტიკური ეპოქის მნიშვნელოვანი ძეგლები აღმოჩენილია მცხეთაში და ძველი ნელთარნიცხვით უკანასკნელ ასწლეულებს და ახალი ერის პირველ საუკუნეს მიეკუთვნება.

მცხეთაში სამთავრო სამაროვანზე აღმოჩენილი ახ. წ. IV საუკუნის საფლავის ქვის ეპიტაფიის მიხედვით შეიძლება დავასკვნათ, რომ ანტიკურ მცხეთაში, ყოველ შემთხვევაში ახ. წ. პირველ საუკუნეებში არსებობდა სპეციალური თანამდებობის პირი, რომელიც ხელმძღვანელობდა ქალაქის მშენებლობას და არქიტექტურას, მის კეთილმოწყობას და მხატვრულ სრულყოფას. მსხვილი ქალაქების აუცილებელ შემადგენელ ნაწილს წარმოადგენდა შიდა ციხე (აკროპოლისი). მისი ერთი ან ორი მხარე ემხრობოდა კლდოვან ფლატეს, ხოლო დანარჩენი მხარეები მიმართული იყო ქალაქისკენ. ასეთი მდებარეობა დამონმებულია არმაზციხეში, ნოქალაქევი, შორაპანში, გორში, დმანისში. აქ საერო და სხვა დანიშნულების შენობების გარდა გამოვლენილია საფორტიფიკაციო ნაგებობათა მთელი სისტემა.

other districts of southern Georgia you can find menhirs – upright monoliths, which remain almost unchanged until the present day. Dolmens are more common in Abkhazia. Most of them consist of five large slabs, carefully fitted to each other. Judging by burial inventory and processing techniques applied, these dolmens should have been erected in the Bronze Age, in the end of the 3rd – beginning of the 2nd millennium BC.

Another type of prehistoric construction found in Georgia, especially its southern regions, is circular, so-called cyclopean fortress. It is such fortresses that are mentioned in the texts describing Diakokhi campaigns of Urartu kings Argishti I and Sardur II. According to this data, each 5-6 villages were protected by one fortified castle, where local dwellers could shelter themselves and store their belongings during invasions. It should be noted that materials and techniques used for construction of cyclopean fortresses remained in use from **Eneolith** until the **Middle Ages** (Nordevan, Pantiani, Santa, Gumbati, Shaori, Koroghlo, Chkhikvta).

Aerial photography also revealed traces of ancient dwellings in outer Kakheti, in the Gareji desert area. The settlements are located in groups: around larger sites there are traces of comparatively small settlements (Naomari Hill). Apparently, the majority of constructions were built at the same time, in accordance with a preliminarily developed plan. This site is dated the second part of the 2nd – middle of the 1st millennia BC.

Obviously it would not be right to presume existence of architecture as such in the prehistoric epoch; however, studies of prehistoric culture give us information on its immediate antecedent – architectural customs of Kartvelian tribes, their culture, within which the major architectural types, construction techniques and artistic forms got conceived and later developed into Georgian architecture.

Undoubtedly, the wish to engage in creative activity was present in prehistoric society – even **menhirs** look like attempts to make an artistic statement. Vertically placed monoliths or columns with their simple but eloquent form represent one of the cornerstones of architecture. **Dolmens** are the first samples of monumental architecture enclosing an interior space and outlining construction exterior. Bronze Age houses with false domes used to enlarge interior spaces are the prototypes of vaulted and domed constructions.

As we already said, in spite of certain peculiarities eneolithic monuments found in Georgia show certain likeness with the general Caucasian culture and that of Iran, Anatolia and other West-Asian regions.

Kura-Araxes culture developed during the Bronze Age also revealed connection with Western Asia (Iran, Mesopotamia), Asia Minor and Aegean Sea civilizations.

Iberia and the Kingdom of Colchis reached considerable strength in the 3rd-2nd centuries B.C. This period is well covered in the historical sources. Greek and Roman historians (such as Herodotus, Xenophon, Pliny, Strabo and Dio Cassius) mention Iberia in their notes as a country with developed metallurgy and advanced architecture. Ancient historical documents have been complemented by practical results of archaeological excavations, confirming existence

ქვევრი (III ს. ჩვენს წელთაღრიცხვამდე)
Pithos (first half of the 3rd century B.C.)

ვანის კარიბჭე. სურათზე ჩანს გაცრეცილი საფეხურებით და ქანდაკების პედესტალი (II-I სს ჩვენს წელთაღრიცხვამდე)
Vani city gateway, showing worn steps and a statue base (2nd-1st century B.C.)

ტაძრის შესასვლელი - პროპილეა (II-I სს. ჩვენს წელთაღრიცხვამდე)
Entrance to the Temple-Propylaea (2nd-1st century B.C.)

დაახლოებით ამავე პერიოდში, კლდეში ნაკვეთი კომპლექსების მშენებლობა იწყება. განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი ძეგლია უფლისციხე, იგი კლდეში ნაკვეთი ქალაქია. სწორედ ამიტომ, საქართველოს სხვა ქალაქებს შორის, მან ყველაზე მკაფიოდ და სისრულით შემოგვინახა, გეგმარების სისტემა, თავდაცვითი ნაგებობების სახეები, საცხოვრებელი და საზოგადოებრივი შენობების სახეები ძვ.წ. III-I საუკუნეებში უფლისციხე ტიპური ელინისტური ქალაქია. მისი რამდენიმე დარბაზი, ახალი წელთაღრიცხვის პირველი საუკუნეებით თარიღდება. ქალაქი ძლიერ განვითარებული იყო. ამას მოწმობს იქ აღმოჩენილი სხვადასხვა სათავსოები, ოთახის ტიპის გამოქვაბულები და გზის ნაწილი. უფლისციხეს საუკუნეების მანძილზე სამხედრო დანიშნულებაც ჰქონდა. ნაქალაქარის ტერიტორიაზე აგებულია წმინდა გიორგის სახელობის ტაძარი, რომელიც სამ ეკლესიას აერთიანებს.

უფლისციხეს ერთი მხრიდან კლდეები იცავდა, სხვა მხრიდან კი კლდეში გაჭრილი თხრილები. ქალაქიდან, მტკვრის ნაპირთან ჩადიოდა საიდუმლო გვირაბიც.

უფლისციხემ, როგორც ქალაქმა, არსებობა მეცამეტე საუკუნეში შეწყვიტა, მონღოლთა შემოსევების დროს. დღეს ნაქალაქარი ღია ცის ქვეშ არსებულ მუზეუმს წარმოადგენს.

ძვ. წ. III-I საუკუნეებში ვანი სატაძრო ქალაქად ითვლება. ანტიკურ ხანაში, იგი ძველი კოლხეთის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ქალაქია. ვანი, სადაც 1947 წლიდან მიმდინარეობდა სისტემატური გათხრები, ქალაქური ტიპის დასახლებად განვითარდა, იმ უძველეს დასახლებათა საფუძველზე, რომელთა ნაშთები ახლა მრავლადაა ფიქსირებული მის და ირგვლივ მდებარე ტერიტორიაზე. ვანის ნაქალაქარზე მოპოვებული, ჯერჯერობით უძველესი არქეოლოგიური მასალა ძვ. წ. VIII-VI საუკუნეებით თარიღდება. გათხრების შედეგად აღმოჩენილია ძვ. წ. III საუკუნის გალავნის კედელი, კარიბჭის ხუროთმოძღვრული კომპლექსი, კონტრაფორსებიანი ნაგებობა, მრგვალი ტაძარი, შვიდსაფეხურიანი საკურთხეველი და სხვა საკულტო და საზოგადოებრივი შენობები. ძველი ქალაქი განადგურდა ძვ. წ. I საუკუნის შუა წლებში.

უძველესი ცნობა გონიოს ციხის შესახებ ეკუთვნის რომაელ ავტორს პლინიუს სეკუნდუსს (ახ. წ. I ს.). II საუკუნეში იგი კარგად გამაგრებული და კეთილმოწყობილი (იპოდრომი და სხვა ნაგებობანი) ციხე-ქალაქი ყოფილა. გონიოს ციხე ქვითაა ნაგები. შეინიშნება რამდენიმე სამშენებლო ფენა. პირველი ფენა (III-V სს.) გამოირჩევა კარგი დამუშავებითა და წყობით, მეორე ფენის კოშკებიანი კედლები (VI-VII სს.) შედარებით ნაკლები ხარისხისაა, მესამე ფენა კი იმ პერიოდს განეკუთვნება, როდესაც ციხე ოსმალებს ეჭირათ (XVI ს.).

II ნახევრისა და I ათასწლეულის პირველ საუკუნეებში. ბიჭვინთა პირველად მოხსენიებულია სტრაბონის "გეოგრაფიაში". ირკვევა, რომ ქალაქი აქ უკვე ელინისტურ ხანაში არსებობდა. შემდგომში, იგი ერთ-ერთი უძველესი და ძლიერი კერა იყო. IV საუკუნის I მეოთხედში აქ საეპისკოპოსო კათედრა ყოფილა. ბიჭვინთა დიდ საეკლესიო ცენტრად დარჩა შუა საუკუნეებშიც.

თუმცა მიეყვით ქრონოლოგიას. ქართლში აქემენიდების ირანის გავლენით ვრცელდება ცეცხლის ტაძრები (სამადლო, ციხი-აგორა, დედოფლის მინდორი). საგულისხმოა, რომ ელინიზმის გავრცელების მიუხედავად, ქრისტიანულ საქართველოში არსადა ჩანს ბერძნული ტიპის ტაძარი. საქმე გვაქვს, მხოლოდ ცალკეულ ანტიკურ ფორმათა დასესხებასა და მათ გააზრებულ გამოყენებასთან. ეს კი არსებითად ანსხვავებს ქართული არქიტექტურის განვითარებას სხვა რეგიონების არქიტექტურასთან. თუ კოლხეთში აშკარად შეიმჩნევა ელინისტური მხატვრული მოტივების და ელემენტების გამოყენება, იბერიაში ყურადღებას იმყ-

ფიჭვნარის სამაროვანი ძვ.წ. V -IV სს.
ამფორა.
სამკაულები

Pichvnari burial ground (5th-4th centuries B.C.)
Amphora
Ornaments

რობს კრამიტის ფართო გამოყენება და აქედან, ორქანობიანი სახურავის გავრცელებაც. მეტად მნიშვნელოვანია ამ ორქანობიანი სახურავის გუმბათთან შეთავსების საკითხი. გუმბათი, ან მისი საწყისი ცრუგუმბათი ერთი, საქართველოში უძველეს დროიდანვე წარმოიშვა და მან უწყვეტი განვითარების გზა განვლო (გვირგვინიანი დარბაზი).

ყურადღებას იპყრობს აგრეთვე საქართველოში წარმართულ ტაძართა თითქმის ყოველთვის სამხრეთ-ჩრდილოეთის ორიენტაცია. ალბათ ამით აიხსნება სამხრეთის კარის უპირატესობა ქართულ ქრისტიანულ ტაძრებში, რაც განპირობებული იყო ქართული წარმართული პანთეონის მოთხოვნით. ამ მხრივ მნიშვნელოვანია: ციხიაგორა - სოფელ კავთისხევის ჩრდილოეთით აღმოჩენილი ნაგებობათა კომპლექსი; დედოფლის მინდორი, ქარელის რაიონის მდინარე ფრონეს აუზში გრანდიოზული სატაძრო კომპლექსი; უფლისციხის ოთხსვეტიანი ტაძარი; ვანის "დიდი ტაძარი" და სხვა.

მიუხედავად იმისა, რომ ამ პერიოდის საერო ნაგებობების უმრავლესობა მთლიანად დანგრეულია, მაინც არქეოლოგიური გათხრების წყალობით, აღმოჩენილია მრავალი საცხოვრებელი სახლის, სასახლის, სახელოსნოს, ადმინისტრაციული შენობის ნანგრევები, აგრეთვე აბანოები, წყალსადენები, საცურაო აუზები და სხვა. განსაკუთრებით აღსანიშნავია აბანოების სიმრავლე, რაც იმდროინდელი კომფორტის თუ ჰიგიენური მოთხოვნილებების მაღალი ხარისხის მაჩვენებელია. საქართველოში გავრცელებული აბანოები ე.წ. ჰიპოკაუსტების სისტემის - რომაული ტიპისაა.

არმაზისხევის კომპლექსი წარმოადგენდა ქართლის ერისთავთა (პიტიახშთა) რეზიდენციას. მიკვლევულ შენობათა სწორკუთხა ფორმის გეგმა, შენობათა ხარისხი, სვეტისთავი და ძირი, მარმარილოს ქანდაკებათა ფრაგმენტები მოწმობენ, რომ საქმე გვაქვს წარჩინებულთა წრის სასახლის ნანგრევებთან. სასახლის შენობის ჩრდილოეთით აღმოჩნდა გვიანანტიკური დროის აბანო. ერისთავთა რეზიდენციასთან გათხრილია ნეკროპოლი ერისთავთა და მათი ოჯახის წევრების საფლავებით. სამარხთა მდიდარი და მოხდენილი ჭურჭელი და ეპიტაფიები გვიჩვენებენ იბერიის დანინაურებული ნაწილის ცხოვრების მაღალ დონეს და საერთო კულტურას.

სამთავროს ველის ჩრდილო-დასავლეთით გაითხარა ნამოსახლარი, რომელიც ძვ.წ. პირველ საუკუნეებს ეკუთვნის. სახლები ერთიანი ორიენტაციისაა, ერთიანი გეგმისა და გადახურვის. აღსანიშნავია რომ ეს არის ადრეული რკინის ხანის გლეხის სახლის ტიპი. მათი განლაგება ერთმანეთთან ახლოს, მოწმობს უკარმიდამო სახლების მაშინდელ მდგომარეობას. ანალოგიური სახლები, სახლის ნაშთები, რომლებიც თარიღდება ძვ.წ. I ათასწლეულის პირველი ნახევრით, აღმოჩენილია ნარეკვავში.

ყურადღებას იმსახურებს ბერძენ-რომაელი ისტორიკოსების ცნობებიც ამიერკავკასიის ტერიტორიაზე ხის საცხოვრებელი კოშკების შესახებ. ბერძენი ისტორიკოსი ქსენოფონტე აგვინერს ქართული ტომების კოშკურა სოფლებს. მნიშვნელოვანია მისი ცნობები რელიეფის გამოყენებაზე, გამაგრებული სოფლების მშენებლობისას. ასევე, მრავალრიცხოვან კოშკებზე, რომელთაგან ზოგი დაცვითი დანიშნულებისაა, უმრავლესობა კი საცხოვრებელი. კოშკურა სახლების გარდა, ქსენოფონტე (ძვ.წ. 401 წ.) აგვინერს მინისქვეშა დარბაზს ზედა სინათლით. დარბაზის გადახურვა პირამიდული ყოფილა, რაც მიგვანიშნებს ქართული დარბაზის გადახურვაზე უკვე ძვ.წ. V-IV საუკუნეთა მიჯნაზე. რომელი არქიტექტორი ვიტრუვიუსი აგვინერს კოლხეთის ხის ძეგურა, კოშკურ სახლებს და დასძენს, რომ კოლხური კოშკები, რომლებსაც პირამიდული გადახურვა ჰქონდათ, საცხოვრებლის უძველეს ტიპებს მიეკუთვნებიან.

ქალაქებს ჩვეულებრივად აკრავს სამაროვნები. დედაქალაქობის პერიოდის მცხეთაში ექვსი ტიპის სამარხი გვხვდება: ორმოსამარხი, ქვის სამარხი, ქვევრსამარხი, კრამიტსამარხი, აგურისა და თიხის ფილებით ნაგები სამარხი. ყველაზე მეტი რაოდენობით აღმოჩენილია ქვის სამარხები. ეს ბუნებრივია, რადგან ასეთი სამარხები უმთავრესად ახ. წ. I საუკუნიდან ვრცელდება.

მცხეთის აკლდამა - გვიანდელი ანტიკური ხანის არქიტექტურული და არქეოლოგიური ძეგლი, ერთსაკნიანი, სწორკუთხა ნაგებობაა. აგებულია ქვანაგობით. იგი მსგავსებას აკლენს ხმელთაშუა ზღვის აღმ. და ჩრდ. შავი ზღვისპირეთის საკულტო ძეგლებთან.

ანტიკური პერიოდის ქართული არქიტექტურა ხასიათდება სისადავით და ორიგინალობით. მასების განაწილების და საერთო ორგანიზაციის საფუძველს წარმოადგენს სწორკუთხედი, რომელიც ხშირად უახლოვდება კვადრატს. შენობებს ახასიათებთ მარტივი პროპორციები. ადვილად შესამჩნევია, თუ ანტიკური პერიოდის არქიტექტორები და მშენებლები როგორ სრულყოფენ ხის და ქვის დამუშავების მრავალსაუკუნოვან ტრადიციებს და გამოცდილებას. ცრუთალოვანი გადახურვის სისტემის განვითარების შედეგად იქმნება დარბაზული გვირგვინის სახეები და შემდეგ ნახევარწრიული თალები, კამარები და გუმბათები. პირველყოფილ საზოგადოებაში გაჩენილი პრიმიტიული საყრდენები ამ პერიოდში გარდაიქმნება უკვე ბაზისების და კამიტელების შემცველ სვეტებად. საცხოვრებლის პრიმიტიული უჯრედიდან, თანდათანობით იქმნება განსაზღვრული კომპოზიციური სისტემისადმი დაქვემდებარებული სადა, მკაცრი სასახლები. ციკლოპური ციხეების უხეში კედლების ტრადიციებზე განვითარდა წყობის ახალი ტიპი - თლილი ქვების მშრალი წყობა შერწყმული ალიზთან, მოგვიანებით კი წყობა კირის დუღაბზე. ადგილობრივი ტრადიციების სიმტკიცეს ადასტურებენ ხის ხურობის ფორმები და ხერხები გადმოტანილი უფლისციხის დარბაზებში და მცხეთის აკლდამაზე.

IV საუკუნის 30-იან წლებში ქართლში ოფიციალურ სარწმუნოებად ქრისტიანობა გამოცხადდა. ამ ისტორიულმა მოვლენამ განსაზღვრა ამ დროის ქართლის პოლიტიკური ორიენტაცია, კულტურის და ხელოვნების განვითარების სრულიად ახლებური გეზი და მიმართულება. მოიშალა წარმართული პანთეონის, როგორც ოფიციალური, სახელმწიფო კულტები (არმაზი, ზადენი, გაცი, გა, აინი, დაინა), ისე ცალკეულ ტომთა საგვარეულო ხატ-საოცავები. ქრისტიანობის დამკვიდრების პროცესში დიდ საეკლესიო მშენებლობებს ეყრება საფუძველი. საქართველო იმთავითვე ამყარებს მჭიდრო კონტაქტებს უძველეს ქრისტიანულ ქვეყნებთან - ბიზანტიასთან, რომთან, ქრისტიანული აღმოსავლეთის მოწინავე ქვეყნებთან.

საეკლესიო სფეროში ჩატარებულ ამ რეფორმას ვახტანგ გორგასლის სახელს უკავშირებენ. მანვე შექმნა საქართველოს ცენტრალიზებული სახელმწიფო აპარატი და ვახტანგის ანდერძით, მისმა ძემ დაჩიბ საქართველოს დედაქალაქი მცხეთიდან თბილისში გადამოიტანა. ცხადია ამ მოვლენას მსხვილი და ხანგრძლივი სამშენებლო პროცესები მოჰყვებოდა. ადრეულ შუა საუკუნეების ქართული ხუროთმოძღვრება ორ ძირითად სახედ იყოფა - **საკულტოდ და საეროდ**. საქართველოს უძველესი საკულტო ხუროთმოძღვრებიდან მხოლოდ მცირეოდენი რამ შემოგვრჩა. ქართლის მოქცევის ქრონიკის ცნობით, მცხეთაში, სვეტიცხოვლად წოდებული პირველი ოფიციალური ქრისტიანული ეკლესია ხისგან აუშენებიათ. ხითხურობა საქართველოში ერთ-ერთი უძველესი დარგია. საყურადღებოა, რომ ტერმინი "ხუროთმოძღვრება", რაც არქიტექტურის ქართული შესატყვისია, ხითხურობასთან არის დაკავშირებული და ამ უძველესი დარგიდან მომდინარეა.

საქართველოს მჭიდრო კულტურულმა კონტაქტებმა ბიზანტიასთან და ქრისტიანული აღმოსავლეთის მოწინავე ქვეყნებთან განაპირობა აქ, ახალი ხუროთმოძღვრული თემების შემოსვლა და დამკვიდრება, რომელსაც უძველესი ქართული ტრადიციების ქმედითობა ედო საფუძველად.

საქართველოში, ადრეული შუა საუკუნეების არქიტექტურაში, უმრავლესად საკულტო ძეგლებია შემორჩენილი, მაგრამ ეს სრულებითაც არ ნიშნავს საერო ხუროთმოძღვრების არარსებობას ან თუნდაც შეზღუდვას. საცხოვრებელი სახლების, დარბაზების, საფორტიფიკაციო ნაგებობების, ხიდების, ქსენონების, ქულბაქების, და სხვა კომუნალური ნაგებობების სიმცირე გამოწვეულია ერთის მხრივ, ომისა და შემოსევების დროს ასეთ ობიექტებზე თავდასხმით და ნგრევით, ხოლო მეორეს მხრივ, ცხოვრების მოთხოვნილებათა შესაფერისი ახალი ხუროთმოძღვრული ტიპების შენებით და ძველის ახლით შეცვლით.

ნოკალაქევი, სენაკის რაიონი
 ნოკალაქევის ტერიტორიაზე ცხოვრების კვალი ჩანს ძვ. წ. I ათასწლეულის დასაწყისიდან. ცხოვრება ინტენსიური გახდა ძვ. წ. V-IV
 Nokalakevi, Senaki District
 First traces of human population in Nokalakevi area date back to the 1st millennium B.C.;
 Nokalakevi develops into a settlement in the 5th-4th centuries B.C.

of important cities like Mtskheta-Armaztsikhe, Vani, Shorapani, Gori, Kaspi, Sarkine, Uplistsikhe and others in Georgia already during the Hellenistic period. High level of development of urban culture in Georgia in the end of the 1st millennium B.C. – first centuries A.D. is corroborated by household articles and ornaments, uncovered during archaeological excavations in Bagineti, Armaztsikhevi, Vani, Kldeeti, Bori, Samtavro, etc. This circumstance undoubtedly confirms the advanced level of the society, which should have used relevant public constructions, e.g. palaces or temples, built in accordance with the canons of architectural art.

Important monuments of the classical period dating back to the last centuries B.C. and first centuries A.D. have been discovered in Mtskheta.

Judging by epitaph, inscribed on a 4th century B.C. aristocrat's tomb, discovered in Mtskheta, we can suggest that in ancient Mtskheta (at least in the first centuries of the 1st millennium A.D.) there was a special official, charged with development and maintenance of its architectural image and infrastructure. An indispensable attribute of larger populated areas was a central citadel (an acropolis). Its one or two sides rested on steep mountain slopes, and other sides faced the city. Similar positioning is proved to have existed in Armaztsikhe, Nokalakevi, Shorapani, Gori, Dmanisi, where together with public and private constructions researchers found complex fortification systems.

In about the same period there started construction of cave complexes. The most important of such monuments is Uplistsikhe. This city has been cut in rock; this is why its planning, fortifications and public and private constructions are in a much better condition than in other Georgian cities. In the 3rd-1st centuries B.C. Uplistsikhe was a typical Hellenic city. Its several public halls date back to the beginning of the 1st millennium A.D. Uplistsikhe, one of the oldest Caucasian settlements and urban centers, is first mentioned in the historical sources in the 7th century. The city was extremely well developed; this is corroborated by a range of constructions / interior spaces discovered there: wine-presses, halls, room-type caves, section of a road. During many centuries Uplistsikhe also performed military functions. On the territory of the former city was built St. George Church.

Uplistsikhe was fortified by rocky mountain slopes on one side and ditches cut in rock – on other sides. There was a secret underground passage leading from the city to the bank of Mtkvari. The city of Uplistsikhe ceased to exist in the 13th century, during the Mongol invasion. At present Uplistsikhe is an open-air museum.

In ancient Georgia there was a considerable variety of pagan shrines and temples. In the 3rd-1st centuries B.C. Vani was considered a templar city. In the classical period Vani was one of the most important Colchic cities, which reached the peak of its development in the 3rd-1st centuries B.C. Systematic excavations at this site started in 1947. Urban population in Vani developed in place of ancient settlements, traces of which are still amply found in this town and its immediate surroundings. The oldest archaeological materials found in and around Vani belong to the 8th-6th centuries B.C. Archaeologists found here a 3rd century B.C. fortification wall, city gate, a construction with abutments, a circular temple, an altar with seven steps and other religious and public constructions. This ancient city was destroyed in the middle of the 1st century B.C.

The oldest reference to Gonio, historical fortress located in Ajara, at the Black Sea coast, belongs to Pliny the Elder (1st century A.D.). In the 2nd century A.D. this was a well-fortified and developed city containing a hippodrome and other public constructions. Gonio Fortress is built of stone. Its walls comprise

ქართული სტოუნჰენჯი
Georgian Stonehenge

ეს პროცესი საკულტო არქიტექტურაში სხვაგვარად გამოიხატა. რამდენადაც ეკლესია ზეციური იერარქიის მინიერ ტაძრად შენდებოდა, იმდენად, მასში იმთავითვე იყო ჩადებული საკრალური იდეალები. ეს კონცეპცია განსაკუთრებულად მკაფიოდ გამოიხატა შიდა სივრცის ორგანიზაციაში, გუმბათის, ჭერის, საკურთხევის აფსიდის აზრობრივ დატვირთვაში. ინტერიერის მოსართავი ელემენტების იმგვარად გააზრებაში და მხატვრულ-არქიტექტურულად გადაწყვეტაში, რაც ამაღლებულ განცდას შეუქმნიდა მლოცველს.

საქართველოს ადრეული შუა საუკუნეების ხუროთმოძღვრებაში ორი ძირითადი ტიპი გამოიყოფა - **დარბაზული და გუმბათიანი**. პირველ ტიპში ერთიანდებოდა დარბაზული ტიპის ეკლესიები, სამნავიანი, სამეკლესიანი ბაზილიკები, რომლებიც ორფერდა სახურავის ქვეშ არიან მოქცეულნი. მეორე ტიპში ექცევა ცენტრალურ-გუმბათოვანი თემის ყველაზე მკაფიოდ გამომსახველი ტეტრაკონქები, მათი გართულებული ტიპები, რომლებიც პირველად ნინოწმინდასა და მცხეთაში განხორციელდა, "თავისუფალი ჯვრის" ტიპის არქიტექტურული ნაგებობანი, ორქანობიანი სახურავის ქვეშ მოქცეული გუმბათიანი დარბაზები, "კუპელ ჰალე", ორგუმბათიანი ეკლესიის ერთადერთი მაგალითი, მრავალაფსიდიანი გუმბათიანი ეკლესიები.

ეკლესიათა ეს ტიპები და სახეები დროთა განმავლობაში კარგავენ თავის თავდაპირველ ფუნქციურ დანიშნულებას და ახალ არქიტექტურულ თემებს უთმობენ ადგილს, მაგრამ ყველაზე გამძლე მაინც ცალნავიანი დარბაზული ტიპის ეკლესიები აღმოჩნდნენ, რომლებმაც ბოლომდე იარსებეს.

წინარეკრისტიანული ხანის ტექნიკურ საშუალებათა გათვალისწინების ერთ-ერთ თვალსაჩინო მაგალითად გამოდგებოდა ატენის სიონის უძველესი ბაზილიკის (V ს.) "საფუძვლის დადება", რაც ელინისტური გვიანანტიკური ხანის ქართულ ხუროთმოძღვრებაში ფართოდ გამოიყენებოდა რიყის ქვებით შექმნილი საძირკვლის სახით, უმეტეს ნილად კი ალიზით ნაგები არქიტექტურისათვის. ამ პერიოდის ქართული ხუროთმოძღვრების მაღალი სამშენებლო დონე გვიჩვენებს, რომ იგი წინა ეპოქის სამშენებლო ტექნიკის საფუძველზე აღმოცენდა, რაც ითვალისწინებდა უდუღაბო ქვის წყობაზე ზუსტად მორგებული ქვების უძველეს ტრადიციებს.

ქრისტიანულ სამყაროში და მათ შორის საქართველოში სამნავიანი ბაზილიკები დომინირებდნენ და მათ ენიჭებოდათ უპირატესობა ადრეული შუასაუკუნეების სანაყისი პერიოდის ხუროთმოძღვრებაში. ამ თემასთან თანაარსებობენ დარბაზული ეკლე-

construction strata. The first layer (3rd-4th centuries) is distinguished by careful finishing and good craftsmanship; fortification walls with towers, belonging to the second layer (6th-7th centuries), are inferior in quality, and the third layer (around the 16th century) was added in the period when the city was controlled by Ottomans.

Between the second half of the 2nd millennium and first centuries of the 1st millennium B.C. on Pitsunda Cape there were Colchic settlements, first mentioned in Strabo's "Geography". It appears that there existed a city in this area since the Hellenic epoch. Later on, Pitsunda became one of the most powerful centers of Christian culture. In the 1st quarter of the 4th century there used to be a bishop's residence here. Pitsunda retained its status of a large religious center all through the Middle Ages.

But let us follow the timeline. Under the influence of Achaemenids, Zoroastrian temples began to be built in Kartli (Samadlo, Tsikhiagora, Dedoplis Mindori). It is strange, but in spite of distribution of Hellenic culture, there is no trace of Hellenic or Greek-style temples in Christian Georgia. We only find evidence of various ancient architectural forms being copied and purposefully applied, which means that the direction in which the Georgian architecture developed was totally different from other regions. If in Colchis we can clearly see application of Hellenic decorative motives and elements, in Iberia the most notable is utilization of tile and gable roofing. Importantly enough, raftered roofing is combined with dome, or with its rudiment: feigned dome with oculus, which originated in Georgia in the ancient times and underwent a long process of development (crowned hall / darbazhi).

It is noteworthy that Georgian pagan temples were almost always aligned to the south-north axis. Probably this is why in the majority of Georgian Christian temples the southern gate is distinguished in comparison to others – this tradition should have survived from the times of pagan worship. Important from this point of view is Tsikhiagora – architectural complex discovered to the north from Kavtiskhevi village, Dedoplis Mindori – magnificent religious complex located in the basin of Frone River, in Kareli district, Makvliani – a pagan temple with complex planning, located in the central part of Uplistsikhe, temple with four support columns in Uplistsikhe, large temple in Vani and others.

Though the overwhelming majority of **secular constructions** belonging to the period concerned are fully destroyed, archaeological excavations have nonetheless succeeded in discovering ruins and remnants of many houses, palaces, workshops, administrative constructions, baths, aqueducts, swimming pools, etc. It should be noted that the construction means applied to secular buildings were almost the same as those of defensive constructions. Especially notable is the abundance of baths, which indicates high degree of comfort and hygienic requirements of that epoch. Ancient Georgian baths are Roman-type, equipped with so-called hypocaust heating systems.

Armaziskhevi Complex (located near Mtskheta railway station) was a residence of Kartli satraps (pitiakhshs). Rectangular planning of the buildings dis-

სიებიც. მაგრამ წამყვანი ადგილი გარედან შემოტანილ და ქრიტიანული სამყაროს მონინავე ქვეყნებში შექმნილ ბაზილიკას ენიჭება. ამ ტიპის ძეგლთა შორის უძველესია IV საუკუნით განსაზღვრული ნეკრესის ბაზილიკა.

საქართველოს ტერიტორიაზე ჩვენამდე მოღწეულ ქრისტიანულ საკულტო ნაგებობებს შორის ერთ-ერთი უძველესი სამნავიანი ბაზილიკაა ბოლნისის სიონი (VI ს.). ნოქალაქევის სამნავიანი ბაზილიკათა შორის განსაკუთრებულ ყურადღებას იქცევს ეგრისის უძველესი დედაქალაქის არქეოლოგიური გათხრების შედეგად გამოვლენილი, პირობითად, პირველ ბაზილიკად სახელდებული ეკლესია, რომელიც IV საუკუნის მეორე ნახევრის დარბაზული ტიპის ეკლესიის ნანგრევებზე აუგიათ. ურბნისის წმ.სტეფანეს სახელობის დიდი ზომის ბაზილიკა ისტორიულ შიდა ქართლში, საქართველოს ერთ-ერთი უძველესი ნაქალაქარის - ურბნისის ტერიტორიაზე მდებარეობს (იგი მურვან-ყრუს შემოსევამდე - VIII საუკუნემდე - ქალაქობდა, ხოლო შემდეგ დაეცა და აღარ აღმდგარა).

კანარეთის (ხაშვის) სამება V-VI საუკუნეთა მიჯნის სამნავიანი ბაზილიკაა. იგი გარშემორტყმულია გალავნით, რომელშიც ჩართულია ეპისკოპოსის საცხოვრებელი გვიანი ხანის კოშკი და სხვა სამეურნეო ნაგებობები.

V საუკუნით დათარიღებული უძველესი - ძველი შუამთის ბაზილიკა იმით არის საყურადღებო, რომ მასში მკაფიოდ გამოიხატა ამ არქიტექტურული თემის განვითარების შემდგომი საფეხურები.

ბიჭვინთის ნაქალაქარის არქეოლოგიური გათხრების შედეგად, სხვა არაერთ ნაგებობათა შორის, გამოვლინდა ძველი ტაძრის - ბიჭვინთის სამნავიანი ბაზილიკის (VI ს.) ნაშთები.

ანჩისხატის, VI საუკუნის დამდეგის მარიამმინდის სახელობის ბაზილიკა თბილისის ძველ უბანში, კალაში მდებარეობს. სამნავიანი ბაზილიკა ვახტანგ გორგასლის ვაჟიშვილის დაჩი უჯარმელის ზეობის პერიოდშია აგებული.

ადრეული შუასაუკუნეების ქართულ საკულტო ხუროთმოძღვრებაში სამნავიანი ბაზილიკის გვერდით, შეიქმნა სრულიად ორ-

covered to date, the quality of their construction, foundations of the columns, fragments of marble statues suggest that the complex represented an aristocratic residence. To the north from the palace were found ruins of a bath, which could be appropriated to the end of classical period. Near the residence of pitakhshs archaeologists found a necropolis with the tombs of eristavis and their family members. Rich and exquisite decoration of burials and epitaphs found there attest the high level of life of Iberian aristocracy and identify general level of cultural development.

In the north-western part of Samtavro Valley archaeologists discovered a site dating back to the first centuries B.C. Houses found in this are have the similar orientation, uniform planning and roofing; their design is typical for early Iron Age peasant houses. They are densely positioned on the hillside; there is no homestead land attached to them. Similar houses, dating back to the first half of the 1st millennium B.C. have been discovered in Narekvavi.

It is interesting to study notes of Greek and Roman historians on wooden tower houses widespread in Caucasus. Greek historian Xenophont (401 B.C.) describes tower villages of Kartvelian tribes. Also important are his comments on adaptation to the specificity of terrain during construction of fortified villages with numerous towers, some of which had a defensive and others – residential function. Besides tower houses, Xenophont describes an underground hall with skylights he had seen in the same region. Ceiling of this hall was pyramid-shaped, which means that Georgian darbazi-type roofing already existed in the 5th-4th centuries B.C. Roman architect Vitruvius describes Colchic houses, adding that Colchic towers with their pyramidal roofing belong to the oldest kind of dwellings.

As a rule, where there is a city site there are grave fields. From the time when Mtskheta was a capital city there survived burials of six different types: pit graves, sepulchers, sarcophagi, graves built with brick and clay slabs. The majority of graves discovered there are built of stone; this is natural, because such graves became increasingly popular in the 1st century A.D.

Mtskheta tomb is an outstanding architectural and archaeological monument of late antique epoch. It is located in the vicinity of Mtskheta Railway Station. The tomb is a one-cell rectangular construction, built with splintered stone and showing likenes to the cultic monuments of the eastern Mediterranean and northern Black Sea coast regions.

Ancient Georgian architecture is markedly simple and original. Key shape determining distribution of masses and general organization is a rectangle, often

უფლისციხე (ძვ.წ. III-I ს.)
Uplistsikhe (3rd-1st century B.C.)

მცხეთის პანორამა
View of Mtskheta

იგინალური საკულტო ნაგებობის ახალი ტიპი, რაც **სამეკლესიანი ბაზილიკის** სახელით არის ცნობილი. ასეთი სახის არქიტექტურული ტიპის წარმოშობის მიზეზად მიჩნეულია სასულიერო კულტურის - ლიტურგიის ის აუცილებლობა, რაც დღის განმავლობაში ერთსა და იმავე ეკლესიაში წირვის რამდენჯერმე გადახდას ითვალისწინებდა. ამისთვის კი ცხადი, ცალკე საკურთხეველი იყო საჭირო. კულტურისა და ხელოვნების ასეთმა წესმა განაპირობა სამეკლესიანი ბაზილიკის გაჩენა ქართულ ხუროთმოძღვრებაში. თემის არქიტექტურულად გადანაცვების სიახლე ძირითადად შიგა სივრცის ორგანიზებაში გამოიხატა, სადაც სამი ნაწილი ერთმანეთისგან კედლებით გაიმიჯნა და არა სვეტებზე დამყარებული თაღები. სამეკლესიანი ბაზილიკებში, ნაგებობის და ეკლესიების მკავეშირებლად გამოდის გრძივ კედლებში გაჭრილი კარის ღიობები. მსოფლიოს ხალხთა ქრისტიანულ არქიტექტურაში სამეკლესიანი ბაზილიკებს პარალელი ვერ დაეძებნება და როგორც ირკვევა, ეს არქიტექტურული ტიპი საქართველოშია შექმნილი. ჩვენამდე მოღწეულ, ამ ტიპის ბაზილიკებს მიეკუთვნება: ქვემო ბოლნისის VI საუკუნის სამეკლესიანი ბაზილიკა; VII საუკუნის დამდეგისთვის აგებული ნეკრესის სამეკლესიანი ბაზილიკა; VI საუკუნის გაგრის სამეკლესიანი ბაზილიკა და სხვა.

ქართული ხუროთმოძღვრების ადრეულ ეტაპზე, VI საუკუნის შუა წლებიდან გუმბათოვან ხუროთმოძღვრებაში ყველაზე მკაფიოდ გამოიხატა ეროვნული ნიშნით აღბეჭდილი ახალი თემების და ტიპების წარმოშობა-დამკვიდრების პროცესი. ასეთი ახალი, ეროვნულად გამომეტყველი ხუროთმოძღვრული ტიპების საფუძველს ძირითადად ტეტრაკონქი შეადგენდა, რაც ფართოდ იყო გავრცელებული ქრისტიანულ აღმოსავლეთ სამყაროში. მასთან ერთად ვხვდებით ე. წ. "თავისუფალი ჯვრის" და "ჩახაზული ჯვრის" ტიპებს. მაგრამ ქართველ ხუროთმოძღვართა მიერ სრულიად თავისუფალი, შემოქმედებითი მიდგომა, რომელშიც მხოლოდ ეროვნული ხუროთმოძღვრებისთვის სახასიათო ფორმები და მხატვრულ-კონსტრუქციული გადანაცვების სრულიად ახლებური ამოცანები განხორციელდა, ნინოწმინდა და მცხეთის ჯვარი იყო. ამ ახალი ხუროთმოძღვრული ტიპების საფუძველს შეადგენდა ტეტრაკონქი, რაც საქართველოში უკვე VI საუკუნის შუა წლებიდან დასტურდება. ამ თემის საფუძველზე აღმოცენებულმა ახალმა ტიპმა

rather nearing to a square. Buildings have simple proportions. It is easy to distinguish how ancient architects and builders developed wood and stone processing techniques. Feigned dome transforms into darbazi-type crowned roofing and, later on, semicircular vaults, domes and arches. In this period, primitive support posts first used by primeval builders develop into columns with foundations and capitels. Dwellings grow from primitive huts into architectural constructions with simple but clear and refined compositional systems. Rough walls of cyclopean fortresses evolve into dry walling with carefully hewn and fitted stones, combined with adobe brick and, later on, limestone mortar binding. The strength of local traditions is confirmed by application of carpentry techniques in Uplistsikhe and Mtskheta tomb.

In the beginning of the 4th century Christianity was recognized as the official religion in Georgia. This historical event defined political orientation of contemporary Kartli and totally changed the direction of its cultural development. Both official pagan pantheon (Armazi, Zadeni, Gatsi and Gaim, Ainina, Danina) and tribal / clannish shrines lost their importance; introduction of Christianity instigated large-scale ecclesiastic construction. Georgia established close contacts with the Byzantine Empire, Rome and eastern Christian countries, which naturally caused introduction and assimilation of new themes into Georgian architecture.

The most substantial contribution to this ecclesiastical reform has been made by Vakhtang Gorgasali, the king who also managed to form a centralized government and made a will to his son Dachi to transfer the capital of Georgia from Mtskheta to Tbilisi. Naturally, these crucial changes were followed by lengthy construction activities.

Early medieval Georgian architecture can be divided into two main categories – **religious and secular**. There is but little remaining from the oldest samples of Georgian religious architecture. According to the chronicles narrating about conversion of Kartli into Christianity, the first official Christian church built in Mtskheta – Svetitskhoveli – was wooden. Carpentry is one of the oldest construction techniques known in Georgia. It is noteworthy that the Georgian term for architecture – "khurotmodzgvreba" – is associated with carpentry and takes source from this ancient trade.

Most of surviving samples of early medieval Georgian architecture are religious constructions, but this does not mean that secular architecture did not exist or was underdeveloped or limited in that period. The lack of houses, palaces, fortifications, bridges, xenons, and other public constructions can be rather explained by frequent invasions, during which they were usually destroyed, and redecorations caused by changes in life requirements, introduction of new architectural types and replacing of old with new.

This process developed in a different way in religious architecture. Since churches were built as earthly connection to the heavenly world, they had to

არმაზის ციხე
Armazi Fortress

არმაზი მცხეთისა, სამრეკლო, XVI-XVII სს.
Armazi of Mtskheta; belfry; 16th-17th CC

საფუძველი დაუდო კლასიკურად განონასწორებული ახალი ხუროთმოძღვრული ტიპის ჩასახვა -განვითარებას ადრეული შუა საუკუნეების ქართულ ხუროთმოძღვრებაში.

ნინოწმინდის საეპისკოპო ტაძარი (ყოფილი საკათედრო საეპისკოპო ეკლესია სამთავისში) VI საუკუნის შუა წლებშია აგებული. ასეთი არქიტექტურული ტიპი საქართველოში აღარ განმეორებულა. ტაძარმა მნიშვნელოვანი როლი შეასრულა ქართული ხუროთმოძღვრების განვითარებაში. მან საფუძველი დაუდო მცხეთის დიდი ჯვრის ტაძრის წარმოშობას და ამ ტიპის ძეგლთა განვითარებას.

VI- VII სს. ში საკულტო ხუროთმოძღვრებამ მნიშვნელოვან აღმავლობას მიაღწია. მცხეთის ჯვრის ტაძრის სახით შეიქმნა კლასიკურად განონასწორებული, სრულიად განსაკუთრებული ხუროთმოძღვრული ტიპი, რომელიც ადრეული შუა საუკუნეების ქართული საკულტო გუმბათოვანი ხუროთმოძღვრების ძიებათა რთული პროცესის კულმინაციას წარმოადგენს. ტაძარმა საფუძველი დაუდო კლასიკური სტილის დამკვიდრებას ქართული ხუროთმოძღვრების ერთ გარკვეულ ეტაპზე - VI-VII საუკუნეთა მიჯნაზე და ამ არქიტექტურული ტიპის გავრცელებას საქართველოს სხვადასხვა რეგიონებში. მცხეთის ჯვარი, ლანდშაფტთან ერთიანობაში, მასთან შეზრდილი ტაძრის ერთ საერთო სილუეტად აღიქმება. იგი 586/87- 604 წლებით თარიღდება.

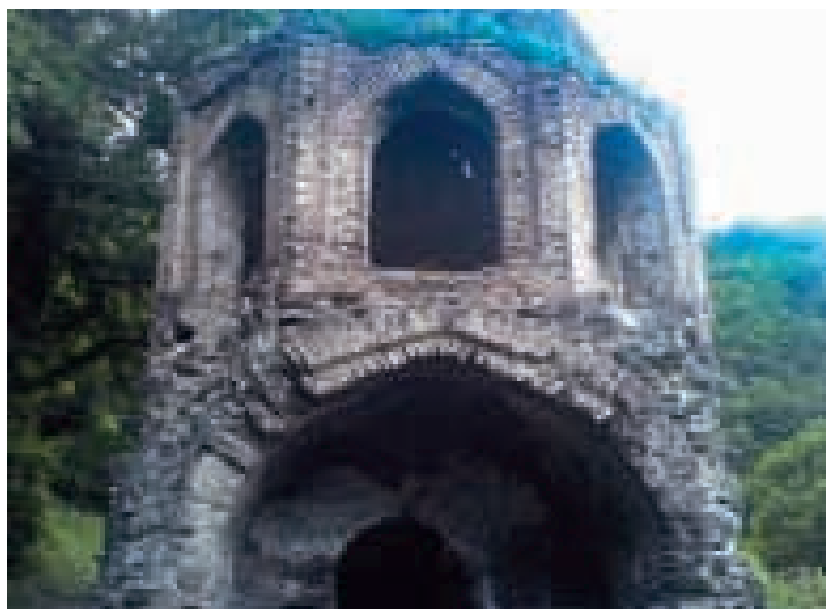
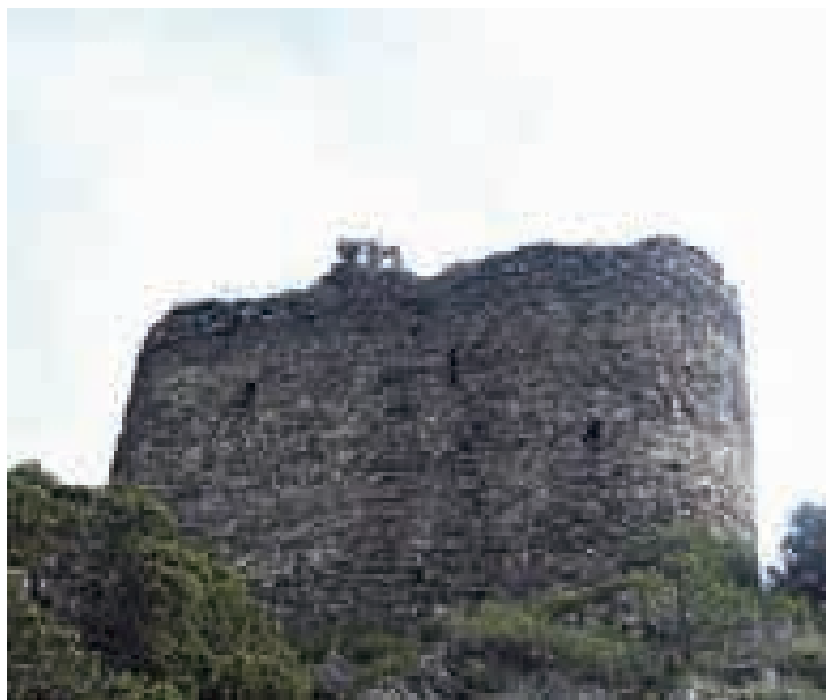
ამ პერიოდის ძეგლებს მიეკუთვნება: V საუკუნის მეორე ნახევრის ტაძარი - ატენის სიონი (ისტორიულ შიდა ქართლში); მარტვილის ტაძარი; წრომის ტაძარი; იშხნის კათედრალური ტაძარი - მდებარეობს საქართველოს უძველეს ისტორიულ პროვინციაში - ტაოში (VII ს. 30-იან წწ.); ბანა - ტაოს ისტორიულ პროვინციაში; სამწევრისის ეკლესია შიდა ქართლში და ა.შ..

ქრისტიანობის ადრეულ საფეხურზე ახალი - დარბაზული ტიპის ეკლესიები შეიქმნა. ცალნავიანი ეკლესიების მარტივი ფორმები მათი სწრაფი აშენების საშუალებას იძლეოდა. ამ ტიპმა ყველაზე დიდხანს გასძლო და XVIII საუკუნემდე იარსება. დარბაზული ტიპის ეკლესიები: ნოქალაქევის მისარონის მცირე ზომის დარბაზული ეკლესია, რომელიც თავისი არქაული არქიტექტურული სტრუქტურით, V საუკუნის მიწურულის ან VI საუკუნის დამდეგის ძეგლად არის მიჩნეული; ოლთისის დარბაზული ტიპის ეკლესია (VI- VIII ს.); აკვანების ეკლესია, რომელიც VI საუკუნით თარიღდება.

VI-VII საუკუნეთა მიჯნაზე და შემდგომ ეტაპზე ქართულ ხუროთმოძღვრებაში წარმოიშვა ახალი მიმართულება, რომლის წარმოშობის ისტორიულ საფუძველს ძირითადად კლასიკური ხუროთმოძღვრების ახლებური გააზრება შეადგენდა. ახალ სტილისტურ მიმართულებაში ხაზგასმულად გამოჩნდა საკმაოდ გაბედული და ორიგინალური ფორმების შექმნისადმი მიზანსწრაფული ტენდენციები - გაჩნდა ნაირ-ნაირი არქიტექტურული თემები. ახალი მიმართულების წიაღში ჩაისახა არქიტექტურული ფორმებისადმი ერთგვარი დეკორატიული მიდგომა, რაც ცხოველსაბუნების გარკვეულ ტენდენციებში ვლინდება. "გარდამავალი ხანის არქიტექტურის" ბევრმა თემამ დროის გამოცდას ვერ გაუძლო და დავინწყებას მიეცა. ამ ახალი ორიგინალური არქიტექტურული თემების ძიებათა პროცესში ცალკეულმა ნაწარმოებმა მნიშვნელოვანი ადგილი დაიმკვიდრა. ასეთ ნაშევან ნაწარმოებთა რიგში იკავებენ ადგილს ატენის და სამშვილდის სიონები. პირველი, "გარდამავალი ხანის" სანყის პერიოდს განეკუთვნება. სამშვილდის სიონი კი ამ მხრივ სრულიად ჩამოყალიბებული ნაწარმოებია (759-777 წწ.), რომელშიც მთელი სიცხადით გამოიხატა ე.წ. "გარდამავალი ხანის" ხუროთმოძღვრების ყველა ძირითადი სტილისტური ნიშანი.

გურჯაანის "ყველანმინდა" "გარდამავალი ხანის" საკულტო ხუროთმოძღვრების VIII საუკუნის სანიმუშო ძეგლია. იგი ერთადერთი ორგუმბათიანი ეკლესიაა, რომელსაც გუმბათოვან ბაზილიკად მიიჩნევენ.

ვაჩნაძიანის "ყველანმინდა" "კუპელ ჰალეს", ანუ გუმბათიანი

დარბაზის არქიტექტურულ ტიპს მიეკუთვნება, რომლის გადანაცვებით ქართული ხელოვნების ისტორიაში ახალ არქიტექტურულ ტიპს დაედო საფუძველი (VIII-IX სს). ოთხთა ეკლესია დღეს ისტორიულ ტაოს ტერიტორიაზეა, თურქეთში. X საუკუნეში აგებულ სამნავიან ბაზილიკათა შორის ეს ძეგლი მეტად საყურადღებოა, მისი მხატვრულ-არქიტექტურული თვალსაზრისით.

პარხლის ბაზილიკა სამხრეთ საქართველოს ისტორიულ პროვინციაში ტაოში მდებარეობს. პარხალი დიდ მსგავსებას ავლენს ოთხთა ეკლესიასთან, როგორც შიგა სივრცის ორგანიზაციით, ისე გარე მასების არქიტექტონიკით.

ქართული კულტურის მთელი ფრონტის აღმავლობა X საუკუნის შუა ხანებიდან აშკარაა და მალე აღწევს თავის ზენიტს. მეორე აღორძინების ხანაში, წარმოიქმნა ახალი სტილი, რომელიც ცხოველბატული, ანუ ბაროკოს სახელითაა დამკვიდრებული. მისი აღმავლობის პერიოდი X საუკუნის მეორე ნახევარი და XI საუკუნე, მაგრამ მან სიცოცხლე გააგრძელა მომდევნო საუკუნეებში და საკმაოდ დიდი ხნის განმავლობაში არსებობდა. ეს მეორე აღმავლობის პერიოდი, ზემოთჩამოთვლილის გარდა, ეხება ქალაქებსაც. ესაა ახალი ქალაქების წარმოშობის ეპოქა, როდესაც აგრეთვე არსებობს განაგრძობს ადრე წარმოშობილი ქალაქების დიდი უმრავლესობა. X საუკუნიდან დაწყებული, ფეოდალური ხანის საკულტო ხუროთმოძღვრებაში თვისობრივი გარდატეხა ხდება.

X-XI საუკუნეების პერიოდის ხუროთმოძღვრების ამ სახეთა მრავალფეროვნებაში ქართველის უშრეტეი ფანტაზია ჩანს. აქაა ერთის მხრივ, გრძივი, ჯვრული გეგმის მქონე კომპოზიციები, ხოლო მეორეს მხრივ, წრეს მიახლოებული, მრავალაფსიდიანი. პირველი სახეობა იწყება ოშკით, ხოლო მეორე კუმურდოთი. ორივე აგებულია X საუკუნის 60-იან წლებში, რაც შემთხვევითობა არ არის. მთელი მომდევნო 50-60 წლის განმავლობაში ხდება ამ ფორმათა ვარიანტი. პირველმა - გრძივ ღერძზე აგებულმა კომპოზიციამ დიდხანს იარსება, ხოლო მეორემ - მრავალაფსიდიანმა კომპოზიციამ - სულ რაღაც 6-7 ათეული წელიწადი.

შუა ფეოდალური ხანის პირველ მონაკვეთში არსებულ საკულტო ნაგებობათა სახეობიდან მნიშვნელოვანია ოთხი დიდი კათედრალი, რომლებიც ამშვენებენ არა მარტო ამ ეპოქას, არამედ შუა საუკუნეების საქართველოს მთლიანად. ესენია: ოშკი, ქუთაისის ბაგრატის ტაძარი (X ს. ბოლო - 1003 წ.), სვეტიცხოველი (1010-1029 წწ.) და ალავერდი (XI ს. I მეოთხედი). მათში ჩანს არა მარტო ეპოქის სიდიადე, არამედ საქართველოს საკმაოდ დაშო-

personify sacral ideals. This conception was especially clearly expressed in organizing the interior of Christian temples, the significance attributed to the dome, the ceiling, the apse of the altar, architectural/design solution, helping create an elevated atmosphere in the holy place.

Georgian religious architecture of early Middle Ages one can distinguish two key types of constructions: **darbazi-type and domed**. The former unites darbazi-type churches, three-nave and three-church basilicas with double-pitched roofing, while the latter comprises cross-shaped constructions with centrally positioned dome and their elaborated versions, which were first built in Ninotsminda and Mtskheta, free cross type architectural constructions, double-domed churches (there is only one surviving sample) and domed churches with multiple apses.

In the course of time these architectural types and categories underwent crucial changes, lost their primary functional differences and gave way to new architectural themes. However, there were certain architectural types which remained almost unchanged in spite of this tendency and survived until the present day – one of these was single-nave darbazi-type church.

One of the most notable examples of how pre-Christian technical means were used in church construction is the 5th century basilica of Ateni Sioni, which sits on a cobblestone foundation, typical for adobe constructions built in Kartli in the end of classical era. Highly artistic level of medieval Georgian architecture shows us that it evolved from the previous experience, which implied the ancient tradition of precise matching of stones in dry walling.

In the whole Christian world – including Georgia – three-nave basilicas were most popular and prevalent in the early medieval religious architecture. Though they coexisted with darbazi-type churches, the leading role was attributed to basilicas, taken over from advanced Orthodox Christian countries. The best sample of this type is the 4th century Nekresi Basilica.

One of the oldest surviving Christian constructions in Georgia is Bolnisi Sioni, the 6th century three-nave basilica. The temple has massive, sturdy architectural forms, archaic relief sculptures and oldest Georgian asomtavruli inscriptions known to date. Another such construction – basilica built on the ruins of a 4th century darbazi-type church, has been discovered in Nokalakevi site. Large St. Stephan Basilica is located in Urbnisi, Shida Kartli, on the territory of the ancient city, destroyed in the 8th century during the invasion of Marwan the Deaf.

Katsareti (Khashmi) Trinity is a three-nave basilica dating back to the 5th-6th centuries. It is protected by a fortification wall, also encompassing the bishop's residence, a tower and several other facilities.

The oldest of 5th century churches – Old Shuamta Basilica is remarkable because it shows further development of this architectural theme.

Excavations conducted in Pitsunda helped discover numerous constructions, including ruins of a 6th century three-nave basilica.

In Kala, one of the oldest districts of Tbilisi, is located 6th century St. Mary Basilica (Anchiskhati). This three-nave basilica was built during the reign of Dachi Ujarmeli, Vakhtang Gorgasali's son.

In Georgian religious architecture of early Middle Ages, apart from three-nave basilicas, there emerged a totally new type of religious construction,

მცხეთის აკლდამა გვიანდელი ანტიკური ხანა
Mtskheta Tomb (late antiquity)

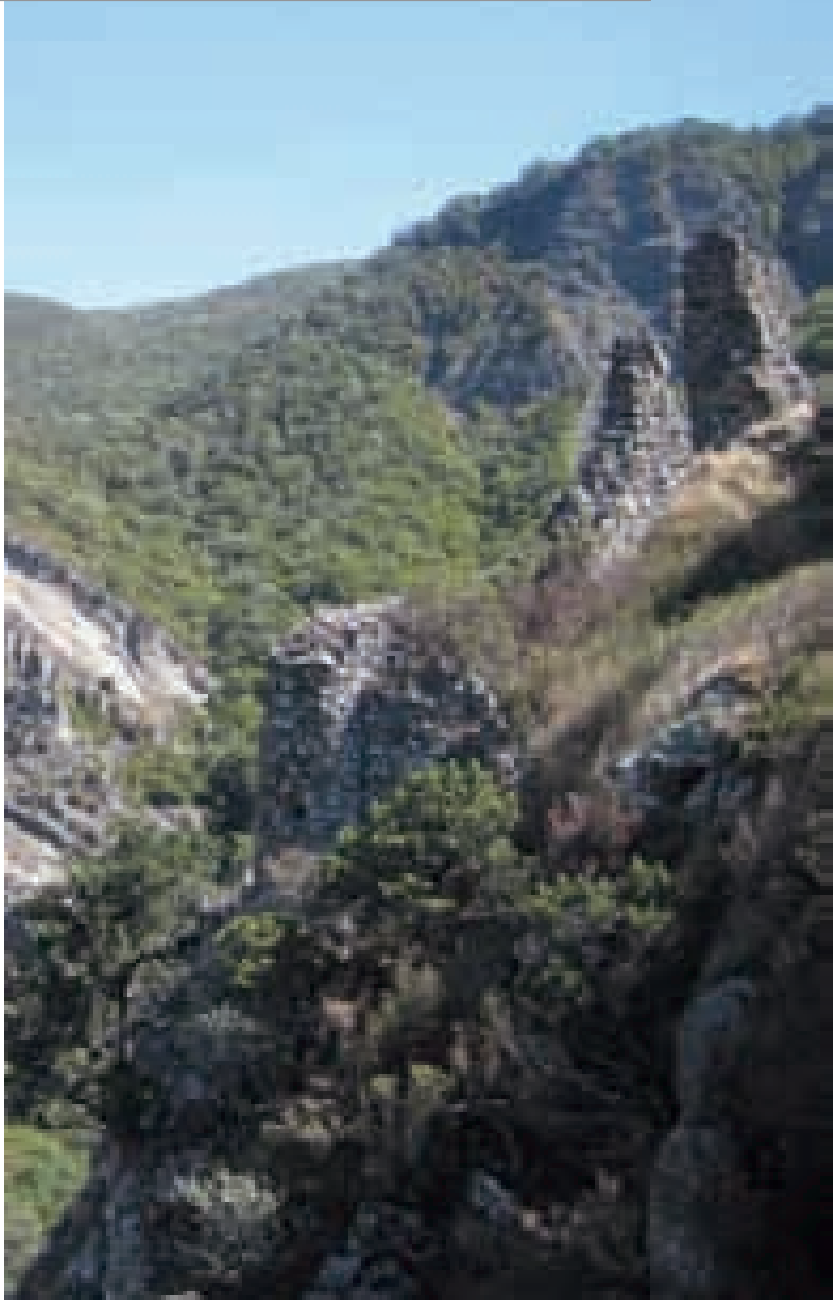

რიშორებული რეგიონების იდეური ერთიანობა, რაც მეტად საინტერესოა ახლად გაერთიანებული ქვეყნის მთლიანობის წარმოსადგენად. პირველი მათგანი - ოშკი, დგას სამხრეთ საქართველოს განაპირას (963-973 წწ.), ტაოში, მეორე - მაშინდელ ცენტრში, ქუთაისში, მესამე - კულტის მსახურობის ცენტრში, კათალიკოსის რეზიდენციაში - მცხეთაში, ხოლო მეოთხე - აღმოსავლეთის განაპირას, კახეთში, ალაზნის ველზე. მიუხედავად ეკლესიების ასეთი დაშორიშორებისა, მათში აშკარად ჩანს ერთი სტილის მრავალფეროვნება.

სვეტიცხოველი კარდინალური გადაკეთების გამო, შუასაუკუნეების ეკლესიათა არც ერთ ტიპს არ მიეკუთვნება. ტაძრის ფასადის მორთულობა ცხოველხატულობის უმაღლესი დონის ნიმუშად შეიძლება ჩაითვალოს.

საინტერესოა ხახულის მონასტერი, რომელიც ისტორიულ ტაოში მდებარეობს. მისი მთავარი ჯვარ-გუმბათოვანი ტაძარი დავით კურაპალატის მეფობის პერიოდში აშენდა - 978-1001 წლებში. ტაძარი ორიგინალური გეგმისა და არც ერთ ტიპს არ მიეკუთვნება.

სუროთმოდგრებაში მეორე აღმავლობის პერიოდში არაჩვეულებრივი შემოქმედებითი პოტენციაა გამოჩვენებული. ასეთი შემოქმედებითი ნვა, მართალია X საუკუნის დასაწყისიდან ჩანს, მაგრამ მისი კულმინაცია მოდის ამავე საუკუნის შუა ხანებზე და XI საუკუნის პირველ ნახევარზე. ნაგებობები ჯერ სხვადასხვაგვარად ვითარდებოდა, ხოლო ბოლოს არენაზე დარჩა სამი სახე. ესენია: ტრიკონქები, მრავალაფსიდური და ცენტრალურ-გუმბათოვანი ეკლესიები. მათში მრავალფეროვნებით გამოირჩევა მრავალაფსიდური. რაღაც არასრული ასი წლის განმავლობაში, ამ მიმართულებამ კულმინაციამდე აიყვანა ნაგებობების განვითარების ვარიაციები. ჩვენამდე მოღწეული ტაძარ-ნაგებობების გეგმების, კომპოზიციების, დეკორის აღქმისას აშკარად იკვეთება ქართველის მიერ ახლის შექმნის დაუსრულებელი სურვილი. ყველაფერთან ერთად, განსაცვიფრებელია, თუ რა ხერხით, რა გზებით ვრცელდებოდა მთელ საქართველოში ამა თუ იმ სახის ჩასახვის იდეა. კერძოდ, მრავალაფსიდური პირველი ნიმუში თუ 964 წელსაა აგებული, ბოლო აშენებულია 1010-1014 წლებში. ამ წლების ფარგლებში ჩვენამდე მოღწეული ეკლესიები გეოგრაფიულად ასე ლაგდება: კუმურდო - ჯავახეთში; გოგიუბა, ოლთისი, კიალმის-ალთი, ტაოსკარი - ტაო-კლარჯეთში; ბოჭორმა - კახეთში; კაცხი - იმერეთში; ნოჯიხევი - სამეგრელოში და ვინ იცის კიდევ რამდენმა ვერ მოაღწია ჩვენამდე. თუ წარმოვიდგინოთ მაშინდელ გადაადგილების ტემპებს, შეუძლებელია, რომ არ გაგვანცვიფროს არქიტექტურული იდეების გავრცელების ტემპებმა და მასშტაბებმა. აქვე ხაზი უნდა გაესვას იმასაც, რომ მრავალაფსიდური ეკლესიები ყველა დეტალით მხოლოდ ცხოველხატული სტილის პირმშოა. თავისთავად მრავალაფსიდური ტიპის ეკლესია ქართუ-

არმაზის ციტადელის ნანგრევები
Ruins of Armazi Citadel

known as **three-church basilica**. The reason for forming of such architectural type is probably the necessity to administer the mass several times a day in one and the same church. Naturally, the most efficient solution to this issue would be to use several altars. This peculiarity of religious service motivated introduction of three-church basilicas into Georgian architecture. The innovative architectural solution mainly concerned the organization of interior space, in which the three naves got separated by walls instead of pillars and arches, as in the three-nave basilicas. In three-church basilicas naves and churches are interconnected by door openings, cut in the side walls. There are no parallels to three-church basilicas in Christian architecture of other countries; this architectural type appears to be uniquely Georgian. Surviving basilicas of this type are: 6th century three-church basilica of Kvemo Bolnisi, Nekresi three-church basilica, dating back to early 7th century and 6th century three-church basilica of Gagra.

Forming and dissemination of new "national" architectural types and themes was especially noticeable in Georgian architecture at earlier stages of its development, starting with the middle of the 6th century. Such new ethnic architectural types were mainly based on the four-apse church concept, so widespread in the Eastern Christian world. Parallel to this we encounter so-called free-form cross and cross-in-the-circle types. Two constructions designed with totally independent creative approach, in which only characteristic national forms and architectural solutions were applied, were Ninotsminda and Mtskheta Djvari. These architectural monuments were based on the four-apse concept, introduced in Georgia in the middle of the 6th century. Architectural type evolved on the basis of this theme initiated development of a new style in Georgian architecture.

Episcopal Church of Ninotsminda (former Episcopal cathedral in Samtavisi) was built in the middle of the 6th century. This unique church played an important role in development of Georgian architecture; it inspired creation of Mtskheta Djvari Cathedral and other monuments of this kind.

In the 6th-7th centuries religious architecture reached a considerably high level of development. Djvari Monastery, located in Mtskheta, represents a classically balanced architectural type, independent from outside influences and standing as a culmination of the complex process of creation of domed churches in early Middle Ages. This temple gave a start to introduction of classical style into Georgian architecture at the turn of the 7th century and to dissemination of this architectural style in different regions of Georgia. Mtskheta Djvari Monastery and its immediate natural setting are perceived as one integral silhouette. The temple is dated 586/87 – 604 A.D.

Other monuments of this period are: Ateni Sioni, dating back to the second half of the 5th century, Martvili church, Tsroma church, Ishkhani Cathedral (located in Tao – the oldest historical province of Georgia and built in the 630'ies), Bana (also located in Tao), Samtsverisi church in Shida Kartli, etc.

On the early stages of Christian era new, darbazi-type temples were created. Simplicity of planning made single-nave churches easy and quick to build. This architectural type survived for the longest amount of time – until the 18th century. Darbazi-type churches are: small Misaroni church in Nokalakevi (judging by its archaic architectural structure, this construction should have been built in the end of the 5th-beginning of the 6th century A.D.), Oltisi church (6th-7th CC), Akvanebi church (6th century).

At the turn of the 7th century, when the already clearly shaped classical style rose to the next stage of its development, there appeared in Georgian

აბანოს ნანგრევები გონიოს ციხეში
Ruins of a bath in Gonio Fortress

ლი არქიტექტურის განვითარების გარდამავალი ხანის ბოლოსაა წარმოშობილი და მალე, XI საუკუნის დასაწყისში დაამთავრა სიცოცხლე. ამ პერიოდში აგებული ეკლესიებიდან არც ერთი არ იმეორებს მეორეს, თითოეული მათგანი დამოუკიდებელი ერთეულია, მაგრამ მათი დაჯგუფება საერთო ნიშნებით მაინც შესაძლებელი ხდება. პირობითად ისინი იყოფა შემდეგ ჯგუფებად: პირველ ჯგუფში ექცევა ხუთაფსიდიანები (კუმურდო, ნიკორწმინდა); მეორეში - ექვსაფსიდიანები (გოგიუბა, ოლთისი, ბოჭორმა, კაცხი); მესამეში - რვააფსიდიანები (ნოჯიხევი, ტაოსკარი).

საქართველოს ჩრდილოეთი საზღვარი, რომელიც კავკასიონის ქედზე გადის, რამდენიმე ასეულ კილომეტრზეა გადაჭიმული. ქედის მეორე მხარეს სხვადასხვა ეროვნების ხალხი ცხოვრობდა და ცხოვრობს. მათთან საქართველოს სხვადასხვა ეპოქაში სხვადასხვანაირი ურთიერთობა ჰქონდა. მატერიალური კულტურის ძეგლების ნაშთები საკმაოდ ბლომადაა შიდა ქართლის მოსაზღვრე ჩრდილო ოსეთის იმ ტერიტორიაზე, რომელიც დვალეთის სახელითა იყო ცნობილი **ხოზიტა-მარიაშის დარბაზული ეკლესია**, კედლის მხატვრობის ფრაგმენტით არდონის ხეობაში.

ინგუშეთის ტერიტორიაზე ასას ხეობა ამ მხარეში ქრისტიანობის გავრცელების აკვანია. ქრისტიანობის კვალი ჩანს არა მარტო ეკლესიებში, არამედ სხვადასხვა სახის ნაგებობებში და მათ შორის ზოგიერთ კოშკშიც. ეკლესიებიდან აღსანიშნავია **ტყობა-ერდი და ალბი-ერდი**. ამათგან აღსანიშნავია ტყობა-ერდი, სადაც აშკარად ჩანს VII-IX საუკუნეთა ფენა და XV-XVII საუკუნეთა რესტავრაცია.

საქართველოს ჩრდილო-აღმოსავლეთის მეზობელ **დაღესტანშიც** ქრისტიანობის კვალი ჩანს VII საუკუნიდან ვიდრე XV საუკუნემდე. ეკლესიებიდან გამოირჩევა ყოისუს ხეობაში მდებარე **დათუნას ეკლესია**. იგი X-XI საუკუნეთა მიჯნის დარბაზული ნაგებობაა.

ქართული არქიტექტურის მეორე აღმავლობის პერიოდში მრავალი ახალი სახე და ტიპი იქმნება. ამ ტიპებიდან ბოლოა **ცენტრალურ-გუმბათოვან ეკლესიათა** ტიპი, რომლებიც სამთავისისა

architecture a new direction apparently based on innovative interpretation of classical architectural tradition. This new stylistic trend was marked with a tendency of creating original and daring architectural forms, increasing diversity of architectural themes. Within this new trend the approach toward architectural forms became more decorative, more natural and pictorial. Many architectural themes, which appeared during this **“transition period”** did not pass the time test and quickly left the scene. On the other hand, some monuments, created during this search for new original architectural themes, occupied an important place in the history of Georgian art. Among these outstanding monuments we can mention Ateni and Samshilde Sioni churches. The former belongs to the beginning of the abovementioned transition period, and the latter (759-777) is a more coherent construction, clearly outlining all the stylistic signs of “transitional” architecture.

Gurjaani Kvelatsminda (All Hallows) temple, built in Kakhtubani Canyon (Gurjaani district), is one of the notable samples of “transitional” religious architecture, dating back to the 8th century. In religious architecture of medieval Georgia Gurjaani Kvelatsminda is the only sample of two-domed church, which is considered to be a domed basilica.

Vachnadziani Kvelatsminda (All Hallows) Church, also located in Kakheti, can be classified as a domed darbazi, which gave origin to a new type in Georgian architecture. This construction dates back to the 8th-9th centuries. 10th century Otkhta Church, located in the historical Tao region (present-day Turkey), is one of the most important samples of three-nave basilica.

Parkhali basilica, also located in historical Tao, shows considerable likeness to Otkhta Church, both in terms of its interior planning and exterior architectonics.

Georgian culture started to develop very intensively from **the middle of the 10th century** onwards and soon reached its zenith. This period marks birth of a totally new style – Georgian baroque, which flourished in the 10th-11th centuries, but lasted through the next centuries as well. Apart from boosting religious architecture, this cultural rise enhanced urban development. This is the time when new cities emerge parallel to those already existing and flourishing. 10th century is the point of crucial transformation in Georgian religious architecture.

Religious constructions built in the 10th-11th centuries reveal inexhaustible fantasy of Georgian architects. There appear, on the one hand, elongated cruciform compositions, and, on the other hand, rounded constructions with multiple apses. The earliest sample of the former is Oshki, and that of the latter – Kumurdo. Both these churches were built in the 960's, and next 50-60 years were dedicated to diversification of these two forms. Elongated cruciform com-

და სამთავროს ხუროთმოძღვრებმა დაამკვიდრეს. სამთავისი, ისტორიული წარწერით - 1030 წლით თარიღდება, ხოლო სამთავროს ზუსტი თარიღი არა აქვს, მაგრამ სტილიტიკური მონაცემებით, იმავე პერიოდშია აგებული. ასე, რომ ახალი ტიპის შექმნელად ორივე ავტორი უნდა მივიჩნიოთ.

მომდევნო რვა საუკუნის განმავლობაში გუმბათოვანი ეკლესიის სხვა ტიპი საქართველოში არ შექმნილა. ტიპის ასეთი გამძლეობა, რომელმაც რვაასი წელი იარსება, უპირველეს ყოვლისა, უნდა აიხსნას მისი სრულყოფილებით. თავისთავად თვით ტიპი ამ ეპოქაში წარმოშობილი ცხოველხატული სტილის თავისებურებების შედეგია. მასში ამ სტილის ყველა ნიუანსია გამოხატული.

XI საუკუნის დასაწყისიდან XII საუკუნის 70-იან წლებამდე აგებულია ცენტრალურ-გუმბათოვანი ტიპის სუთი ტაძარი: სამთავისი შუა ქართლში; სამთავრო - მცხეთაში; გელათი - ქუთაისის ახლოს; თიღა - სამაჩაბლოში და იკორთა - გორთან ახლოს. მათი სტილისტიკური ერთიანობის მიუხედავად, თითოეულ მათგანს საკუთარი სახე, ინდივიდუალობა ახლავს.

ქართული კულტურის ისტორიაში XII საუკუნის ბოლოს და XIII საუკუნის დასაწყისს, ჩვეულებრივ ოქროს ხანას ეძახიან და ეს გასაგებია. ქართული მწერლობა სწორედ ამ ეპოქაში ადის იმ სიმაღლეზე, რომელსაც ბადალი არ ჰყავს. ეს ის პერიოდია, როცა ბრწყინავს შოთა რუსთაველის პოეზია და მის თანამედროვეთა შემოქმედება. ამ ეპოქაში აღმავლობას განიცდის კულტურის ყველა სფერო. შეიძლება გადაუჭარბებლად ითქვას, რომ იმ ეპოქის მსოფლიო მხატვრობაში ყინვისის ანგელოზი ერთ-ერთი უშესანიშნავესი ძეგლია. ეს მრავლისმეტყველი ნახატი ბევრად უსწრებს რენესანსის ფუმედებლების შემოქმედებას. საერთო აღმავლობა ქართულ არქიტექტურაშიც აშკარად ჩანს. ესაა ერთი მთლიანი ეტაპი, ახალი საფეხური, რომელსაც საკუთარი სახე, განსაკუთრებული სტილი აქვს.

ეკლესიათა ცენტრალურ-გუმბათოვანი ტიპიდან ამ ეპოქაში

აგებულია ცხრა: თბილისის "ლურჯი მონასტერი", ბეთანია, ქვათახევი, ყინვისი, ტიმოთესუბანი, ფიტარეთი, წულრულაშენი, კაბენი (1904 წ. დაანგრის) და ახტალა. ესენი ძალიან მოკლე დროში, რაღაც ოცდაათიოდე წლის განმავლობაშია აგებული. დროის მოკლე მონაკვეთში ასეთი მაღალმხატვრული დიდი ნაგებობების შექმნა ბევრის მთქმელია.

ამ ძეგლებთან დაკავშირებით განსაკუთრებით აღსანიშნავია სამი გარემოება: ცხრავე ძეგლი აგებულია თამარისა (1184-1213) და ლაშას (1213 - 1222) მეფობის ხანაში; თითქმის ყველა განლაგებულია თბილისთან ახლოს; ცხრავე ობიექტი მტკვრის მარჯვენა მხარესაა.

ქართული არქიტექტურის ისტორიის განხილვისას შეუძლებელია არ წარმოვჩინოთ კლდეში ნაკვეთი ნაგებობანი.

ზემოთ უკვე ავლინებთ, რომ საქართველოში, ძვ.წ. პირველ ათასწლეულში, კლდეში კვეთის საკითხი საკმაოდ მაღალ დონეზე ავიდა და ანტიკურ ხანაში მოგვცა ისეთი ბრწყინვალე, მსოფლიო მნიშვნელობის ძეგლი, როგორცაა კლდეში ნაკვეთი ქალაქი უფლისციხე.

შუა საუკუნეების გამოქვაბულების პირველი ეტაპიდან გამოირჩევა დავით გარეჯი, რომლის ანსამბლები ოცზე მეტია და თითქმის სამ ათეულ კილომეტრზეა გადაჭიმული. შუა ფეოდალური ხანის კლდეში ნაკვეთი ძეგლებიდან მკვეთრად გამოირჩევა ვარძიის ანსამბლი.

ვარძია ჯავახეთშია, ასპინძიდან ოცდაათ კილომეტრზე. თამარ მეფემ იგი მონასტრად აქცია. იგი ქართველ ხუროთმოძღვართა მიერ შექმნილი ერთ-ერთი საოცრებაა.

ვარძიის ხუროთმოძღვრება დაფუძნებულია წინასწარ შემუშავებულ კომპოზიციურ იდეაზე - მრავალსართულად გამოკვეთილი ანსამბლი განლაგებულია კლდის უბის სიღრმეში ჩასმული ცენტრის - ტაძრის გარშემო. მთელი მონასტერი სამხრეთ მხარესაა მიმართული და საცხოვრებლები კლდის სიღრმეში სამხრეთიდან

დმანისის ნაქალაქარი
Dmanisi Site

მცხეთის ჯვარი VI ს.
Jvari Monastery, Mtskheta (6th century)

ჩრდილოეთითაა გამოკვეთილი. მონაზონთა საცხოვრებელი და საზოგადოებრივი პალატები 2-3 და 4 ოთახისაგან შედგება და ერთმანეთთან დაკავშირებულია კარიბჭეებთან შექმნილი საგანგებო გასასვლელით. საცხოვრებელი კომპლექსები შედგება ერთ ღერძზე განლაგებული კარიბჭის, საცხოვრებლისა და საკუჭნაოსაგან. კარიბჭე მთავარი არქიტექტურული ელემენტია, რომელიც ვარძიას მის წინამორბედ უდაბნო-მონასტრებისგან განასხვავებს. კარიბჭის ფართო თალი ერთადერთი და მთავარი არქიტექტურულ-ტექნიკური ელემენტია მონასტრის ფასადის გაფორმებაში. ღვთისმშობლის მიძინების ტაძრისა და კარიბჭის მოხატულობა (1184-1186) ქართული მონუმენტური ფერწერის მნიშვნელოვანი ძეგლია.

საქართველოს მტრულად განწყობილი დიდი ქვეყნები არასოდეს დაკლებია, მაგრამ მონგოლთა სიმკაცრემ ყველაფერს გადააჭარბა. აყვავებულ და ძლიერ ქვეყანას **XIII საუკუნის 20-იან წლებში** თავს დაატყდა გაუგონარი უბედურება - აღმოსავლეთიდან მოსული დაუნდობარი მტერი თავის გზაზე მხოლოდ დანგრეულ და გადაშენებულ დასახლებებს ტოვებდა. მონგოლებმა 200 წლის განმავლობაში ძლიერ ქვეყანას არა მარტო მთლიანობა მოუშალეს არამედ ეკონომიკაც შესამჩნევად დასცეს. მიუხედავად ასეთი მდგომარეობისა, ქვეყანა საკულტო ნაგებობებზე ზრუნვას მაინც ახერხებდა. ეს ხდებოდა მაშინაც კი, როცა მტერი სახლში გვყავდა და ქვეყანა ფაქტიურად სამად იყო გაყოფილი: აღმოსავლეთი და დასავლეთი საქართველო და სამცხეც, ფაქტიურად, ცალკე იყო გამოყოფილი. ამ პერიოდის საკულტო ნაგებობებიდან აღსანიშნავია: თბილისში - მეტეხი (ძველის ნანგრევებზე თითქმის ხელახლა აგებული); სამცხეში - საფარა, ზარზმა, ჭულე, ბიეთი, თისელი; დასავლეთ საქართველოში - ხობი, მღვიმევი, ცაიში, ბეგია (ძველის ნანგრევებზე აშენებული). ხევში - გერგეტის სამება; კახეთში - კარდანახის საბანძინა, საჩინო და სხვა. ამ ეპოქის ძეგლები წინა ეპოქისას რომ შევადაროთ, ვნახავთ, რომ პოლიტიკური და ეკონომიკური დაქვეითება ძლიერ ზემოქმედებს ახდენს ხუროთმოძღვრების განვითარებაზეც, იწყება დაღმასვლა, რომელიც მეტად შესამჩნევი ხდება **XIV საუკუნის ბოლოსკენ**.

XV საუკუნის ბოლოსთვის X საუკუნეში დაწყებულმა ცხოველხატულმა სტილმა თითქოს თავისთავი ამოწურა. ქვეყნის პოლიტიკური და ეკონომიკური მდგომარეობა ახალ ბიძგს ვერ იძლეოდა.

ამ მხრივ განსაკუთრებით აღნიშვნის ღირსია დიდი მეფის, ალექსანდრე I-ის (1412-1443წწ) მოღვაწეობა. მან ენერგიულად მოკიდა ხელი დანგრეული ქალაქების, ციხესიმაგრეების, ეკლესია-მონასტრების და აოხრებული სოფლების აღდგენას და ეს დიდი საშვილი-შვილო საქმე სახელმწიფოებრივ დონემდე აიყვანა.

წინა ეპოქისგან განსხვავებით, **XIII საუკუნის მეორე ნახევრი**სა და მომდევნო საუკუნეების ცენტრალურ-გუმბათოვანი ძეგლები განლაგებულია არა თბილისსა და მის სიახლოვეს, არამედ მისგან შორს, ისეთ ისტორიულ პროვინციებში, როგორცაა სამცხე, სამეგრელო, ხევი, შიდა კახეთი და შიდა ქართლის მთიანი ნაწილი. თუმცა ამ პერიოდსავე მიეკუთვნება თბილისის მეტეხი. იგი კაპიტალური გადაკეთების გამო მრავალფეროვანია, ამიტომ არც ერთ ტიპს არ მიეკუთვნება. მეტეხი მათიანების ფურცლებზე პირველად **XII საუკუნეში** გვხვდება. იმ ეპოქაში, როცა ტაძარი ააგეს, გავრცელებული იყო ცენტრალურ-გუმბათოვანი ტიპი და თუ ავტორს თავისუფლება ექნებოდა, იგი ამ ტიპს გამოიყენებდა. თავისთავად მეტეხის ტაძარი თბილისის მშვენიერება! იგი ძველი თბილისის კოლორიტია.

XVI-XVIII საუკუნეებში ძირითადად ორი ტიპის ეკლესიები იყო გავრცელებული. პირველი იყო ცენტრალურ-გუმბათოვანი, ხოლო მეორე - დარბაზული. თითოეულ მათგანს განვითარების ხანგრძლივი ისტორია ჰქონდა. საერთოდ, რთული სიტუაციის დროს, ქვეყნის სხვადასხვა რეგიონში განსხვავებული სახის ეკლესიები ჩნდება. მათში ერთგვარად ჩანს საერთო ორბიტიდან გასვლის სურვილი, მაგრამ ამისთვის შემოქმედებითი ძალა არ ჰყოფნიდათ, ამიტომ ზოგჯერ რემისცენციას ჰქონდა ადგილი.

ამოტივიტივდა "თავისუფალი ჯვრის" თემაც. მისი ნიმუშები დასავლეთ საქართველოშია. ესენია: ტყვირი (სამეგრელო), ქორეისუბანი (გურია), საქარის "გულბანდანი" და სავანის "გიორგი-სულა" (ორივე იმერეთში).

ამ ეპოქაში შექმნილი, მთის წვერზე კომპოზიციის დამაგვირგინებელი, თუ ხეობის ლანდშაფტში მოხდენილად ჩანერილი ძეგლები - **ახალი შუამთა, გრემი, ანანური, ლარგვისი**, ჩვენი ეროვნული სიამაყეა.

მაგალითები შეიძლება მეტიც მოვიტანოთ, მაგრამ ესეც საკმარისია იმის დასტურად, რომ ამ მიმართულებით ახლისა და საინტერესოს შექმნა ვერ მოხერხდა. ესენი რიგითი ძეგლებია, მაგრამ ეპოქის მრავალფეროვნების საჩვენებლად **XVI საუკუნის ძეგ-**

ლები - კოჯრის "ორმოცთა" ეკლესიაც და თბილისის "ჯვარის მამა"-ც საკმარისია.

მას შემდეგ, რაც საქართველოში ლითონის ენიანი ზარი გაჩნდა, სამრეკლოებისთვის ცალკე შენობების აგება დაიწყო. სამრეკლო ევროპაში VIII საუკუნეში გაჩნდა, გავრცელება კი XI საუკუნიდან ჰპოვა. იგივე ითქმის ბიზანტიანულ, საქართველოში კი სამრეკლო XIII საუკუნიდან ჩნდება.

პირველი სამრეკლო, რომელიც 1278 წლით არის დათარიღებული, გუდარეხის მონასტერში დგას. ამის შემდეგ, ცალკე მდგარი ეკლესია იქნებოდა ეს თუ მონასტერი, სამრეკლო აუცილებლად უნდა ხლებოდა.....

მე-19 საუკუნის დასაწყისში რუსეთის იმპერიის მიერ საქართველოს ანექსიას, შედეგად მოჰყვა ქართული სახელმწიფოებრიობის გაუქმება და საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიის ავტოკეფალიის დაკარგვა. ჩვენი სახელოვანი წინაპრების, თვალსაჩინო სასულიერო და საერო მოღვაწეების, მთელი ქართველი საზოგადოების ძალისხმევით 1917 წელს საქართველოს მართლმადიდებელმა ეკლესიამ აღიდგინა ავტოკეფალია.

სულ მალე 1921 წელს საბჭოთა რუსეთის მიერ საქართველოს უკვე დემოკრატიული რესპუბლიკის ოკუპაციასა და ანექსიას მოჰყვა 70-წლიანი აგრესიული ათეიზმის ეპოქა. სარწმუნოებისადმი მტრულად განწყობილი ხელისუფლებისგან აუნაზღაურებელი ვნება და ზიანი მიადგა ქართულ ეკლესიას. ადმინისტრაციული წესით დახურეს ეკლესია-მონასტრების უმრავლესობა, ბევრი კი დაწვეს, დაანგრეს ან არადაინაშნულებისამებრ გამოიყენეს.

გასული საუკუნის 70-იანი წლებიდან სრულიად საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის ილია II-ის ძალისხმევით დაიწყო საქართველოს მართლმადიდებელი ეკლესიის აღორძინების რთული პროცესი, რომლის მიზანი იყო არა მხოლოდ საკუთრივ ეკლესიის ორგანიზაციული და მატერიალური საფუძვლების განმტკიცება, არამედ ქართველ ერში ეროვნული თვითცნობის გაღვივება, ქართული ცნობიერების დაბრუნება, ქართველი ერის მოქცევა თავისი ტრადიციული რელიგიური და ზნეობრივი სანყისებისაკენ. საქართველოს საზოგადოებრივ ცხოვრებაში ქართული ეკლესიის როლის გაზრდამ დიდად შეუწყო ხელი ამ წლებში ეროვნულ-განმათავისუფლებელი მოძრაობის გამოღვივებასა და აღმავლობას, რაც 1991 წლის 9 აპრილს საქართველოს სახელმწიფოებრივი დამოუკიდებლობის აღდგენით დაგვირგვინდა....

1995 წლის 23 ნოემბერს, თბილისში, წმინდა ელიას მთაზე, საქართველოს კათოლიკოს-პატრიარქის ილია II-ის კურთხევით დაიწყო საუკუნის მშენებლობად წოდებული - სამების საკათედრო ტაძრის საძირკვლის ამოღება. 2000 წლისთვის პრაქტიკულად დასრულდა მიწისქვეშა სივრცის სამუშაოები, რაც დაახლოებით მთლიანი ტაძრის მოცულობას უტოლდება. სამების ტაძარი შეიქმნა მთავარანგელოზთა, იოანე ნათლისმცემლის, წმიდა ნინოს, წმიდა გიორგის, წმიდა ნიკოლოზის, 12 მოციქულის, და ყოველთა წმიდანთა სახელობის ეკლესიებს. ესოდენ დიდი სიმაღლისა და ფართის ტაძარი საქართველოში ჯერ არ აშენებულა. ტაძრის მოცულობა თავისი სავსებითიულო ნაწილით კი - 137 კუბ.მ. ფართობი - 5000 კვ. მ.-ზე მეტია. სამების საკათედრო ლავრის სიმაღლე მინიდან ჯვრის ძირამდე 77 მ.-ია. საკუთრივ ჯვრის სიმაღლე კი შვიდმეტრნახევარია. ტაძრის გრანდიოზულობა მხოლოდ პარამეტრებით არ განისაზღვრება. მისი ექსტერიერი და ინტერიერი საინტერესოდ არის გადაწყვეტილი. ეს არის ჯვარ-გუმბათოვანი და ცენტრალურ-გუმბათოვანი ტაძრის სინთეზი. სამების ტაძარი არქიტექტორ არჩილ მინდიაშვილის პროექტით შეიქმნა.

ღვთის მადლით, 2006 წელს იოანე ნათლისმცემლის უდაბნოში სამონასტრო მშენებლობა აღსრულდა - ჩაკიდულ თხემებზე იოანე ნათლისმცემლის შობის დედათა სავანე - მონასტერი აშენდა. სამონასტრო კომპლექსი ქალაქმშენებლობის და ლანდშაფტური არქიტექტურის თვალსაჩინო ნიმუშს წარმოადგენს. იგი - მისი ყოვლადუსამღვდელოების ალავერდელი აბბა მიტროპოლიტის მეუფე დავითის ჩანაფიქრით და პროექტით განხორციელდა. პროექტზე ასევე მუშაობდნენ არქიტექტორები, პ. წყუბიძე და დ. სვანიძე. მონასტრის გალავანი რელიეფს მიჰყვება. ტერიტორიაზე (30X30 მ.) განთავსებულია ტერასებად განლაგებული სხვადასხვა დანიშნულების ნაგებობები: ტაძარი, დედათა სენაკები, სახელოსნო, სასტუმრო, სატრაპეზო, წინამძღვრის საცხოვრებელი, სენაკი, სარდაფი, ავტოფარეხი. ანსამბლის ერთიანი არქიტექტურული სივრცე ქართულ ტრადიციებზეა დაყრდნობილი. ტრადიციული არქიტექტურა ამ მიმართებაში გამჭოლი ხედების არქიტექტურაა, პერსპექტივების მრავალფეროვნებაა. საშენ მა-

ატენის სიონი V ს. Ateni Sioni (5th century)

position survived for a long time, while circular multi-apse design retained its popularity for as little as 60-70 years.

Among religious constructions, built in the middle of the feudal era, we would like to distinguish four large cathedrals – Oshki, Bagrati Cathedral of Kutaisi, Svetitskhoveli and Alaverdi, which are the most important landmarks not only for this particular period, but for medieval Georgia on the whole. These four constructions reveal the grandeur of the period in question and highlight ideological integrity of remote regions of the country – which clearly demonstrates sustainability of the newly integrated country. The first of the four – Oshki, is located at the southern historical border of Georgia, in Tao Region; the second – in Kutaisi, which was then the heart of Georgia, the third is located in Mtskheta, the religious center and residence of the Patriarch, the fourth – in the Eastern extreme of the country – Alazani Valley, Kakheti. In spite of large distances between these four churches, they clearly represent variations of one and the same style.

Mtskheta Svetitskhoveli Cathedral was built in 1010-1029 by brilliant architect Arsukidze to the order of prominent religious leader Catholicos Melchisedek. Due to later large-scale redecoration, it is impossible to attribute Svetitskhoveli to any particular type of medieval religious constructions, though its magnificent facade decoration can be classified as a perfect sample of pictorial art.

Also interesting is Khakhuli Monastery, located in historical Tao region. Unique element of this complex – cruciform domed church with original and unique planning – was built during the reign of David Kurapatat, in 978-1001.

Still another notable monument of this period is the cruciform domed church of Pitsunda (10th-11th CC). This construction features an interesting architectural solution, rare for the Eastern Georgia of that period, but very popular in the Western Georgia, namely in Abkhazia. Design of this church shows certain associations with Byzantine architecture.

During the period of its cultural rise, Georgian architecture developed with a great deal of creative potential. The surge of creative energy becomes noticeable starting with the early 10th century, but it reaches its culmination in the middle of the 10th and the first half of the 11th century. From the wide range of constructions emerged in this period only three major types proved sustainable: tri-apsed and multi-apsed churches and temples with the centrally positioned dome. Churches with multiple apses offer greatest diversity of design solutions. During incomplete 100 years, this trend reached the peak of its development. Planning, composition, decoration of surviving churches clearly conveys the unsatisfiable wish to create something new and perfect. To put aside all other factors, it is surprising how this or that architectural conception could spread all through Georgia in a very short period of time. E.g. the first church with multiple apses was built in 964, the last – in 1010-1014. Surviving churches of the same type, built within this timeline, are located at considerable distances: Kumurdo

სალად ძირითადად ნიჩბისის თილილი, ნატეხი ქვა, რიყის ქვა და ადგილობრივი კლდის ქვა გამოყენებული. ყურადღებას იპყრობს ქვაში და ხეში ნაკვეთი დეკორატიული ელემენტების მრავალფეროვნება.

ჩვენ თანამედროვეობაში, კვლავ აღსდგა ეკლესია-მონასტრების მშენებლობა. ახალი ეკლესიები ძირითადად ცენტრალურ-გუმბათოვანი ტიპისანი არიან. ბევრად ნაკლებია ბაზილიკური ტიპის ნაგებობები. ძნელი წარმოსადგენია დაახლოებით რა რაოდენობის ახალი ეკლესიაა სრულიად საქართველოს ტერიტორიზე, თუმცა ერთი ვიცით ზუსტად, საკმაო რაოდენობასთან გვაქვს საქმე. თანამედროვე ქართულ საეკლესიო არქიტექტურული პროექტების შექმნასა და ხორცშესხვაში, იშვიათი გამონაკლისის გარდა, შეინიშნება, უკვე არსებულის სრული კოპირება, ანდა სხვადასხვა შუასაუკუნოვანი ნიმუშების ეკლექტური ნაზავის შექმნა. დღეს ეს ერთმნიშვნელოვნად მიღებული მიდგომაა, მიუხედავად იმისა, რომ შუა საუკუნეების ნიმუშებიდან ამ ახალაშენებულ, ნაგებობებს მხოლოდ ფორმისეული მსგავსება აკავშირებთ. გასაგებია რომ ასლი, ორიგინალისგან ბევრად განსხვავდება, ამ შემთხვევაში ეს სხვაობა უსიცოცხლოებაში და მხატვრობის სრულ ნიველირებაში ვლინდება. ამ ორი ფაქტორის არარსებობა ეკლესიაში შესულ რიგით ადამიანშიც კი იწვევს რეაქციას - აღქმულისგან გამონეულ უემოციობას, მისდამი უინტერესობას. როცა არ არსებობს მხატვრული შთაბეჭდილება, რთულია რაიმე ფუნქცია იკისროს არქიტექტურამ, რჩება მხოლოდ ერთი - თეოლოგიური ინფორმაცია, ნარატულობა, რომელიც საეკლესიო ნაგებობათა კომპოზიციებს ახასიათებთ. არსებული მდგომარეობა და მასში სასიკეთო გარდატეხის შეტანა სერიოზულ და ნოვატორულ მიდგომას მოითხოვს ჩვენი პროფესიონალებისგან.

საქართველოში, საკულტო ხუროთმოძღვრების პარალელურად, ქალაქმშენებლობის ინტენსიური განვითარება, განსაკუთრებით შეინიშნება ფეოდალიზმის განვითარების ადრეულ ეტაპზე, როდესაც მნიშვნელოვან აღმავლობას აღწევს ვაჭრობა და ხელოსნობა. ამ დროს აღმოსავლეთ საქართველოს დიდი ქალაქები: მცხეთა, უჯარმა, თბილისი, რუსთავი, სამშვილდე, ბოლნისი, ჭე-

ის in Javakheti; Gogiuba, Oltisi, Kiaghmis-Alti, Taoskari – in Tao-Klarjeti; Bochorma – in Kakheti; Katskhi – in Imereti; Nojikhevi in Samegrelo and who knows how many of such churches simply did not reach our time. Considering the contemporary transport and speed of traveling one cannot help marveling at such rapid and efficient distribution of architectural ideas. We should also consider that churches with multiple apses with all their design elements are pure baroque. Multi-apse church as an architectural type emerged in the end of transitional period of development of Georgian architecture, and became obsolete rather soon, in early 11th century. Of the churches built in this period, none replicates the others; each of them is unique, but can be included into one group according to certain characteristics. They can be conventionally classified into the following groups: five-apse (Kumurdo, Nikortsminda), six-apse (Gogiuba, Oltisi, Bochorma, Katskhi) and eight-apse (Nojukhevi, Taoskari).

The northern border of Georgia, running along the Caucasus ridge, stretches over several hundred kilometers. The other side of these mountains used to be and is still populated by other ethnic groups, which had different kinds of relationship with Georgia in different periods of time. Remains of material culture are ample in Dvaleti, the part of North Ossetia bordering on **Shida (Inner) Kartli**. In this land, where Christianity was introduced in the 6th century, there are numerous churches, of which the most notable is the 11th century **Khosita-Mariam darbazi church** with fragments of wall frescoes, located in Ardoni Gorge.

Asa Gorge, located in **Ingusheti**, is said to be the cradle of Christianity in this region. Many monuments found in this area are attributed to the Georgian culture. The influence of Christianity is evident not only in churches, but also in other constructions, including towers. Of churches, the most notable are **Tkoba-Erdi** and **Albi-Erdi**, especially the former, which clearly shows the traces of 7th-9th cc initial construction and 15th-17th cc restoration.

Traces of Christian culture can also be found in Dagestan, bordering on Georgia from north-west. There is a number of churches in this region, most interesting of which is Datuna Church – 10th-11th cc darbazi-type construction, located in Koisu Gorge.

One of the new architectural types and themes created during the period in question is church with centrally positioned dome, introduced by architects of Samtavisi and Samtavro Monasteries. According to historical sources, Samtavisi was built in 1030; as for Samtavro, exact date of its construction is unknown. However, judging by its style, this church should belong to the same period. Consequently, creation of this new, perfect and highly sustainable architectural type can be attributed to authors of both these monasteries.

In the course of the following eight centuries no more new types of domed churches emerged in Georgia. Such sustainability / durability of one particular

ნეკრესის ბაზილიკა IV ს.
Nekresi Basilica (4th century)

ნაქალაქარი სამშვილდე - (ისტორიული ქვემო ქართლი)
იგი იბერიის პირველ ქალაქთა რიცხვს მიეკუთვნება. ძვ. წ.-ის IV ს.

Ruins of Samshvide (historical Kvemo Kartli),
one of the first Iberian cities (4th century B.C.)

რემი. დასავლეთ საქართველოში - ქუთაისი, ნოქალაქევი, შორაპანი და სხვანი. ამ ქალაქების წარმოშობა განაპირობა გეოგრაფიულად ხელსაყრელმა გზებმა და მდებარეობამ. ქალაქებს ჰქონდათ თავდაცვითი ზღუდეები და შიდა ციხე. თვალი გადავავლოთ ქალაქმშენებლობით საკითხებს ფეოდალიზმის განვითარების ადრეულ ეტაპზე ზოგიერთი ქალაქის მაგალითზე.

თბილისის ისტორია (ამჟერად, მხოლოდ მისი გამაგრების საკითხებს ვეხებით, IV საუკუნიდან იწყება. V საუკუნის ბოლოს მეფე ვახტანგ გორგასლის მიერ დედაქალაქის მცხეთიდან თბილისში გადმოტანის შემდეგ, 1500 წლის განმავლობაში, ქვეყანას ცენტრი არ შეუცვლია. თბილისს დიდი ქარტეხილები დაატყდა თავს. ვინ მოთვლის რამდენჯერ დაუნგრევიათ იგი და აღმდგარა. ბოლო უმაგალითო უბედურება იყო 1795 წ. ალა-მაჰმად-ხანის შემოსევისას, თბილისის განადგურება. ხანძარს გადაურჩა მხოლოდ რამდენიმე ეკლესია და ქალაქის გამაგრების სისტემის ფრაგმენტები. არსებული ფრაგმენტებით ქალაქის დაცვის სისტემის წარმოდგენა შეუძლებელია. ამ ხარვეზების ნაწილობრივ შევსება შეუძლია წერილობით წყაროებს, სხვადასხვა ქვეყნის მოგზაურთა ჩანაწერებსა და ჩანახატებს. ამ მხრივ ყველაზე მეტად გვეხმარება XVIII-XIX საუკუნების გრაფიკული მასალა, ქალაქის გეგმები. პირველი ასეთი გეგმა ვახუშტი ბაგრატიონისაა, რომელიც შედგენილია XVIII საუკუნის პირველ ნახევარში. ამას გარდა არსებობს იმავე საუკუნის 80-იან წლებში და მომდევნო საუკუნის პირველ ნახევარში უცხოელ მოგზაურთა მიერ ჩატარებული ინსტრუმენტული ანაზომები. მცირედენი სხვაობებით ქალაქის გეგმარების ძირითადი სურათი ყველგან ერთია.

ამ გეგმებისა და ვახუშტის მიხედვით, ქალაქი შედგება სამი მონაკვეთისგან: კალა, სეიდაბადი და ისანი.

კალა, ქალაქის მთავარი ნაწილი იყო. მას მოკავებული ჰქონდა მტკვრის მარჯვენა მხარე. იგი მთლიანად შემოზღუდული ყოფილა კოშკებითანი გალავნით. მისი სამხრეთის ხაზი იწყებოდა ნარიყალადან და მიუყვებოდა სოლოლაკის ქედს. გალავანი თავდებოდა კოშკთან (რომელსაც გვიანი სახელი "შაის-ტახტი" შემორჩა). აქედან იგი მკვეთრად უხვევდა და გადიოდა ახლანდელი პუშკინის ქუჩაზე და ისევ მკვეთრი მოხვევით - ე.წ. დიღმის კართან, რომელიც მდებარეობდა პუშკინისა და ბარათაშვილის ქუჩების გადაკვეთასთან, მიემართებოდა მტკვრამდე. ამის შემდეგ, მდინარის გაყოლებით, ხაზი მიდიოდა გორგასლის მოედნამდე, აქ კი ნაკვისის ხევზე ჩამოყოლილ გალავანს უერთდებოდა.

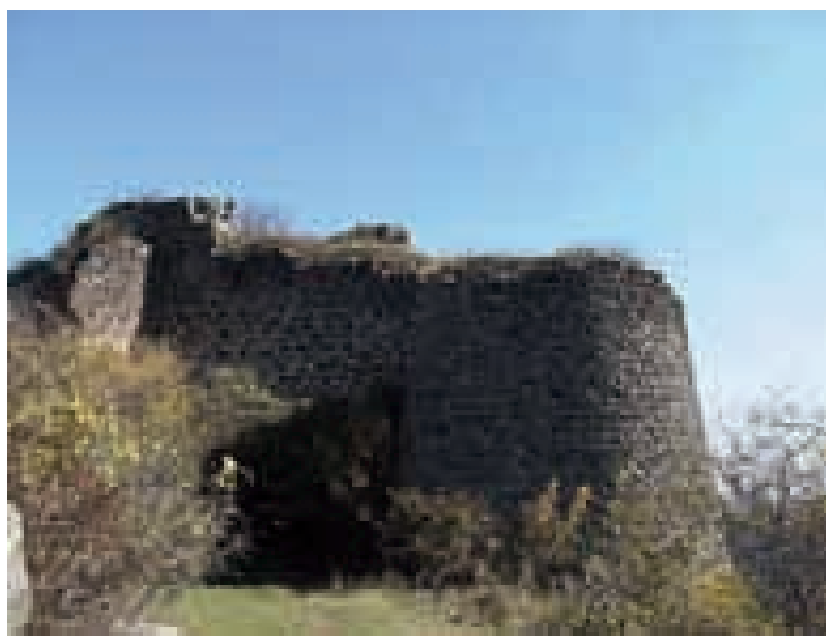
კალას ტერიტორიაზე განლაგებული იყო მეფეთა და მეფისწულთა სასახლე, საკათედრო ტაძარი, დიდი და პატარა მოედნები, ეკლესიები, ქარვასლები, სავაჭრო დაწესებულები, საცხოვრებელი სახლები და მრავალი სხვა. მათგან აღსანიშნავია მეფის მოედანი, რომელსაც ახლა ერეკლეს მოედანს უწოდებენ. აქ თავს იყრიდა მთავარი ქუჩები. ქალაქში იყო წყაროები, რაც შუა საუკუნეების ფეოდალური ქვეყნისთვისაა დამახასიათებელი.

ქალაქის მეორე ნაწილი - სეიდაბადი - ახლანდელი აბანოთუბანი, მდებარეობდა კალას გაგრძელებაზე, სამხრეთ აღმოსავლეთით, თაბორის მთასა და მტკვარს შორის. ამ მიდამოებში იყო განლაგებული წალკოტად წარმოსახული თბილისის ბალები.

ქალაქის მესამე ნაწილი - ისანი (შემდეგი დროის ავლაბარი) მტკვრის მეორე მხარეს იყო. კალასა და ისანს შორის ვიწრო კლდოვანი ხიდი იყო გადებული. ისნის გალავნის შიგნით მცირე მონაკვეთი კვლავ გალავნითაა გამოყოფილი, მისი დომინანტი - მეტეხის ტაძრით. მათ გარდა, ქალაქის ჩრდილო-აღმოსავლეთით, მთაწმინდის მიდამოებში და ავლაბრის აღმოსავლეთითაც იყო საკმაოდ მჭიდრო დასახლება, მაგრამ გამაგრების გარეშე.

კალაში, ქალაქის ძირითად ნაწილში, გამოკვეთილი იყო ციხის უბანი, სასახლის უბანი, აბანოს უბანი, ოქრომჭედლების ქუჩა და სხვა. ქალაქში იყო, აღწერის მიხედვით, ძალიან ლამაზი მეფის სასახლე. იგი მარმარილოთი ყოფილა მოპირკეთებული, შიგნით კი მოხატული, მოოქროვილი და სარკვებით გაწყობილი.

უჯარმა, საქართველოს ადრეული შუა საუკუნეების ერთ-ერთი უძველესი და არქეოლოგიურად კარგად შესწავლილი ნაქალა-

ქარია. ძველი ქართული წყაროების ცნობით, უჯარმა წინარე ქრისტიანული ხანის ქალაქია, რომელიც ჩვენი წ.ა. III საუკუნეში მირდატის ძემ - ასფაგურმა ციხე-ქალაქად ააშენა. უჯარმა მდებარეობს მდ. ივრის შუა წელზე. ჩვენამდე მოაღწია მხოლოდ ქალაქის ციტადელის ნაშთებმა. იგი ორი ნაწილისგან შედგება - ზედა ციხის და ქვედა ციხისგან. უჯარმის ციხე-ქალაქი მაღალკვალი-ფიციური ხუროთმოძღვრის ჩანაფიქრს შეადგენს და ადრეული შუა საუკუნეების საერო ნაგებობათა მონინავე ძეგლთა შორის იმკვიდრებს ადგილს.

ციხეგოჯი, რომელიც ნოქალაქევის და არქეოპოლისის სახელითაც არის ცნობილი, ეგრისის (ლაზიკის) სამეფოს დედაქალაქი იყო IV-VII საუკუნეებში. ციხეგოჯი სენაკის რაიონში მდებარეობს.

ლეონტი მროველის წყაროს ცნობით, ციხეგოჯის ისტორია იწყება ძველი წ.ა. III საუკუნიდან. ქალაქის ქვედა ტერასაზე არქეოლოგიური გათხრების შედეგად მეფეთა სასახლის ნანგრევები გამოვლინდა. სამეფო რეზიდენციაში არის მოქცეული ქალაქის მთავარი ეკლესია და სხვა საერო ნაგებობანი. ნოქალაქევის ტერიტორიის უფრო ღრმად შესწავლა, კიდევ ბევრ საყურადღებო საკითხს მოჰფენს შუქს.

ურბნისის ნაქალაქარი არქეოლოგიურად და ისტორიული თვალსაზრისით კარგად შესწავლილი ძეგლია. გათხრების შედეგად აქ სამი ძირითადი ქრონოლოგიური ფენა გამოვლინდა, ესენია: ადრებრინჯაოს, ანტიკური და ადრეული შუა საუკუნეების არქეოლოგიური ნაშთები, რომელთა შორის განსაკუთრებულ ყურადღებას იქცევს ადრეული შუა საუკუნეების ქალაქის ზღუდე.

ქართულ წერილობით წყაროებში ქალაქი ურბნისი ანტიკური ხანის უძველეს ქალაქებთან ერთად არის დასახელებული. ქალაქმა ისტორიული წყაროების ცნობით მურვან ყრუს ლაშქრობამდე იარსება. თუმცა არქეოლოგიური მასალების გათვალისწინებით, ქალაქს მერეც გაუგრძელებია ცხოვრება.

საქალაქო მეურნეობის ერთ-ერთ აუცილებელ კომპონენტს აბანო შეადგენდა. საქართველოში ადრეული შუასაუკუნეების აბანოებს ვხვდებით უძველეს ნაქალაქარებში. ასეთი ნაგებობები ცხადია თბილისშიც არაერთი იქნებოდა, ამისთვის სრულიად ხელსაყრელი პირობების - თერმული წყლების გამო. სხვა ქალაქებში კი წყლებს აცხელებდნენ და სათავსოებს საგანგებოდ აგებული საქვაბებითა და კალორიფერებით ათბობდნენ.

სანტერესოა ამ მხრივ, ციხეგოჯი - ნოქალაქევის აბანოები, რომელთაგან ერთი, პირობითად "სამეფო", ხოლო მეორე - სამოქალაქოდ იწოდებოდა და IV-V საუკუნეებით თარიღდებოდა. ორივე აბანო გამოვლენილი იქნა არქეოლოგიური გათხრების შედეგად.

architectural type, which survived for as many as eight hundred years, can be accounted for by its efficiency. This type is a natural offspring of Georgian baroque, bearing all its characteristic features. Construction planning, interior and exterior design, decoration, bas-reliefs – everything conforms to this new style.

Five churches with centrally positioned domes were built between the early 11th C and the 1170'ies. These are Samtavisi (Central Kartli), Samtavro (Mtskheta), Gelati (near Kutaisi), Tigheva (Samachablo) and Ikorta (near Gori). In spite of stylistic integrity, each of them has individual traits.

In the history of Georgian culture the period between the end of the 12th and the beginning of the 13th centuries is usually called the Golden Age, and one can easily understand why. It is in this period that the Georgian literature reaches unparalleled heights, giving birth to the poetry of Shota Rustaveli and the art of his contemporaries. In this period, all the spheres of Georgian culture are prosperous. One can easily say that Kintsvisi Angel is one of the finest samples of painting in world culture of this period – this brilliant fresco by far precedes the art of Renaissance founders. General cultural rise did not leave Georgian architecture aside – this is one general surge, new stage of development bringing on its own image, its special style.

In Georgia there are nine central-domed churches dating back to this period: the Blue Monastery of Tbilisi, Betania, Kvatakhevi, Kintsvisi, Timotesubani, Pitareti, Tsugrugasheni, Kabeni (destroyed in 1904) and Akhtala. These nine temples were built in about thirty years. Ability to create highly artistic large constructions in such a short period of time speaks for itself.

There are three factors that should be noted in connection with these monuments: all nine of them have been built during the reign of Queen Tamar (1184-1213) and King Lasha (1213-1222); almost all of them are located in the vicinity of Tbilisi, and all nine are positioned on the right bank of Mtkvari River.

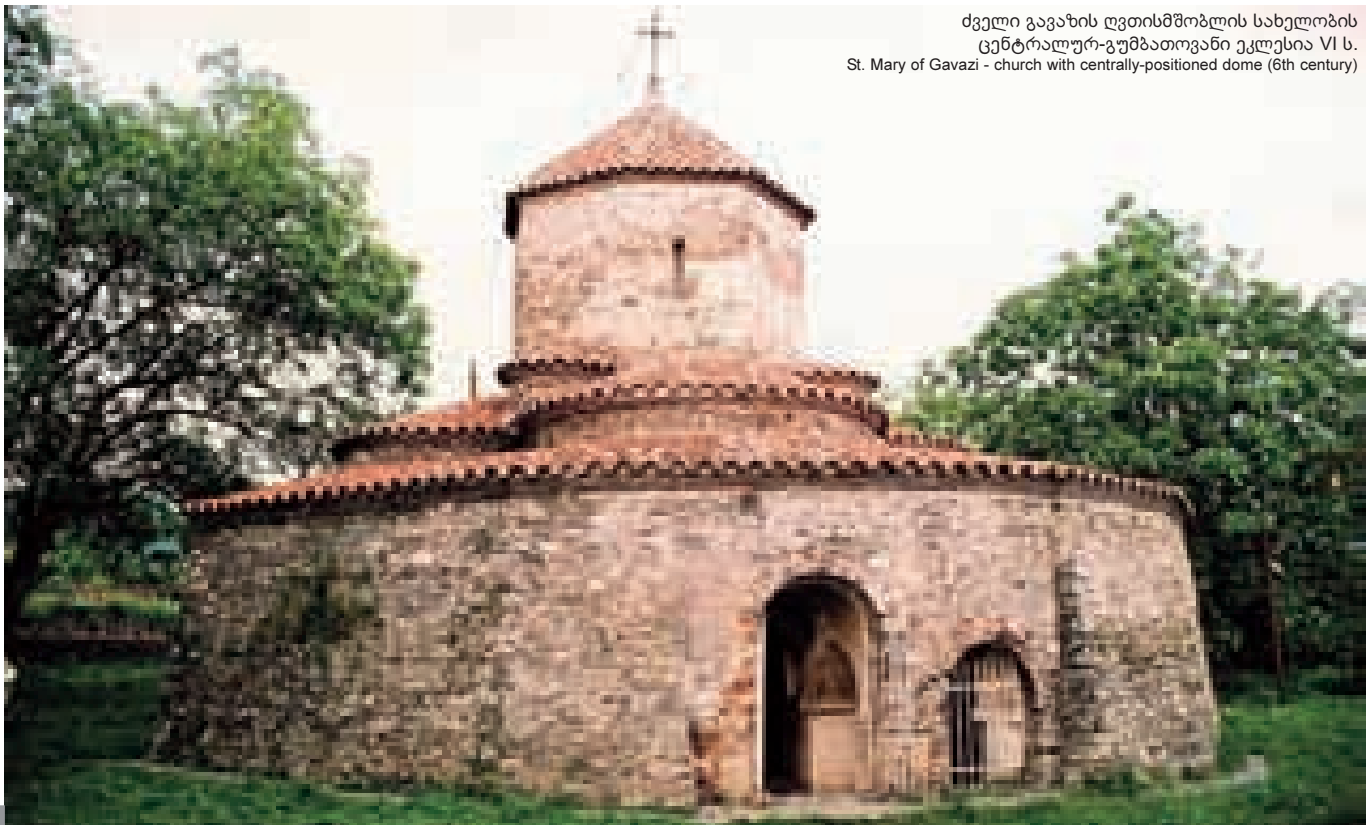
When discussing the history of Georgian architecture it is impossible not to mention the constructions / complexes cut in rock.

As we already mentioned above, construction in rock was at a considerably high level in Georgia back in the first millennium B.C.; from those times we have preserved Uplistsikhe – a magnificent monument of world importance.

The most prominent of the earlier medieval cave complexes is David Gareji, comprising over twenty architectural ensembles and stretching over more than thirty kilometers.

Another outstanding medieval cave complex dating back to the middle of feudal period is Vardzia, located in Javakheti, about 30 kilometers far from Aspindza. This cave complex, founded during the reign of Queen Tamar, is one of the chef d'oeuvres created by the Georgian architects.

Architecture of Vardzia is based on an ingeniously developed compositional idea – several layers of artificial caves clustered around a centrally positioned church, cut deep in a rock. The whole complex faces south, and its apartments are cut inside the rock from south to north. The nuns' apartments and publicly accessible halls and chambers consisted of 2, 3 or 4 rooms, interconnected by special passageways. Main architectural element, differentiating Vardzia from its predecessor hermitage monasteries is its central gateway. Wide arch of the gateway is one and only architectural element used for decoration of monastery

ძველი გავაზის ღვთისმშობლის სახელობის ცენტრალურ-გუმბათოვანი ეკლესია VI ს.
St. Mary of Gavazi - church with centrally-positioned dome (6th century)

წრომის ტაძარი VII ს
Tsroma Church (7th century)

"სამეფო აბანოს" მშენებელს გაუთვალისწინებია სათავსოთა კომპაქტურობა, მათი მოხერხებული ურთიერთკავშირი და აგრეთვე ფასადების მხატვრული ფორმებიც. "სამოქალაქო აბანო" გალავნის გაყოლებაზეა გრძივად განოლილი. მისი თარიღი IV-V საუკუნეებით არის განსაზღვრული. ნოქალაქეის ორივე აბანო ასეთი რიგის ნაგებობათა მშენებლობის კარგ ცოდნაზე მოგვანიშნებს.

საქართველოში არქიტექტურულ ნაგებობათა სახეები მრავალფეროვნებით ხასიათდება, მაგრამ მათი დიდი უმრავლესობა ცუდადაა შემორჩენილი და ხშირად სათანადო დონეზე შესწავლილიც არ არის. განსაკუთრებული ადგილი, მათი აღწერისას უნდა დაეთმოს საცხოვრებელ სახლებს და მეფისა და ფეოდალთა სასახლეებს, თუმცა შემორჩენილი ძეგლების რაოდენობა მეტად მცირეა. ასევე მცირე მონაცემები არსებობს ქალაქებისათვის და მახასიათებელი ისეთი ნაგებობებისთვის, როგორცაა **ბაზრები, ქარვასლები, ქსენონები** და სხვა.

შუა საუკუნეების ყველა ქვეყანაში გარდა საკულტო ნაგებობებისა, დიდი მნიშვნელობა ჰქონდა დათმობილი, ისეთ შენობებს, სადაც **აკადემიები** იყო განლაგებული. ასეთი დანიშნულების ნაგებობებიდან დღემდე მოაღწია გელათის და იყალთოს აკადემიებმა. მათ გარდა კახეთის დედაქალაქში - გრემში არის კიდევ ერთი XVI საუკუნის შენობის ნაშთი, რომელსაც ტრადიციით აკადემიას ეძახიან.

ქართულმა კულტურამ X- XII საუკუნეებში განვითარების მაღალ დონეს მიაღწია და თანაც მას ბერძნულ-ქრისტიანულ სამყაროსთან ურთიერთობის შედეგად, შესამჩნევი წარმატება ხვდა. დავით აღმაშენებელმა ეს საქმიანობა დააგვირგვინა სამეცნიერო-საღვთისმეტყველო დანესებულების შექმნით. ასეთ დანესებულებას წარმოადგენდა **გელათის აკადემია**. ანსამბლში, აქამდე შემორჩა აკადემიის შენობა. იგი გრძელი მართკუთხა და ორფერდა სახურავით იყო გადახურული. ერთიანი დარბაზის ფართობი 300 მეტრს აღწევს. მის საზეიმო იერს ემსახურება რვა დიდი თაღოვანი სარკმელი. აღსანიშნავია ის თავისებურება, რომ დარბაზს შიგნიდან შემოუყვება ნახევარი მეტრის სიმაღლის ქვის შემალღება - სწავლულთა ჩამოსაჯდომი, რომლის მაგალითი სხვაგან არსად გვაქვს. **ამჟამად ინტენსიურად მიმდინარეობს გელათის სამონასტრო კომპლექსის რესტავრაცია (არქიტექტორები: ზ. იაშვილი, შ. ჯაფარიძე, გ. სოსანიძე).**

façade. As regards mural painting of Vardzia, the most important are frescoes of Assumption Church (1184-1186), occupying an important place in the history of Georgian monumental painting.

In the course of its history Georgia had to face numerous enemies, though severity of Mogols exceeded all limits. In the 1220's the strong, flourishing country faced an unheard-of doom – pitiless enemy, advancing from the East and leaving only ruins and ashes in its way. The Mogols stayed in Georgia for 200 years, destroying its integrity and weakening its economy. Nonetheless, the country still found enough strength to take care of its religious constructions – even at the time when Georgia was actually occupied by Mogols and its eastern, western and southern parts as well as Samtskhe were disengaged. Among the religious constructions of this period we would like to specially mention Metekhi Church of Tbilisi (rebuilt on the ruins of an earlier temple); Sapara Monastery, Zarzma, Chule, Bieti, Tiseli in Samtskhe; Khobi, Mgvimevi, Tsaishi, Bedia (also rebuilt on the ruins of an earlier construction) in western Georgia; Gergeti Trinity in Khevi; Kardanakhi Sabatsminda and Sachino in Kakheti, etc. By comparing the monuments of this period to those built a century earlier, we can clearly see how dramatically the level of architecture deteriorated in as little as a hundred years. Expressive forms and refined decoration of the earlier times disappeared completely. Political and economic crisis left its trace on development of architecture: there started a decline, which became especially noticeable toward the end of the 14th century.

Obviously, in the end of the 15th century Georgian baroque, which had been flourishing since the 10th century, exhausted itself almost completely. Political and economic situation did not provide any new impulses to art. And it is with special reverence that one ought to acknowledge the activity of King Alexander I (1412-1443) who applied a great deal of energy to restoration of destroyed cities, fortresses, monasteries and villages and turned this effort into a national priority.

As different from the previous period, churches with centrally positioned domes built in the 13th century and later are located at considerable distances from Tbilisi, in such historical provinces as Samtskhe, Samegrelo, Khevi, Inner Kakheti and the highland part of Shida Kartli. However, Tbilisi Metekhi also belongs to this period. Mentions of Metekhi can be found in various annals starting with the 12th century, though it is difficult to distinguish the initial architectural type of this particular church, because it underwent numerous capital redesigns. The only thing that can be taken for an undoubted fact is that in the period when this temple was built churches with centrally positioned domes were popular and the author would surely pick this architectural type if he were to make a choice. As it is, Metekhi Church is a true symbol of old Tbilisi, one of its landmarks.

In the 16th-18th C.C. churches with centrally positioned domes and darbazi-type churches were the most popular architectural types. Both had a con-

ჩამოყალიბების პერიოდში აღმოსავლეთ საქართველოს, იბერიის სამეფოს ცენტრი მცხეთაში იყო. დასავლეთ საქართველოს, კოლხეთის სამეფოს ცენტრი დაუდგენელია. შემდგომში, როცა მონათმფლობერული ხანა იცვლება ფეოდალურით, იბერიის სამეფოს ცენტრი მცხეთიდან თბილისში გადადის, ხოლო დასავლეთ საქართველოს, ეგრისის (ლაზიკის) სამეფოს ცენტრი ხდება ციხეგოჯი, ანუ ნოქალაქევი, რომელსაც ბიზანტიელები არქეოპოლისს ეძახდნენ. თბილისს იმ დროის მეფეთა სასახლის ნაშთიც არ შემორჩა, ხოლო ციხეგოჯში IV-VIII საუკუნეების ორი სასახლის ნაშთია გადარჩენილი. თბილისი ცამეტი საუკუნის განმავლობაში ფეოდალური ქვეყნის დედაქალაქი იყო, მეფის რეზიდენციას წარმოადგენდა. ადვილი წარმოსადგენია, თუ რამდენი სასახლე აიგებოდა ამ ხნის განმავლობაში, მაგრამ შემოსევები მათ სპობდა. უკანასკნელი სასახლე თუ სასახლეები ალბათ ალა-მაჰმად-ხანის შემოსევებს შეენირა. ქალაქში მეფის სასახლეების გარდა ფეოდალთა სასახლეებიც იქმნებოდა, მაგრამ არც ისინი გადარჩენილა.

ქუთაისშიც, ცხადია, არაერთი სასახლე იქნებოდა აგებული, მაგრამ დღემდე არც ერთ მათგანს არ მოუღწევია.

ფეოდალური ხანის შუა მონაკვეთიდან მეფეთა ორი სასახლეა შემორჩენილი. ერთი მათგანი გეგუთისაა, მეორე - ნადარბაზევი. ორივე შესამჩნევად დაზიანებული.

გეგუთის სასახლე ქუთაისიდან ხუთიოდე კილომეტრზე, სოფელ გეგუთის მიდამოებშია. მასზე სრული წარმოდგენის შექმნა ძნელად ხდება, თუმცა მაინც ხერხდება. სასახლის ნანგრევებს ეტყობა, რომ მას ცხოვრება გაუგრძელებია ფეოდალური ხანის ბოლომდე. სასახლის გარე მასების თავდაპირველი სახის წარმოდგე-

Communist government with its enmious approach toward the faith freely persecuted Georgian Church. The majority of churches and monasteries were officially closed down; many of them were burnt down, destroyed or used for non-religious purposes.

In the 1970'ies Catholicos-Patriarch of Georgia Iliia II managed to initiate a complex process of restoration of Georgian Church, which aimed not only at reinforcing the organizational and material foundations of the Church, but at evoking the national consciousness of the Georgians, at returning Georgia to its traditional religious and moral principles. Increased role of Church in Georgian public life significantly contributed to development of national liberation movement, which culminated in restoring the state independence of Georgia on April 9 1991.

On November 23 1995, construction of gigantic Holy Trinity Cathedral – the project nicknamed “construction of the century”, started in Elia district of Tbilisi with the blessing of Catholicos-Patriarch of Georgia Iliia II. In 2000, all underground constructions (the volume of which actually equals to the overground part of the cathedral) were finalized. Holy Trinity Cathedral contains Archangels', John the Baptist, St. Nino, St. George, St. Nicholas, the 12 Apostles' and All Hallows Churches (5 of these are located on the underground and 4 – on the overground levels). A temple of such size and height has never been built in Georgia before. Total volume of the cathedral reaches 137 cubic meters; the area exceeds 5000 sq. m.; the height of Holy Trinity Cathedral from the ground to the bottom of the cross is 77 meters; the cross itself is 7.5 meters tall. Depth of the construction underground is 13 meters. However, the grandeur of this temple is not limited to its size and dimensions – Holy Trinity Cathedral is a notable monument of modern architecture, preserving all the surviving traditions of Georgian church construction and combining them with modern details. Holy Trinity, designed by architect Archil Mindiashvili, can be classified as a combination of cruciform and central-domed types.

In 2006 construction of a convent was built in John the Baptist Desert. The new monastic complex represents a notable sample of urban planning and land-

გურჯაანის კველაწმინდა, VIII-IX საუკუნეების ქართული ხუროთმოძღვრების ("გარდამავალი ხანის") უმნიშვნელოვანესი ძეგლი. Gurjaani Kvelatsminda (All Hallows), the most important Georgian architectural monument of the 8th-9th centuries (the so-called "transitional period")

ნა ძნელია. ჩანს, რომ შენობა სამი მეტრის სიმაღლის ცოკოლზე იდგა. იგი გარედან ქვით იყო მოპირკეთებული. ფასადებს აგვირგვინებდა ცისფრად და მუქმწვანედ მოჭიქული კრამიტებით დაფარული სახურავი.

ფეოდალთა სასახლეები გაცილებით მეტია წარმოჩენილი, მაგრამ მათგან უკეთ შესწავლილია, კახეთის. ამ ტერიტორიაზე შემორჩენილი ფეოდალთა ციხე-დარბაზებიდან სასახლის კარგ მაგალითს იძლევა **კვეტერა, ვაჩნაძიანი, ვანთა, ველისციხე** და სხვა. ფეოდალთა ამ სასახლეებიდან არაფრით არ განსხვავდება იმავე პერიოდში ისეთ საეპისკოპო ცენტრში შერჩენილი სასახლეები, როგორცაა ნეკრესი და ჭერემი. ამ სახურავჩამონგრეულ და კედლებჩამოძარცულ სასახლეებში, რომელთა საერთო თარიღი VIII-X საუკუნეებია, პრინციპში ერთნაირი გადაწყვეტაა. ამ საერთო ნიშნებიდან უპირველეს ყოვლისა უნდა შევნიშნოდ ორსართულიანობა. პირველი სართული დამხმარე იყო, მეორე კი საცხოვრებელი და საზეიმო. როგორც წესი, ზედა სართული სიმაღლით შესამჩნევად სჭარბობს ქვედას. საერთო თავისებურებაში ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ ბუხრები ძალიან განიერი და მაღლებია. ასეთი დიდი ბუხრები გვიან საუკუნეებისთვის დამახასიათებელი არ არის.

იმის გამო, რომ გვიანი საუკუნეების სხვა სასახლეთა ნაშთებს ჩვენამდე არ მოუღწევიათ, თავისთავად მეტად საინტერესოა **გრემის სასახლის** ნაშთები. გრემი 1466 წლიდან 150 წლის განმავლობაში კახეთის სამეფოს დედაქალაქი იყო. იგი შაჰ-აბასმა დაანგრია და შემდეგ ცხოვრება აღარ გაგრძელებულა. სასახლის კომპლექსში მეტად საინტერესო ერთი ნაგებობაა. იგი დიდი ზომის გვერდებლია პავილიონია. გადახურვა სვეტებზე იყო დაყრდნობილი. პავილიონის შუაში მოზრდილი აუზია ექვსყურა ნიშებით. მდინარეს გადაყურე ეს გასართობ-დასავენებელი პავილიონი პალატების ანსამბლში, ზაფხულში ნამდვილად შვების მომგვრელი იქნებოდა. ამ პავილიონში და მეორე სასახლის შიგნით გამართულ აუზში არ შეიძლება ირანის გავლენა არ შეიმჩნეოდეს.

თელავის მეფეთა სასახლე, სასახლეებიდან ყველაზე უკეთაა მოღწეული.

scape architecture. The project of the convent was designed by His Eminence Metropolitan Archbishop David in cooperation with architects A. Nutsubidze and D. Svanidze. The outer wall of the convent follows rises and falls of the terrain, the territory of the complex (30 by 30 meters) contains terraces with different constructions: church, nuns' cells, cellar, garage, etc. Integral architectural space of the ensemble is based on Georgian architectural traditions with open vistas and diversity of perspectives. Main construction materials used are hewn stone, cobblestone and local rock. A noteworthy detail is the diversity of decorative elements carved in stone and wood.

Nowadays construction of churches and monasteries became possible in Georgia once again. Most of new churches feature centrally positioned domes; there are considerably less basilicas. It would be difficult to name the precise quantity of new churches on the whole territory of Georgia, though what we know for sure is that their number exactly matches what is needed. Design and realization of modern Georgian church projects almost fully replicates existing samples or provides an eclectic mixture of several medieval monuments at a time. Nowadays this is a universal approach, though the connection between newly-built constructions and their medieval counterparts is only limited to outward semblance. It is understandable that a copy can be very different from an original. However in our case this difference is expressed in glassiness and total neglect of artistic values. These two factors cause relevant reaction – indifference, lack of interest – in people visiting churches. When there is no creative impression provided, architecture can hardly assume any functions except the narrative, theological, conveyed by composition of religious constructions. Current situation and the necessity to develop it in a positive way require a substantial, innovative approach on the part of our professionals.

Parallel to religious architecture, intensive **urban development** starts in Georgia in early Middle Ages, when trade and artisanship are on the rise. In this period largest cities of the eastern Georgia are Mtskheta, Ujarma, Tbilisi, Rustavi, Samshvilde, Bolnisi, Cheremi; and in western Georgia there are Kutaisi, Nokalakevi, Shorapani, Skanda and others. These cities were founded in convenient geographic locations, by the side of large trade routes. All of them were provided with fortification walls and citadels. Let us take a look at principles of urban development in early medieval Georgia on the example of several cities.

The history of **Tbilisi** (this time we will only discuss its fortification structure) starts with the 4th century. Since the end of the 5th century, after the capital of the country was transferred from Mtskheta to Tbilisi by King Vakhtang Gorgasali, it retained its central function unchangingly for 1500 years. Tbilisi survived many calamities. Who knows how many times the city was destroyed and restored. The last time when Tbilisi was almost razed from the ground was during the

ოტხთა ეკლესია, X საუკუნის ქართული ხუროთმოძღვრების ძეგლი, სამნავიანი ბაზილიკა
Otkhta Church; 10th century Georgian architectural monument; three-nave basilica

ოშკის ტრიკონქის ტიპის ტაძარი (963-973 წწ.)
Tri-apse Oshki Church (963-973)

ათასი წლების განმავლობაში იცვლებოდა და ვითარდებოდა ქართველის საცხოვრებელი სახლი. სამწუხაროდ, სათანადო მასალების უქონლობის გამო, ამ ცვლილებების თვალის გადავლება შეუძლებელია. საქმე ის გახლავთ, რომ საცხოვრებელი სახლები მოცულობებით არ შემორჩენილა, ხოლო არქეოლოგების მიერ გამოვლენილი გეგმები მათზე მხოლოდ ცალმხრივ წარმოდგენას იძლევა. თანაც შემორჩენილი მასალაც იმდენად ფრაგმენტულია, რომ ერთიანი სურათი არ იქმნება.

"გლეხის დარბაზი" საცხოვრებელი სახლის ერთ-ერთი ტიპია, რომელმაც ათასწლეულებს გაუძლო და ჩვენამდე მოაღწია. ესაა საცხოვრებელი სახლი, სადაც გადახურვებისთვის საჭირო კონსტრუქციული გადაწყვეტა დედაბოძანა დაკავშირებული. ამ ტიპზე წერილობითი წყარო მოგვეპოვება ძვ.წ. I საუკუნის მეორე ნახევრიდან რომაელი არქიტექტორისა და ისტორიკოსის ვიტრუვიუსის ნაშრომებში. აქ საუბარია კოლხურ სახლზე, რომელიც ფაქტიურად, პროტოტიპია გლეხური დარბაზისა. ეს ტიპი, როგორც ირკვევა, მთელი შუა საუკუნეების განმავლობაში იყო გავრცელებული და XX საუკუნის დასაწყისამდე აგებდნენ ამ ტიპის საცხოვრებლებს შიდა ქართლსა და სამცხე-ჯავახეთში.

ამ ტიპს, ჩვეულებრივ, სამცხე-საბურთალოს რაიონში "გლეხის დარბაზს" ეძახიან, რადგან იგი ძირითადად სოფლებში შენდებოდა, მაგრამ აქვე ისიც უნდა ავლინდეს, რომ ასეთი სახლები თბილისსა და ახალციხეშიც იყო აღრიცხული, კერძოდ, თბილისში აქამდე დაცული ე.წ. "ფორაქიშვილების დარბაზი".

დარბაზი, ჩვეულებრივ, გეგმით კვადრატული ან სწორკუთხაა. მისი არქიტექტურული და კონსტრუქციული მხარე იმაში მდგომარეობს, რომ ცენტრი გადახურულია გვირგვინით, რომლის კოჭოვანი კონსტრუქცია ეყრდნობა გარე კედლებს და შუაზე მდგარ დედაბოძს. კვადრატად დანყოფილი კოჭები ყოველი ზედა საფეხურის ცენტრისკენ წინ არის წანეული და ბოლოს, ზემოთ განიერი ერდოა დატოვებული. ამ ერდოს ორი დანიშნულება აქვს: მასში, ცენტრში მდებარე კერიდან გადის კვამლი, ამავე დროს სინათლის ერთადერთი წყაროა.

invasion of Agha Mohammad Khan in 1795. Only a small number of churches and some fragments of fortification walls survived from the fire, which are insufficient for imagining what the fortification structure of the city was. These shortages can be partially compensated by historical records, travelers' diaries and sketches. Most helpful in this regard are 18th-19th century sketches and city plans (the oldest of these was drafted by Vakhushti Bagrationi in the 18th century). Besides, there are recorded results of instrumental measurements, conducted by Russian officials in 1780's and the first half of the 19th century. All these resources provide a uniform picture, differing only in minor details.

According to old city plans and Vakhushti Bagrationi's description, old Tbilisi consisted of three parts: Kala, Seidabad and Isani.

Kala was the central part of the city. It occupied the right bank of Mtkvari and was fully enclosed in a vallum with towers. On the southern side, it started at Narikala Fortress and followed Sololaki Ridge. The wall butted against a tower (of which only the name – "Shais-takhti" survived); here it made a sharp turn, stretched along the present-day Pushkin Street, made another sweep to reach the so-called Digmis Kari, located at the junction of present-day Pushkin and Baratashvili Streets, and so continued until Mtkvari River. The fortification line then followed the riverbed until Gorgasali Square and joined the wall descending from Tsavkisi Gorge.

Kala area contained the royal palace, a cathedral, big and small squares, churches, caravan serais, trade establishments, residential houses and many other constructions. Of these, the most noteworthy is the Royal Square (present-day Erekle Square), representing a junction of central streets. Like in any other medieval city, there were numerous drinking water springs in Tbilisi.

The second part of the city – Seidabad (present-day Abanotubani) – was located to the south-east of Kala, between Tabor Mountain and Mtkvari River. This area contained Tbilisi gardens.

The third part of the city – Isani (later renamed into Avlabar) – was spread out on the left bank of Mtkvari. Kala and Isani were connected by a bridge, hung over Mtkvari in a narrow rocky place. Inside the outer fortification walls girdling Isani there was an inner fortress inside which Metekhi Church served as architectural dominant.

Apart from these three districts, there were densely populated residential quarters in the north-eastern part of the city, in Mtatsminda area and to the east of Avlabar, but they were not defended by any fortifications.

Kala, the main district of the city, was subdivided into Fortress, Palace, Bath, Goldsmith and other quarters. According to the textual description, the royal palace was very handsome. Its facades were faced with marble, and the chambers were painted, gilded and decorated with mirrors.

დარბაზის კედლებში განლაგებული თაროები და განჯინები. განჯინების და დედაბოძის ზედაპირი ჩუქურთმებითაა დაფარული. ბევრი მათგანი ხეზე კვეთის იშვიათი ნიმუშია. სილამაზისა და სიმყუდროვის გრძობა მშრომელ გლეხსაც საკმაოდ ჰქონდა განვითარებული. თავისთავად შენობა, ჩვეულებრივ ფერდობზეა მიდგმული და სითბოს შენახის მიზნით, სამი გვერდით მიწაშია შესული. თავისუფალი აქვს მხოლოდ ერთი მხარე - ფასადი, რომელზეც გამოდის შვერილ გვერდებს შორის მდებარე სვეტიბანი ღია აივანი.

დარბაზი, ე.ი. გვირგვინიანი სახლი, არ არის მარტო ქართული მოვლენა. მსგავსი კონსტრუქცია გვხვდება წინა აზიასა და აზიის ძველ ქვეყნებში. მიუხედავად იმისა, რომ დარბაზის გენეზისზე ბევრია დაწერილი, ჯერ კიდევ ჩასატარებელია სრულყოფილი გამოკვლევა.

ბანიანი სახლი, ხალხურ არქიტექტურაში გავრცელებული მინური სახურავით - **ბანით** გადახურული ერთიანი სახლი გავრცელებულია ხალხურ საცხოვრებელ სახლებში. კონსტრუქციულად შედგება მსხვილი მორებისგან, რომლებზეც დალაგებულია ლარტყები, დაფენილია ფიჩხი, დაგებულია ფიქლის ფილები და დაყრილია 15-20 სმ მიწის ფენა. მიწას, წყალგაუმტარობისთვის, პერიოდულად ქვის საგორავით ტკეპნიან.

ბანიანი სახლი მოყვანილობის მიხედვით ორ ტიპად იყოფა - გვირგვინიანი და ბრტყელბანიანი. კონსტრუქციული თავისებურების - ერთოდან განათების გამო შესაძლებელია ბანიანი სახლს ოთხივე მხრიდან მიეშენოს სხვადასხვა დანიშნულების სამეურნეო ნაგებობა - ბოსელი, საბძელი, სათონე, მარანი. შეჯგუფულ განაშენიანებაში (მთიან რელიეფზე) ქვემოთა სახლის ბანი (სახურავი), ჩვეულებრივ, ზემოთა სახლის ტერასის დანიშნულებას ასრულებს. ბანიანი სახლი ძირითადად გავრცელებულია აღმოსავლეთ საქართველოს მთასა და ბარში, აგრეთვე კავკასიის, მცირე და შუა აზიის ზოგიერთ ხალხში.

ოდა არის სახლის ტიპი, რომელიც გავრცელებულია მესხეთ-ჯავახეთში, თრიალეთსა და დასავლეთ საქართველოში. ოდამ შეცვალა ამ რეგიონებში არსებული ძველი საცხოვრებელი და სამეურნეო კომპლექსი. სამცხე-თრიალეთსა და ქართლში დამონშებულია ე. წ. ახვრის (ახორის) ანუ ბოსლის ოდა, თაკაბიანი ოდა. ეს არის ბოსელთან ერთად მოწყობილი საზამთრო საცხოვრებელი (სასტუმრო) თავისი ტახტებით და ტორსოს კედელში ჩატანებული ბუხრით. გადახურვა კიბურ-კამაროვანია, შედგება ორმხრივ პარალელურად დაწყობილი კოჭებისგან, რომლებიც ცენტრალურ-გვირგვინულისგან განსხვავებით, შიგნით გადანაცვლების გზით ქმნიან კამარას. თაკარებიანი ოდა ახვრის ოდის არქიტექტურული სახესხვაობაა. გადახურვის კოჭები დაყრდნობილია კედლისპირა სვეტებსა და ორ თავისუფლად მდგარ ბოძზე, რომლებიც შესასვლელის ორსავე მხარეს, საცხოვრებელი სათავსის შუა ხაზზე დგას. თაკარებიანი ოდაში კოჭები ერთმანეთზე პარალელურად, საფეხურებად არის დაწყობილი („დათაკრული“). ჯავახეთსა და თრიალეთში ოდა მთავარი საცხოვრებელი სათავსი (სასტუმრო) იყო, ხოლო მესხეთში ამ დანიშნულებით („საუფროსოდ“) დარბაზს იყენებდნენ. ინტერიერის მხატვრულ-ხუროთმოძღვრული გადწყვეტის ძირითადი აქცენტი ბუხრიან კედელზე მოდის, რომელიც ზევიდან ნათდება უხილავი სარკმლით. ოდის სტრუქტურა ძველი ქართული, მიწურბანიანი საცხოვრებლის (დარბაზის) განვითარების შემდგომ საფეხურზეა ჩამოყალიბებული და დამუშავებულია **ლაზი** ოსტატების მიერ. აქ კერა ბუხრითაა შეცვლილი, მაგრამ სათავსი მაინც ინარჩუნებს ძველი საცხოვრებლის მრავალნიშანს.

ოდის განსხვავებული ტიპია გავრცელებული დასავლეთ საქართველოში: კვადრატული გეგმით აგებული, 3-6-ოთახიანი, ფანჯრებიანი ფიცრული სახლი, რომელსაც ხის აივანი და ჭერ-იატაკი აქვს. ოდას ჰქონდა ოთხფერდიანი სახურავი. გადასახურავად იყენებდნენ ყავარს და კრამიტს, იდგა ქვის ან ხის ბოძებზე. არსებობს

ბაგრატის ტაძარი. ძველი ქართული ხუროთმოძღვრების ძეგლი ქუთაისში, "უქიმერიონის გორაზე". აგებულია X-XI საუკუნეების მიჯნაზე. Bagrati church. Sample of ancient Georgian architecture in Kutaisi, in Ukimerioni Hill; built at the turn of the 11th century

Ujarma is one of the oldest and most carefully studied early medieval sites in Georgia. According to ancient historical records, Ujarma fortress was founded in the 3rd century A.D., in the pre-Christian era, by Aspatur, son of Mirdat. Ujarma is located in mid-course of Iori River. Only ruins of city citadel survive to date. The citadel consists of two parts – upper and lower quarters. Ujarma Fortress, apparently designed by a highly qualified architect, occupies a notable place among secular constructions of early Middle Ages.

Tsikhegoji, also known as Nokalakevi and Archaeopolis, was the capital of Egrisi (Lazica) in the 4th-7th centuries A.D. Tsikhegoji is located in Senaki District.

According to Leonti Mroveli, the history of Tsikhegoji starts with the 3rd century B.C. On the lower terrace of the city archaeological excavations uncovered the traces of a royal palace. The royal residence contained the main church of the city and several secular constructions. Further research of this site will surely answer many more interesting questions.

The ruins of **Urbnisi** have been carefully studied by archaeologists and historians. Archaeological excavations of this site revealed three main chronological layers belonging, respectively, to early Bronze Age, classical period and early Middle Ages, most noteworthy of which is the early medieval city wall.

In Georgian historical sources Urbnisi is listed among the oldest Georgian cities; it is said to have existed until invasion of Marwan the Deaf, but the results of archaeological research show the contrary and prove that the site was populated for some time afterwards.

A bath is one of indispensable urban facilities. Ruins of early medieval baths are found during excavations of oldest Georgian cities. Due to existence of highly comfortable natural conditions – thermal sources, Tbilisi should have contained a considerable number of such constructions. In other cities bathing water had to be heated; consequently bath houses and chambers were equipped with special boiler-rooms and heaters.

Highly interesting in this respect are the baths of Tsikhegoji (Nokalakevi), of which one was probably reserved for the royal family and the other was public. Both constructions are dated 4th-5th cc; both have been discovered during archaeological excavations. Planning of the “royal” bath is irregular; considering the available space, its architect had designed compact, conveniently connected chambers with exquisitely decorated facades. “Public” bath (also dated 4th-5th centuries) is located next to the city wall. Both bathhouses found in Nokalakevi hint at thorough knowledge of construction principles applied to such facilities.

Georgia offers a considerable diversity of architectural types, but their majority is badly damaged and often lacks research. Special attention in this regard should be paid to residential houses, royal palaces and aristocratic residences, though the quantity of surviving samples is really low. Equally frugal is information on such typically urban constructions as **markets, caravan serais, xenons**, etc.

In all medieval countries educational establishments were as important as places of religious worship. In Georgia we have two surviving **academies**, located in Gelati and Ikalto. Besides these two, in the old capital of Kakheti – Gremi, there are ruins of a 16th century construction, traditionally referred to as an academy.

In the 10th-12th centuries Georgian culture achieved a notably high level of development and maintained active relationships with the rest of Orthodox Christian world. King David the Builder consolidated this process of cultural exchange by founding a scientific-theological **academy** in **Gelati Monastery**. The monastery still preserves the academy building – a rectangular construction with a double-pitched roof. Huge 300 sq. m. hall inside the academy is generously lighted by eight large arched windows; the walls of the hall, girdled with a 0.5 meter high stone bench where the scholars could sit, were covered in stucco and painted; eastern doorway is decorated with bas-reliefs. **At the time being, the whole monastic complex of Gelati is undergoing reconstruction (architects Z. Iashvili, Sh. Japaridze, G. Sosanidze).**

According to historical sources, during the reign of David Agmashenebeli (1089-1125) there was a scientific/theological academy on the territory of **Ikalto Monastery**. The two-level academy house standing in the courtyard of Ikalto Monastery looks very imposing. Current length of the construction reaches 60 meters, but it was apparently enlarged several times. The central block of the academy has all the features characteristic of 8th-9th-century Kakhetian palaces, but the building in its present form should have been finalized in the 12th century.

The third academy should have been located in **Gremi**. This city, which served as a capital of Kakheti for some 150 years, prospered in the 16th century and if there really was an academy in this town, it should have existed in this period.

Secular architecture is the one branch of Georgian architecture which is studied considerably less than others. The level of preservation of secular constructions is extremely low, and the resulting fragmentary character of archeological research often makes it hard to reconstruct as little as a two-dimension plan of this or that construction, to put aside definition of its architectural type. Considering these constraints, we will limit ourselves to saying that the majori-

ალავერდი, ქართული ხუროთმოძღვრების ძეგლი, სამონასტრო კომპლექსი და საკათედრო ტაძარი. XI ს.
Alaverdi, Georgian architectural monument, monastery complex and cathedral; 11th century

სვეტიცხოველი ვეფლახე დიდი ისტორიული საეკლესიო ნაგებობაა საქართველოში დღემდე გადარჩენილთა შორის (მშენებლობა 1010 დაიწყო და 1029 წელს დამთავრდა).
Svetitskhoveli - the largest surviving historical religious construction in Georgia (construction started in 1010 and finished in 1029)

ნიკორწმინდა - ქართული ხუროთმოძღვრების ძეგლი, გუმბათოვანი ტაძარი. (1010- 1014 წწ.)
Nikortsinda Church (1010-1014)

ქვითკირის სართულზე (პალატებზე) გამართული ოდა, ე. წ. „პალატებიანი“ ოდა. საცხოვრებლის ეს ტიპი გავრცელდა XIX საუკუნის II ნახევრიდან და შეცვალა შუაღმრთობის, მინურიატაკიანი საჯაბლო სახლი („მუშა სახლი“, „დარბაზი“, „კათხა სახლი“, „სამზადისი“), რომელიც ახალ კომპლექსში სამზარეულო-საკუჭნაოდ გადაიქცა. ოდა სახლს საბოლოოდ ჩამოშორდა ბოსელი. ოდესღაც ერთიანი საცხოვრებელი ფართობი მოძრავი ტიხრების საშუალებით ცალკე ოთახებად დანაწევრდა; ხუროთმოძღვრულ-მხატვრულ გადაწყვეტაში უმთავრესი მნიშვნელობა შეიძინა აივანმა, რომლის განვითარებაში 3 საფეხური შეიმჩნევა: ადრეული ტიპისთვის დამახასიათებელია კვადრატული კვეთის უხვად მოჩუქურთმებული სვეტები კუთხეებში გამოყვანილი ნაშვერებით და გარშემოყოლებული მერხებით. მომდევნო ხანებში გაჩნდა მრგვალი, ჩარხზე დამუშავებული სვეტები, თაღოვანი კარ-ფანჯრები, გაქრა მერხები. განვითარების ბოლო საფეხურზე ბოძები შემსუბუქდა და რამდენიმეკუთხოვანი ფორმა დაუბრუნდა; ფიცრული აივანი აჟური, იმკობა სვეტების ზედა ნაწილი, ჩნდება ფიცრული აჟური. საცხოვრებლის ეს ტიპი დღესაც ფართოდ არის გავრცელებული დასავლეთ საქართველოში.

საცხოვრებელი სახლის სხვა სახეები უკეთაა მოღწეული მთიანი საქართველოს ზოლში. ეს მით უფრო საინტერესოა, რომ მათში აშკარად ჩანს მრავალფეროვნება, რისი საფუძველიც ადგილობრივი კონკრეტული პირობებია.

ამ სახლთა უმრავლესობა ორ ფუნქციას ასრულებდა: პირველი და მთავარი იყო საცხოვრებელი ფუნქცია, ხოლო მეორე - თავდაცვითი. ასეთი შენობების წარმოშობა განპირობებული იყო საერთო პოლიტიკური სიტუაციით. იმ ეპოქაში საქართველოს არა მარტო დამპყრობი სახელმწიფოები ან უხებდა, არამედ კავკასიის მთების მიღმა მცხოვრები ხალხები - ლეკები, ინგუშები, ოსები, ჩეჩნები და ასობით სხვა გადამთიელი. მათ ქვეყნის დაპყრობის არც სურვილი და არც შესაძლებლობები არ ჰქონდათ. რისი ნაღებაც შეიძლებოდა მიჰქონდათ და ცოცხალსაც იტაცებდნენ.

კავკასიონის სამხრეთის ზოლში, თუშეთიდან სვანეთის ჩათვლით, საცხოვრებელი სახლების არაჩვეულებრივი მრავალფეროვნებაა. მაგალითების მოყვანას დავინწყებთ სვანეთიდან.

სვანური კოშკი - გავრცელებული თავდაცვითი ნაგებობა, ჩვეულებრივ 20-25 მეტრი სიმაღლის. შედგებოდა 4-5, ან იშვიათად ექვსი სართულისგან. ქვედა სართული, რომლის კედლები 1,5 მეტრამდე სისქისაა, მეტწილად ყრუა, შესასვლელი მეორე სართულის დონეზეა მოწყობილი. სიმაღლეში კოშკი ვიწროვდება და კედლების სისქეც 0.7 - 0.8 მეტრამდე მცირდება. სართულები შიგნით ერთმანეთთან გადასატანი ხის კიბეებითა დაკავშირებული. გვირგვინით დასრულებული კოშკის უკანასკნელ სართულზე მოწყობილია საბრძოლო ბაქანი. გადახურულია ორფერდა სახურავით. აღჭურვილია სათოფურებით. სვანურ კოშკს აგებდნენ რიყის ქვით, იყენებდნენ ფიქალსაც. კოშკებს გარედან ლესავდნენ იშვიათი სი-

მტიციის ბათქაშით. სვანური კოშკი ან საცხოვრებელ სახლთანაა დაკავშირებული (მურყვამი ანუ კოშკიანი სახლი), ან ცალკე დგას.

სვანური ციხე-სახლი - საცხოვრებლის ერთ-ერთი სახე სვანეთში, კოშკისებრი საცხოვრებელი ნაგებობაა, რომელსაც თავდაცვითი ფუნქცია ეკისრება. სვანური კოშკისგან განსხვავებით, ციხე-სახლი უფრო დაბალია და მასიური. შედგება სამი სართულისგან. პირველი სართული ადამიანთა საცხოვრებლად და საქონლის სადგომად გამოყენებული, II სართული სამეურნეო დანიშნულებისაა და მასზე ასასვლელად კედელში დატანებულია ქვის კიბე. მესამე სართული ბანია და თავდაცვითი დანიშნულება აქვს.

დუროიანი სახლი წარმოადგენს ქვიტიკირის ნაგებობას და ფორმით სვანურ კოშკს მოგვაგონებს, თუმცა სვანურ კოშკთან შედარებით, დაბალია და ოთხ სართულს არ აღემატება. დუროიანი ციხე-სახლში შერწყმულია საცხოვრებლის და კოშკის ფუნქციები. ციხე-სახლის ქვედა სართულზე ბოსელი ყოფილა, მეორეზე - საცხოვრებელი; მესამე სართულზე ოჯახის ნამრავლს ათავსებდნენ, ხოლო მეოთხე სართული საკუჭნაოს წარმოადგენდა. ბოლო სართულს ოთხივე კედელზე დატანებული ჰქონდა ოთხ-ოთხი თალიანი და ჭუჭრუტანიანი დურო-სათოფური. დურო, არა მარტო სათოფურს წარმოადგენდა, არამედ ქარისა და წვიმისაგან დაცულ სარკმელსაც - მათგან საცხოვრებელში სუფთა ჰაერი და სინათლე შედიოდა. დუროიანი სახლი გადახურული იყო ფიქალო ქვებით. ზოგ სახლს მიშენებული ჰქონდა კიბე, ხორბლის საშრობი, ანუ საფიცობელი, ბელელი და სხვა...

ქველბურ დუროიანი სახლში კერა იყო გამართული. კერაზე დაგებული ყოფილა ბრტყელი ფილაქანი, თავთან მიყუდებული მოგრძო, შუაში ამოკვეთილი ქვით, რომელსაც ქვა-კერა ეწოდებოდა და რომელსაც ორივე ბოლოზე ამოკვეთილი ჰქონდა მზის სიმბოლო.

მრავალთა შორის საინტერესოა საცხოვრებელი კოშკების ნიმუშები ხევსურეთიდან.

შატილის დასახლება თავისთავად საოცრებაა არა მარტო ამ რეგიონისთვის არამედ მთელი საქართველოსთვის. იგი ადამიანთა შემოქმედების უნიკალური ნაწარმოებია. ესაა იმის მაგალითი, თუ რა შეუძლია გამოიწვიოს განსაკუთრებულმა პოლიტიკურმა სიტუაციამ და გეოგრაფიულმა თავისებურებამ. აქ მცხოვრებთ წინააღმდეგობა უნდა გაენიათ ჩრდილოეთიდან მოძალეებული მტრისთვის, ამისთვის კი მათ მაქსიმალურად წარმატებული ვარიანტი აურჩევიათ.

სახლები ისე მჭიდროდ დაუდგამთ, რომ მათ შორის თავისუფალი ადგილი არც რჩება, ამიტომ ერთი შენობის ბანი, ზემოთ მდგარის ეზოა და ა.შ. სახლებს შორის დარჩენილი ვიწრო ბილიკებით, "დაკიდული გზებით" და ტერასებით მთელი სოფელი შეიძლება მოიაროთ. ოთხ, სამ და ორ სართულიანი შატილის სახლები არაა ჩვეულებრივი სახლები, ისინი "ციხე-სახლები" (გვაგონებს თუმეთ-ინგუშეთის ციხე-სახლებს), ანუ "ციხე-კოშკებია", მთელი სოფელი ციხეა. ამიტომაც არ შეეცდებით, თუ მას "ციხე-სოფელს" ვუწოდებთ. შატილი შუა საუკუნეების ძეგლად მიიჩნევა, თუმცა აქ არის უძველესი ისტორიული ძეგლები, რომლებიც ჩვენს წელთაღრიცხვამდე 2000 წლითაა დათარიღებული.

ასევე განსაკუთრებით აღსანიშნავია **ქაჩუს** იგივე **თხორუს** ციხე. მას, სავარაუდოდ, ადრეფეოდალურ ხანას მიაკუთვნებენ. 1970-იანი წლებში დაიწყო შატილის რესტავრაცია-ადაპტაცია (არქიტექტორები თ. აბრამიშვილი, ნ. მინდორაძე, ი. შარაშენიძე).

ციხე-სახლები პირდაპირი პირმშოა იმ პოლიტიკური და ეკონომიური სიტუაციებისა, რომლებსაც ადგილი ჰქონდათ გვიან საუკუნეებში, საერთოდ. წარმოიშვა ციხე-სახლების სხვადასხვა სახე. აღნიშნულის გარდა, ერთი თავისებური სახე შეიქმნა კახეთში. აქ საცხოვრებელმა შეითვისა მარანი და ორივე ერთად თავდაცვითი გახდა და ეს არცაა გასაკვირი, რადგან კახეთის ცხოვრება ვაზთანაა დაკავშირებული, ამიტომ ცხადია სახლიც და მარანიც ერთად უნდა ყოფილიყო დაცული. არავინ იცის, თუ რამდენი ასეთი შენობა იყო XVIII საუკუნეში, ჩვენამდე კი სამმა მოაღწია. მათგან თარიღი ახლავს მხოლოდ ერთს, ესაა ზემო ხოდაშენში მდებარე ფილოთეოსის მონასტრის ანსამბლში შემავალი "მარანი ციხით"; მეორე ასეთი შენობა დგას რუისპირში, ხოლო მესამე - ახმეტაში. სამივე შენობა XVIII საუკუნის მეორე ნახევარში ჩანს აგებული.

როგორც ზემოთ ავლინებთ აბანოები საქართველოს ორივე ნაწილში გავრცელებულია ჯერ კიდევ გვიანანტიკურ-ადრეფეოდალურ ხანაში, მაგრამ მათი მშენებლობა წყდება არაბების შემოსევის შემდეგ და გვიან საუკუნეებამდე ერთადერთია ქალაქ დე-

ბოჭორმა. ანსამბლი - X-XVIII სს
Bochorma ensemble (10th-18th centuries)

ty of constructions in western Georgia were wooden, which made them short-lived; as regards the few stone constructions, they were built with clay, and this did not contribute to their longevity either. As regards eastern Georgia, the surviving constructions are only stone and brick, though there is a minor quantity of adobe buildings as well.

During its history, Georgia changed several capital cities. At the early stages of independent statehood, the center of eastern Georgia – the Kingdom of Iberia – was Mtskheta. The ancient capital of western Georgia – Colchis – is still unknown. Later on, in the Middle Ages, the center of Iberian Kingdom moved to Tbilisi, while the capital of Egrisi (Lazica) was Tsikhegoji, a.k.a. Nokalakevi, referred to as Archaeopolis in Byzantine sources. Tbilisi did not preserve the royal palace of this period, while in Tsikhegoji there are remains of two palaces, dating back to the 4th-8th centuries. All through the Middle Ages Tbilisi used to be the capital of feudal Georgia, the residence of its kings. There should have been a number of royal palaces built during this period, but all of them were destroyed by invasions. The most recent palace(s) was (were) probably demolished during Agha Mohammad Khan's campaign. Apart from the royal palace, there should have been aristocratic residences of the nobility in the city, but no such constructions survived.

More than one royal residence should have been built in Kutaisi; however, none of these reached our time.

On the whole territory of Georgia there are only two medieval royal residences preserved – Geguti and Nadarbazevi. Both are significantly damaged.

Geguti Palace is 5 kilometers far from Kutaisi, in the vicinity of Geguti Village. The extent to which construction is damaged, makes it very hard (though not impossible) to retrieve information about its structure and history. Ruins of the palace show that it should have been inhabited until the late Middle Ages. The building should have stood on a 3-meter base and faced with stone on the outside. The palace was built with brick and roofed with blue and dark green glazed tiles.

The number of surviving **feudal castles** is comparatively larger, but the ones located in Kakheti are researched much better than the others. Comprehensive idea on feudal castles situated in this region can be formed by studying such sites as **Kvetera**, **Vachnadziani**, **Vanta**, **Velistsikhe**. Basically, their architecture does not much differ from medieval bishops' residences in Nekresi and Cheremi. These 8th-9th century castles with sunken roofs and bare walls are, in fact, uniform in their architectural solution. The most remarkable of these common traits is that all these constructions are two-level. The lower story should have been used for utility purposes, while the upper level contained reception halls and apartments. The upper story was as a rule considerably higher than the ground floor. Speaking of the common features, we should also note that fireplaces in the castles are especially high and wide, which is not typical for late Middle Ages (see Kvetera and Vachnadziani Castles).

The fact that no other Georgian castles built in late Middle Ages, lasted until present day, makes **Gremi Castle** unique. For 150 years starting with 1466 Gremi was the capital of Kakheti. It was destroyed by Shah Abbas I and did not restore afterwards. One of the most interesting parts of the palace is a large open pavilion with the roof rested on pillars and a large pool with hexagonal niches standing in the center. This pavilion, overlooking the river, must have been a very pleasant place in summertime. This construction and the decorative pool arranged in the second Gremi palace show clear influence of Iranian culture.

Architecture of Georgian **residential constructions** kept changing and developing for several thousands of years. Unfortunately, lack of evidential

ნისის აბანო.

გვიან საუკუნეების აბანოებიდან შეიძლება ჩამოვთვალოთ: თბილისში ე.წ. "როსტომის აბანო", თელავში ე.წ. "ერეკლეს აბანო", გრემის, სამშვილდეს, ხერთვისის, ქვემო ჭალის, ახალგორის, ნიჩბისის, მძოვრეთის და სხვა აბანოები. ეს აბანოები ზომებით, სათავსო განლაგებით და ზოგიერთი დეტალით განსხვავდება ერთმანეთისგან, ხოლო მათი გათბობის სისტემა ერთ პრინციპზეა აგებული. იგი შედგება შემდეგი მონაკვეთებისგან: გასახდელ-მო-საცდელი, ცივი, თბილი, ცხელი სააბაზანოები და საქვაბე. აბანო შენდება ქვით ან აგურით. ხშირია შემთხვევა, როცა ორივეა გამო-ყენებული.

ფეოდალურ საქართველოში აბანო მაღალი ფენების დაკვეთით შენდებოდა და თვითონვე იყენებდნენ. დღემდე მოღწეული აბანოების უმრავლესობა ფეოდალთა რეზიდენციების შემადგენლობაში შედის. ხოლო, რაც შეეხება ქალაქებს - ცხადია, აბანო მეფეთა სასახლესთანაც იქნებოდა და დიდ ფეოდალთა რეზიდენციებთან, მაგრამ უნდა ყოფილიყო მოქალაქეთათვისაც. ამის საუკეთესო მაგალითს იძლევა ნაქალაქარი გრემი, სადაც გამოვლინდა ორი აბანო. ერთი აბანო დგას მეფე-დიდებულთა უბანში, ხოლო მეორე - ქალაქის სავაჭრო უბანში. ამ აბანოებთან დაკავშირებით საინტერესოა იმის აღნიშვნაც, რომ მეფე-დიდებულთა უბანში მდგარი აბანოს იატაკი ოდნავაა გაცვეთილი, ხოლო მეორეში - თითქმის ბოლომდე. გრემი ხომ დიდი სავაჭრო ცენტრი იყო, აქ ხალხმრავლობა გახლდათ.

ქარვასლა, ბაზარი - ეს ორი ნაგებობა ვაჭრობასთანაა დაკავშირებული, ამიტომ შეიძლება ერთად განვიხილოთ, რადგან ეს საკითხები შეუსწავლელია და ძეგლებიც მცირედაა მოღწეული.

ანტიკურ და ფეოდალურ ეპოქებში ქარვასლა და ბაზარი ძირითადად დამახასიათებელი იყო ქალაქებისთვის. განსხვავება ალბათ იმაში იყო, რომ დიდ ქალაქში უბნების მიხედვით, რამდენიმე ბაზარი შეიძლება ყოფილიყო, პატარა ქალაქს კი ერთიც ეყოფოდა.

ადრეული თუ შუა პერიოდის ნაქალაქარებზე აშკარად გამოვლენილი არ ყოფილა ქარვასლა და ქულბაქები, ამიტომ აქ მოვიხსენიებთ მხოლოდ გვიანი პერიოდის ქალაქ გრემის მაგალითს.

ბაზარი ისიც დახურული, ნაქალაქარ გრემში შემორჩა. ნაქალაქარზე სავაჭრო უბნის ცენტრში მდებარე ნანგრევებს ახლაც "ქულბაქებს" ეძახიან. ქულბაქი სპარსულად სავაჭრო სახლს ნიშნავს. ეს ტერმინი IX საუკუნიდან შემოდის. XIV-XV საუკუნეებიდან ქულბაქს დუქანი ცვლის, მაგრამ კარგა ხანს ეს ორი ტერმინი

material prevents us from tracking these changes. The problem is that no actual houses survived, and the two-dimensional plans, retrieved / reconstructed by architects, only make it possible to form a one-sided impression. Besides, the materials preserved are so scanty that it is impossible to bring back a comprehensive picture.

"Rustic darbazi" is one of house types, which lasted through millennia and reached our day. In this construction the roofing issue is solved with the help of "dedabodzi" (main, central pillar). First mentions on this architectural type can be found in the notes, written by Roman architect and historian Vitruvius in the 1st century B.C. In his manuscript Vitruvius describes Colchic houses – a historical prototype of "rustic darbazi", which remained popular all through the Middle Ages and used to be built in Shida Kartli and Samtskhe-Javakheti up to the beginning of the 20th century. In both of the mentioned regions several dozens of darbazi-type houses have been discovered and studied.

Expression "rustic darbazi" designating this architectural type, was chosen because such houses were mainly built in rural areas. However, existence of similar constructions is also noted in Tbilisi and Akhaltsikhe – e.g. in Tbilisi there still exists the so-called "Porakishvili darbazi".

The plan of darbazi-type houses is square or rectangular; the center of darbazi has corbel dome, the support construction of which rests on outer walls and a centrally positioned support post (dedabodzi). Each next layer of beams, arranged in the shape of a square, is slightly drawn in toward the center; the top layer leaves open a wide oculus, letting out the smoke and providing the only source of daylight to the interior.

Darbazi walls are lined with shelves and cupboards. Vertical surfaces of wooden cupboards and the central support pillar are covered in patterns, many of which represent rare samples of wood carving. Such houses were usually built on sloping land and dug into the earth on three sides order to better preserve heat. The only overground side was main facade with an open balcony.

Darbazi (crowned hall) is not a uniquely Georgian architectural type. Such constructions can also be found in west-Asian countries. However, in spite of intensive scientific research, the origin of darbazi type houses has not yet been discovered.

Houses with terrace roofs were also very popular in rural areas. Such houses were roofed with thick logs covered with strata of lath, brushwood, slate and a 15-20-cm thick layer of earth. The roof was periodically compacted with a stone tamper to ensure impermeability.

Earth houses had either flat or corbeille roofing; various utility rooms, e.g. wine cellars, bakeries or cattle-sheds were attached to the main residential zone. In villages with comparatively dense housing – especially in the highland regions) the roof of one such house could serve as a terrace to another. Houses with terrace roofs were more popular in the eastern Georgia and with some other ethnicities populating north Caucasus and Central Asia.

Oda is another type of residential construction, which was more popular in Meskhet-Javakheti, Trialeti and Western Georgia. In these regions, oda

ხანძთა - შუა საუკუნეების მონასტერი, ქართული კულტურის მნიშვნელოვანი კერა ისტორიულ სამხრეთ-დასავლეთ საქართველოში, კლარჯეთში.

Medieval Monastery of Khandzta, important center of Georgian culture in Klarjeti, south-western Georgia

ბანას საკათედრო ტაძრის ნანგრევები XI ს.
Ruins of Bana Cathedral (11th century)

პარალელურად მოქმედებს, ქულბაქი და დუქანიც სხვადასხვა საქმიანობას ემსახურებოდა.

გრემში დახურული ბაზრის გეგმა მოგრძო სწორკუთხედიან, რომლის ირგვლივ განლაგებულია ორმოცდაათამდე ქულბაქი. ქულბაქის ტიპიური გეგმა სწორკუთხა სათავსი წინ გვერდებზე ვერტიკალურად იყენებს. ისინი ერთმანეთს თითო კარით უკავშირდებიან. შეიძლება სათავსი მდუქნისთვის საწყობიც იყო და საცხოვრებელიც, ხოლო აივანზე სავაჭრო გამოჰქონდათ. ქულბაქების უმრავლესობას ბუხარაც ახლავს. ზოგიერთ ქულბაქს სარდაფიც გააჩნია. ბაზრის დასავლეთის ცენტრში ქულბაქის შუაში აუზია. შეიძლება იქ ცოცხალი თევზი იყიდებოდა. ბაზარი უშუალოდ ქარვასლას უკავშირდებოდა. ქარვასლა გრძელი შენობა იყო, რომლის შუაზე განიერი ტალანია, ხოლო ორივე მხარეს ჩარიგებულია სხვადასხვა ზომის 32 ოთახი. ეს მექარავენთა სასტუმროა. ცხენებისა და აქლემებისთვის თავლა და სხვა საჭირო სათავსები გარეთ, იქვე მახლობლად იქნებოდა.

ხიდებს საქართველოში აშენებდნენ მას შემდეგ, რაც ქართველები მიწაზე დამკვიდრდნენ. ქვეყანაში დიდი და პატარა მდინარეების სიუხვე ხიდების სიმრავლეზე მიგვითითებს. პატარა და საშუალო მდინარეებზე, ალბათ ხის ხიდებს აგებდნენ, მაგრამ განიერი კალაპოტის მქონე მდინარეებზე, ადრე თუ არა, ანტიკური დროიდან მაინც, ქვის ხიდები იქნებოდა. კირის დულაბის შემოღების შემდეგ ქვის ხიდების აგება შედარებით გაიოლდებოდა. საქართველოს ტერიტორიაზე ბლომადაა ძველი ერთმალისი ხიდი და მრავალმალისი ხიდების ნაშთები.

“წითელი ხიდი“ თბილისიდან აღმოსავლეთით 55 კილომეტრზეა და მდებარეობდა ირანის საქარავნო გზაზე. იგი გადებულია მდ. ხრამზე. ამჯერად აქედან ინყება აზერბაიჯანი. ისტორიული ხიდებიდან ეს ყველაზე დიდია და იგი, შეკეთების შემდეგ, ახლაც მოქმედებს. ხიდს ორი განიერი და ორი შედარებით ვიწრო მალი აქვს. ხიდის განიერ ბურჯებში სხვადასხვა დანიშნულების და ზომის სათავსებია. მათი გამოყენება შეიძლებოდა საწყობებად, ასევე მცირე ქარვასლის როლსაც შეასრულებდა. ხიდი ნაგებია ძირითადად აგურით.

მცხეთაში მდ. მტკვარზე, რკინიგზის სადგურის მიდამოებში არსებული ხიდი ახალია, 20-იან წლებშია აგებული, მაგრამ მის აღმოსავლეთით, სამასიოდ მეტრის დაცილებით, ზაჰესის საგუბარის შემდეგ დაფარულია ძველი ხიდი, რომელსაც **“მოგვა ხიდს“** უწოდებდნენ. ზოგიერთი ცნობით, იგი, თითქოს რომელიმე სარდლის პომპეუსის (ძვ. წ. I საუკუნის 60-იანი წლები) მიერაა აგებული. აქ ვიწრო კალაპოტში, შუაზე კლდოვანი ბორცვით, ისეთი მარჯვე ადგილია, რომ შეუძლებელია, ხიდი, ისიც ქალაქის მიდამოებში, მანამდეც არ ყოფილიყო. შეკეთებით, ამ ხიდმა იარსება მთელი შუა საუკუნეები, ვიდრე 1841 წელს აქ ახალი ხიდი არ გაჩნდა. თუ როგორ ჩააქსოვეს მასში ძველი ხიდი უცნობია. საქართველოს მხარეებიდან ყველაზე ბევრი ხიდი შერჩენილია აჭარაში. შუა ფეოდალური ხანის ხიდებიდან შეიძლება დავასახელოთ: დანდალოს, მახუნცეთის, ფურტიოსა და სხვა ხიდები.

ანტიკურ და ფეოდალურ ხანაში, როგორც საქართველოში, ისე მთელ ცივილიზებულ სამყაროში, ქალაქი სიმაგრეს წარმოად-

replaced older residential and utility constructions. In Samtskhe, Trialeti and Kartli is documented existence of the so-called “stall oda” – winter house combined with a cattle-shed and containing couches and a fireplace arranged in the side wall. Such houses had corbel vault ceilings with multiple layers of beams, starting in parallel rows from two opposing walls and closing up in the middle. In “takarebiani oda”, another architectural variation of “stall oda”, the ceiling rests on pillars positioned near the walls and two free-standing support posts, located along the central axis of the house, to the right and left from the entrance. In this construction, roof beams were positioned in steps (called “takaras” in Georgian). In Javakheti and Trialeti oda served as the main living space, while in Meskheti peasants built a darbazi-type construction for residential purposes. Main accent of interior decoration was applied to the fireplace wall, unobtrusively illuminated from above by a skylight. Structure of oda is an advanced version of ancient Georgian house with a flat earthen roof, further refined by Laz artisans. In oda the hearth is replaced by a fireplace, though the construction still retains many features common to its more primitive antecedents.

A different type of oda – 3-6-room plank house with windows, wooden balcony, floors and ceilings – was more common for western Georgia. West-Georgian oda houses had shingle or tile hip roofs and stood on stone or wooden pillars. In still another type of oda house the ground floor was stone-and-mortar (so called “oda with chambers”) – in late 19th century this construction replaced traditional house with centrally-positioned hearth and earthen floor, which in this new type of residential construction transformed into the kitchen / utility room. House as such got finally isolated from the cattle-shed. The once integral interior was broken down into separate rooms by means of movable partitions; priority importance in architectural / decorative image of the house was attributed to the balcony, which developed in three stages: the earliest type had square supporting pillars with protruding angles and carved patterns, and benches lining the whole perimeter. At a later stage, mechanically chiseled pillars and decorative pilasters were introduced; doors and windows opening onto the balcony became arched. At the last stage of development, support pillars become lighter and return their initial angular section, the banisters are decorated with filigree patterns, upper part of the pillars is carved, and friezes are applied. This type of construction is still widespread in Western Georgia.

Other types of residential houses are better preserved in highland regions of Georgia. This is especially interesting, because architecture of such houses is highly diverse due to complex local conditions.

The majority of these houses had two functions: the main was accommodation, and the second – fortification and defense. These features can be accounted for by the general political situation in the Middle Ages, when the population of Georgian highland had to cope with ethnic groups populating the other side of Caucasian ridge – Lezgians, Ingushs, Ossetians, Chechens, etc. They neither could nor wanted to conquer the country, but simply pillaged border areas and abducted people.

On the southern slopes of Caucasian ridge – from Tusheti to Svaneti – there is an unusual diversity of residential house types. Let us start describing from Svaneti.

Svanetian tower is a popular fortification construction reaching 20-25 meters in height and comprising four-five (or rarely six) levels. Ground floor, the walls of which are up to 1.5 meters thick, is usually blind; its entrance is level with the first floor. The tower narrows from the ground upwards and the thickness of its walls also reduces to 0.7-0.8 meters on the upper levels. Internal level-to-level communication is ensured by movable wooden stairs. The upper floor of a tower with gunports arranged in the walls was used for defensive purposes. Svanetian towers were built of cobblestone or boulders, sometimes with slate (in Ushguli). On the outside, the towers were plastered with stucco of unusual strength. Svanetian towers were either linked with houses (“murkvami” – a house with a tower) or stood separately.

Svanetian fortified house – one of the types of residential construction

გელათის აკადემია, ქართული სამეცნიერო-პედაგოგიური და კულტურულ-საგანმანათლებლო კერა. დაარსდა 1106 წელს გელათის მონასტერთან Gelati Academy, Georgian scientific, cultural and education center; established in 1106 at Gelati Monastery

გენდა. ქალაქი სხვადასხვა სახის იყო, ზოგი მათგანი დედაქალაქს წარმოადგენდა, ზოგი ცალკეულ დიდებულთა რეზიდენცია იყო გამართული და ზოგიც სავაჭრო ცენტრი იყო. აღსანიშნავია ისიც, რომ ფეოდალურ ქვეყნებში ქალაქი იყო სამეფო და საფეოდალოც. სამეფო ქალაქები მთელს ქვეყანაში იყო გაფანტული, საფეოდალო კი მხოლოდ ლოკალური იყო. ყოველი სახის ქალაქი დაცული უნდა ყოფილიყო. იქ მეპატრონის კონტროლის გარეშე ვერც ვერავინ შევიდოდა და გამოსვლაც თვალყურს ექვემდებარებოდა. აქედან გამომდინარე, ყოველ ქალაქს გალავანი ჰქონდა შემოვლებული და იმდენი ჭიშკარი ჰქონდა, რამდენი გზაც ადგებოდა. გალავანში კომუნიკაციები იყო ჩართული. თვით ქალაქის შიგნით სიუზერენის სამყოფი, ციტადელი, აუცილებლად გამოყოფილი უნდა ყოფილიყო, რადგან სიუზერენს ეშინოდა, როგორც გარეშე მტრების, ასევე ქვეშევრდომებისაც.

როგორც ყველაფერი, ქალაქიც დროთა ვითარებაში ცვლილებებს განიცდიდა. ამ მხრივ ძალიან დამლუპველად მოქმედებდა თავდასხმები, ნგრევა. ქალაქები ინგრეოდა, მაგრამ ზოგიერთი მათგანი ფენიქსივით აღდგებოდა. ქალაქების აღდგენა ან გაქრობა ისტორიულ აუცილებლობას ექვემდებარებოდა.

ქუთაისის ისტორია ათას წლებს ითვლის და საოცრად მრავალფეროვანია. ანტიკური პერიოდის ისტორიული წყაროების ცნობები ქუთაისის შესახებ ჯერ კიდევ ბევრ კვლევას მოითხოვს, ხოლო მოგვიანებით, კერძოდ, X-XI საუკუნეებიდან ბიზანტიურ წყაროებში იგი ხშირად იხსენიება, როგორც სამეფოს ერთ-ერთი გამაგრებული პუნქტი. მათიანეთა ეს მონაცემები ნაწილობრივ დადასტურა ბოლო წლებში ქუთაისის უქიმიერიონის ციხის და ბაგრატიის ტაძრის მიდმოებში დიდი მასშტაბით ჩატარებულმა გათხრებმა.

ევრისის დედაქალაქის ციხე-გოჯის დასუსტების პარალელურად მიმდინარეობს ქუთაისის აღზევება. დასავლეთ საქართველოს ანუ აფხაზეთის სამეფოს ჩამოყალიბება-გამაღწევისას ქუთაისის ხდება მისი ეკონომიკური და პოლიტიკური ცენტრი. ქუთაისის გამაგრებაზე საინტერესო ცნობებს ვპოულობთ XVI საუკუნის 70-იან წლებში იტალიელ მოგზაურთან - ამბროზიო კონტარინთან. მისი თქმით, ქუთაისი მთავრად განლაგებული პატარა ქალაქი იყო. ხიდი თუ მოპირდაპირე მხარეს გადახვალთ, იქ მეფის სასახლე დაგხვდებათ, - აღნიშნავს ავტორი.

XVI საუკუნეში ქუთაისის ციხისთავის ბრძოლებზე ხშირად საუბარი მათიანეთში. ქალაქს ზოგჯერ იღებენ, ზოგჯერ ვერა. ერთხელ გადაწვეს კიდევ.

მომდევნო საუკუნის ქუთაისის შესახებ ცნობებს გვანდობა

distributed in Svaneti represents a house built in form of tower, which can also be used for defensive purposes. Fortified houses are lower and sturdier than towers. The ground floor is intended for living and shedding the cattle, the first floor serves to utility purposes and is accessible by a stone staircase built within the wall. The second floor is a terrace, used for defensive purposes.

House with embrasures: stone and mortar construction, resembling Svanetian tower, but comprising no more than 4 levels. House with loopholes combined the functions of a house and a tower – its ground floor was a cattle-shed, first floor contained residential quarters, second floor – also residential – was allocated to children, and the third floor was used for utility purposes. Walls of the upper level were equipped with embrasures which, apart from performing defensive functions, provided access to fresh air and daylight, while blocking wind and rain. Such houses had slate roofing; some of them had attached staircases, granaries and other utility constructions. Old houses with embrasures were also provided with hearths.

No less interesting are the tower houses of Khevsureti.

Shatili Village is a unique fruit of human activity – an unusual sample of what can result from a combination of tense political situation with hard geographic conditions. Local population succeeded in identifying the most efficient option, enabling them to fight off the enemy, coming from the North.

The village stands on a rocky cape rising between river Argun and its confluence. Considering the magnitude of population and the lack of space the cliff was lined with houses so densely that there is no space left between them – terrace roof of one house serves as a courtyard to another, etc. You can walk around the whole village by passing from terrace to terrace, climbing accommodation ladders and following narrow pathways, meandering between the houses. Houses in Shatili are strongly fortified (like Tushetian and Ingush fortress houses), and the whole village looks like one large fortress. Shatili is an outstanding medieval monument, though some artifacts found there are up to 2000 years old.

Another Khevsur monument worth mentioning is **Kachu (Tkhoru) Fortress**, presumably dating back to the early Middle Ages.

Restoration and adaptation of Shatili started in the 1970'ies (architects T. Abramishvili, N. Mindoradze, I. Sharashenidze).

Fortified houses are an immediate result of the political and economic situation developed in Georgia in the late Middle Ages. Besides various types of fortified houses we described above, a peculiar kind of fortified residential construction, integrating residential quarters with marani (wine cellar), evolved in Kakheti where the life of peasants was so closely connected with viticulture that a wine cellar had to enjoy the same degree of protection as the house proper. Of numerous such constructions, which existed until the 18th century, only 3 reached our day: one of them is located in Philotheos Monastery (Zemo Khodasheni Village), the second – in Ruispiri Village and the third – in Akhmeta. All of them should have been built in the 18th century.

As it was mentioned above, building of baths in both eastern and western Georgia started in the late Hellenistic epoch – early Middle Ages, but stopped after the Arab invasion until the late Middle Ages, and the only bath built in this period is the public bath of Dmanisi.

Of the baths built in the late Middle Ages, we can list the so-called

რუსეთის ელჩები ტოლოჩანოვი და იველევი, რომლებიც ქუთაისში იყვნენ 1651 წ. მათი ვრცელი აღწერიდან ვიგებთ, რომ ქუთაისი შედგებოდა ორი ნაწილისგან: "დიდი ქუთაისისა" და "მცირე ქუთაისისგან". დიდი ქუთაისი, თავის მხრივ, იყოფოდა კიდევ ორ ნაწილად. აქ იგულისხმება ციტადელი და დანარჩენი ნაწილი.

"დიდი ქუთაისის" გარდა, მარცხენა მხარეს, ვაკეზე გაშენებული ყოფილა "ქვედა ქუთაისი". დიდ და პატარა ქუთაისს შორის, რიონის ორივე მხარის გაყოფაზე, თხრილი გადიოდა. მის ქვით მოხრეშულ ნაპირებზე ხის კოშკები ყოფილა ჩარიგებული. მეფის სასახლე ციტადელში იყო.

XVII საუკუნის 70-იან წლებში ქუთაისს ჟან შარდენიც აღწერს. მომდევნო ცნობა ქუთაისზე ასიოდე წლის შემდეგ გვაქვს. 1772 წ. ქუთაისში გავლით მყოფი გიულდენშტედტი იძლევა ქალაქის და ციხის აღწერას, მაგრამ იგი ზემოაღწერილისგან მცირედ განსხვავდება. მომდევნო ხანაში და XIX საუკუნის პირველ ნახევარში შედგენილ რუკებზე წარმოდგენილი ქუთაისიც დაახლოებით ზემოაღწერილ სურათს იძლევა: მარჯვნივ ქალაქის გამაგრებული ნაწილი ციტადელით, ხოლო მარცხნივ - საცხოვრებელი უბნები და გამაგრებული მონაკვეთები. ყველა გეგმაზე ამ ორ ნაწილს მხოლოდ ერთი ხიდი აერთებს.

ზედა ქალაქის მნიშვნელობის მიუხედავად, ქუთაისი რიონის მარცხენა ნაპირზე, დაბლობზე ვითარდებოდა. უკვე XV საუკუნეში იმერთა მეფეებს აქ გადმოუტანიათ სასახლე და ქალაქის ახალი უბნებიც მის სიახლოვეს გაშენდა. XVII საუკუნეში აქ უკვე რამდენიმე პალატი, სალხინო "ოქროს ჩარდახი", კარის ეკლესია და დიდი ჭადარი იდგა. ამ არემარეს "მცირე ქუთაისის" ეძახდნენ. გალავანს მიღმა მეფის ბაღები და დიდი მოედანი იყო გაშლილი. ამ მოედანზე მეფის საჯარო შეხვედრები იმართებოდა. მოედნის გაყოფაზე მდებარეობდა "ახალი ქალაქი", გარეთუბანი, სადაც სავაჭრო რიგები და ვაჭარ-ხელოსანთა სახლები იყო ჩამწყვილებული.

1770 წელს მეფე სოლომონ I-მა ხონიდან და სხვა ადგილებიდან ვაჭრები გადმოიყვანა და ქუთაისში "ქალაქობა" (ბაზრობა) აღადგინა. ამ პერიოდიდან ქუთაისის აღორძინების ხანა იწყება.

აღმავლობა სოლომონ II-ის პერიოდშიც გრძელდება. 1800 წელს დაარსდა პირველი სტამბა, გაიხსნა ასამდე სავაჭრო სახლი, სახე იცვალა ქალაქის მოსახლეობამ. XVIII საუკუნეში ქალაქში

"Rostom's Bath" (Tbilisi), "Erekle's Bath" in Telavi, baths located in Gremi, Samshvilde, Khertvisi, Kverno Chala, Akhlagori, Nichbisi, Mdzovreti, etc. These baths vary by size, planning and decoration, but principles of their heating and division into zones (dressing/waiting room, cool, warm and hot baths and the boiler-room) are uniform. Baths were built of stone or brick; often both these materials were used together.

In feudal Georgia baths were built by and for the richer part of the society. The majority of baths surviving to date form part of the feudal residences. However, in the cities the situation is totally different. Naturally, royal and feudal residences were provided with baths, but there also were public baths, accessible to commoners. The best example proving this suggestion is Gremi, where archaeologists discovered two bathhouses, one of which is located in the aristocratic quarter and the other – in the trade quarter. It is interesting that the floor of the "aristocratic" bath is just a little bit worn, while the floor in the public bath is almost threadbare – Gremi was a large, populous trade center.

Caravan-serais, markets – these two types of constructions are connected with commerce, this is why we can discuss them in the same context – especially considering that they are not yet studied sufficiently well and there are very few samples of either remaining nowadays.

In the classical period and Middle Ages caravan-serais and markets were mostly built in the cities. The only difference was probably constituted by the fact that large cities might have had several markets in various districts, while in smaller towns only one market was sufficient.

The city of Akhalkalaki (Javakheti Region), founded in the middle of 11th century, had a caravan-serai as well as a market with several trade houses (kulbaks). Unfortunately, the city was rebuilt so many times since the 11th century, that it is almost impossible to restore its initial appearance.

In other cities, built in the early Middle Ages, traces of caravan-serais and bazaars do not show so clearly; this is why we will limit ourselves to describing Gremi, belonging to the late Middle Ages.

The ruins of a roofed market, which stood in the middle of Gremi's trade quarter, are still called "kulbaks" (Persian equivalent of "trade house"). This term was assimilated into Georgian in the 9th century. In the 14th-15th centuries kulbaks were replaced by "dukhangs" (shops), but these two terms existed parallel to each other for a certain period of time, because kulbaks and dukhangs served different purposes.

The roofed market located in Gremi is rectangular, with up to fifty kulbaks lined along its perimeter. Typical kulbak represented a rectangular room with a balcony, opening onto the facade. Interior of a kulbak might have served as storage facility or a combination of storage facility with merchant's residence. The majority of kulbaks were provided with fireplaces; some of them even had cellars. One of kulbaks located in the western part of Gremi market was equipped a pool – probably because it sold live fish. Special passage led from the market

ანანური, ფეოდალური ხანის (XVI-XVII სს.) ციხესიმაგრეა. მასში თავმოყრილია საერო, სამხედრო და საკულტო ნაგებობანი. ანსამბლი შედგება ციტადელისა და ქვედა ციხისაგან
Medieval fortress of Ananuri (16th-17th centuries) comprising residential and religious constructions and fortifications.

მოვაჭრე სომხებს, ებრაელებსა და თურქებს, მოგვიანებით სოლომონ II-ის მიერ ახალციხიდან გადმოსახლებული კათოლიკე ვაჭრები დაემატა, რომლებმაც XIX ს.-ში დიდი წვლილი შეიტანეს ქალაქურ ცხოვრებაში.

1804 წლის 25 აპრილს მეფე სოლომონ II იძულებული გახდა რუსეთის იმპერიის ქვეშევრდომობა მიეღო. ამ პერიოდში მეფეთა სასახლის ადგილი რუსთა მხედრობის ყაზარმებმა დაიკავეს. რუსული ადმინისტრაცია ახალ ქალაქში განთავსდა, ხოლო თვით ქალაქის განვითარება რიონის მარცხენა ნაპირზე გაგრძელდა. აქ იყო ძირითადი საცხოვრებელი უბნები, ბაზარი მრავალრიცხოვანი სავაჭრო და სახელოსნო რიგებით, ახალი სამლოცველოები და ყაზარმები. სახლების უმრავლესობა თიხით შელესილი, გარედან კირით შეთეთრებული წნულის იყო. თავადები და მდიდარი ვაჭრები ხის სახლებში ცხოვრობდნენ. 1850-იან წლებშიც კი 481 სახლიდან ქალაქში მხოლოდ 15 ყოფილა ქვის, დანარჩენი კი "იმერული წესით" იყო ნაგები: - "კედლები ნაგებია სუფთად გათლილი ხის ფიცრებისგან; ფართო აივნები დამშვენებულია სხვადასხვანაირი რიკულებითა და ბოძებით, და ნაგებობის უკეთეს და ულამაზეს ნაწილს წარმოადგენს, განსაკუთრებით მაშინ, როცა იგი შებურვნილია ვაზის რტოებით; ეს არის სტუმრის მისაღები და ოჯახის საყვარელი ადგილი... აივნები აქ იგივეა, რაც ბანური სახურავები ძველ თბილისში... ლამაზია სახლის ინტერიერიც: ჩუქურთმებით შემკული ფართო ხის ტახტები, ოთხკუთხა გუმბათიანი ჭერი, სუფთა ნათალი ქვისგან ნაგები დიდი ბუხრები, რომლებზეც ამოკვეთილია ნაირ-ნაირი ლამაზი არაბესკები. (ვიცე-გუბერნატორი პ. ნგილოსაროვი, 1850-იანი წწ.)".

თავადაზნაურობა ძირითადად ქალაქგარეთ ცხოვრობდა. ძველ ქუთაისში სახლობდნენ განდევნილი მეფის მსახურთა და მოხელეთა შთამომავლები. აქვე იყო იმერეთის ეპარქიის მმართველის რეზიდენციაც. რიონის მარცხენა სანაპიროზე გაშლილი ახალი ქუთაისი "ვაჭართა ქალაქი" იყო.

XIX საუკუნის შუა წლებიდან ქალაქში ბევრი სიახლე გაჩნდა. ძველი სასაპარეზე მოედნის ადგილას, 1848 წელს ბულვარი გაშენდა — ხეივანიანი დიდი ბაღი ზამბახებით, ბუხებით, კაფეთი, გრძელი სკამებით და "სატანციო" მოედნით. 1820-იანი წლებიდან ქალაქში უკვე არსებობდა კიდევ ერთი საზოგადო ბაღი-მოედანი, სადაც კვირაობით და სადღესასწაულო დღეებში გარნიზონის ორკესტრი უკრავდა ქართულ საცეკვაო მუსიკას, თუმცა ახალი ბაღი ქუთაისის ნამდვილ ცენტრად გადაიქცა.

მოედნის ირგვლივ იყო განლაგებული ქალაქის მთავარი მართლმადიდებლური ტაძრები (წმ. ალექსანდრე ნეველის სახელობის "სობორი" და წმ. მთავარანგელოზის ეკლესია), პირველი დიდ სა-

was connected to caravan-serai – a long building with a wide passageway in the middle and 32 rooms of different sizes lined along it on both sides. This place provided accommodation to merchants, traveling with caravans; stables for horses and camels and other facilities should have been located outside, in the immediate neighborhood of caravan-serai.

Ruins of **Paravani Caravan-serai** are located in the vicinity of Paravani Lake, inside the village. According to archaeological excavations, this caravan-serai should have existed here in the middle of feudal epoch, while the remains of surviving construction date back to the 16th-18th century and have suffered several reconstructions.

Bridges probably became an indispensable part of Georgian architecture since the time when Georgians started to lead sedentary life. Large quantity of big and small rivers indicates that the number of bridges should have been relevant. On small and medium-sized rivers they probably built wooden bridges, while bridges built across wide rivers were stone (at least starting with the Hellenistic epoch, if not earlier). After introduction of limestone mortar building of stone bridges must have become comparatively easy. In Georgia there are a lot of old single-span bridges and remains of multi-span constructions.

The so-called "Tsiteli Khidi" (Red Bridge) is 55 km far from Tbilisi; it once belonged to the caravan route leading to Iran. The bridge crosses Khrami River. Nowadays bridge marks the border between Georgia and Azerbaijan. Tsiteli Khidi is the largest of historical bridges; due to relevant reconstruction this bridge is still usable. Tsiteli Khidi has two wide and two comparatively narrow spans. Wide abutments of the bridge contain facilities of various functions and sizes. They could have been used as storage facilities or a small caravan-serai. The bridge is mostly built of brick.

The bridge crossing Mtkvari River near Mtskheta Railway Station is new, built in 1920's, but in about 300 meters to the east from this construction there is an ancient bridge, popularly known as "Prophets' Bridge", which is sunk underwater since construction of Zemo Avchala Hydro-electric Station. According to some sources, it was built by a Roman general Gnaeus Pompeius in the 60's B.C. The bed of Mtkvari is very narrow in the place where this bridge stands and there is a rock protruding from the river in the middle – this spot is so comfortable, so conveniently located within the city line, that it is inconceivable that a bridge should not have stood here from the ancient times. With relevant renovations, this bridge continued functioning all through the Middle Ages, and in 1841 a new bridge was built here. Unfortunately, it is unknown how the old construction was incorporated into the new one. In comparison to other regions of Georgia the largest quantity of bridges built in the middle of feudal epoch has been preserved in Ajara – e.g. Dandal, Makhuntseti, Furtio, etc.

In the classical period and the Middle Ages, in Georgia like elsewhere in the civilized world, cities were fortified. Cities acted as national or regional centers, housed feudal residences or commercial facilities; in the Middle Ages a city might belong to the crown or to an aristocrat. The former were scattered all over the country, in the latter case they were located within a limited area. Disregarding these differences, cities had to be fortified. No one could enter or leave thir or that city without the owner's permission. Considering this, cities had fortification walls and as many gates as there were roads entering this or that

დავითგარეჯა - ფეოდალური ხანის ერთ-ერთი თვალსაჩინო რელიგიურ-კულტურული ცენტრი
David Gareji - one of the most important religious and cultural centers of medieval Georgia

დავითგარეჯა - ფოცალური ხანის ერთ-ერთი თვალსაჩინო რელიგიურ-კულტურული ცენტრი
David Gareji - one of the most important religious and cultural centers of medieval Georgia

სწავლებლები (კლასიკური გიმნაზია და წმ. ნინოს სასწავლებელი) და ახალი სავაჭრო "ყაფანი". მდიდარი ქუთათურებიც აქვე ცხოვრობდნენ. ქუთათურთა მცდელობით ქალაქი თანდათან ევროპულ იერს იღებდა. ქალაქი საბჭომ მიიღო გადანაცვებილება ცენტრალურ ქუჩებში ხის სახლების მშენებლობის აკრძალვის შესახებ. ხის სახლების ადგილი ნელ-ნელა ქვიტიკორის ორსართულიანმა ნაგებობებმა დაიკავა. გაჩნა ახალი უბნები: ბალახვანი, მწვანეყავილა, საფიჩხია, ბუღლები, ჭომა და სხვა. ოღროჩოღრო ქუჩები შეცვალა სწორმა, მოკირწყლულმა და განათებულმა ქუჩებმა. ქუჩებს სახელები დაარქვეს.

ამ პერიოდში დაიწყო ქალაქში განვითარება მენარმოებამ. გაიხსნა სასტუმროები: "ფრანცია", "გრანდოტელი", "ლონდონი", "პალასოტელი", "ორიენტი", "ბელიუ", "იტალია" და სხვა. XX საუკუნის დასაწყისში გაჩნდა სინემატოგრაფი (კინოდარბაზები): "რადიუმი", "მონპლეზირი" და "თამარი".

ქალაქი უცხოელი სტუმრისთვის უჩვეულო შთაბეჭდილებას ტოვებდა. პატარა, ორსართულიანი სახლები ერთი მხრივ ევროპულს ჰგავდა, მეორე მხრივ კი აივნები და ბალები ადგილობრივი ორნამენტებით იყო მორთული. პირველ სართულად თითქმის მთელ ქალაქს დარბაზების რიგი მისდევდა, სადაც მალაზიები და სანარმოები იყო მოთავსებული.

ქალაქში გამორჩეულად დიდი ზომის მხოლოდ სასწავლებლები იყო. ქუთაისი მთელი დასავლეთ საქართველოს საგანმანათლებლო კერას წარმოადგენდა და აქ ჩამოდიოდა მთელი რეგიონის ახალგაზრდობა. XX საუკუნის დასაწყისში, აქ 24 სხვადასხვა სახის სასწავლებელი არსებობდა. კლასიკური, სათავადაზნაურო, წმინდა ნინოს და რეალური სასწავლებლის გვერდით, არსებობდა მრავალი კერძო სკოლაც. მოქმედებდა სასულიერო სემინარია, კათოლიკური და სომხური სამრევლო სკოლები.

და სწორედ ამ ულამაზესი ისტორიული ქალაქის თვითმყოფადობის შესანარჩუნებლად, საარქივო მასალებზე დაყრდნობით, ჩვენს სინამდვილეში საფუძველი ჩაეყარა ქალაქის ისტორიული უბნის აღდგენა-რეაბილიტაციის პროექტს (პროექტის მმართველი კომპანია: "არქიტექტორები ჯი"; მთავარი არქიტექტორი ბ. ჩიგოგიძე; მთავარი კონსტრუქტორი თ. ლაზარიაშვილი; პროექტის მთავარი არქიტექტორები: ლევან მუშუყუდიანი. გაგა კიკნაძე-პროექტზე მუშაობდნენ არქიტექტორები: მ. სანაია; გ. კვერცხიშვილი; ა. პროზოროვა; თ. ანდლულაძე; თ. ასაბაშვილი; გ. გუგუნავა; ვ. ვისოციკი; ა. კალატოზიშვილი; ა. კიკნაძე; ი. კუპატაძე; დ. მეგრელიძე; მ. მირზიაშვილი; ს. იხარულიძე; რ. ჯანშიაშვილი.

city. City walls usually had towers in them. Inside the city the sovereign's citadel stood out as another distinctive element, because the lord feared both his subjects and homagers and enemies from outside.

Cities inevitably underwent changes in the course of time. The most destructive in this regard were wars and invasions. Some cities fell down but some of them were reborn again and again, subject to historical necessity.

History of Kutaisi counts several millennia and a boundless diversity of events. Ancient sources narrating about Kutaia (Kutaisi) still require substantial research; comparatively recent Byzantine annals start to mention Kutaisi as one of the major fortified cities of the kingdom in the 10th-11th CC. This information was partially corroborated by large archaeological excavations, organized in the recent in the vicinity of Ukimerioni Fortress and Bagrati Temple.

Kutaisi started to prosper parallel to decline of Tsikhegoji, the capital of Egrisi. By the time when Apkhazeti Kingdom formed and developed in west Georgia, Kutaisi became its economic and political center. Interesting information about fortification of Kutaisi can be found in the notes of Italian traveler Ambrose Contarini, who visited Kutaisi in the 1570'ies. He describes Kutaisi as a small city spread out on a hill; with royal castle standing across the river and connected with the city proper by a bridge.

In the 16th century Kutaisi suffered several sieges, which are widely covered in historical sources; on one occasion the city was even burnt down.

In the following century information about Kutaisi is provided by Russian ambassadors Tolochanov and Ilev, who visited the city in 1651. From their detailed description we learn that Kutaisi consisted of two parts – Greater and Minor Kutaisi. In its turn, Greater Kutaisi was divided into two parts – the citadel and residential quarters.

Lower or Minor Kutaisi was spread out on the plain, to the left from Greater Kutaisi. Two parts of the city were separated by ditches, following the riverbed of Rioni on both sides. Rocky banks of the ditches were lined by wooden towers. The king's palace was located inside the citadel.

In 1670'ies Kutaisi is also described by Jean Chardin; later on, traveler Gueldenstedt, visiting the Kutaisi in 1772, describes the city and the citadel in his notes, which do not show much difference from the Russian ambassadors' notes. Maps drawn in the end of the 18th and first half of the 19th century show the same picture: fortified part of the city with the citadel on the right bank of Rioni and partially fortified residential quarters on the left bank. In all drawings there is only one bridge connecting the two parts of the city.

Though Greater Kutaisi was considered to be more important, the city tended to develop toward the plain on the left bank of Rioni. Already in the 15th century Imeretian Kings moved their residence to the left bank and new city districts started to develop around it. In the 17th century this part of the city contained several reception halls, so-called "Okros Chardakhi", court church and a gigantic plane tree. This area was called "Minor Kutaisi". Across the fortification wall there were royal gardens and a large square, where the kings arranged public receptions. On the other side of the square extended the so-called "new city" – the suburb containing trade quarters and merchants' and artisans' houses.

In 1770 King Solomon I brought to Kutaisi merchants from Khoni and other

ვარძია, კლდეში ნაკვეთი სამონასტრო ანსამბლი, XII-XIII სს.
ქართული მხატვრული კულტურის ძეგლი. მდებარეობს
ისტორიულ ჯავახეთში, ასპინძის რაიონში
Vardzia - 12th-13th CC cave monastery, outstanding sample of Georgian
architecture, located in historical Javakheti Region (present-day Aspindza district)

დირექტორი: ქ. ქობულაია).

2008 წლის 21 დეკემბერს ქუთაისში საზეიმოდ გაიხსნა რეაბილიტირებული ისტორიული ცენტრი. სამშენებლო სამუშაოები 2007 წელს დაიწყო. პროექტი რამდენიმე ეტაპს მოიცავს. ამ დროისთვის მხოლოდ პირველი ეტაპი დასრულდა. მასზე რამდენიმე ათეული მილიონი ლარი დაიხარჯა. რეაბილიტაციის პროექტის პირველი ეტაპი თეთრ ხიდს, ცისფერყანწელების, პუშკინის, წერეთლის, წმინდა ნინოს, რუსთაველის ქუჩებს და მათზე მდებარე შენობებს შეეხო (ფასადების რესტავრაცია-რეკონსტრუქცია და ახალი ნაგებობების მშენებლობა). შენობები, ძირითადად მე-18 - მე-19 საუკუნისაა. საპროექტო დავალება გულისხმობდა ქუთაისის "ყოფილი სილამაზის" აღდგენას ტრადიციული და ადგილობრივი არქიტექტურული ფორმების (XIX-XX საუკ. მიჯნა) და მასალების (ეკლარი, გელათის ქვა, გრანიტი) გამოყენებით.

ქუთაისის ისტორიული ცენტრის რესტავრაცია-რეკონსტრუქციისა და არქიტექტურული იერსახის აღდგენის პროექტის კონსტრუქციული ნაწილი დამუშავდა პროექტით მიღებული არქიტექტურული გადაწყვეტის საფუძველზე. იგი ითვალისწინებდა შენობების ფასადების რეკონსტრუქციას, ზოგიერთ შენობაზე ერთი სართულის, მეორე ან მესამე სართულის დონეზე დაშენებას, ცალკეული უსახური შენობების დაშლას და მის ადგილზე ახალი, ორ ან სამსართულიანი შენობის დაპროექტებას. ყოველივე კი წინასწარ ჩატარებული კვლევების საფუძველზე ჩამოყალიბებული კონსტრუქციული დასკვნების შესაბამისად ჩატარდა. პროექტის განხორციელებას კოორდინაცია გაუწია ქალაქის ადგილობრივმა ხელისუფლებამ. ქუთაისის ისტორიული ცენტრის რეაბილიტაციის პროექტი, როგორც მთლიანი პროგრამა, მიმართული იქნა საქართველოს უმინიშვნელოვანესი ისტორიული ქალაქის ურბანულ-არქიტექტურული სახის აღდგენისთვის. ამიტომ ამ

locations and restored the trade quarters, actually triggering revival of the city.

Resurgence continued during the reign of Solomon II. In 1880 the first printing shop was launched, up to 100 trading houses were established, population structure changed beyond recognition. In the 18th century Armenian, Hebrew and Turk merchants started to settle in Kutaisi; Catholic traders were moved by King Solomon II from Akhaltsikhe. In the 19th century, these population groups made an important contribution to the life of the city.

On April 25 1804 King Solomon II was forced to accept allegiance of the Russian Empire. In this period, the royal palace was replaced by Russian army lodgments. Russian administration settled down in the new city, and Kutaisi continued to expand on the left bank of Rioni. This area now contained major residential districts, army barracks and the market with populous shopping stalls. The majority of houses were clayed; walls were wattle and plastered with mortar on the outside. Aristocrats and rich merchants lived in wooden houses. Even in the 1850'ies of 481 houses registered in Kutaisi only 15 were stone; the rest were built as it was commonly accepted in Imereti Region: "houses are built with trimmed wooden planks; they have wide balconies decorated with carved banisters and pillars – the best and most beautiful part of the houses, especially when braided with vine; balconies serve for guest reception and family gatherings... In Kutaisi, balconies have the same function as flat roofs in old Tbilisi... House interiors are also decorated with wide carved wooden benches, gable ceilings, large stone fireplaces with quaint arabesques carved on them..." (Vice-governor P. Ngilosarov; the 1850'ies).

The nobility mostly lived outside the city. Old Kutaisi was populated with descendants of the expelled king's courtiers; this part of the city also contained the Bishop's residence. New Kutaisi, spread out on the left bank of Rioni, was the merchants' city.

In the second half of the 19th century many new developments appeared in the city. In 1848 the old tilt-yard was replaced by a large boulevard with flowerbeds, alleys, long benches, a café and a dance floor. Since the 1820'ies there was another public garden in Kutaisi where military band played Georgian dance music on weekends. However the boulevard established in 1840'ies became the real public center of the city.

Most important Orthodox churches of Kutaisi (St. Alexander Nevsky Cathedral and St. Archangel's Church), first large educational establishments (grammar school, St. Nino School) and new trading house "Kafani" were located around a central square, in the area which became increasingly popular among the richer citizens. Step by step Kutaisi put on a European look. At some point City Council decided to ban construction of wooden houses in central streets, after which old wooden houses got gradually ousted by two-storey stone and mortar constructions. New districts were established: Balakhvani, Mtsvanekvavia, Sapichkhia, Bjolebi, Choma, etc. Narrow meandering lanes were replaced by straight streets with pavement, illumination and names.

In this period several hotels: "France", "Grand Hotel", "London", "Palace Hotel", "Orient", "Bellevue", "Italy", etc. were opened in Kutaisi; in early 20th century cinema houses – "Radium", "Monplaisir" and "Tamar" were launched in the city.

Kutaisi left an unusual impression on foreign visitors. At the first glance, small two-storey houses looked European, but their balconies and gardens were decorated with indigenous ornaments. Ground floors in almost all houses contained shops and ateliers.

Largest buildings in the city were schools. Kutaisi served as educational center to the whole western Georgia and attracted youth from all around the region. In the beginning of the 20th century there were 24 educational establishments of different kinds in the city. Apart from classical grammar school, St. Nino School, aristocratic school, non-classical secondary school, there were numerous private schools in the city as well as Orthodox School of Theology and Catholic and Armenian parish schools.

To preserve the unique image of this beautiful city, a large project on rehabilitation of its historical districts was launched (the project is managed by company "Architects.ge"; chief architect: B. Chigogidze, chief construction engineer: T. Lazariashvili; chief architects of the project: Levan Mushkudiani and Gaga Kiknadze; the project was developed with participation of architects M. Sanaia, G. Kvertskhishvili, A. Prozorova, T. Andguladze, T. Asabashvili, G. Gugunava, V. Visotski, A. Kalatozishvili, A. Kiknadze, I. Kupatadze, D. Megreidze, M. Mirziashvili, S. Sikharulidze, R. Janshiashvili; director: K. Kobulia).

Historical center of Kutaisi, rehabilitation of which started in 2007, was formally opened on December 21 2008. However, the project comprises several stages and only the first stage of the project has been implemented to date. This part of rehabilitation project covered White Bridge, Tsisperkantslebi, Pushkin, Tsereteli, St. Nino and Rustaveli Streets and

თბილისის მეტეხის ტაძარი. გვარ-გუმბათოვანი ნაგებობა
Metekhi Church, Tbilisi. Cruciform domed construction.

პროგრამის ფარგლებში განხორციელებული ყველა სახის სამუშაოები კულტურული მემკვიდრეობის ძეგლის რესტავრაციის ნაწილია.

გორი ქართლის გულშია განთავსებული. ვისაც ქართლის დაპყრობა ენადა, გორიდან უნდა დაეწყოს. გორი მდებარეობს მტკვრის აუზში, მდინარე ლიხვის მარცხენა ნაპირზე, თითოქოს სპეციალურად დატოვებულ კლდოვან გორაზე.

ამ გორაზე პირველი ციხე აუგიათ ძვ.წ. III-ი საუკუნეებში. რაც გაცხადდა მთის ჩრდილო ფერდობის ჩამოზავების შემდეგ. ვახუშტის ცნობით ციხე აუგია ბიზანტიის კეისარს პერაკლეს, რომელიც საქართველოში იყო 627 წ. იმ დროის სამშენებლო ფენები ციხეზე ახლა არ ჩანს.

ციხე მთელი შუა საუკუნეების განმავლობაში მოქმედი იყო. ამიტომ რთული პოლიტიკური სიტუაციების გამო, ციხეს ქართველი გამუდმებით აშენებდა, მტერი კი ანგრევდა. ციხეს რაც დრომ დააკლო, 1920 წლის მიწისძვრამ მოუთავა.

ნანგრევების მიხედვით ირკვევა, რომ იგი სამი დიდი ნაწილისგან შედგებოდა. პირველი და მთავარია მთის პლატოზე განლაგებული ციხე, რომელსაც მოსდევს ე.წ. ცხრაკარა, ხოლო მესამე, შიდა ციხეს შემოუყვება სამხრეთითა და აღმოსავლეთით. თითოეული მათგანი მრავალფენოვანია, მაგრამ არც ერთი ფენის გამოყოფა არ შეიძლება დაზიანების გამო. XVII საუკუნის 30-იან წლებში იტალიელმა მისიონერმა კასტელიმ გააკეთა ჩანახატი, სადაც გორის ციხე სამხრეთიდანა დასატული. ამ ნატურიდან ნახატი თუ ვიშჯვლებით ციხე ძალიან შთამბეჭდავია. მისი მაღალი კედლები კოშკებითა და ბურჯებითა გამაგრებული. ქონგურებიან კედლებზე რამდენიმე დროშა აღმართული. ქონგურების ქვედა ხაზს გასდევს წვრილი სათოფეები და ნისკარტა სააღდებები. ასეთივე სურათია დასავლეთის ფერდობზე, სადაც კოშკებიანი გალავანი საფეხურებად ჩადის მდინარეზე. ამ ცხრაკარას შიდა გემარებაში ახლაც ჩანს, რომ ფერდობს ორივე მხარეს გალავანი მიუყვება და მდინარის პირას იკრება.

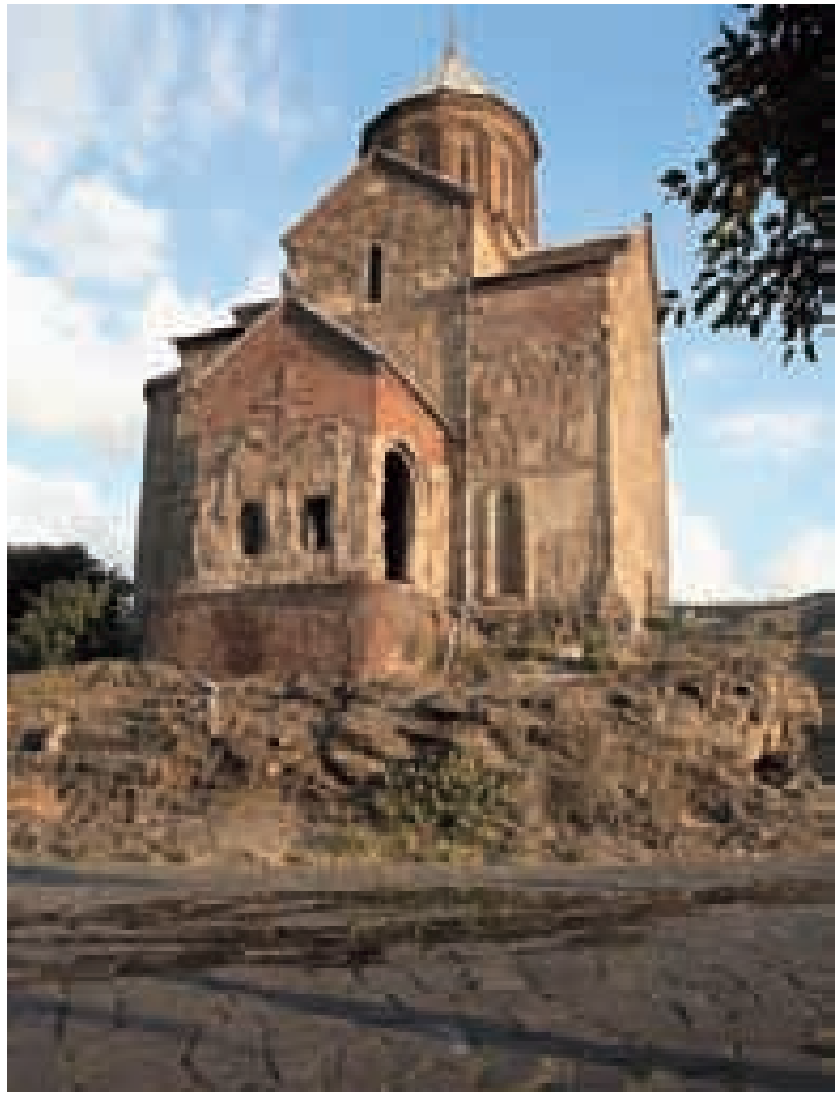
თელავი ერთ-ერთი უძველესი ქალაქია. მატინანთა მონაცემებით, თელავი ჯერ კიდევ V საუკუნეში ქვეყნის აღმოსავლეთ-დასავლეთის გამჭოლად გამავალ სატრანზიტო გზაზე ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი პუნქტია. IX საუკუნიდან კი მისი აღზევება იწყება და XI საუკუნის დასაწყისიდან ჰერეთ-კახეთის ძლიერი სამეფოს დედაქალაქია.

დღეს, თელავში ძველი ქალაქის ერთიანი გალავნის კვალი არ ჩანს. ქალაქმა ორ პერიოდში განიცადა აღმავლობა. პირველი იყო ძირითადად X-XI საუკუნეები, ხოლო მეორე - XVII-XVIII საუკუნეებში, როცა იგი მეორედ გახდა კახეთის ცენტრი, მისი დედაქალაქი. ორივე ამ პერიოდმა ცალკეული გალავნები დაგვიტოვა. პირველი ესაა "ძველი გალავანი", რომელიც პირველი აღმავლობის პერიოდისაა, მეორე კი - მეორე აღმავლობის. ამ პერიოდს მიეკუთვნება "ბატონის ციხე", "ვახუშტის ციხე" და "ყორშიბაში შვილების ციხე". ოთხივე ციხე პლატოს განაპირასაა განლაგებული და ალაზნის აუზს გადაჰყურებს. მთელი ეს ანსამბლი მრავალი გადაკეთებებითა და დაზიანებებითაა მოღწეული.

X-XI საუკუნეებში კახეთის სამეფოს აღმავლობის პერიოდში, კვირიკე დიდის მეფობის დროს უნდა იყოს აგებული "ძველი გალავანი", რომელიც ფაქტურად ციხე-დარბაზი იყო. იგი ძალიანაა დაზიანებული. ფაქტურად, მოღწეულია გალავანი, რომლის შიგნით ჩანს ნაგებობათა კვალი. ციხე მდგარა მთაზე. მას ტრაპეციული გეგმა აქვს, ჭიშკრის სამხრეთით. მაღალი გალავანი გარედან კონუსური კონტრფორსებითაა გამაგრებული, ისე როგორც კვეტრისა და ბოჭორმის ციხეებში.

თელავის მთავარი და დიდი ობიექტია "ბატონის ციხე", რომელიც XVII საუკუნის შუა ხანებიდან კახეთის მეფეთა რეზიდენცია იყო. ცნობილია, რომ აქვე გარდაიცვალა ლეგენდარული ერეკლე მეფე.

ბატონის ციხის დასავლეთით "ყორშიბაში შვილების ციხე" მდებარეობს, რომელიც თელავის სხვა ციხეებზე მეტადაა დაზიანებული, თანაც მისი ტერიტორია მოსახლეობას აქვს დაკავებული. ამიტომ აბრისიც არ დგინდება მთლიანად.

implied restoration-reconstruction of building facades and construction of new buildings. The buildings located in the mentioned areas mostly date back to the 18th-19th centuries. The project assignment implied restoration of the "past beauty" of Kutaisi by using traditional and local architectural forms (typical for late 19th-early 20th century) and construction materials (Eklari and Gelati stone, granite).

Constructional part of the project on rehabilitation of historical center of Kutaisi was processed on the basis of architectural solution, developed under the project. It implied reconstruction of building facades, overbuilding of second or third floors as necessary, dismantling of irrelevant houses and construction of new two or three level buildings in their place. All this was done in accordance with preliminarily conducted research. Implementation of the project was coordinated by the local authorities of Kutaisi. Generally speaking, the program on rehabilitation of historical center of Kutaisi was directed at restoring the urban-architectural image of one of the most important historical cities of Georgia. Considering this, all the activities implemented under this project can be equated to restoration of a cultural monument.

Gori is located in the center of Kartli. Every invader wishing to conquer Kartli had to start by Gori. This city is built in the basin of Mtkvari, on the left bank of Liakhvi River, on an elevated rocky site, as if specially prepared for an urban settlement.

The first fortress on this hill was built in the 3rd-1st centuries B.C. Traces of this construction got revealed after the landslide that occurred on the northern slope of the hill. According to Vakhushti Batonishvili Gori Fortress was built by Byzantine Caesar Heracles, who invaded Georgia in 627. However, no construction layers of that period were discovered on the fortress site.

Gori Fortress functioned all through the Middle Ages. It suffered numerous sieges and underwent numerous renovations; the final coup was administered to the Fortress by the earthquake of 1920.

The ruins of Gori Fortress indicate that the construction should have consisted of three parts. The first – core of the fortress, located on the flat hilltop, is

კვეტერა, ისტორიული ციხე-ქალაქი კახეთში. XI ს.
Kvetera Castle; Kakheti (11th century)

სიღნაღი საქართველოში ერთ-ერთი წმინდა ადგილი და კულტურული ცენტრია. იგი საქართველოს აღმშენებლობის მნიშვნელოვანი სიმბოლოა. სიღნაღი თურქული წარმოშობის სიტყვაა და „აუღებელს“ ნიშნავს. ქალაქის მდებარეობა შემაღლებულ ადგილას მოსახერხებელი იყო თავდაცვითი მიზნებისთვის. ქალაქის გალავანში მოწყობილი იყო კარიბჭეები მის მიმდებარე სოფლების მოსახლეობის სწრაფი შეხიზნისთვის.

სიღნაღი, თელავის მსგავსად, მეფისეულ მამულად ითვლებოდა. ასევე აღსანიშნავია, რომ ქიზიყში საერთოდ არ ყოფილა ბატონ-ყმობა. შესაბამისად, ქიზიყი უბატონო ქვეყანა იყო და უშუალოდ მეფეს ემორჩილებოდა. სამხედრო განანესის მიხედვით კი, ქიზიყი პირველ მოწინავე სადროშოს წარმოადგენდა, რომელსაც ბოდბის ეპისკოპოსი განაგებდა. ბოდბის ეპარქიის რეზიდენციამ ჩვენ დრომდე მოაღწია.

სიღნაღი, ძირითადად, ხელოსანთა და ვაჭართა ქალაქად ჩამოყალიბდა. აქ რამდენიმე სავაჭრო გზა იკვეთებოდა. ძველი საქარავნო გზა გადიოდა თბილისიდან ნუკრიანის გავლით ჰერეთისკენ და სიღნაღიდან, ანაგის გავლით, თელავისკენ. სიღნაღი ქალაქად ჩამოყალიბდა XVIII საუკუნის მინურულს ერეკლე II-ის მიერ აგებული ციხის ტერიტორიაზე და მის გარშემო. თუმცა არქეოლოგიური გამოკვლევებით დგინდება, რომ ეს არეალი მნიშვნელოვან როლს ასრულებდა ჯერ კიდევ პალეოლითური, ნეოლითური და ბრინჯაოს ხანებიდან მოყოლებული.

სიღნაღი ამჟამად საქართველოს ერთ-ერთი უღამაზესი ქალაქია, რომლის მომხიბვლელობას განაპირობებს როგორც მისი, დროთა განმავლობაში ჩამოყალიბებული ხუროთმოძღვრული სახე, ასევე ბუნებრივი მდებარეობა. სიღნაღი თავისთავად არის ქალაქი-მუზეუმი. იგი იმით არის უნიკალური, რომ მის საზღვარს გარს აკრავს უზარმაზარი გალავნი. ეს არის ადგილი, სადაც საქართველოს უმთავრესი წმინდანი - ნინო განისვენებს. სიღნაღის არქიტექტურაში არის ისეთი ელემენტები, რაც მხოლოდ სიღნაღისთვის არის დამახასიათებელი: პირველი სართულის "დარაბე-ბიანი" სათავსები, რომლებშიც სახელოსნოები, მაღაზიები და დუქნები იყო განთავსებული; სახლების კრამიტით გადახურვა; ასევე სადარბაზო კარები და რკინის ნაკეთობები. თბილისისგან განსხვავებით, სიღნაღში თითქმის არ არის აივანშემოვლებული შიდა ეზოები. სახლები ქუჩების გაყოლებით ლაგდება ერთიან არქიტექტურულ მოცულობებად.

1975 წელს საქ. სსრ მინისტრთა საბჭოს დადგენილებით ქალაქი სიღნაღი გამოცხადდა კულტურის ძეგლთა დაცვის სახელმწიფო ზონად.

ამჟამად სიღნაღის ძეგლთა ნუსხაში შეტანილია 64 ძეგლი, აქედან ეროვნული მნიშვნელობის - 26. ათი მათგანი სახელმწიფო საკუთრებაშია, დანარჩენი კერძო. 1980-იან წლებში სიღნაღის გარკვეულ უბნებში განხორციელდა სარესტავრაციო სამუშაოები.

circled by the second line of fortification walls, so-called "Tskhrakara" (Nine-gate), and the third part surrounds the inner citadel from the south and east. Each of these fortification walls comprises numerous layers belonging to different periods, but it is hard to differentiate them because the whole construction is highly damaged. In the 1630'ies Italian missionary Castelli made a sketch, in which Gori Fortress is drawn from the southern side. Judging by this sketch, the fortress was impressively large. Its tall walls were fortified by towers and contr-forges. Above castellated walls several flags were raised. Just below the battlements there was a line of narrow loopholes and embrasures. On the western side the fortress descended from the hill toward the river in several steps. Inner planning of this nine-gate fortress still shows that the fortifications followed the slope on both sides and closed down on the river bank.

Telavi is one of the oldest Georgian cities. According to historical sources, in the 5th century Telavi was one of large layover points at the transit route,

უჯარმა - ციხე-ქალაქი ციტადელით. დაარსებულია III-IV საუკუნეთა მიჯნაზე. მდ. იგრის მარჯვენა ნაპირზე.
Ujarma - fortified city with a citadel.
Founded at the turn of the 4th century A.D. on the right bank of Iori River

გეგუთის სასახლე, ფეოდალური ხანის საქართველოს საერო არქიტექტურის ძეგლი, ქ. ქუთაისის სამხრეთით, Geguti Palace, monument of medieval Georgian secular architecture; located to the south of Kutaisi

სამცხე-ჯავახეთი, ქ. ახალციხე, რაბათი, დარბაზი.
 თონე და თარო-კედელი. (XIX ს. II ნახ.)
 ფოტო: ნანა მეფარიშვილი. პროექტი: „ქართული სახლი“. კომპანია არსი
 Samtskhe-Javakheti, Akhaltsikhe, Rebate. Darbazi,
 oven and a shelf (second half of the 19th century)
 Photo by Nana Meparishvili; project "Georgian House", Company ARCI

კახეთი, სოფ. გიორგიმინდა.
 დარბაზი. გირგინი (1850-1853 წწ.)
 ფოტო: ნანა მეფარიშვილი.
 პროექტი: „ქართული სახლი“. კომპანია არსი
 Kakheti, Giorgitsminda. Darbazi. Corbel vault (1850-1853)
 Photo by Nana Meparishvili; project "Georgian House", Company ARCI

სიღნაღს, როგორც ტურისტებისთვის მიმზიდველ ქალაქს, ხელოვნობის და ხალხური რწენის ცენტრს, კულტურულ-სამეცნიერო ღონისძიებების მონაწილის ადგილს დიდი პოტენციალი აქვს. ამიტომ, მისი მიმდებარეობის გათვალისწინებით, საქართველოს ხელისუფლების თაოსნობით საფუძველი ჩაეყარა სიღნაღის რეაბილიტაციის ფართომასშტაბიანი პროგრამის განხორციელებას. პროგრამის კოორდინაცია და საპროექტო სამუშაოები, განხორციელდა საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ფონდმა. 2007 წელს სარეაბილიტაციო სამუშაოები განხორციელდა ქ. სიღნაღის ისტორიულ ნაწილში შერჩეულ 7 არეალში, რომლებიც მოიცავს ბარათაშვილის, ლოლაშვილის, ედოშვილის, 9 აპრილის, სარაჯიშვილის, რუსთაველის, კოსტავას, დადიანის, ჭავჭავაძის, თამარ მეფის, გორგასალის ქუჩებს, გრაცის, დოდაშვილის და აღმაშენებლის მოედნებს.

პროექტი მოიცავდა არა მხოლოდ ისტორიული ნაგებობების აღდგენა-შეკეთებას, არამედ პოლისტიკური მიდგომით ქალაქის, როგორც ერთიანი ურბანულ-არქიტექტურული მთლიანობის განვითარებას. ამიტომ რეაბილიტაციის პროექტში გარდა ისტორიულ ნაგებობათა რესტავრაცია-რეაბილიტაციისა, მოქცეული იქნა საბჭოთა პერიოდის ნაგებობათა ადაპტაცია ისტორიულ-ურბანულ ქსოვილში მათი ჩართვის გზით; შერჩეულ არეალებში, როგორც მიწისქვეშა, ასევე მიწის ზედა ინფრასტრუქტურის რეაბილიტაცია, რითაც ისტორიული ნაგებობები დაცულია სინესტი-სა და სხვა სახის დაზიანებებისაგან; ინფრასტრუქტურის რეაბილიტაციამ ძველი იერი დაუბრუნა ქალაქს, გაზარდა მისი მიმზი-

crossing the country from east to west. In the 9th century Telavi starts to gain importance; in the 11th century this city becomes the capital of Hereti-Kakheti Kingdom.

In present-day Telavi there are no traces of a city wall preserved. The city flourished in two historical periods: in the 10th-11th centuries and in 17th-18th centuries, when it became the capital of Kakheti once again. Both these periods exerted certain influence on the city. So-called "Old Castle" of Telavi was built during the first period of prosperity of the Kakhetian Kingdom, during the reign of Kvirike the Great; the building is highly damaged. In fact, its only surviving part is the outer wall with faint traces of constructions within. The castle stood on a hilltop; its planning is trapezoid, with the gate facing southwards. Tall fortification walls are reinforced on the outside by conical abutments, like Kvetera and Bochorma Castles.

The largest fortification in Telavi is Batonis Tsikhe (The Master's Citadel), which served as the residence of Kakheti kings starting with the middle of the 17th century. It is known that legendary King Erekle died in this citadel.

Korchibashishvilebis Tsikhe (Korchibashishvili Fortress) is located to the west of Batonis Tsikhe. This construction is even more damaged than the other fortresses of Telavi; its territory is occupied by local population. This is why it is difficult to even restore its outlines.

Sighnaghi is one of the cultural centers of our country, an important symbol incarnating the revival of Georgia. The word "sighnaghi" originates from the Turk language and means "impregnable": the city is located on an elevated site, very comfortable in terms of fortification. Sighnaghi city wall used to have gateways providing easy entry to the population of adjacent villages, wishing to take shelter during invasions.

Like Telavi, Sighnaghi was considered the royal patrimony. It should also be noted that there was no serfdom in Kiziqi region. As a land without a lord, Kiziqi was subjected directly to the crown and was governed by Bodbe Bishop.

Population of Sighnaghi mostly included artisans and merchants. The city

ქართველი დიდგვაროვანის საცხოვრებელი
 House of a Georgian noble

ოდა სახლი
 Oda house

სოფელი მუცო, ხევსურეთი
Mutsa Village, Khevsureti

დველობა. ქალაქის არქიტექტურული განსაკუთრებულობა რეკონსტრუქციის პროცესში უფრო გამოვლინდა და რასაკვირველია, მთლიანად შენარჩუნდა. პროექტის განხორციელებას კოორდინაცია გაუწია კახეთის ადგილობრივმა ხელისუფლებამ, საქართველოს კულტურის, ძეგლთა დაცვის და სპორტის სამინისტრომ, საქართველოს კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ფონდმა. სილნალის რეაბილიტაცია-რეკონსტრუქციის არქიტექტურულ პროექტებზე მუშაობდნენ კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ფონდის დირექტორი, არქიტექტორი გიორგი გოგოლაშვილი, არქიტექტორები - ვაჟა ორბელიაძე (პროექტის კოორდინატორი), გიული გეგელია, დათო გივიშვილი, ნინო ბაგრატიონი.

ადრინდელ ფეოდალურ ხანაში, სხვა ზღვისპირა პუნქტებისგან განსხვავებით, ბათუმი დანიარეზებული იყო, რასაც ხელს უწყობდა მისი მდებარეობა ქვეყნის შიდა რაიონებისკენ მიმავალი გზების დასაწყისში. ფეოდალურ ხანაში ბათუმის ციხის გარშემო არსებობდა სოფლის ტიპის დასახლება, მაგრამ იგი ქალაქად იქცა ისხენიება (ამბორჯო კონტარინი). ვ ბატონიშვილის მიხედვით, XIII საუკუნეში ბათუმი მცირე ქალაქი იყო, რომელსაც საუცხოო ციტადელი ჰქონდა.

ბათუმი - უძველეს წარსულში წარმოქმნილი ქალაქი, ქსენოფონტესა და აპოლონ როდოსელის მონაცემებით, კარგად იყო ცნობილი ანტიკური მსოფლიოსთვის. ძველად, ახლანდელი ბათუმი ტერიტორია და მასთან ახლოს მდებარე რაიონები ლეგენდარული კოლხიდის ნაწილი იყო. პირველად დასახელება "ბათუმი"-ს წერილობითი მოხსენიება გვხვდება არისტოტელეს ნაშრომებში, ჩვენი წელთაღრიცხვით IV საუკუნეში. უძველესი ბათუმი, როგორც კოლხიდის დასახლება, მდებარეობდა მდინარე ყოროლისწყლის შენაკადთან და მისი გადმონაცვლება სამხრეთისაკენ მოხდა XVIII-XIX საუკუნეებში, რაც ძირითადად განპირობებული იყო თანამედროვე ბათუმის სახარბიელო მდებარეობით და ღრმანყლიანი უბეთი, რომელიც იძლეოდა დიდტონაჟიანი გემების მიღე-

stood at the junction of several trade routes. An old caravan road ran from Tbilisi via Nukriani toward Hereti, crossed Sighnaghi and continued to Telavi. Sighnaghi as a fully-featured city formed around a citadel built by King Erekle II in the end of the 18th century. However, archaeological research shows that this area had an important function starting with Paleolithic, Neolithic and Bronze Ages.

At the time being Sighnaghi is one of the most beautiful cities of Georgia; with unique natural location and original architectural image, developed over the centuries. This city, surrounded by a huge fortification wall, is the place where the remains of St. Nino – the most important saint in Georgia – are shrined. Architecture of Sighnaghi has such unique features single roofing, window shutters protecting ground floors of the houses, containing ateliers and shops, front street doors decorated with metal ornaments. As different from Tbilisi, front facades of Telavi houses are not decorated with large balconies – they just follow the streets as an integral architectural volume.

In 1975 Council of Ministers of GSSR attributed to Sighnaghi the status of cultural monument. As of today, the list of monuments located in Sighnaghi contains 64 entries, of which 26 are of national importance, ten belonging to the state and the rest – to private owners. In the 1980'ies restoration works were conducted in certain districts of Sighnaghi.

Sighnaghi has a huge potential as a tourist attraction, center of art-sanship and folk art, possible venue for cultural and scientific events. Based on these considerations Georgian government launched a large-scale rehabilitation program in Sighnaghi. The program was coordinated and implemented by the Foundation for Protection of Cultural Heritage of Georgia, which already had rich experience in studying and preserving historical and cultural heritage of Sighnaghi as well as raising the public awareness on these issues.

In 2007 rehabilitation works were implemented in 7 localities within the historical part of Sighnaghi, covering Baratashvili, Lolashvili, Evdoshvili, April 9, Sarajishvili, Rustaveli, Kostava, Dadiani, Chavchavadze, Queen Tamar and Vakhtang Gorgasali Streets as well as Gratz, Dodashvili and David Agmashenebeli Squares.

The project implied both reconstruction / repair of historical buildings and application of a holistic approach in order to develop the city as an integral architectural entity. For this reason, the rehabilitation project, apart from restoration and rehabilitation, also covered adaptation of

ბის საშუალებას.

ანტიკური მითოსი არგონავტების შესახებ, ძველბერძნული წერილობითი წყაროები, ასევე, გათხრებისას მოპოვებული მრავალი საიუველირო, თიხის და ლითონის ნაწარმი მოგვითხრობენ რკინის და ლითონის პირველდამომჩენ კოლხურ ტომებზე. ქალაქი იყო კოლხური სიძლიერის **ბასტიონი**. ეპოქების მანძილზე, ამ ადგილზე მცხოვრებმა მოსახლეობამ მრავალი განსაცდელი გადაიტანა. უკანასკნელად თურქებმა დაიპყრეს ბათუმი XVII საუკუნეში.

1878 წლის 25 აგვისტოს ქალაქი ბათუმი აჭარასთან ერთად დაუბრუნდა საქართველოს. XIX საუკუნის ბოლოს ბათუმი წარმატებით ვითარდებოდა ვაჭრობა და წარმოება. 1883 წელს ბათუმი რკინიგზით დაუკავშირდა თბილისსა და ბაქოს. 1885 წელს დასრულდა ბათუმის ნავსადგურის რეკონსტრუქცია. აშენდა იმ დროისთვის ძალიან მნიშვნელოვანი ფაბრიკები და ქარხნები.

ხელსაყრელმა გეოგრაფიულმა მდებარეობამ და ბუნებრივი ღრმანწყლიანი უბის არსებობამ XIX საუკუნის ბოლოს განაპირობა ბათუმის ნავსადგურის გარდაქმნა მსოფლიო მნიშვნელობის ნავსადგურად, საიდანაც ხდებოდა ბაქოს ნავთობის ექსპორტირება მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყნებში. 1888 წელს ბათუმს მიენიჭა ქალაქის სტატუსი.

დღესდღეობით ბათუმი აჭარის - საქართველოს ერთ-ერთი ულამაზესი კუთხის დედაქალაქია, ქალაქ ბათუმსა და ბათუმის ნავსადგურს საერთო ისტორია აქვთ. ბათუმის საზღვაო ნავსადგურის ისტორია თავის სათავეებს ჯერ კიდევ რომის იმპერიიდან იღებს, როცა ადრიან III მმართველობის პერიოდში ბათუმის ნავსადგური რომაელების სავაჭრო ქსელის ერთერთი მნიშვნელოვანი პუნქტი იყო. სწორედ მაშინ წარმოიქმნა დედაქალაქის დასახელება სიტყვა "ბათუსისგან", რაც ნიშნავს "ღრმა". ასე მონათლეს ეს ქალაქი ძველბერძენულ და რომაელმა მეზღვაურებმა.

ბათუმის ურბანულ განვითარებას მე-19 საუკუნის მეორე ნახევარში ჩაეყარა საფუძველი და ეს პროცესი უშუალოდ უკავშირდებოდა ნავსაყუდელის ბათუმის კონცხისკენ გადმონაცვლების პროცესს. 80-იან წლებში ქალაქის სწრაფი განვითარება დაიწყო. ამ დროისთვის, ფაქტობრივად, განსაზღვრული იყო ქალაქის დაგეგმარება და ქალაქმშენებლობის ძირითადი პარამეტრები.

1890-იანი წლების მონაცემებით ადმინისტრაციულად ბათუმი ოთხ უბნად იყო დაყოფილი. "აზიზიე" (ქალაქის ჩრდილო-აღმოსავლეთ ნაწილი), მსხვილი ვაჭრობის ცენტრს წარმოადგენდა. აქ თავმოყრილი იყო ადმინისტრაციული და საზოგადოებრივი დაწესებულებების უმეტესობა. "აზიზიეს" აღმოსავლეთით მდებარეობდა "ახმედიე", რომელიც ვინრო და მრუდე შესახვევების მქონე განაშენიანებით ხასიათდებოდა. ამ უბანში მდებარეობდა სავაჭრო დაწესებულებები, თურქული ბაზარი, სანვრილმანო დუქნები, ყავახანები და სხვა. მოსახლეობის ღარიბი ფენა ქალაქის ყველაზე დიდ უბანში, "მუფთიეში" ცხოვრობდა, სადაც ნავთობის ქარხნები იყო განლაგებული. "აზიზიეს" სამხრეთით მდებარე, ახალაღმოცენებული უბანი - "ნურიე" უფრო ევროპული სტილის დასახლება იყო. აქ დასახლებულები ძირითადად, ქალაქის არისტოკრატები იყვნენ. აქვე იყო ვაჟთა და ქალთა გიმნაზიები და მარინის ქალთა სასწავლებელი.

ძველი ბათუმის ისტორიული ნაწილი, ფაქტობრივად, ჩამოყალიბდა საზღვაო ნავსადგურსა და ბულვარს შორის არსებულ ერთიან ცენტრად. სანაპიროზე მდებარე შენობები მთავარი და მორთული ფასადებით ორიენტირებული იყო ზღვისკენ.

სანაპირო ზოლში მდებარეობდა ეკონომიკური თვალსაზრისით ყველაზე მნიშვნელოვანი ობიექტი - პორტი. შემთხვევითი არ იყო, რომ ბათუმი ყველა ქუჩა იწყებოდა ზღვიდან. ასეთი განაშენიანება ხელს უწყობდა ბათუმის მხატვრული იერსახის წარმოჩენას მის ალქმას ზღვის სივრცეიდან. ქუჩების უწყვეტი, კვარტალური განვითარება, ქალაქის არქიტექტურული სივრცის მთავარი ნიშან-თვისებაა. ასევე სახასიათო თავისებურებაა ფასადების ორიენტირება ქუჩების მიმართულებით.

მხატვრულ-სტილისტური თვალსაზრისით ბათუმის არქიტექტურა საქართველოს სხვა ქალაქების მსგავსად სტილთა მრავალფეროვნებით, სინთეზით ხასიათდება. შენობების ფასადებზე ერთმანეთს ენაცვლება ბაროკული, რენესანსული თუ გოთური მოტივები, რასაც მოგვიანებით ცვლის რომანტიზმი, მოდერნი და კონსტრუქტივიზმი. ძველი ბათუმის ზოგიერთ უბანი (მათ შორის, უმეტესწილად "აზიზიეს" ისტორიული უბანი - ი. გოგებაშვილისა და ნ. ბარათაშვილის ქუჩებს შორის არსებული მონაკვეთი) მე-19-

Soviet period constructions aiming at their integration into the general historical background. In all the selected areas project activities also included rehabilitation of overground and underground infrastructure in order to protect the constructions from moist and other possible damage. Rehabilitation project revived the city in its old form and increased its charm. Project implementation was coordinated by the local authorities of Kakheti Region, Ministry of Culture, Monument Protection and Sports of Georgia and the Foundation for Protection of Cultural Heritage of Georgia.

Due to its convenient location at the start of trade routes leading inland, **Batumi** developed faster than other early medieval seaside localities. In the Middle Ages Batumi Fortress was surrounded by a village-type settlement, but it was mentioned as a city in historical sources (Ambrose Contarini). According to Vakhusti Batonishvili, in the 13th century Batumi was a town with a strong citadel.

Batumi was well known to the ancient world from Xenophontos's and Apollonius of Rhodes's works. In the ancient times the territory of present-day Batumi and its immediate neighborhood belonged to legendary Colchis. A settlement called "Batumi" was first mentioned in the 4th century in one of Aristotle's works. Ancient Batumi as one of Colchic cities was located at the confluence of Korolistskali River; in the 18th-19th centuries the city moved south, nearer to a more convenient location at a deep bay capable of receiving ships with big tonnage.

The myth of Argonauts, ancient Greek written sources as well as jewelry, pottery and metal objects found by archaeologists narrate the story of Colchic tribes, who discovered the secret of iron forging. Batumi was one of the centers of Colchic culture. The local population survived numerous invasions, last of them being the Turk conquest in the 17th century.

On August 25 1878 Batumi together with the rest of Ajara region was reintegrated with Georgia. In the end of the 19th century Batumi offered a highly favorable environment for commercial and industrial development: in 1883

ლებაისკარი, ხევსურეთი
Lebaiskari, Khevsureti

სვანური კოშკი, მესტია
Svanetian tower, Mestia

20 საუკუნის მიჯნაზე ჩამოყალიბებული არქიტექტურული სახით - მასშტაბურობით, სტილისტური მრავალფეროვნებით, მეტნაკლებად, დღემდე ინარჩუნებს თავის განუმეორებლობას და თვითმყოფადობას..

დღეს ბათუმის ძველი უბნის რეაბილიტაციის პროექტი განხორციელების პროცესშია. ყველა ქუჩა და უბანი კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ფონდის მიერ უკვე შესწავლილი და დაპროექტებულია. "ძველი ბათუმის" რეაბილიტაცია სამწლიანი პროგრამა და ამ ხნის განმავლობაში ქალაქის უბნებში მთლიანად გამოიცვლება კომუნიკაციები და წყალგაყვანილობის სისტემა.

პროექტი რამდენიმე ეტაპად განხორციელდება და "ძველი ბათუმი" ქვეყნის ისეთივე ისტორიული და არქიტექტურულად განსხვავებული ქალაქი გახდება, როგორც სიღნაღია.

ისტორიულ უბნებში მდებარე ყველა სახლი, ქუჩა და კულტურული ძეგლი იმ ფორმით აღდგება, როგორც ბათუმელებს მხოლოდ ფოტოებზე აქვთ ნანახი - დაიგება ქვაფენილები, დამონტაჟდება ახალი ლამპიონები, ძველი შენობების გარდა, ქალაქის ისტორიულ ნაწილში ახალი საცხოვრებელი სახლები, სასტუმროები, კინოს მუზეუმი, ბიზნეს-ცენტრი და პარკი მოეწყობა.

ძველ ბათუმში სულ 17 უბანი იქნება. ყველა კვარტალი ერთმანეთისგან განსხვავებული, ძველი ბათუმისთვის დამახასიათებელი ელემენტებით მოეწყობა.

თუმცა, იმის გამო, რომ ტერიტორია უნიკალურია, სამშენებლო კომპანიებს გარკვეული შეზღუდვები დაუწესდებათ - შენო-

Batumi got connected to Tbilisi and Baku via railway. In 1885 reconstruction of Batumi port was finished, important factories were built in the city.

Advantageous geographic location on the shore of a naturally deep bay transformed Batumi into an international port, dispatching Baku oil to different countries of the world. In 1888 Batumi became a fully grown city.

Nowadays Batumi is the center of Ajara – one of the most beautiful regions of Georgia, boasting perfect climatic conditions, breathtaking nature and unique cultural monuments. Views of Batumi spread against the background of beautiful mountains will not leave you indifferent.

The city of Batumi developed at the same pace as its port, which actually gave the name to the city ("bathus" means "deep" in Greek). During the reign of Hadrian II Batumi seaport became one of important locations on Roman trade routes.

Urban development of Batumi started in the second half of the 19th century, and this process was immediately connected with shifting of the seaport toward Batumi Cape. In the 1880'ies the city started to grow at a higher speed; master plan of the city and its key development factors – location of Batumi Cape and specificity of terrain – got outlined.

In old Batumi there are no sharp architectural contrasts caused by complex terrain. Here everything is subjected to order and moderation, harmony and linear distribution of the streets.

In the 1890'ies Batumi was divided into four police districts. Aziziye, covering the north-eastern part of the city, represented business center of the city, containing the majority of administrative and public buildings. From the east this area was bordered by Akhmediye – district with irregular development and narrow winding streets – this district contained trade establishments, Turkish bazaar, junk shops, coffee houses, etc. The poor populated the largest district, Muftiye, where oil-processing plants were located. Nuriye, comparatively new district located to the south from Aziziye, was rather a European-style development, mostly populated by aristocrats. This district also contained boys' and girls' grammar schools and marine school for girls.

Strictly speaking, historical part of Batumi developed around the seaport and boulevard. Buildings located along the quay opened toward sea with their main facades.

The shore line contained the place most important for the city from economic point of view – the port. It was not by accident that all the streets in Batumi started from the sea. Such planning made it possible to highlight the beautiful image of the city and ensure that it looked at its best from the sea. Consistent, quarter-by-quarter development and uniform direction of main facades, all opening onto the streets, are the main distinguishing features of Batumi architecture.

From stylistic point of view Batumi resembles the other Georgian cities. The architecture of Batumi is diverse, featuring synthesis and eclecticism of architectural styles. Building facades are decorated with baroque, renaissance and gothic motives, with comparatively recent touches of romanticism, early and late modernism and constructivism.

Comparatively small, moderately decorated buildings of the old districts, grouped along the shore line, provided a perfect background, efficiently highlighting the pomposity of larger constructions. The most notable in this regard was M. Abashidze Street (former Marine Boulevard), lined with European-style historical constructions with lavishly decorated facades.

Some districts of old Batumi, in spite of more recent inclusions, still retain their initial look. The historical context is best preserved in the shoreline districts, most notably so in the historical district of Aziziye (the area between I. Gogebashvili and N. Baratashvili Streets).

In spite of certain changes, Batumi is still influenced by old planning principles developed at the turn of the 20th century. Continuous dynamics of urban development, balanced distribution of architectural landmarks, moderate sizes and stylistic diversity make Batumi an architecturally expressive city.

At the time being the historical districts of Batumi are being rehabilitated. All the streets and quarters covered by the project have already been studied by Cultural Heritage Protection Fund; relevant restoration projects have been developed.

Rehabilitation of old Batumi is a three-year project, implying full renovation of water supply systems and other communications. The project is implemented in several stages. Administration of Cultural Heritage Protection Fund and Batumi City Hall believe that old Batumi will acquire historical and architectural meaning of the same national level as rehabilitated Signaghi did.

All the streets, houses and cultural monuments located in the target area of the project will be restored and redesigned to match what the citizens of Batumi had only seen on photos before – the roads will be paved, old-fashioned street lamps will be installed, historical buildings will be rehabilitated, new houses, hotels, cinema museum, business-center and park will be arranged. Renovated old Batumi will consist of 17 quarters with varying decoration. However, considering the unique character and historical value of the area, construction companies will have to comply with certain restrictions – e.g. height of the buildings should not exceed three levels.

In other districts, belonging to old Batumi – area starting from the Obelisk and extending over Chavchavadze, Engels and Rustaveli Streets – there will be more development opportunities and less restrictions (e.g. construction of high-rises will be allowed by the side of small old-fashioned houses), though certain preconditions will be set out in the master plan, which is going to be finalized by the architectural department of Batumi City Hall in about a month.

The goals of "Old Batumi" project are to identify the core principles,

ბების სიმაღლე სამ სართულს არ უნდა აღემატებოდეს.

ძველი ბათუმის დანარჩენ ტერიტორიაზე, რომელიც ობელის-კიდან იწყება და ჭავჭავაძის, ენგელისისა და რუსთაველის გავლით ისევ ობელისკთან სრულდება, შეზღუდვები აღარ ვრცელდება - ეს ტერიტორია ინვესტორებისთვის ღიაა.

დაბალ სართულიან სახლებთან ერთად, აქ მაღლივი კორპუსებიც აშენდება, თუმცა, ისიც რამდენიმე პირობის გათვალისწინებით, რომლებიც გენერალურ გეგმაში ჩაიდება. პროექტის "ძველი ბათუმი" მიზნებია დადგინდეს ბათუმის განაშენიანების, გეგმარების და განვითარების სპეციფიკა; ხელი შეეწყოს ძველი ბათუმის ისტორიული, კულტურული, არქიტექტურული ღირებულებების, იერ-სახის დაცვას და განვითარებას; ასევე უზრუნველყოს ძველი ბათუმის რეაბილიტაციის და განვითარების პროცესში საზოგადოების მონაწილეობა. ახალი პროექტის განხორციელებისას მთავარი პრინციპია არ დაირღვეს ქალაქის არქიტექტურა და სტილი. აქ არ არის საუბარი შენობების სიდიდესა და რაოდენობაზე. ბათუმს მართლაც თავისი ხიბლი აქვს და ასე უნდა დარჩეს ბოლომდე.

მოცულობათა დიზაინი ქალაქის არქიტექტურული სტილის გათვალისწინებით შეიქმნა. მკვლევართა ჯგუფი სწავლობდა "ძველი ბათუმის რეაბილიტაციის" ფარგლებში დაგეგმილ ქალაქის არქიტექტურულ ცვლილებებს და აკეთებდა შესაბამის დასკვნებს ამა თუ იმ შენობა-ნაგებობის გადაკეთების მიზანშეწონილობის შესახებ.

ბათუმის რეაბილიტაციის პროექტის განხორციელება აქტიურ ფაზაშია - განახლებულია ბათუმის ბულვარი, ძველი არქიტექტურა თანამედროვე ნაგებობებით.

სამუშაოები თითქმის დასრულებულია. საბოლოო სახეს კი რეაბილიტირებული ბათუმი 2010 წლისთვის მიიღებს. ბათუმის რეაბილიტაციის პროექტის ავტორები არიან: კულტურული მემკვიდრეობის დაცვის ფონდის ხელმძღვანელობა, არქიტექტორები - ვ. ორბელაძე, ვ. გოგიშვილი, მ. ბუხაიძე, გ. გეგელია.

ქალაქი-ციხესიმაგრეების გარდა, განსაკუთრებულ ინტერესს იწვევს, ჩვენამდე მოღწეული ციხე-დარბაზები. ციხე-დარბაზი ძირითადად ფეოდალური სამყაროს წარმონაქმნია. ამ ეპოქაში ქვეყანა საფეოდალოებისგან შედგებოდა. თავისთავად საფეოდალო სახელმწიფოში პატარა სახელმწიფო იყო, ამიტომ გამაგრება მას ისევე სჭირდებოდა, როგორც მთელ ქვეყანას. ქვეყანაში შემორ-

underlying urban development of Batumi, to support protection and maintenance of historical, cultural and architectural values of old Batumi, and to involve the public into this process of rehabilitation and development. Implementation of this project will be primarily based on preservation of local architectural style. This does not concern size or quantity of buildings; Batumi has its special charm, which should be retained at any cost.

At the initial stage of the project a group of researchers studied architectural changes that occurred in the target area and issued recommendations concerning relevance of redesigning of this or that construction.

Right now, actual rehabilitation of old Batumi is underway; this process implies redecoration of the Boulevard, restoration of historical constructions and redesigning of "younger" buildings.

Renovation of old Batumi will be completed by 2010. The rehabilitation project has been developed by the administration of Cultural Heritage Protection Fund and architects V. Orbeladze, V. Gogishvili, M. Bukhaidze and G. Gegelia.

After the cultural rise in the 12th-13th centuries, Georgia experienced a long period of devastating wars. Between invasions there were but brief spells of peace during which the country could restore and multiply what had been destroyed; finally, exhausted by continuous fighting, the country applied to the Russian Empire for protection.

In the beginning of the 19th century there started construction of a railway in Georgia. As regards the general direction of architectural development in this period, this can be discussed only in terms of planning structure of Tbilisi. In spite of numerous attempts to conquer or destroy it, Tbilisi with its fortresses and houses, churches and synagogues, caravan-serais and baths, remained as beautiful as ever. The city stretches in a thin line along both banks of Mtkvari River and covers slopes of the hills standing in a natural amphitheater. Old districts of Tbilisi are clustered in its southern part, around mineral hot water springs, where in the 4th century A.D. a bridge was thrown across the narrowest part of Mtkvari and a citadel was erected on its right bank and the neighboring mountain. This citadel, at different times called Kala, Narikala, Deda-Tsikhe (Mother-Fortress), was the main architectural dominant of the early medieval walled city of Tbilisi, which later became the capital of Kartli Region.

At the rise of feudalism (Renaissance period) Tbilisi, the capital of integrated Kingdom of Georgia, was a large, well-developed and rich city with strong fortifications. Presumably, the areas adjacent to Kashveti Church and Blue Monastery already belonged to the city, while Didube was a suburb then. Royal palace was located near present-day Metekhi, forming part of medieval Tbilisi skyline with Narikala Fortress on the right bank of Mtkvari and citadel with royal palace (which did not survive) and Metekhi Church on the steep rocky left bank.

Architecture of late medieval Tbilisi can be reconstructed from surviving sketches (Jean Chardin, Joseph Pitton de Tournefort) as well as description and city plan compiled by Vakhushti Batonishvili in 1735.

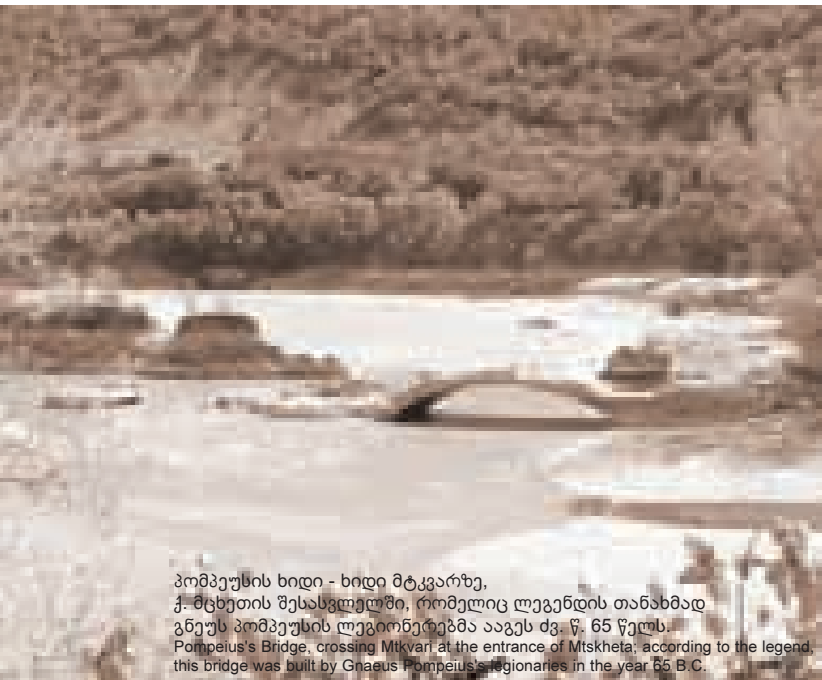
In the 17th-18th centuries planning of Tbilisi was typical for any medieval city, representing a tangle of houses, narrow meandering streets, lanes and blind alleys. By this time administrative and functional center had moved to Kala District, to the area located between the Royal Square, Anchikhati Church and

უშგული, სვანეთი
Ushguli, Svaneti

ხიდები ძველ თბილისში. XIX ს.
Bridges in old Tbilisi (19th century)

პომპეუსის ხიდი - ხიდი მტკვარზე, ქ. მცხეთის შესასვლელში, რომელიც ლეგენდის თანახმად გნეუს პომპეუსის ლეგიონერებმა ააგეს ძვ. წ. 65 წელს.
Pompeius's Bridge, crossing Mtkvari at the entrance of Mtskheta; according to the legend, this bridge was built by Gnaeus Pompeius's legionaries in the year 65 B.C.

ჩენილია ათეულობით ციხე-დარბაზი. მათ შორის თავიანთი მხატვრულ-სტილისტური სახით გამოირჩევიან: XVII საუკუნის ახალგორის ანსამბლები: ანანური, არაგვის ერისთავთა ციხე-დარბაზები და სხვა.

საქართველოში სიმაგრეთა სახეობებიდან **ციხე-გალავანი** ბოლო წარმონაქმნია. იგი ქართლ-კახეთის განსაკუთრებულმა პოლიტიკურმა მდგომარეობამ წარმოშვა.

XVIII საუკუნის 20-30 წლებში მძიმე პოლიტიკურმა სიტუაციამ მოითხოვა განსხვავებული, ახალი ტიპის სიმაგრის - "ციხე-გალავანის" აგება, რომელიც უშუალოდ დასახლებაში ან მის სიახლოვეს იქნებოდა. ქართლ-კახეთის ტერიტორიაზე ორ ათეულზე მეტი ციხე-გალავანია მოღწეული. მათი დიდი ნაწილი ცალკე მდგარია, მაგრამ არის ისეთებიც, რომლებიც ერთსა და იმავე დროს ეკლესიის გალავანი და ციხე-გალავანიცაა. ქართული ციხე-გალავნებიდან გამორჩეულია: მუხრანის ციხე-გალავანი შიდა ქართლის გულში, ქსნის ხეობაში; მჭადიჯვრის ციხე-გალავანი; ყვარელის - ქალაქის ცენტრში მდგარი ციხე-გალავანი; ქოლაგირის ციხე თბილისის სამხრეთით და სხვა. ანალოგიურ ციხეებში ცილინდრული კოშკები გალავანის კუთხეებში დგას. მათ შორის კედლებში სხვადასხვა ზომის კოშკი და ნახევარკოშკია ჩართული. ასეთი შვერილები შესამჩნევად აუმჯობესებდა ციხის დაცვისუნარიანობას. ციხის კუთხის ცილინდრული კოშკები ერთნაირ გადაწყვეტას ინარჩუნებდნენ. მათი სამი სართული საბრძოლო-საცხოვრებელია, ხოლო ბანი თავდაცვითია. მისი კედლები დასერილია სათოფეებით, საზარბაზნეებითა და სალოდებებით. გალავანის კედლები აქაც ორიარუსიანია, ქვედა იარუსი ყრუა, ზედა კი - საბრძოლო ბილიკით და სათოფეებით თავდაცვითია.

საქართველოს კულტურისა და ხელოვნების ალორმინების პერიოდის - XII-XIII საუკუნეების შემდეგ, მეტნაკლები ინტენსიობით, გარეშე მტრების სისხლიანი, გამანადგურებელი თავდასხმები იწყება. მათი მოგერიებისას, საქართველოს, დანგრეულის აღდგენის და ახლის მშენებლობის საშუალება ეძლეოდა. გამოყვალ მდგომარეობაში მყოფი ქვეყანა თავს რუსეთის იმპერიას აფარებს.

XIX საუკუნის დასაწყისისთვის საქართველოში რკინიგზის მშენებლობა იწყება. ეს მოვლენა თავისთავად მნიშვნელოვნად განსაზღვრავს ქვეყანაში სხვადასხვა დარგების პროგრესირებას. და მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოს მონიხავე ქალაქებში, ამ პერიოდში მნიშვნელოვანი ძვრები დაიწყო მშენებლობის და არქიტექტურის სფეროში, განვითარების შესახებ საუბარი ძირითადად, მაინც **თბილისის მოცულობით-გეგმარებითი სტრუქტურის** მიხედვითაა შესაძლებელი.

მრავალგზის დარბევა-დანგრევის მიუხედავად, თბილისი, ლანდშაფტს შერწყმული ციხე-სიმაგრეებით, ფერდობებზე შეფენილი სახლებით, ეკლესიებით, სინაგოგებით, ქარვასლებით და აბანოებით, მუდამ ულამაზესი იერსახით გამოირჩეოდა. ქალაქი ვინრო ზოლადაა გაჭიმული მდინარე მტკვრის ორივე ნაპირის გასწვრივ და ამფითატრივითაა შეფენილი სამი მხრიდან მთებით შემოფარგლული ქვაბულის ფერდობებზე. თბილისის ძველი უბნები მის სამხრეთ ნაწილშია, ცხელ მინერალურ წყაროებთან, სადაც IV საუკუნეში მტკვრის ყველაზე ვიწრო ადგილზე აუცილებლად, ხოლო მარჯვენა ნაპირზე, მთაზე და მის კალთებზე - ციტადელი, რომელიც ადრინდელი ფეოდალური ხანის ციხე-ქალაქის, შემდეგ ქართლის დედაქალაქის — თბილისის მთავარი ხუროთმოძღვრული დომინანტი იყო.

განვითარებულ ფეოდალურ ეპოქაში (რენესანსის პერიოდი) გაერთიანებული სამეფოს დედაქალაქი თბილისი დიდი, მაღალი კედლებითა და ციხე-კოშკებით დაცული, კეთილმოწყობილი, მდიდარი ქალაქი იყო. სავარაუდოა, რომ ქაშუეთის ეკლესიის, ლურჯი მონასტრის მიმდებარე უბნები ქალაქის საზღვრებში შედიოდა. აქვე, მეტეხთან, იყო მეფის სასახლე. ჩამოყალიბდა ფეოდალური თბილისის დამახასიათებელი სილუეტი: მდინარის მარჯვენა ნაპირზე ნარიყალას ციხესიმაგრე, მარცხენაზე - კლდის ციცაბო ქარაფზე - გალავანით შემოფარგლული მეფის სასახლე (არ შემორჩენილა) და მეტეხის ეკლესია.

გვიანდელი ფეოდალური ხანის თბილისის არქიტექტურაზე შეიძლება წარმოდგენა ვიქონიოთ შემორჩენილი ჟან შარდენის ჩანახატებით და ვახუშტი ბატონიშვილის მიერ შედგენილი (1735წ.) ქალაქის გეგმითა და აღწერით.

ამ ხნის XVII-XVIII საუკუნეებში თბილისის გეგმარება ტიპურია შუა საუკუნეების ფეოდალური ქალაქისთვის - ვიწრო, მიხვეულ-მოხვეული ქუჩების, შესახვევების და ჩიხების ქსელი. ადმინისტრაციულმა და ფუნქციურმა ცენტრმა გადმოინაცვლა კალაში -

ქუთაისი
Kutaisi

მეფის მოედანზე (ახლანდელი ერეკლე II-ს მოედანი) და სიონისა და ანჩისხატის შემაერთებელი ქუჩის გასწვრივ (ახლანდელი სიონის, ერეკლე II-ის და შავთელის ქუჩები). შეიძლება აღვადგინოთ ამ პერიოდის თბილისის ხუროთმოძღვრული სახე - მთელი განაშენიანება მდინარისკენ არის მიმართული - მის ნაპირებზეა მთავარი ეკლესიები, "მტკვარგადაკიდებით" ნაგები სასახლეების, ქარვასლების, ფერდობებზე ტერასებად შეფენილი ქვითკირითა და გაჯით გალესილი ერთსართულიანი ბანიანი სახლების ფასადები.

ალა-მაჰმად ხანის გამანადგურებელი შემოსევის (1795 წ.) შედეგად საერო ხასიათის ნაგებობებიდან არაფერი შემორჩა გარდა მეფე როსტომის სასახლის აბანოს (შემდგომში აქ ზარაფხანა იყო) ნაშთებისა.

XIX საუკუნის დამდეგიდან თბილისი ამიერკავკასიაში მეფის რუსეთის ხელისუფლების ადმინისტრაციული ცენტრი, სწრაფად ვითარდება და იზრდება. ისპობა ქალაქის გალავანი და კარები. თავდაპირველად ქალაქი იზრდება გარეთუბნის ხარჯზე, შემდეგ ახალი კვარტალები იკავებს სოლოლაკის ბაღებს. 40-იანი წლებიდან იწყება მდინარის მარცხენა ნაპირის სოფლების - კუკიისა და ჩულურეთის განაშენიანება. ქალაქის ადმინისტრაციული, კულტურული და სავაჭრო ცენტრმა გარეთუბანში გადაინაცვლა (ახლანდელი თავისუფლების მოედნის მიმდებარე უბნები).

მდინარის მარჯვენა მხარეს ყალიბდება ქალაქის მთავარი არტერია გოლოვინის (ახლანდელი რუსთაველის) გამზირი და ოლქის ქუჩა (ახლანდელი კოსტავას ქუჩა), მარცხენა მხარეს კი მოგვიანებით (XIX საუკუნის შუა წლები) ქალაქის მეორე გრძივი მაგისტრალი - მიხეილის (ახლანდელი დ. აღმაშენებლის) პროსპექტი.

Sioni Cathedral (present-day Erekle II Square and Sioni, Erekle II and Shavteli Streets). The whole city was oriented toward Mtkvari – on its banks were located major churches, facades of palaces and caravan-serais were decorated with balconies hanging over the river, one-level houses plastered with mortar and stucco, rising in terraces on the slopes of riverside hills, opened up on Mtkvari with their main facades.

After the devastating invasion of Agha Mohammad Khan in 1795 secular constructions of Tbilisi were completely razed; nothing was left except the ruins of the bath belonging to King Rostom's palace, which was later used as mint.

In the beginning of the 19th century Tbilisi became the regional administrative center of Russian Empire and started to develop and grow at a considerably higher speed. City walls were lifted and suburbs got integrated with the city; a bit later there started development of new residential districts – first Sololaki Gardens on the right bank of Mtkvari, then (in the 1840'ies) Kukia and Chugureti areas on the left bank. Administrative, cultural and trade core of the city moved into the suburb (the area located around present-day Freedom Square).

Main thoroughfares of the city – Golovin (present-day Rustaveli) Avenue and Olki (present-day Kostava) Street develop on the right bank of Mtkvari; a bit later (in the middle of the 19th century) the second backbone road – Mikheil (current David Agmashenebeli) Avenue evolved on the left bank of the river.

Numerous bridges are thrown across Mtkvari – Vorontsov Bridge (built in 1851 by architect Scudieri and reconstructed in 1960 by engineer G. Kartsivadze, architects G. Melkadze and Sh. Kavlashvili); Vere Bridge (built in 1884 by engineer P. Zamyatin and architect S. Umanski; in 1953 this construction was replaced by Stalin Bridge designed by engineer G. Chomakhidze and architect M. Melia); Mukhrani Bridge (built in 1911 by engineer E. Patton – the first bridge in the Russian Empire where welding technology was applied; in

ბათუმი
Batumi

აშენდა ხიდები - ვორონცოვის (1851 წ., არქიტ. სკუდიერი (რეკონსტრუირებულია 1960 წ., ინჟ. გ. ქარცივაძე, არქიტ. გ. მელქაძე, შ. ყავლაშვილი), ვერის (1884 წ., ინჟ. პ. ზამიატინი, არქიტ. ს. უმანსკი) 1953 წ. მის ადგილზე აიგო ახალი - სტალინის სახ. ხიდი (ინჟ. გ. ჩომახიძე, არქიტ. მ. მელია), დიდუბის (არქ. გრ. ქურდიანი, ინჟ. ვ. დიდიძე. 1947 წ. დაიწყო დაპროექტება, მშენებლობა მიმდინარეობდა 1951-53 წწ.), მუსხრანის (1911 წ., ინჟ. ე. პატონი. შედუღების წესით აგებული პირველი ხიდი რუსეთის იმპერიაში). 1965 წ. იგი შეცვალა ახალმა - ბარათაშვილის სახ. ხიდმა (ინჟ. გ. ქარცივაძე, არქიტ. შ. ყავლაშვილი, ვ. ქურთიშვილი).

თბილისის ქალაქთმშენებლობით პრაქტიკაში ინერგება გეგმიანი საწყისები. ახალი უბნების განაშენიანება შედარებით რეგულარულ ხასიათს ატარებს. ცენტრალურ უბნებში (გარეთუბანი, კუკია) ნელა, მაგრამ მაინც ტარდება კეთილმოწყობითი სამუშაოები, გაშენდა რამდენიმე ბაღი და სკვერი - ნავკისის ხეობაში ყოფ. სამეფო ბაღების ადგილზე, სახაზინო ბაღის ნაცვლად გაიხსნა (1845 წ.) ბოტანიკური ბაღი; ასპარეზის (ყაბახის) ადგილზე - ალექსანდრეს ბაღი (1859, არქიტ. ო. სიმონსონი. დღეს იგი რეკონსტრუირებულია. 2007- 2008 წწ. ბაღის განახლება მოხდა არქ. დავით ხურცილავას პროექტით), დიდუბის უბანში - ე. წ. მუშტაიდის ბაღი (40-იანი წწ.) და სხვა.

თბილისში გაჰყავთ ჯერ კონკა (პირველი ხაზი - 1883 წ.), შემდეგ ტრამვაი (პირველი ხაზი - 1904წ.); მამადავითის მთაზე აგებენ ფუნუკულორს. მისი მშენებლობის პროექტი შეადგენდა ფრანგმა ინჟინერმა ა. ბლანშმა, არქიტექტურული ნაწილი დაამუშავა თბილისელმა ხუროთმოძღვარმა ა. შიმკევიჩმა. გზის მშენებლობას ხელმძღვანელობდნენ ბელგიელი და იტალიელი ინჟინრები ი. რაგოლერი და ა. ფონტანა-როსი. ფუნუკულორის მშენებლობაში დიდი წვლილი შეიტანა ნიკო ნიკოლაძემ, რომლის ინიციატივით მოკლე დროში შესრულდა რკინაბეტონის სამუშაოები ესტაკადისათვის. ფუნუკულორი გაიხსნა 1905 წლის 27 მარტს. მას საქსპლოატაციოდ გადაცემას დიდი ფერწერული ტილო უძღვნა ვ. ფიროსმანმა.

XIX საუკუნის დასაწყისიდან 60-იან წლებამდე თბილისის ოფიციალურ მშენებლობაში ინერგებოდა რუსეთის იმპერიაში იმ დროს გავრცელებული ე. წ. გვიანდელი რუსული კლასიციზმი, რომლის თვალსაჩინო მაგალითებია: მთავარმართებლის სახლი (1802- 1807 წწ. ააგეს უფრო მოზრდილი სასახლე). იგი 1865-1868წწ. გადააკეთეს და გააფართოვეს არქიტექტორ. ო. სიმონსონის პროექტით. ნაგებობამ ამ სახით მოაღწია დღემდე (ახლანდელი მოსწავლე-ახალგაზრდობის სასახლე); ყოფილი შტაბის შენობა (საფუძველი ჩაეყარა 1824 წ.); ი. ზუბალაშვილის სახლი (30-იანი

1965 this construction was replaced by Baratashvili Bridge designed by engineer G. Kartsivadze, architects Sh. Kavlashvili and V. Kurtishvili).

Step by step, development of Tbilisi acquires consistent character – new districts are planned in a more orderly manner; central areas (Garetubani, Kukia) are decorated with gardens and parks: Botanical Garden is established in 1845 in Tsakvisi Gorge, in place of former Royal Gardens; Alexander Park designed by architect O. Simonson is opened in 1859 in place of Asparezi (this park was reconstructed according to architect David Khurtsilava’s project in 2007-2008), Mushtaidi Garden is opened in Didube district in the 1840’ies, etc.

Horse tram was launched in Tbilisi in 1883, in 1904 the first tram line was installed; in 1905 funicular was built on Mamadavitli Mountain. Funicular project was developed by French engineer A. Blanche, while architectural design was created by Tbilisi-based architect A. Shimkevich. Construction of the road was supervised by Belgian and Italian engineers I. Ragoleri and A. Fontana-Rossi. Nico Nikoladze made an important contribution to construction of funicular by speeding up installation of reinforced concrete trestles. Tbilisi Funicular was launched on March 27 1905; Nico Pirosmani dedicated a large painting to the opening ceremony.

From early 19th century until the 1860’ies Tbilisi was prevalently decorated in so-called Russian Classicist style, widely distributed all around the Russian Empire. Notable samples of this style are Viceroy’s Palace (present-day Youth Palace), built in 1802-1807 and redesigned and expanded in 1865-1868 according to architect O. Simonson’s project; former Military Headquarters, built in 1824; I. Zubalashvili’s house (present-day Georgian Art Museum), built in the 1830’ies by architect Bernardazzi. Architecture of caravan-serais and baths, built in this period, still bears the influence of Oriental culture (this is especially noticeable in interior design).

In the 1840’ies there develops the architectural type of two-three level Tbilisi house. This type of construction integrates classicist forms and elements with local traditions. Wide roofed wooden balcony (often larger than the rooms in the house) following the house all along its front facade efficiently corresponds to local climatic conditions – such houses can be found both in the old city, around Alaverdov and Erekle II Squares, and in comparatively new quarters like Lermontov, Dadiani, Purtseladze, Griboedov Streets.

In the second half of the 19th century architectural background of Tbilisi is diversified with a wide variety of constructions, such as factories, banks, large shops, hotels, a railway station, exhibition halls, etc. Exterior decoration starts to imitate different historical styles. The most interesting constructions of this period are Public Theater, designed by architect Scudieri and built in 1851 (this building was burned down in 1874 and replaced by Tamamshev’s Caravan-Serai, which was torn down in 1934), reconstructed Viceroy’s Palace, Martial Temple, designed by architects R. Gedicke and D. Grimm and built in 1877 (this construction was replaced by the Government House in the 20th century), Tbilisi City Hall (1880’ies; architects A. Schterne, Ozerov), Public Theater (1880-1896; architect V. Schretter; present-day Opera and Ballet Theater, which was reconstructed in 1976); Temple of Glory (1880’ies; present-day Georgian Art Gallery), Artists’ Society Theater, designed by architects K. Tatischev and A. Shimkevich and built in 1901 (present-day Shota Rustaveli National Theater). The building of Shota Rustaveli National Theater was reconstructed in 2002-2005 with generous support of philanthropist Bidzina Ivanishvili; the complex reconstruction

წ. არქიტექტორი - ბერნარდაცი), შემდეგ აქ სასულიერო სემინარია იყო, ამჟამად, საქართველოს ხელოვნების მუზეუმი და სხვა. ამ ხანებში აშენებული ქარვასლების და აბანოების არქიტექტურაში (განსაკუთრებით ინტერიერში) კვლავ რჩება აღმოსავლეთის არქიტექტურის გავლენა.

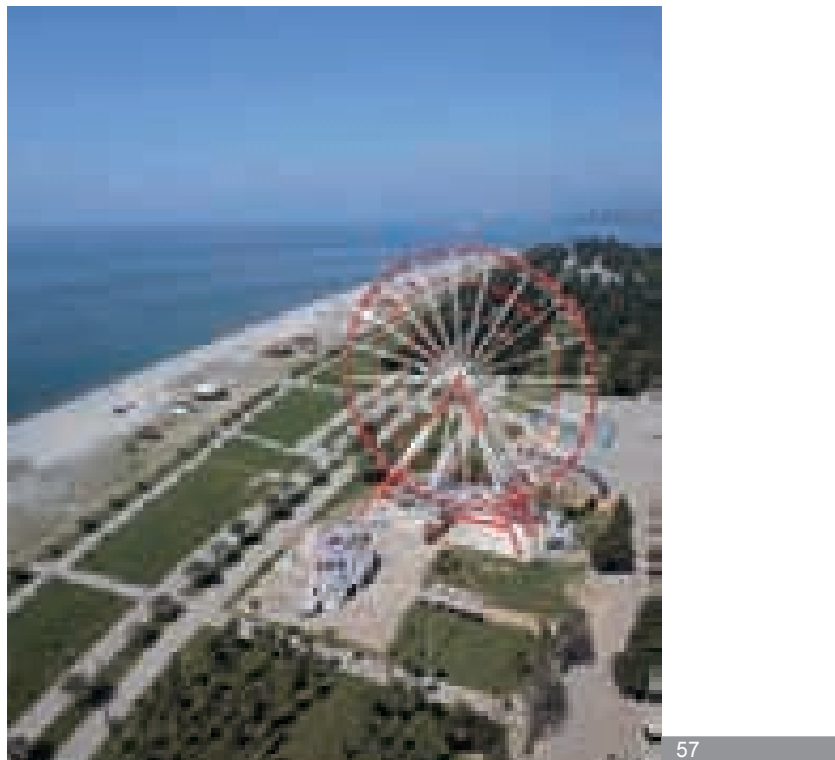
XIX საუკუნის 40-იანი წლებისთვის ყალიბდება ორ- და სამსართულიანი ე. წ. თბილისური საცხოვრებელი სახლის არქიტექტურა. მასში ორგანულად არის შერწყმული კლასიციზმური ფორმები, ელემენტები და ადგილობრივი ტრადიციები. კლიმატური პირობებს ითვალისწინებს სახლის თითქმის მთელი ფასადის გასწვრივ მიშენებული ღრმა. მოხარატებული ხის აივანი, რომლის ფართობი ხშირად ჭარბობს ოთახების ფართობს. ამის საუკეთესო ნიმუშები გვხვდება როგორც ძველი ქალაქის ფარგლებში - ალავერდოვის და ერეკლე II-ის მოედნებზე, მათ მიმდებარე ტერიტორიებზე და ა. შ., ასევე შედარებით ახალ უბნებში - ლერმონტოვის, დადიანის, ფურცელაძის, გრიბოედოვის ქუჩებზე და სხვა.

XIX საუკუნის II ნახევრიდან თბილისის არქიტექტურაში გაჩნდა ახალი ტიპის ნაგებობები - ფაბრიკა-ქარხნები, ბანკები, დიდი მაღაზიები და სასტუმროები, რკინიგზის სადგური, საგამოფენო პავილიონები და სხვა. სახლები შენდება სხვადასხვა ისტორიული სტილის მიხედვით, დამკვეთის გემოვნებით. ამ ხანის ნაგებობათაგან აღსანიშნავია: სახაზინო თეატრი. იგი 1851 წელს აიგო, არქიტექტორ სკუდიერის პროექტით. შენობა დაიწვა 1874 წელს. შემდეგ აქ თამამშვივის ქარვასლა იდგა, რომელიც 1934 წელს აიღეს; ასევე - მთავარმართებლის რეკონსტრუირებული სასახლე, სამხედრო ტაძარი (იგი, 1877 წელს აშენდა, არქიტექტორების - რ. გედიკის და დ. გრიმის პროექტით; ახლანდელი მთავრობის სახლის ადგილას), ქალაქის მერიის შენობა (80-იანი წწ. არქიტექტორები - ა. შტერნი, ოზეროვი), სახაზინო თეატრი (1880-1896 წწ. არქიტექტორი. ვ. შრეტერი; ახლანდელი ოპერის და ბალეტის თეატრი (იგი რეკონსტრუირებული იქნა 1976 წელს), დიდების ტაძარი (80-იანი წლები. ახლანდელი საქართველოს მხატვართა გალერეა). არქიტექტორების. კ. ტატიშჩევის და ა. შიშკევიჩის პროექტით 1901 წელს აშენდა არტისტული საზოგადოების თეატრი, შენობა, სადაც ახლა შოთა რუსთაველის სახელობის დრამატული თეატრია განთავსებული. დროთა განმავლობაში გადაუდებელი გახდა შენობის კომპლექსური რეკონსტრუქციაც. სარესტავრაციო საქმეს სათავეში ჩაუდგა არქიტექტორი ოთარ ნახუცრიშვილი. თეატრის ფასადმა პირვანდელი სახე დაიბრუნა. მხატვარ-რესტავრატორ ა. გოგოლაძის ხელმძღვანელობით აღდგა "ქიმერიონის" ფრესკები. რუსთაველის თეატრის უნიკალური შენობის გადარჩენაში დიდი წვლილი მიუძღვის მეცენატ ბიძინა ივანიშვილს. 2002-2005 წ. ჩატარებულმა სამუშაოებმა საბოლოოდ დაასრულა თეატრის აღდგენა და რეკონსტრუქცია.

1906 წელს, არქიტექტორ, ს. კლდიაშვილის პროექტით აიგო ქართული გიმნაზია (ახლანდელი თსუ-ს მთავარი კორპუსი), XX ს. 10-იანი წწ., არქიტ. გ. ტერ-მიქელოვის პროექტით შენდება სასტუმრო "მაყესტიკი", ახლანდელი სასტუმრო "თბილისი" და სხვა.

XIX საუკუნის მინურულში შეიმჩნევა "მოედრის" მომძლავრება. ეროვნულ-განმათავისუფლებელი იდეების გავლენით ძლიერდება აგრეთვე ინტერესი ქართული ისტორიული არქიტექტურისადმი - შენდება "ქართული სტილის" რამდენიმე საზოგადოებრივი და საცხოვრებელი სახლი: 1876 წელს - საუფლისწულო უწყების ღვინის სარდაფი (არქიტექტორი, ა. ოზეროვი), 1910 წელს - ქაშუეთის ახალი ეკლესია (არქიტექტორი, ლ. ბილფელდი), 1916 წელს სათავადაზნაურო-საადგილმამულო ბანკი (არქიტექტორი, ა. კალგინი. ახლანდელი ს. პარლამენტის ბიბლიოთეკა) და სხვა.

XX საუკუნის პირველ ათეულ წლებში თბილისის განაშენიანებული ტერიტორიის საზღვრები ვრცელდებოდა მტკვრის მარჯვენა ნაპირზე - ძველი ქალაქიდან ვარაზისხევსა და მდინარე ვერემდე (დანაყებულ იყო ვაკისა და საბურთალოს დასახლებაც), ხოლო მარცხენა ნაპირზე ისნიდან და ნავთლულიდან დაიღუბმდე (ეს უბანი ბალ-ბოსტნებს ეჭირა) და ღრმალემდე, მაგრამ რეკონსტრუქციამდე თბილისს არ გააჩნდა ერთიანი გეგმა. ყურადღება არ ექცეოდა ქალაქის რელიეფს, ბუნებრივი მონაცემების მხატვრულ გააზრებულ გამოყენებას, მაგალითად დაიკარგა ქალაქსა და მდინარეს შორის მხატვრულ-გეგმარებითი კავშირი. თბილისი ჩამოყალიბდა, როგორც ტიპური ბურჟუაზიული ქალაქი: შედარებით კეთილმოწყობილ ცენტრალურ უბნებს უპირისპირდებოდა მუშათა განაპირა კეთილმოწყობელი დასახლებები. ძირითადი განაშენიანება ერთ - და ორსართულიანი იყო. მხოლოდ ცენტრალურ უბანსა და მთავარი მაგისტრალების გასწვრივ შენდებოდა მრავალ-

ლსართულიანი სახლები.

საბჭოთა ხელისუფლების დამყარების შემდეგ დაიწყო თბილისის გეგმიანი სარეკონსტრუქციო და კეთილმოწყობითი სამუშაოები, დადგინდა განაშენიანება - განსახლების ახალ ნორმები, რომლებიც განსაკუთრებით ფართო მასშტაბით გაიშალა 30-იანი წლებიდან.

არქ. გრ ქურდიანის თაოსნობით (20-იან წლებში თბილისის საქალაქო დუმის მთავარი ინჟინერ-ხუროთმოძღვარი; 30-იან წლებში თბილისის საქალაქო აღმასკომის მთავარი ინჟინერი); გაფართოვდა და კეთილმოწყობა ახლანდელი თამარ მეფის ქუჩის მონაკვეთი რკინიგზის სადგურიდან დ. აღმაშენებლის გამზირამდე, ახლანდელი ლესელიძის ქუჩა (ძველად ე. წ. "შუა ბაზარი"), ფეოდალური თბილისის ვიწრო სავაჭრო რიგი და ახლანდელი ელბაქიძის დაღმართი; შეიქმნა კავშირი საბურთალოს და რკინიგზის სადგურის მიმდებარე რაიონებს შორის; 1926 წელს დაიწყო ელბაქიძის და კ. მარქსის ხიდებს შორის სანაპიროს მშენებლობა. მოხდა მდ. მტკვარის მარჯვენა მკლავის ჩაკეტვა და მაშინვე დაიწყო საჯვბირო კედლის მშენებლობა, რაც იყო უკვე მომავალი სანაპიროს ელემენტი.

მოგვიანებით გაფართოვდა ლენინის მოედანი (ახლანდელი თავისუფლების მოედანი), ბარათაშვილის აღმართი, ვაგზლის მოედანი და სხვა; აგრეთვე მუშათა გარეუბნების მთავარი არტერიები; მოეწყო და განაშენიანდა გმირთა მოედანი, აიგო ე. წ. ჩელუსკინელების სახელობის ხიდი (ინჟინრები: კ. ზავროვი, ნ. სლავინსკი, არქიტექტორი, ნ. სევეროვი); 1933-1940 წწ. გაიყვანეს მტკვარის მარჯვენა სანაპიროს ქუჩა ჩელუსკინელების და ბარათაშვილის სახელობის ხიდებს შორის; 1935 წელს გაშენდა კომკავშირის ხეივანი, 1938 წელს - პარკი მთანმინდის პლატოზე (არქიტექტორები: ზაქარია და ნადეჟდა ქურდიანები, დენდროლოგი - ელენე ციციშვილი) და სხვა.

ფუნქციონირის გახსნიდან 100 წლის შემდეგ კვლავ დადგა მთანმინდის პარკის და ფერდობის ათვისების საკითხი. პროექტი განხორციელდა. მისი ავტორები არიან არქიტექტორები: მ. ზვიდაძე, ზ. ცინცაძე, ზ. ლოლაშვილი (ლანდშაფტის არქ. ნ. შენგელია, საზ. შენობების ინტერიერების ავტ.: ნ. მგალობლიშვილი, ი. ლიპარტიელიანი, ს. შევარდნაძე).

1932-1934 წწ. ქალაქის ისტორიაში შედგა პირველი გენერალური გეგმა. საავტორო კოლექტივს ქმნიდა: თბილისიდან არქიტექტორები: ზაქარია ქურდიანი (მას სრულიად ახალგაზრდას - 24 წლის სპეციალისტს დაევალა თბილისის გენგეგმის დაპროექტების ძალზე რთული, განსხვავებული ხასიათის სამუშაოს შესრულება და ზედამხედველობა), გ. გოგავა, ხარკოვის "გეპროგრაფიდან" არქიტ. ი. მალოზემოვი, ეკონომისტი გ. შელეიხოვსკი).

process, supervised by architect Otar Nakhutsrishvili, implied restoration of building facade in its initial form as well as restoration of "Chimerion" frescoes (under the supervision of painter-restorator Amiran Gogoladze).

In 1906, Georgian Grammar School (present-day main block of Tbilisi State University) was built according to the project of first qualified Georgian architect S. Kldiashvili; in the 1910 Hotel Majestic (present-day Marriott Tbilisi) is built according to the project of architect G. Ter-Mikelov, etc.

Art Nouveau becomes increasingly popular in the end of the 19th century. Under the influence of national liberation ideas the interest toward Georgian historical architecture increases as well – several "Georgian-style" public and residential constructions are built: Royal Wine Cellar in 1876 (architect A. Ozerov; present-day Winery no. 1), new Kashveti Church in 1910 (architect L. Bielfeld), Nobility Bank in 1916 (architect A. Kalgin; present-day library of the Georgian Parliament), etc.

In the first decades of the 20th century Tbilisi extended from the old districts until Varaziskhevi and Vere River with rudiments of Vake and Saburtalo Districts on the right bank of Mtkvari River, and from Isani and Navtlugi until Didube and Gmagele, then covered in orchards, on the left bank. However, pre-revolution Tbilisi did not have any coherent development plan. No attention was paid to such factors as terrain, creative application of natural resources – as a result, connection between the city and the river, which used to serve as its longitudinal axis, gradually lost its importance. Tbilisi developed as a typical bourgeois city with wealthy central districts and comparatively disadvantaged blue-collar suburbs. The majority of buildings were one or two-level; taller houses were only built in the center of the city and along the main streets.

After the Soviet regime came to power, there started consistent reconstruction and development of Tbilisi in accordance with new standards and requirements. This process became especially intensive in the 1930^{'ies}.

Under supervision of architect G. Kurdiani (chief engineer of Tbilisi City Hall Executive Committee in the 1930^{'ies}) the section of present-day King Tamar Avenue from the Central Railway Station until the crossing with David Aghmashenebeli Avenue, present-day Leselidze Street, medieval Trade Rows and present-day Elbakidze Rise were broadened and redecorated; Saburtalo district was linked with the residential quarters located around the Central Railway Station, construction of Mtkvari Embankment between Elbakidze and Karl Marx Bridge started in 1926; right branch of Mtkvari was blocked by a dam, which later formed part of Mtkvari Embankment.

Further on there followed redecoration of Lenin Square (present-day Freedom Square), Baratashvili Rise, Railway Station Square and main streets of city outskirts. Gmirta Moedani (Heroes' Square) and Cheluskin Bridge were built (engineers K. Zavrov and N. Slavinski, architect N. Severov), King Tamar Street (former Cheluskin Street) was cut in a rocky hill; in 1933-1940 right bank of Mtkvari between Baratashvili and Cheluskin Bridges was developed into a street; Komsomol Alley was planted in 1935; a public park was arranged in Mtatsminda Plateau in 1938 (architects Zakaria and Nadejda Kurdiani, dendrologist Elene Tsitsishvili), etc.

In about 100 years after launching of Tbilisi Funicular, the issue of developing Mtatsminda slopes and Mtatsminda Park became important again. Relevant project was created by architects M. Zviadadze, Z. Tsintsadze, Z. Lolashvili (landscape architecture – N. Shengelia, interior of public buildings designed by N. Mgaloblishvili, I. Liparteliani, S. Shevardnadze).

The first master plan of Tbilisi was created in 1932-1934 by Georgian

სიღნაღი
Sighnaghi

სოციალური ყოფის გავლენით, თბილისის არქიტექტურაში გაჩნდა ახალი სახის ნაგებობები - მუშათა კლუბები, საბავშვო ბაღები და ბაგები, კულტურულ და დასვენების პარკები და სხვა. დაიწყო საცხოვრებელი კვარტლების კომპლექსური დაპროექტება და მშენებლობა. აიგო დიდი საცხოვრებელი სახლები: 1939 წელს - რუსთაველის გამზირის დასაწყისში (არქიტექტორები: მ. მელია, ა. ქურდიანი, ს. ყუბანიევილი); 1941 წელს - ბარათაშვილის ქუჩაზე (არქიტექტორები, ს. დემინელი, ა. ქურდიანი, გ. ჯანდიერი), 1939 წელს - გმირთა მოედანზე, 100-ბინიანი საცხოვრებელი სახლი თერთმეტსართულიანი კოშკური ნაწილით (არქიტ. მ. კალაშნიკოვი. პირველად საბჭოთა კავშირში, აქ გამოიყენეს მცოცავი ხის ყალიბები) და სხვა.

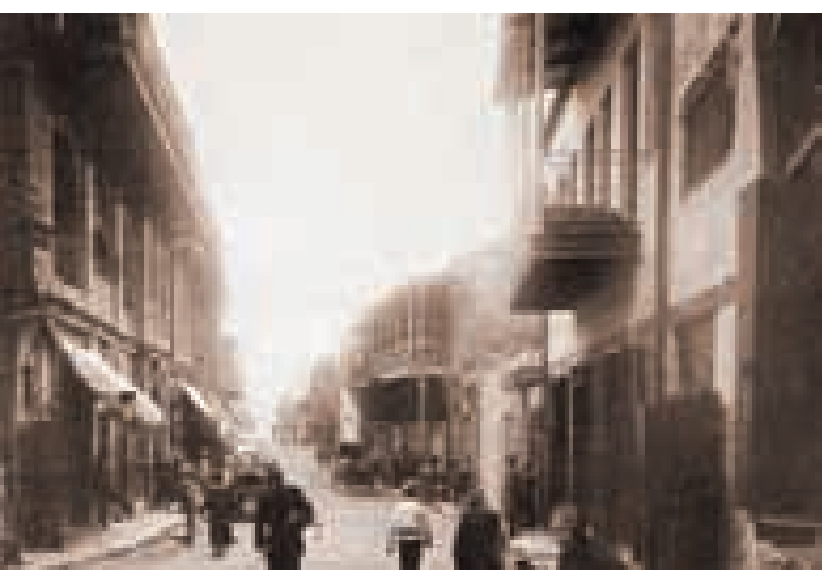
20-30-იან წლებში იყო სერიოზული ცდები ისტორიული არქიტექტურის მოტივების გამოყენებისა. მან გამოვლინება ჰპოვა მთელ რიგ მოცულობებში; 1929 წელს არქიტექტორ ნ. სვეეროვის პროექტით შესრულდა საქართველოს სახელმწიფო მუზეუმის ფასადის რეკონსტრუქცია, 1938 წელს - ფუნიკულორის ზედა სადგური (არქიტექტორები: ზაქარია და ნადეჟდა ქურდიანები). მისი არქიტექტურა ქართული საბჭოთა არქიტექტურის ისტორიაში სამართლიანად იხსენიება ამ ეტაპისათვის დამახასიათებელ, მხატვრული ღირსებებით გამორჩეულ საზოგადოებრივი დანიშნულების ნაგებობებთან ერთად. 1972 წელს ჩატარდა ფუნიკულორის პირველი რეკონსტრუქცია. პროექტის ავტორი იყო ზაქარია და ნადეჟდა ქურდიანების ვაჟი, არქიტექტორი, ალექსანდრე (ალიკო) ქურდიანი. ჩვენს დღევანდელობაში დანაშაულები შენობის ძირეული სარეკონსტრუქციო-მოსამზადებელი სამუშაოები. რეკონსტრუქციის პროექტის ავტორია ზაქარია და ნადეჟდა ქურდიანების შვილიშვილი - არქიტექტორი, ზაქარია ქურდინი.

1937 წელს, არქიტექტორ არჩილ ქურდიანის პროექტით იქმნება თბილისის "დინამო"-ს სტადიონი. 60-70 წლებში არქიტექტორები - არჩილ ქურდიანი, გია ქურდიანი, კონსტრუქტორი შალვა გაზაშვილი გვევლინებიან, როგორც „დინამო“-ს სტადიონის რეკონსტრუქციის პროექტის ავტორები, ხოლო გია ქურდიანი პროექტის მთავარი არქიტექტორია. არ შეიძლება არ აღვნიშნოთ, რომ ძველი "დინამო"-ს სტადიონის იძულებითი დანგრევა, იყო არჩილ ქურდიანის ოჯახის შემოქმედებითი ტრაგედია, მაგრამ, ამასთან ერთად, ეს იყო ახალი დიდი შემოქმედებითი წარმატების მაუწყებელი - ახალი "დინამო"-ს სტადიონის ტრიუმფალური გახსნა. (ამჟამად ნაგებობა რეკონსტრუირებულია, არქიტექტორების, გია და არჩილ-უმცროსი ქურდიანების მიერ).

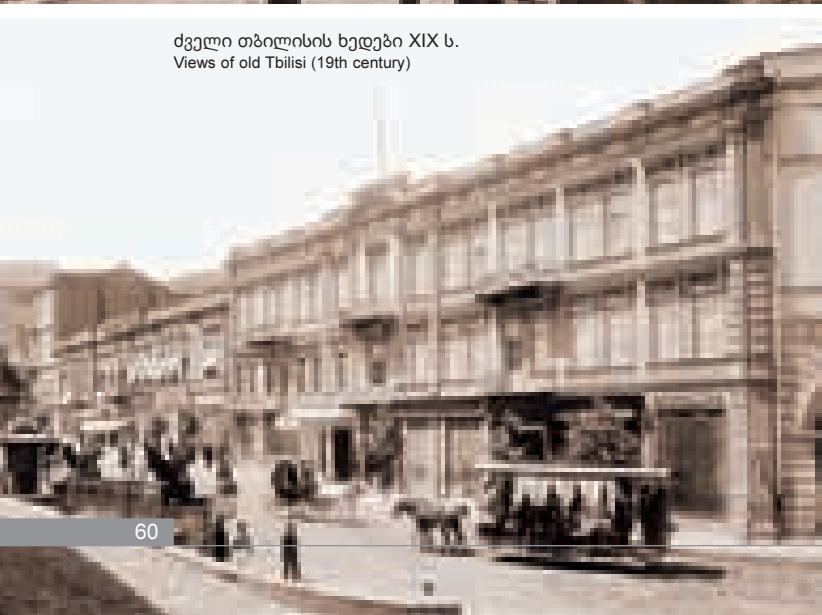
გავლენით შენდება რამდენიმე ნაგებობა: 1930 წელს - საქართველოს სსრ კვ ცკ-ის შენობა (ამჟამად მთავრობის სახლი; არქიტექტორი ნ. სვეეროვი), 1938 წელს - გაზეთ "ზარია ვოსტოკას" რედაქციის შენობა (არქიტექტორი, დ. ჩისლიევი) და სხვა. კლასიკური რეპერტუარია გამოყენებული რამდენიმე ისეთი დიდი ობიექტის არქიტექტურაში, როგორცაა, ცირკის შენობა (1940 წ. ავტორები: ნ. ნებრინცივი, ს. სატუნცი, ვ. ურუშაძე), თსუ-ის მეორე კორპუსი (1940 წ. არქიტექტორი. მ. შვიცილი) და სხვა. ამ ხანის შემოქმედებითი ძიების მაგალითია ორი მნიშვნელოვანი ნაგებობა - საქართველოს მთავრობის სახლის ზედა კორპუსი (1938 წ. ავტორი: ვ. კოკორინი, თანაავტორი გ. ლეჟავა) და მარქსიზმ-ლენინიზმის ინსტიტუტის თბილისის ფილიალი (არქიტექტორი. ა. შჩუსევი). მიღწევებთან ერთად უკვე 30-იანი წლების II ნახევარში თბილისის საცხოვრებელი და საზოგადოებრივი ნაგებობების არქიტექტურაში თავს იჩენს მონუმენტალობით, მორთულობით გატაცება, ე.წ. "სტალინისტური არქიტექტურა", რომლის ერთ-ერთი თვალსაჩინო ნიმუშია - მეცნიერებათა აკადემიის შენობა. ამ ტენდენციამ მეტი განვითარება ჰპოვა თბილისის 40-იანი და 50-იანი წლების I ნახევრის არქიტექტურაში.

მეორე მსოფლიო ომის დამთავრების შემდეგ, 1948-1952 წწ. შედგა თბილისის მეორე გენერალური გეგმა (არქიტექტორები: ზაქარია ქურდიანი, ვ. ზოლოტუხინა, ეკონომისტი ვ. ნეფედოვი, თანაავტორები ა. ანდრიძე, ი. კოჩინევა, ბ. მამინაიშვილი, ნ. მიქაძე, ე. ნუცუბიძე, მ. ჯაფარიძე). ქალაქთმშენებლობაში ჩატარდა მნიშვნელოვანი ღონისძიებები: შეიქმნა მარჯანიშვილის სახელობის მოედანი (40-იანი წწ. მინურული); გაყვანილ იქნა განივი მაგისტრალები - ვარაზისხევი, გურამიშვილის ქუჩა (50-იანი წწ.). 70-იან წლებში მთავრდება მტკვრის ორივე ნაპირის გასწვრივ მაგისტრალური ქუჩების გაყვანა და გამწვანება, აეროპორტ-თბილისის ავტოტრასის მშენებლობა (არქიტექტორები: ე. ბახტაძე, შ. ყავლაშვილი), მეტეხის პლატოს ქვეშ ორგვირაბიანი საავტომობილო ტრასის გაყვანა (1975, ინჟ. ქებულაძე, არქიტ. ვ. ბახტაძე, რ.

ძველი თბილისის ხედები XIX ს.
Views of old Tbilisi (19th century)

კიკნაძე, შ. ყავლაშვილი) და სხვა. გაშენდა გამარჯვების პარკი (საფუძველი ჩაეყარა 1945 წელს, ავტორები: ქ. დგებუაძე, ე. ციცი-შვილი.), დაიწყო ხელოვნური წყალსაცავის ე. წ. "თბილისის ზღვის" გარშემო ტყე-პარკის, დასვენების ზონის მოწყობა. გაიზარდა თბილისის ტერიტორია - მთლიანად ათვისებულია ვაკის, საბურთალოს, მცირე დიღმის, მთავრდება ღრმალელის, ავჭალის, ფონიჭალის, დაწყებული ვარკეთილის, გლდანის, ავშნიანის, ბაგებისა და სხვა ტერიტორიების განაშენიანება.

ომის შემდეგ, 10 წლის განმავლობაში გრძელდებოდა ინდივიდუალური პროექტებით საცხოვრებელი სახლების მშენებლობა - ჭავჭავაძის გამზირზე (1954 წელს, ავტორი, ქ.სოკოლოვა-ფორაქიშვილი), ორი სახლი კამოს ქუჩაზე (1955 წელს - არქიტექტორ მ. მელიას პროექტით, ხოლო 1964 წელს, არქიტექტორების - გ. მელქაძის, ლ. ხარაშვილის, შ. ყავლაშვილის პროექტის მიხედვით), ნიკოლაძის ქუჩაზე (1949 წ. ავტორი, ა. მიმინოშვილი), ორი სახლი მარჯანიშვილის მოედანზე (1947 - 1948 წწ, ავტორი, მ. მელია) და სხვა.

გრძელდებოდა შემოქმედებითი ძიება ქართული ისტორიული არქიტექტურის გამოყენების მიზნით: ყოფილი ზოოვეტერინარული ინსტიტუტის (1954 წ, არქ. ს. რევიშვილი) და კავშირგაბმულობის სახლის (1954 წ, არქ. ი. ჩხენკელი) ფასადების რეკონსტრუქცია, ადმინისტრაციული სახლი რუსთაველის გამზირზე (1958 წ. არქ. ვ. ჩხეიძე, მ. ჩხიკვაძე) და სხვა. განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია საქართველოს მთავრობის სახლის მთავარი კორპუსი (1953 წ. არქ. ვ. კოკორინი, გ.ლეჟავა)

1950-იანი წლების II ნახევრიდან საცხოვრებელი სახლების მშენებლობა დაიწყო ძირითადად დიდ, თავისუფალ ტერიტორიაზე; განაშენიანება ხდება ტიპობრივი პროექტებით, ინდუსტრიული მეთოდებით. ასაწყობი კონსტრუქციებით განაშენიანდა საბურთალო (ავტორები: ა. ბაქრაძე, დ. გრძელიძე, ი. და შ. ყავლაშვილები), დიღომი (ავტორები: ნ. მიქაძე, ი. მოსულიშვილი, ი. ჩხენკელი), გლდანის საცხოვრებელი მასივი (ავტორები თ. ბოჭორიშვილი, ბ. გელდიაშვილი). და სხვა.

მიუხედავად იმისა, რომ საბჭოთა პერიოდის არქიტექტურა, იშვიათი გამონაკლისების გარდა, განსაზღვრულ სტანდარტებს იყო მორგებული შეიძლება დასახელდეს მთელი რიგი შენობებისა, რომელთაც დღემდე არ დაუკარგავს აქტუალობა. მაგალითად, არქიტექტორ გოგი ჩახავას ორიგინალური პროექტი, რომლის მიხედვითაც დიღომში ხიდების და გზების პროექტირების ყოფილი სამმართველო აშენდა. სხვათა შორის, ეს იყო საბჭოთა პერიოდის ერთადერთი შენობა, რომელიც შევიდა კატალოგში, როგორც მსოფლიო ნოვატორული იდეა. დახვეწილი არქიტექტურით გამოირჩევა ასევე ყოფილი შრომის სასახლე (არქ. რევაზ ბაიარაშვილი), სადაც ამჟამად ქალაქის მერია განთავსდა და, რა თქმა უნდა, თბილისის ფილარმონია, რომლის ავტორი არქიტექტორი ვანო ჩხენკელი გახლავთ (კონსტრუქტორი შ. გაზაშვილი); სპორტული და თეატრალურ-სანახაობითი სასახლე (1961 წ., არქ. ვ. ალექსი-მესხიშვილი, ი. კასრაძე, ინჟ. დ. ქაჯაია, თ. ჭანჭალაიშვილი). ამ პერიოდში აშენებულ რამდენიმე საცხოვრებელ სახლსაც აქვს არქიტექტურული ღირებულება.

საბჭოთა წყობილების უკანასკნელ სამ ათწლეულში (60-80-იანი წლები) აშენდა: ადმინისტრაციული სახლი - "ცეკავშირის" (1971 წ., არქიტ. გ. მელქაძე, ნ. ქვარცხავა), საქართველოს მეურნეობის მიღწევათა გამოფენის პავილიონები (1971 წ, არქიტ. ლ. მაშალაძე, ვ. ნასარიძე, ჯ. პაპინაშვილი, ვ. ფიქრიშვილი), ჭადრაკისა და ალპური კლუბი (1973 წ., არქიტ. ვ. ალექსი-მესხიშვილი, გ. ლუდუშაური); სასტუმროები - "კოლხეთი" (1962 წ, არქიტ. თ. თევზაძე, ნ. ჯობაძე), "ივერია" (1967 წ, არქიტ. ო. კალანდარიშვილი, ი. ცხომელიძის მონაწილეობით), "აჭარა" (1975 წ., არქიტ. მ. მელია, კონსტრ. თ. ჭანჭალაიშვილი); სამეცნიერო-კვლევითი და სასწავლო დაწესებულებები - სასოფლო-სამეურნეო ინსტიტუტი (1967 წ., არქიტ. ვ. ალექსი-მესხიშვილი, გ. გაბაშვილი), უნივერსიტეტის ახალი კორპუსი (1968 წ., არქიტ. ს. ბეჟანოვი, შ. კაჭკაჭიშვილი, მ. შავიშვილი, მ. შუბლაძე), ნიადაგმცოდნეობის, აგროქიმიის, მეღვინეობისა და სოფლის მეურნეობის მექანიზაციისა და ელექტროფიკაციის სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტები (1967 წ., არქიტ. თ. ალავერდაშვილი, მ. კაკაბაძე), მეცნიერებათა აკადემიის ცენტრალური სამეცნიერო ბიბლიოთეკა (1969 წ., არქიტ. გ. ლეჟავა, ი. ლიბერმანი), მათემატიკის ინსტიტუტი (1970 წ., არქიტ. გ. ლეჟავა, ვ. ცუხიშვილი) და აღმოსავლეთმცოდნეობის ინსტიტუტი (1975წ., არქიტ. ლ. კილაძე); სამკურნალო დაწესებულებები - კურორტოლოგიის ინსტიტუტი (1958 წ., არქიტ. ი. ზაალი-

architects Z. Kurdiani (he was very young – only 24 years – when he received this complex and important assignment) and G. Gogava in cooperation with Kharkov-based architect I. Malozemov and economist G. Sheleikhovski.

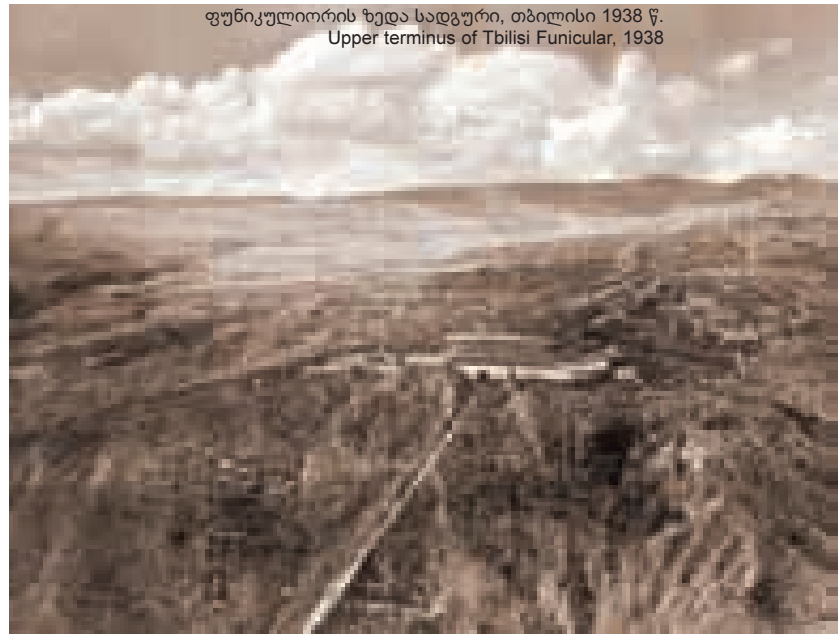
Under the influence of changes in social life there appeared new types of buildings in Tbilisi architecture – workers' clubs, kindergartens and day nurseries, cultural and recreation parks, etc. Complex planning and construction of residential quarters started; large apartment blocks were built in the beginning of Rustaveli Avenue (1939; architects M. Melia, A. Kurdiani, S. Kubaneishvili), in Baratashvili Street (1941; architects S. Demchineli, A. Kurdiani, G. Jandieri) and in Gmirta Moedani (1939; a block of 100 apartments with an 11-level tower, designed by architect M. Kalashnikov – this was the first construction in USSR built with application of mobile wooden moulds).

In the 1920'ies-1930'ies there were serious attempts at application of historical architecture. These motives got reflected in a number of projects, e.g. reconstruction of Georgian State Museum facade in 1929 according to architect N. Severov's design, upper terminus of the Funicular, designed by architects Zakaria and Nadejda Kurdiani and built in 1938. In history of Georgian Soviet architecture this construction is justly recognized as one of the prominent architectural monuments of that time. The first reconstruction a building have spent in 1972. the Author of the project was the son of Zakaria and Nadejda Kurdiani - architect Aleksandre (Aliko) Kurdiani. Nowadays this building is reconstructed; author of reconstruction project is the grandson of Zakaria and Nadejda Kurdiani – architect Zakaria Kurdiani.

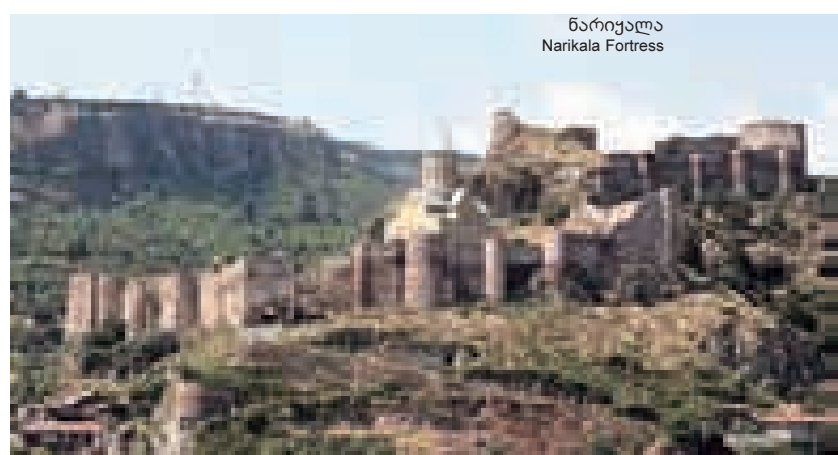
In 1937 Tbilisi Dinamo Stadium was built according to Archil Kurdiani's project. In the 1960'ies-1970'ies architects Archil Kurdiani, Gia Kurdiani and engineer-constructor Shalva Gazashvili designed reconstruction project for the same stadium. It should be noted that demolition of old Dinamo Stadium was a tragedy for the family of Archil Kurdiani, though this tragedy bore in itself seeds of imminent success – triumphal launching of new Dinamo Stadium (at the turn of the 21st century Dinamo Stadium underwent one more construction implemented by architects Gia Kurdiani and Archil Kurdiani Jr.).

Several constructions are built in Tbilisi under the influence of constructivism: Headquarters of the Central Committee of Communist Party of Georgian SSR (1930; architect N. Severov; present-day Government House), editorial house of "Zarya Vostoka" Newspaper (1938; architect D. Chisliev), etc. Classical style is applied to several large constructions like the Circus (1940; project designed by N. Neprintsev, S. Satunts, V. Urushadze), 2nd block of Tbilisi State University (1940; architect M. Shavishvili), etc. Two landmarks of this period are the upper block of Government House (1938; author V. Kokorin, co-author G. Lezhava) and Tbilisi Branch of Marxism-Leninism Institute (architect A. Schusev). Apart from other stylistic features, architecture of residential and public constructions built in Tbilisi in the second half of the 1930'ies shows considerable inclination toward monumentalism, bulky volume, imposing decorations – so-called "Stalinist style", one of the best samples of which is the Academy of Sciences. This tendency became still more noticeable in the 1940'ies and the first half of 1950'ies.

After the end of World War II, in 1948-1952, the second master plan of

ფუნიკულორის ზედა სადგური, თბილისი 1938 წ.
Upper terminus of Tbilisi Funicular, 1938

ნარიკალა
Narikala Fortress

თბილისი
Tbilisi

თბილისი დღეს, რუსთაველი გამზირი
Present-day Tbilisi; Rustaveli Avenue

თბილისი დღეს, მრავალბინიანი საცხოვრებელი
Present-day Tbilisi; Residential complex

შვილი), 1200-ადგილიანი რესპუბლიკური კლინიკური საავადმყოფო (1974 წ. არქიტ. ვ. ალექსანდროვი, შ. კაჭკაჭიშვილი, გ. კვიციანიანი, ა. უსკოვი), ოტოლარინგოლოგიური კლინიკა (1975 წ., არქიტ. ვ. აბრამიშვილი, გ. მირიანაშვილი, ლ. ჯანდიერი); სატრანსპორტო ნაგებობანი - ფუნიკულიორის ქვედა სადგური (1971 წ. არქიტ. გ. ბათიაშვილი, ტ. ქუთათელაძე, მხატვარი ვ. ქოქიაშვილი), ავტოვაგზალი (1973 წ., არქიტ. რ. კიკნაძე, შ. ყავციანიანი, ვ. ქურთიშვილი, მხატვარი ზ. ნერეთელი); უნივერსალი "თბილისი" (1975 წ., არქიტ. რ. ბაირამაშვილი, დ. მორბედაძე, ლ. მემარიაშვილი, თანავტორი ბ. გორდენიანი) და სხვა.

II მსოფლიო ომის შემდგომ წლებში ქართულმა სუროთმოდერებამ მხარი აუბა კულტურის საერთო აღმავლობას. დიდი სამუშაოები ჩატარდა ქვეყნის სხვა ქალაქების რეკონსტრუქციისა და კეთილმოწყობისათვის. ომის წლებში შეწყდა თბილისიდან 9 კმ-ის დაშორებით დაწყებული მეტალურგიული ქარხნის მშენებლობა. 1944 წელს, იგი განახლდა ახალ ტერიტორიაზე, რუსთავში, თბილისიდან უფრო მოცილებით. ამ ტერიტორიის შერჩევას მნიშვნელოვანი იყო ზაქარია ქურდიანის წვლილი. პროგრესული ქალაქგეგმარებითი პროექტით მან, ნადევდა ქურდიანთან ერთად, შეძლო დაესაბუთებინა ახალი ქალაქისათვის შერჩეული ტერიტორიის ვარგისიანობა. რუსთავის ადმინისტრაციული ცენტრის და სამოსახლოს პირველდაგეგმარების ქალაქგეგმარებითი იდეა ახლა უკვე განხორციელებულია. საინტერესოა ამ პერიოდში შემუშავებული საქართველოს ძველი დედაქალაქის მცხეთის ახალი გენერალური გეგმა (არქიტ. ე. ბაგრატიონი, 1970 - 1972 წწ). არქიტექტურა კიდევ უფრო აქტიურად ჩაება პრაქტიკული ამოცანების განხორციელებაში. საქართველოში ფართოდ გაიშალა საბინაო მშენებლობა ტიპური პროექტებით. ამ პროექტების შექმნაში დიდი წვლილი მიუძღვით არქიტექტორებს ზ. ქურდიანს, ს. რევიშვილს, გ. თავდგირიძეს და დ. ჩოფიკაშვილს. აშენებული სახლების სართულების გაზრდამ (სახლები 8-სართულიანი გახდა) შეცვალა მათი არქიტექტურული იერი. 60-იანი წლების ბოლოდან სართულიანობა გადიდა 14 სართულამდე.

ფართოდ გაიშალა საკურორტო მშენებლობა. ბიჭვინთაში აიგო პანსიონატის ახალი მაღლივი შენობები. ფართო მასშტაბით მიმდინარეობდა გაგრის, ქობულეთის, ბორჯომ-ლიკანის, ბაკურიანის, წყალტუბოს განაშენიანების სამუშაოები.

კურორტი წყალტუბო ფაქტიურად საბჭოთა ხელისუფლების წლებში გაშენდა. არქიტექტორების ლ. მელეგის, გ. ხიმშიაშვილის, ა. ინწკორველის, ი. ზაალიშვილის, ვ. ჩანტლაძის, ვ. ნასარიძის, ვ. კედიას, ნ. სოლოვიოვას, ლ. ჯანელიძის, ვ. მესხიშვილის, თ. ფოცხიშვილისა და სხვათა პროექტებით აქ აიგო არაერთი სანატორიუმი. სამრეწველო არქიტექტურაშიც შემუშავდა ტიპური პროექტები, რომელთა მიხედვით განხორციელდა 15 ჩაის ფაბრიკის მშენებლობა (არქიტექტორები ა. სულაქველიძე, თ. გაბუნია, რ. ივანოვი; ინჟინრები ი. ლოლობერიძე, ი. სერებრიანსკი, გ. ნარსია და სხვ.).

მუშაობა წარმოებდა სოფლის არქიტექტურის განვითარებისათვის. "საქსასოფლპროექტი", რომელსაც წლების მანძილზე ნადევდა ქურდიანი თაოსნობდა, უშუალოდ მისი ხელმძღვანელობით დამუშავდა 200-მე პროექტი. აშენდა კულტურის სახლები, კლუბები, კოლმეურნობათა ადმინისტრაციული შენობები, ელექტროსადგურები და ა. შ. შეიქმნა სასოფლო მშენებლობისთვის ტიპური პროექტების სერიები. წარმოებდა ხეთის, ვარკეთილის, ნაფარეთის, გაგრის და ინგურის საბჭოთა მეურნეობების, სოფლების - ნაგომარის, ნატანების კოლმეურნეთა კარმიდამოების დაგეგმარება. შეიქმნა სოფლად ინდივიდუალური მშენებლობის საცხოვრებელი სახლების ტიპური პროექტების ალბომები. დაიწყო კოლმეურნეობის და საბჭოთა მეურნეობის ექსპერიმენტული დაბების მშენებლობა ამ სფეროში, სხვათა შორის, აღსანიშნავია სამეცნიერო-კვლევითი ინსტიტუტის "თბილზნიეპის" შედეგები, მათ შორის, სოფლების ექსპერიმენტული დაგეგმარებისა და განაშენიანების განყოფილების მიერ ჩატარებული სამუშაოები. ხელმძღვანელი იქნა თანამედროვე მოთხოვნები და ქართული ხალხური სახლის პროგრესული ტრადიციები. იმართებოდა კონკურსები სოფლად საცხოვრებელი სახლების პროექტების ახალი სერიების შესამუშავებლად. ახალი წამოწყება იყო მძლავრი მეცხოველეობის კომპლექსების და მეფრინველეობის ფაბრიკების მშენებლობა.

Tbilisi was developed (architects V. Zolotukhina, Z. Kurdiani, economist V. Nefedov, co-authors A. Andriadze, I. Kochineva, B. Maminaishvili, N. Mikadze, E. Nutsbidze, M. Japaridze). Important urban development measures were taken: Marjanishvili Square was developed in the end of the 1940'ies; several lateral thoroughfares – Varaziskhevi, Guramishvili Street – were built in the 1950'ies; both banks of Mtkvari were finally developed into important vehicle traffic arteries; the city and the airport were connected with a highway (architects E. Bakhtadze, Sh. Kavlashvili), double-sided tunnel was arranged under Metekhi Plateau in 1975 (engineer Kebuladze, architects V. Bakhtadze, R. Kiknadze, Sh. Kavlashvili), etc. Special attention should be paid to construction of Tbilisi Subway. Victory Park was developed in the same period (founded in 1945; authors K. Dgebuadze and E. Tsitsishvili), there started development of a recreation area with green zones around the so-called Tbilisi Sea. The territory of Tbilisi increased considerably – Vake, Saburtalo and Minor Dighomi districts were fully developed, construction of Grmagele, Avchala and Ponichala districts was finishing, development of Varketili, Gldani, Avshniani, Bagebi and other areas was underway.

In the course of 10 years following the war there continued construction of residential houses according to custom projects: e.g. house in Chavchavadze Avenue (1954; author K. Sokolova-Porakishvili), two houses in Kamo Street (1955 – architect M. Melia; 1964 – architects G. Melkadze, L. Kharashvili and Sh. Kavlashvili), a house in Nikoladze Street (1949; author A. Mimoshvili), two houses in Marjanishvili Square (1947-1948; designed by architect M. Melia), etc.

There also continued experiments directed at application of historical architecture: e.g. facade reconstruction of former Zoo-veterinary Institute and Communications House (1954; architects S. Revishvili and I. Chkhenkeli), administrative building in Rustaveli Avenue (1958; architects K. Chkheidze and M. Chkhivadze), etc. The best sample illustrating this trend is the central block of Government House (1953; architects V. Kokorin and G. Lezhava).

In early 1950'ies, after corresponding decision taken by the central government, architectural development of Tbilisi underwent noticeable changes. Starting with the second half of 1950'ies apartment blocks are built on large unoccupied land plots; housing development is implemented en masse, industrially, according to typical projects. Prefabricated structures are used for intensive development of Saburtalo (authors A. Bakradze, D. Grdzeldze, I. Kavlashvili and Sh. Kavlashvili), Dighomi (authors N. Mikadze, I. Mosulishvili, I. Chkhenkeli), Gldani (authors T. Bochorishvili, B. Geldiashvili) Districts of Tbilisi.

Though Soviet architecture, apart from rare exceptions, conformed to certain standards, we can list a significant number of buildings of important architectural value. E.g. the former Bridge and Road Design Office – highly original building designed by architect Gogi Chakhava – the only Soviet construction, recognized as an innovation of international importance. Another building with refined architecture is the former Labor Palace (architect Revaz Bairamashvili), which currently houses Tbilisi City Hall – and, of course, this list will be incomplete without Tbilisi Philharmony (architect Vano Chkhenkeli, engineer-constructor – Sh. Gazashvili) and Sports Palace (1961; architects V. Aleks-Meskhisvili and I. Kasradze, engineer D. Kajaia). Apart from that, there are several Soviet-time residential constructions, which can be described as architecturally valuable.

Notable constructions built in the last three decades of the Soviet regime (the 1960'ies-1980'ies) are as follows: administrative center in Pushkin Square (1971; architects G. Melkadze, N. Kvartskhava), Industrial Achievement Exhibition Center (1971; architects L. Mamaladze, V. Nasaridze, J. Papinashvili, V. Peikrishvili), Chess and Alpine Sports Club (1973; architects V. Aleks-Meskhisvili and G. Gudushauri); hotels "Kolkheti" (1962; architects T. Tevzadze and N. Jobadze), "Iveria" (1967; architect O. Kalandarishvili in cooperation with I. Tskhomelidze) and "Ajara" (1975; architect M. Melia); a number of scientific-research institutes and higher education establishments: Agricultural Institute (1967; architects V. Aleks-Meskhisvili, G. Gabashvili), new block of Tbilisi State University (1968; architects S. Bejanov, Sh. Kachkachishvili, M. Shavishvili, M. Shubladze), Soil Science, Agricultural Chemistry, Melioration and Agricultural Engineering Research Institutes (1967; architects T. Alaverdashvili, M. Kakabadze), central library of the Academy of Sciences (1969; architects G. Lejava and I. Liberman), Institutes of Mathematics (1970; architects G. Lejava and V. Tsukhishvili) and Oriental Studies (1975; architect L. Kiladze); Spa Medicine Research Institute (1958; architect I. Zaalishvili), 1200-place National Clinical Hospital (1974; architects K. Alexandrov, Sh. Kachkachishvili, G. Kvitatania, A. Uskov), Ortho-laryngological Clinic (1975; architects V. Abramishvili, G. Mirianashvili, L. Jandieri); transport constructions – the lower terminus of Funicular (1971; architects G. Batiashvili and T. Kutateladze, artist V. Kokiashvili), Bus Terminal (1973; architects R. Kiknadze, Sh. Kavlashvili and V. Kurtishvili, artist Z. Tsereteli); Supermarket "Tbilisi" (1975; architects R. Bairamashvili, D. Morbedadze, L. Medzmariashvili, co-author B. Gordeziani), etc.

In the years following World War II, Georgian architecture followed the cultural rise, which importantly contributed to reconstruction and development of other cities throughout the country. In the 1940'ies there was a large metallurgic plant built 9 km far from Tbilisi. During the war this project had to be terminated, but in 1944 it was relaunched at a new location at a longer distance from the capital. Identification of Rustavi as a new site for this gigantic industrial center was largely due to Zakaria Kurdiani. In cooperation with Nadejda Kurdiani he developed an innovative urban planning project and succeeded in proving this area efficient for a new city. By now, the initial administrative and residential development projects have already been realized in Rustavi.

New master plan of Mtskheta, the ancient capital of Georgia, was developed by architect E. Bagrationi in 1970-1972.

There also started large-scale construction of spas and resorts. New high-rise boarding houses were built in Pitsunda; intensive development of Gagra,

თბილისი დღეს, შარდენის ქუჩა
Present-day Tbilisi; Chardin Street

Kobuleti, Borjomi and Likani, Bakuriani and Tskaltubo resorts was underway.

Tskaltubo spa was in fact created in the Soviet period. More than one health resort was built in this area according to projects designed by L. Melegi, G. Khimshishvili, A. Intskirveli, I. Zaalishvili, V. Chantladze, V. Nasaridze, V. Kedia, N. Solovieva, L. Janelidze, V. Meskhisvili, T. Potskhisvili and other architects.

In the last years of Soviet reign new typical projects were also developed for industrial architecture, according to which 15 tea-processing factories were built in different locations all over Georgia (architects A. Sulakvelidze, T. Gabunia and R. Ivanov; engineers I. Gogoberidze, I. Serebrianski, G. Narsia and others.)

Agricultural architecture developed with a great deal of success. Georgian State Agricultural Project Design Institute, which was for a long period of time managed by architect Nadejda Kurdiani, processed up to 200 projects under her immediate supervision. Cultural centers, clubs, administrative buildings of collective and cooperative farms, electric power stations, etc. were built. Series of typical agricultural construction designs were created; farm designs were developed for Kheta, Varketili, Napareuli, Gagra, Inguri, Nagomari and Natanebi farms, catalogues of typical single-family farmhouse designs were compiled. There started construction of large experimental collective farm villages (speaking about this issue, we should note the activity of Georgian architectural design institutes in the field of experimental village planning and development, namely the work conducted by architect Niko Lagidze and his creative group). Agricultural architecture took into account both modern requirements and Georgian folk house traditions. Special competitions were arranged to identify

სიღებისა და გზების პროექტირების უფილი სამმართველო, თბილისი
Former Bridge and Road Design Office, Tbilisi

რესპუბლიკაში აიგო არაერთი ახალი სასკოლო შენობა, კინო-თეატრი, საბავშვო ბაღი, ბაგა, საზოგადოებრივი და კულტურულ-საყოფაცხოვრებო დანიშნულების სხვა ობიექტი.

საინტერესო მოვლენად უნდა ჩაითვალოს ხევსურეთის და თუშეთის რაიონების კეთილმოწყობის სამუშაოთა დაწყება. შემუშავდა დაბების - გუდანის, ბისოს, ხახმატის და შატილის დაგეგმარების ახალი პროექტები.

ქართული არქიტექტურის დიდი შენაძენია თბილისის მეტროპოლიტენი. იგი ქალაქგეგმარების უდიდესი ღონისძიება იყო და მნიშვნელოვანწილად წყვეტდა სატრანსპორტო პრობლემას. ზაქარია ქურდიანის უშუალო მონაწილეობით და ძალისხმევით 1951 წელს მიღებული იქნა დადგენილება თბილისში მეტროპოლიტენის მშენებლობის შესახებ. არქიტექტორის ხელმძღვანელობით დამუშავდა მეტროპოლიტენის ტრასის სქემა (ინჟინერ გ. ჩომახიძესთან ერთად).

1965 წ. დამთავრდა მეტროპოლიტენის პირველი რიგის პირველი უბნის მშენებლობა დიდუბიდან-რუსთაველამდე (მისი საერთო სიგრძე 6,5 კილომეტრია), რომლის სადგურებია: მინის ზევით „დიდუბე“ (არქიტექტორები ნ. ლომიძე, გ. მოძმანაშვილი, კონსტრუქტორები მ. ქავთარაძე, ი. როზდევინი), „ელექტროდეპო“ (არქიტექტორები ნ. ლომიძე, გ. მოძმანაშვილი, კონსტრუქტორები ლ. კამკამიძე, ა. კოჩაროვი), მინის ქვეშ - „ვაგზლის მოედანი“ (არქიტექტორები ვ. აბრამიშვილი, გ. მელქაძე, კონსტრუქტორები ა. ვინოგრადოვი, ი. კახაძე), „მარჯანიშვილი“ (არქიტექტორები გ. მელქაძე, მ. მელია, კონსტრუქტორები ე. ჩერნო-ივანოვი, როდზევიჩი, ვ. ტატაროვა), „რუსთაველი“ (არქიტექტორები ლ. ჯანელიძე, ო. კალანდარიშვილი, კონსტრუქტორები ა. კურისკო, ა. ლაკერბაი). 1966 წ. ამ ხაზზე პირველი რეისი გააკეთა ცისფერმა ექსპრესმა.

1967 წ. მწყობრში ჩადა მეტროს პირველი რიგის მეორე უბანი სადგურებით „ლენინის მოედანი“ (არქიტ. ვ. მესხიშვილი, კონსტრუქტორები ა. ჩერნო-ივანოვი, შ. გაზაშვილი), „26 კომისარი“ (არქიტ. ა. რევიშვილი, შ. ჩაჩანიძე, კონსტრ. ა. კურისკო, ე. შიოშვილი) და „300 არაგველი“ (არქიტ. გ. ბათიაშვილი, თ. თევ-

ძველი თბილისის უბანი Old Tbilisi quarter

„მანთაშევის სახლი“, ბამბის რიგი, ძველი თბილისი Mantashev House, Bamba Rows; old Tbilisi

ზაძე, კონსტრ. ა. კურისკო, გ. ზამბახიძე). 1971 წ. დამთავრდა მეორე უბნის მშენებლობა და საექსპლუატაციოდ გადაეცა ორი სადგური: □ისანი□ (არქიტ. გ. მოძმანაშვილი, ნ. ლომიძე, კონსტრ. ო. ლორთქიფანიძე, ლ. კამკამიძე) და „სამგორი“ (არქიტ. ნ. ლომიძე, კონსტრუქტორი ვ. სუკაჩევი). ამით დასრულდა მეტროპოლიტენის პირველი რიგის მშენებლობა. თბილისის მეტროპოლიტენის მეორე რიგი, რომლის მშენებლობა მიმდინარეობს 1971 წლიდან, კარდინალურად გადაჭრის სატრანსპორტო პრობლემას.

1975 წ. დამთავრდა ესკალატორიანი მინისქვეშა გადასასვლელის მშენებლობა, რომელმაც კახეთის გზატკეცილი დაუკავშირა სადგურ „სამგორს“ და მოსკოვის პროსპექტს (არქიტ. ნ. ლომიძე, კონსტრ. ლ. აბაშმაძე). 1979 წ. შევიდა ექსპლუატაციაში მეტროპოლიტენის მეორე ხაზი, რომელმაც დააკავშირა სადგურის მოედანი საბურთალოს რაიონს. 1985 წ. ერთდროულად იქნა შეყვანილი ექსპლუატაციაში ორი უბანი: ერთი - „დიდუბის“ სადგურიდან, სადგურ „გურამიშვილამდე“ და მეორე - სადგურ „სამგორიდან“ სადგურ „ვარკეთილამდე“. 1989 წ. ექსპლუატაციაში შე-

კულტურის ცენტრი „პოეზიის სასახლე“, თბილისი Cultural Center "Palace of Poetry", Tbilisi

new series of farmhouses; another initiative was designing of large cattle and poultry farms.

A considerable number of new schools, cinema houses, kindergartens, nurseries, public, cultural and consumer service centers was built all over the country.

Another interesting project that should be specially mentioned in this context is development of Khevsureti and Tusheti Regions: new master plans were created for development of Gudani, Bisio, Khakhmati and Shatili villages.

In 1972 there started construction of experimental collective and cooperative farm settlements.

One of the biggest accomplishments of Georgian architecture is Tbilisi Subway – an important urban planning initiative, which significantly contributed to settling of traffic problem. Subway route was developed under supervision of Zakaria Kurdiani, in cooperation with engineer G. Chomakhidze. Construction project was approved in 1951; first section of Tbilisi Subway with overall length reaching 6.5 km was finished on December 31 1965 and launched on January 11 1966; it included overground stations “Didube” (architects N. Lomidze and G. Modzmanashvili, structural engineers M. Kavtaradze and I. Rozdevich) and “Elektrodepo” (architects N. Lomidze and G. Modzmanashvili, structural engineers L. Kamkamidze and A. Kocharov) and underground stations “Vagzlis Moedani” (architects V. Abramishvili and G. Melkadze, structural engineers A. Vinogradov and I. Kakhadze), “Marjanishvili” (architects G. Melkadze and M. Melia, structural engineers E. Cherno-Ivanov, Rodzevich, V. Tatarova) and “Rustaveli” (architects L. Janelidze and O. Kalandarishvili, structural engineers A. Kurisko and A. Lakerbai).

On November 5 1967 was launched the second section of Tbilisi Subway with stations “Lenin Square” (architect V. Meskhishvili, structural engineers A. Cherno-Ivanov and Sh. Gazashvili), “26 Commissars” (architects A. Revishvili and Sh. Chachanidze, structural engineers A. Kurisko and E. Shioshvili) and “300 Aragveli” (architects G. Batiashvili and T. Tevzadze, structural engineers A. Kurisko and G. Zambakhidze). On May 5 1971 two more stations were added to Tbilisi Subway: “Isani” (architects G. Modzmanashvili and N. Lomidze, structural engineers O. Lortkipanidze and L. Kamkamidze) and “Samgori” (architect N. Lomidze, structural engineer V. Sukachev). Overall length of this part of Tbilisi Subway, built in 1966-1971, reaches 12.5 km; every day it transports approximately 300000 people. Construction of Tbilisi Subway has not finished yet. When fully developed, it will crucially change distribution of traffic in Tbilisi.

On January 20 1975 was finished construction of a 106-meter-long underground passageway with traveling staircase, connecting Kakheti Highway to Samgori Subway Station and Moscow Avenue (architect N. Lomidze, structural engineer L. Abashidze).

In September 1979 the second line of Tbilisi Subway was launched; this 5.8 km subway line connected Saburtalo District with the Central Railway Station.

In November 1985 were launched two new sections of Tbilisi Subway 3.4 km long Didube-Guramishvili section and 2 km long Samgori-Varketili section.

In 1989 were launched subway stations “Sarajishvili” and “Akhmeteli Theater”.

In 2002 was launched 1.2 km long Delisi-Vaja-Pshavela subway connection with one-way traffic.

The third version of Tbilisi master plan, developed by architects G. Shavdia, I. Chkhenkeli, G. Japaridze, A. Jibladze and economists I. Bolkvadze and L. Lortkipanidze for the years 1980-2000, was approved in 1971. As different from previous master plans, this one implied expansion of the city not only lengthwise, following the bed of Mtkvari River upstream, but also in the north-eastern direction, around the Tbilisi Sea. Innovative approach was applied to development of downtown Tbilisi: transverse axis (Mtatsminda and Makhata Hills) was added to the traditional longitudinal axis (Rustaveli and Agmashenebeli Avenues, left and right embankments).

In the 1970'ies there started rehabilitation-reconstruction of the old districts of Tbilisi. In the course of time unique architectural background of Tbilisi was disrupted by overly intensive changes in urban development requirements and required regeneration, which would allow preservation of existing historical monuments.

This highly important process was supervised by professionals. Architect Shota Kavlashvili was one of the first to design reconstruction-regeneration projects for certain historical districts of Tbilisi. The list of specialists working on rehabilitation of historical districts also includes such renowned architects as Giga Batiashvili (reconstruction projects for Chardin Street and its neighborhood – Bamba Rows, K. Leselidze and Dutu Megreli Streets, Carvasla, Sioni Cathedral area and Orbeliantubani quarter, implemented in 1979-1989; several historical buildings, Meidan and Baratashvili Rise areas) and Vaja Orbeladze (author and co-author of several realized and ongoing reconstruction projects in Tbilisi, Signagi, Telavi, Kvareli, Batumi and Mtskheta).

Several important historical sites have been restored or rehabilitated in Tbilisi in the beginning of the 21st century. These are houses in Rustaveli Avenue (2007; architects G. Tsitsishvili, N. Zazunishvili, T. Iakashvili, N. Pirtskhalava), head office of TBC Bank in Marjanishvili Street (2005; architects G. Kiknadze and L. Mushkudiani), Financial Center (former residence of Swedish Vice-consul in Georgia, designed by architect L. Bielfeld) in Marjanishvili Street (2006; architects G. Kiknadze and L. Mushkudiani); Kote Marjanishvili State Drama Theatre (former Public House; prominent sample of moderne style, designed by Russian architect S. Krichinsky and built on orders of Georgian entrepreneur K. Zubalashvili in 1907), exhibition center in Abanotubani (architects G. Gegelia, G. Nadiradze, D. Margvelashvili; engineer-constructor I. Otiashvili, etc.)

Nowadays architectural development of Tbilisi is on the rise – independent builders, real estate development companies enter the market. Intensive compe-

„თიბისი“ ბანკის სათაო ოფისი, თბილისი
Head office of TBC Bank, Tbilisi

საოფისე ბლოკი „მწვანე შენობა“, თბილისი
Green Building Office Block, Tbilisi

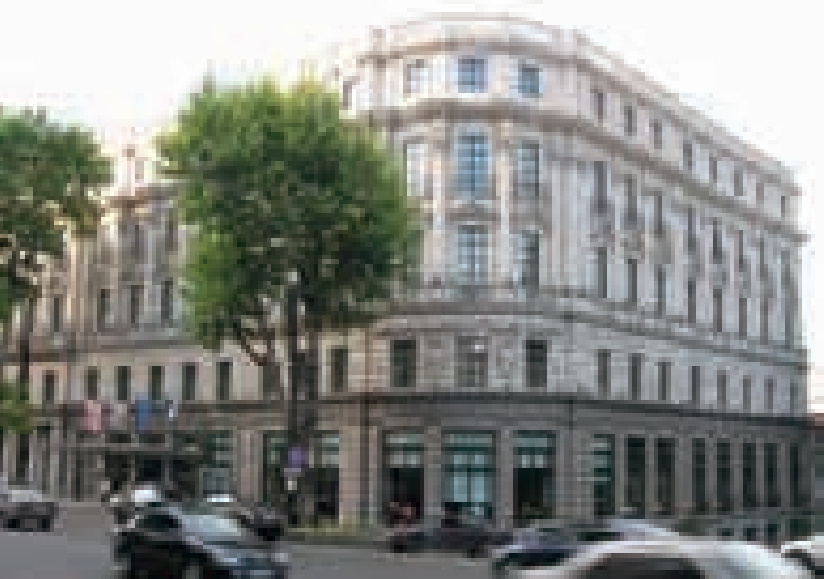

შოთა რუსთაველი სახელობის სახელმწიფო დრამატული თეატრი,
რუსთაველის გამზირი, თბილისი
Rustaveli State Academic Drama Theatre; Rustaveli Avenue, Tbilisi

სასტუმრო „თბილისი მერიოტი“, რუსთაველი გამზირი, თბილისი
Tbilisi Marriott Hotel; Rustaveli Avenue, Tbilisi

ვიდა სადგურები "სარაჯიშვილი" - "ახმეტელის თეატრი". 2002 წელს გაშვებული იქნა ექსპლუატაციაში ერთი უბანი "დელისი-ვაჟა-ფშაველა".

1971 წ. დამტკიცდა თბილისის მესამე გენერალური გეგმა (1980-2000 წწ.; არქიტ. გ. შავდია, ი. ჩხენკელი, გ. ჯაფარიძე, ა. ჯიბლაძე, ეკონომისტები ი. ბოლქვაძე, ლ. ლორთქიფანიძე). წინა გენერალური გეგმებისგან განსხვავებით, იგი ითვალისწინებდა ქალაქის ტერიტორიულ ზრდას არა მარტო სიგრძე, მდინარის აღმა, არამედ განივადაც - ჩრდილოეთ-აღმოსავლეთით, "თბილისის ზღვის" გარშემო. ასლებური ხედვა იყო გათვალისწინებული თბილისის ცენტრისთვის — ტრადიციულ გრძელ ლერძს (რუსთაველის და დ. აღმაშენებლის პროსპექტები, სანაპიროები) ემატებოდა განივი სივრცობრივ-გეგმარებითი ლერძი — მთაწმინდა-მახათის მთა.

სამოცდაათიან წლებში დაიწყო ისტორიული უბნების რეაბილიტაცია-რეკონსტრუქციის პროცესები. ამ მეტად საპასუხისმგებლო სამუშაოს სათავეში პროფესიონალები ჩაუდგნენ. თბილისის ქალაქურობას, მისი ისტორიული უბნების განუმეორებლობას უზუსტესი მასშტაბურობა განსაზღვრავდა, მაგრამ დრომ მოიტანა და ახალი ცხოვრების დამკვიდრებას რამდენიმე უნიკალური ისტორიული ძეგლი შეენირა, შესაბამისად მომენტალურად დაირღვა ქალაქის განუმეორებელი არქიტექტურული ქარგა. მას სჭირდებოდა რეგენერაცია - სიციცხლისუნარიანობის შენარჩუნება, რადგან ის რაც ღირებულია ისტორიას არ უნდა ჩაბარდეს.

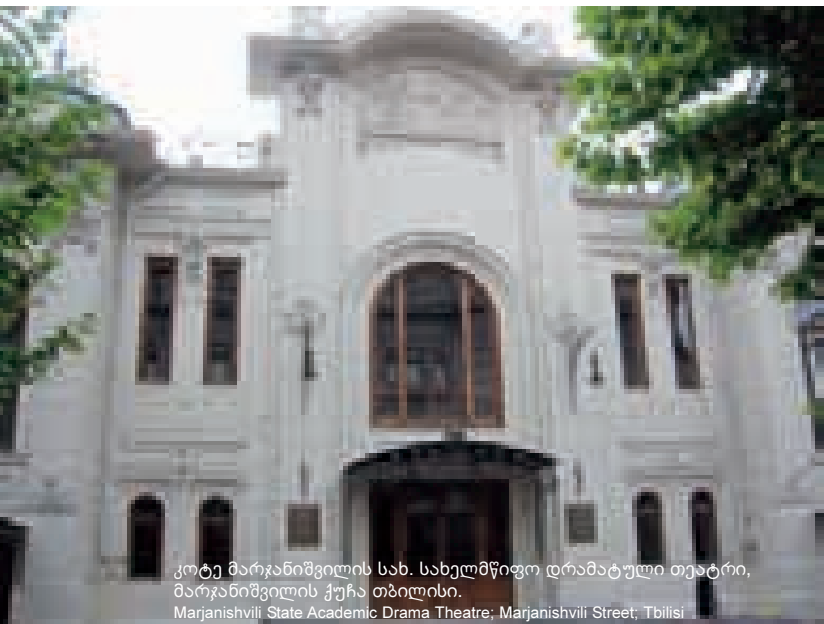
არქიტექტორ შოთა ყავლაშვილის პროექტით თბილისის ისტორიული ნაწილის, გარკვეული მონაკვეთის განაშენიანების რეკონსტრუქცია-რეგენერაცია ჩატარდა (იგი ამ სასიკეთო საქმის ერთ-ერთი პიონერი იყო). ისტორიული უბნების აღდგენაზე წლების მანძილზე მუშაობდა არქიტექტორი გიგა ბათიაშვილი. მისი პროექტებით დასრულდა შარდენის ქუჩისა და მისი მიმდებარე ტერიტორიების - ბაშბის და რკინის რიგების, კ. ლესელიძისა და დუტუ მეგრელის ქუჩების, ღვინის აღმართის, ქარვასლის, სიონის ტაძრის მიმდებარე ტერიტორიის და ორბელიანთა უბნის განაშენიანების რეკონსტრუქცია-რეგენერაცია (1979-1989), ძველი თბილისის ცალკეული შენობები. გ. ბათიაშვილი ავტორია "მედიის" ქეთევან ნამებულის გამზირის და ბარათაშვილის აღმართის მიმდებარე ტერიტორიის რეკონსტრუქცია-რეგენერაციის პროექტებისა.

ისტორიული უბნების რეკონსტრუქციისა და აღორძინების პროექტზე მუშაობს, არქიტექტორი ვაჟა ორბელაძე. იგი არის თბილისში მთელი რიგი შენობების რეკონსტრუქციისა და ახალი შენობების პროექტების ავტორი. მისი უშუალო ხელმძღვანელობით თუ თანაავტორობით საქართველოს ისტორიულ ქალაქებში (სიღნაღი, თელავი, ყვარელი, ბათუმი, მცხეთა) მიმდინარეობს აღდგენითი სამუშაოები.

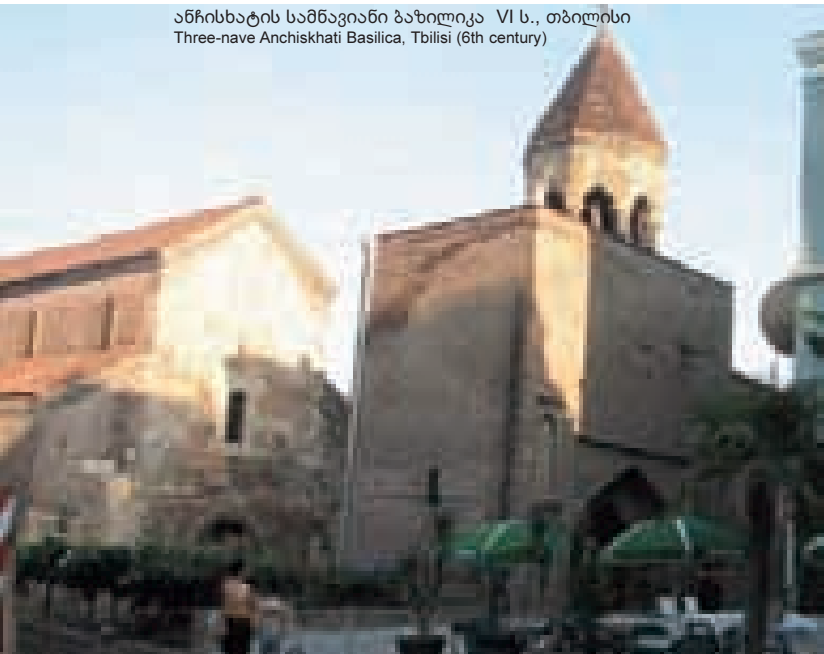
დედაქალაქში საუკუნის დამდეგს რამდენიმე მნიშვნელოვანი ისტორიული შენობა, უბანი, თუ ბაღი აღდგა და რეკონსტრუქციადა, მათ შორის: შენობები რუსთაველის გამზირზე (2007 წ. არქ. გ. ციციშვილი, ნ. ზაზუნაშვილი, თ. იაქაშვილი, ნ. ფირცხალავა), "თბილისი" ბანკის ცენტრალური ოფისი (ყოფ. ცენტრალური უნივერსიტეტი) მარჯანიშვილის ქუჩაზე (2005 წ. ავტ. არქ. გ. კიკნაძე, ლ. მუშუკუდიანი), ფინანსური ცენტრი (ყოფ. კავკასიის რეგიონში შვედეთის ვიცე კონსულის სახლი. არქ. ლ. ბილფელდი) მარჯანიშვილის ქუჩაზე (2006 წ. ავტ. არქ. გ. კიკნაძე, ლ. მუშუკუდიანი), მარჯანიშვილის სახელობის სახელმწიფო თეატრი (ყოფილი "სახალხო სახლი" ქართველი მენარმის კ. ზუბალაშვილის დაკვეთით აიგო 1907 წელს, პეტერბურგელი არქიტ. ს. კრიჩინსკის პროექტით. ნაგებობა მოდერნის სტილის ნიმუშია), საგამოფენო ცენტრი აბანოთუბანში. (ავტ. გ. გეგელია, გ. ნადირაძე, დ. მარგველაშვილი, კონსტრ. ი. ოტიაშვილი) და სხვა.

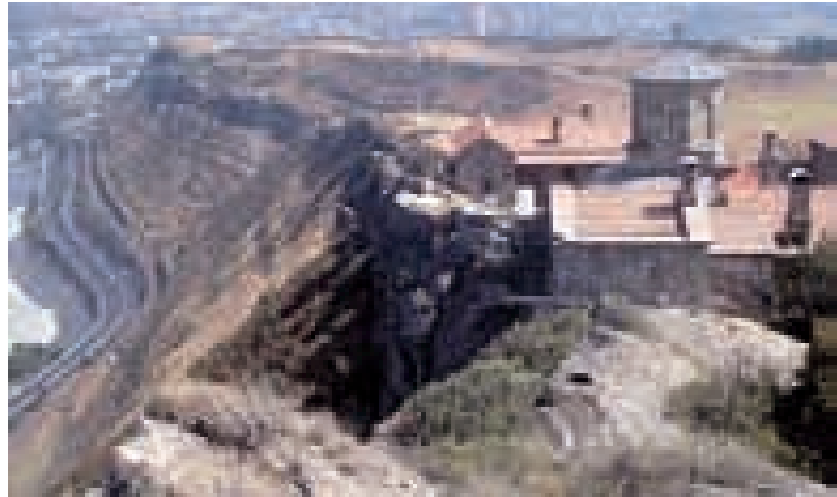
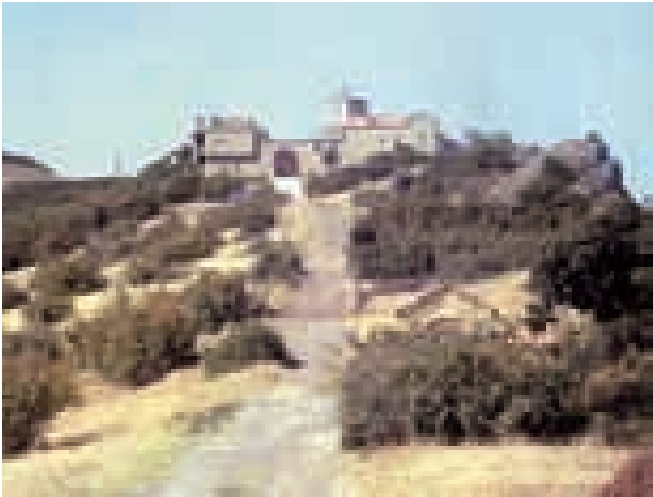
დღეს, საქართველოს არქიტექტურის ისტორიაში კიდევ ერთი, ახალი ეტაპი დაიწყო. პოსტსაბჭოთა სივრცეში ძველი სტერეოტიპები დაინგრა, გამოჩნდნენ კერძო მენაშენეები, დევლოპერული კომპანიები. სამშენებლო სექტორში კონკურენციამ და გაზრდილმა მოთხოვნამ განაპირობა ის, რომ ყველას უნდა კარგად აშენებულ, არაორდინალური იერსახის მქონე სახლში ცხოვრება. კონკურენტულმა გარემომ მენაშენეების გემოვნება დახვეწა. არქიტექტორებს, არქიტექტორს მეტი ასპარეზი მიეცა. ამასთან, სამშენებლო სექტორში გაიზარდა ინვესტიციების მოცულობა, მშენებლობის სეგმენტები, რაც დღეს ძალზე აქტუალურია. თბილისში შენდება თაუნჰაუსი - ქალაქის ტიპის საცხოვრებელი სახლი, თავისი ინფრასტრუქტურით. იმ შეზღუდვების შემდეგ, რომლებიც საბჭოთა პერიოდში იყო, ადამიანებს მიეცათ შესაძლებლობა, ეცხოვ-

კოტე მარჯანიშვილის სახ. სახელმწიფო დრამატული თეატრი, მარჯანიშვილის ქუჩა თბილისი.
Marjanishvili State Academic Drama Theatre; Marjanishvili Street; Tbilisi

ანჩისხატის სამნავიანი ბაზილიკა VI ს., თბილისი
Three-nave Anchiskhati Basilica, Tbilisi (6th century)

იოანე ნათლისმცემლის შობის XXI საუკუნის დედათა საგანე-მონასტერი მცხეთასთან
Of John the Forerunner Hermitage near Mtskheta. A 21st Century Convent.

რათ კორპუსში და ჰქონდათ ისეთი ბინა, როგორც სურდათ. ამან სრული დაბნეულობა გამოიწვია - მოსახლეობის ერთი ნაწილი თამამ ექსპერიმენტებსაც კი არ უშინდებოდა, თუმცა, საზოგადოდ, გარდამავალ პერიოდს ახასიათებს ერთი უკიდურესობიდან, მეორეში გადასვლა. ახლა, ვნებები შედარებით დაცხრა და საცხოვრებელი სახლების არქიტექტურა, დიზაინი, ექსტერიერი, ინტერიერი დაიხვეწა და ახლო მომავალში მთლიანად უპასუხებს თანამედროვე არქიტექტურულ მოთხოვნებს.

ქალაქი, თანდათან ლოგიკურ ურბანულ განვითარებამდე მივიდა. მის შუაგულში მდებარე ქარხნები დაიშალა, უსახური შენობები დაინგრა. თუ გასული საუკუნის მიწურულს, ძირითადად, მხოლოდ საცხოვრებელი სახლები შენდებოდა, ახლა გაჩნდა მოთხოვნა თანამედროვე ბიზნეს თუ კულტურულ ცენტრებზე. იქმნება ექსკლუზიური შენობა-ნაგებობები. ამ მხრივ აღსანიშნავია დავითაშვილის ქუჩის ბოლოში - მთაწმინდის კალთებზე აღმოცენებული სამ ბეტონის ყვავილი - "პოეზიის სასახლე", რომლის ავტორი შოთა ბოსტანაშვილია. ეს შენობა არქიტექტორმა საკუთარი ხელით გამოძერწა. იგი დღევანდელი ტექნიცისტური და პრაგმატული ეპოქის საპირისპირო ძალისხმევაა. ამ შენობამ ორი საერთაშორისო პრემია მიიღო.

იმედი ვიქონიოთ, მიმდინარე პროცესები თანმიმდევრულად განვითარდება და საინვესტიციო გარემო ხელსაყრელი იქნება, ეს კი ნიშნავს, რომ მრავალფეროვან არქიტექტურულ სპექტრს მივი-

ღებთ.

ჩვენდა სამწუხაროდ, ამდენი წლის მანძილზე ვერ მოხერხდა, რომ ქალაქის გენგეგმა თანდათანობით, დროის შესაბამისად დახვეწილიყო და თავისი პერსპექტიული განვითარების სტრატეგია ჰქონოდა. გენგეგმა, მართო არქიტექტურა არ არის. ეს არის სოციოლოგია, ეკონომიკა, საინჟინრო ნაწილი, გეოლოგია, გეოდეზია, წყალკანალი... მოკლედ, იგი ერთი მთლიანი კომპლექსური დოკუმენტია, რომელიც ამ საკითხებზე ერთდროულად, სერიოზულ, ეტაპობრივ, გეგმიურ მუშაობას მოითხოვს.

განსაკუთრებით, ბოლო პერიოდში, ქალაქი ქოტურად და არამართლზომიერად ვითარდებოდა. შედეგად მივიღეთ, ის, რომ სანაშენე სივრცეში გაჩნდა ე.წ. "ორმოები" და დეველოპერებმა სწორედ მათი დაკავება დაიწყეს. პოსტსაბჭოთა სივრცეში არსებულმა განუვითახობამ (თუ არ ჩავთვლით ერთეულ გამონაკლისს), არქიტექტურის სრული იგნორით, უხარისხო მშენებლობები წარმოშვა. მაგრამ მოვიდა დრო, როდესაც თანამედროვე სტანდარტების მქონე არქიტექტურაზე საქართველოშიც გაჩნდებოდა მოთხოვნა. დედაქალაქის განვითარების ახალი გენერალური გეგმა არქიტექტურის სამსახურმა განხილვისთვის კომპეტენტურ ორგანიზაციებს წარუდგინა. განხილვის მთავარი მიზანი იყო რეკომენდაციების მიღება და გენერალურ გეგმაში ხარვეზების აღმოფხვრა. მინათსარგებლობის გენერალურ გეგმაზე არქიტექტურის სამსახური (გენგეგმის კოორდინატორი პაპუნა ძიძიგური,

თბილისის არქიტექტურის სამსახურის ურბანული დაგეგმარების დეპარტამენტის მთავარი სპეციალისტი) დეველოპერებსა და სხვადასხვა საერთაშორისო ორგანიზაციების წარმომადგენლებთან ერთად ორი წლის განმავლობაში მუშაობდა. აღნიშნული დოკუმენტი ქალაქ თბილისის ტერიტორიების გამოყენებისა და განაშენიანების რეგულირების კომისიამ განიხილა და დასამტკიცებლად საკრებულოს წარუდგინა. ერთთვისანი საჯარო განხილვის და ხარვეზების გამოსწორების შემდეგ, საკრებულომ გენერალური გეგმა დაამტკიცა. გეგმის დამტკიცებამ ბევრ უაზრო და უშედეგო შეკითხვას აარიდა დეველოპერები. პროექტთან დაკავშირებით ძალიან ბევრ შენიშვნას ჰქონდა ადგილი, ბევრი გათვალისწინებული იქნა, ზოგიერთი ჯერ კიდევ სამსჯელოა.

დღეს საქართველოს დედაქალაქს ოცდათვრამეტწლიანი პაუზის შემდეგ განვითარების ახალი გენერალური გეგმა აქვს. ახალი დოკუმენტის შესაბამისად ინტენსიურად ვლინდება აუცილებელი ქალაქგეგმარებითი ნიშნები, რაც გულისხმობს მოედნების, გამზირების, რეკრეაციული ზონების მოწყობას, ხიდების და მაგისტრალების მშენებლობას, მთავარი ქუჩების, საზოგადოებრივი საფეხმავლო ინფრასტრუქტურის გამართვას, კონკრეტულად განსაზღვრულ ტერიტორიულ განვითარებას.

ახალი გენგეგმის მიხედვით, სამრეწველო ზონა მომავალში ქალაქის გარეუბანში განვითარდება (აეროპორტთან), რკინიგზის ცენტრალური სადგური თბილისის ზღვაზე გადავა. გამოთავისუფლდება დიდუბე-ნაძალადევის გამყოფი, რკინიგზის ინფრასტრუქტურით დაკავებული საკმაოდ ვრცელი ტერიტორია, სადაც მრავალფუნქციური საქალაქო ცენტრი განთავსდება. რკინიგზის სადგურები ნავთლულში და დიდუბეში დარჩება, მცხეთასა და გარდაბანს შორის, აეროპორტის გავლით, თანამედროვე ტიპის ტრამვაი - "ეურო-თრემი" იმპორტავებს; გეგმით გათვალისწინებულია ორთაჭალჭესის გაუქმება და მტკვრის დონის ოთხი მეტრით აწევა, რაც მნიშვნელოვნად გააუმჯობესებს სანიაღვრე ქსელის მუშაობას და სხვა.

საქართველოში ბევრი უცხოელი არქიტექტორი მუშაობს. გამოცდილების გასაზიარებლად, ეს კარგია ქართველი არქიტექტორებისთვის. თბილისში მალე აღიმართება 40-50-სართულიანი ცათამბჯენები. მშენებლობის პროცესში ქართველი არქიტექტორები თანამშრომლობენ უცხოელ სპეციალისტებთან. შენობის აეროდინამიკის, კონსტრუქციების და საიჟინრო ნაწილის თაობაზე კონსულტაციებს იღებენ საერთაშორისო კომპანიებისგან. მისაღებია, ალბათ, რომ თბილისის ძველ უბნებში, იქ, სადაც ამის შესაძლებლობა არის, ულტრათანამედროვე არქიტექტურის შენობები აიგოს. ძველ უბანში განაშენიანება მაინცდამაინც ძველის აშენებას როდი ნიშნავს, მთავარია, ისტორიული ძეგლი არ განადგურდეს, დაცული იქნას და შესაბამისად არქიტექტურულად საინტერესო სინთეზი შეიქმნას. ყოველი ახალი მოცულობა აუცილებლად უნდა იყოს შერწყმული იმ უბნის გარემოსთან, სადაც ავსენებთ. არ უნდა დაიწრდილოს ძველი თბილისის პენი, რომელიც ასე ძალზე ხიბლავს ყველას. თბილისის ქალაქურობა თავიდანვე განსაზღვრა განაშენიანების ურბანულობამ, ეს დღესაც ნათლად ჩანს ძველ უბნებში შემორჩენილი საზოგადოებრივი თუ საცხოვრებელი ობიექტებით, მათი ურთიერთკავშირით. ამიტომ ყველაფერი უნდა გაკეთდეს იმისთვის, რომ მომავალი თაობისთვის აღვადგინოთ, დავტოვოთ და ავაშენოთ ქალაქის ისტორიულ ნაწილში ის, რაც განაპირობებდა მის ქალაქურობას და დედაქალაქურობას.

და, მაინც, ამ ეტაპზე, როცა ქვეყანაში, შემოქმედებითი წინააღმდეგობებით სავსე გარდამავალი პერიოდის, თვითგამორკვევისა და თვითდამკვიდრების პროცესში იქმნება საშუალო, კარგი, საუკეთესო თუ უნიკალური - არქიტექტურა უთუოდ იქნეს გარკვეულ, განსაზღვრულ სახეს და ზუსტად ასახავს ეპოქის სულისკვეთებას.

ნინო ლალიძე
არქიტექტორი, ჟურნალი "სტილის" რედაქტორი

შინაგან საქმეთა სამინისტროს ახალი შენობა
Newly constructed building of the Ministry of Internal Affairs of Georgia

tion in construction sphere is caused by increased demand on original design and high-quality construction. Competitive environment urges developers to refine their architectural taste; there are incomparably more new opportunities for architectural progress. On the other hand, the amount of investments in construction sector has grown considerably; a new architectural type – townhouse (residential building with relevant infrastructure) – appeared in our city. After the long period of restrictions people finally got an opportunity to arrange their living environment exactly how they wanted. This caused a total confusion and the general tendency of lurching from one extreme to another, which became the main characteristic feature of this transitional period. This was a way of expressing protest against the Soviet architecture. Now that the situation has somewhat simmered down, exterior and interior design palette became more refined and diverse, more in tune with the requirements of modern architecture.

Our city gradually reached the stage of logical urban development. Gigantic factories located in the middle of Tbilisi closed down, irrelevant constructions were razed. As different from the end of the 20th century, when only residential houses were built, demand on modern business and cultural centers increases dramatically. Notable sample of this new trend is the Palace of Poetry – three flowers of concrete, grown in the end of Davitashvili Street, at the foot of Mtatsminda Mountain – this project, designed by architect Shota Kavlashvili, is a protest against the modern pragmatic and technocratic world (our evaluation is totally unbiased: this project won two international awards). If (hopefully) this process develops consistently and the investment environment is positive, architectural background of Tbilisi will grow more and more diverse.

Unfortunately, during all these years there has been no opportunity to adjust the master plan of Tbilisi in accordance with a consecutive development strategy. Especially that apart from architecture this process also involves a great deal of research, stage-by-stage development and purposeful planning in fields of sociology, economics, engineering, geology, geodesy, etc.

In such a situation the city has been developing in a chaotic and incompetent manner. As a result, there appeared holes in the urban background, which the developers started to occupy. Universal chaos of the post-Soviet period, complete negligence of architectural values, resulted in low-quality development. But there came a time when demand on high-quality architecture complying with modern standards appeared even in Georgia. Architectural Service Department of Tbilisi City Hall submitted new version of Tbilisi master plan to the competent organizations for review, aiming primarily at receiving expert recommendations and eliminating possible drawbacks. Architectural Service Department (master plan development coordinator Papuna Dzidziguri, chief expert of the urban development section of Architectural Service Department) had been working on the land-tenure master plan for two years in cooperation with real estate developers and representatives of different international organizations. The resulting document was studied by the Territory Utilization and Development Control Commission and submitted for approval to Tbilisi Sakrebulo. After one month of open discussion and adjustment of drawbacks Sakrebulo approved the master plan, which answered many urgent questions. The number of remarks expressed in connection with the project was rather important; many of them have been taken into account and some are still to be discussed.

At present, after the 38-year-long break, Tbilisi finally has a new master plan. Based on this document new urban planning benchmarks are now being identified; squares, avenues, recreational zones are developed, bridges and thoroughfares are built; streets and pedestrian infrastructure are redecorated; purposeful territorial development is underway.

According to the new master plan, the industrial zone will move to one of city outskirts (Lilo area located near the airport) and the Central Railway Station will be transferred to Tbilisi Sea. Moving of railroad will liberate a large territory between Didube and Nadzaladevi Districts, which will be developed into a multi-functional city center. Navtlugi and Didube Railway Stations will remain; Mtskheta and Gardabani will be connected by a modern "Euro-tram" line, passing through the airport; Ortachala Hydro-electric Power Station will be canceled and the level of water in Mtkvari will rise by 4 meters, which will significantly improve the functioning of drainage system. Another project incorporated into the new master plan implies creation of an underground natural gas reservoir, capable of supplying the city with natural gas during a week in emergency cases.

There are many foreign architects working in Georgia – this is really beneficial for Georgian architects in terms of exchanging the experience. Very soon, 40-50-level high-rises will be built in Tbilisi with the assistance of international companies providing consultations on aerodynamics and structural engineering. Probably we should not be so aggressive toward the idea that the architectural background of old Tbilisi might be diversified with ultramodern constructions where possible – development of old districts does not necessarily mean construction of old-fashioned buildings; the most important goal of this process is to preserve historical monuments and ensure their efficient synthesis with new architecture. Every new construction should be integrated with the architectural setting of the environment where it is built, without disturbing the overall image of old Tbilisi, which charms everyone so much.

Urban character of Tbilisi was always determined by relevant character of its development – even now, one can clearly see this by observing public constructions in the old districts of the city, their interconnection. All possible efforts should be applied to restoring and preserving for future generations the legacy, which used to identify Tbilisi as a city and the center of Georgia.

NINO LAGHIDZE
Architect, editor of *STYLE* magazine

სასტუმრო რედისონი - ივერია
Hotel Radisson - Iveria

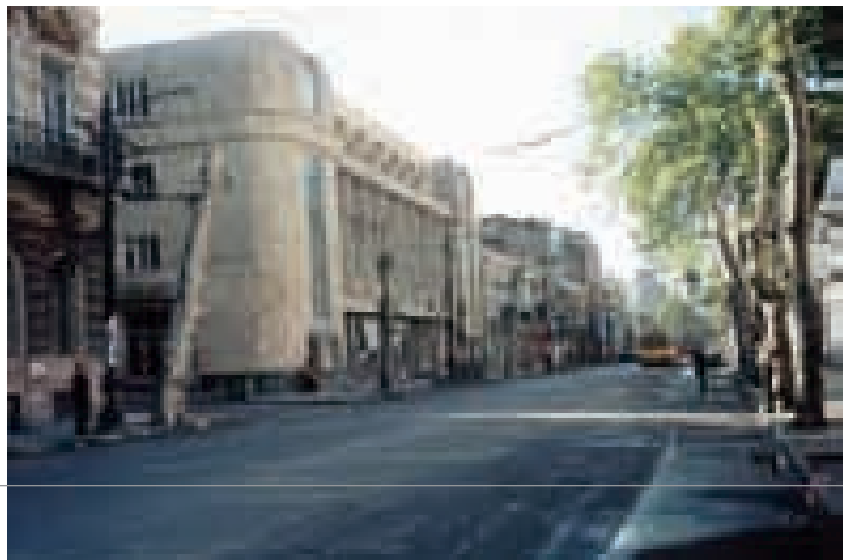
საოფისე შენობა ჭავჭავაძის გამზირზე, თბილისი
Bussines building in Chavchavadze ave. Tbilisi

თანამედროვე
ქართველი არქიტექტორები

Contemporary
Georgian Architects

თბილისის ნ. დუმბაძის სახ. ცენტრალური სახელმწიფო საბავშვო თეატრი 1998-2007 წწ. (თ. შაშიაშვილთან ერთად)
Nodar Dumbadze Central Youth Theater, Tbilisi, 1998-2007 (in cooperation with T. Shashiashvili)

გურამ აბულაძე
Guram Abuladze

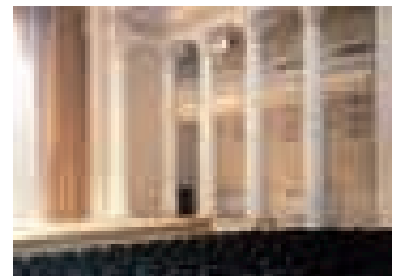
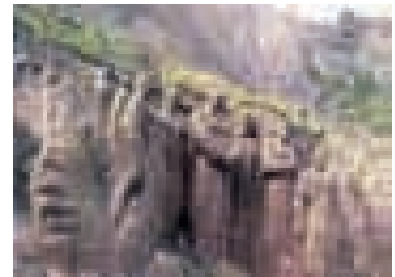
საქართველოს დამსახურებული არქიტექტორი.
1964 წელს დაამთავრა საქართველოს პოლიტექნიკური ინსტიტუტი. სადიპლო-
მო ნამუშევარში, „ბარათაშვილის ქუჩის რეკონსტრუქცია ქ. თბილისში“, მიიღო
პირველი პრემია საბჭოთა კავშირის არქ. სპეციალობის კურსდამთავრებულთა
ნამუშევრების დათვალეიერება-კონკურსში. აღნიშნული ნამუშევარი ექსპონირებუ-
ლი იყო არქიტექტურთა საერთაშორისო კავშირის VI კონგრესისადმი მიძღვნილ
გამოფენაზე პარიზში, 1965 წელს.
სხვადასხვა დროს, გ. აბულაძის ავტორობით რეალიზებულია მრავალი პროე-
ქტი, რომელთა შორის გამოირჩევა საცურაო აუზი სანაპიროზე, თბილისში (1982 წ.
აღინიშნა სსრკ მინისტრთა საბჭოს პრემიით); თბილისის სახელმწიფო კონსერვა-
ტორიის დიდი საკონცერტო დარბაზის რეკონსტრუქცია-რესტავრაცია
(1998 წ. აღნიშნულია საქ. არქ. კავშირის მიერ, როგორც წლის საუკეთესო
ნამუშევარი); რუსთაველის თეატრის მცირე დარბაზის რეკონსტრუქცია-რესტავრა-
ცია; „თერგდალეულთა“ მემორიალური კომპლექსი დარიალის ხეობაში დ.
ყაზბეგთან; საქართველოს ექსპოზიცია კაიროსა (1972 წ.) და პოზნანის (1980 წ.)
საერთაშორისო გამოფენებზე (მათ დამსახურეს აღნიშნული გამოფენების დიდი
ოქროს მედლები); თბილისის სახელმწიფო საბავშვო თეატრის რეკონსტრუქცია;
ვერის პარკის რეკონსტრუქცია; საზოგადოებრივი და სავაჭრო ობიექტების მოწყო-
ბა და მხატვრული გაფორმება საქართველოსა და უცხოეთის სხვადასხვა ქალაქში.
გ. აბულაძე შემოქმედებითი მოღვაწეობის პარალელურად ეწეოდა სამეცნიერო-
პედაგოგიურ საქმიანობას - იყო საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის,
არქიტექტურის, ურბანიტიკისა და დიზაინის ფაკულტეტის სრული პროფესორი.

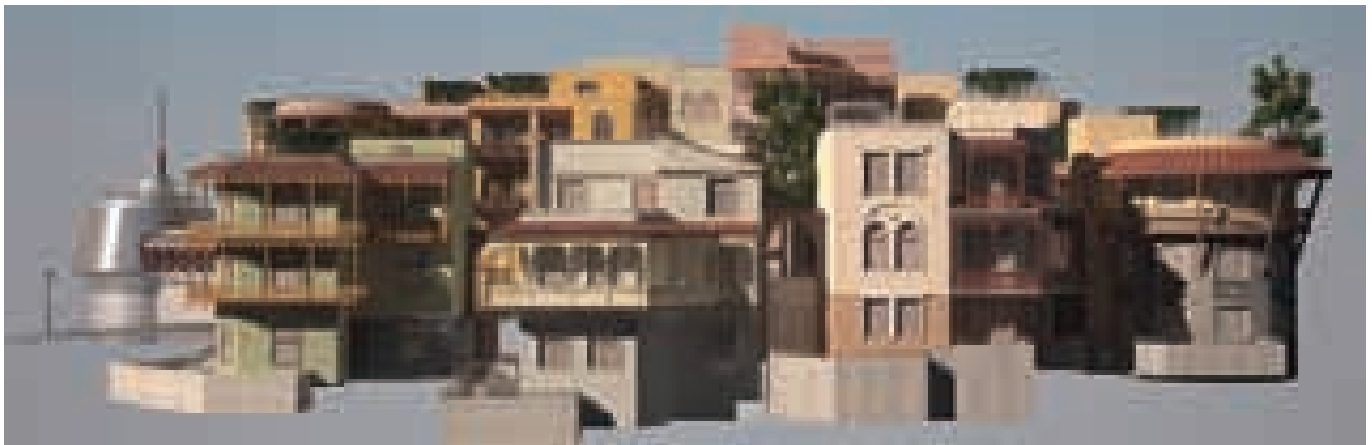
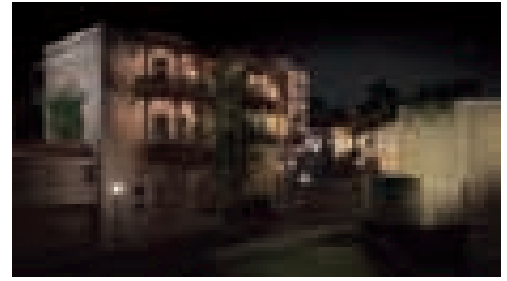
Honored architect of Georgia.

Graduated from Georgian Polytechnic Institute in the 1964; his graduation project
"Reconstruction of Baratashvili Street, Tbilisi" won the first prize at the USSR exhibition of graduation
papers in architecture and was displayed at the exhibition organized during the Sixth UIA Congress in
Paris in 1965.

A significant number of Guram Abuladze's projects have been realized at different times. The
most important of them are a swimming pool at Mtkvari Quay, Tbilisi (awarded the prize of USSR
Council of Ministers in 1982); reconstruction-restoration of the large concert hall in Tbilisi State
Conservatory (credited as the best work of the year by the Union of Architects of Georgia in 1998);
reconstruction-restoration of the Small Hall of Rustaveli Drama Theater; memorial complex
"Tergdaleulebi" in Dariali Gorge, near Stepantsminda; Georgian exposition at Cairo (1972) and Poznan
(1980) International Exhibitions (both expositions were awarded golden medals); reconstruction of
Tbilisi State Youth Theater; reconstruction of Vere Park; design of public and trade constructions in
Georgia and various foreign cities.

Parallel to architectural practice Guram Abuladze engaged in teaching and scientific research -
he was professor at the Architecture, Urban Development and Design Faculty of the Georgian
Technical University.

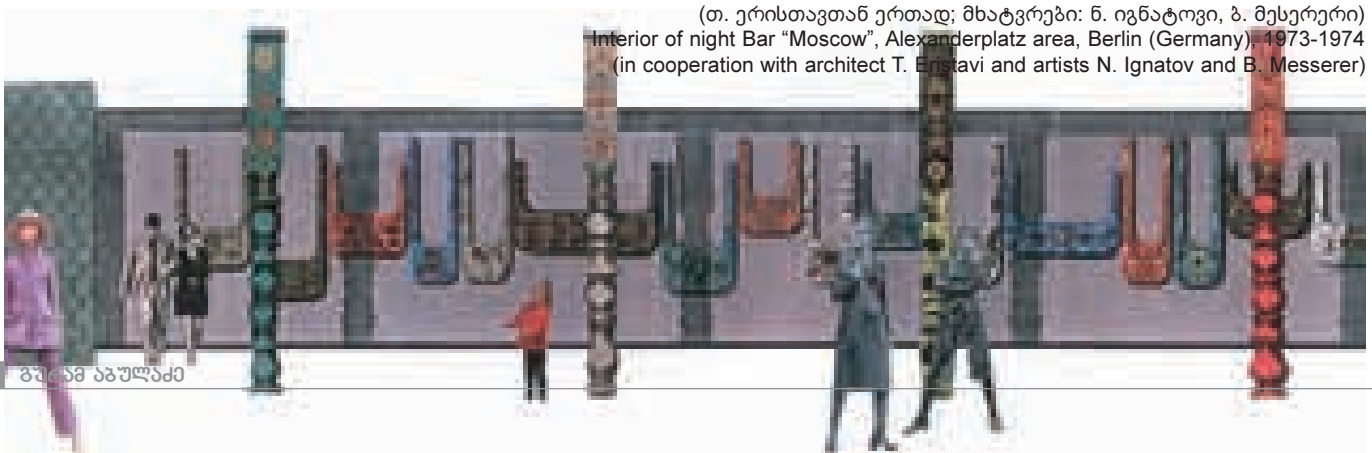

თაბორის მთის განაშენიანება ქ. თბილისში 2009 წ.
ვ. ორბელაძესთან, თ. შაშიაშვილთან, ი. გორგაძესთან, ნ. ჩხეიძესთან და პ. ძიძიგურთან ერთად;
Tabor Mountain development, Tbilisi, 2009 (in cooperation with V. Orbeladze, T. Shashiashvili, N. Chkheidze and P. Dzidziguri)

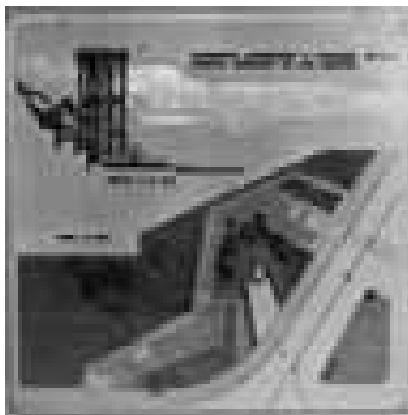
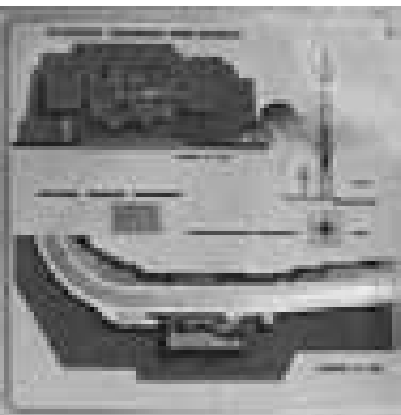
ეკლესია ს. ჯიხაიში. 1991 წ.
გ.გ. აბულაძესთან ერთად
Church in Jikhaishi Village, 1991
(in cooperation with G.G. Abuladze Jr.)

ღამის ბარის „მოსკოვი“ ინტერიერი ალექსანდერ პლაცთან ქ. ბერლინში (გერმანია), 1973-74 წწ.
(თ. ერისთავთან ერთად; მხატვრები: ნ. იგნატოვი, ბ. მესერერი)
Interior of night Bar "Moscow", Alexanderplatz area, Berlin (Germany), 1973-1974
(in cooperation with architect T. Enstavi and artists N. Ignatov and B. Messerer)

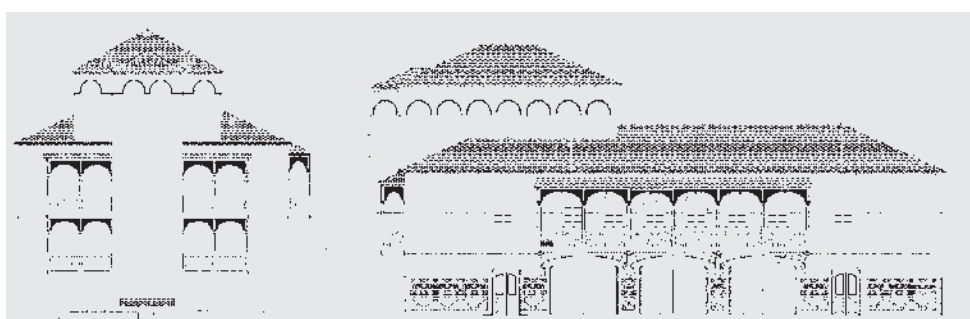

სასტუმრო კომპლექსი რიყეზე, ევროპის მოედანთან ქ. თბილისში, 2008-2009 წწ. (ვ. ორბელაძესთან და თ. შაშიაშვილთან ერთად)
Hotel complex in Rike, near Europe Square, Tbilisi, 2008-2009 (in cooperation with architects V. Orbeladze and T. Shashiashvili)

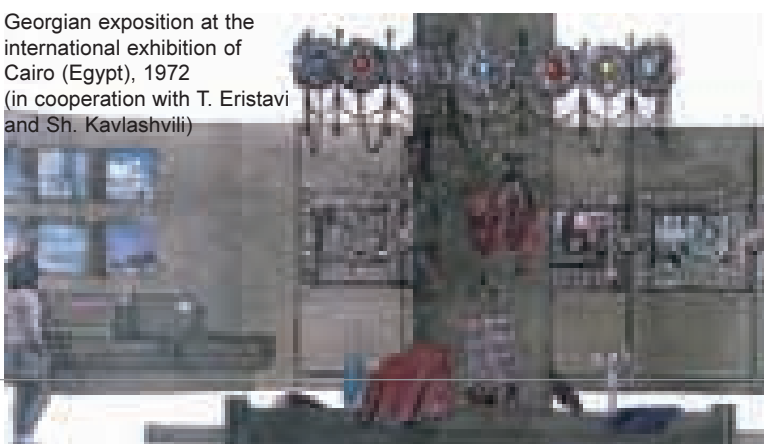
ენგურის კომპლექსური არქიტექტურულ-მხატვრული გაფორმება. 1979 წ. (ა. ჩიკოვანთან, ნ. ჯანშიაშვილთან, გ. მიქიაშვილთან და გ. ჯანშიაშვილთან ერთად; მხატვარი ა. მჭედლიშვილი)
Architectural design of Enguri Hydro-electric Power Station, 1979 (in cooperation with architects A. Chikovani, N. Janshiashvili, G. Mikiashvili and G. Janshiashvili and artist A. Mchedlishvili)

სამწვანე „რიონი“ არბატზე, ქ. მოსკოვში (რუსეთი), 1969 წ.
Restaurant "Rioni" in Arbat, Moscow

სასტუმრო „სოლომონი“ ქ. სიღნაღში, 2007 წ.
ვ. ორბელაძესთან, ზ. ორბელაძესთან და თ. შაშიაშვილთან ერთად
Hotel "Solomon" in Signagi, (in cooperation with V. Orbeladze, Z. Orbeladze and T. Shashiashvili)

Georgian exposition at the international exhibition of Cairo (Egypt), 1972 (in cooperation with T. Eristavi and Sh. Kavlashvili)

საქართველოს გამოფენის ექსპოზიცია საერთაშორისო ბაზრობაზე ქ. კაიროში (ეგვიპტე), 1972 წ.
(თ. ერისთავთან და შ. ყავლაშვილთან ერთად)

Architects are artists; their medium is called imagination. Yet whereas the painter simulates a new world , the Architect intervenes in the real one, thereby establishing new realities.

არქიტექტორები.ჯი
Architects.ge

1985

2009

პარტნიორები: ლევან მუშკუდიანი, გაგა კიკნაძე.
დაარსდა 2004 წლის ნოემბერში.
პერსონალი: 24 - არქიტექტორები, კონსტრუქტორები, ოფისი.

partners: Levan Mushkudiani, Gaga Kiknadze
established: November 2004
Staff: 24 - architects, structural, office

Uznadze 18/5
0102 Tbilisi
Georgia

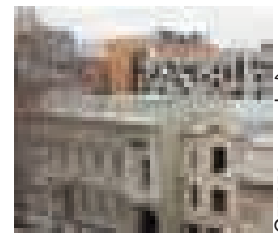
T + 995 32 910 703
F + 995 32 910 704

architects@arch.ge
www.arch.ge

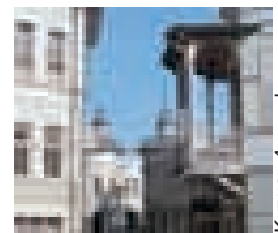
architects.ge

BANKS - ბანკები

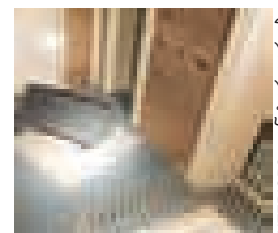
OFFICES - ოფისები

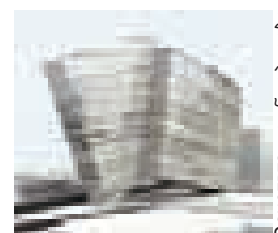
KURASI- ქუთაისი

HOUSINGS - სახლები

INTERIORS - ინტერიერები

CONCEPTS - კონცეპტები

REHABILITATIONS - რეაბილიტაცია

BANKS - ბანკები

თბილისი ბანკის სათავმო ოფისი
TBC Bank headquarters

თბილისი ბანკის სათავმო ოფისი
TBC Bank headquarters

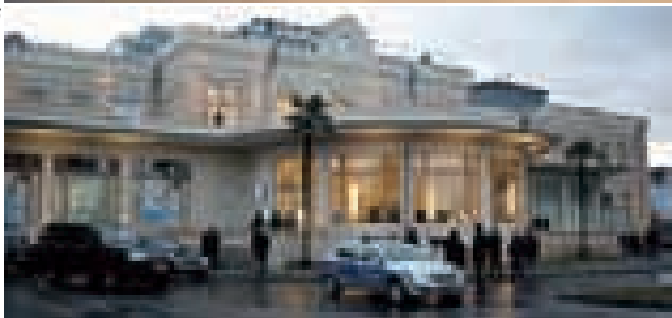
REHABILITATIONS - რეაბილიტაცია

BANKS - bankebi

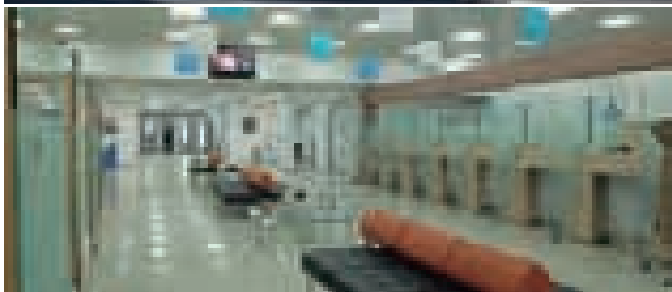

ბი-თი-ეი ბანკის სათავო ოფისი
BTA Bank headquarters

თბილისი ბანკის სათავო ოფისი ბათუმში
TBC Bank Batumi HQ

თბილისი ბანკის ფილიალები
TBC Bank Branches

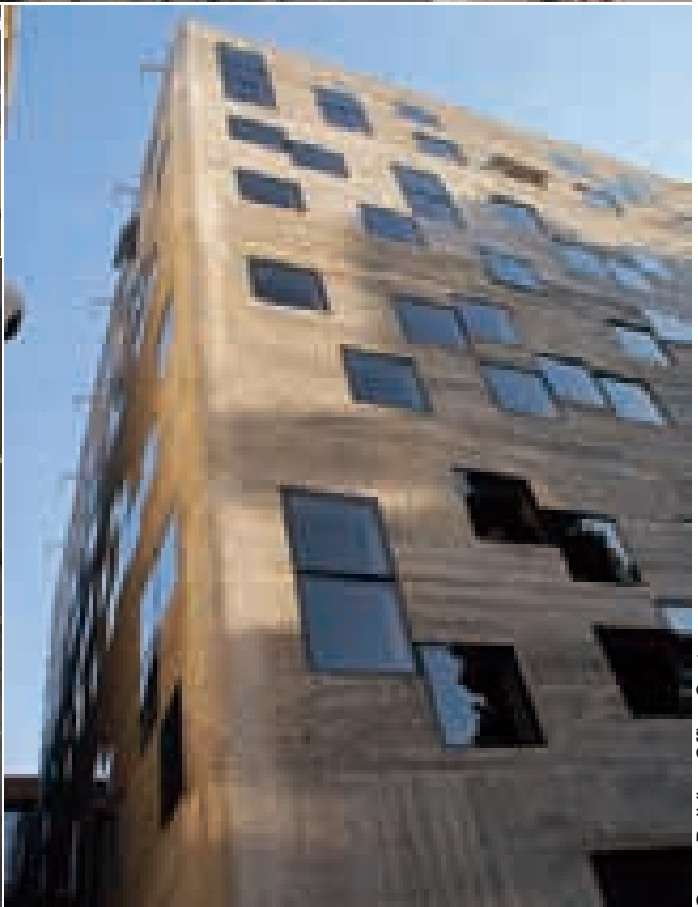
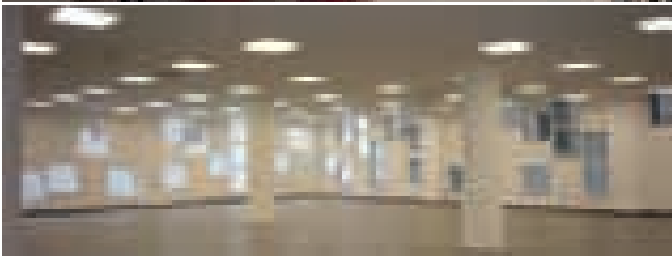
ბი-თი-ეი ბანკის სათავო ოფისი
BTA Bank headquarters

REALIZATIONS - რეალიზებული პროექტები

Green Building Office Center
საოფისე ცენტრი "მწვანე შენობა"

Green Building Office Center
საოფისე ცენტრი "მწვანე შენობა"

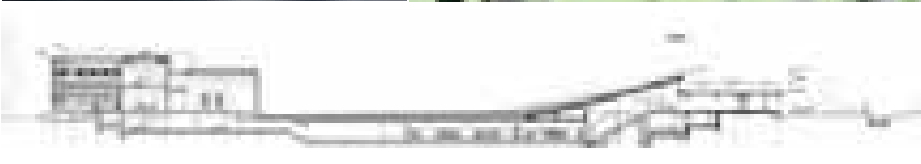
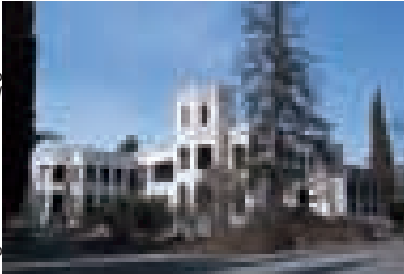

REALIZATIONS - რეალიზებული პროექტები

Mukhrani Winery
მუხრანის ღვინის ქარხანა

Mukhrani Palace
მუხრანის სასახლე

REHABILITATIONS - რეაბილიტაცია

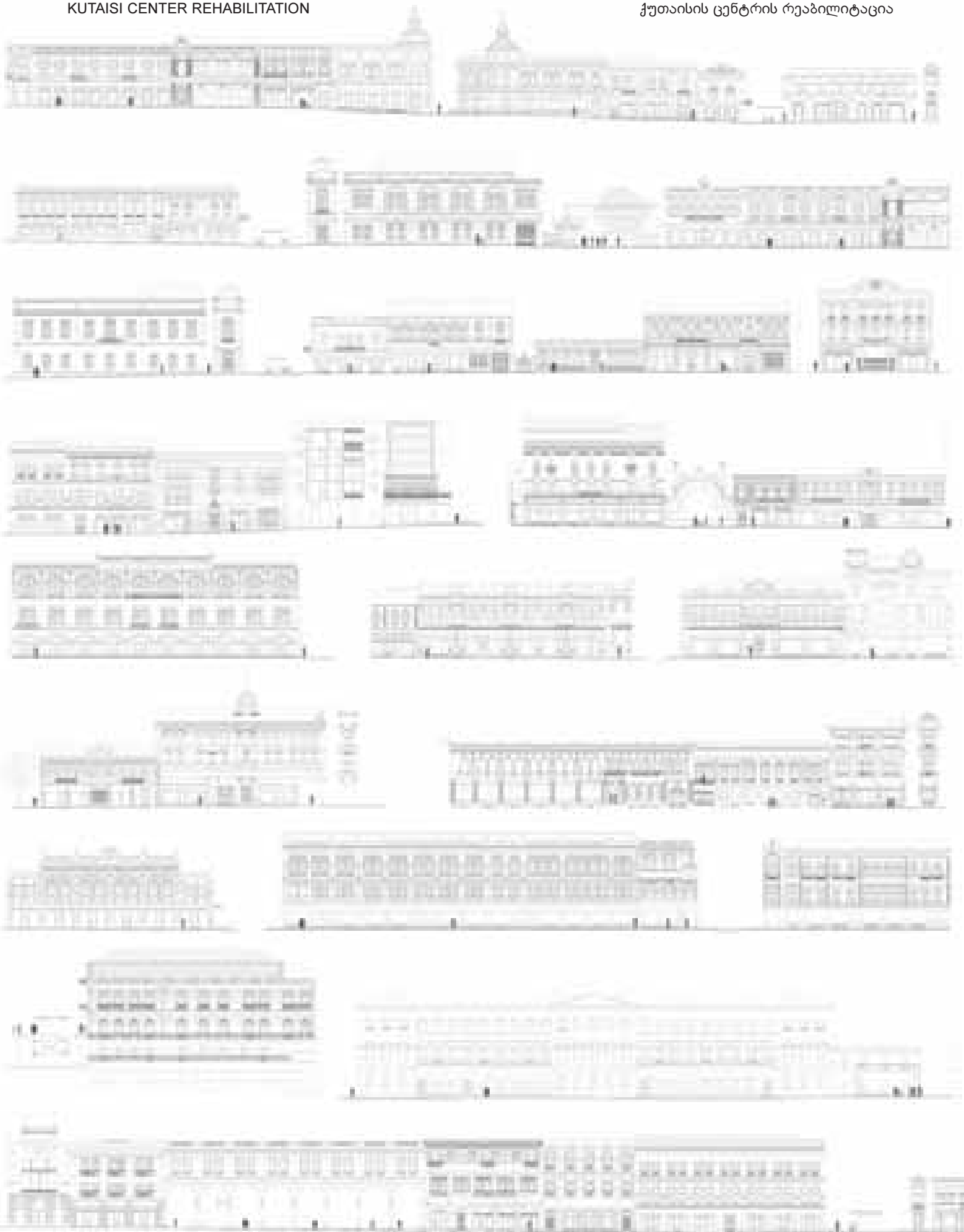

Mantasheff Rows
მანთაშეფის როგები

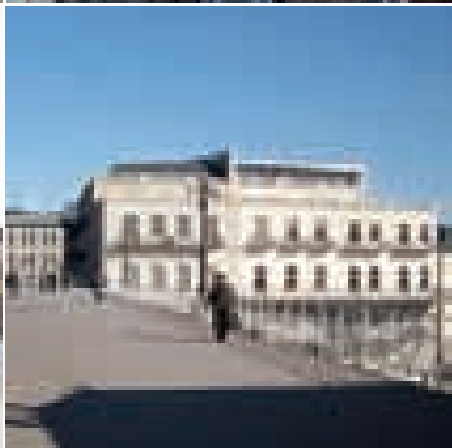
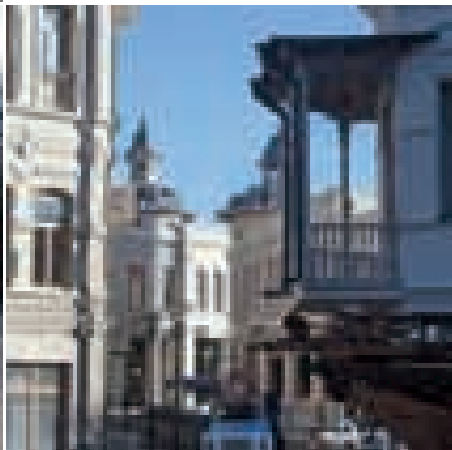
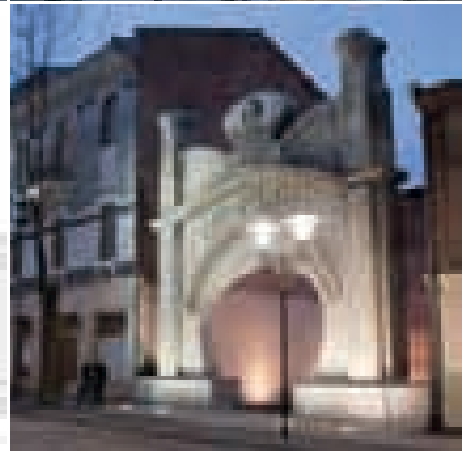
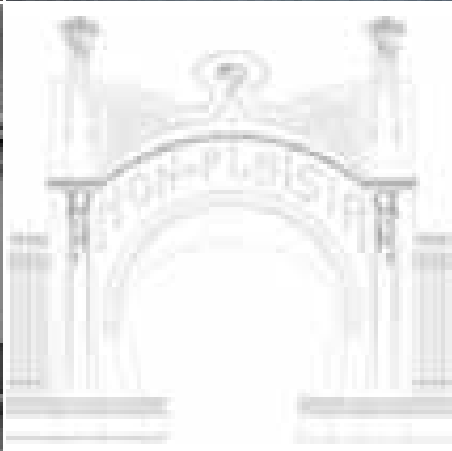
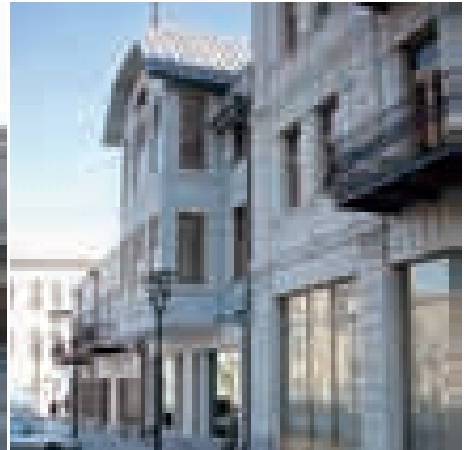
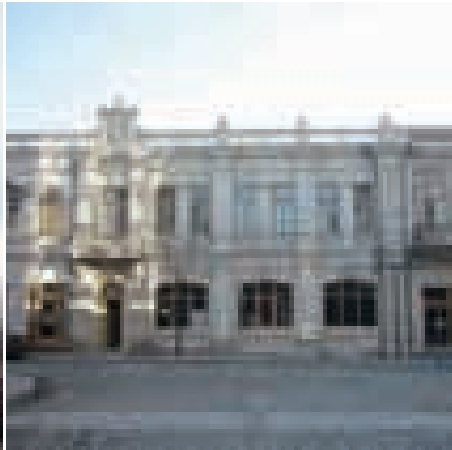
KUTAISI CENTER REHABILITATION

ჭუთაისის ცენტრის რეაბილიტაცია

KUTAISI CENTER REHABILITATION - ქუთაისის ცენტრის რეაბილიტაცია

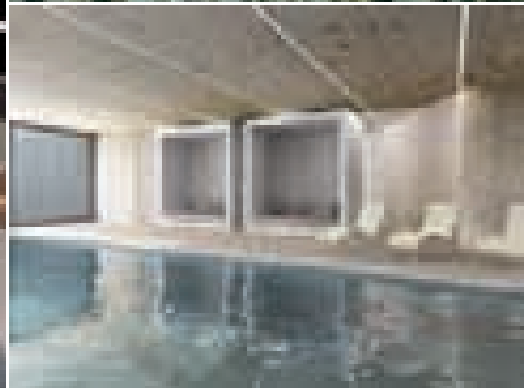

HOUSING - სახლები

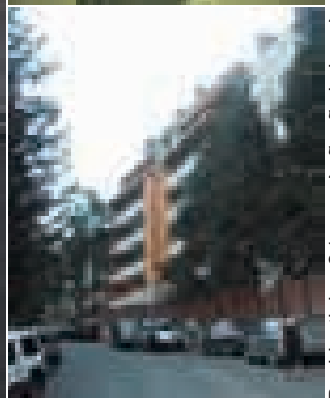
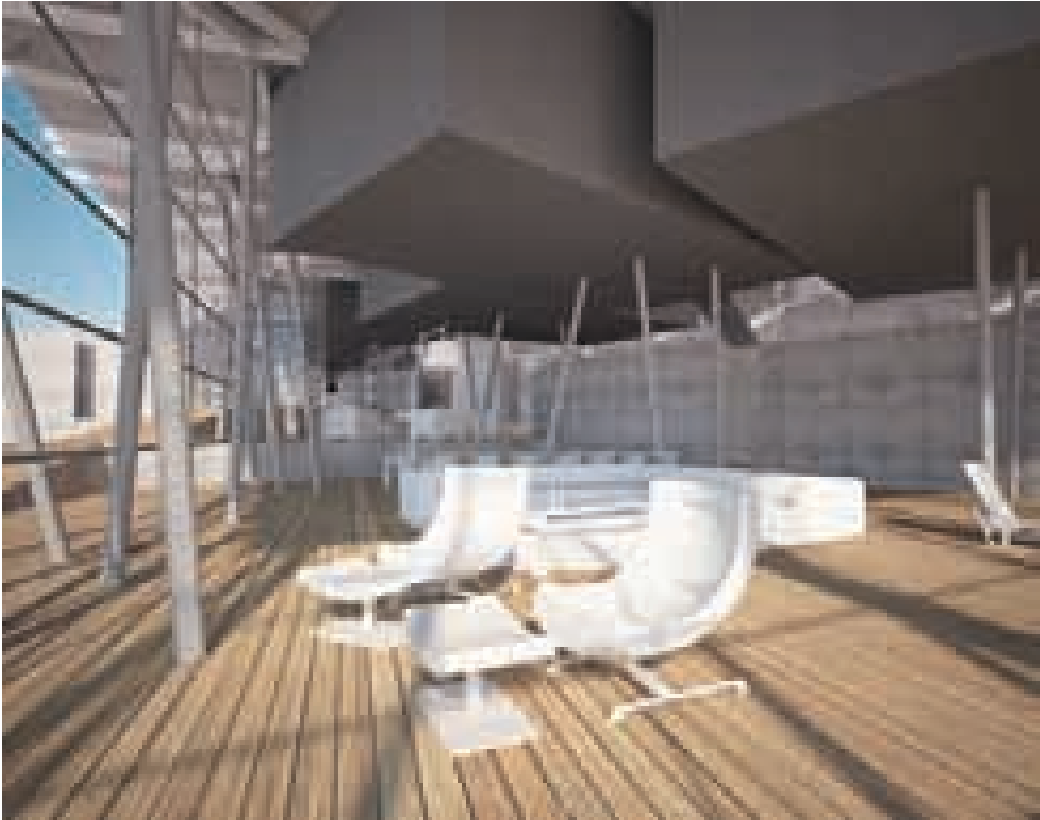
Private House in Tskneti - კერძო სახლი წუნეთში

House in Tskneti - სახლი წუნეთში

HOUSING - სახლები

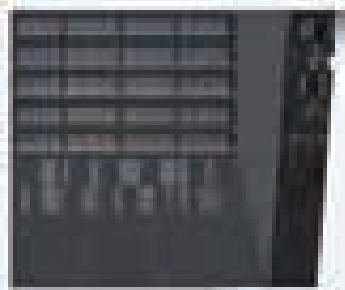
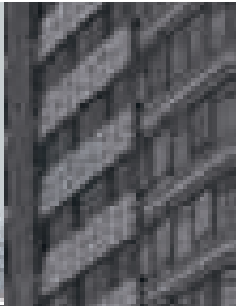
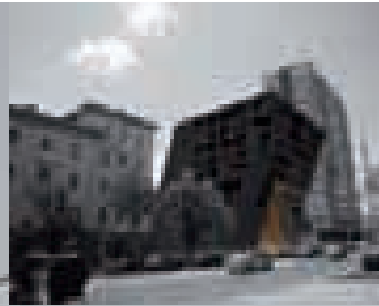
Privates houses - კერძო სახლები

Privates houses - კერძო სახლები

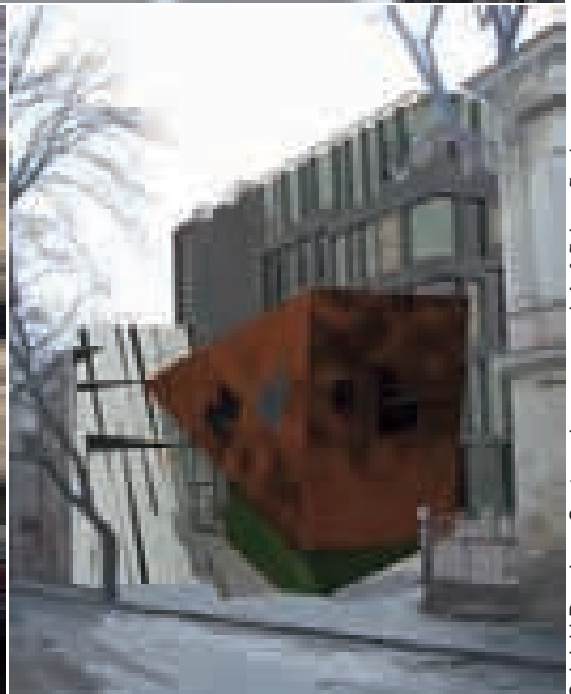
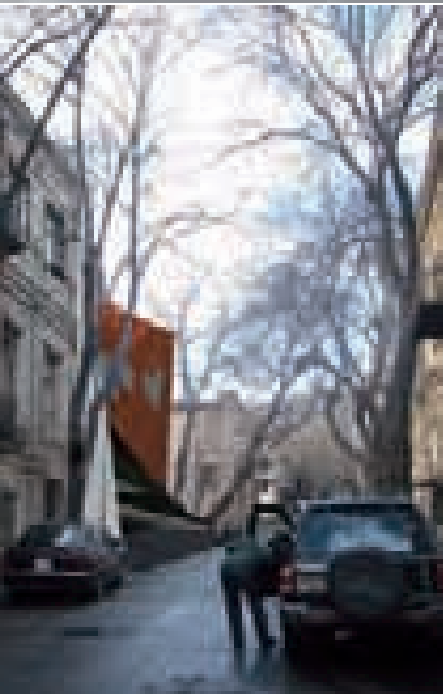
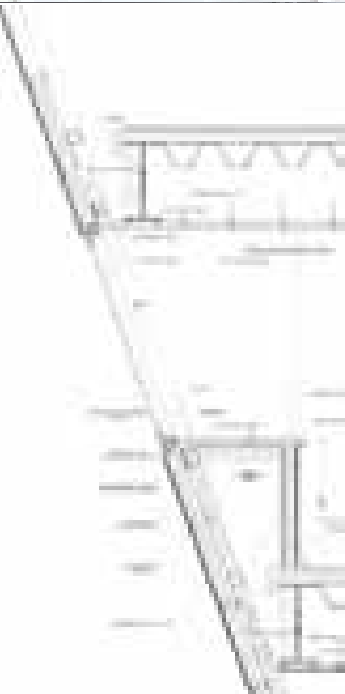
Residential - მრავალბინიანი სახლები

UNDER CONSTRUCTION - მშენებარე

vake plaza multifunctional - მრავალფუნქციური კომპლექსი "ვაკე პლაზა"

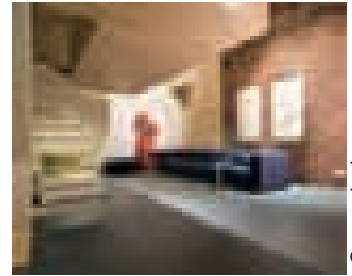
Sololaki Bussines Center - სოლოლაკის ბიზნეს-ცენტრი

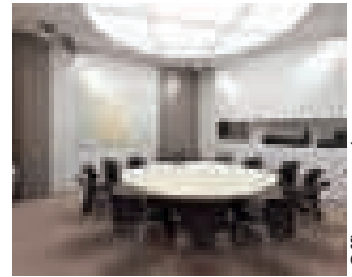
INTERIORS - ინტერიერები

Opera design - ოპერა დიზაინი

Opera design

Office - ოფისი

House - სახლი

Pool - საცურაო აუზი

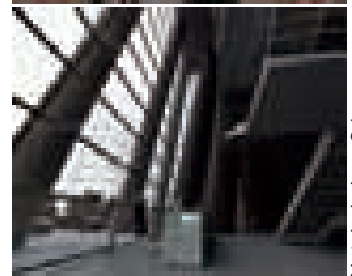
Restaurant - რესტორანი

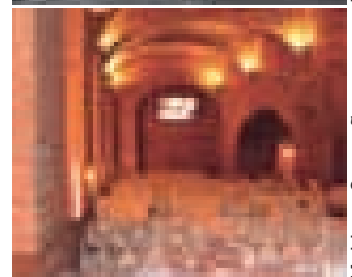
Restaurant-რესტორანი

TBC Bank Branch - თიბისი ბანკის ფილიალი

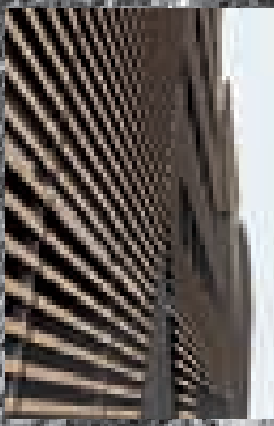
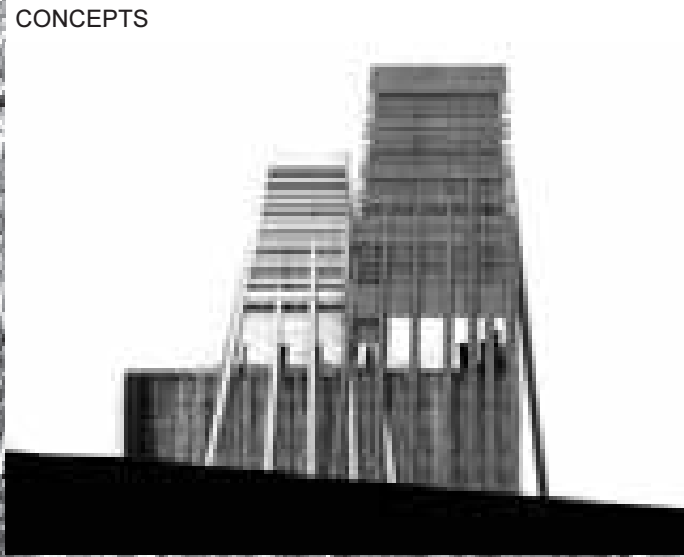

Hotel - სასტუმრო

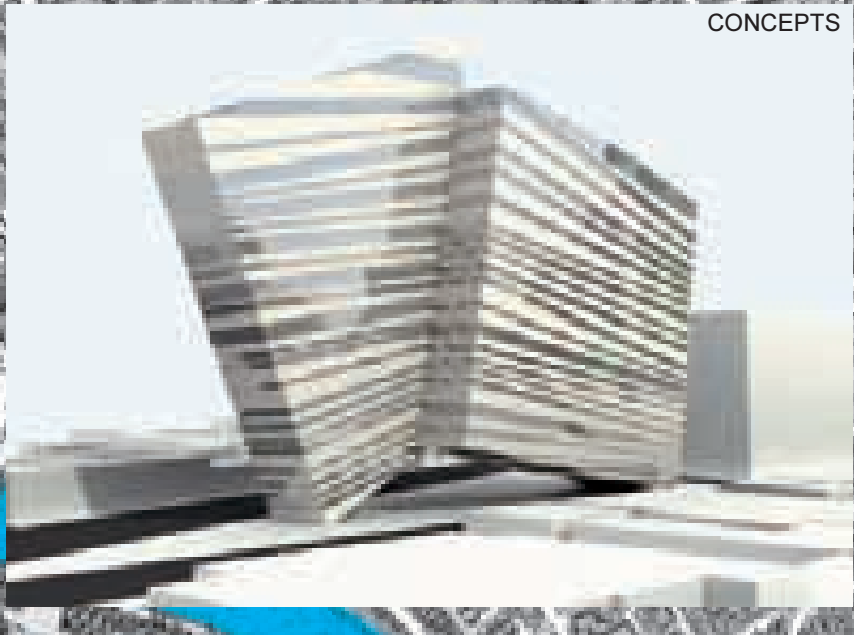

Meidan - მედიანი

CONCEPTS

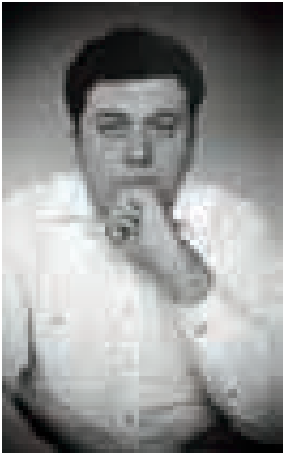
CONCEPTS

არქიტექტურულ-დიზაინერული ჯგუფი Architectural & Design Group

ზაკარია (შაკრი) ქურდიანი.

1994 წ. დაამთავრა თბილისის სახელმწიფო სამხატვრო აკადემიის არქიტექტურის ფაკულტეტი.

1997 წ. დაამთავრა მოსკოვის არქიტექტურული ინსტიტუტი.

1989-1992 წლებში მუშაობდა არქიტექტურულ სტუდია “რაკურსში”, სადაც არქიტექტორ ალექსანდრე (ალიკო) ქურდიანის ხელმძღვანელობით, როგორც თანაავტორმა მიიღო მონაწილეობა, 4 ობიექტის დამუშავებაში, მათ შორისაა: ქ.თბილისში მთაწმინდის ზედა პლატოზე არსებული მთაწმინდის პარკის მთავარი შენობის და ფუნქციური ზედა სადგურის რეკონსტრუქცია, ქ. თბილისში სპეციალიზირებული სასკოლო-სასპორტო სკოლის კომპლექსი ჩარგაის ქუჩაზე

1994-1996 წლებში მუშაობდა ქ.მოსკოვში სს “კურორტპროექტი” არქიტექტორის თანამდებობაზე, სადაც მისი მონაწილეობით და თანაავტორობით დაპროექტდა 3 ობიექტი, მათ შორის: ქ. მოსკოვში ადმინისტრაციული კომპლექსი ლენინის პროსპექტზე.

1997-1998 წლებში მუშაობდა გერმანიაში, ქ. კიოლნი – “IPP-ingenurburo Fur Bauwesen Prof. Dr. Ing. Polonyi und Partner GmbH” და შემდგომ ქ. შტუტგარტში – “Horst Haag – Diplomingenieur Freier Architect BDA”, არქიტექტორის თანამდებობაზე, სადაც მისი მონაწილეობით დაპროექტდა და განხორციელდა

ბრციელდა ხუთი ობიექტი, მათ შორის: ქ. ქსანტენის არქეოლოგიური მუზეუმი, სასტუმრო “Art-Eco-Hotel” 60 ადგილზე ქ. შტუტგარტში, საცურაო აუზი “Freizeitbad Mittweida” ქ. დრეზდენში.

1998-2000 წლებში მუშაობდა შპს “ანი-არქიტექტორებში” პროექტების მთავარი არქიტექტორის თანამდებობაზე, სადაც მონაწილეობა მიიღო 11 ობიექტის დაპროექტებასა და მშენებლობაში, მათ შორის: საგამოფენო დარბაზი თბილისის ისტორიულ ნაწილში, მარჯანიშვილის მოედნის რეკონსტრუქცია, საკონკურსო პროექტი “ქორთიარდ მერიოტი”, თავისუფლების მოედანზე.

2000-2001 წლებში მუშაობდა არქიტექტურულ სტუდია “რაკურსში”, სადაც არქიტექტორ ალექსანდრე (ალიკო) ქურდიანის ხელმძღვანელობით დამუშავდა და განხორციელდა შვიდი ობიექტი, მათ შორისაა: საცხოვრებელი სახლი ქ. თბილისში, ი. ჭავჭავაძის გამზირზე, სასტუმრო “კოხტა გორა” 50 ადგილზე დაბა ბაკურიანში, ინდივიდუალური საცხოვრებელი სახლი ქ. თბილისში იმედაძის ქუჩაზე.

2001-2003 წლებში მუშაობდა შპს “ლუკოილ-ჯორჯია“-ს მთავარი არქიტექტორად და დიზაინერად, სადაც მისი ავტორობით განხორციელდა ქ. თბილისში 5 ავტოგასამართი სადგურისა და 2 ნავთობ-პროდუქტების საცავი ბაზების პროექტირება და მშენებლობა.

2001 წლიდან დღემდე მუშაობს თბილისის სახელმწიფო სამხატვრო აკადემიის არქიტექტურის ფაკულტეტზე ასისტენტ-პროფესორის თანამდებობაზე, 2005-2006 წლებში ხელმძღვანელობდა არქიტექტურის საფუძვლების კათედრას.

2003 წლიდან დღემდე არის შ.პ.ს. “არქიტექტურულ-დიზაინერული ჯგუფი“-ს დამფუძნებელი და დირექტორი. სადაც მისი ავტორობით განხორციელდა 30-ზე მეტი ობიექტის პროექტირება და მშენებლობა, მათ შორისაა: დასასვენებელი – საცხოვრებელი კომპლექსი დაბა ბაკურიანში; ქ. თბილისში, ჭავჭავაძის გამზ. №78-ში საცხოვრებელი კომპლექსი “პარკპლეისი”; ქ. თბილისში, ჭავჭავაძის 49ბ-ში, მაღლივი საცხოვრებელი სახლი, ქ. თბილისში პ. სააკაძის №1-ში, კავკასიის უნივერსიტეტის შენობის რეკონსტრუქცია; ქ. თბილისში, იმედაძის ქუჩის მიმდებარედ, საცხოვრებელი კომპლექსი “ნუშის ბაღები”; ქ. ბათუმში, ჭავჭავაძის 15-ში მრავალფუნქციური კომპლექსი “ბათუმი პლაზა”; ქ. თბილისში, ფარნავაზის ქ. №1-ში ჰიპერმარკეტი “გუდვილის” რეკონსტრუქცია, “ლიკოილ-ჯორჯია“-ს ავტოგასამართი სადგურების ქსელი საქართველოში და სხვა.

Zakaria (Shakri) Kurdiani.

1994 – graduated from the faculty of architecture of Tbilisi State Academy of Fine Arts.

1997 – graduated from the Moscow Architectural Institute.

1989-1992 – worked in architectural&design studio “Racurs”, under supervision of Alexander (Aliko) Kurdiani; worked in capacity of co-author on development of four projects, including reconstruction of main building of Mtatsminda Park and the Upper Terminus of Funicular in Tbilisi; specialized aquatic sports school at Chargali Street in Tbilisi.

1994-1996 – worked as architect in Project Design Institute “ResortProject” in Moscow; took part in development of three projects, including administrative complex in Lenin Avenue, Moscow; auto-center and showroom on the left bank of Yauza River, in Moscow.

1997-1998 – worked as architect in “IPP-Ingeneurburo Fur Bauwesen Prof. Dr. Ing. Polonyi und Partner GmbH” (Cologne, Germany) and then in “Horst Haag – Diplomingenieur Freier Architect BDA” (Stuttgart, Germany); took part in development of five projects, including Archaeology Museum in Xanten, 60-place hotel “Art-Eco-Hotel” in Stuttgart and a swimming pool “Freizeitbad Mittweida” in Dresden.

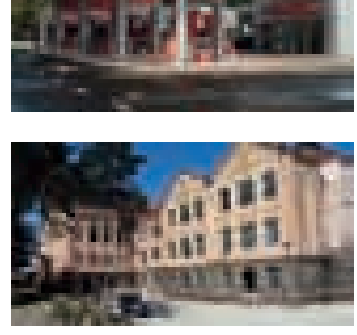
1998-2000 – worked as chief architect in “Ani-Architects Ltd.”; took part in development and realization of eleven projects, including hotel “Ayeti-Palace” in Tbilisi; exhibition hall in Abanotubani, Tbilisi; hotel and sports complex near Vake Park, Tbilisi; reconstruction of Marjanishvili Square in Tbilisi; competition project “Courtyard by Marriott” in Tavitsupleba Square, Tbilisi.

2000-2001 - worked in architectural&design studio “Racurs”, under supervision of Alexander (Aliko) Kurdiani; took part in development and realization of seven projects, including a residential house in I. Chavchavadze Avenue, Tbilisi; hotel “Kokhta Gora” in Bakuriani; single-family house in Imedadze Street, Tbilisi.

2001-2003 – worked as chief architect and designer of “Lukoil Georgia Ltd.”; designed and realized projects of five petrol stations and two oil product storage facilities in Tbilisi.

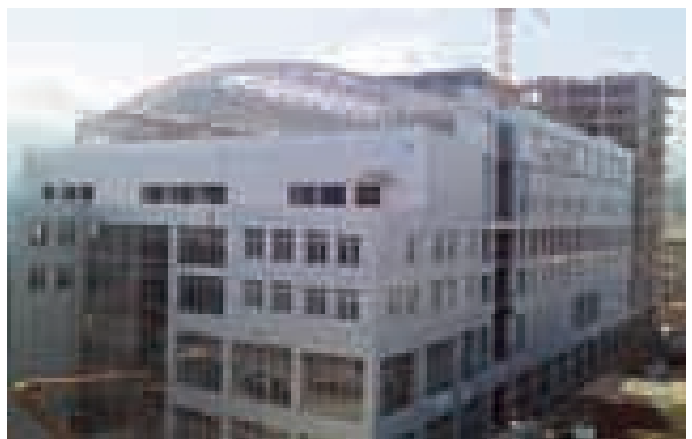
Since 2001 – works as assistant professor at the faculty of architecture of Tbilisi State Academy of Fine Arts; delivers a course of lectures on architectural planning; in 2005-2006 ran the Chair of the Essential Architecture.

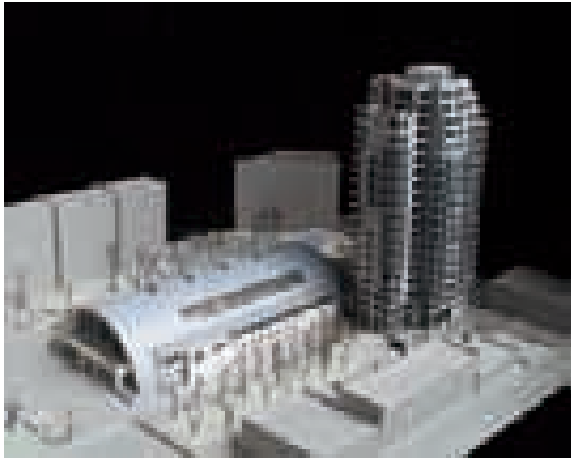
Since 2003 – founder and director of “Architectural&Design Group LLC.”; developed and realized over 30 projects, including recreational-residential complex in Bakuriani; residential complex “ParkPlace” in 78 Chavchavadze Avenue, Tbilisi; highrise apartment block in 49B Chavchavadze Avenue, Tbilisi; Caucasus University Building in 1 Saakadze Street, Tbilisi (reconstruction); residential complex “Almond Gardens” in Imedadze Street, Tbilisi; multifunctional complex “Batumi Plaza” in 5 Chavchavadze Avenue, Batumi; Hypermarket “Goodwill” in 1 Parnavaz Street, Tbilisi (reconstruction); nationwide network of Lukoil gas stations, etc.

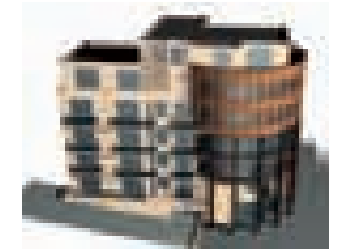

მრავალფუნქციური კომპლექსი "ბათუმი პლაზა" ქ. ბათუმში, ი. ჭავჭავაძის ქუჩა №5. (მშენებარე) 2006 წ.
Multifunctional Complex "Batumi Plaza" in 5 I.Chavchavadze street, Batumi. (Under construction). 2006.

მრავალბინიანი საცხოვრებელი სახლი, ქ. თბილისი, ი. ჭავჭავაძის გამზ. №49/ბ, (მშენებარე) 2004 წ.
Highrise apartment block in 49/B I.Chavchavadze avenue, Tbilisi. (Under construction). 2004.

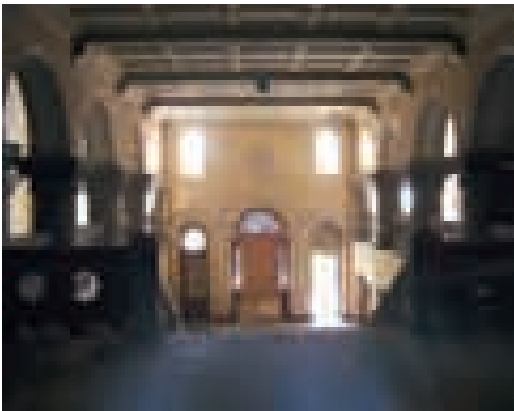
საცხოვრებელი კომპლექსი "პარკპლეისი" ქ.თბილისი, ი.ჭავჭავაძის გამზ.№78. 2004 წ.
Residential complex - "ParkPlace" in 78 I. Chavchavadze ave, Tbilisi. 2004.

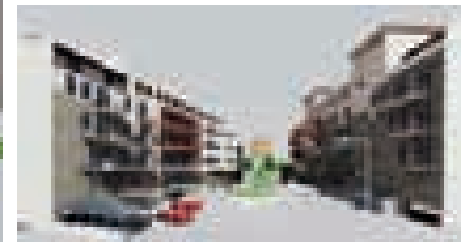
"ლიკოილ-ჯორჯია"-ს ავტოგასამართი სადგურების ქსელი საქართველოში. 2002-2005 წწ.
Nationwide network of Lukoil gas stations in Georgian. 2002-2005

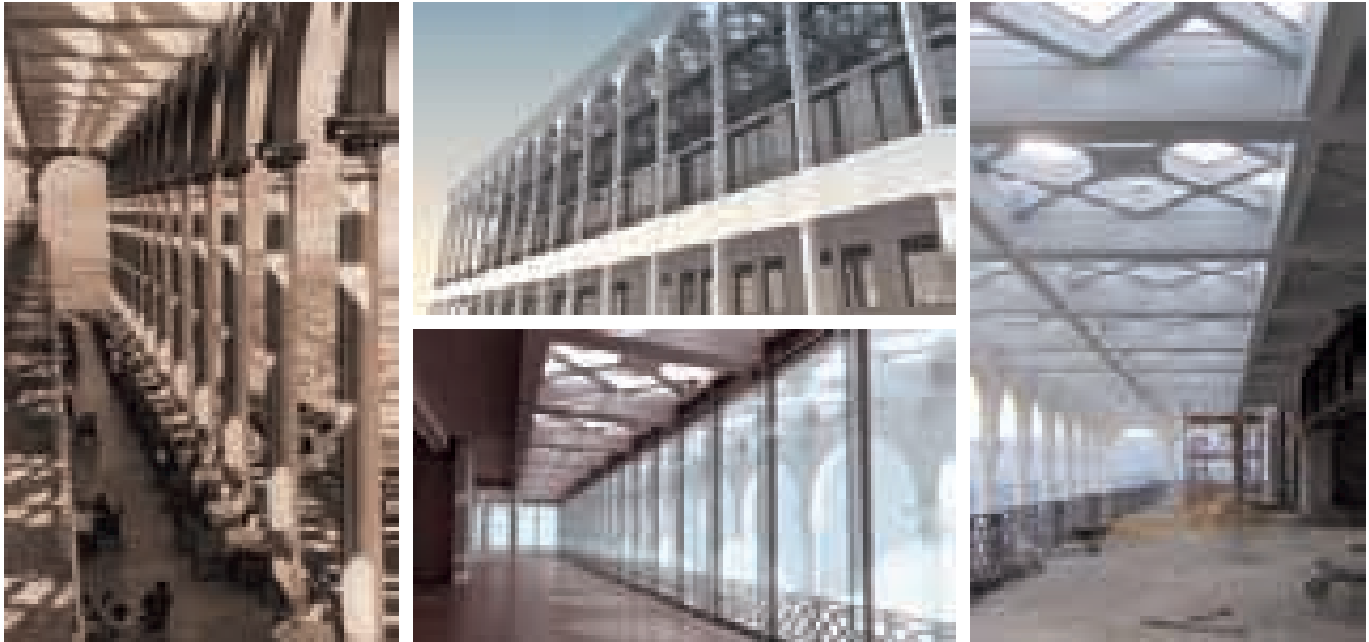
გიპერმარკეტ "გუდვილის" რეკონსტრუქცია ქ. თბილისი, ფარნავაზის ქ. №1. 2006 წ.
"Goodwill" hypermarket in 1 Parnavazi street, Tbilisi. Reconstruction. 2006.

კავკასიის უნივერსიტეტის რეკონსტრუქცია ქ. თბილისი, ბ. სააკაძის ქ. №1 (მშენებარე) 2007 წ.
University of Caucasus in 1 Saakadze street, Tbilisi. (Under construction) 2007

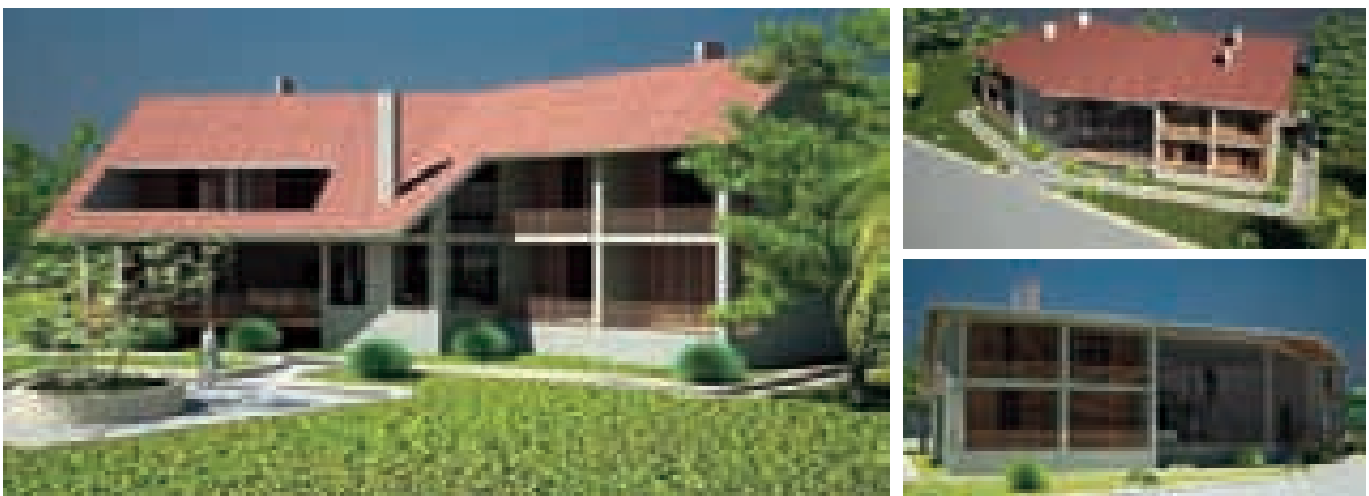
საცხოვრებელი კომპლექსი "ნუშის ბაღები", ქ. თბილისში, იმედაძის ქუჩის მიმდებარედ (მშენებარე) 2007 წ.
Residential Complex "Almond Gardens" near Imedadze street, Tbilisi. (Under construction) 2007

ქ. თბილისში, ფუნკულიორის ზედა სადგურის და ყოფილი რესტორნის შენობის რეკონსტრუქცია. (მშენებარე) 2008 წ.
Reconstruction of main building of Mtatsminda Park, which including Funiculal Upper Station and former Restaurant in Tbilisi.
(Under construction). 2008

ადმინისტრაციულ-საოფისე ნაგებობა, ქ. ზუგდიდში (მშენებარე) 2009 წ.
Administration-office Building in Zugdidi (Under construction). 2009

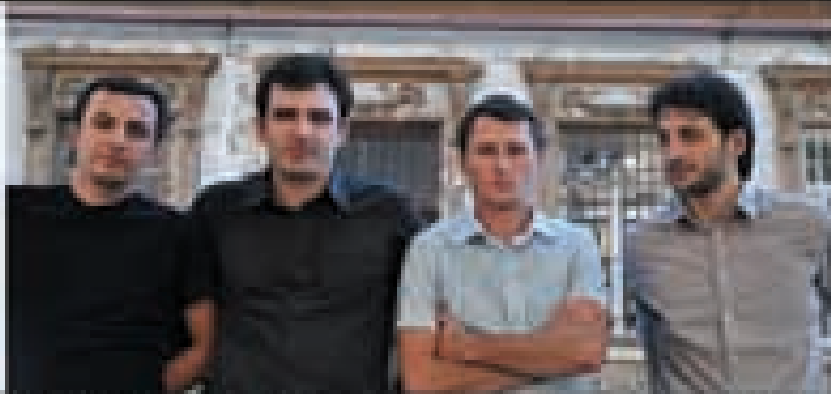

სასტუმრო 30 ადგილზე, ქ. ზუგდიდში (მშენებარე) 2009 წ.
Hotel for 30 attendant in Zugdidi (Under construction). 2009.

არქიტექტურული ჯგუფი ა+1 Architectural Group A+1

გიორგი ბერიძე
გიორგი ბერიძე

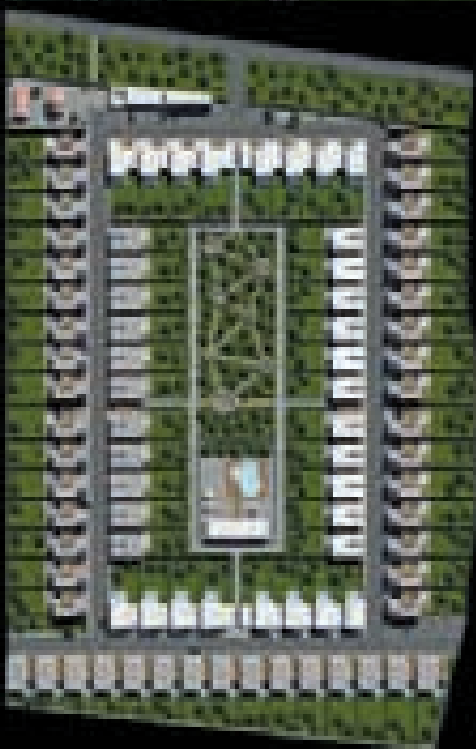
გიორგი ბერიძე
გიორგი ბერიძე

გიორგი ბერიძე
გიორგი ბერიძე

გიორგი ბერიძე
გიორგი ბერიძე

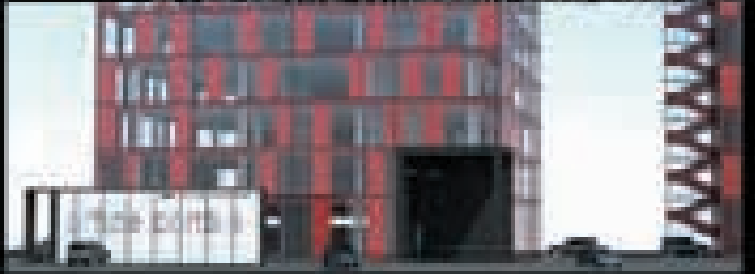
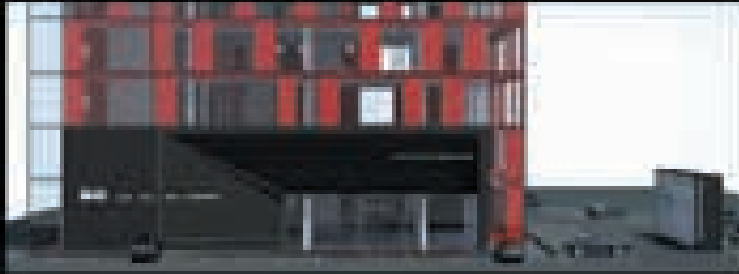

საპროექტო სერვის-ცენტრი 100 ადამიანი შეეძინა, 2000 მ. მანქანის მოძრაობის განყოფილება სავალი მოსახლეობისთვის, 500-100, 2000 მ. DUSHETI 2000 CLIENT CLINIC TRAINING CENTER

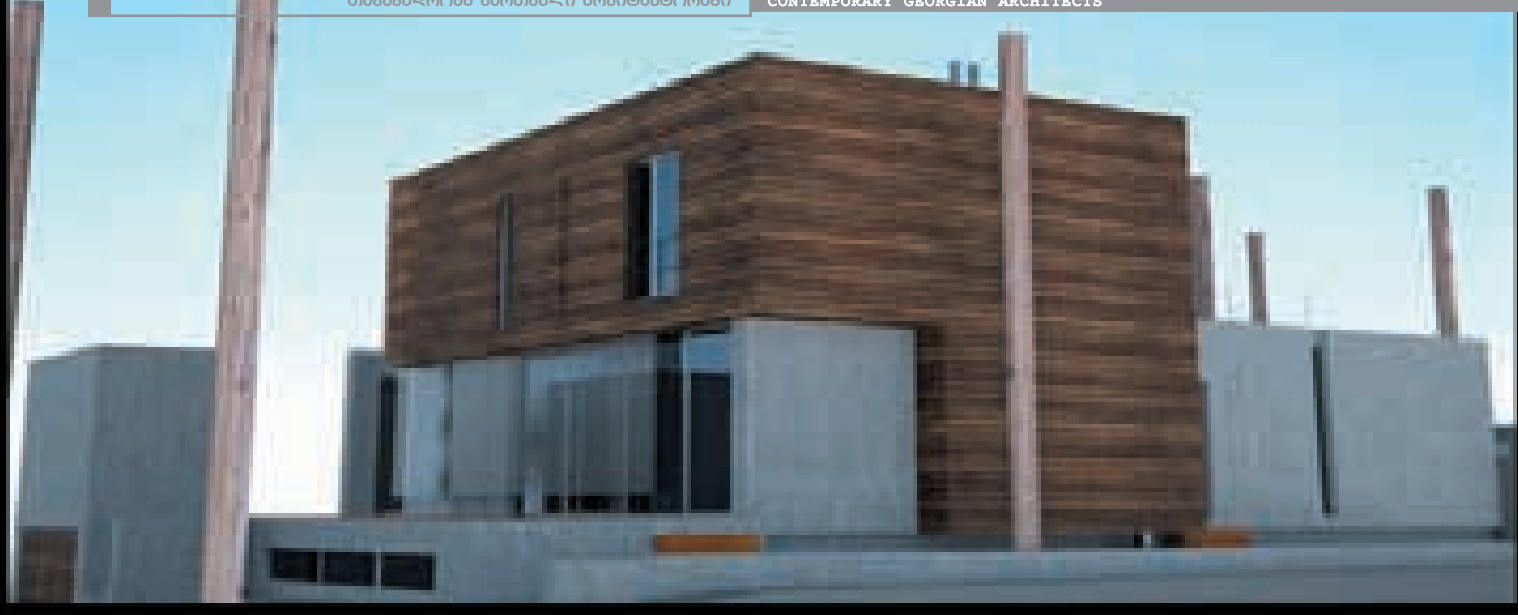

შენიშვნა: არქიტექტურა: 2007-2008 წწ. ფოტოგრაფია: დიმიტრი ბერიძე, ნიკოლოზ ჯორჯიანი

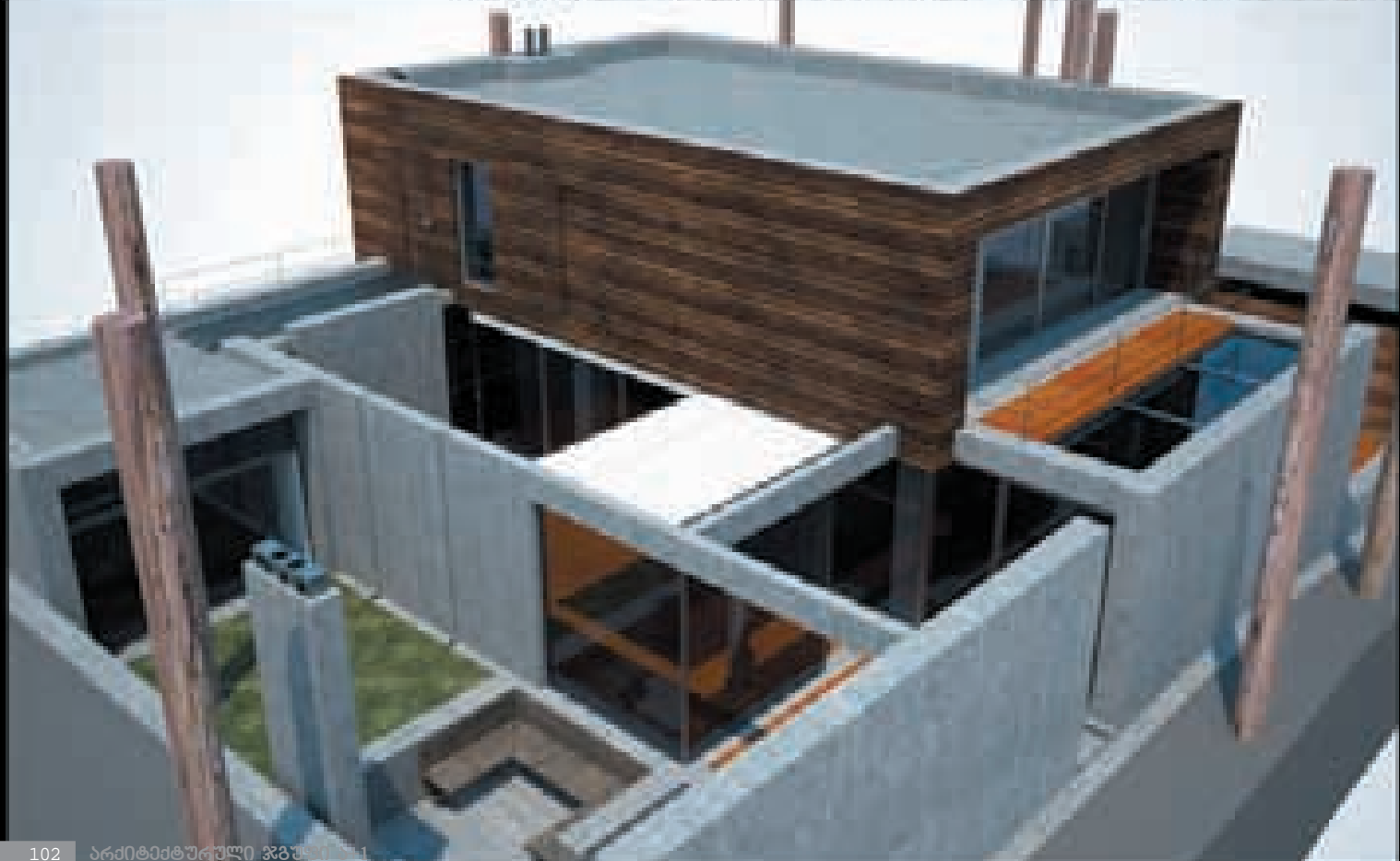

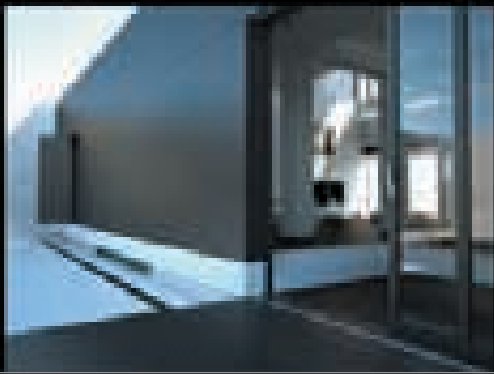
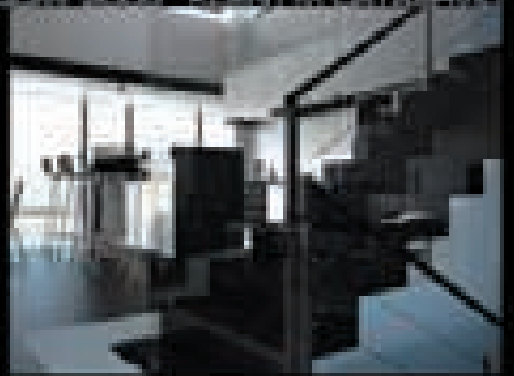
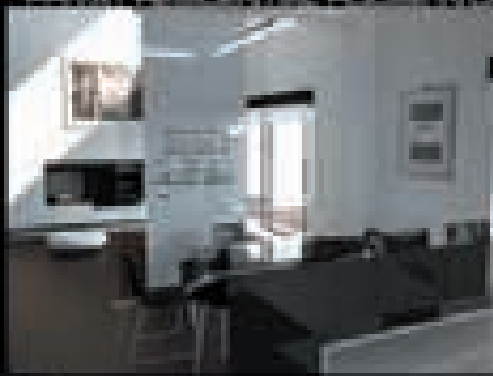
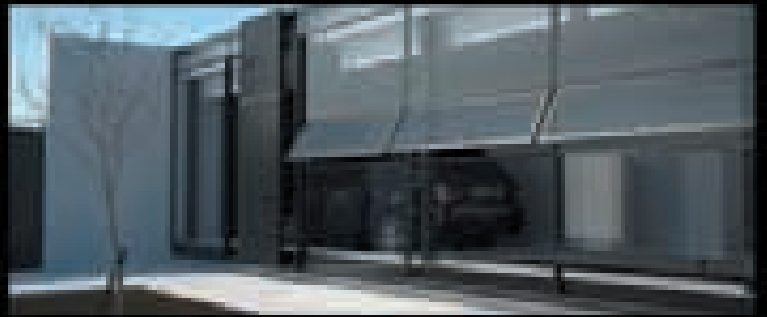
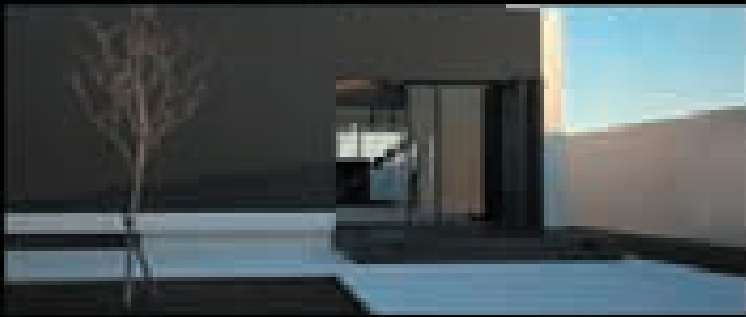
შენიშვნა: არქიტექტურა: 2007-2008 წწ. ფოტოგრაფია: დიმიტრი ბერიძე, ნიკოლოზ ჯორჯიანი

გერმანული კომპანიათა კავშირით სანაგობო, 2005 წ. მალაქიძე ა. 054-305140
PRIVATE RESIDENTIAL HOUSE IN TSKHUMI, 2009. CLIENT: B. G. RICHKIDZE

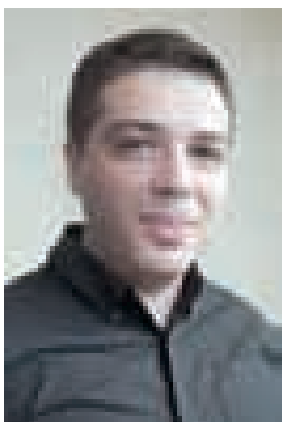

შემოქმედებითი ჯგუფი „არტექსკლუზივი“ ArtExclusive Creative Group

ბორის პაიჭაძე
BORIS PAICHADZE

ზურაბ დვალიშვილი
ZURAB DVALISHVILI

ბორის პაიჭაძე - არქიტექტორ-დიზაინერი, სტუდია „არტექსკლუზივის“ დამფუძნებელი, დირექტორი.

1982 წელს (1977-1982წწ.) დაამთავრა თბილისის პოლიტექნიკური ინსტიტუტის არქიტექტურის ფაკულტეტი.

1982-1988 წწ. მუშაობდა „მრეწმშენის“ III ტრესტის სამუშაოების მწარმოებლად.

1989 წლიდან მუშაობს, როგორც დამოუკიდებელი არქიტექტორი. მისი პროექტებით განხორციელდა მრავალი, სხვადასხვა დანიშნულების ობიექტთა ინტერიერი.

2005 წელს ბორის პაიჭაძემ დააფუძნა შემოქმედებითი ჯგუფი „არტექსკლუზივი“;

2006-2007 წლებში მონაწილეობდა პროექტის „პარკპლეისი“ (საცხოვრებელი კომპლექსი ბაგებში) განხორციელებაში (ინტერიერების კეთილმოწყობა);

2007 წელს გახდა საერთაშორისო კონკურსის „არქიტექტურული პრემია 2007“ პრიზიორი. ბორის პაიჭაძის თაოსნობით „არტექსკლუზივი“ დღემდე აგრძელებს შემოქმედებით საქმიანობას და ქმნის ექსკლუზიურ ინტერიერს მომხმარებლისთვის. წიგნში წარმოდგენილია „არტექსკლუზივის“ ბოლო ორი წლის მანძილზე განხორციელებული ინტერიერები -

საცხოვრებელი სივრცეები და ლიტერატურული კაფე ძველ თბილისში - ბამბის რიგში.

2009 წელს - საერთაშორისო კონკურსის „არქიტექტურული პრემია 2009“ ლაურეატი.

ზურაბ დვალიშვილი - არქიტექტორ-დიზაინერი.

2007 წელს (2001 -2007 წწ.) დაამთავრა თბილისის სახელმწიფო სამხატვრო აკადემიის არქიტექტურის ფაკულტეტი.

2007- 2008 წწ. მუშაობდა „არტსტუდიო პროექტში“;

2008 წლიდან დღემდე მუშაობს შემოქმედებითი ჯგუფში „არტექსკლუზივი“. მის მიერ ვექტორულ პროგრამებში და 3D გრაფიკაში შესრულებული პროექტები განსაკუთრებული დამაჯერებლობით და მაღალმხატვრულობით გამოირჩევა.

Boris Paichadze - Architect-designer, Founder and director of ArtExclusive Studio.

1982 – graduated from the architectural faculty of Georgian Polytechnic Institute (studied in 1977-1982)

1982-1988 – worked as a clerk in the Industrial Construction Institute

Since 1989 – independent architect, designing interiors for a wide range of different spaces

2005 – founded creative group “ArtExclusive”

2006-2007 – took part in implementation (interior design) of ParkPlace project (residential complex in Bagebi District, Tbilisi)

2007 – laureate of international competition Architectural Award 2007

Creative group ArtExclusive still continues its activities under supervision of Boris Paichadze and offers exclusive interior design services to its clients. On these pages you can see the interiors, created by ArtExclusive in the course of the last two years – residential houses and a literature café in old Tbilisi.

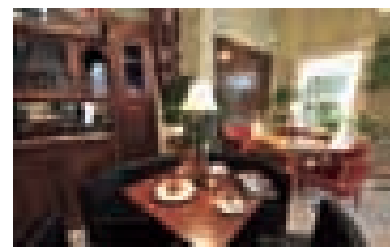
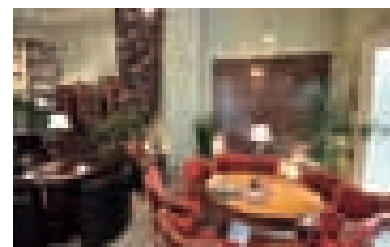
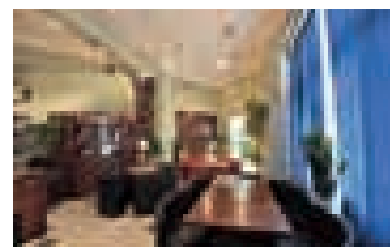
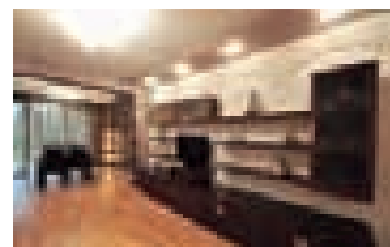
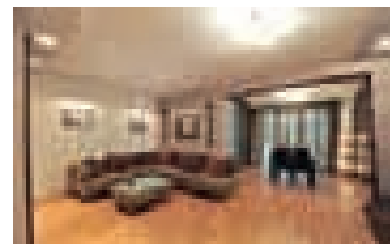
2009 - laureate of international competition Architectural Award 2009

Zurab Dvalishvili - Architect-designer.

2007 – graduated from the architectural faculty of Tbilisi State Academy of Art (studied in 2001-2007)

2007-2008 – worked in ArtStudio Project

Since 2008 – works in ArtExclusive Studio, designs exclusive and original projects in vector graphics processing and 3D design programs.

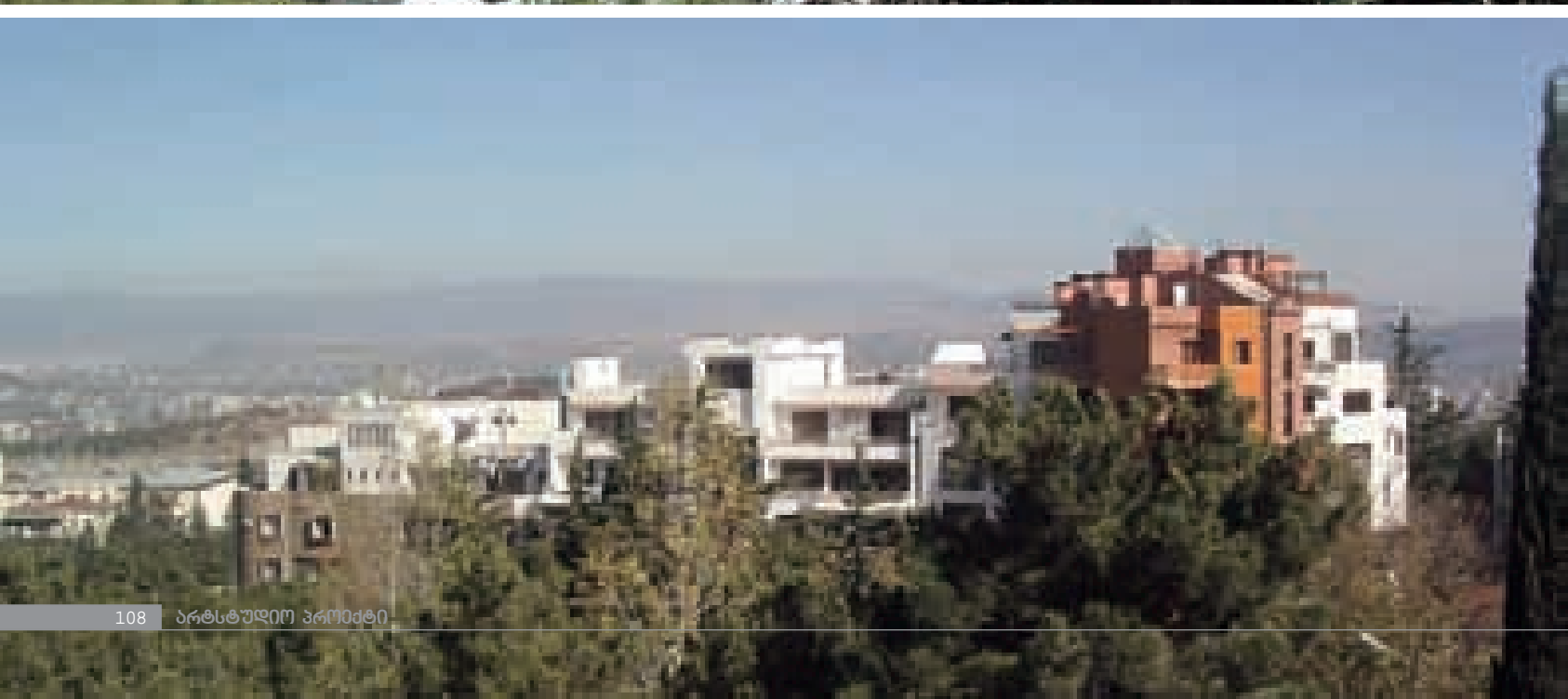

საცხოვრებელი სახლი თბილისში
Single family house in Tbilisi

ფოტო: გია ჯაველიძე
Photo by Gia Javelidze

არტსტუდიო პროექტი ARTSTUDIO PROJECT

„არტსტუდიო პროექტი“ ერთ-ერთი წამყვანი საპროექტო ორგანიზაციაა საქართველოში. ფირმა დაარსდა 2002 წელს და მას შემდეგ წარმატებით ახორციელებს ყველა სახის არქიტექტურულ-გეგმარებით და საინჟინრო საქმიანობას, ხოლო პროექტირების დასრულების შემდეგ - საავტორო ზედამხედველობას. საპროექტო თანამშრომლობს როგორც ადგილობრივ, ასევე უცხოელ კოლეგებთან, რისი შედეგიცაა ერთობლივად განხორციელებული პროექტები: საცხოვრებელი უბანი ქალაქ გორში იძულებით გადაადგილებულ პირთათვის – დამკვეთი GTZ; საქანელას ქუჩის განაშენიანება – გერმანული არქიტექტურული კომპანია Graft da BuroHappold; BLK არქიტექტორები და ა.შ. „არტსტუდიო პროექტს“ ხელმძღვანელობს გიორგი სულაბერიძე, მან, 1989წ. დაამთავრა (1982-1989წწ) თბილისის ტექნიკური უნივერსიტეტის არქიტექტურის ფაკულტეტი. 1987 წ. სწავლობდა ქალაქ სერჟი-პონტუაზის (საფრანგეთი) საზაფხულო უნივერსიტეტში. მუშაობდა სახელმწიფო საპროექტო ინსტიტუტებში: 1989-1992 წწ. - „საქქალაქმშენსახპროექტის“ II სახელოსნოში; 1992-1994 წწ. - „თბილქალაქპროექტი“ში. 1994 წ. მოღვაწეობდა ქალაქ დრეზდენში (გერმანია), კომპანიაში ARHCITECTURBURO SCHWARZBACH; 1995-2000წწ. მოსკოვში გაიარა კერძო პრაქტიკა. 2002 წლიდან დღემდე მოღვაწეობს კომპანიაში „არტსტუდიო პროექტი“. ფირმაში დასაქმებულია ორმოცამდე თანამშრომელი, მათ შორის - არქიტექტორები, კონსტრუქტორები და ინჟინრები.

„არტსტუდიო პროექტის“ მიერ 2002-2008 წლებში განხორციელებული პროექტები: საავტორო ცენტრი დილოში; ქართულ-ამერიკული სარეაბილიტაციო ცენტრი ბაგები; დუქანი „ძველი სახლი“ სანაპიროზე; საცხოვრებელი კომპლექსი კუს ტბის ასახვევთან; საავტორო ცენტრი ელიავას ბაზრობის მიმდებარედ; ვაკის საცურაო აუზის რეკონსტრუქცია; საგამოფენო დარბაზი და სკვერის რეკონსტრუქცია ზუბალაშვილის ქ. № 3,5,7; სასტუმრო 30 კაცზე, წყნეთში. რესტორნის რეკონსტრუქცია რუსთაველის გამზირზე; რესტორნის და აბანოს რეკონსტრუქცია აბანოთუბანში; თბილისის ცენტრალური სარკინიგზო სადგურის რეკონსტრუქცია; საოფისე შენობა ერეკლე II-ს ქ. №3-ში; საცხოვრებელი სახლები გრიშაშვილის ქუჩაზე; საპ-ცენტრი და სასტუმრო გორგასლის ქ. №25-ში; მრავალფუნქციური ბავშვთა გასართობი ცენტრი აღმაშენებლის გამზ. №61-ში; საცხოვრებელი კომპლექსი ბროსის ქუჩაზე; „ქარვასლა“ - მრავალფუნქციური ცენტრი ლესელიძის ქუჩაზე; „პაიატის“ კომპლექსი მტკვრის სანაპიროზე (ადგილობრივი კონსულტანტის სტატუსით); ბიზნეს-ცენტრი უზნაძის ქუჩაზე; საცხოვრებელი კომპლექსი ყიფიანის ქ. №35-ში; საქანელას ქუჩის განაშენიანება (ადგილობრივი კონსულტანტის სტატუსით); მელიქიშვილის ქუჩაზე ღვინის ქარხნის რეკონსტრუქცია და ა.შ.

„ArtStudio Project“ is one of the leading project design businesses in Georgia. The company was established in 2002 and has been successfully implementing architectural, design and engineering assignments of all kinds as well as project supervision at construction stage. „ArtStudio Project“ maintains cooperation with local and foreign colleagues, implementing various joint projects, such as residential district for internally displaced persons in Gori (client: GTZ), Sakanela Street development in cooperation with German architectural companies Graft and BuroHappold, BLK Architects, etc.

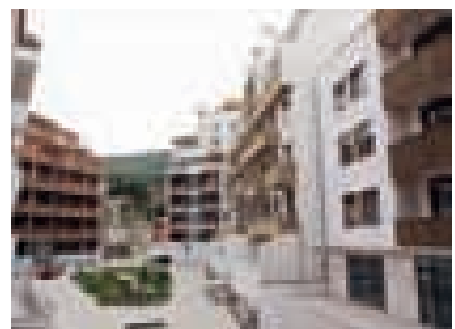
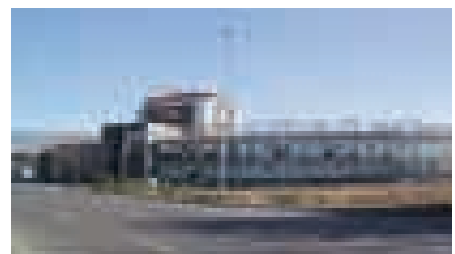
Director of „ArtStudio Project“ is Giorgi Sulaberidze.

Giorgi Sulaberidze graduated from the architectural faculty of Georgian Technical University in 1989. In 1987 he studied in the summer university of Cergy-Pontoise (France). Giorgi Sulaberidze has the experience of working in state design institutions: 2nd design studio of Georgia Urban Project Design Institute (1989-1992); Tbilisi Project Design Institute (1994). In 1995-2000 Giorgi Sulaberidze worked in Architecturburo Schwarzbach (Dresden, Germany) and attended a private internship in Moscow (Russia). From 2002 till present, Giorgi Sulaberidze has been working in „ArtStudio Project“.

The company employs up to forty persons, including architects, project designers and engineers.

In 2002-2008 „ArtStudio Project“ has implemented the following projects:

Trade Center in Dighomi District, Tbilisi; Georgian-American Rehabilitation Center in Bagebi, Tbilisi; tavern „Dzveli Sakhli“ (Old House) in Mtkvari Embankment, Tbilisi; residential complex at Turtle Lake turning, Tbilisi; trade center in Eliava Fair area, Tbilisi; reconstruction of Vake Swimming Pool, Tbilisi; exhibition hall and reconstruction of a square in no. 3, 5, 7 Zubalashvili Street, Tbilisi; 30-place hotel in Tskneti, Tbilisi; reconstruction of a restaurant in Rustaveli Avenue, Tbilisi; reconstruction of a restaurant and a bathroom in Abanotubani, Tbilisi; reconstruction of Tbilisi Central Railway Station; office building in Erekle II Street, Tbilisi; residential houses in Grishashvili Street, Tbilisi; spa-center and hotel in no. 25 Gorgasali Street, Tbilisi; multifunctional children's leisure center in no. 61 Agmashenebeli Avenue, Tbilisi; residential complex in Brosse Street, Tbilisi; „Karvasla“ – multifunctional center in Leselidze Street, Tbilisi; Hyatt complex in Mtkvari Embankment, Tbilisi (local consultant); business-center in Uznadze Street, Tbilisi; residential complex in no. 35 Kipiani Street, Tbilisi; Sakanela Street development (local consultant); reconstruction of the winery in Melikishvili Street, Tbilisi.

სტუდია ატრიუმი Atrium Studio

მანანა ხვედელიანი - 1974 წელს დაამთავრა თბილისის პოლიტექნიკური ინსტიტუტის არქიტექტურის ფაკულტეტი

ნუგზარ ხვედელიანი - 1974 წელს დაამთავრა თბილისის პოლიტექნიკური ინსტიტუტის არქიტექტურის ფაკულტეტი

დავით სულთანიშვილი - 1972 წელს დაამთავრა თბილისის სამხატვრო აკადემიის არქიტექტურის ფაკულტეტი

ინსტიტუტის დამთავრების შემდეგ, არქიტექტორების - მანანა ხვედელიანის, ნუგზარ ხვედელიანის და დავით სულთანიშვილის შემოქმედებითი ალიანსი შედგა 1975 წელს ქ.თბილისის კეთილმოწყობის სამმართველოს საპროექტოში.

1975 წლიდან დღემდე არქიტექტორები მუშაობენ განსხვავებული ტიპისა და სირთულის ობიექტებზე, ანსორციელებენ სხვადასხვა დანიშნულების შენობა-ნაგებობების თუ კომპლექსების, ქალაქის კეთილმოწყობის და სხვა პროექტებს.

1998 წლიდან მათი თაოსნობით დაფუძნდა არქიტექტურული სტუდია „ატრიუმი“, სადაც არქიტექტორები დღემდე ერთად მოღვაწეობენ, შედეგად კი, ერთობლივი პროექტებით მრავალი საინტერესო ობიექტი შეიქმნა: ინდივიდუალური საცხოვრებელი სახლები თბილისში და ქალაქგარეთ; მრავალფუნქციური და მრავალბინიანი საცხოვრებელი კომპლექსები; შოუ-რუმები; საოფისე თუ სავაჭრო ცენტრები და სხვა მრავალი.

არქიტექტორები არიან სხვადასხვა საერთაშორისო არქიტექტურული კონკურსების პრიზიორები; 1984 წლიდან არქიტექტორთა კავშირის წევრები; 2008 წლიდან „არქიტექტორთა კლუბის“ წევრები.

ავტორთა თითოეული განხორციელებული პროექტის ღირსება, მათი გარემოსთან ურთიერთკავშირში მდგომარეობს. მოცულობათა არქიტექტონიკის ძირითადი ჯგუფები ერთმანეთთან მოხერხებულადაა დაკავშირებული და ორიგინალური კომპოზიციით გამოირჩევა.

Manana Khvedeliani - graduated from the architectural faculty of Tbilisi Polytechnic Institute in 1974

Nugzar Khvedeliani - graduated from the architectural faculty of Tbilisi Polytechnic Institute in 1974

David Sultanishvili - graduated from the architectural faculty of Tbilisi Polytechnic Institute in 1972

After graduation from Tbilisi Polytechnic Institute, in 1975, architects Manana Khvedeliani, Nugzar Khvedeliani and David Sultanishvili started to work in project design studio of Tbilisi Development Department.

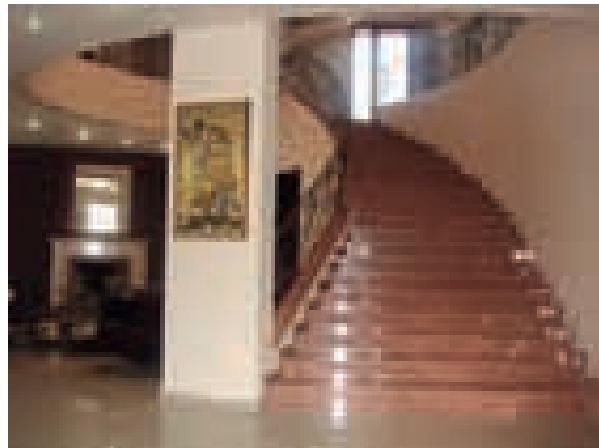
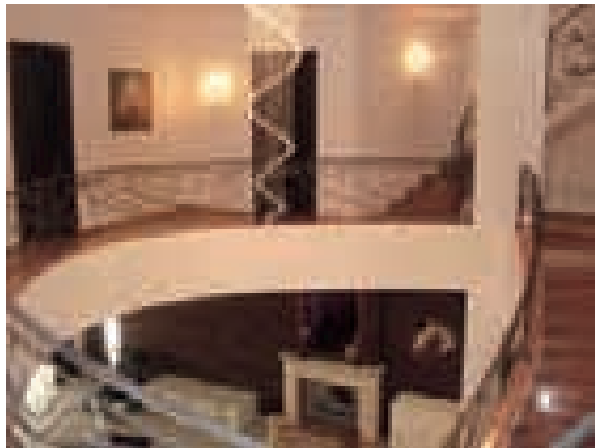
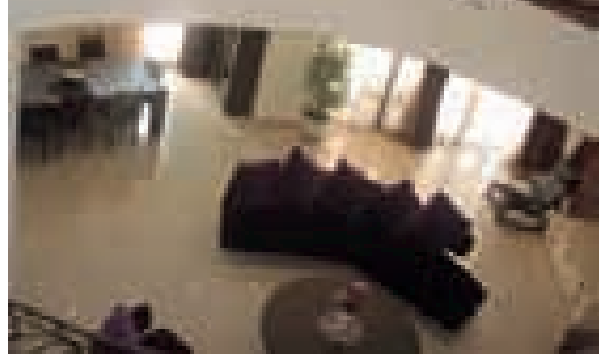
Since 1975 the three architects worked on projects of different purpose and level of complexity, ranging from urban development to designing or upgrading of constructions and architectural complexes.

In 1998 the partners founded architectural studio "Atrium", in which they work together until present. Manana Khvedeliani's, Nugzar Khvedeliani's and David Sulskhanishvili's partnership resulted in many interesting projects, such as single-family houses in and out of Tbilisi, multifunctional apartment blocks, show-rooms, business and trade centers, etc.

Manana Khvedeliani, Nugzar Khvedeliani and David Sulskhanishvili have won numerous international architectural competitions; are members of the Union of Architects of Georgia since 1984 and members of "Architects' Club" since 2008.

Key value of the projects, realized by "Atrium" founders, is the unique quality of their interconnection with the environment. Main architectonic groups of their constructions are ingeniously linked with each other, merging into original compositions.

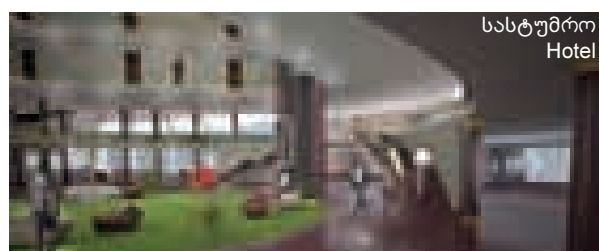
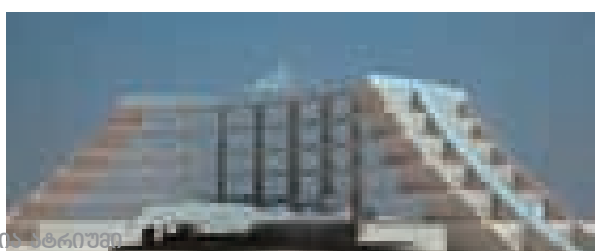

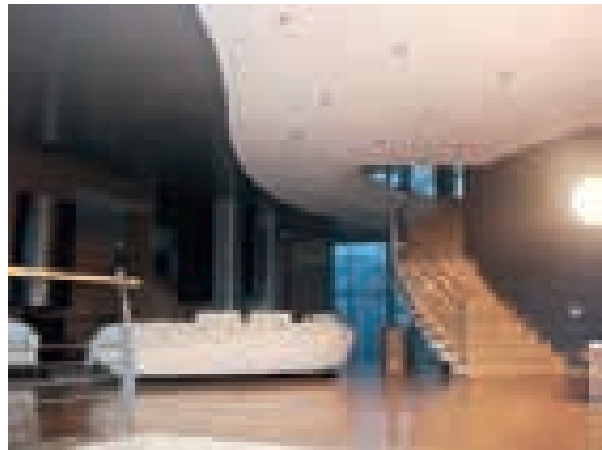
საცხოვრებელი სახლი წუნეთში
Single family house in Tskneti

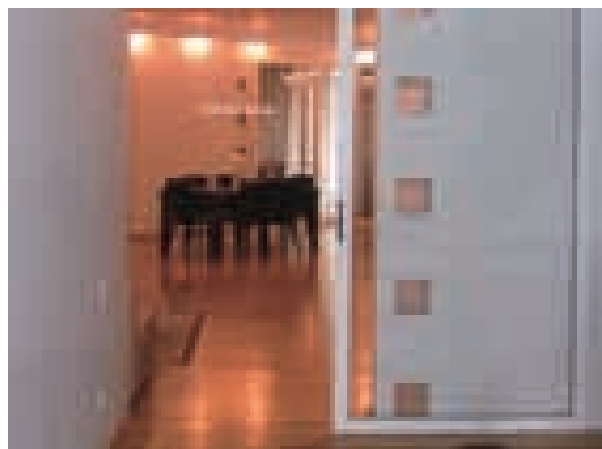
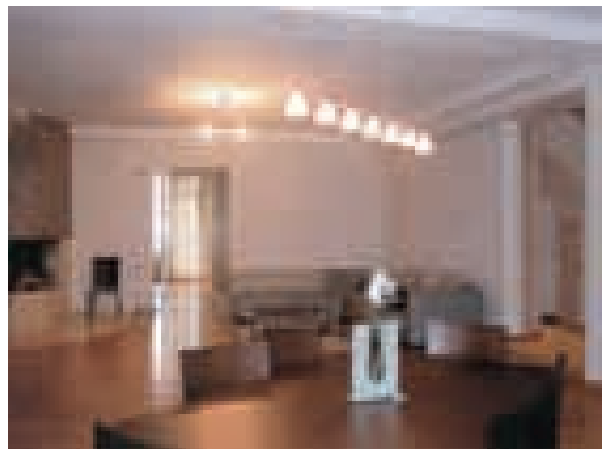
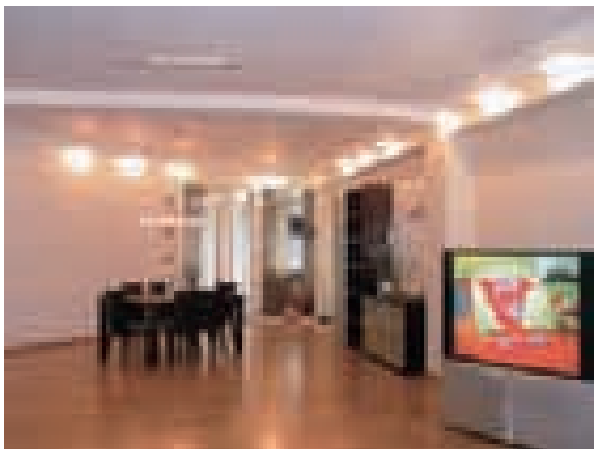
სოფლის სახლი
Peoples house

სასტუმრო
Hotel

საცხოვრებელი სახლი თბილისში
Single family house in Tbilisi

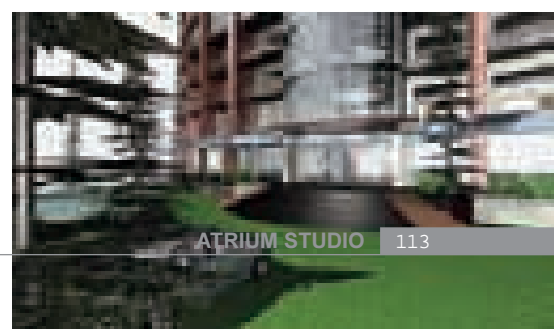
საცხოვრებელი ინტერიერი თბილისში
Single family interior in Tbilisi

ინდივიდუალური საცხ. სახლი
Single family house

სასტუმრო
Hotel

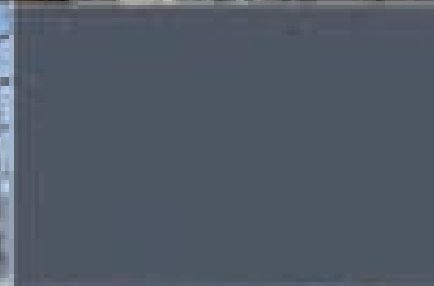
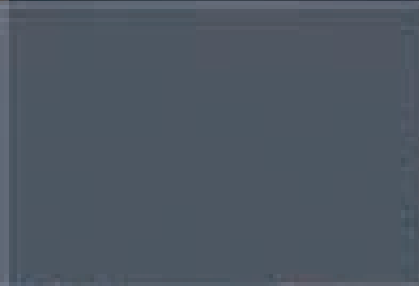
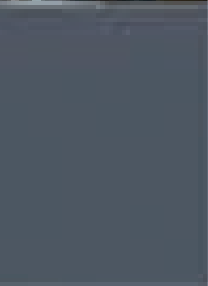
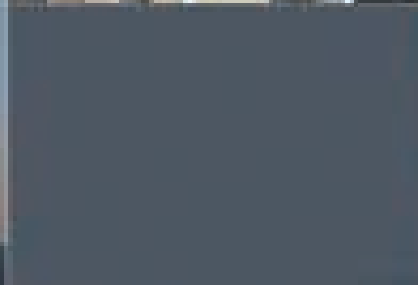
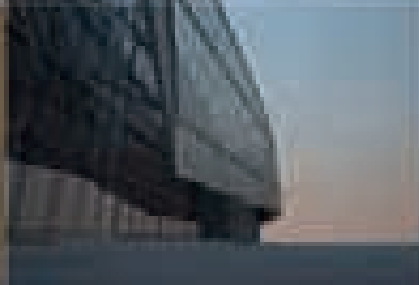
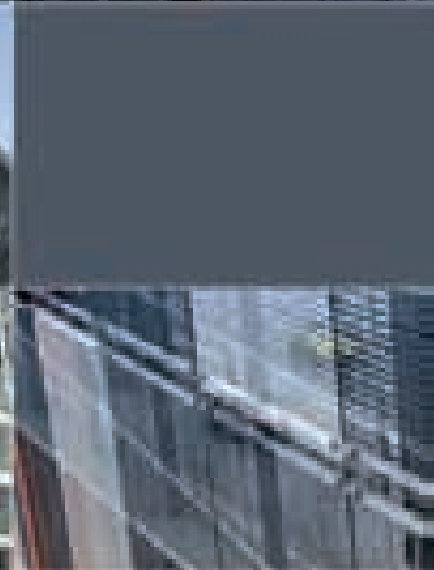
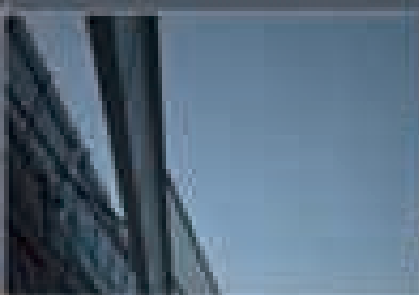
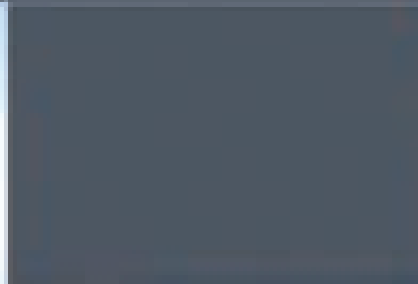
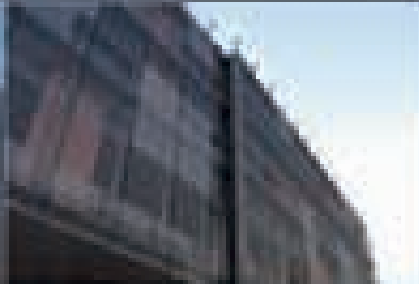
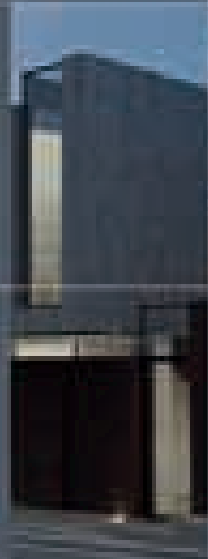

AXIS

აქსისი

1998-2009

კომპანია „აქსისი“ დაარსდა 1998 წელს. მისი დამფუძნებლები არიან სანდრო მეჟევიძე და გიორგი წიღვავა. „აქსისი“ მიეკუთვნება ერთ-ერთ მსხვილ დეველოპერულ კომპანიას საქართველოში. მისი საქმიანობის ძირითად მიმართულებას წარმოადგენს საცხოვრებელი, საოფისე და კომერციული უძრავი ქონების დეველოპმენტი.

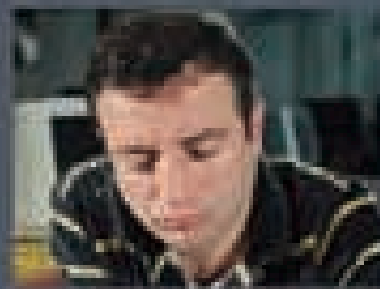
განვითარების პირველ ეტაპზე კომპანია ახორციელებდა მცირე მოცულობის საცხოვრებელი სახლების მშენებლობას. 2001 წლიდან კომპანიამ დაიწყო დიდი მოცულობის მრავალფუნქციური საცხოვრებელი კომპლექსების ე.წ კონდომინიუმების მშენებლობა, სადაც წარმოდგენილია ვრცელი ინფრასტრუქტურა, კომერციული, სპორტულ-გამაჯანსაღებელი კომპლექსები.

არქიტექტურული სახელოსნო კომპანიის ერთ-ერთ პრიორიტეტს წარმოადგენს, ის კომპანიის დეპარტამენტებს შორის ყველაზე მრავალრიცხოვანია, მასში გამოცდილი კადრების გვერდზე მრავალი ახალგაზრდა სპეციალისტი იზრდება.

"Axis" was founded in 1998 by Sandro Mezhevidze and Giorgi Tsigvava. "Axis" is one of the largest developer companies in Georgia. The main direction of its activities is development of residential, office and commercial realty.

At early stages of its development, "Axis" engaged in construction of small-size houses. In 2001 the Company started to build large multifunctional residential complexes - so-called condominiums - which offer a diverse infrastructure with commercial, sports and recreational facilities.

Architectural design studio is one of the central constituents of the Company - it has the largest amount of employees, including experienced professionals and promising young architects.

ნიკა კილასონია
Nika Kilasonia

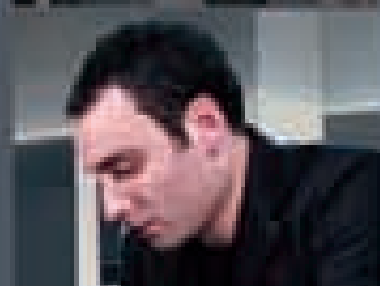
ნინო მოსულიშვილი
Nino Mosulishvili

რათი ფარცვანია
Rati Partsvania

ზვიად დიაკვიშვილი
Zviad Diakvishvili

გეგა ასტახიშვილი
Gega Astakhishvili

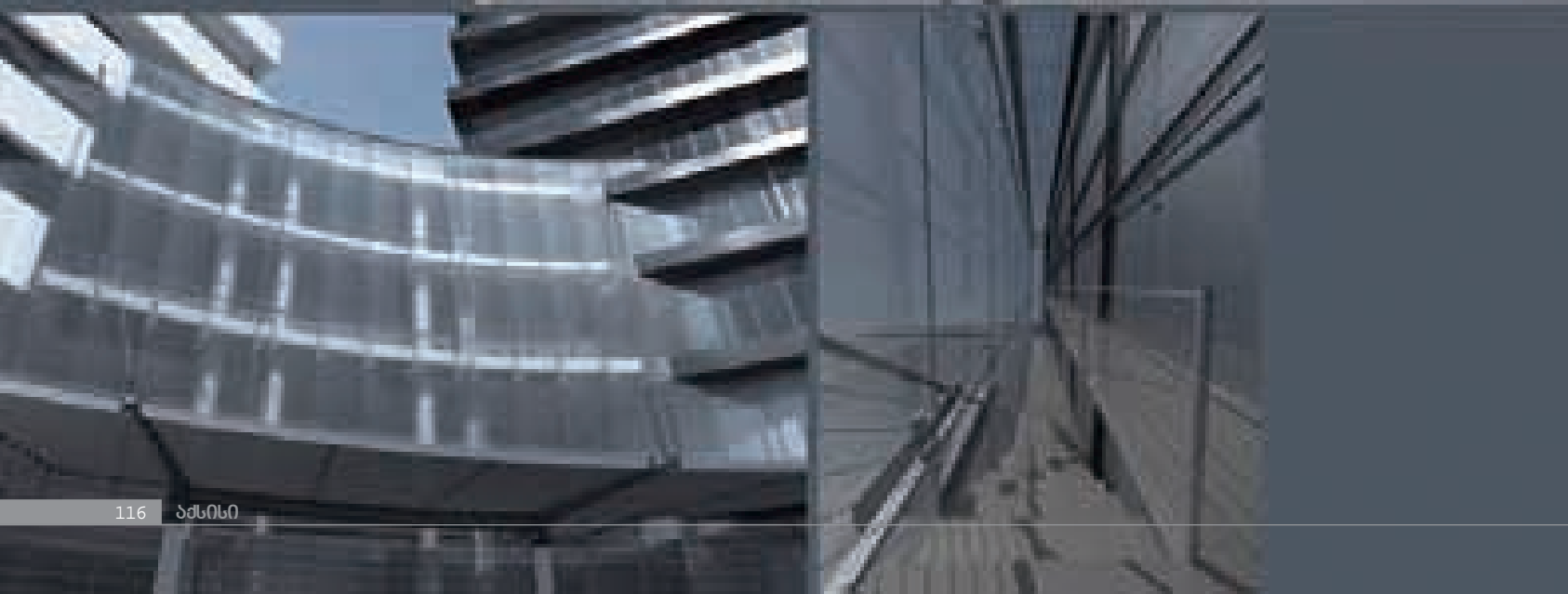
ზაზა კიკვაძე
Zaza Kikvadze

AXIS TOWERS

საინჟინრო პროექტირების კომპანია
Multifunctional Complex
Chantkavashvili and

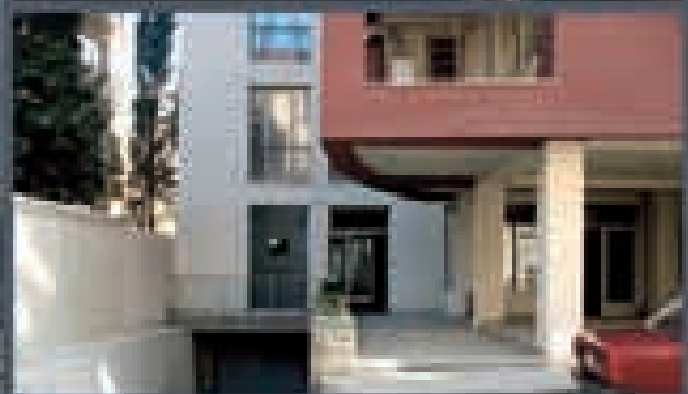
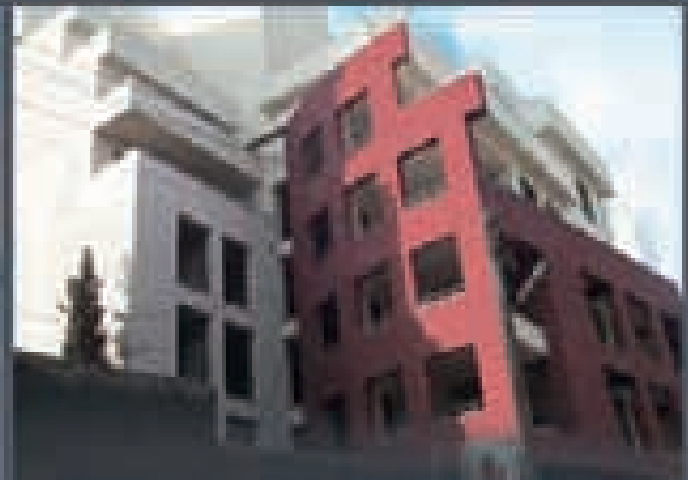

სამშენობლო კომპლექსი "საბურთალოს რაიონი" კვარტალი 28
Residential Complex "Saburtalokh Rayon" kv. 28
2014-2016

სამშენობლო კვანძი "საბურთალოს რაიონი" კვარტალი 27
Residential Complex "Saburtalokh Rayon" kv. 27
2014-2016

სამშენობლო კვანძი "საბურთალოს რაიონი" კვარტალი 14
Residential Complex "Saburtalokh Rayon" kv. 14
2014-2016

სახსოვრონიველი 2019-2020
Residential House Petreashvili str. 25, 27, 29
2019-2021

სახსოვრონიველი 2019-2020
Residential Complex Tamarskvili str. 14
2019-2022

AXIS PALACE 1
სამშენობლო კომპლექსი
საბურთაქო რაიონი, 2017 წ.
Residential Complex
Sakrebulo sq., 2017
project

AXIS PALACE 1

საპროექტო კომპანია: K&P Architects
მასშტაბი: 1:500

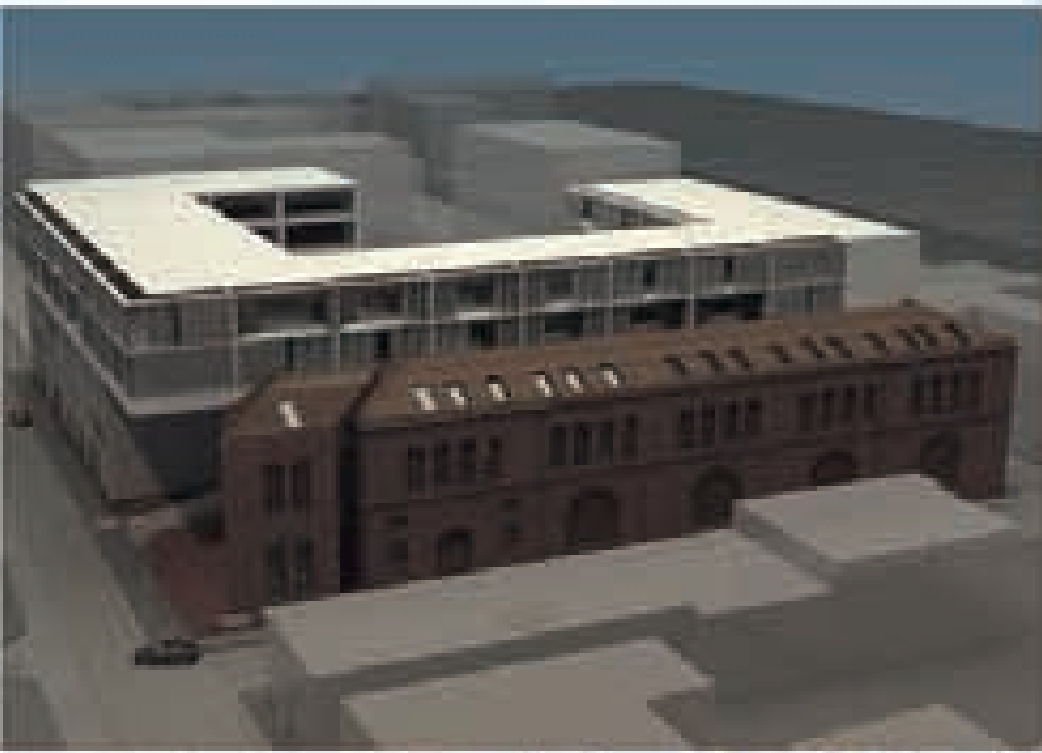
საპროექტო სააგენტო: სპი-ტი
Residential House
Chachavaძის ავ. 71
0104001

სტრუქტურული კამპანია: 2017 წ. 06
სტრუქტურული კამპანია: 2017 წ. 06
სტრუქტურული კამპანია: 2017 წ. 06

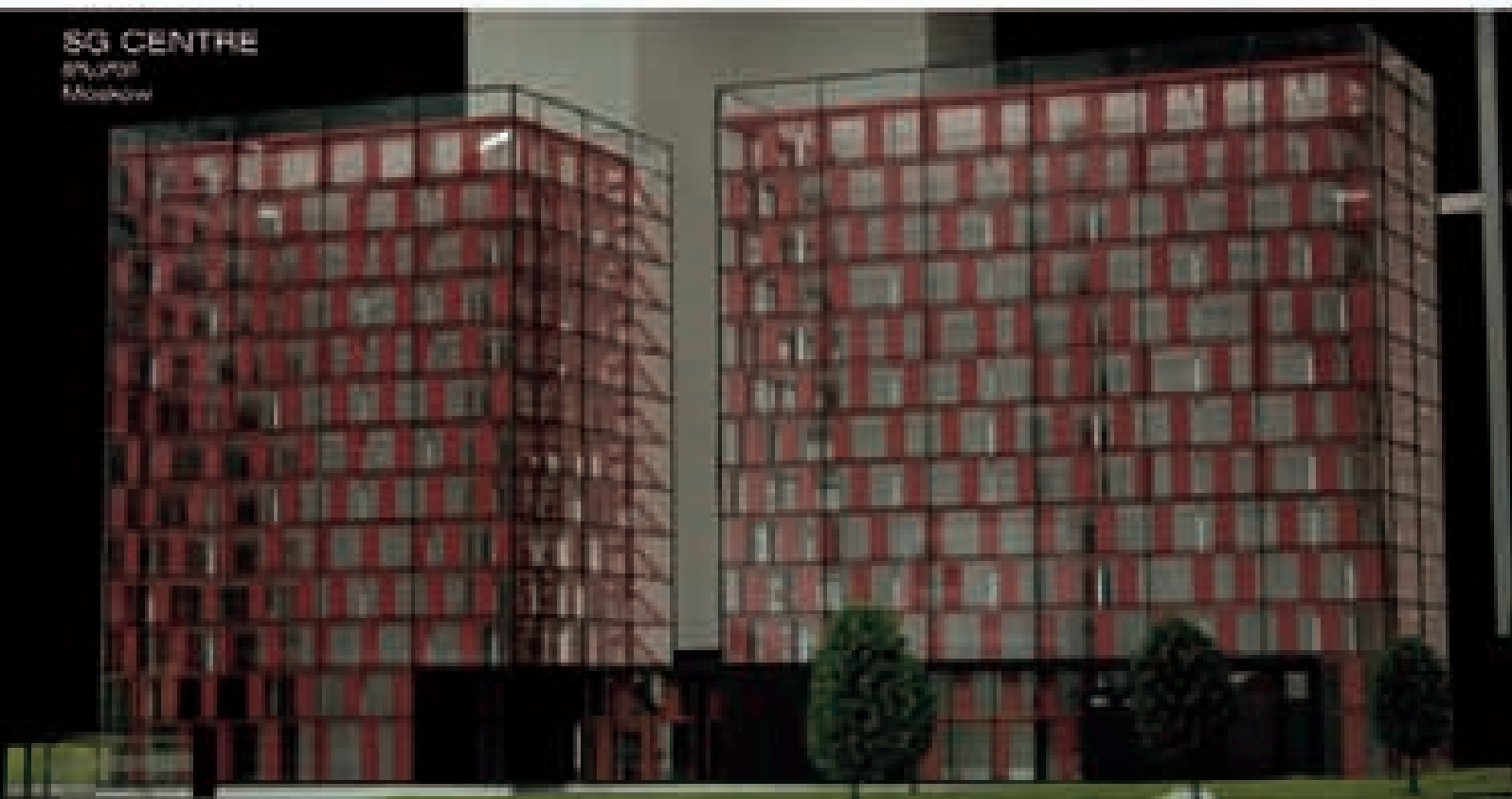

საპარკინგო სახლ-ბინათა კომპლექსი, 1990-2000
Architectural Institute of Georgia, 1990-2000, 2000

საპარკინგო კორპუსი, 1990-2000
Architectural Institute of Georgia, 1990-2000, 2000

სამხრეთ კავკასიის რკინიგზის
დარბაზი (Railway Station in Mtskheta)
2009

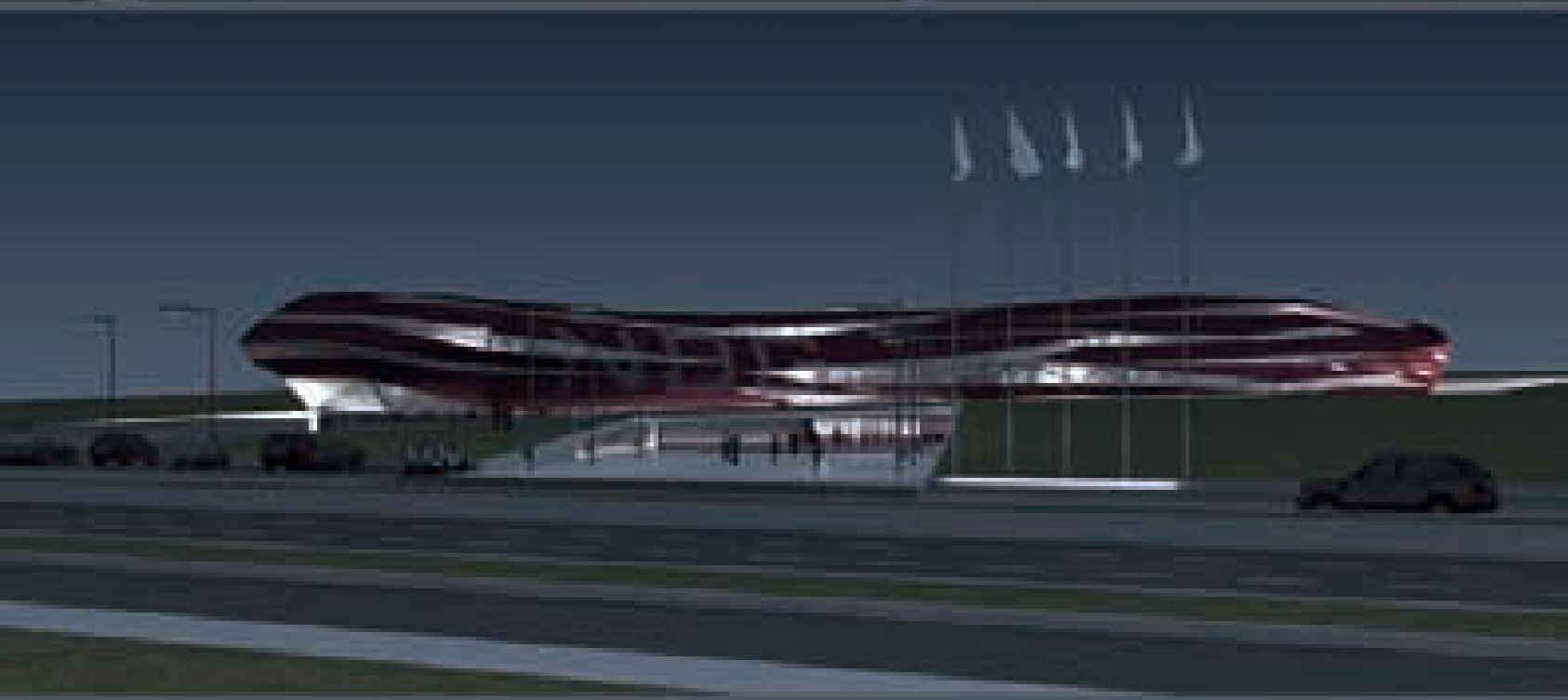

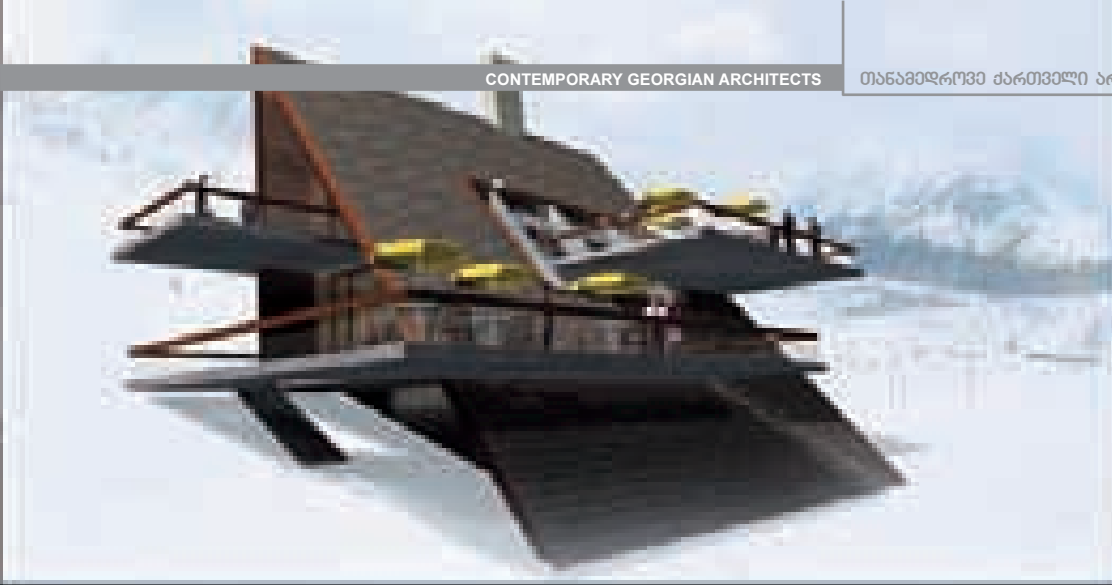
სამხრეთ კავკასიის რკინიგზის
დარბაზი (Railway Station in Mtskheta)
2009

საინჟინრო, სასპორტო სკოლა, სკოლის რეზიდენცია
საინჟინრო რაიონი
NRG, კომპლექსი
2008

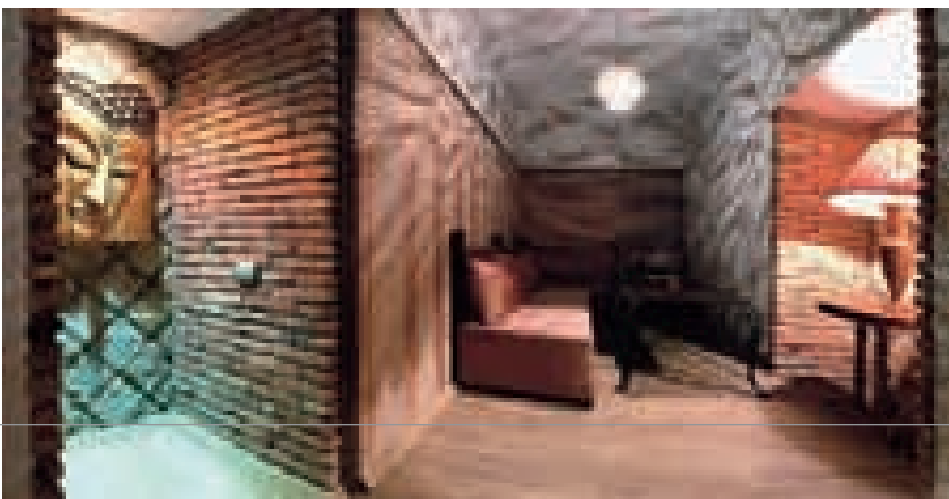
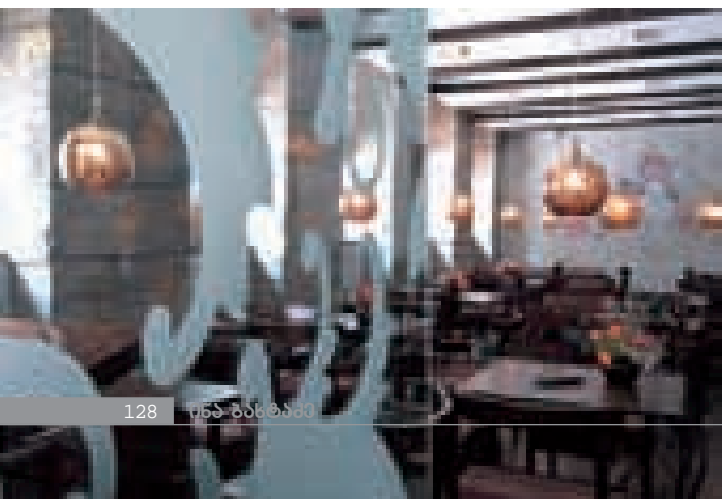
მშენებელი: სტუდია
Cafe in Restaurant
2014-2015

მშენებელი:
Villa in Tbilisi
2014-2017

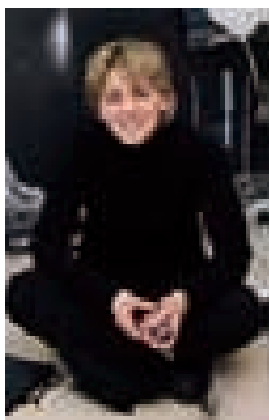

მშენებელი:
Villa in Bagrationi
2011-2012

ინა ბახტაძე Ina Bakhtadze

1987 წელს დაამთავრა თბილისის სამხატვრო აკადემიის ფერწერის ფაკულტეტი, კინო-ტელე მხატვრობის განხრით.

1987- 2006 წწ. ეწეოდა პედაგოგიურ მოღვაწეობას სამხატვრო აკადემიაში;

ინსტიტუტის დამთავრების შემდეგ თერთმეტი წლის განმავლობაში მუშაობდა მაღაზიების ქსელში მხატვარ-დიზაინერად; 2006 წლიდან დღემდე არის კომპანია „არტX“-ს დიზაინერი; მონაწილეობდა ტელეკომპანია „რუსთავი 2“-ს სატელევიზიო პროექტებში „ბინა 1“, „ბინა 2“, „ბინა 3“.

პირველი დამოუკიდებელი რეალიზებული პროექტი - გემის „შოთა რუსთაველი“, ინტერიერი. ინა ბახტაძის პროექტებით განხორციელებულია ექსკლუზიური ვიტრინები მსოფლიო ბრენდებისთვის განკუთვნილ შოურუმებში თბილისში, სხვადასხვა დანიშნულების და სირთულის ინტერიერები, მათ შორის: ინდივიდუალური საცხოვრებელი სახლების თუ საცხოვრებელი ბინების, ეკონომიკის სამინისტროს შენობაში, ტურისტულ სააგენტოში („დელტური“), ოფისებში, რესტორნებში, კაფე-ბარებში და სხვა.

2009 - საერთაშორისო კონკურსის „არქიტექტურული პრემია 2009“ საუკეთესო ნომინანტი.

In 1987 Inna Bakhtadze graduated from Tbilisi State Academy of Art, department of cinema-TV painting at the faculty of visual arts.

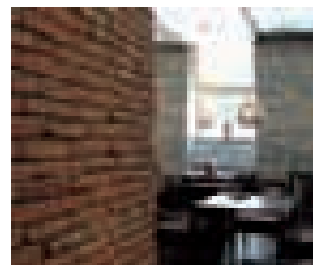
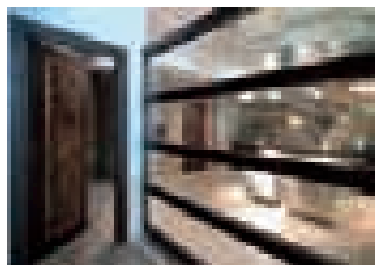
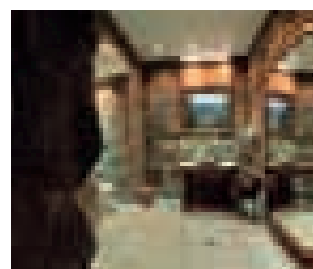
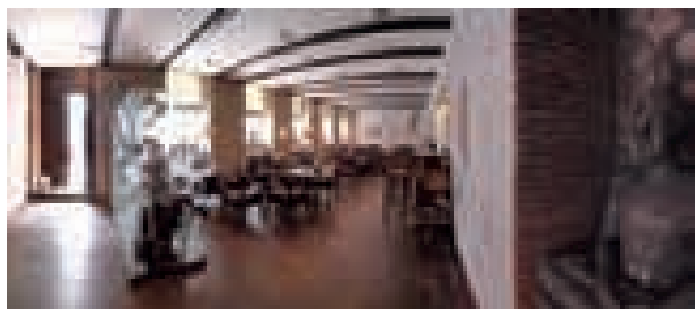
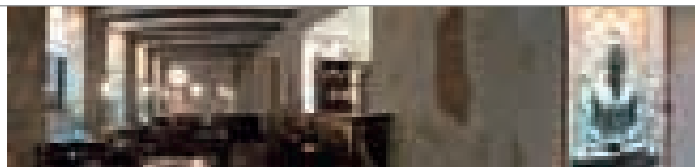
In 1987-2006 Inna Bakhtadze taught in Tbilisi State Academy of Art.

For eleven years after graduation Inna worked as art designer in a shop network; in 2006 she entered company ArtX as a designer; she took part in TV projects "Apartment 1", "Apartment-2" and "Apartment-3", run by Rustavi 2 TV.

First independent realized project - interior of ship "Shota Rustaveli".

Inna Bakhtadze has designed showcases for exclusive international brand showrooms and interiors of varying degree of complexity, including apartments and houses, Ministry of Economics, tourist agency "Deltour", offices, restaurants, cafes, bars, etc.

2009 - The best Nominee of international competition Architectural Award 2009.

მიშა ბალიაშვილი

Misha Baliashvili

"სტუდია 3 კვადრეტი" -ს დამფუძნებელი და მთავარი არქიტექტორი

Founder and major architect of "studio 3 Quadrates"

დაიბადა 1978 წელს თბილისში.
 დაამთავრა "თბილისის სახელმწიფო სამხატვრო აკადემიის" არქიტექტურის ფაკულტეტი 2000 წელს.
 სადიპლომო ნამუშევრისათვის მიიღო პირველი პრემია კონკურსში - "წლის საუკეთესო სადიპლომო ნამუშევარი".
 2004 წელს დაიცვა მაგისტრატურის ხარისხი "რომის უნივერსიტეტში - ლა საპიენცა".

პროექტები:

- 2009 - მულტიფუნქციური შენობა თეირანში (კონკურსი)
- 2009 - დროებითი საგამოფენო პავილიონი ლონდონში (კონკურსი)
- 2009 - სასტუმრო "მესხეთი"-ს ფასადის რეკონსტრუქციის პროექტი (კონკურსი)
- 2009 - კოტე მესხის ქ.№24-ში მდებარე შენობის ფასადის რეკონსტრუქციის პროექტი
- 2009 - ინდივიდუალური საცხოვრებელი სახლი წყნეთში
- 2008 - გარე ავლაბრის განაშენიანების ურბანული პროექტი (კონკურსი)
- 2008 - საცხოვრებელი სახლის ინტერიერი
- 2008 - ინდივიდუალური საცხოვრებელი სახლი (მეფსალმუნე დავით მეფის ქ. №4)
- 2008 - ინდივიდუალური საცხოვრებელი სახლი წავკისში
- 2007-2008 - სადაზღვევო კომპანია "ჯი-პი-აი პოლდინგი - ვენის სადაზღვევო ჯგუფი" - ს რეგიონალური და თბილისის ოფისების ინტერიერისა და ექსტერიერის დიზაინი
- 2007 - ბარი ფარენგეიტის ინტერიერის დიზაინი
- 2006-2007 - ბორჯომის რაიონში, სოფელ ტაძრისის საჯარო სკოლის პროექტი.
- 2006 - სასტუმრო ბაკურიანში
- 2005 - საზღვრის დაცვის დეპარტამენტის, რეგიონალური სამმართველოს შენობის პროექტი ლაგოდეხში.
- 2004 - საპროექტო სამშენებლო ნორმები სკოლის შენობებისათვის

პრემიები:

- 1999 - "გარე ავლაბრის რეაბილიტაცია", სტუდენტური კონკურსი, მე-3 პრემია.
- 2000 - "წლის საუკეთესო სადიპლომო ნამუშევარი", სტუდენტური კონკურსი, პირველი პრემია.
- 2006 - "სოფელ ტაძრისის საჯარო სკოლა", არქიტექტურული კონკურსი, გრანდ პრი.
- 2007 - "გარე ავლაბრის გენერალური გეგმა", ქალაქგეგმარებითი კონკურსი, მე-4 პრემია
- 2008 - არქიტექტურული პრემია 2008, "საუკეთესო საცხოვრებელი ბინის ინტერიერი", საუკეთესო ნომინანტი.
- 2009 - საერთაშორისო კონკურსის „არქიტექტურული პრემია 2009“ საუკეთესო ნომინანტი.

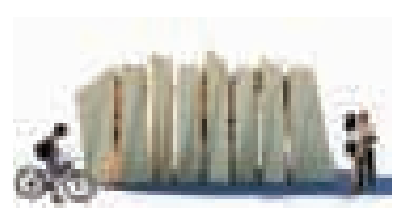
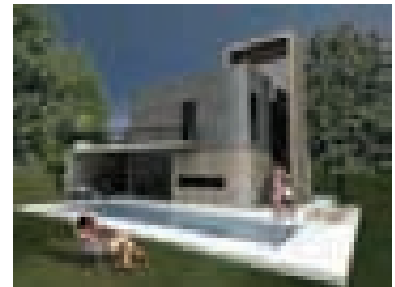
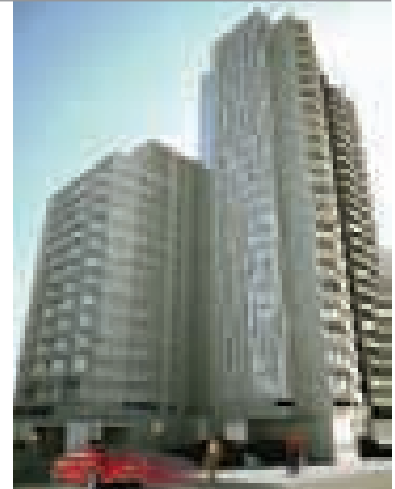
Born in 1978 in Tbilisi.
 Graduated from Architectural faculty at "Tbilisi State Academy of Arts" in 2000.
 For his Diploma work he was awarded the first place in competition "Diploma of the Year".
 Defended his Master Thesis in 2004 at the "University of Rome - La Sapienza".

Projects:

- 2009 - Multifunctional building in Teheran (competition)
- 2009 - Temporary exhibition pavilion in London (competition)
- 2009 - Hotel Meskheti facade reconstruction project (competition)
- 2009 - 24 Kote Meskhi Street - facade reconstruction project
- 2009 - Single-family house in Tskneti
- 2008 - Outer Avlabar development project (competition)
- 2008 - Residential interior
- 2008 - Single family house (4 Mepsalmune Davit Mepis St.)
- 2008 - Single-family house in Tsavkisi
- 2007-2008 - Insurance Company "GPI Holding - Vienna Insurance Group" - interior and exterior of Tbilisi office and regional branches
- 2007 - Fahrenheit Bar - interior design
- 2006-2007 - Public school in Tadzrisi Village, Borjomi District - project
- 2006 - Hotel in Bakuriani
- 2005 - Regional headquarters of the Border Guard, Lagodekhi - project
- 2004 - Architectural-construction standards for school buildings.

Awards:

- 1999 - "Renovation of Outer Avlabari" - Tbilisi, Student Competition, 3 premium.
- 2000 - "Best diploma work of the year", Student Competition, 1 premium.
- 2006 - "Public School in Tadzrisi Village", Architectural Competition, Grand Prix.
- 2007 - "General Plan of Avlabary District" -Tbilisi, Urban planning Competition, 4 premium.
- 2008 - Architectural Award 2008, "Best Residential Interior", Best Nominee.
- 2009 - The best Nominee of international competition Architectural Award 2009.

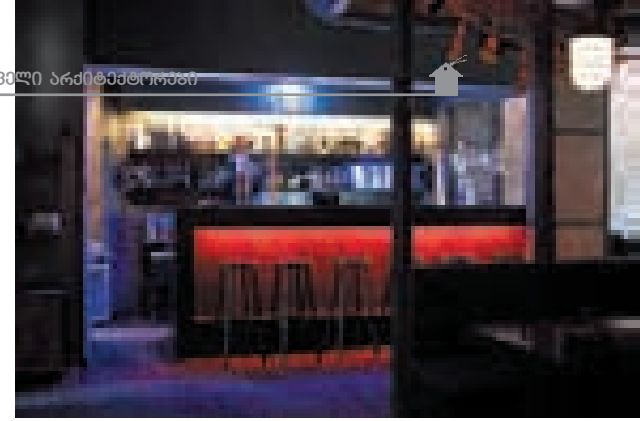

საცხოვრებელი სახლი
აწეობილი გადასაზიდი
კონტეინერებისაგან
(ფასადი მოპირკეთებულია ხით)
2009 წ.
Single-family house.
Assembled from cargo containers.
(facade faced with wood) 2009

ინდივიდუალური საცხოვრებელი
სახლი წყნეთში 2009 წ.
Single-family house in Tskneti. 2009

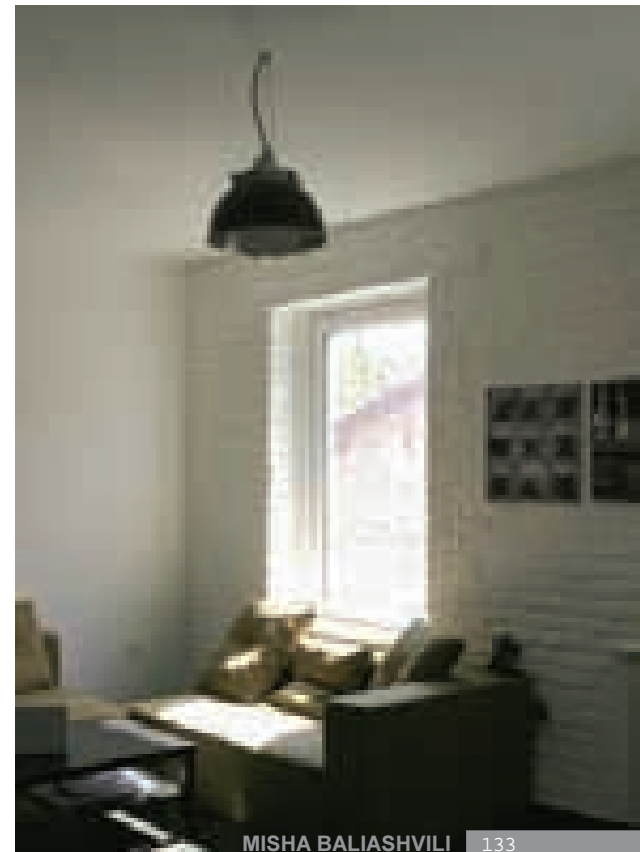
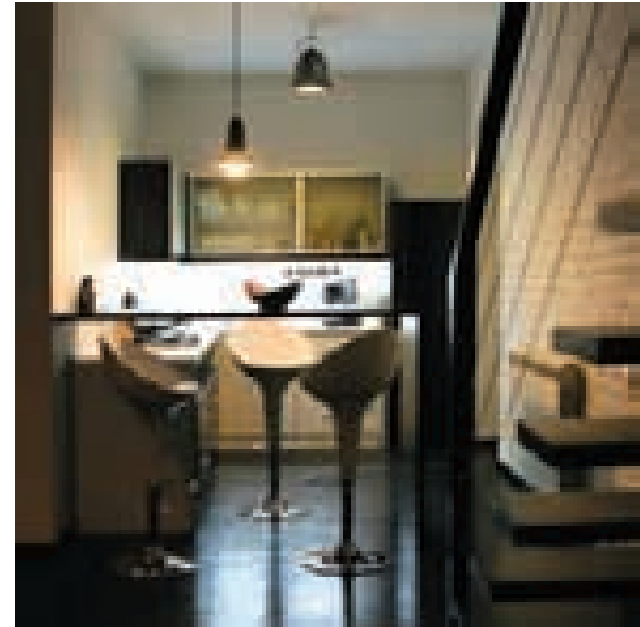

ბარი "ფარენგეიტი"-ს ინტერიერი
2007 წ.

Interior of Fahrenheit Bar
2007

საცხოვრებელი ბინის ინტერიერი 2008 წ.
(არქიტექტურული პრემია 2008
საუკეთესო ნომინანტის პრემია ნომინაციაში
წლის საუკეთესო საცხოვრებელი ბინის ინტერიერი)

Residential interior. 2008
(Architectural Award 2008, best nominee prize in the nomination
"Best Residential Interior")

იტალია, რიეტი, იტალიის გეომეტრიული ცენტრი.
გიორგი ბერიძე, აიმონე მესხი
1996-1998. Rieti, Italy; Geometric Center of Italy.
Giorgi Beridze, Aimone Meskhi

გიორგი ბერიძე Giorgi Beridze

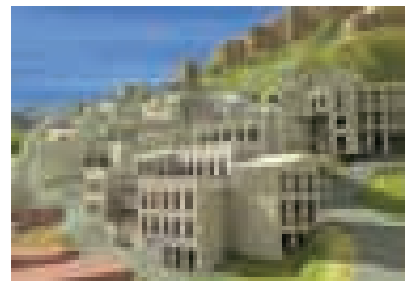
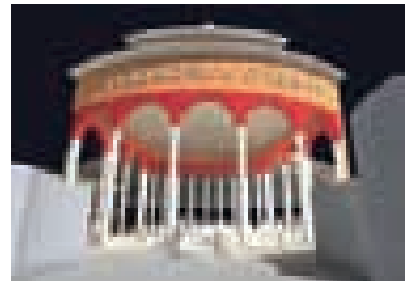

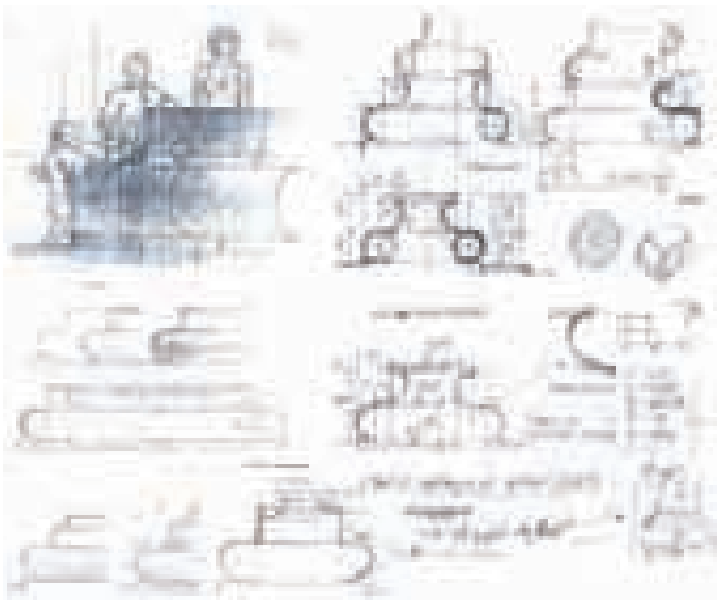
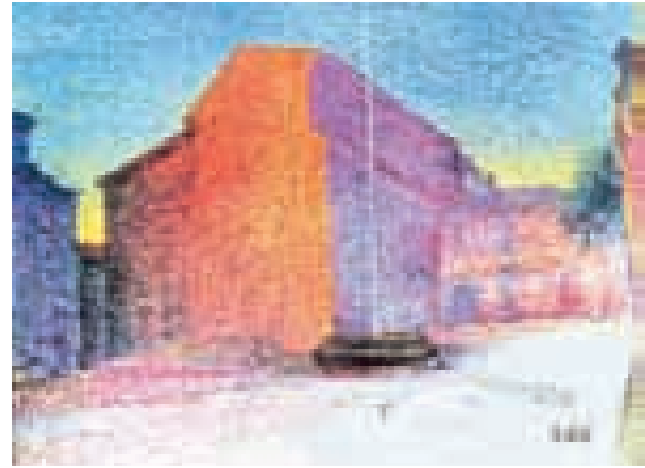
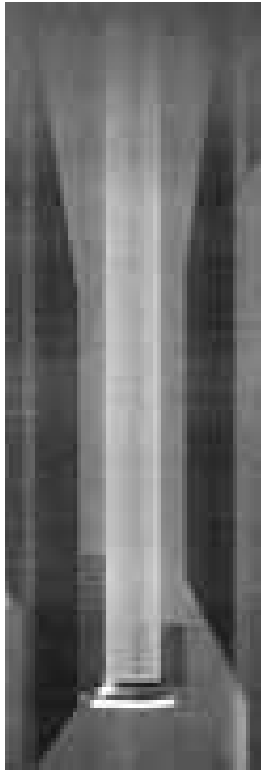
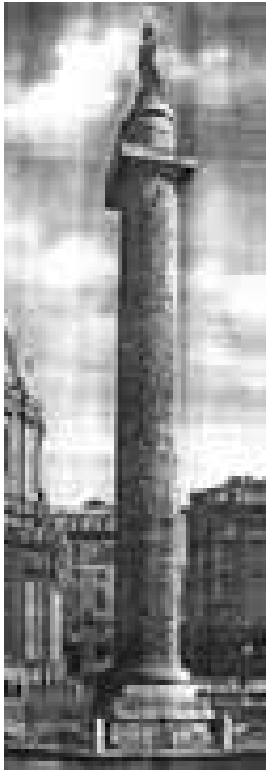
დაამთავრა საქართველოს პოლიტექნიკური ინსტიტუტი და საქართველოს მეცნიერებათა აკადემიის ხელოვნების ისტორიის ინსტიტუტის ასპირანტურა.

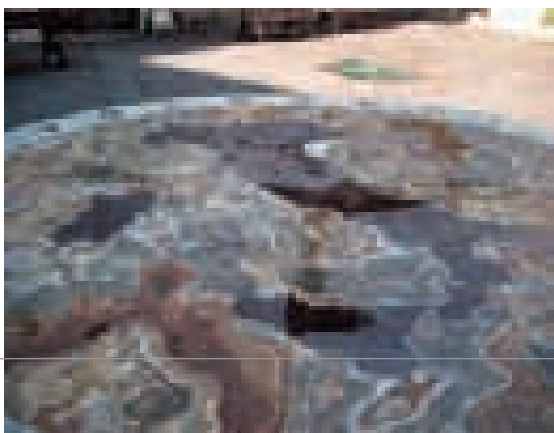
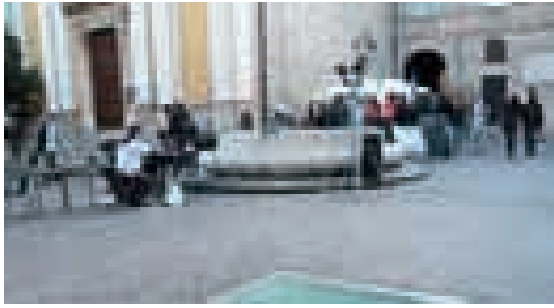
გამოქვეყნებული აქვს სამეცნიერო ნაშრომები თბილისის ისტორიული ნაწილის რეკონსტრუქციის პრობლემების შესახებ. ნაყოფიერი სამეცნიერო და პრაქტიკული არქიტექტურული მოღვაწეობისთვის საქართველოში, რუსეთში, იტალიაში, ინგლისში, თურქეთსა და სომხეთში დაჯილდოებულია ღირსების ორდენით.

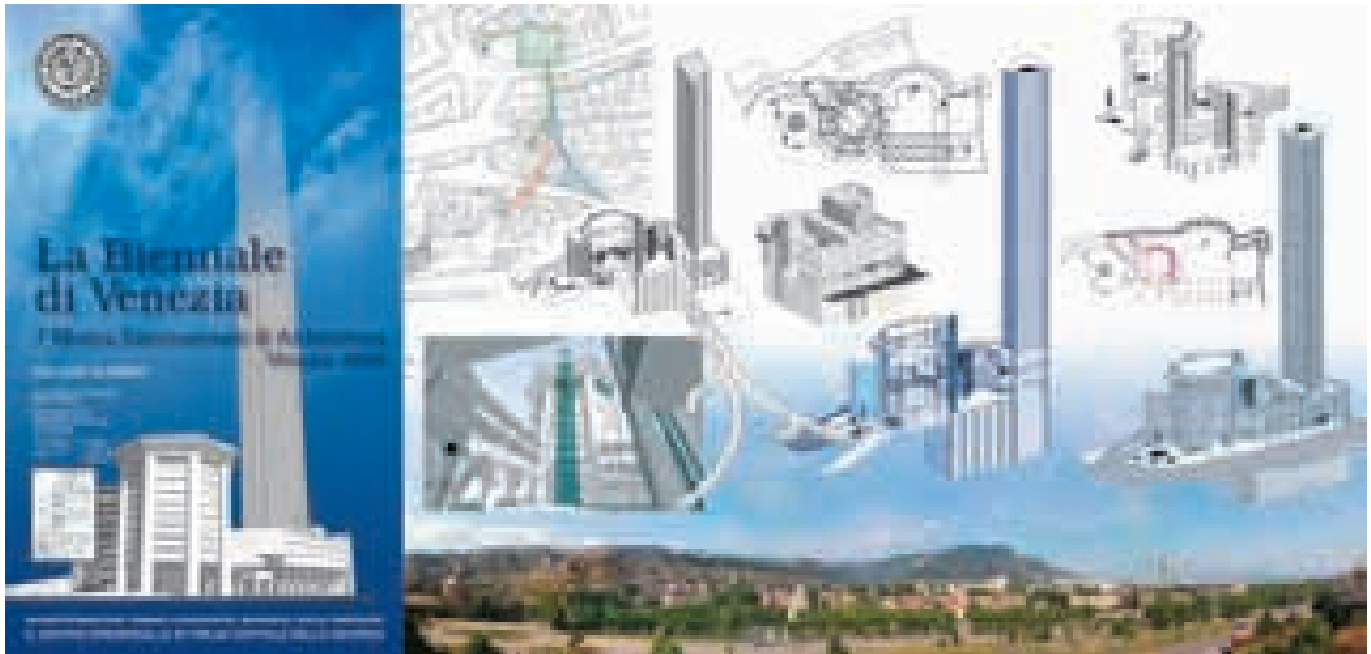
Graduated from Georgian Polytechnic Institute; completed a course of postgraduate studies at the Georgian Academy of Sciences (faculty of History of Art).

Has published scientific essays on problems, related to reconstruction of the historical part of Tbilisi. Has been awarded the Medal of Honor for fruitful theoretical and practical architectural activity in Georgia, Russia, Italy, England, Turkey and Armenia.

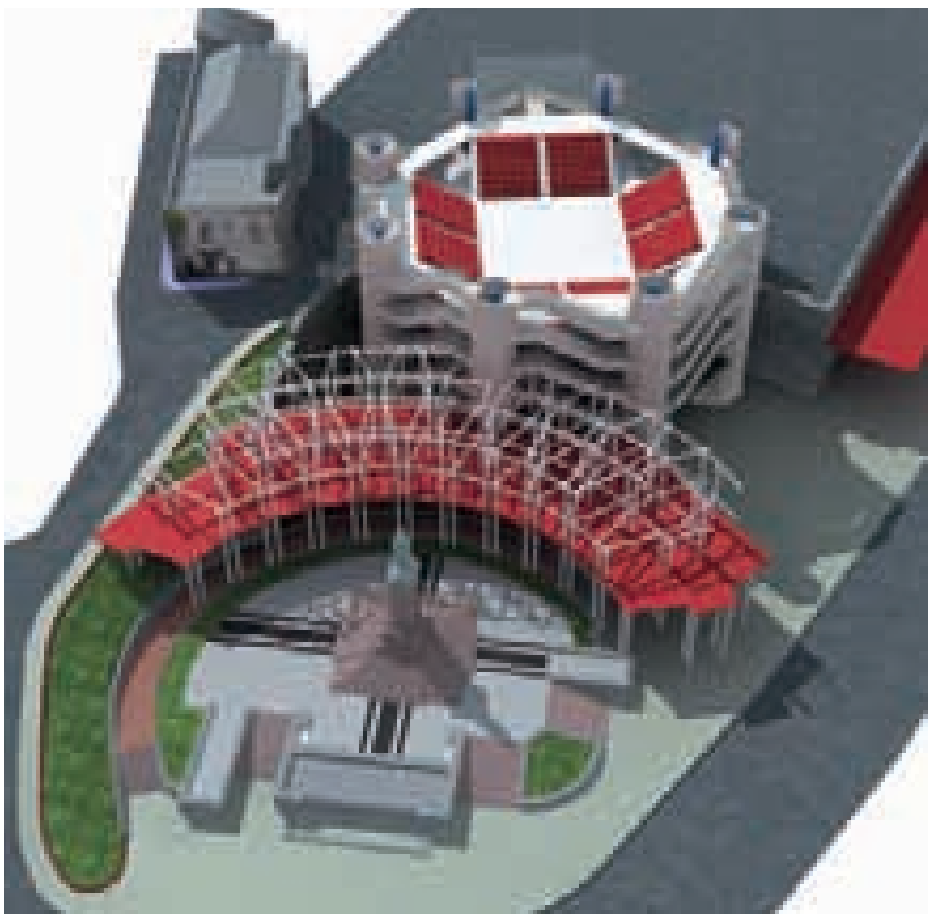

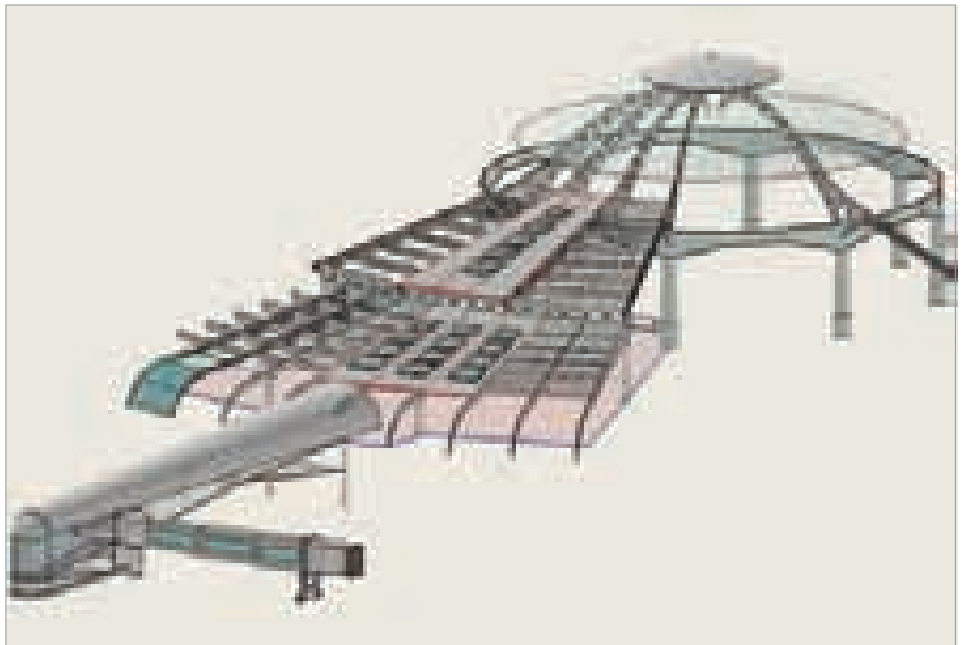
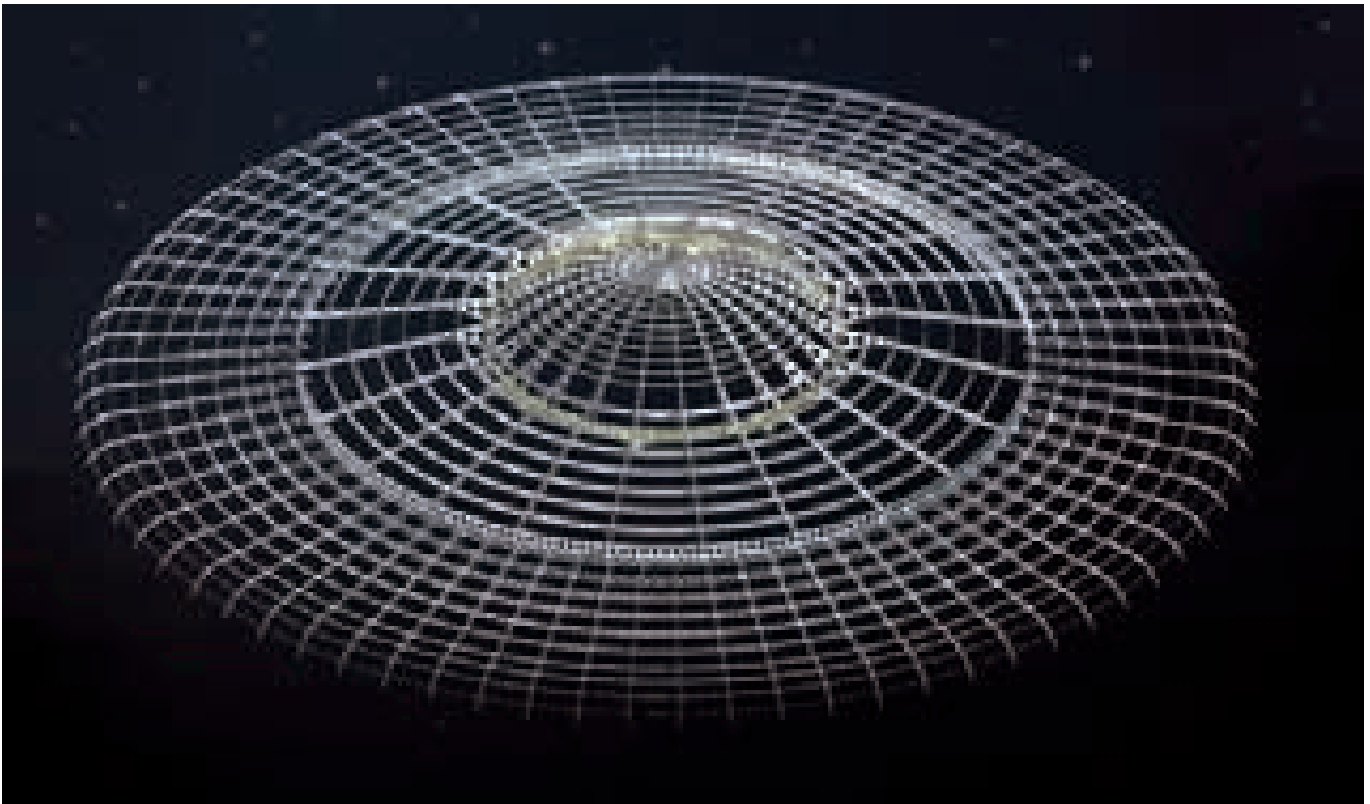

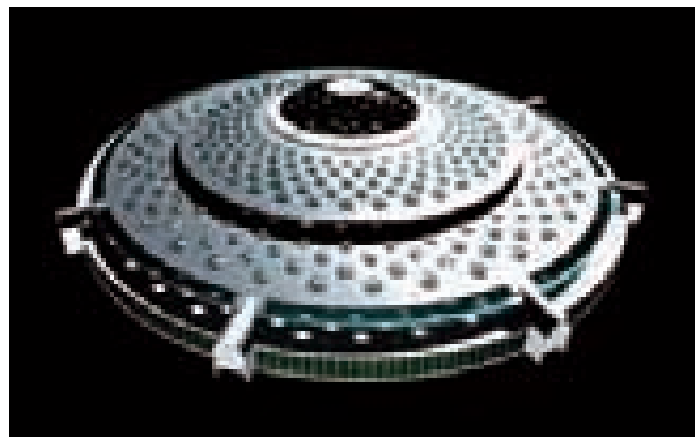
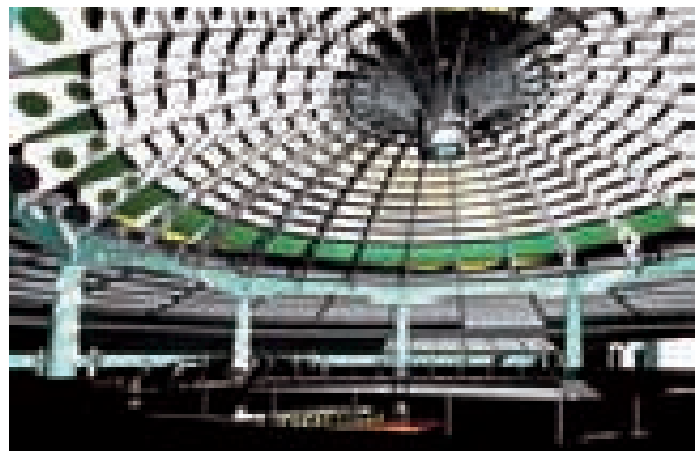
თბილისი, რუსთაველის მოედანი,
 მრავალფუნქციური ცენტრი
 გიორგი ბერიძე, დავით ახვლედიანი,
 არჩილ რამიშვილი, ლევან დოლიძე
 1998-2006
 Rustaveli Square, Tbilisi; multifunctional center
 Giorgi Beridze, David Akhvlediani,
 Archil Ramishvili, Levan Dolidze

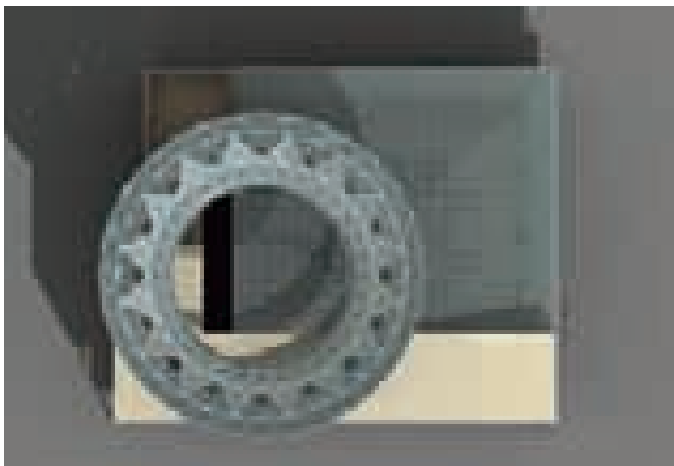
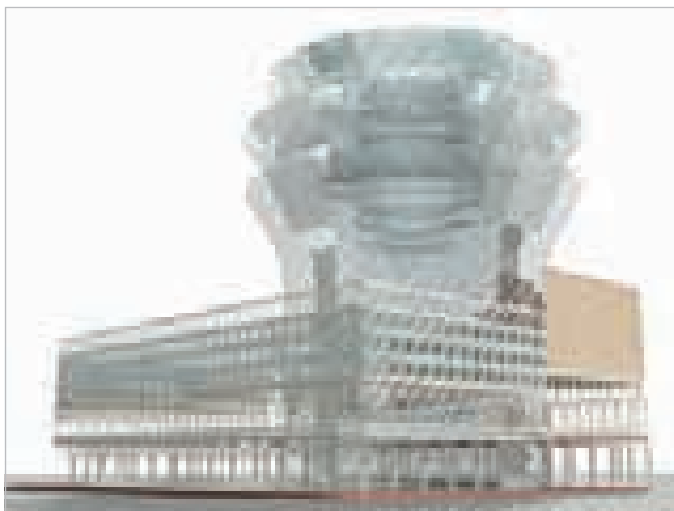
თბილისი, აეროპორტი. გიორგი ბერიძე, არჩილ რამიშვილი. 2004-2005
Tbilisi Airport. Giorgi Beridze, Archil Ramishvili

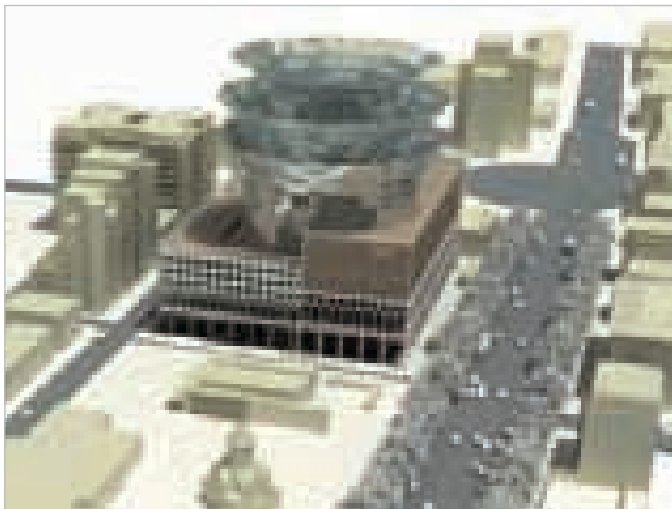

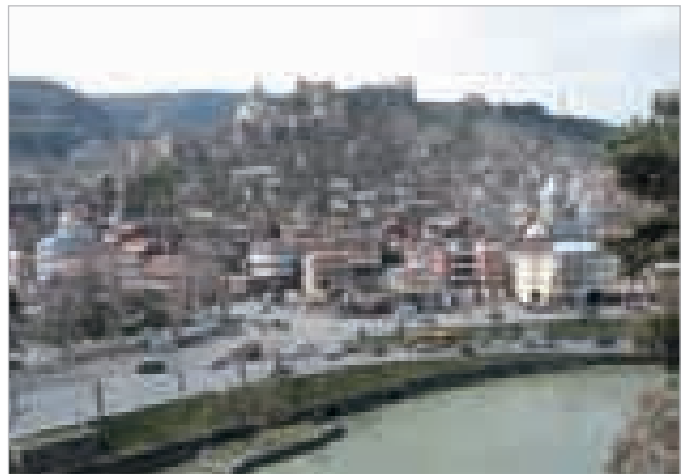
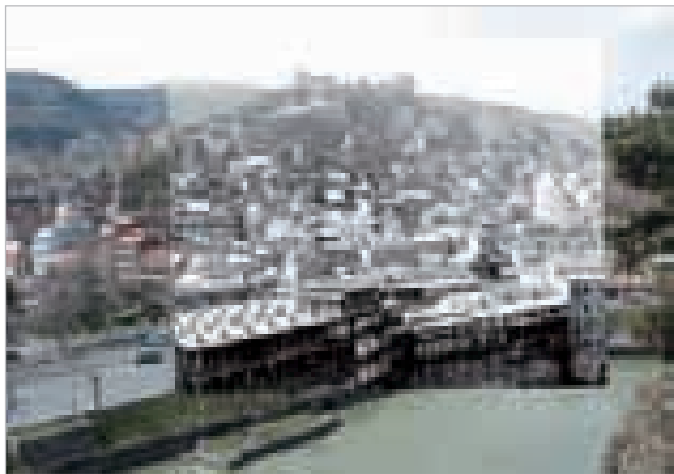
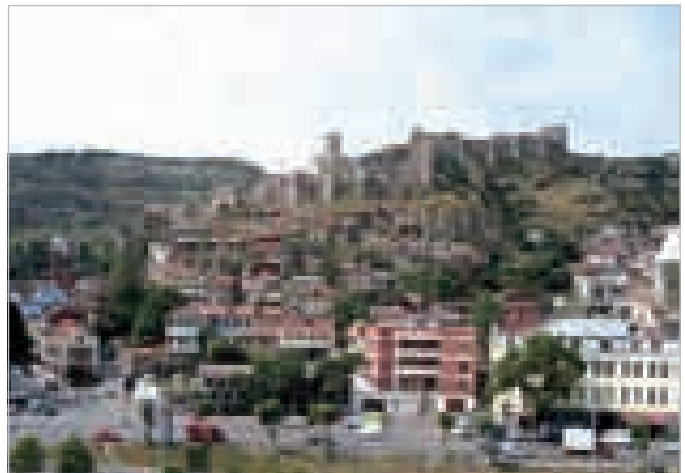
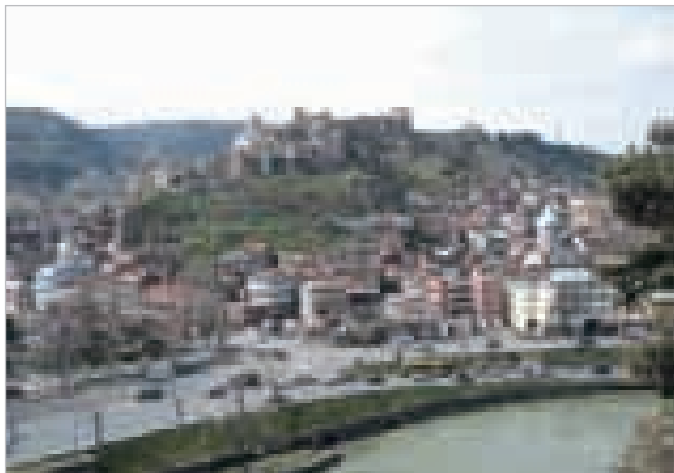
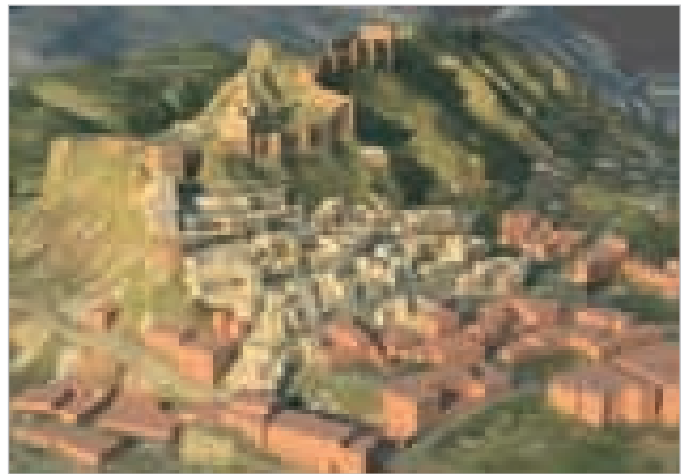

თბილისი, მრავალფუნქციური ცენტრი "ვაკის სტუდენტთა ქუჩა"
გიორგი ბერიძე, ლევან დოლიძე
2007
Tbilisi, multifunctional center in Vake campus
Giorgi Beridze, Levan Dolidze

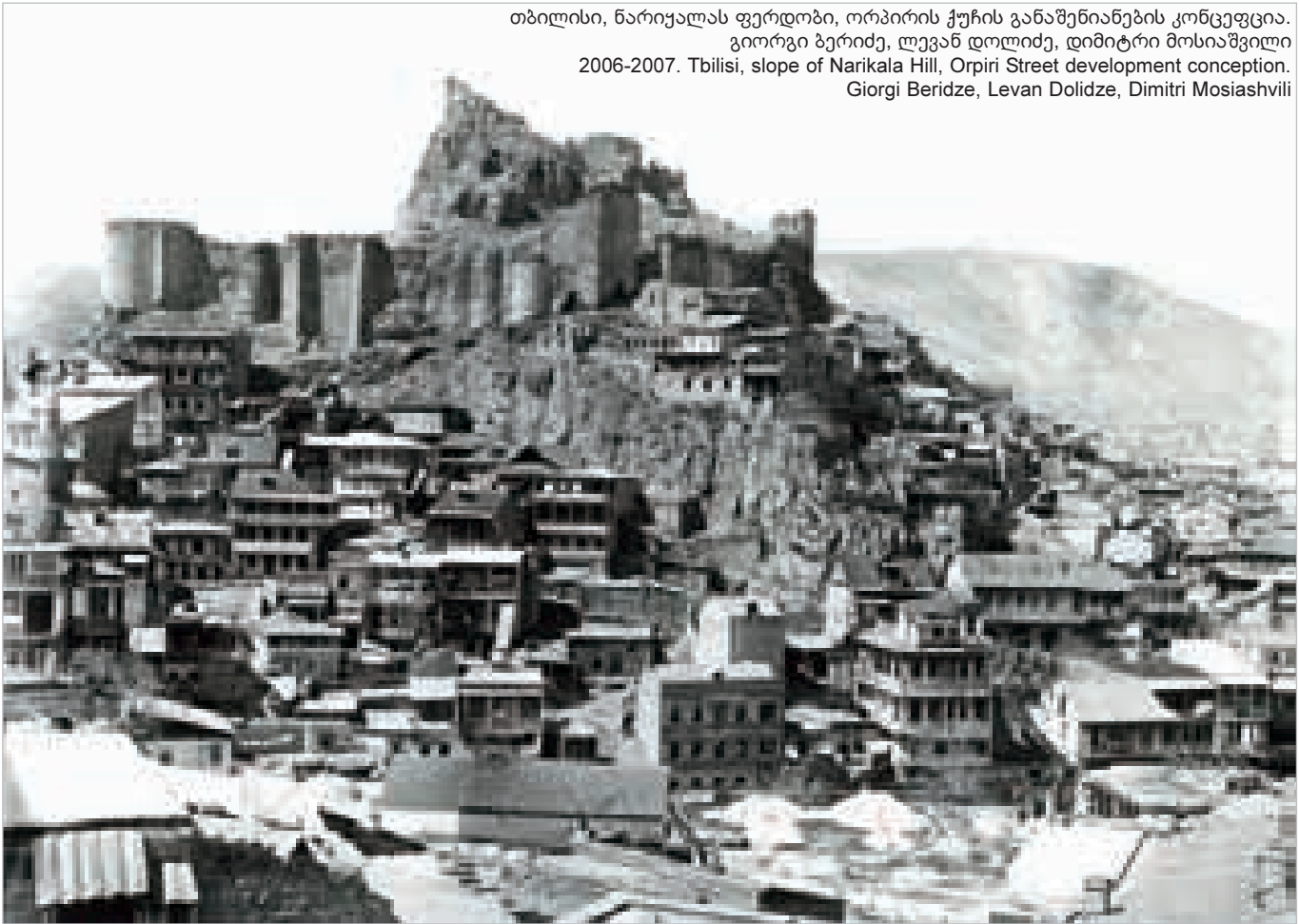

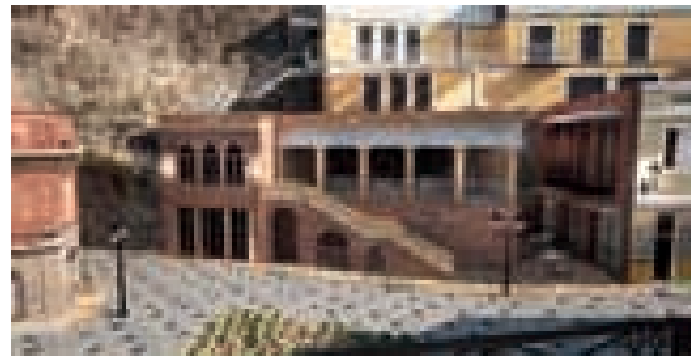
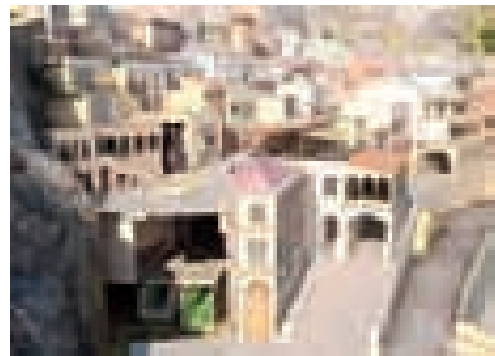
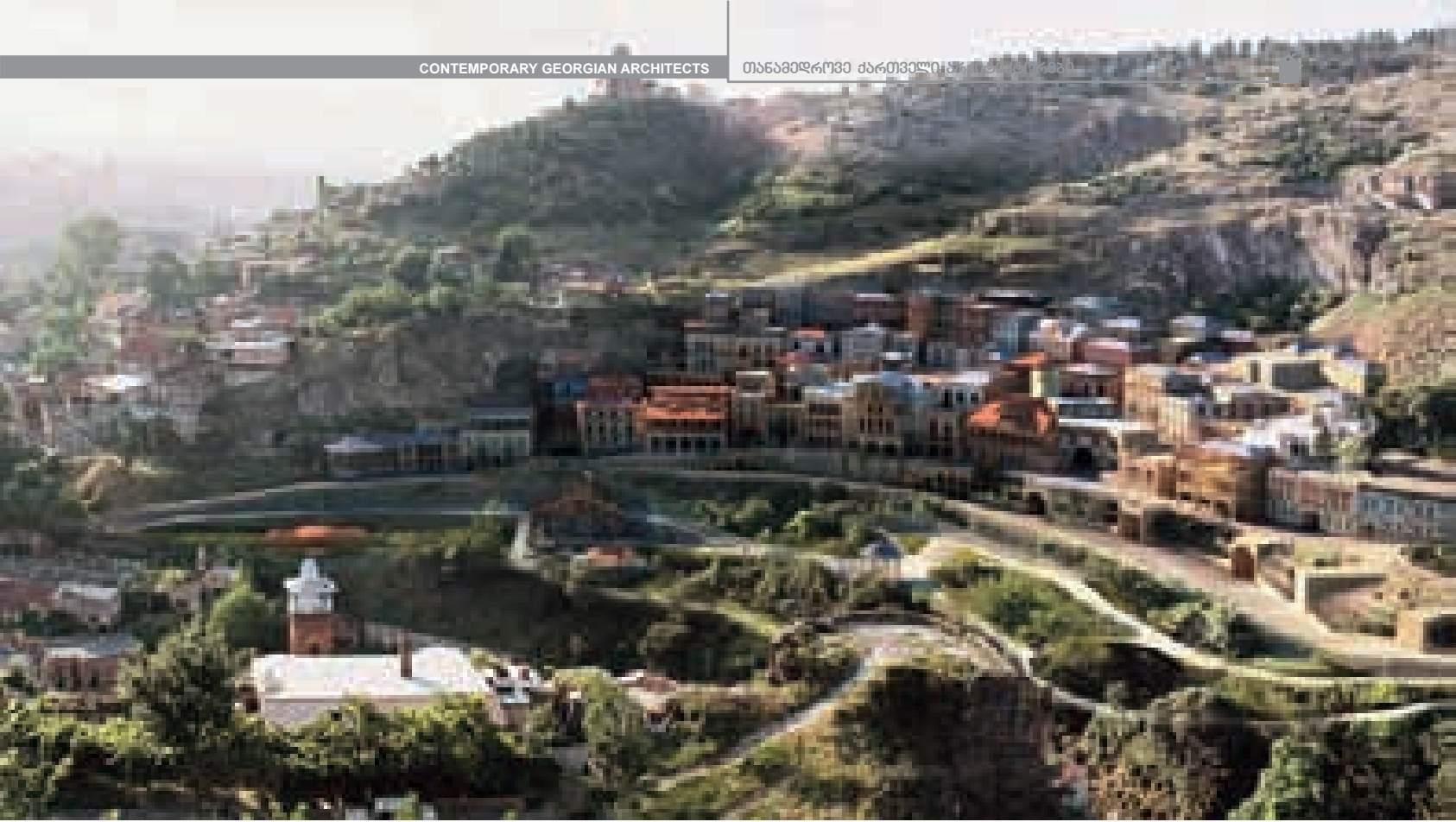

თბილისი, ნარიყალას ფერდობი, ორპირის ქუჩის განაშენიანების კონცეფცია.
გიორგი ბერიძე, ლევან დოლიძე, დიმიტრი მოსიაშვილი
2006-2007. Tbilisi, slope of Narikala Hill, Orpiri Street development conception.
Giorgi Beridze, Levan Dolidze, Dimitri Mosiashvili

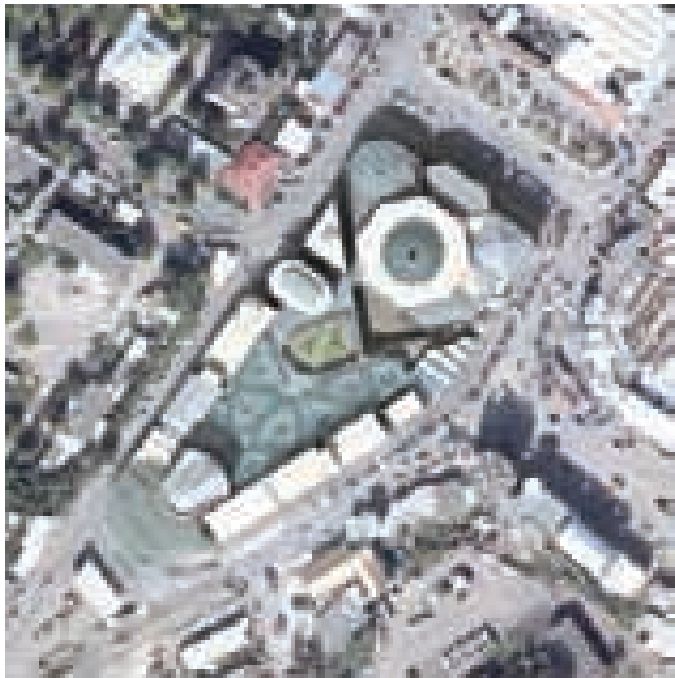

თბილისი, მირზა შაფის ქუჩის განაშენიანების კონცეფცია
 გიორგი ბერიძე, ლევან დოლიძე, ირაკლი ლარიბაშვილი, ლაშა ფირფილაშვილი . 2007-2009
 Tbilisi, Mirza Shafi Street development conception
 Giorgi Beridze, Levan Dolidze, Irakli Garibashvili, Lasha Pirpilashvili

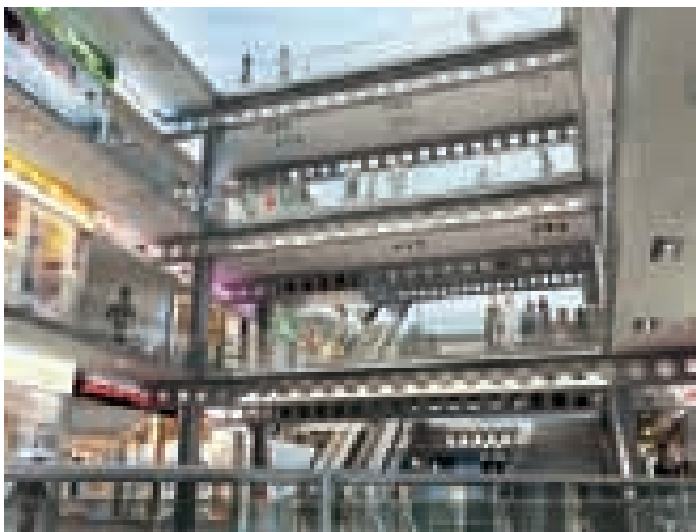

თბილისი, გლდანი,
მრავალფუნქციური ცენტრი
გიორგი ბერიძე, ლევან დოლიძე,
ლაშა ფირფილაშვილი,
გიორგი მერაბიშვილი,
არჩილ რამიშვილი

2007-2009

Tbilisi, Gldani district;
multifunctional center
Giorgi Beridze, Levan Dolidze,
Lasha Pirpilashvili,
Giorgi Merabishvili,
Archil Ramishvili

მამუკა ჩხაიძე Mamuka Chkhaidze

მეტეხის ოფისი აღმაშენებლის გამზირზე, თბილისი. მ. ჩხაიძე

"Metekhi" office in Agmashenebeli Avenue. M. Chkhaidze

სასტუმროს ტიპის საცხოვრებელი ვერცხლის ქუჩაზე, თბილისი. მ. ჩხაიძე

Hotel-type house in Vertskhli Street, Tbilisi. M. Chkhaidze

დაიბადა 1959 წლის 21 ოქტომბერს.
1985 წელს დაამთავრა თბილისის სახელმწიფო სამხატვრო აკადემიის არქიტექტურის ფაკულტეტი.

პროფესიული მოღვაწეობა:
1996-2000 წწ. ქ. ფოთის მთავარი არქიტექტორი;
2000- 2002 წწ. ქ. თბილისის მთავარი არქიტექტორი.

მამუკა ჩხაიძე არის მსოფლიოს სხვადასხვა ქალაქში განხორციელებული ასზე მეტი პროექტის, მათ შორის მსხვილი ქალაქების ცენტრების დეტალური დაგეგმარების ავტორი;
- საერთაშორისო არქიტექტურული პრემიების ლაურეატი;
- „იუნესკოს“ პრემიის ლაურეატი.

ინდივიდუალური საცხოვრებელი სახლი ნორიოს აღმართზე მ. ჩხაიძე, ა. რაზმაძე

Single-family house in Norio Rise. M. Chkhaidze, A. Razmadze

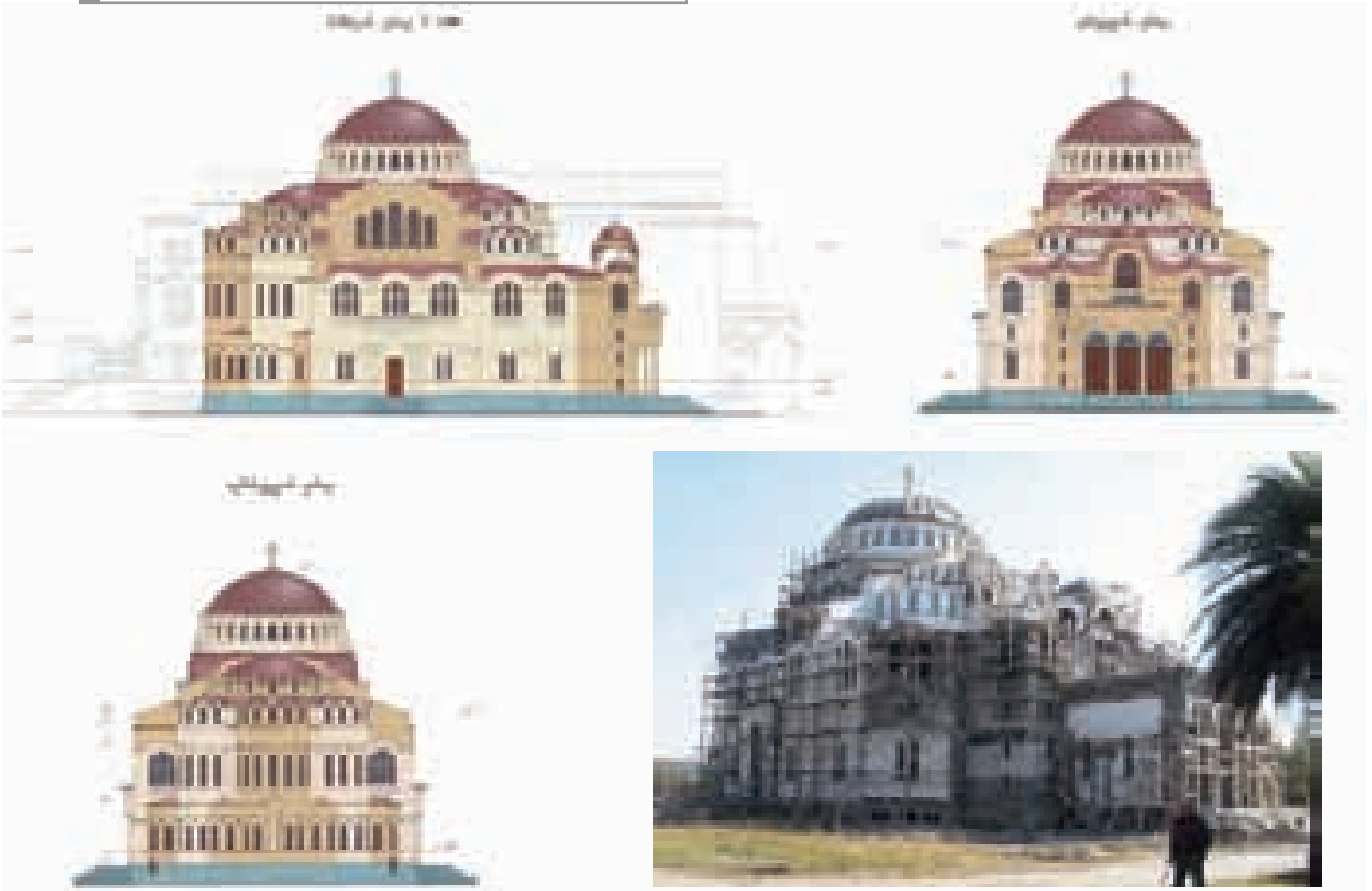
ინდივიდუალური საცხოვრებელი სახლი ჩუბინიშვილისა და მარჯანიშვილის ქუჩების გადაკვეთაზე, თბილისი მ. ჩხაიძე

Single-family house at the crossing of Chubinivshvili and Marjanishvili Streets, Tbilisi. M. Chkhaidze

Born on October 12 1959.
1985 – graduated from the architectural faculty of Tbilisi State Academy of Art

Professional background:
1996-2000 – Chief architect of Poti
2000-2002 – Chief architect of Tbilisi

Mamuka Chkhaidze is the author of over 100 projects, including detailed plans of city centers, realized in different countries all over the world, winner of numerous international architectural competitions and laureate of UNESCO prize.

ღვთისმშობლის შობის სახელობის საკათედრო ტაძრის რეკონსტრუქცია, ქ. ფოთი. მ. ჩხაიძე
Reconstruction of Nativity Cathedral in Poti. M. Chkhaidze

სასტუმრო მალთაყვის ტყე-პარკის ტერიტორიაზე, ქ. ფოთი. მ. ჩხაიძე
Hotel in Maltakva Wood, Poti. M. Chkhaidze

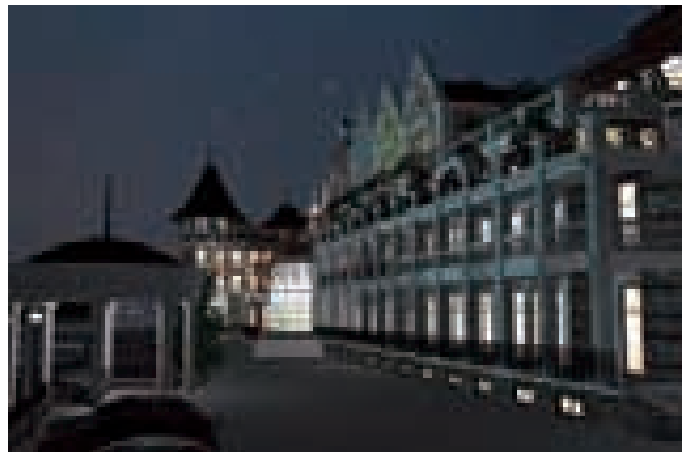

მრავალფუნქციური საცხოვრებელი სახლი ამაღლების ქუჩაზე (ყოფ. დავითაშვილის ქ.), თბილისი.
 მ.ჩხაიძე, დ. ბაირამაშვილი, ა. რაზმაძე.
 Multifunctional residential house in Amagleba Street (former Davitashvili Street), Tbilisi. M. Chkhaidze, D. Bairamashvili, A. Razmadze

სასტუმრო კომპლექსი ბორჯომში. მ. ჩხაიძე
 Hotel complex in Borjomi. M. Chkhaidze

მრავალფუნქციური
საცხოვრებელი კომპლექსი,
ქ. ბაქო
მ. ჩხაიძე, ვ. ბახტაძე

Multifunctional residential complex in
Baku
M. Chkhaidze, V. Bakhtadze

მრავალფუნქციური
საცხოვრებელი კომპლექსი,
ქ. ბაქო.
მ. ჩხაიძე, ვ. ბახტაძე

Multifunctional residential complex in
Baku
(M. Chkhaidze, V. Bakhtadze)

მრავალსართულიანი საცხ. სახლი
„მზიურის“ ტერიტორიაზე, თბილისი.
მ.ჩხაიძე, ა. რაზმაძე

Multifunctional residential house
in Mziuri Park, Tbilisi.
M. Chkhaidze, A. Razmadze

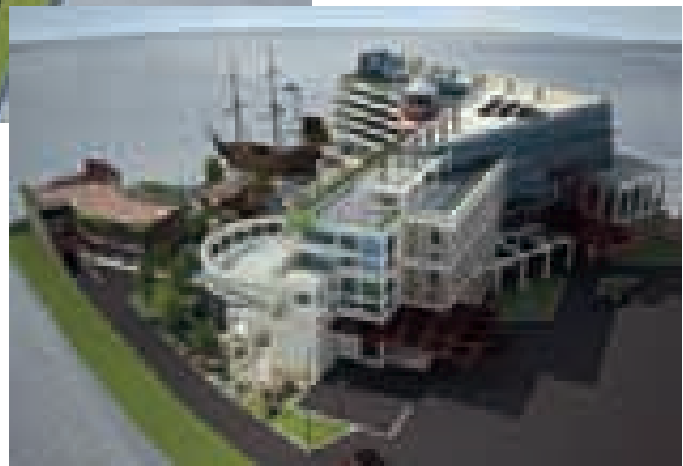
საცხოვრებელი სახლი
უზნაძის ქუჩაზე, თბილისი
მ. ჩხაიძე, ა. რაზმაძე

Residential house
in Uznadze Street, Tbilisi
M. Chkhaidze, A. Razmadze

სასტუმრო კომპლექსი თურქეთში
მ. ჩხაიძე, ი. ლოლაშვილი

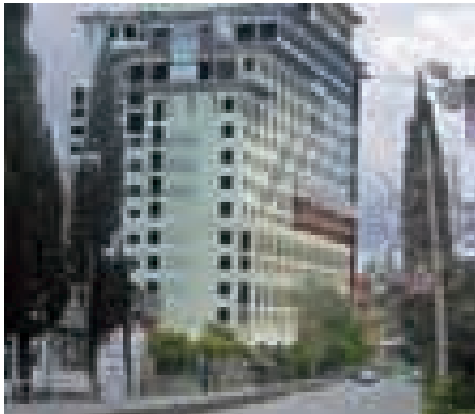
Hotel complex in Turkey
M. Chkhaidze, I. Lolashvili

მრავალფუნქციური საცხოვრებელი კომპლექსი „იალტის შუქურა“. ჭ. იალტა. მ. ჩხაიძე, ი. ლოლაშვილი

Multifunctional residential complex "Yalta Lighthouse" in Yalta, Ukraine
M. Chkhaidze, I. Lolashvili

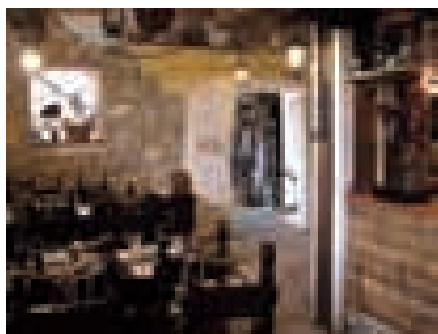
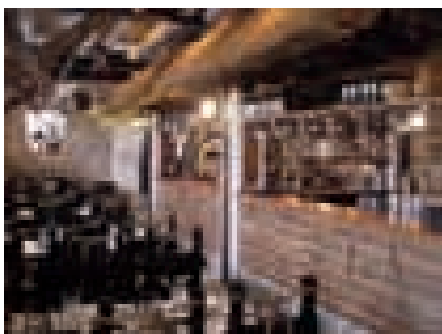
მრავალფუნქციური საცხოვრებელი კომპლექსი, ჭ. იალტა. მ. ჩხაიძე, ი. ლოლაშვილი

Multifunctional residential complex in Yalta, Ukraine. M. Chkhaidze, I. Lolashvili

მრავალფუნქციური საცხოვრებელი კომპლექსი, ჭ. იალტა. მ. ჩხაიძე, ვ. ბახტაძე

Multifunctional residential complex in Yalta, Ukraine. M. Chkhaidze, V. Bakhtadze

რესტორანი ლივადია, უკრაინა. მ. ჩხაიძე, ი. ლოლაშვილი
Restaurant Livadia, Ukraine. M. Chkhaidze, I. Lolashvili

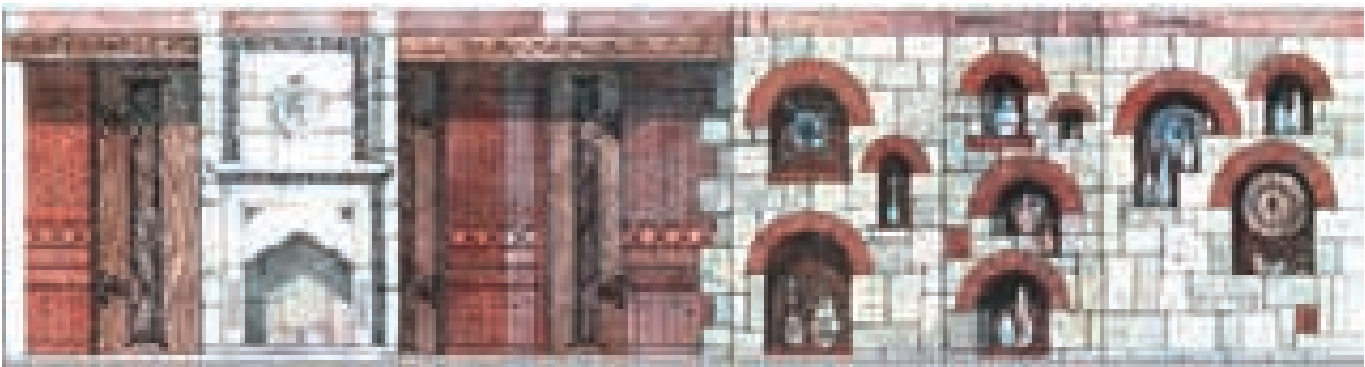

რესტორანი ქ. ბუდაპეშტში. მ. ჩხაიძე
Restaurant in Budapest. M. Chkhaidze

რესტორანი რუბლიოვკის ქუჩაზე, ქ. მოსკოვი. მ. ჩხაიძე
Restaurant in Rubliovka Street, Moscow. M. Chkhaidze

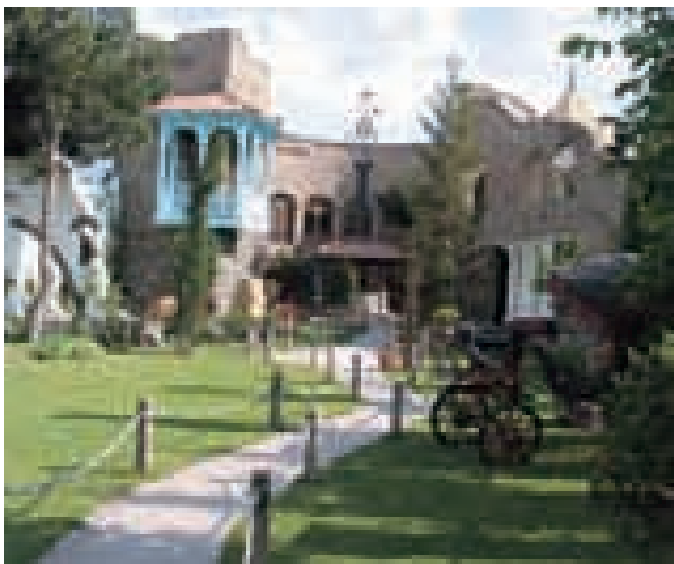
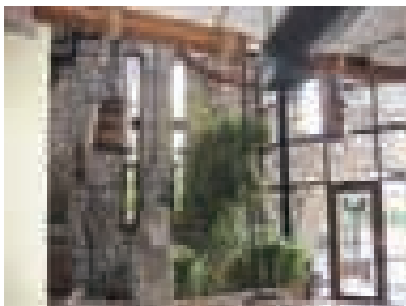
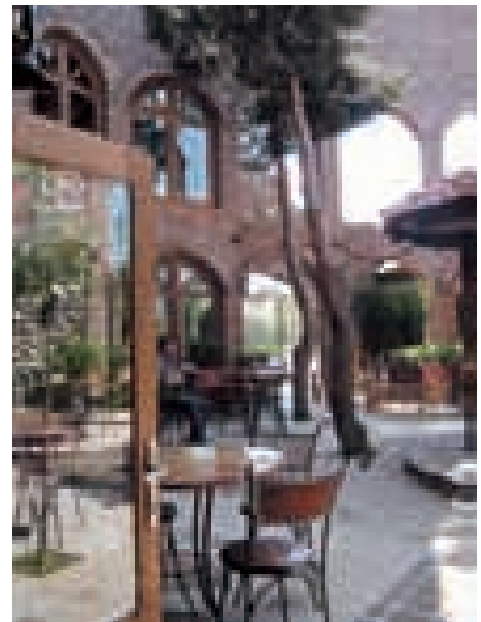
ქართული სახლი, პარიზი. მ. ჩხაიძე
Georgian house in Paris. M. Chkhaidze

რესტორანი „რივის“ ტერიტორიაზე, თბილისი. მ. ჩხაიძე
Restaurant in Rike area Tbilisi. M. Chkhaidze

რესტორანი "წისკვილი". ლუდის მოედანი , თბილისი. მ.ჩხაიძე
Restaurant "Tsiskvili". Beer Plaza, Tbilisi. M.Chkhaidze

მრავალბინიანი საცხოვრებელი კომპლექსი
გურამიშვილის გამზირზე.
მ. ჩხაიძე, ა. რაზმაძე
Apartment complex in Guramishvili Avenue
M. Chkhaidze, A. Razmadze

მრავალფუნქციური საცხოვრებელი კომპლექსი, ქ.
დნეპროპეტროვსკი. მ. ჩხაიძე, ვ. ბახტაძე
Multifunctional residential complex in Dnepropetrovsk
M. Chkhaidze, V. Bakhtadze

სასტუმრო ბაკურიანში.
მ. ჩხაიძე
Hotel in Bakuriani.
M. Chkhaidze

სახინკლე ბელიაშვილის ქუჩაზე, თბილისი. მ. ჩხაიძე
Restaurant in Beliashvili Street, Tbilisi. M. Chkhaidze

გოგა ჩხეთია Goga Chkhetia

დაიბადა 1961 წელს თბილისში.
1985 წელს (1979-1985 წწ)
დაამთავრა თბილისის სახელმწიფო
აკადემიის არქიტექტურის ფაკულ-
ტეტი. ინსტიტუტის დამთავრების-
თანავე რამდენიმე წელიწადი
მუშაობდა სახელმწიფო საპროექტო
ინსტიტუტებში - „საქქალაქპრო-
ექტში“ და „ინტურისტმშენში“. ამავე პერიოდის პროექტია - ინტურ-
ისტის სასტუმრო ქალაქ ოდესაში და
ქალაქ ლვოვში (1987-1988 წწ).

1991-1993 წწ. მოღვაწეობდა ნიდერლანდებში არქიტექტურულ
სახელოსნოში. მომდევნო წლებში მუშაობდა ბულგარეთის და რუსეთის
სხვადასხვა ქალაქებში.

1998 წლიდან შემოქმედებით საქმიანობას განაგრძობს
საქართველოში. მისი პროექტით ხორციელდება შემდეგი ობიექტები:
კინოს სახლის რეკონსტრუქცია, საავტორო სტუდიების დეკორი
ტელევიზიაში; „სახალხო ბანკი“-ს ოფისი ჭავჭავაძის გამზირზე; შოუ-
რუმი ფილარმონიის შენობაში; ასევე საცხოვრებელი სახლებისა და
ბინების ინტერიერები თბილისში და ქალაქგარეთ.

2001 წლიდან გოგა ჩხეთია ხდება „აჭარა ჯგუფის“ მთავარი არქიტე-
ქტორი, წარმოადგენს ცათამბჯენის საპროექტო წინადადებას 26 მაისის
მოედანზე. ასევე აპროექტებს სასტუმრო „აჭარის“ მოცულობაში
სხვადასხვა დანიშნულების ობიექტებს: „მიუზიკ-პოლი“ ქალაქ თბილის-
ში, „მიუზიკ-პოლი“ ქალაქ ბათუმში, კაზინო, ტოტალიზატორი, რესტო-
რანი. პარალელურად აკეთებს ისეთ პროექტებს, როგორც არის: შოუ-
რუმი „ნიუ თრენდი“ ჭავჭავაძის გამზირზე, კლუბი „ზენი“-ს ინტერიერი
შარდენის ქუჩაზე; ფრანგული რესტორანი „ლექსპრესი“ შარდენის
ქუჩაზე, რესტორანი და გასართობი ცენტრი თბილისის გარეუბანში.

მიმდინარე პროექტები: სასტუმრო „პოლიდეი ინ“ (სასტუმრო
„აჭარა“), გასართობი ცენტრი ქალაქ ბათუმში და რამოდენიმე ბინისა და
რესტორნის ობიექტი.

Born in 1961 in Tbilisi, Georgia

1985 - graduated from the Faculty of Architecture of Tbilisi State Academy of Art
(studied in 1979-1985).

During several years after graduation, Goga Chkhetia worked in state project design
institutes; one of the most important projects he created in this period is Intourist Hotel
in Odessa (1987-1988).

In 1991-1993 Goga Chkhetia worked in an architectural studio in Delphi, Holland; in
the subsequent years he worked in different Bulgarian and Russian cities.

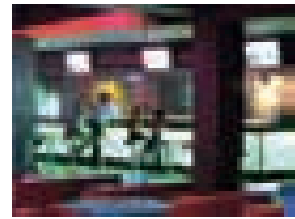
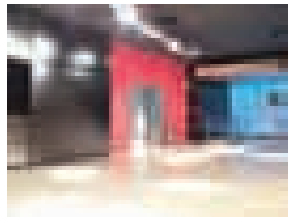
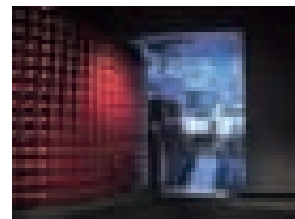
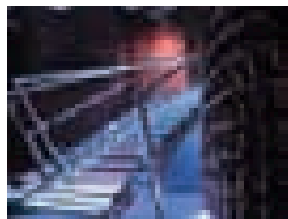
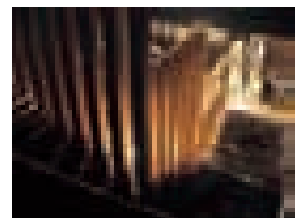
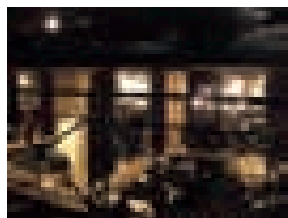
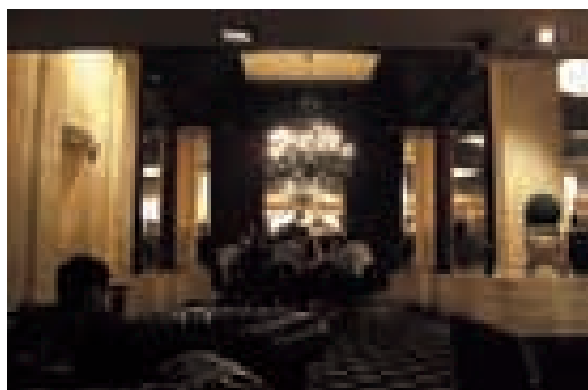
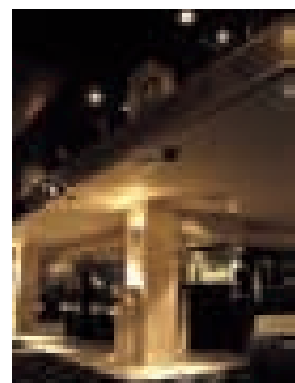
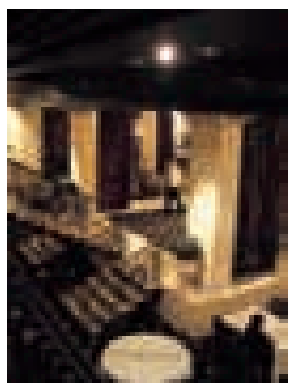
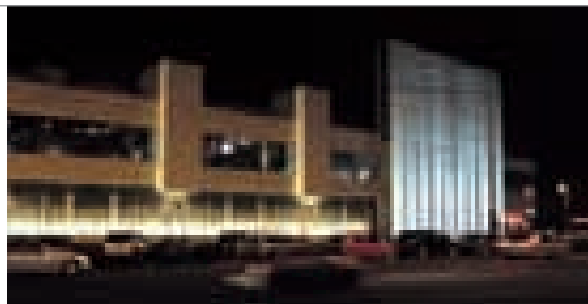
In 1998 Goga Chkhetia returned to Georgia. He has created such projects as recon-
struction of Cinema House, decorations of auteur TV studios, interior of People's Bank
office in Chavchavadze Avenue, residential houses and apartment interiors in and out of
Tbilisi, etc.

From 2001 onwards, Goga Chkhetia has been working as chief architect in "Ajara
Group". Goga Chkhetia is the author of highrise construction (project proposal),
designed for May 26 Square; he designs various interior spaces within Ajara Hotel - Ajara
Music Hall in Tbilisi, Ajara Music Hall in Batumi, Ajara casino, totalizator, restaurant, etc.
His other projects include New Trend showroom in

Chavchavadze Avenue, interior of Zen Club in Chardin Street, French restaurant
L'Express in

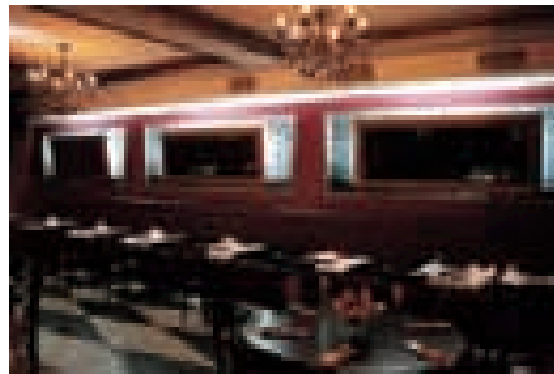
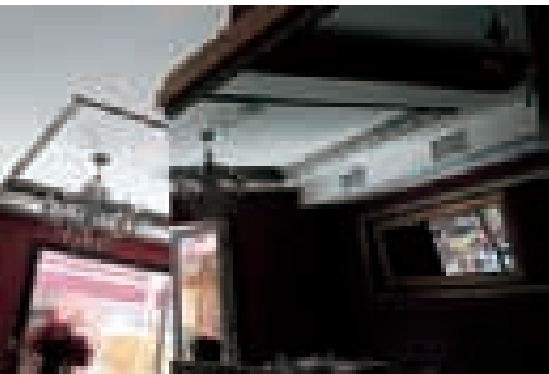
Abashidze Street, restaurant and leisure center in one of Tbilisi suburbs, etc.

Ongoing projects: Hotel "Holiday Inn" (Hotel "Ajara"), leisure center in Batumi, interi-
ors of several apartments and restaurants.

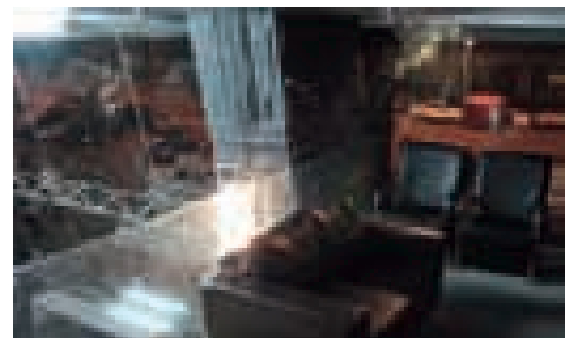
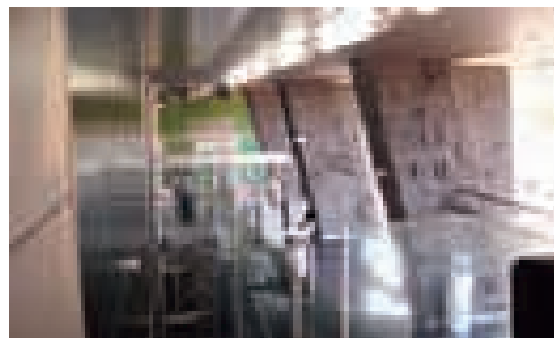
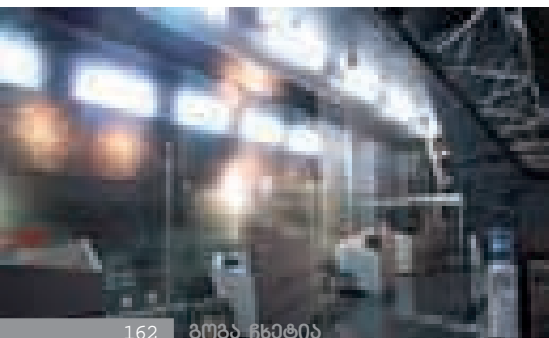

რესტორანი ლექსპრესი, შარდენის ქ. თბილისი
L'express - Restaurant. Shardeni str. Tbilisi

სახალხო ბანკის ოფისის
ინტერიერი
ჭავჭავაძის გამზირი,
თბილისი

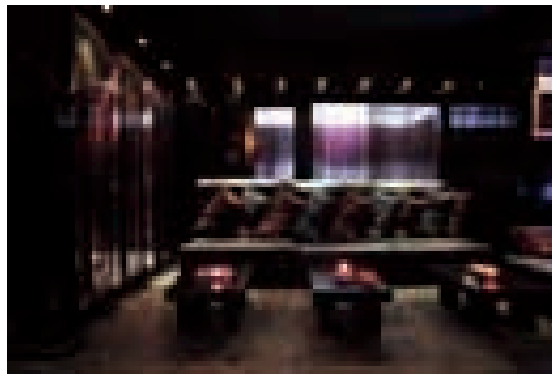
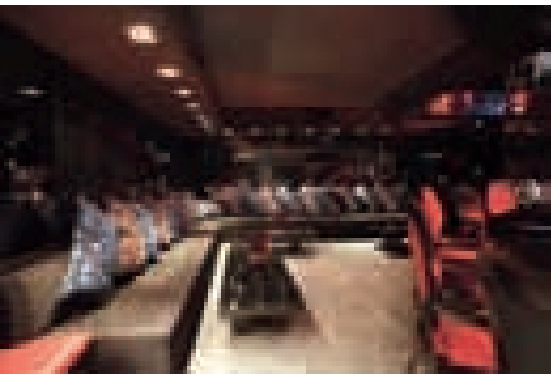
Office of Peoples Bank, interior.
Chavchavadze ave.
Tbilisi

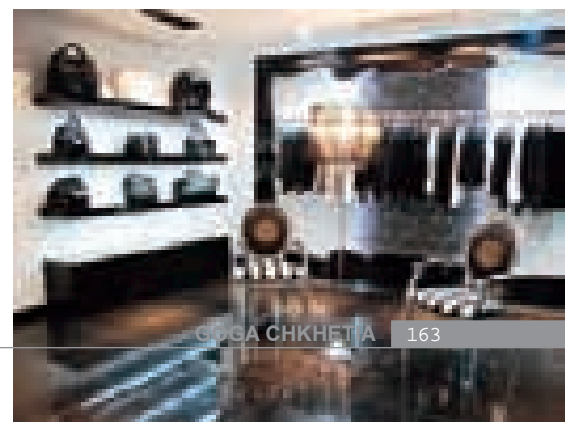

კლუბი „ზენი“
შარდენის ქუჩა, თბილისი

Zen Club
Shaereni str. Tbilisi

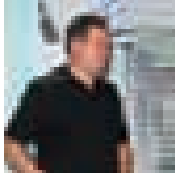
„შოუ-რუმ“ „ნიუ თრენდი“. ჭავჭავაძის გამზირი, თბილისი
New Trend Show room. Chavchavadze ave. Tbilisi

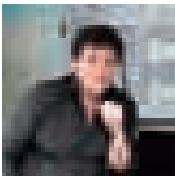
კომპანია კოლეგიუმი Collegium company

თამაზ მურვანიძე - არქიტექტორი, შ.პ.ს კოლეგიუმის დამფუძნებელი-დირექტორი. დაიბადა 1956 წელს ქ. ბათუმში.

- 1979 წ. დამთავრა ქ. სამარის სამშენებლო ინსტიტუტის არქიტექტურის ფაკულტეტი.
- 1984-87 წ. დამთავრა ქ. მოსკოვის ქალაქგეგმარების სამეცნიერო კვლევითი ინსტიტუტის ასპირანტურა (დაუსწრებელი ფაკულტეტი).
- 1980-87 წ. მუშაობდა "თბილზნიეკში" წამყვან სპეციალისტად.
- 1987-91 წ. მუშაობდა ვანათლების სამინისტროს საპროექტო ბიუროს მესამე სახელოსნოს ხელმძღვანელად.
- 1991-2000 წ. მუშაობდა ქ. თბილისის ვაკის რაიონის მთავარ არქიტექტორად.
- 2000-2005 წ. მუშაობდა ქ. თბილისის ვაკე-საბურთალოს რაიონის მთავარ არქიტექტორად.

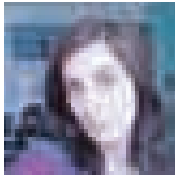
Tamaz Murvanidze - architect, founder and director of Collegium Ltd.
Born in 1956 in Batumi
1979 - Graduated from the architectural faculty of Samara Construction Institute
1984-1987 - Distance-learning course of postgraduate studies at the Scientific-Research Institute of Urban Planning in Moscow
1980-1987 - Tbilisi Zonal Scientific-Research Design Institute - chief specialist
1987-1991 - 3rd Studio of the Architectural Design Bureau of the Ministry of Education - director
1991-2000 - chief architect of Vake District of Tbilisi
2000-2005 - chief architect of Vake-Saburtalo District of Tbilisi

ვალერი გოგავა - არქიტექტორი. დაიბადა 1957 წელს ქ. ბათუმში.

- 1979 წ. დამთავრა ქ. სამარის სამშენებლო ინსტიტუტის არქიტექტურის ფაკულტეტი.
- 1980-85 წ. მუშაობდა "თბილზნიეკში" წამყვან სპეციალისტად.
- 1997-2003 წ. მუშაობდა ქალაქ ბათუმის მთავარ არქიტექტორად.
- 2003 წლიდან მუშაობს შ.პ.ს. კოლეგიუმში.

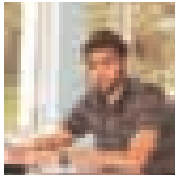
Valeri Gogava - architect
Born in 1957 in Batumi
1979 - Graduated from the architectural faculty of Samara Construction Institute
1980-1985 - Tbilisi Zonal Scientific-Research Design Institute - chief specialist
1997-2003 - chief architect of Batumi
Since 2003 - Collegium Ltd.

თინათინ კიფიანი - არქიტექტორი. დაიბადა 1984 წელს ქ. სოხუმში.

- 2006 წ. დამთავრა ქ. თბილისის ტექნიკური უნივერსიტეტის არქიტექტურის ფაკულტეტი.
- 2008 წ. დამთავრა ქ. თბილისის ტექნიკური უნივერსიტეტის არქიტექტურის ფაკულტეტის მაგისტრატურა.
- 2007 წლიდან მუშაობს შ.პ.ს. კოლეგიუმში.

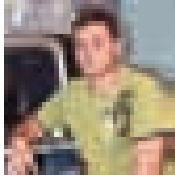
Tinatin Kipiani - architect
Born in 1984 in Sokhumi
2006 - graduated from the architectural faculty of Tbilisi Technical University
2008 - Master's degree at the architectural faculty of Tbilisi Technical University
Since 2007 - Collegium Ltd.

ალექსანდრე მურვანიძე - არქიტექტორი. დაიბადა 1987 წელს ქ. თბილისში.

- 2009 წ. დამთავრა ქ. თბილისის ტექნიკური უნივერსიტეტის არქიტექტურის ფაკულტეტი.
- 2007 წლიდან მუშაობს შ.პ.ს. კოლეგიუმში.

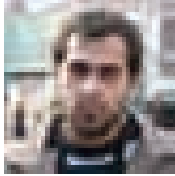
Alexander Murvanidze - architect
Born in 1987 in Tbilisi
2009 - graduated from the architectural faculty of Tbilisi Technical University
Since 2007 - Collegium Ltd.

სანდრო გოგავა - არქიტექტორი. დაიბადა 1983 წელს ქ. თბილისში.

- 2006 წ. დამთავრა ქ. თბილისის სამხატვრო აკადემიის არქიტექტურის ფაკულტეტი.
- 2006 წლიდან მუშაობს შ.პ.ს. კოლეგიუმში.

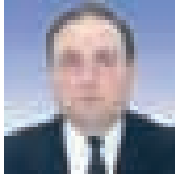
Sandro Gogava - architect
Born in 1983 in Tbilisi
2006 - graduated from the architectural faculty of Tbilisi State Academy of Art
Since 2006 - Collegium Ltd.

რევაზ ებრალიძე - არქიტექტორი. დაიბადა 1983 წელს ქ. თბილისში.

- 2005 წ. დამთავრა ქ. თბილისის ტექნიკური უნივერსიტეტის არქიტექტურის ფაკულტეტი.
- 2004-2005 წ. მუშაობდა შ.პ.ს. ბრენდსში დიზაინერად.
- 2006 წლიდან მუშაობს შ.პ.ს. კოლეგიუმში.

Revaz Ebralidze - architect
Born in 1983 in Tbilisi
2005 - graduated from the architectural faculty of Tbilisi Technical University
2004-2005 - Brands Ltd. - designer
Since 2006 - Collegium Ltd.

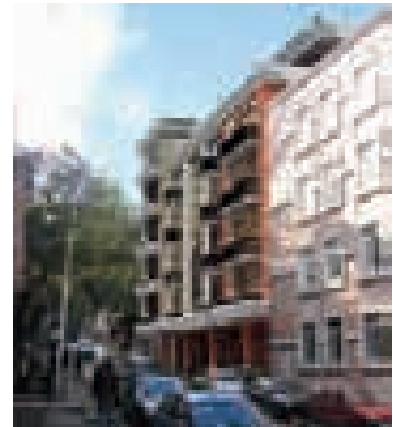
ერეკლე ჩხიკვაძე - ინჟინერ-კონსტრუქტორი. დაიბადა 1955 წელს ქ. ჩოხატაურში.

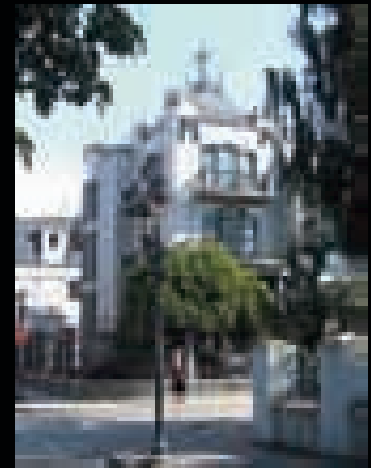
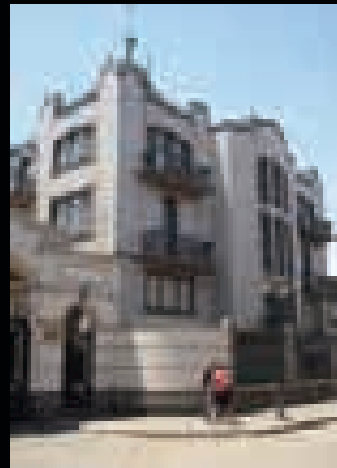
- 1978-1995 წ. თბილზნიეკი, მთავარი ინჟინერი. - 1995-1998 წ. თბილზნიეკი, დირექტორის მოადგილე.
- 1998-2001 წ. "ჰილფსვერკ ავსტრია" თბილისი, საქართველო ექსპერტი, ტექნიკური ზედამხედველი.
- 1998-2002 წ. ევროკავშირის დაფინანსებით "ჰილფსვერკ ავსტრიის" დაკვეთით პროექტების ავტორი.
- 2001-2004 წ. შპს. "კოლეგიუმი" დირექტორი (დამფუძნებელი).
- 2004-2006 წ. "Save the Children/Erani", თბილისი, საქართველო უფროსი ინჟინერი.
- 2006 წ. "ზავი ზღვის აუზის ქვეყნებში საინვესტიციო პროგრამების მოსამზადებლად ტექნიკური დახმარება".
- ივნისი 2006 - ივნისი 2008 წ. Save the Children - Georgia CCRP პროგრამის ოფიცერი.
- სექტემბერი 2008 წ. - IRD, თბილისი, საქართველო ინჟინერ-კონსულტანტი.
- ივნისი 2006 წ. - ივნისი 2008 წ. - Save the Children - Georgia CCRP პროგრამის ოფიცერი.
- სექტემბერი 2008 - IRD, თბილისი, საქართველო ინჟინერ-კონსულტანტი.

Erekle Chkhikvadze - design engineer
Born in 1955 in Chokhatauri
1978-1995 - Tbilisi Zonal Scientific-Research Design Institute - supervising engineer
1995-1998 - Tbilisi Zonal Scientific-Research Design Institute - deputy director
1998-2001 - "Hilfswerk Austria", Tbilisi - local expert, technical supervisor
1998-2002 - author of projects commissioned by "Hilfswerk Austria" and funded by EU
2001-2004 - Collegium Ltd. - director (founder)
2004-2006 - "Save the Children / Erani", Tbilisi - supervising engineer
2006 - Technical assistance in preparation of investment programs for Black Sea countries
June 2006-June 2008 - Save the Children - Georgia CCRP - program officer
September 2008 - IRD, Tbilisi - consultant engineer

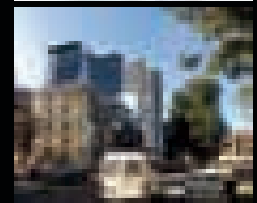
ზაურ სილაგაძე - design engineer
Merab Mekvabishvili - design engineer
Eliso Sikharulidze - PR manager

კოლეგიუმი - საპროექტო, დიზაინერული, სამშენებლო ფირმა დაფუძნებულია 1996 წელს. Collegium Ltd. Involved in project design and construction. Founded in 1996

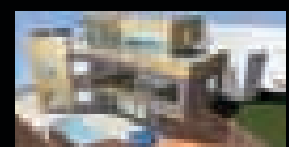
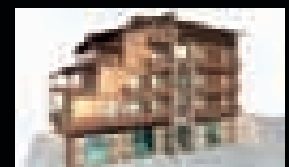
ო. გალოგრეს საცხოვრებელი სახლი. ზ. გამსახურდიას ქ. ქ. ბათუმი 2000-2003. არქიტექტორი ვალერი გოგავა
O. Galogre's Residential House in Z. Gamsakhurdia str, in Batumi .2000-2003. Architect, Valeri Gogava.

მრავალბინიანი საცხოვრებელი სახლი. ქ. ბათუმი თავდადებულის ქ. #50-52. 2009-2012. არქიტექტორი ვალერი გოგავა, სანდო გოგავა. კონსტრუქტორი მ. მექვაბიშვილი
Residential Complex in 50-52 Tavdadebuli str, in Batumi. 2009-2012. Architects: Valeri Gogava, Sandro Gogava, Cosntructor - M. Mekvabishvili

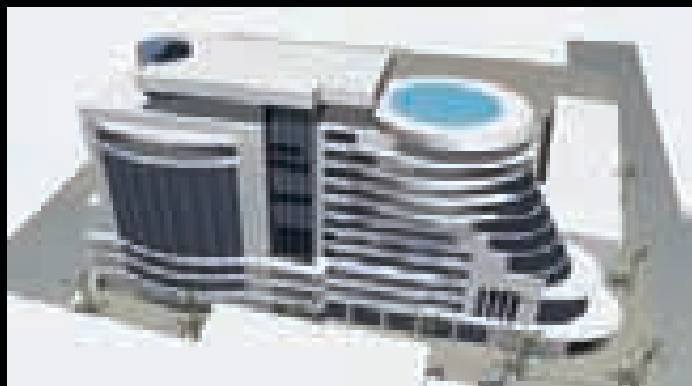
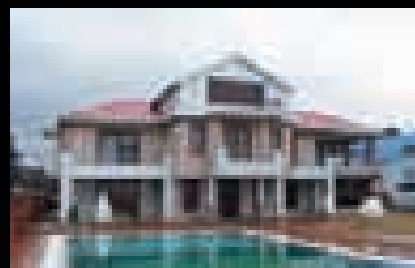
სასტუმროს ტიპის საცხოვრებელი სახლი ბაკურიანში. 2009-2014. არქიტექტორი ვალერი გოგავა, ნიკო ჯანაშვილი, ოთარ ღუმბაძე. კონსტრუქტორი მ. მექვაბიშვილი
Hotel-style residential house in Bakuriani 2009-2014. AArchitects: Valeri Gogava, Niko Janashvili, Otar Dumbadze, Cosntructor - M. Mekvabishvili

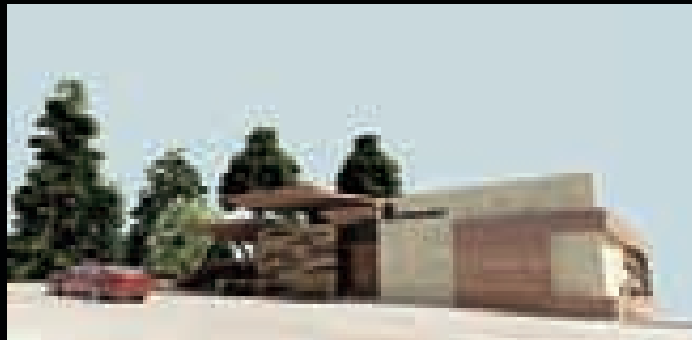
ინდივიდუალური საცხოვრებელი სახლი. არქიტექტორი სანდო გოგავა
Single-family Residence. Architect, Sandro Gogava

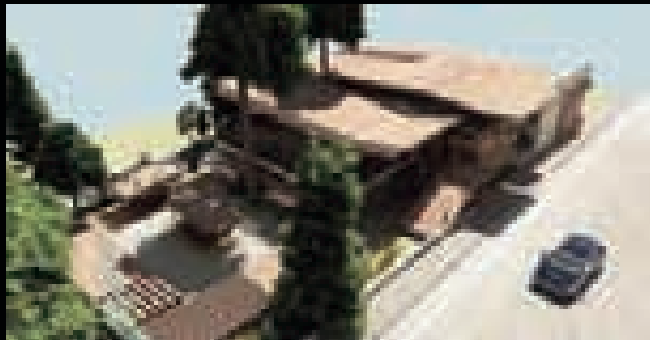
მრავალბინიანი საცხოვრებელი სახლი. ქ. ბათუმი ინასარიძის ქ. #7 2009-2012
Residential Complex in 7 Inasaridze str, in Batumi. 2009-2012

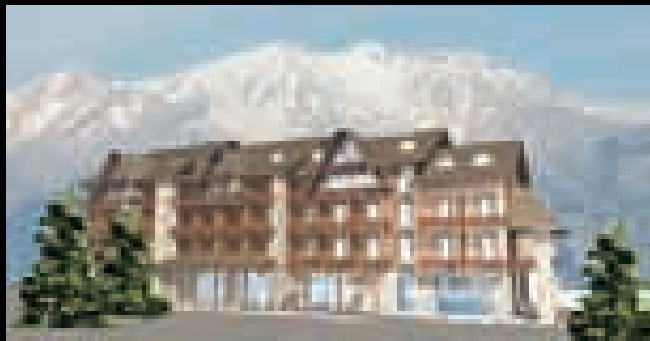
სასტუმრო კომპლექსი გონიოში. არქიტექტორი სანდო გოგავა
Gonio Hotel Complex. Architect - Sandro Gogava,

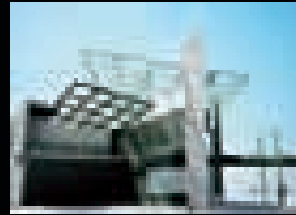
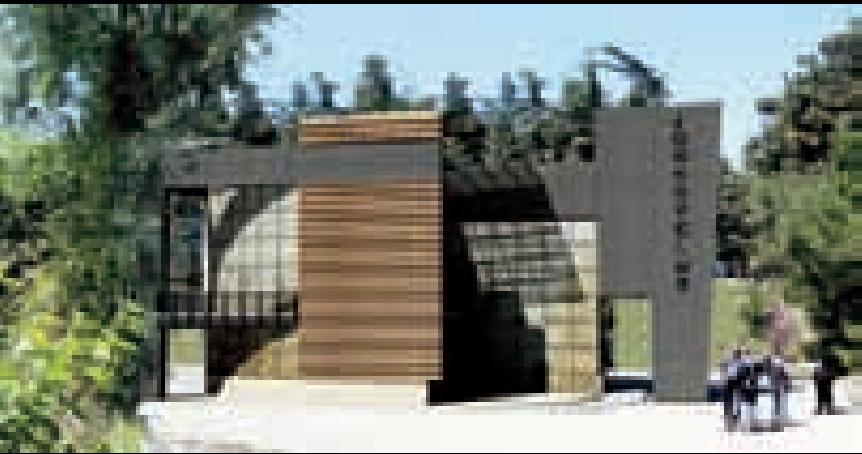
კაფე-ბარი ვაკის პარკში. მიშველძის ქ. 2008-2009. არქიტექტორი ვალერი გოგავა, ნიკო ჯანაშივილი, ოთარ დუმბაძე. კონსტრუქტორი მ. მექვაბიშვილი
Cafe bar in Vake's park. Architects: Valeri Gogava, Niko Janashvili, Otar Dumbadze. Cosntructor - M. Mekvabishvili

ავტო მომსახურების ცენტრი. აღმაშენებლის ხეივანი 2005-2007.
არქიტექტორი ვალერი გოგავა, სანდო გოგავა. კონსტრუქტორი ზ. სილაგაძე.
Auto Cervise Centre in Agmashenebeli Avenue. 2005-2007.
Architects: Valeri Gogava, Sandro Gogava, Cosntructor - Z. Silagadze

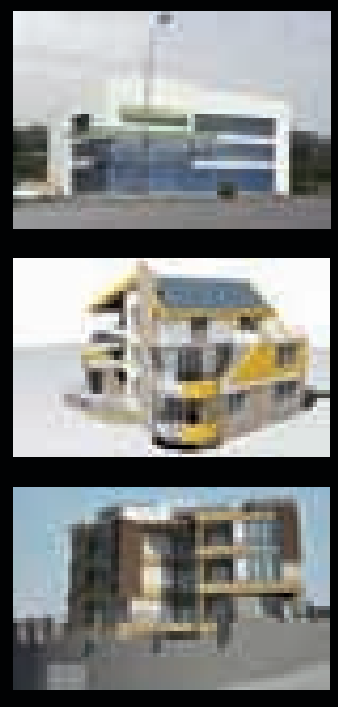
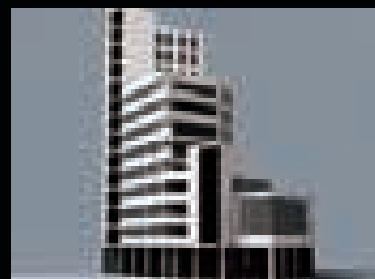
სასტუმროს ტიპის საცხოვრებელი სახლი ბაკურიანში.
არქიტექტორი ვალერი გოგავა, სანდო გოგავა
Hotel-style residential house in Bakuriani
Architects: Valeri Gogava, Sandro Gogava

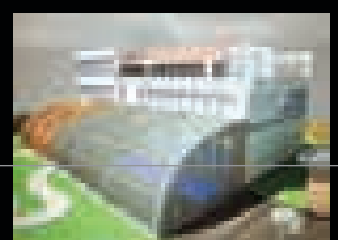
საოფისე-ადმინისტრაციული შენობა. თამაზაშვილის ქ. #13ა. არქიტექტოები: თ.მუხვანიძე, რ.ებრაღიძე. კონსტრუქტორი: ზ. სილაგაძე
Office Building in 13 Tamarashvili str. Architects:T. Murvanidze, R.Ebralidze. Cosntructor - Z. Silagadze

საოფისე შენობა. ტაშკენტის ქ #14. 2005-2006. არქიტექტოები: თ.მუხვანიძე, ღ.ინასაიძე. კონსტრუქტორი: ზ. სილაგაძე
Office Building in 14 Tashkenti str. 2005-2006. Architects: T. Murvanidze, L.Inasaridze. Cosntructor - Z. Silagadze

მრავალფუნქციური შენობა. თამაზაშვილის ქ. #13. არქიტექტოები: თ.მუხვანიძე, რ.ებრაღიძე. კონსტრუქტორი: ი.ჩხიკვაძე
Multifunctional Building in 13 Tamarashvili str. Architects:T. Murvanidze, R.Ebralidze. Cosntructor - I. Chkhikvadze

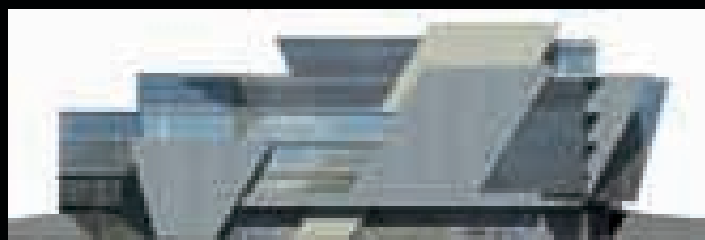
საცხოვრებელი სახლი. უნივერსიტეტის ქ #50. 2001-2004
 აჩიქტეუქსოი: თ.მუხვანიძე. კონსტრუქტორი: ზ. სილაგაძე
 Residential House in 50 Universiteti str. 2001-2004.
 Architect: T. Murvanidze. Cosntructor - z. Silagadze

საცხოვრებელი სახლი. საბურთალოს ქ #43. 2007-2010. აჩიქტეუქსოი: თ.მუხვანიძე,
 დ. ეუშაშვილი, დ. ინასაიძე. კონსტრუქტორი: ი. ჩხიკვაძე, ზ. სილაგაძე
 Residential House in 43 Saburtalo str. 2007-2010. Architects: T. Murvanidze,
 L. Kuprashvili, L.Inasaridze, Cosntrctors - Z. Silagadze, I. Chkhikvadze

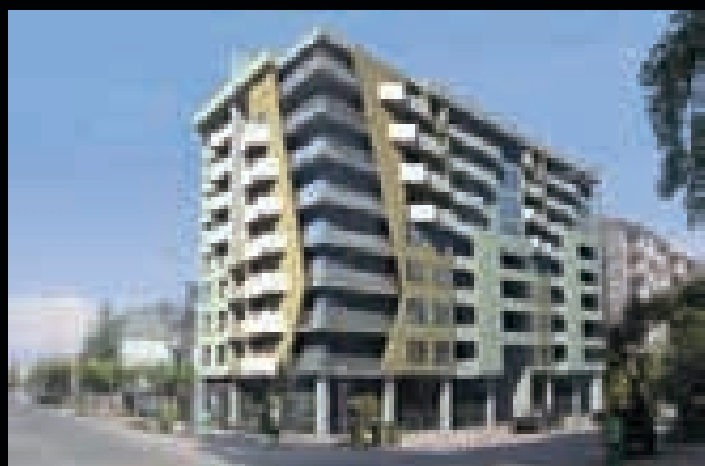
საცხოვრებელი სახლი. ჩოლოყაშვილის ქ #48.
 აჩიქტეუქსოი: თ.მუხვანიძე, ვ. გოგავა. კონსტრუქტორი: ზ.სილაგაძე
 Residential House in 48 Cholokashvili str.
 Architects: T. Murvanidze, V. Gogava. Cosntructor - Z. Silagadze

სამდგინე შენობა, მგ. მტკვრის მახვივანა სანაპირო, ვახუშტის ხიდი
 აჩიქტეუქსოი: თ.მუხვანიძე, ი.ეზხილძე. კონსტრუქტორი: ზ.სილაგაძე
 Office Building with Vakhushti Bridge.
 Architects: T. Murvanidze, R. Ebralidze. Cosntructor - M. Silagadze

საცხოვრებელი სახლი, ქაღაჩი ბათუმში, ჯინჭარაძის ქუჩა
 აჩიქტეუქსოი: თ.მუხვანიძე, ვ. გოგავა. კონსტრუქტორი: ზ.სილაგაძე
 Residential House in Jincharadze str. in Batumi.
 Architects: T. Murvanidze, V. Gogava. Cosntructor - Z. Silagadze

საცხოვრებელი სახლი. ქაღაჩი ბათუმში, გოგასლის #111. 2008-2010
 აჩიქტეუქსოი: თ.მუხვანიძე, ვ. გოგავა. კონსტრუქტორი: ზ.სილაგაძე
 Residential House in 111Gorgasali str. in Batumi.
 Architects: T. Murvanidze, V. Gogava. Cosntructor - Z. Silagadze

საოფისე შენობა ბელიაშვილის ქუჩაზე. 2008-2009. არქიტექტოები: თ.მუხვანძე, ი.ეზხილძე. კონსტრუქტორი: მ.მეკვაბიშვილი
Office Building in Beliasvili str. 2008-2009. Architects: T. Murvanidze, R. Ebralidze. Cosntructor - M.Mekvabishvili

საცხოვრებელი სახლი. ვაჟა-ფშაველას ქ.#30. 2005-2008
არქიტექტორები: თ.მუხვანძე, ი.ეზხილძე. კონსტრუქტორი: ზ. სილაგაძე
Residential House in 30 Vaja-Pshavela str. 2005-2008
Architects: T. Murvanidze, R.Ebralidze, Cosntructor - Z. Silagadze

საცხოვრებელი სახლი. ვვანის (გაგარინის) ქ.#1. 2004-2006
არქიტექტორები: თ.მუხვანძე, დ.კუპრაშვილი, დ.ინასაიძე. კონსტრუქტორი: ზ. სილაგაძე
Residential House in 1 Jvania (Gagarini) str. 2004-2006. Architects:
T. Murvanidze, L. Kuprashvili, L.Inasaridze, Cosntructor - Z. Silagadze

საცხოვრებელი სახლი. ქადაჯი ბათუმში, ვაჟა-ფშაველას ქ #14. არქიტექტორები: თ.მუხვანძე, ვ. გოგავა, ი.ეზხილძე. კონსტრუქტორი: ნ. თედორაძე
Residential House in 14 Vaja-Pshavela str. in Batumi.. Architects: T. Murvanidze, V. Gogava. R. Ebralidze. Cosntructor - N. Tedoradze

მრავალფუნქციური შენობა ჩიტაძის ქ. #9. 2008-2010. არქიტექტორი: თ.მუხვანიძე, რ.ებრაღიძე. კონსტრუქტორი: ზ. სილაგაძე
Multifunctional Building in 9 Chitadze str. 2008-2010. Architects: T. Murvanidze, R. Ebraldze. Cosntructor - Z. Silagadze

საცხოვრებელი სახლი. სამხეჯროს ქ. #8-10. 2009-2010.
არქიტექტორი: თ.მუხვანიძე, თ. ყიფიანი. კონსტრუქტორი: მ. მექვაბიშვილი.
Residential House in 8-10 Samreklo str. 2009-2010
Architects: T. Murvanidze, T. Kipiani, Cosntructor - M. Mekvabishvili

საცხოვრებელი სახლი. დადიანის ქ. #111-115.
არქიტექტორი: თ.მუხვანიძე, რ.ებრაღიძე
Residential House in 111-115 Dadiani str.
Architects: T. Murvanidze, R. Ebraldze

საოფისო შენობა საბურთალოს ქ. #49. 2008-2009.
არქიტექტორი: თ.მუხვანიძე, ს.მუხვანიძე. კონსტრუქტორი: ზ. სილაგაძე
Office Building in 49 Saburtalo str. 2008-2009.
Architects: T. Murvanidze, S. Murvanidze. Cosntructor - Z. Silagadze

შემოქმედებითი სტუდია "ქობულიები და პარტნიორები" Creative Studio "Kobuliebi and Partners"

ძმები ვასილ და გივი ქობულიები პოლიტექნიკური ინსტიტუტის არქიტექტურის ფაკულტეტის დამთავრების შემდეგ მუშაობდნენ „საკალაკმშენსახპროექტში“, სახელოსნოში, რომელსაც ხელმძღვანელობდა ოთარ ჯაყელი. იმ პერიოდის ნამუშევრებია სამთო-სათხილამურო კურორტების პროექტები (ბაკურიანი, გუდაური), პარალელურად სხვა ობიექტებიც - ქუთაისის პოლიტექნიკური ინსტიტუტი, კურორტი მიუსერა... ასევე - მრავალი საინტერესო ობიექტი საქართველოს სხვადასხვა რეგიონში.

„შემოქმედებითი სტუდია „ქობულიები და პარტნიორები“ 1998 წელს დაარსდა, რომლის საქმიანობასაც არქიტექტურული პროექტირება, ინტერიერის დიზაინი და მშენებლობის მართვა შეადგენს. სტუდიის რესურსი სამივე ამ მიმართულებით თანაბრად განაწილდა. დღეს ამ სტუდიის მიერ თბილისსა და მის შემოგარენში ბევრი სახლი და ბინის ინტერიერია შექმნილი. 2005 წლიდან სტუდიას გივი ქობულიას შვილი - გიორგიც შეუერთდა, რომელიც ბერლინის ხელოვნების უნივერსიტეტის არქიტექტურის ფაკულტეტზე ორი წლის სწავლის შემდეგ სწავლას თბილისის არქიტექტურის ინსტიტუტში ასრულებს.

Brothers Vasil and Givi Kobulia graduated from the Georgian Polytechnic Institute, with degrees in Architecture. After graduation they both started working in the "Sakkalakmshensakhproekti" art shop and were supervised by Otar Jakeli. During that time the brothers worked on development plan for Bakriani and Gudauri ski resorts and Miusera resort area, Kutaisi Polytechnic Institute and numerous other interesting projects in different regions of Georgia.

The KOBULIEBI AND PARTNERS Creative Studio was founded in 1998. The Studio works on architectural projects, interior design and construction management. To date, the studio has designed many apartment interiors, both in and out of Tbilisi. Givi Kobulia's son, Giorgi, joined the studio in 2005. Giorgi studied for two years in Berlin's Art University, at the faculty of architecture. Now Giorgi is the student of Tbilisi Institute of Architecture.

წიგნში წარმოდგენილი, შემოქმედებითი სტუდიის „ქობულიები და პარტნიორები“, ნამუშევრების ექსპოზიცია ეძღვნება ჩვენი უფროსი მეგობრისა და მასწავლებლის, ბატონი ოთარ ჯაყელის სსოვნას.

Exposition of "Kobuliebi and Partners" Studio projects, published in this book, is dedicated to the memory of our elder friend and teacher Mr. Otar Jakeli.

წიგნში წარმოდგენილ, სხვადასხვა დროს შესრულებულ ნამუშევრებში მონაწილეობდნენ ჩვენი კოლეგები და მეგობრები, რისთვისაც ვუხდით მადლობას:

ოთარ ჯაყელი
ვახტანგ მიქელაძე
ზურაბ ნემსაძე
კოსტა ქავთარია
გია კარტოზია
ვასიკო რევიშვილი
თამარიკო ნაჭყებია
მერაბ ანდრონიკაშვილი
ლევან ლორთქიფანიძე
ქეთინო სალია
გივი ჯაყელი
გოჩა ხოფერია
მიშა ხუნდაძე
ლადო ხმალაძე
გია ბახსოლიანი
მიშა ლაითაძე

მალხაზ თავართქილაძე
შოთა ბოსტანაშვილი
გულიკო ნულუკიძე
უშანგი იმერლიშვილი
ლევან მესხუზლა
გია ჯაფარიძე
საშა ბაგრატიონი

განსაკუთრებული მადლობა:

ზურაბ ადუაშვილს
დავით კოსოძეს
ვლადიმერ ბურჭულაძეს
მარინა ბახტაძეს
ანა პეტრიაშვილს

The realized projects published in this book have been designed with participation of my colleagues and friends, whom I would like to thank now.

Otar Jakeli
Vakhtang Mikeladze
Zurab Nemsadze
Kosta Kavtaria
Gia Kartozia
Vasiko Revishvili
Tamriko Nachkebia
Merab Andronikashvili
levan Lortkipanidze
Ketino Salia
Givi Jakeli
Gocha Khoperia
Misha Khundadze
Lado Khmaladze
Gia Bakhsoliani
Misha LaiTadze

Malkhaz Tavartkiladze
Shota Bostanashvili
Guliko Tsulukidze
Ushangi Imerlishvili
Levan Mekhuzla
Gia Japaridze
Sasha Bagrationi

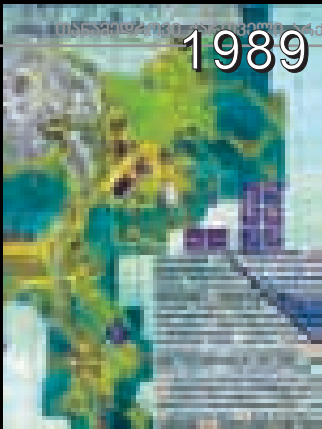
Our special gratitude to:

Zurab Aduashvili
David Kokhodze
Vladimer Burchuladze
Marina Bakhtadze
Ana Petriashvili

2005

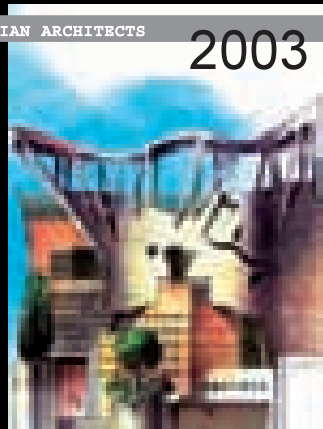
1989

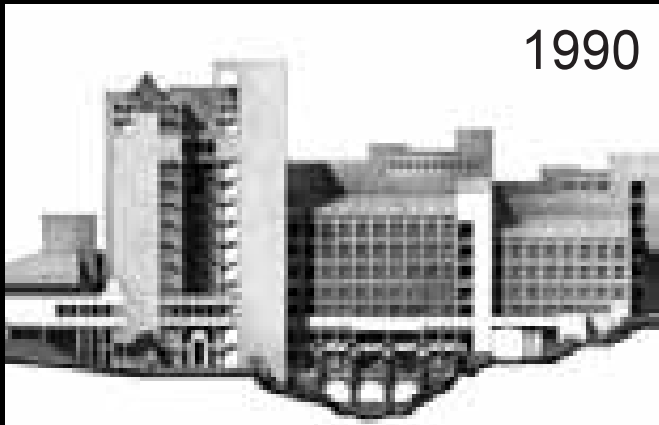
არქიტექტურა

CONTEMPORARY GEORGIAN ARCHITECTS

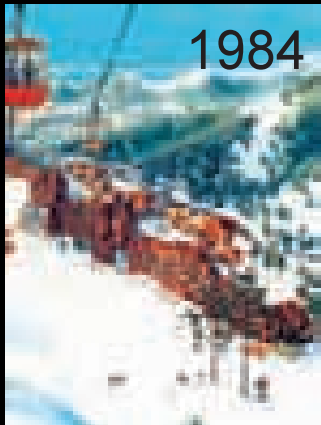
2003

1990

1984

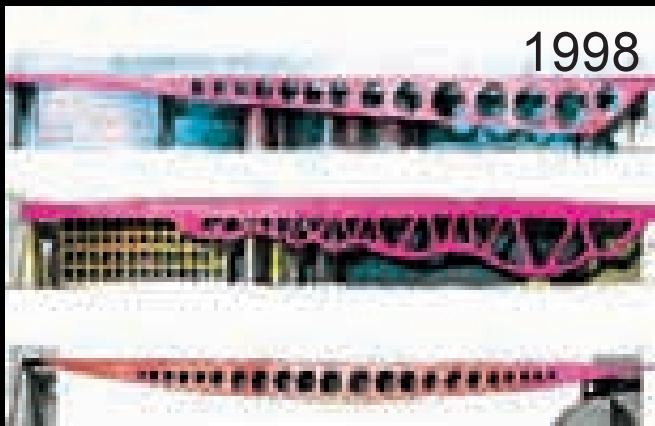

ინსტიტუტის დამთავრების შემდგომ პერიოდში არქიტექტორებმა ვასილ და გივი ქობულაძეებმა რამდენიმე საინტერესო პრემია თუ დიპლომი მოიპოვეს

1998

1998

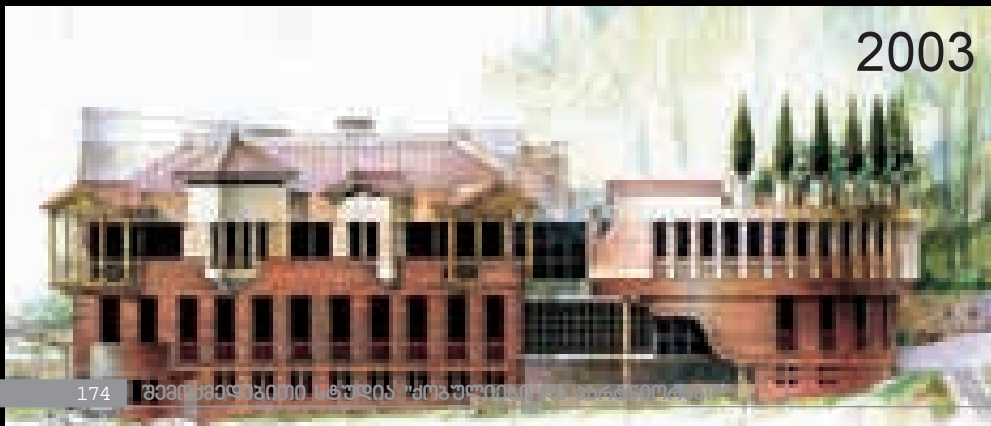

2001

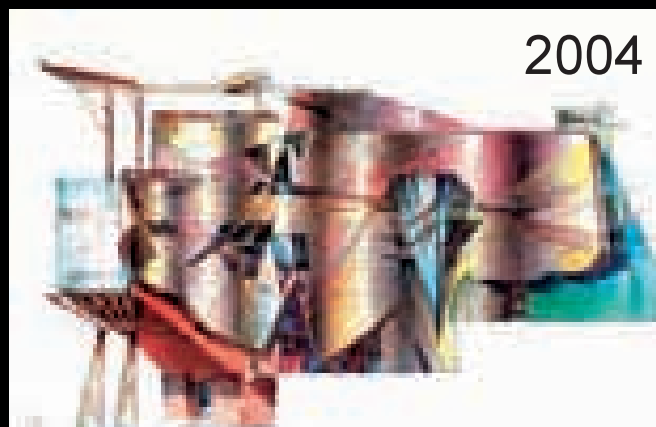
- სადიპლომო ნამუშევრების საკავშირო კონკურსი - მოსკოვი, I პრემია;
- მსოფლიოს არქიტექტორთა კავშირის მიერ გამოცხადებული ახალგაზრდა არქიტექტორთა კონკურსი - მადრიდი, 20 საუკეთესო ავტორი;
- საკავშირო კონკურსი „წლის საუკეთესო პროექტი“ ბაკურიანში „დიდგელი 1-ის“ პროექტი - I ხარისხის დიპლომი;
- მოლდავეთი, ქ. ბენდერის ცენტრის კონკურს-სემინარი - I პრემია;
- დუშანბეს ცენტრის დეტალური დაგეგმარების კონკურსი - I პრემია;
- იტალია. რეჯიო ემილია. კონკურსი „ჯველაზე ლამაზი სახლი“, შესულია კატალოგში.

2003

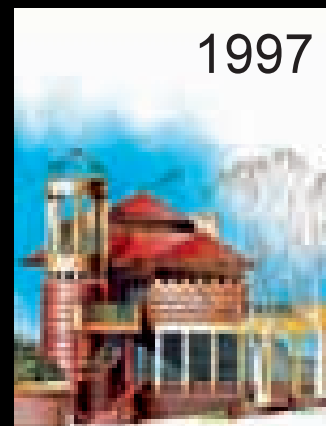
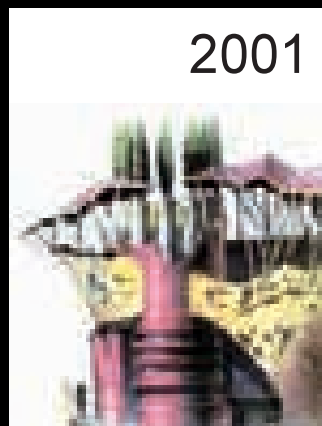

2004

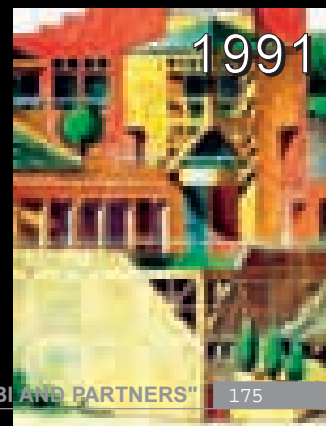
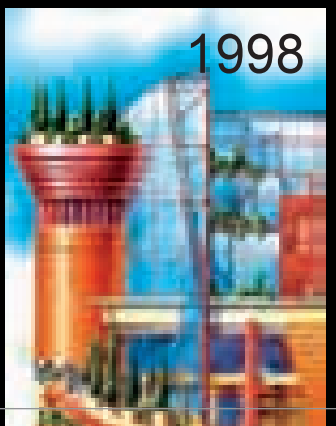
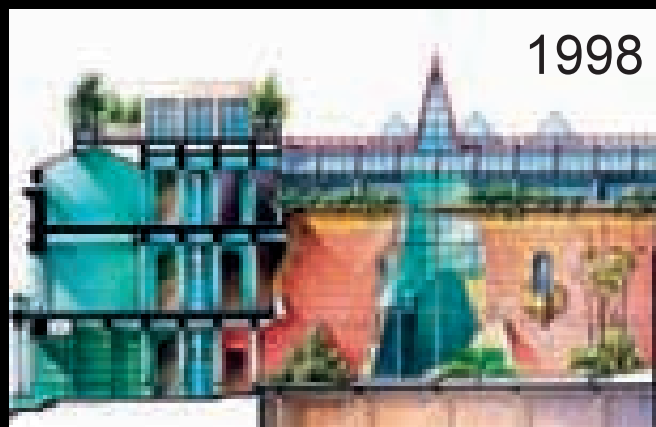

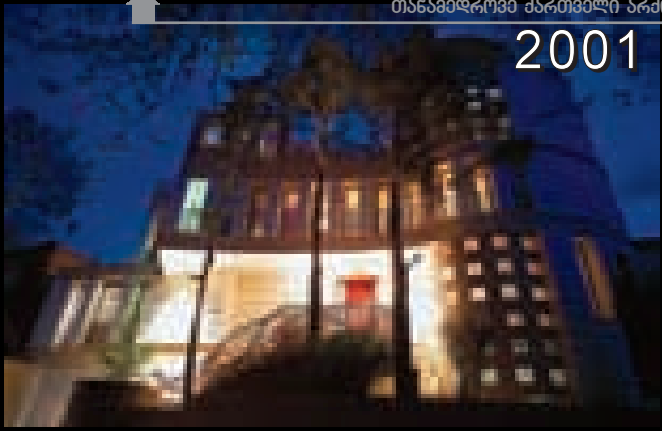
After graduation from the Georgian Polytechnic Institute, architects Vasil and Givi Kobulia won several notable awards and certificates:

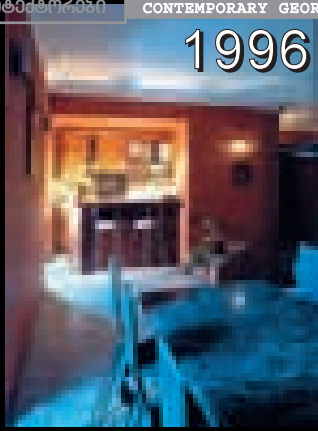
- The soviet union diploma work contest – 1st award
- Young architects' contest, atrranged by the world architects' union in madrid – "20 best authors" award
- The ussr "best project of the year" award for Bakuriani and Didveli
- Moldova, contest-seminar for bender city center – 1st award
- Detailed plan-project of Dushanbe city center – 1st award
- italy, reijo emilia – "most beautiful house" (included in a magazine)

2001

1996

სტუდია
დაარსებიდან დღემდე
რამდენიმე
მნიშვნელოვან
კონკურსსა და
ნომინაციაში
გაიმარჯვა:

2005

2009

2002

2005

1996

- თბილისის საერთაშორისო არქიტექტურული კონკურსი „ოქროს კაბიტელი“ - I პრიზი. 2005 წ. ნომინაცია: საუკეთესო რეალიზებული ნაწარმოები. ობიექტი - საცხოვრებელი სახლი თბილისში;

- საქართველოს არქიტექტორთა კავშირის კონკურსი : „წლის საუკეთესო არქიტექტურული ნაწარმოები“ - I პრიზი. 2005 წ. ნომინაცია „საუკეთესო საცხოვრებელი ინტერიერი“. ობიექტი - „საგარაკო სახლი დაბა წყნეთში“

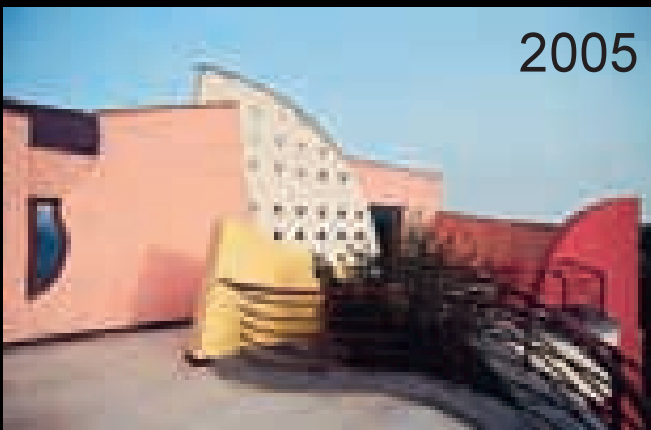
- საქართველოს არქიტექტორთა კავშირის კონკურსი „წლის საუკეთესო არქიტექტურული ნაწარმოები“, 2005 წ. ნომინაცია „ინტერიერი“. ობიექტი - „დუპლექსის ტიპის ბინა უიფშიძის ქუჩაზე მდებარე საცხოვრებელ სახლში“

- ყოველწლიურ მედიაპროექტ „სახელები 2005“-ს ნომინაცია „წლის არქიტექტორები“.

1997

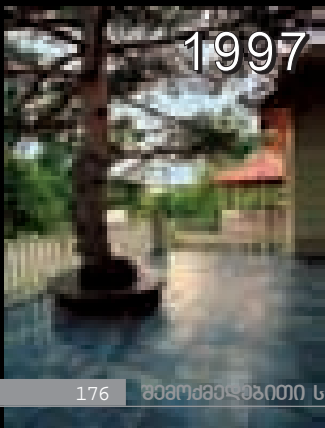
2005

1995

1997

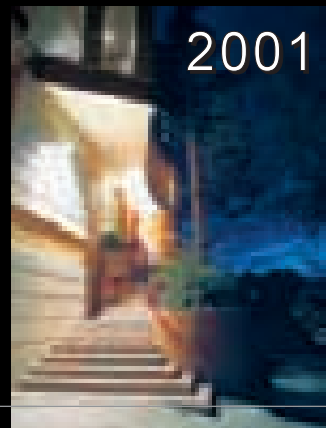
2000

1999

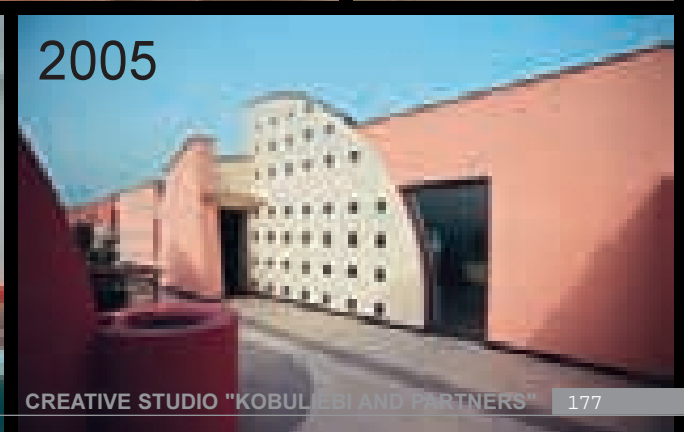
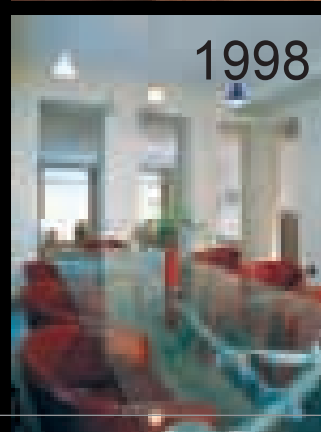
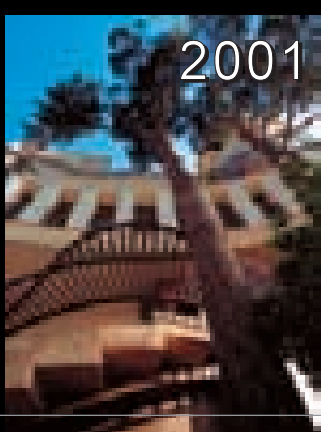
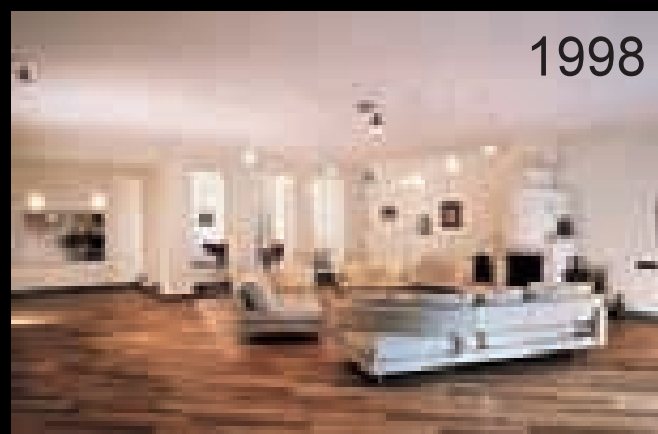
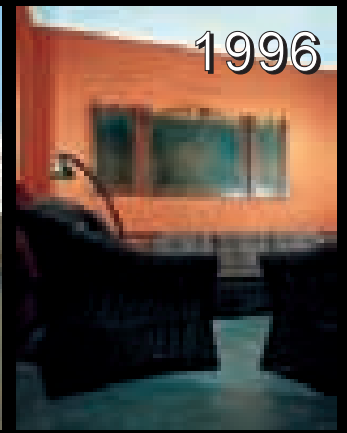
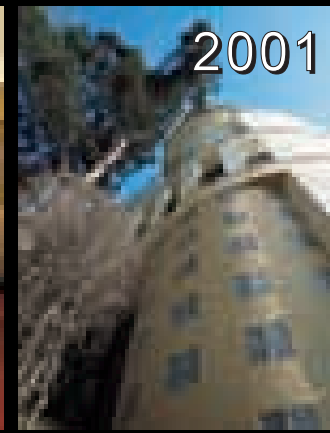
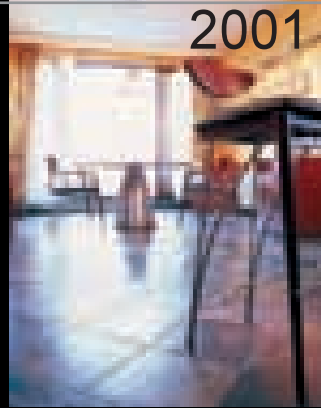
2001

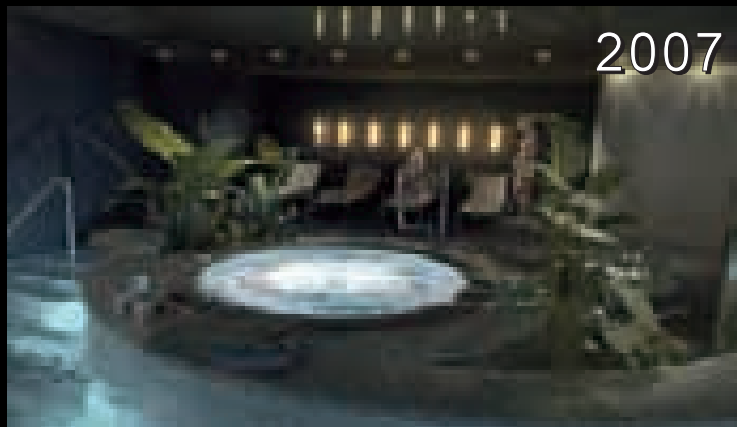
During the period of its activity, the Studio won several important contests, including:

- Tbilisi international architecture contest "golden capitel" (2005) nomination "best realized project"; project "residential house in Tbilisi"
- Best architectural work of the year – competition arranged by the union of architects of Georgia (2005) nomination "best residential interior", project "country house in Tskneti"
- Best architectural work of the year – competition arranged by the union of architects of Georgia (2005) nomination "interior"; project "duplex apartment in Kipshidze street, Tbilisi"
- Annual media-project "faces&names 2005" – "architects of the year"

2009

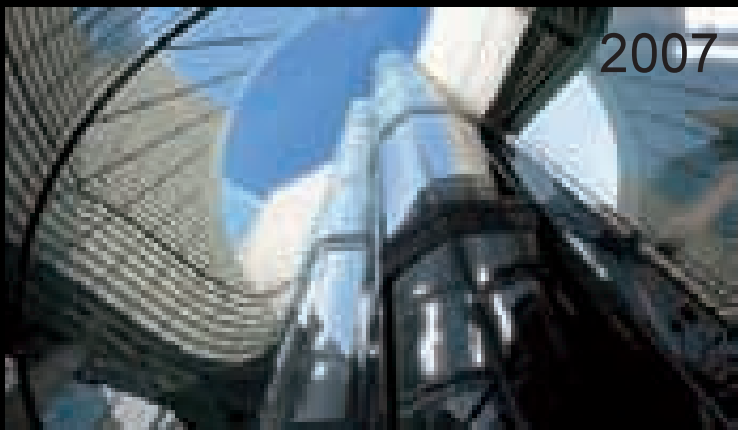
2007

2008

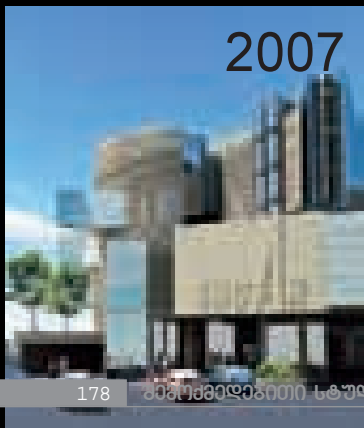

2008

2007

- საერთაშორისო კონკურსის „არქიტექტურული პრემია 2006“ ლაურეატი. ნომინაცია „ინდივიდუალური საცხოვრებელი სახლი“ სახლი მცხეთის ქუჩაზე, თბილისი;
- საერთაშორისო კონკურსის „არქიტექტურული პრემია 2006“. ლაურეატი. ნომინაცია „საცხოვრებელი ინტერიერი“. ობიექტი „ჭაერის სახლი“, დაბა წყნეთში.
- საერთაშორისო კონკურსის „არქიტექტურული პრემია 2006“. საუკეთესო ნომინანტი. ნომინაცია „საუკეთესო ინტერიერი“;
- საერთაშორისო კონკურსის „არქიტექტურული პრემია 2006“. საუკეთესო ნომინანტი. ნომინაცია „საუკეთესო ინტერიერი“. ობიექტი - ინტერიერი ყიფშიძის ქუჩაზე.
- საერთაშორისო კონკურსის „არქიტექტურული პრემია 2008“ საუკეთესო ნომინანტი. ნომინაცია „საუკეთესო არქიტექტურული პროექტი“. ობიექტი - სასტუმრო ქობულეთში.

2007

2007

2008

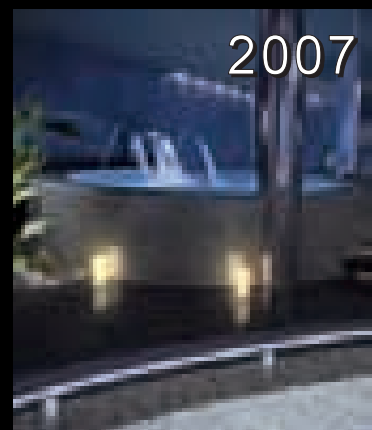
2008

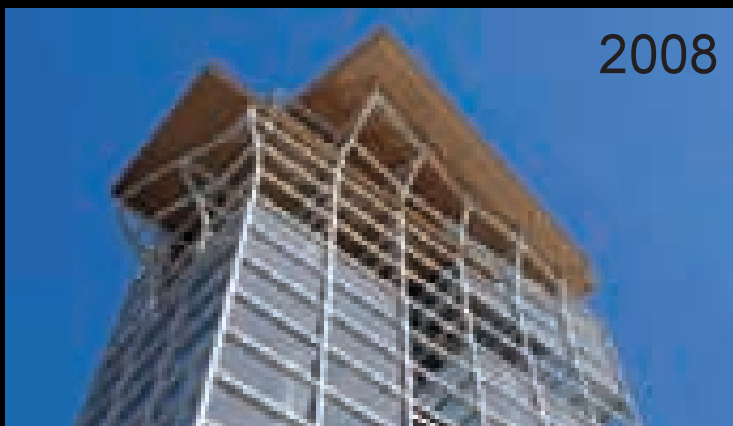
2008

2007

2008

2007

- international competition "architectural award 2006". nomination "single-family house", project "house in mtskheta street, Tbilisi" (laureate)
- international competition "architectural award 2006". nomination "residential interior", project "house in Tskneti" (laureate)
- international competition "architectural award 2006". nomination "best residential interior", project "house in Tskneti" (best nominee)
- international competition "architectural award 2006". nomination "best residential interior", project "residential interior in Kipshidze str." (best nominee)
- international competition "architectural award 2008". nomination "best architectural project", project "hotel in Kobuleti" (best nominee)

2006

შემოქმედებითი სტუდია დავით მახარობლიშვილი Creative Studio David Makharoblishvili

ყოფილი არქიტექტორი დღის ბუნებრივად, მატრამ ამავე დროს უღიგესი პასუხისმგებლობა საზოგადოების წინაშე, რამეთუ ნებისთაუ უნებლოდ ამოუღებ მის ოცნებებს და ამოღაწეოს იმ გარემოში მოძველსაკ შენ პქშნი...

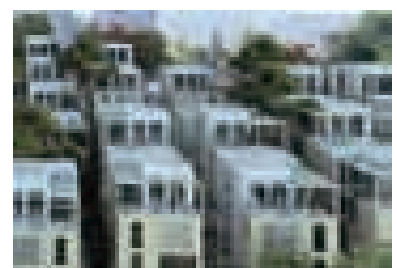
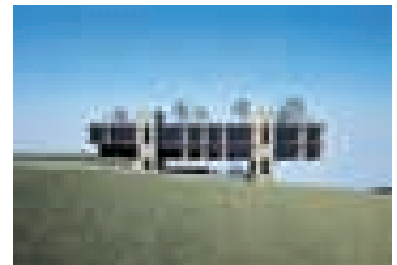

Being an architect is a great joy, but at the same time you have the great of responsibility before society, because willingly or unwillingly you are forcing that society to live and work in an environment that you create

საქართველოს სახელმწიფო უნივერსიტეტი

CREATIVE STUDIO

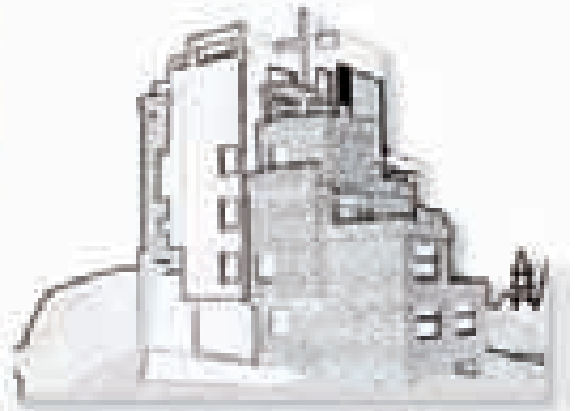
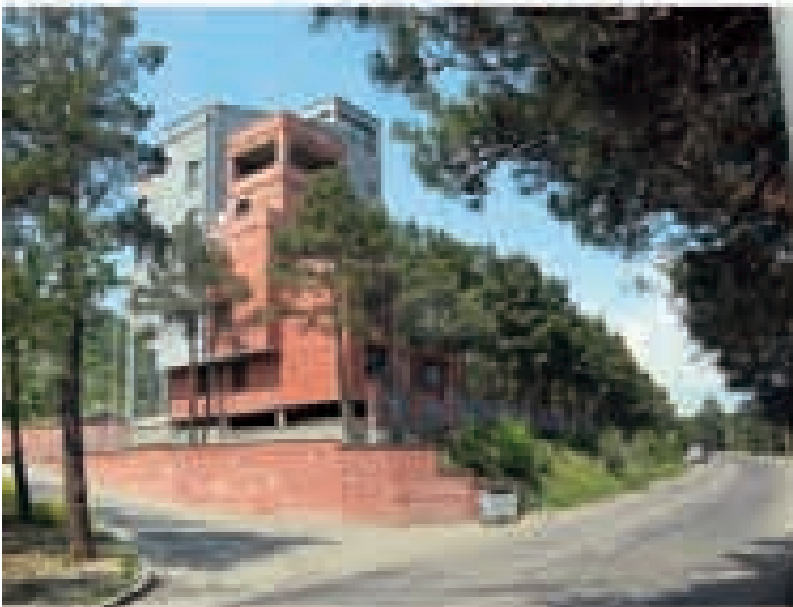
დავით მახარობლიშვილი
ნაზიბოლა კოშაძე
დავით ბოზიჩაიშვილი
თინათინ კოშაძე
გიორგი მუხიასვილი
გიგა შუკაკიძე
დავით ბიორგაძე
გიორგი ტსანატსენიშვილი
თამუნა გურასპაული
მიხეილ ნიკოლაიშვილი
შორენა ტსილასანი
შალვა ლეკიასვილი
ეკატერინე ჩხეიძე
ლიკა გვანიძე
კაკაბერ კაკიშვილი
დავით კავთარაძე
ედისერ ტოტსერია
გიორგი ბერიაშვილი
ნინო მელაძე
ნინო ჯამიერასვილი
ირაკლი ჩირაძე
დimitრი შაფაკიძე
არჩილ ვარდიძე
პაპუნა სახანბერიძე
ვაჟა ძვანია

დავით მახარობლიშვილი
ნაზიბოლა კოშაძე
დავით ბოზიჩაიშვილი
თინათინ კოშაძე
გიორგი მუხიასვილი
გიგა შუკაკიძე
დავით ბიორგაძე
გიორგი ტსანატსენიშვილი
თამუნა გურასპაული
მიხეილ ნიკოლაიშვილი
შორენა ტსილასანი
შალვა ლეკიასვილი
ეკატერინე ჩხეიძე
ლიკა გვანიძე
კაკაბერ კაკიშვილი
დავით კავთარაძე
ედისერ ტოტსერია
გიორგი ბერიაშვილი
ნინო მელაძე
ნინო ჯამიერასვილი
ირაკლი ჩირაძე
დimitრი შაფაკიძე
არჩილ ვარდიძე
პაპუნა სახანბერიძე
ვაჟა ძვანია

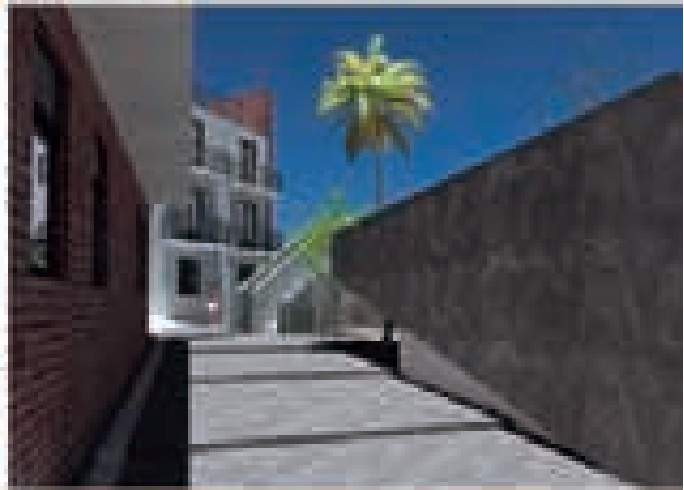
ტერასული საცხოვრებელი სახლი
ქ. თბილისში
Terraced Residential House in C. Tbilisi

საავტორო ჯგუფი: დ. მახარობლიშვილი,
გ. მუხიაშვილი, ე. ჩხეიძე.
Authors: D. Makharoblishvili, G. Mukhiashvili,
E. Chkheidze.

მრავალბინიანი საცხოვრებელი სახლი ქ. თბილისში.
Residential House In Tbilisi

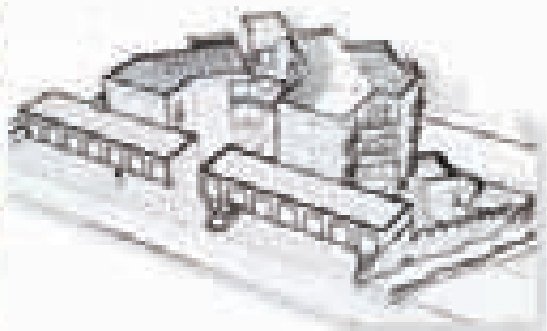

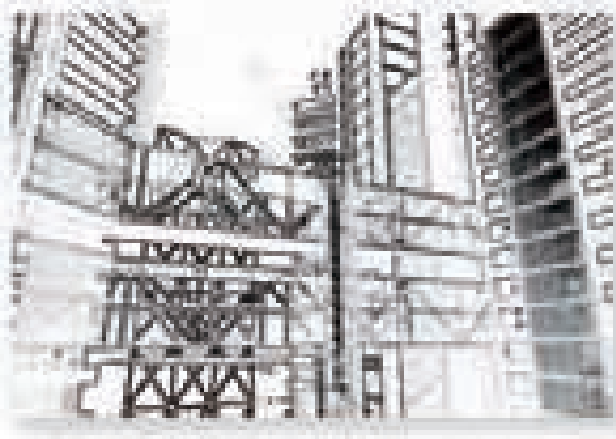
სააგტორო ჯგუფი: დავით მახარობლიშვილი, დავით გიორგაძე, ედიშერ წოჭერია.
Authors: David Makharoblishvili, David Giorgadze, Edisher Tsoetsria.

ტერასული საცხოვრებელი სახლი
ქ. თბილისში
Terraced Residential House in C. Tbilisi

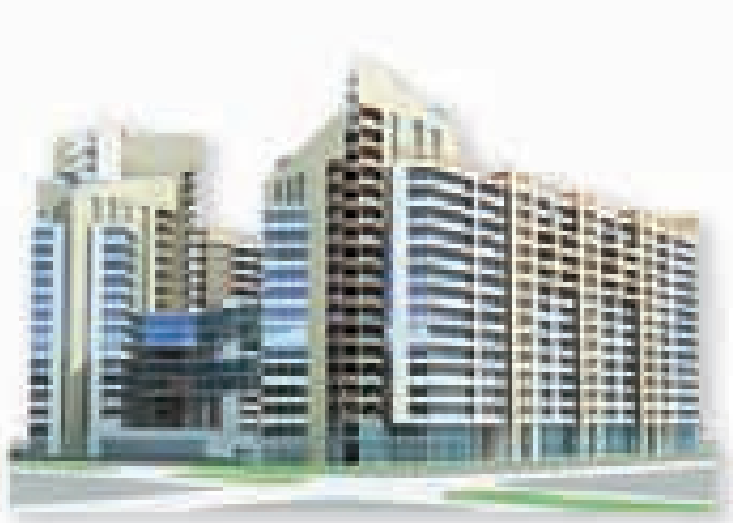
საავტორო ჯგუფი: დ. მახარობლიშვილი,
გ. მუხიაშვილი, ე. ჩხეიძე, ე.წოჭერია
Authors: D. Makharoblishvili, G. Mukhiashvili,
E. Chkheidze, E.Tsotseria

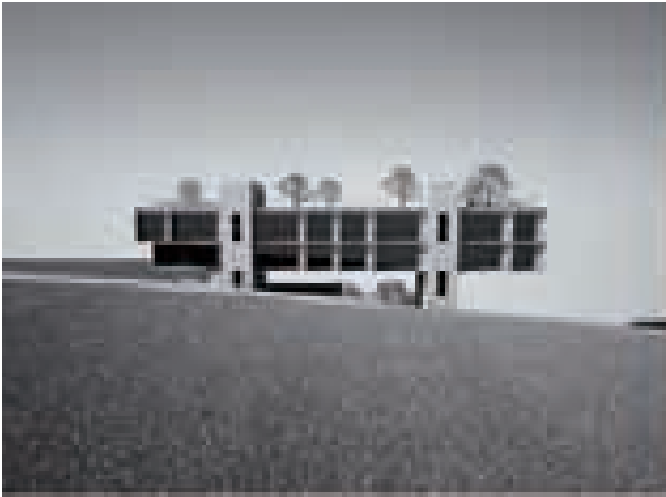

მრავალფუნქციური შენობა ქ. ბათუმში
Multifunctional Building in C. Batumi

საავტორო ჯგუფი: დ. მახარობლიშვილი,
გ. მუხიაშვილი, ნ. კოშაძე.
Authors: D. Makharoblishvili,
G. Mukhiashvili, N. Koshadze.

"ABG & პროფსერვის გრუპი"-ს ოფისი ქ. თბილისში

თავლა ქ. თელავში

"ABG & profservice group"s office in Tbilisi

Stable in Telavi

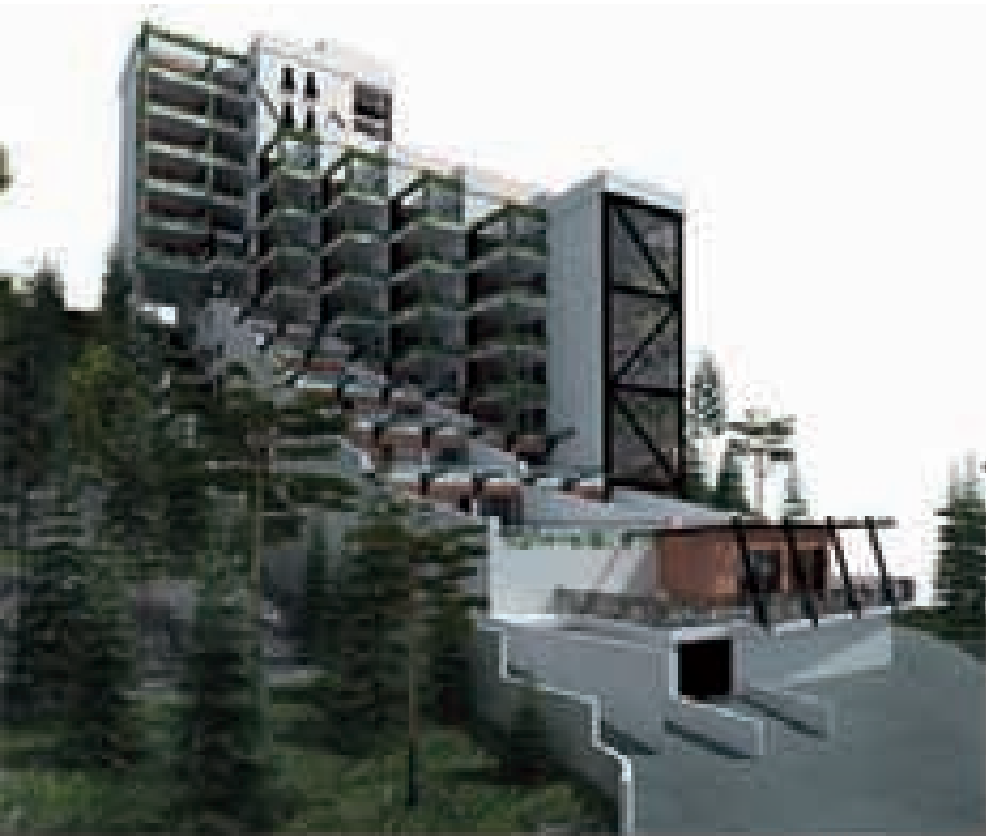

საავტორო ჯგუფი:

Authors:

- დ. მახარობლიშვილი
- გ. შუკაკიძე
- ე. წოწერია

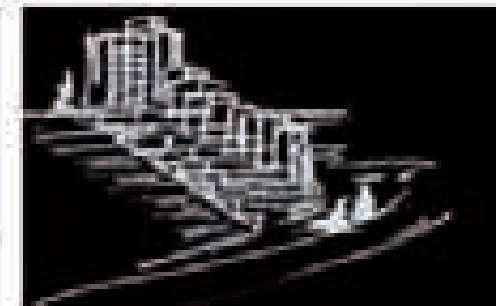
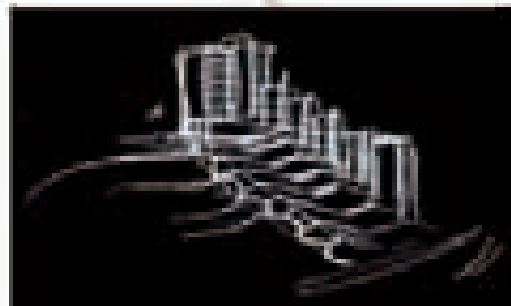
- D. Makharoblishvili
- G. Shukakidze
- E. Tsoetseria

ტერასული საცხოვრებელი სახლი ქ.თბილისში
Terraced residential building in Tbilisi

საავტორო ჯგუფი: დ. მახარობლიშვილი,
შ. ლეკიაშვილი, ნ.კოშაძე, ე.წოჭერია
AUTHORS: D.Makharoblishvili, SH.Iekiashvili, N.Koshadze, E.Tsotseria

სასტუმროს ტიპის საცხოვრებელი კომპლექსი ქობულეთში
Hotel Type Residential Apartments In Kobuleti

საავტორო ჯგუფი: დავით მახარობლიშვილი, დავით გიორგაძე, ედიშერ წოწერია.
Authors: David Makharoblishvili, David Giorgadze, Edisher Tsoetseria.

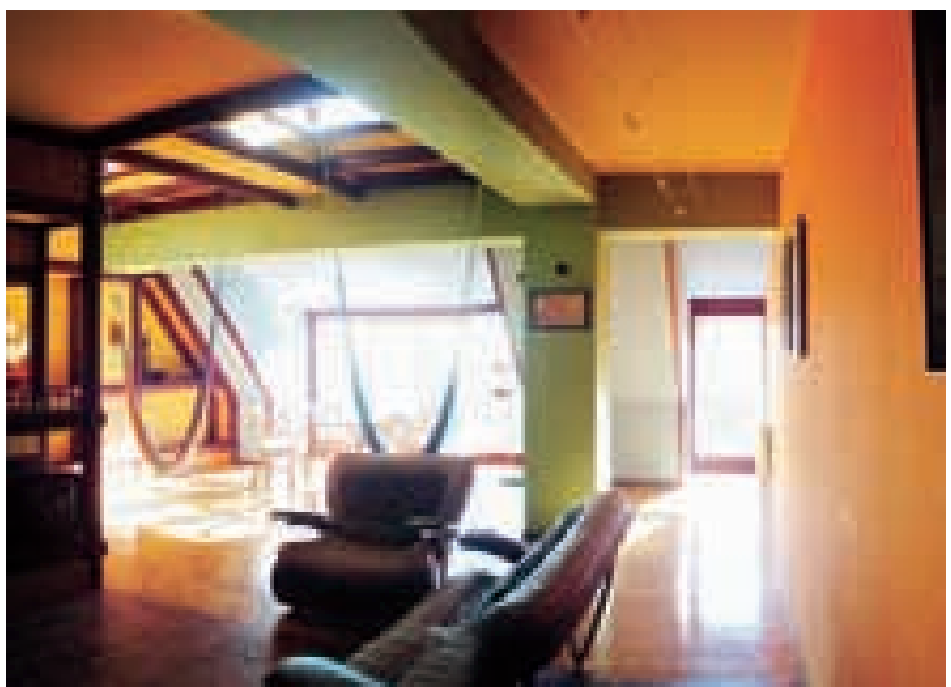
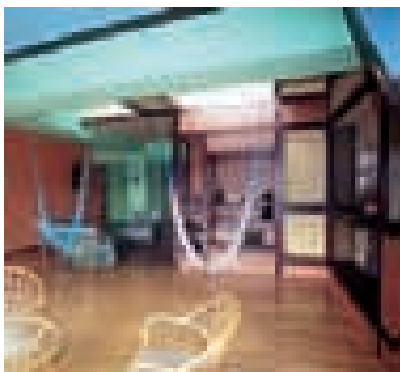
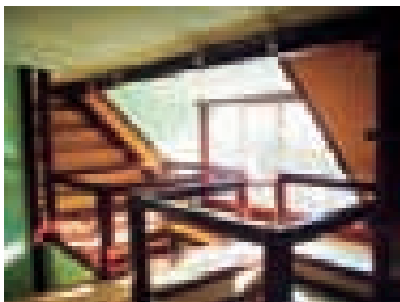
დაბალი-მჭიდრო განაშენიანება ქ. თბილისში
Low-Density Housing Dwelling In Tbilisi

საავტორო ჯგუფი: დავით მახარობლიშვილი, დავით გიორგაძე, დიმიტრი შაფაქიძე, ედიშერ წოწერია.
Authors: David Makharoblishvili, David Giorgadze, Dimitri Shaphakidze, Edisher Tsoetseria.

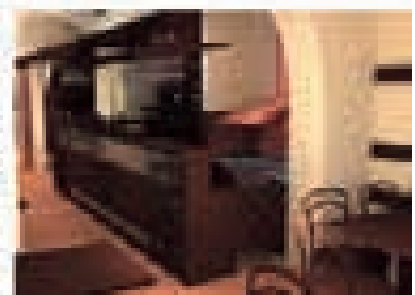
არქიტექტორის შემოქმედებითი სახელოსნო. თბილისი
Architect's studio. Tbilisi

რესტორანი "თბილისი" ქ. ბრიუსელში
Restaurant "Tbilisi" in Brussels

საავტორო ჯგუფი: დავით მახარობლიშვილი, გიორგი წანაწყენიშვილი,
გუგა კოტეტიშვილი
Authors: David Makharoblishvili, Giorgi Tsanatskenishvili, Guga Kotetishvili

ინდივიდუალური საცხოვრებელი სახლი
თბილისში
Individual House in Tbilisi

ინდივიდუალური საცხოვრებელი სახლი წუნეთში
Individual House in Tskneti

საავტორო ჯგუფი:
დავით მახარობლიშვილი
გიორგი წანაწყენიშვილი
ედიშერ წოწყერია

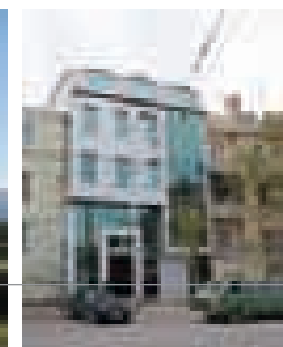
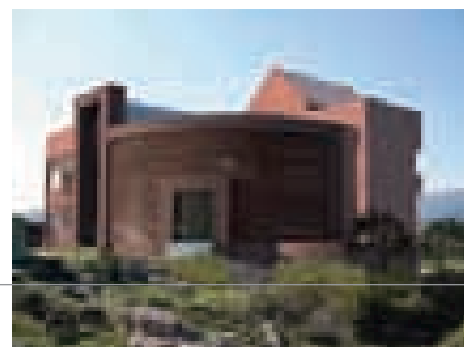
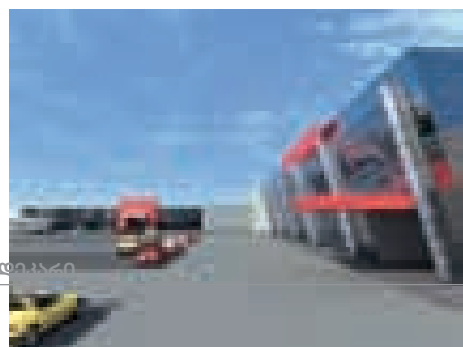
Authors:
David Makharoblishvili
Giorgi Tsanatskenishvili
Edisher Tsoetseria

2

4

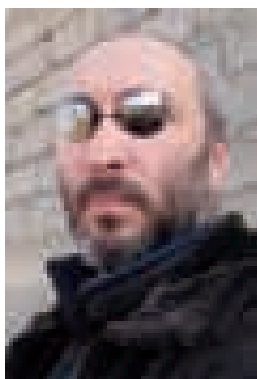

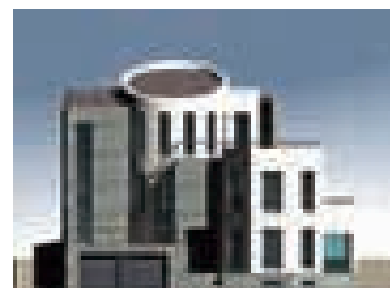
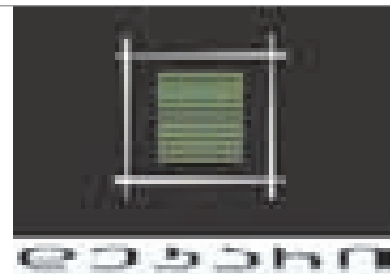
არქიტექტურული სტუდია დეკარი Dekari Architectural Studio

ლევან ჩხაიძე
Levan Chkhaidze

დავით სლოვინსკი
David Slowinski

არქიტექტურული სტუდია "დეკარი" დაარსდა 2006 წელს.
დამფუძნებლები:

ლევან ჩხაიძე - დაიბადა 1966 წლის 3 თებერვალს. 1989 წელს დაამთავრა თბილისის სახელმწიფო სამხატვრო აკადემიის არქიტექტურის ფაკულტეტი. 1990-2009 წლებში მუშაობდა: "თბილზნიეპი" - არქიტექტორი; მინისტრთა კაბინეტის საპროექტო კანტორა - არქიტექტორი; არქიტექტურის დეპარტამენტი, ქალაქდიზაინის განყოფილება - მთ. სპეციალისტი; საპროექტო-სამშენებლო კომპანია "კარკასი" - მთ. არქიტექტორი; სტუდია "დეკარი" - დირექტორი.

დავით სლოვინსკი - დაიბადა 1966 წლის 21 მარტს. 1990 წელს დაამთავრა თბილისის სახელმწიფო სამხატვრო აკადემიის არქიტექტურის ფაკულტეტი. 1991-2009 წლებში მუშაობდა: შპს "გრავისი" - არქიტექტორი; შპს "ჰიდროთერმი" - დიზაინერი; სტუდია "დეკარი" - მთ. არქიტექტორი.

სტუდია "დეკარი"-ს მიერ 2006-2009 წლებში შესრულებული სამუშაოების ნუსხა:

- იან ჰომერის სახელობის საჩოგბურთო კომპლექსის რეკონსტრუქციის პროექტი;
- ვაკის პარკში მდებარე საჩოგბურთო კომპლექსის რეკონსტრუქციის პროექტი;
- ბოგდან ხმელნიცკის ქუჩაზე მდებარე რაგბის მოედნის რეკონსტრუქციის პროექტი;
- ინდივიდუალური საცხოვრებელი სახლები დაბა წყნეთში;
- ინდივიდუალური საცხოვრებელი სახლი დილომში;
- საოფისე შენობა მეტრო "ისანთან";
- ინდივიდუალური საცხოვრებელი სახლი ვაკეში;
- მცხეთა-თბილისის მაგისტრალზე მდებარე რესტორნის რეკონსტრუქციის პროექტი;
- საგურამოში მრავალფუნქციური ტურისტული ცენტრის პროექტი;
- სავაჭრო ცენტრის პროექტი დილომში;
- ჰიპერმარკეტი კახეთის გზატკეცილზე;

Architectural Studio "Decari" established in 2006.

Founders:

Levan Chkhaidze - born on February 3 1966. 1989 - Graduated from the faculty of architecture of Tbilisi State Academy of Art. 1990-2009 - worked in various organizations as follows: Tbilisi Urban Development Research Institute - architect; Project design office at the Cabinet of Ministers of Georgia - architect; Department of Architecture, urban design division - chief expert; Project design and construction company "Carcas" - chief architect; "Decari" Studio - director.

David Slowinski - born on March 21 1966. 1990 - Graduated from the faculty of architecture of Tbilisi State Academy of Art. 1991-2009 - worked in various organizations as follows: "Gravis" Ltd. - architect; "Hydrotherm" Ltd. - designer; "Decari" Studio - chief architect.

Projects implemented by "Decari" Studio in 2006-2009

- Reconstruction of Ian Homer tennis complex - project
- Reconstruction of Vake Park tennis complex - project
- Reconstruction of rugby facility in Bogdan Khmelnitski Street - project
- Single-family houses in Tskneti
- Single-family house in Dighomi
- Office building at Isani Subway Station
- Single-family house in Vake
- Reconstruction of a restaurant located at Mtskheta-Tbilisi highway - project
- Multifunctional tourist center in Saguramo - project
- Trade center in Dighomi - project
- Hypermarket in Kakheti Highway

დიზაინ ბიურო Designbureau

ნია მგალობლიშვილი
Nia Mgaloblishvili

სოფიო შევარდნაძე
Sophio Shevardnadze

ია ლიპარტელიანი
Ia Liparteliani

ჩვენი მიღწევები Our Achievements:

Space Residential

საცხოვრებელი სივრცე

Public Space

საზოგადოებრივი სივრცე

Products

პროდუქცია

დიზაინ ბიურო დაარსდა 2004 წელს. ია ლიპარტელიანი, ნია მგალობლიშვილი და სოფიო შევარდნაძე 2005 თბილისის სახელმწიფო სამხატვრო აკადემიაში. მაგისტრის ხარისხი - კომპიუტერული მოდელირება და პროექტირება.

Designbureau Was founded in 2004 in Georgia / Ia Liparteliani / Nia Mgaloblishvili / Sophio Shevardnadze Graduated from the State Academy of Fine Art in Tbilisi in 2005. / They obtained the Master's Degree in Architecture, Modeling and Projecting / The following highlights the major commissions and projects awarded. All below mentioned initiatives have been all-inclusive contracts, incorporating interior design from start to finish.

Home Interior

Residential Space

საცხოვრებელი სივრცე

საცხოვრებელი ჟიფშიძის ქუჩაზე
Apartment Kiphshidze ave

საცხოვრებელი
ტაბიძის ქუჩაზე
Apartment Tabidze str

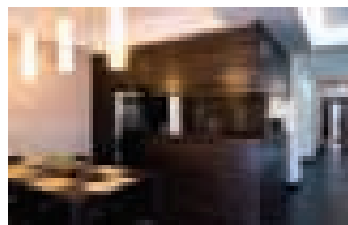

საცხოვრებელი ჭავჭავაძეზე
Apartment Chavchavadze ave

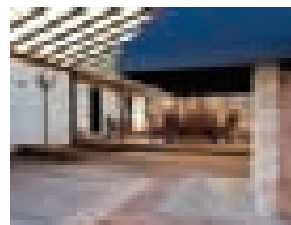

საცხოვრებელი
ტაბიძის ქუჩაზე
Apartment Tabidze str

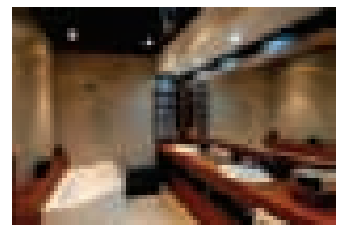
საცხოვრებელი
მცხეთის ქუჩაზე
Apartment Mcxeta str

საცხოვრებელი
ტაბიძის ქუჩაზე
Apartment Tabidze str

საცხოვრებელი
ჭავჭავაძეზე
Apartment Chavchavadze ave

Public Space

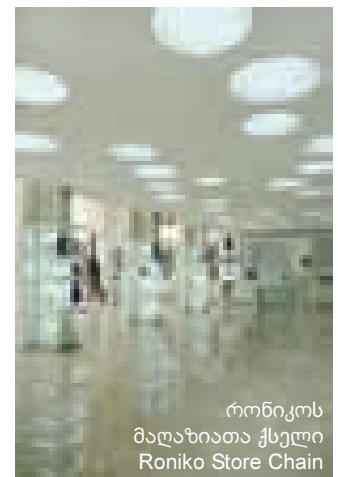
საზოგადოებრივი სივრცე

მაგთის სერვის ცენტრი
Magti Showroom

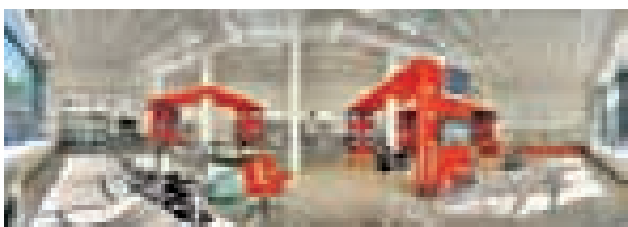

მაგთის სერვის ცენტრი
Magti Showroom

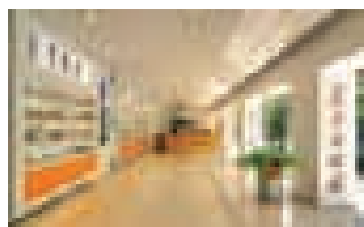

რონიკოს
მაღაზიათა ქსელი
Roniko Store Chain

ელიტელის მაღაზიათა ქსელი
Elitel Store Chain

ელიტელის მაღაზიათა ქსელი
Elitel Store Chain

სანაეინე
Ice-Cream Cafe

Public Space

საცხოვრებელი სივრცე

ჯაზ კლუბი
Jazz Club

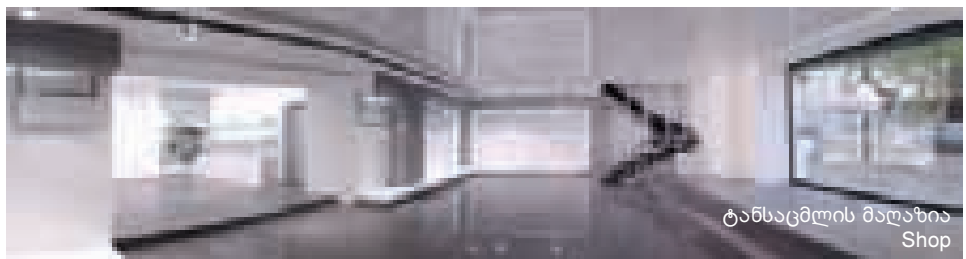
რონიკოს
მაღაზიათა ქსელი
Roniko Store Chain

ჯაზ კლუბი
Jazz Club

ჯაზ კლუბი
Jazz Club

ტანსაცემლის მაღაზია
Shop

პროდუქცია

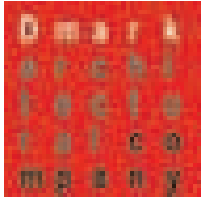
Products

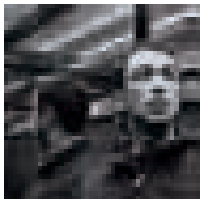
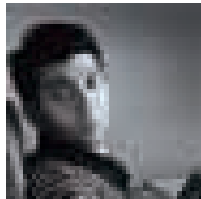
არქიტექტურული კომპანია „დემარკი“ Dmark Architectural Company

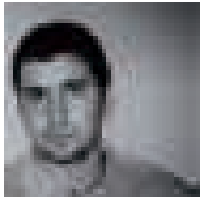
ბახტაძე დავით
დამაარსებელი/
არქიტექტორი
Bakhtadze David
Founder/Project Architect

ქეშელაშვილი რევაზი
დამაარსებელი/
არქიტექტორი
Keshelashvili Revaz
Founder/Project Architect

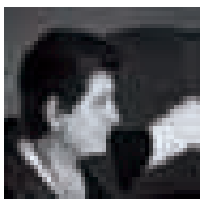
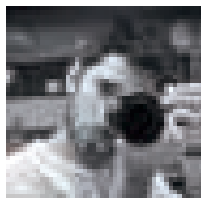

კაციტაძე ალექსანდრე
დამაარსებელი/არქიტექტორი
Katsitadze Aleksandre
Founder/Project Architect

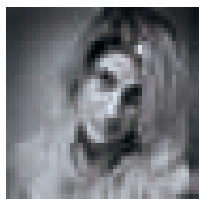

მოძმანიშვილი დიმიტრი
დამაარსებელი / არქიტექტორი
Modzmanishvili Dimitri
Founder/ Project Architect

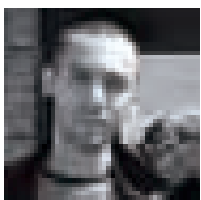
მჭედლიძე ნიკოლოზი
არქიტექტორი
Mchedlidze Nikoloz
Project Architect

მანჯავიძე ცირა
არქიტექტორი
Manjavidze Tsira
Project Architect

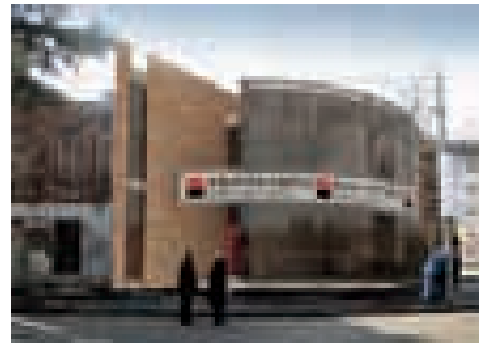
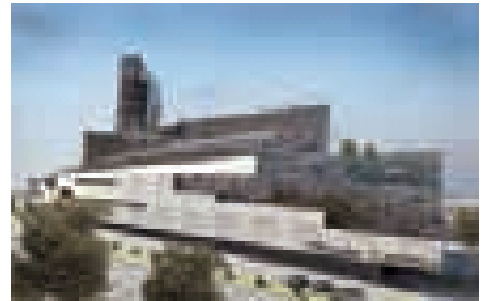

წივნივაძე თამარ
ფინანსური მენეჯერი
Tsivtsivadze Tamar
Financial Manager

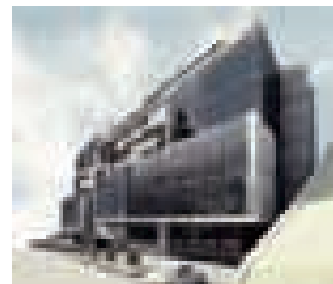
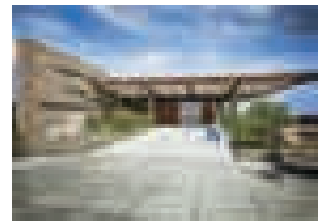
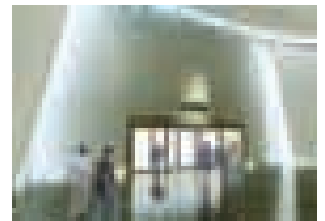
ნანავა გიორგი
არქიტექტორი
Nanava Giorgi
Project Architect

აბრამიშვილი ვლადიმერი
გენერალური
დირექტორი/არქიტექტორი
Abramishvili Vladimer
General Director /Project Architect

საქართველოს გაქრისტიანების მუზეუმი სიღნაღში
Georgian Museum of christianity in Sighnaghi

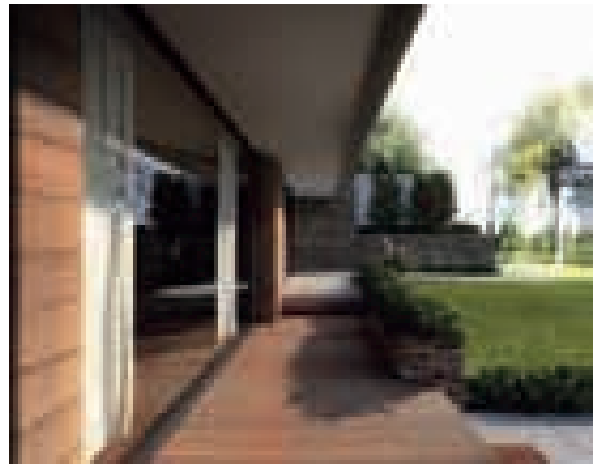

სავაჭრო-საოფისე შენობა ვახუშტის ხიდათან
Office building near Vakhushthi bridge

საცხოვრებელი სახლი წუნეთში
Residential House in Tskneti

საცხოვრებელი სახლი სოლოლაკში, თბილისი
Residential House in Sololaki, Tbilisi

საცხოვრებელი სახლი ძველ უბანში, თბილისი
Residential House in Old Part of Tbilisi

საცხოვრებელი სახლი მთაწმინდაზე
Residential House in Mtatsminda

საცხოვრებელი სახლი საგურამოში
Residential House in Saguramo

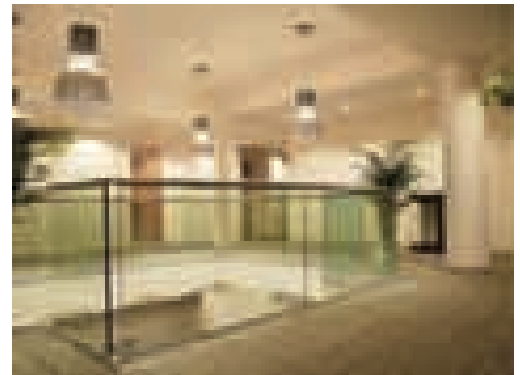
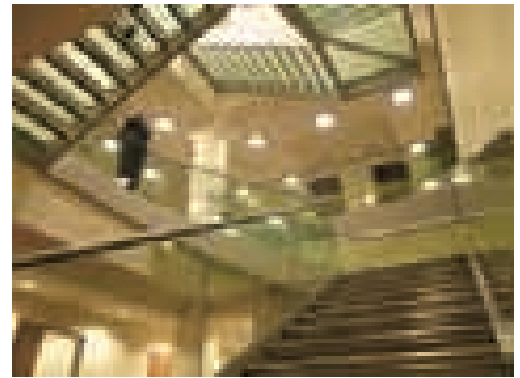
საცხოვრებელი სახლი თბილისის გარეუბანში
Residential House in Outskirt of Tbilisi

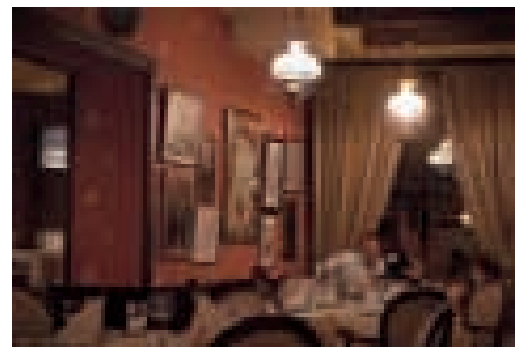
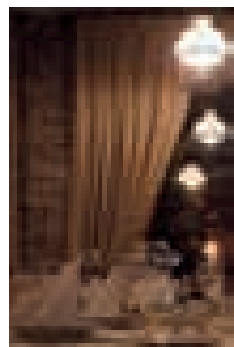
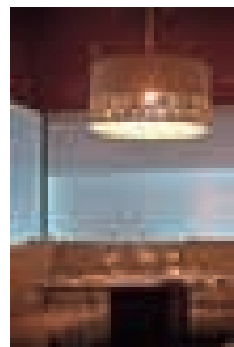
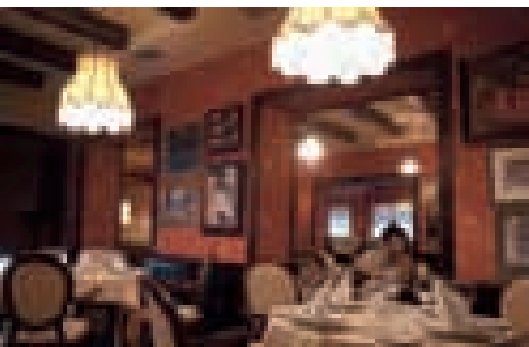
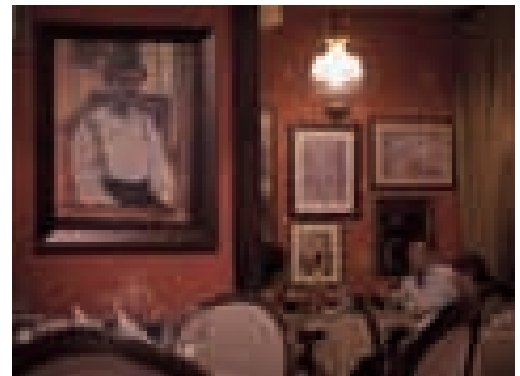
საცხოვრებელი სახლი კოჯორში
Residential House in Kojori

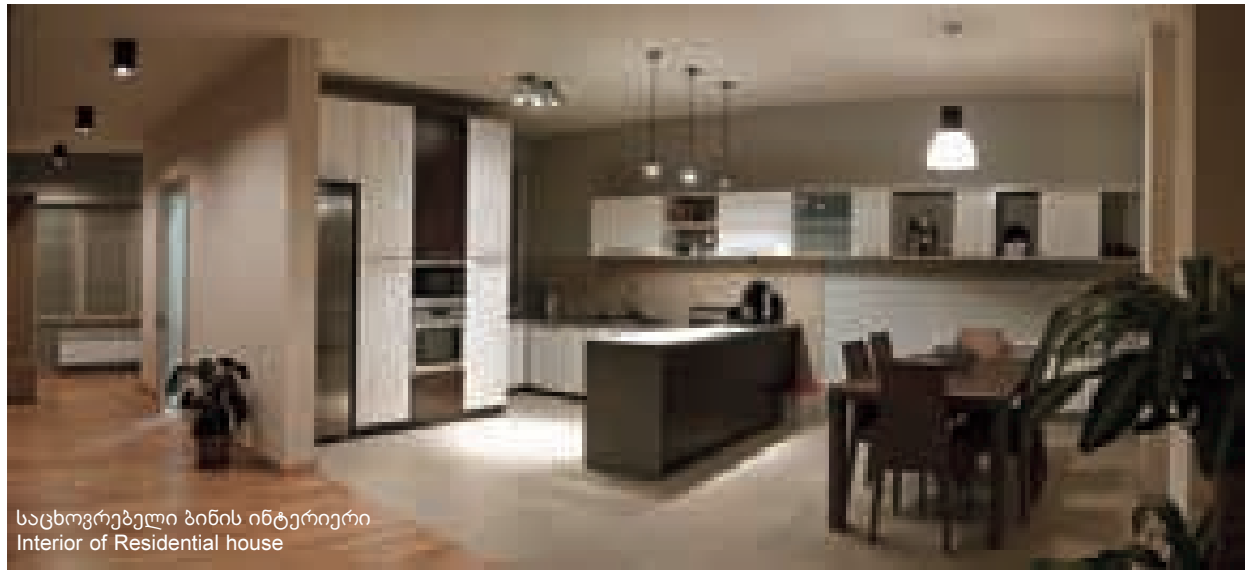
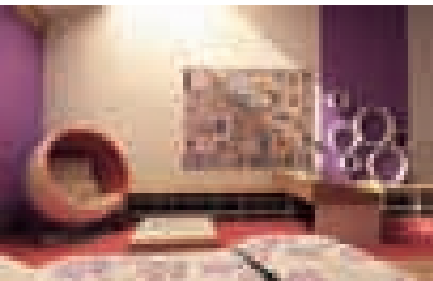
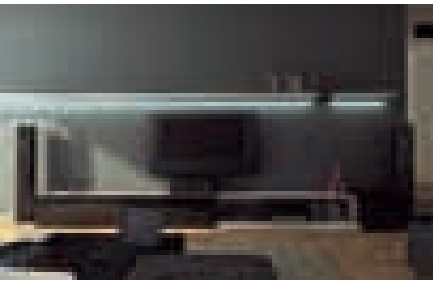

ბანკი „რესპუბლიკა“, სათაო ოფისი
Bank REPUBLIC. Head Office

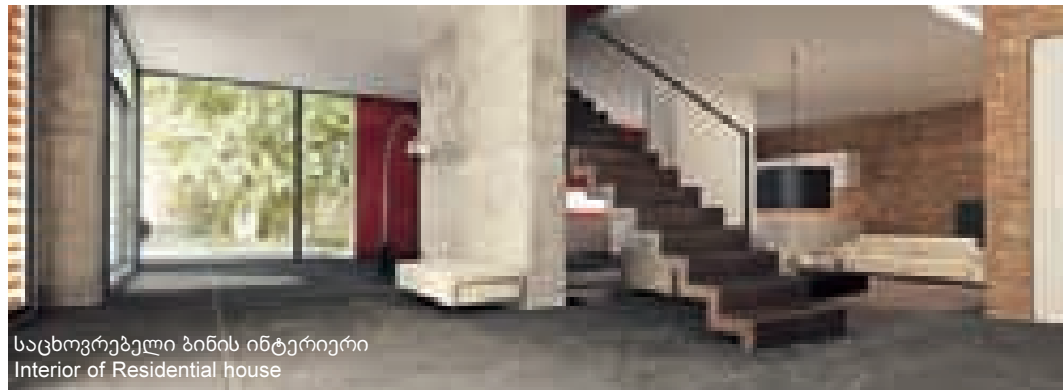
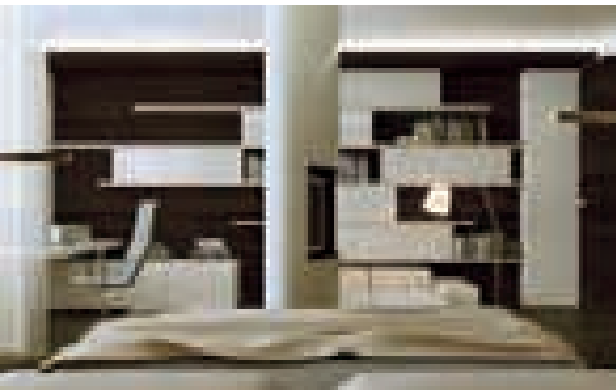

კლუბი-რესტორანი „ფესვები“
Club- Restaurant PESVEBI

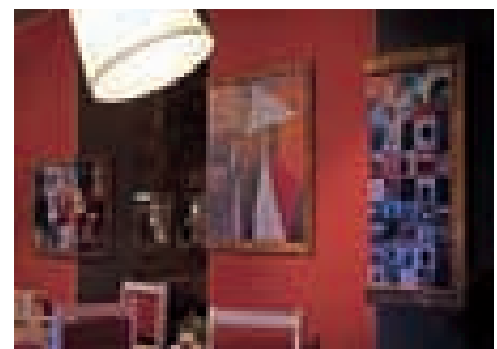
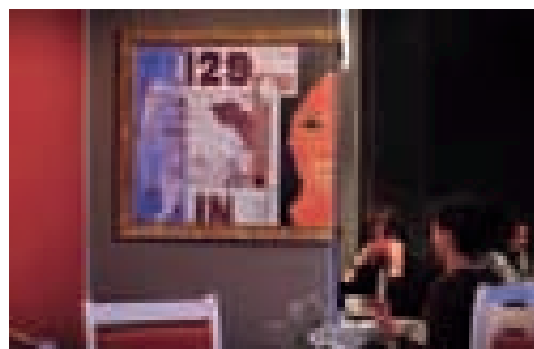
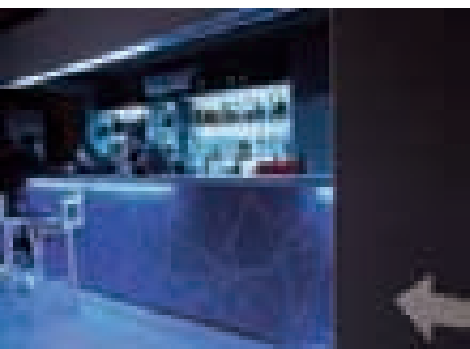
საცხოვრებელი ზინის ინტერიერი
Interior of Residential house

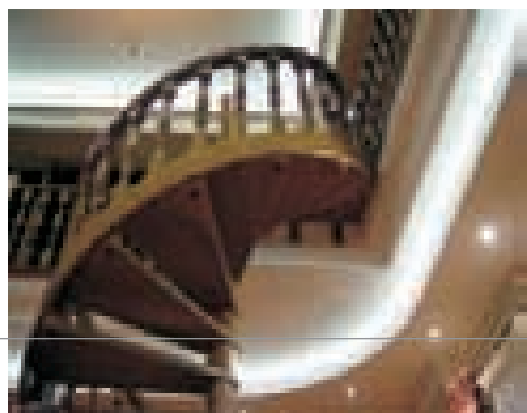
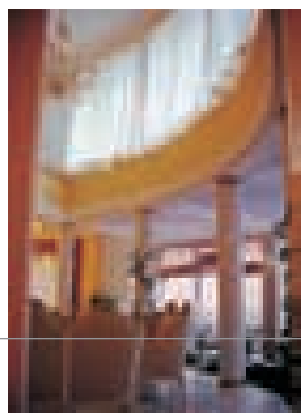
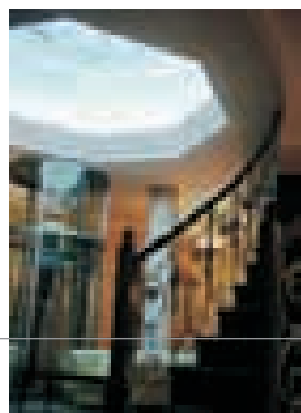
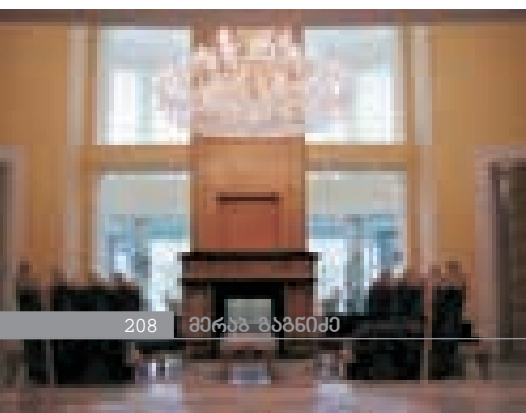

საცხოვრებელი ზინის ინტერიერი
Interior of Residential house

კაფე-ბარი „აპეტიტი“
Cafe- Bar APETIT

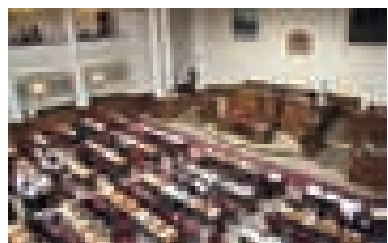
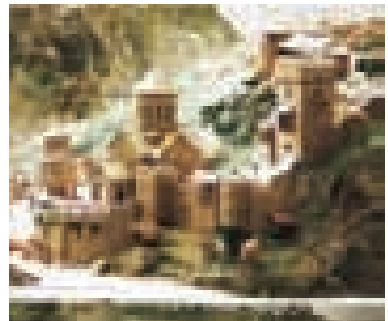
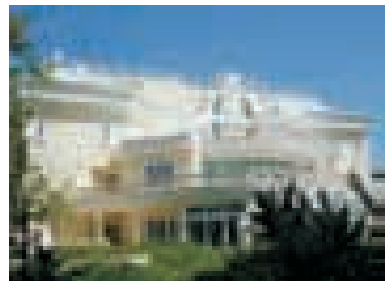

მერაბ გაგნიძე Merab Gagnidze

**MEGA
STUDIO**

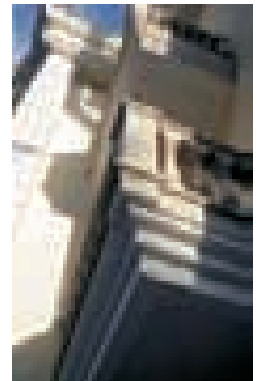
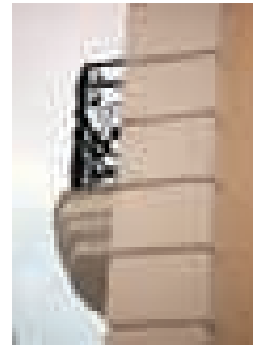

დაამთავრა თბილისის პოლიტექნიკური ინსტიტუტის არქიტექტურის ფაკულტეტი 1973 წელს. იმავე წლიდან დაიწყო მოღვაწეობა საპროექტო ინსტიტუტში "საქქალაქმშენსახპროექტი" არქიტექტორად, ხოლო შემდეგ – უფროს არქიტექტორად; ჯგუფის ხელმძღვანელად; მთავარ სპეციალისტად; არქიტექტურული სახელოსნოს ხელმძღვანელად; ინსტიტუტის მთავარ არქიტექტორად, ხოლო 2005 წლიდან მოღვაწეობს "მეგა სტუდიო"-ს მთავარ არქიტექტორად.

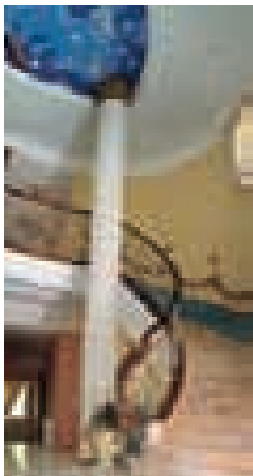
პედაგოგიურ მოღვაწეობას ეწევა 1994 წლიდან დღემდე პოლიტექნიკური უნივერსიტეტის არქიტექტურის ფაკულტეტის გეგმარების კათედრაზე.

Graduated from the architectural faculty of Tbilisi Polytechnic Institute in 1973; in the same year started to work as architect in "Sakkalakmshensakhproekti" (Georgian Urban Development Research Institute); later was promoted to the positions of chief architect, group manager, chief expert, manager of architectural studio and chief architect of the Institute. Since 2005 works as the chief architect of "Mega Studio".

Since 1994 Merab Gagnidze has been teaching at the architectural faculty of Georgian Technical University (Planning Chair).

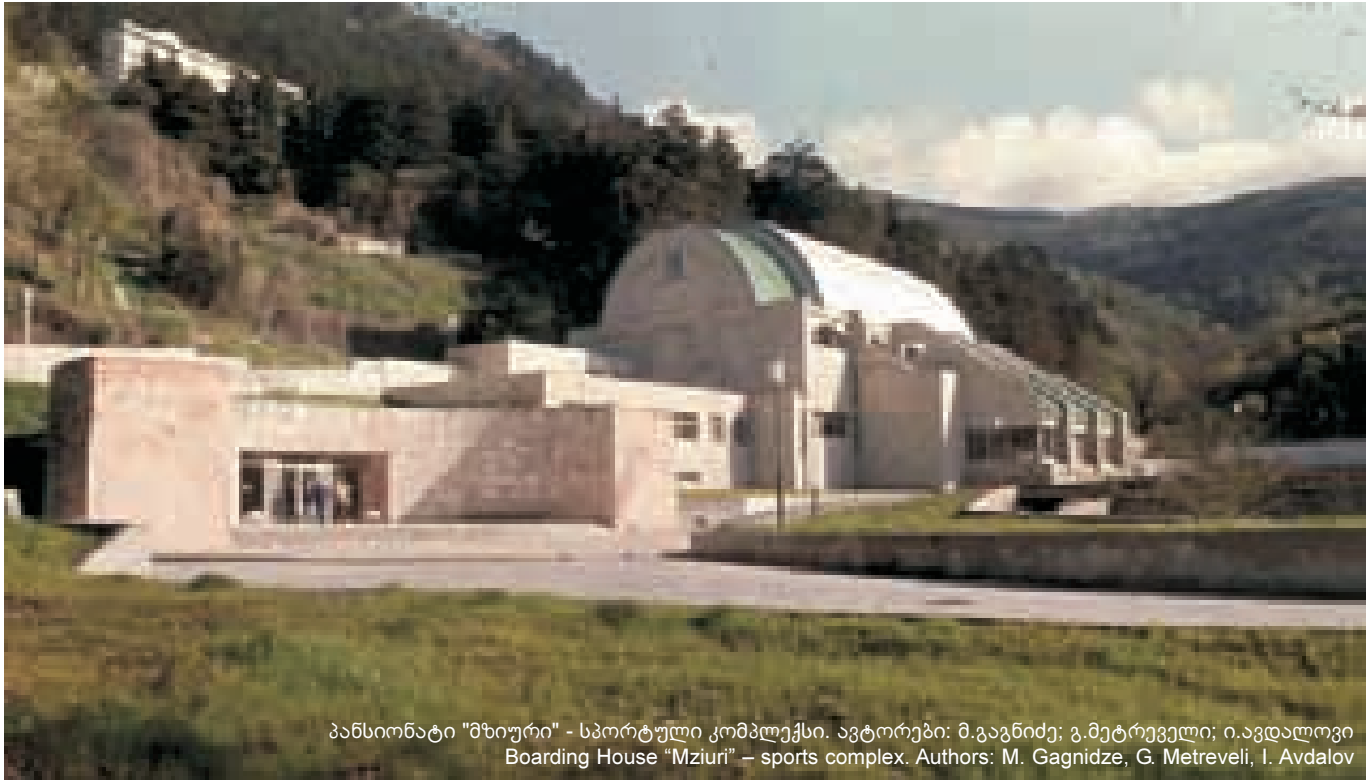

ბანსიონატი წუნეთში. ავტორი: მ.გაგნიძე
Boarding House in Tskneti. Author: M. Gagnidze

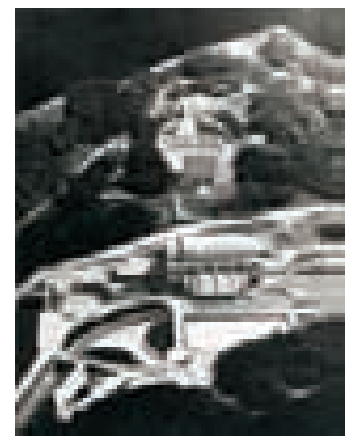

დედათა და ბავშვთა სანატორიუმი
ლიკანში. ავტორი: მ.გაგნიძე
Mothers' and Childrens' Resort in Likani.
Author: M. Gagnidze

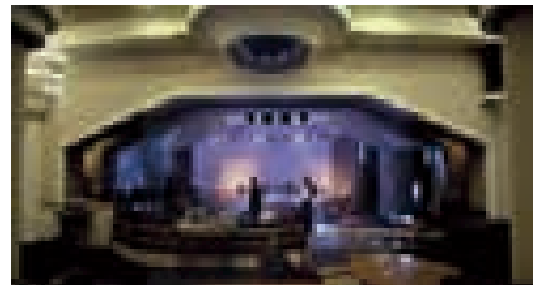
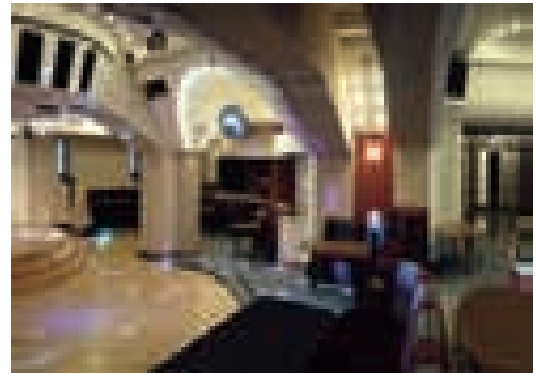

პანსიონატი "მზიური" - სპორტული კომპლექსი. ავტორები: მ.გაგნიძე; გ.მეტრეველი; ი.ავდალოვი
Boarding House "Mziuri" – sports complex. Authors: M. Gagnidze, G. Metreveli, I. Avdalov

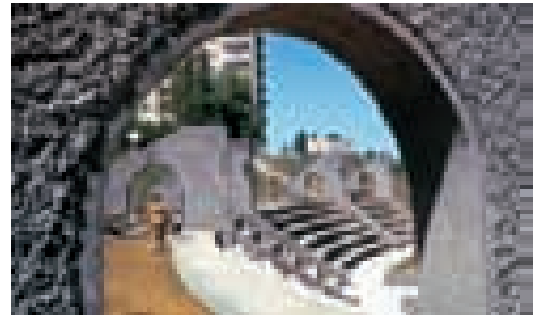

სამორინე "კრისტალი".
ავტორები: მ. გაგნიძე ნ. გვასალია, დ. კუპრაშვილთან.
Casino "Crystal".
Authors: M. Gagnidze, N. Gvasalia in cooperation with D. Kuprashvili

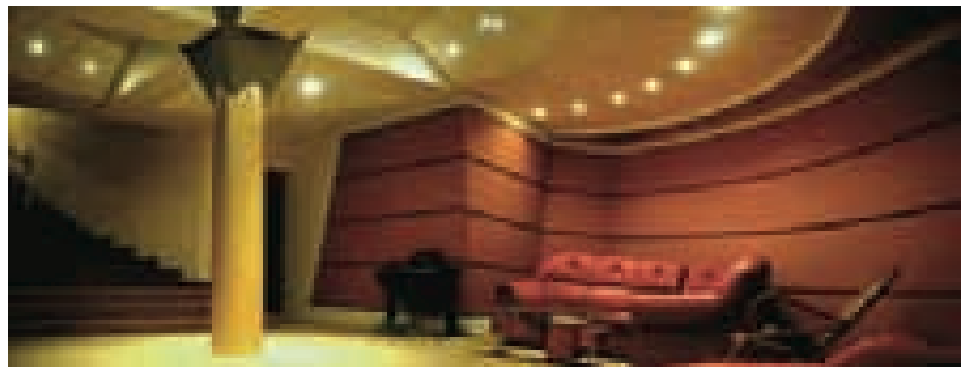
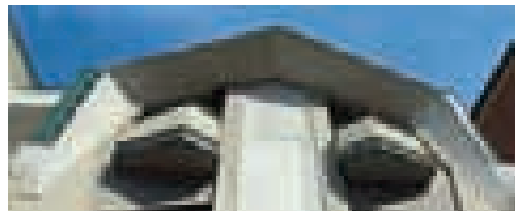
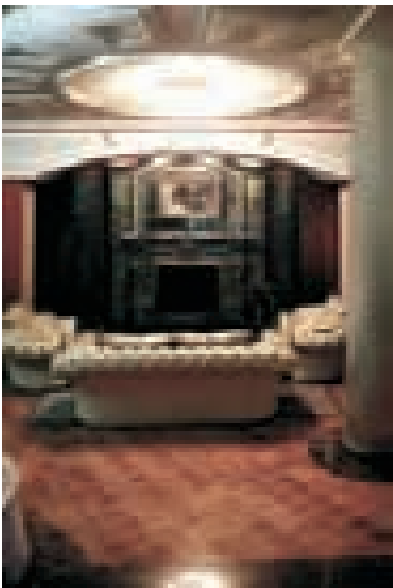
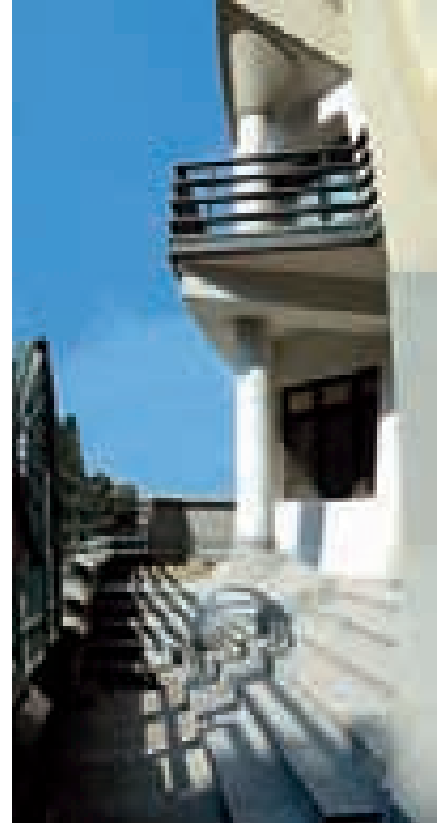

სკვერი თემქაში. ავტორები: მ. გაგნიძე, ზ. ერისთავი
Square in Temka District, Tbilisi. Authors: M. Gagnidze, Z. Eristavi

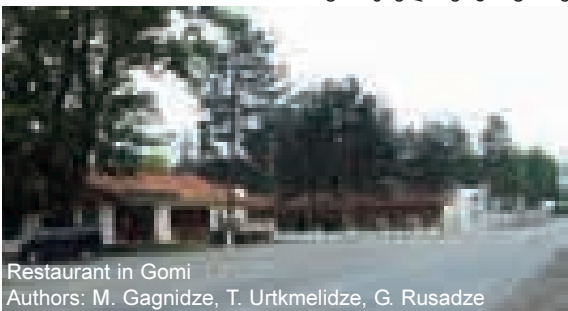

საცხოვრებელი სახლი ჭავჭავაძის ჩიხში. ავტორი:მ.გაგნიძე
House in Chavchavadze Lane. Author: M. Gagnidze

რესტორანი გომში. ავტორები: მ.გაგნიძე;
თ.ურტქმელიძე, გ.რუსაძე

საბარკო კინოთეატრი/საპროექტო წინადადება.
ავტორები:მ.გაგნიძე; დ.კუპრაშვილი.

Restaurant in Gomi
Authors: M. Gagnidze, T. Urtskmelidze, G. Rusadze

ცხვარიჭამიის შესასვლელი.
ავტორები: მ.გაგნიძე; ფ.ზაქარაია.
Entrance to Tskhvarichamia.
Authors: M. Gagnidze, P. Zakaraia

Open-air Cinema House (project proposal)
Authors: M. Gagnidze, D. Kuprashvili

ბიზნეს-ცენტრი თამარ მეფის სახელობის ხიდთან /საპროექტო წინადადება/
ავტორები: მ.გაგნიძე; ზ.გაგნიძე; დ.კუპრაშვილი; მ.ტატიშვილი.

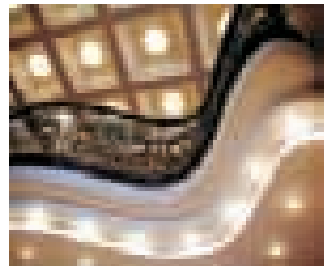
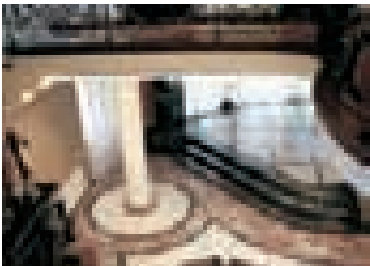
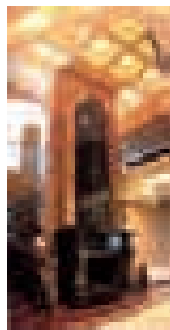
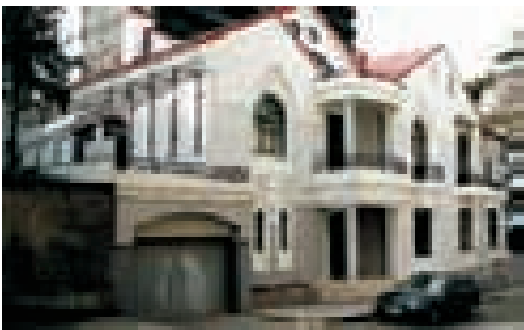

Business Center at King Tamar Bridge, Tbilisi
(project proposal). Authors: M. Gagnidze,
Z. Gagnidze, D. Kuprashvili, M. Tatishvili

საცხოვრებელი სახლი "ჟურნალისტი"
ავტორები: მ.გაგნიძე,
გ.მეტრეველი; ნ.გვასალია
Apartment Block "Journalist"

Authors: M. Gagnidze, G. Metreveli, N. Gvasalia

საცხოვრებელი სახლი ნაფარეულის ქუჩაზე
Single-family house in Napareuli Street, Tbilisi

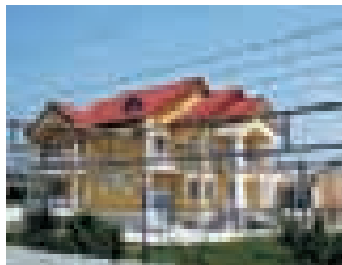
მრავალბინიანი საცხოვრებელი სახლი ნაძალადევის
ავტორები: მ.გაგნიძე, დ.კუპრაშვილი, მ.ტატიშვილი

Apartment Block in Nadzaladevi District, Tbilisi
Authors: M. Gagnidze, D. Kuprashvili, M. Tatishvili

საცხოვრებელი სახლი რუისში. ავტორი: მ.გაგნიძე, ზ.გაგნიძე

Single-family house in Ruisi. Authors: M. Gagnidze, Z. Gagnidze

სახლები წუნეთში,
წავკისში; კოჯორში.
Single-family houses in Tskneti,
Tsavkisi and Kojori

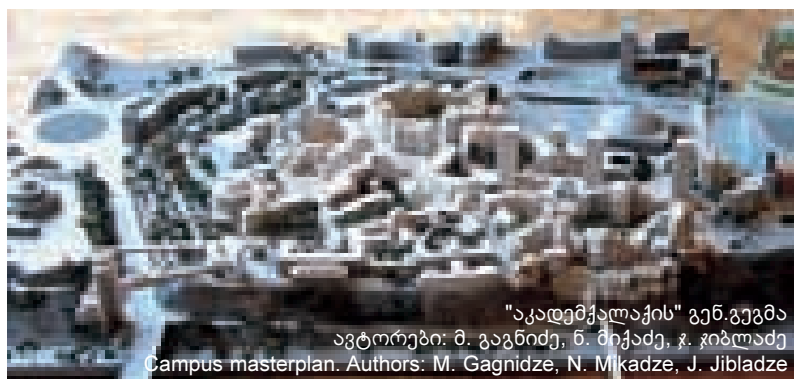
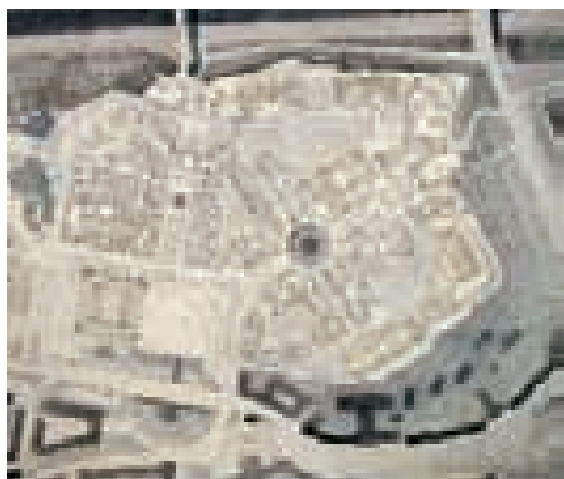

მემორიალი ხარაგაულში
ავტორები: მ.გაგნიძე,
ტაბატაძე.

Memorial in Kharagauli
Authors: M. Gagnidze,
K. Tabatadze

სკვერი გარდასახობის: მ.გაგნიძე,
გ.მეტრეველი; თ.ხოჯავა
Plant in Gori
Authors: M. Gagnidze, G. Metreveli, T. Khojava

"აკადემქალაქის" გენ.გეგმა
ავტორები: მ. გაგნიძე, ნ. მიქაძე, ჯ. ჯიბლაძე
Campus masterplan. Authors: M. Gagnidze, N. Mikadze, J. Jibladze

მრავალბინიანი საცხოვრებელი სახლი სპორტის
სასახლის მიმდებარე ტერიტორიაზე
ავტორები: მ. გაგნიძე, გ. რუსაძე, თ. ურტყმელიძე

Apartment block near the Sports Palace, Tbilisi
Authors: M. Gagnidze, G. Rusadze, T. Urtkmelidze

სახლი წავკისში
House in Tsavkisi

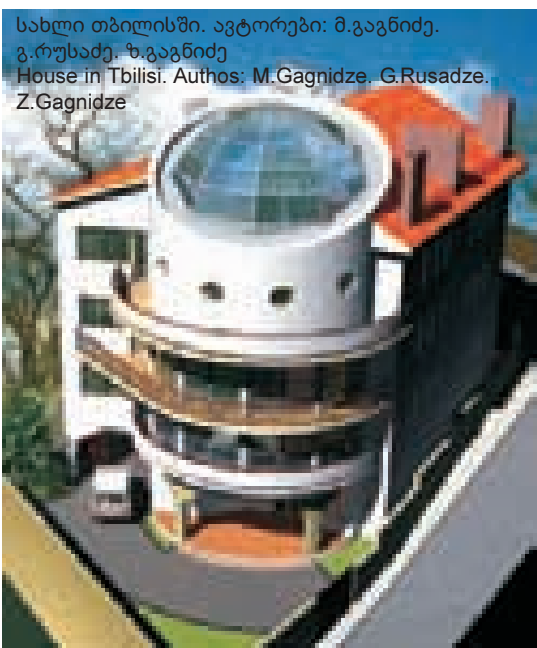
სახლი კოჯორში. ავტორები: მ. გაგნიძე, დ.
კუპრაშვილი, მ. ტატიშვილი, ზ. გაგნიძე

სახლის შოროპანში
ავტორები: მ. გაგნიძე, ი. ავდალოვი

House in Kojori. Authors: M. Gagnidze,
D. Kuprashvili, M. Tatishvili, Z. Gagnidze

House in Shoropani.
Authors: M. Gagnidze, I. Avdalov

განაშენიანება ნუცუბიძეზე
ავტორები: მ. გაგნიძე;
ვ. კორიძე; გ. ჯვანია
Settlement in Nutsubidze
Authors: M. Gagnidze; V. Koridze;
G. Jvania

სახლი თბილისში. ავტორები: მ. გაგნიძე,
გ. რუსაძე, ზ. გაგნიძე
House in Tbilisi. Authos: M. Gagnidze, G. Rusadze,
Z. Gagnidze

სახლი გონიოში. ავტორები: მ. გაგნიძე,
დ. კუპრაშვილი, მ. ტატიშვილი, ზ. გაგნიძე

House in Gonio. Authos: M. Gagnidze,
D. Kuprashvili, M. Tatishvili, Z. Gagnidze

სახალხო მიღწევათა გამოფენა
ავტორები: მ. გაგნიძე, გ. მეტრეველი, დ. ჩხეიძე

Public Achievement Exhibition
Authors: M. Gagnidze, G. Metreveli, D. Chkheidze

აეროპორტი მესტიაში
ავტორები: მ. გაგნიძე, გ. მეტრეველი

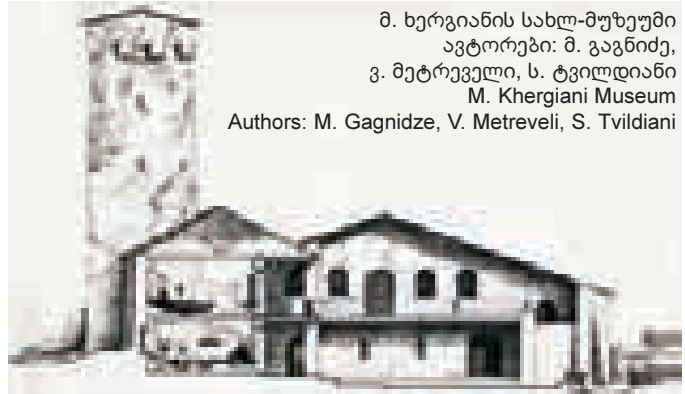
Airport in Mestia
Authors: M. Gagnidze, G. Metreveli

არქიტექტორთა შემოქმედებითი სახლი იფარში
ავტორები: მ. გაგნიძე, გ. მეტრეველი,
თ. ხოჯავა, ვ. ქორიძე

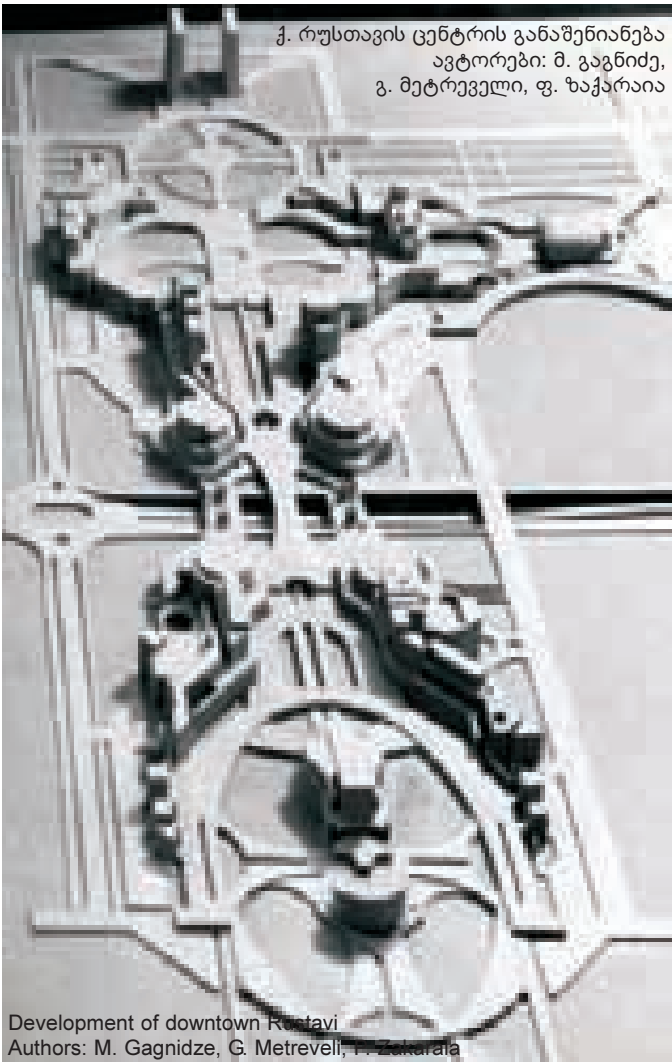

Architects' Creative House in Ipari
Authors: M. Gagnidze, G. Metreveli, T. Khojava, V. Koridze

მ. ხერგიანის სახლ-მუზეუმი
ავტორები: მ. გაგნიძე,
გ. მეტრეველი, ს. ტვილდიანი
M. Khergiani Museum
Authors: M. Gagnidze, V. Metreveli, S. Tvildiani

ქ. რუსთავის ცენტრის განაშენიანება
ავტორები: მ. გაგნიძე,
გ. მეტრეველი, ფ. ზაქარაია

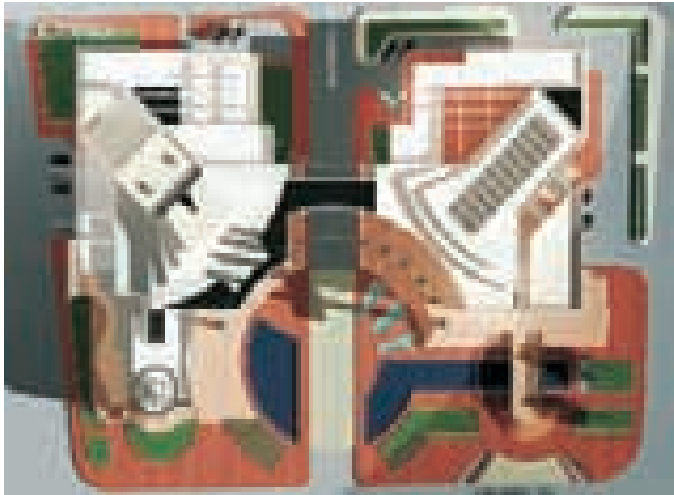

Development of downtown Rustavi
Authors: M. Gagnidze, G. Metreveli, F. Zakaraiia

ქ. ქუთაისი; გრიშაშვილისა და
რუსთაველის ქუჩებს შორის
განაშენიანება
ავტორები: მ. გაგნიძე,
რ. კიკნაძე, გ. მეტრეველი

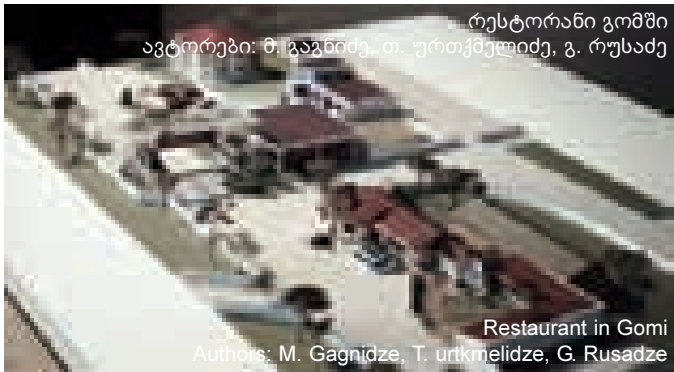
Development of the area between Grishashvili
and Rustaveli Streets, Kutaisi.
Authors: M. Gagnidze, R. Kiknadze, G. Metreveli

თეატრი ფოთში (საკონკურსო პროექტი)
ავტორები: მ. გაგნიძე, გ. მარსაგიშვილი,
ო. ნახუცრიშვილი

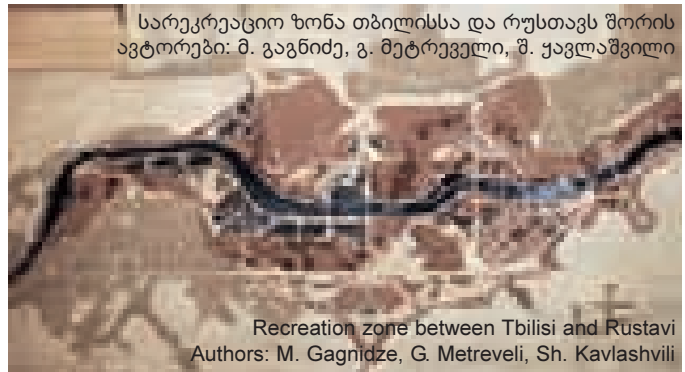

Theater in Poti (competition entry)
Authors: M. Gagnidze, G. Marsagishvili, O. Nakhusishvili

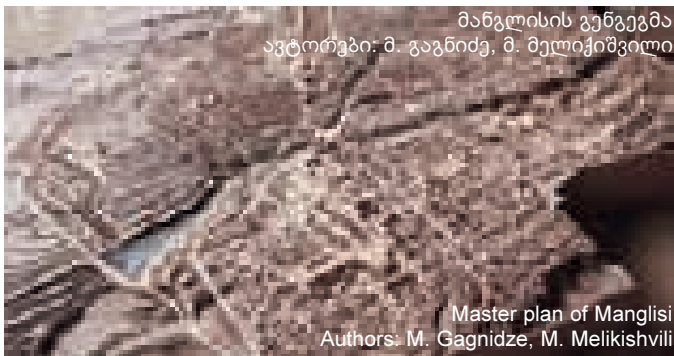
რესტორანი გომში
ავტორები: მ. გაგნიძე, თ. ურთქმელიძე, გ. რუსაძე

Restaurant in Gomi
Authors: M. Gagnidze, T. urtkmelidze, G. Rusadze

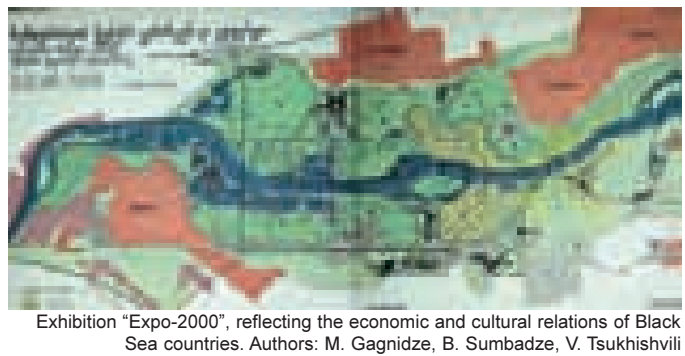
სარეკრეაციო ზონა თბილისსა და რუსთავს შორის
ავტორები: მ. გაგნიძე, გ. მეტრეველი, შ. კავლასიანი

Recreation zone between Tbilisi and Rustavi
Authors: M. Gagnidze, G. Metreveli, Sh. Kavlashvili

მანგლისის გენგეგმა
ავტორები: მ. გაგნიძე, მ. მელიქიშვილი

Master plan of Manglisi
Authors: M. Gagnidze, M. Melikishvili

Exhibition "Expo-2000", reflecting the economic and cultural relations of Black Sea countries. Authors: M. Gagnidze, B. Sumbadze, V. Tsukhishvili

ქუთაისის ცენტრის მოშენების პროექტი
(საკონკურსო პროექტი, პირველი პრემია)
ავტორები: მ. გაგნიძე, გ. მეტრეველი, ნ. მიქაძე

Development of downtown Kutaisi (competition entry; 1st prize)
Authors: M. Gagnidze, G. Metreveli, N. Mikadze

სასტუმრო 1000 ადგილზე (საკონკურსო პროექტი, მესამე პრემია)
ავტორები: მ. გაგნიძე, გ. მეტრეველი, თ. დიასამიძე, ვ. ჭორიძე
1000-place hotel (competition entry, 3rd prize)
Authors: M. Gagnidze, G. Metreveli, T. Diasamidze, V. Koridze

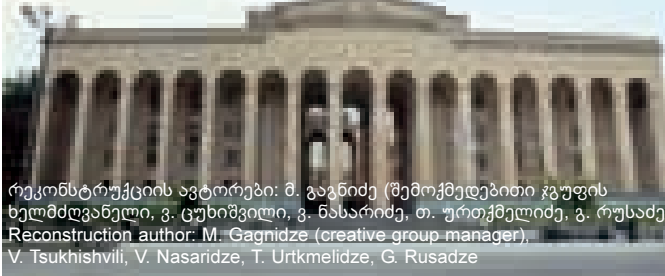

ანაგის ქუჩის მოშენების პროექტი (კონკურსში გამარჯვებული პროექტი)
ავტორები: მ. გაგნიძე, გ. მეტრეველი, დ. ჩხეიძე, ს. მასხულია

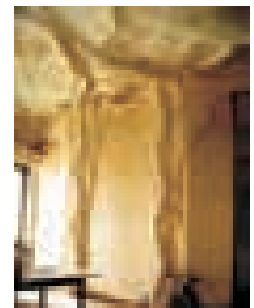
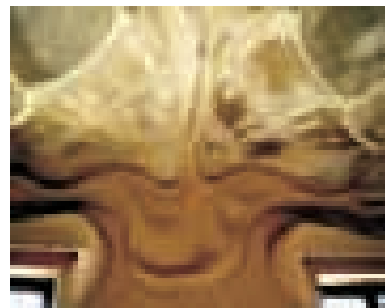
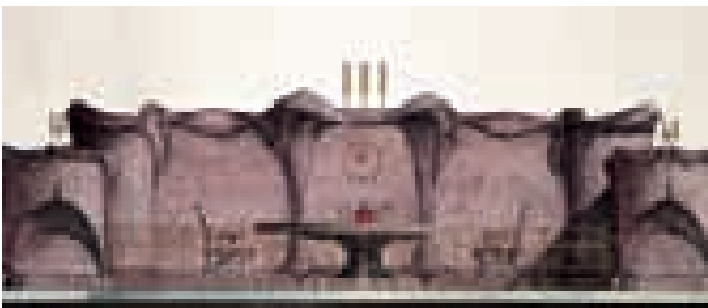
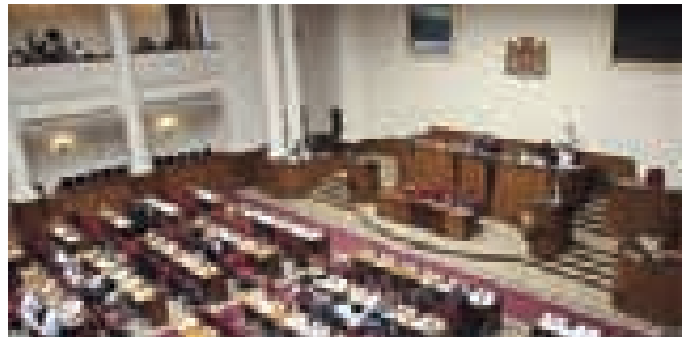
Anaga Street development plan (competition-winning project)
Authors: M. Gagnidze, G. Metreveli, D. Chkheidze, S. Maskhulia

პარლამენტის შენობის აღდგენა-რეკონსტრუქცია
Reconstruction of Parliament House, Tbilisi

რეკონსტრუქციის ავტორები: მ. გაგნიძე (შემოქმედებითი ჯგუფის ხელმძღვანელი), ვ. ცუხიშვილი, ვ. ნასარიძე, თ. ურტყმელიძე, გ. რუსაძე
Reconstruction author: M. Gagnidze (creative group manager), V. Tsukhishvili, V. Nasaridze, T. Urtkmelidze, G. Rusadze

სასტუმრო ბაკურიანში. ავტორები: მ. გაგნიძე,
გ. მეტრეველი, ნ. გვასალია, დ. ჩხეიძე

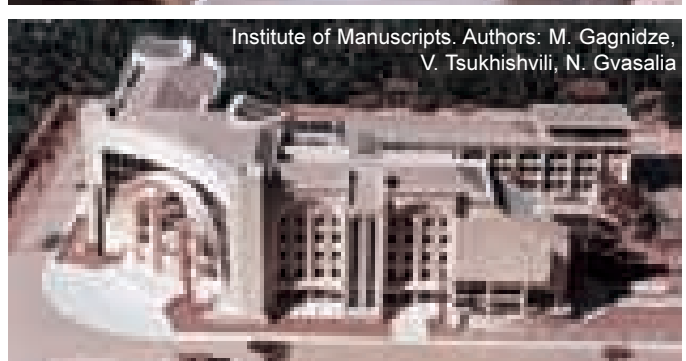
ხელნაწერთა ინსტიტუტი. ავტორები: მ. გაგნიძე,
ვ. ცუხიშვილი, ნ. გვასალია

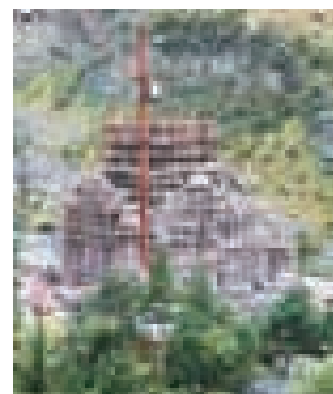
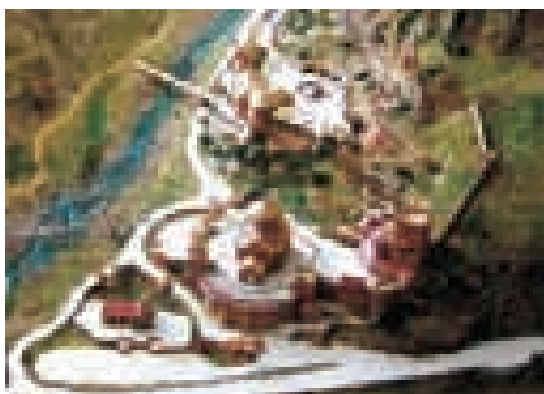

Hotel in Bakuriani. Authors: M. Gagnidze, G. Metreveli,
N. Gvasalia, D. Chkheidze

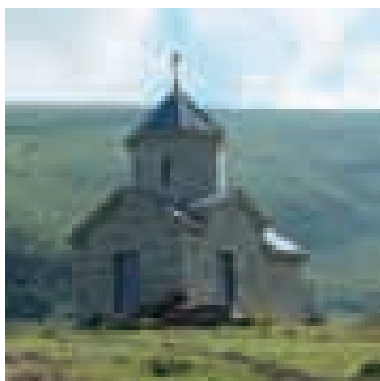

Institute of Manuscripts. Authors: M. Gagnidze,
V. Tsukhishvili, N. Gvasalia

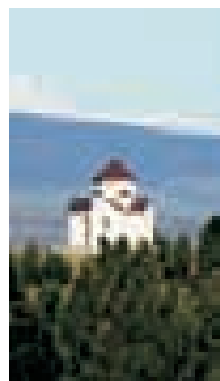
სამონასტრო კომპლექსი ლარსში. ავტორები: მ. გაგნიძე, ვ. ჭორიძე, ვ. კვიციანი, გ. ჟვანია, ო. ჭვრივიშვილი
 Monastery Complex in Larsi. Authors: M. Gagnidze, V. Koridze, V. Kvitiani, G. Jvania, O. Kvrivishvili

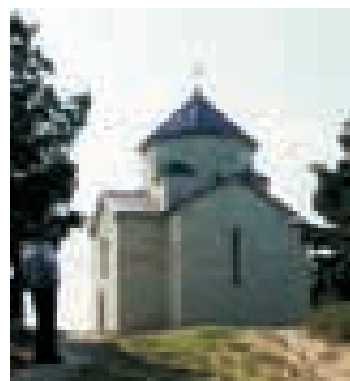
წმინდა ნინოს სახ. ტაძარი შქმერში
 ავტორი: მ. გაგნიძე
 St. Nino Church in Shkmeri
 Author: M. Gagnidze

შავნაბადის წმ. გიორგის სახ. ტაძრის რეკონსტრუქცია. ავტორები: მ. გაგნიძე, ვ. ჭორიძე, გ. ჟვანია
 Reconstruction of St. George Church in Shavnabada. Authors: M. Gagnidze, V. Koridze, G. Jvania

წმინდა გიორგის სახ. ტაძარი წუნეთში ("შძლეთა")
 ავტორი: მ. გაგნიძე
 St. George Church in Tskneti. Author: M. Gagnidze

მარგვეთის საეპარქიოს საკათედრო ტაძარი (საკონკურსო პროექტი, პირველი პრემია). ავტორები: შემოქმედებითი ჯგუფი "შვიდი" - მ. გაგნიძე, ვ. კვიციანი, გ. მარსაგიშვილი, გ. ჟვანია, ვ. ჭორიძე, ო. ჭვრივიშვილი, ვ. ხვითია

Margveti Diocese Cathedral (competition entry, 1st prize)
 Authors: Creative Group "Seven" – M. Gagnidze, V. Kvitiani, G. Marsagishvili, G. Jvania, V. Koridze, O. Kvrivishvili, V. Khvitia

სამეზის საკათედრო ტაძარი (საკონკურსო პროექტი)
 ავტორები: შემოქმედებითი ჯგუფი "შვიდი" - მ. გაგნიძე, ვ. კვიციანი, გ. მარსაგიშვილი, გ. ჟვანია, ვ. ჭორიძე, ო. ჭვრივიშვილი, ვ. ხვითია

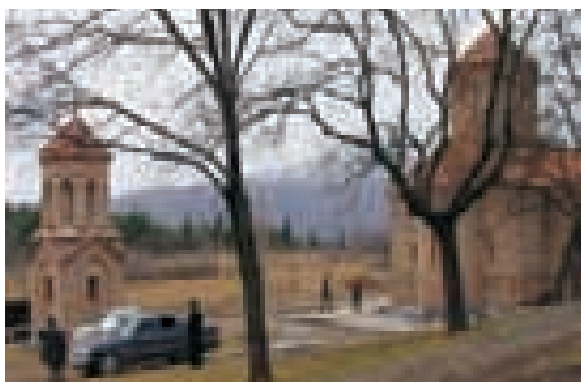
St. Trinity Cathedral (competition entry)
 Authors: Creative Group "Seven" – M. Gagnidze, V. Kvitiani, G. Marsagishvili, G. Jvania, V. Koridze, O. Kvrivishvili, V. Khvitia

წმინდა გიორგის სახ. ტაძარი წუნეთში
 ავტორი: მ. გაგნიძე
 St. George Church in Tskneti
 Author: M. Gagnidze

წმინდა გიორგის სახ. ტაძარი თბილისის ზღვაზე
 ავტორი: მ. გაგნიძე
 St. George Church at Tbilisi Sea.
 Author: M. Gagnidze

ღვთისმშობლის სახ. ტაძარი და სამრეკლო (ჯვრის მიმდებარე ტერიტორიაზე). ავტორი: მ. გაგნიძე
 St. Mary Church and Belfry (near Jvari).
 Author: M. Gagnidze

საცხოვრებელი კომპლექსი „ჭავჭავაძის 5“, თბილისი
Chavchavadze 5" apartment block in Tbilisi

სასტუმროს ტიპის საცხოვრებელი „დიდველი“ ბაკურიანში;
Didveli, Hotel - type residential in Bakuriani

საცხ. სახლი საგურამოს ქ. თბილისი
Residential house in Saguramo str, Tbilisi

ირაკლი გამყრელიძე Irakli Gamkrelidze

მრავალფუნქციური შენობა ც. დადიანის ქ. თბილისი
Multifunctional building in Dadiani Str. Tbilisi

1982 წელს დაამთავრა საქართველოს პოლიტექნიკური ინსტიტუტის არქიტექტურის ფაკულტეტი.

1982-1987 წლებში, არქიტექტორის თანამდებობაზე, მოღვაწეობს საპროექტო ინსტიტუტის, თბილქალაქპროექტის არქიტექტურულ სახელოსნოში, სადაც მუშაობს არქიტექტურული განაშენიანების პრობლემებზე, მონაწილეობს სხვადასხვა დანიშნულების ობიექტების და კომპლექსების პროექტირებაში.

არქიტექტორის პირველი პროექტი - „საერთაშორისო საგამოფენო ცენტრი გამარჯვების პარკში“ (არქიტექტორ ქუჯი ჭუბაბრიასთან ერთად), ბულგარეთის საერთაშორისო ბიენალეზე, ნომინაციაში „საუკეთესო პროექტი“ - სპეციალური პრიზით დაჯილდოვდა.

1985 წლიდან - არქიტექტორთა კავშირის წევრი.

1988 წლიდან, მისი თაოსნობით დაფუძნდა შემოქმედებითი არქიტექტურული სახელოსნო „არე“. მუშაობს ინდივიდუალური საცხოვრებელი ბინების, შენობა-ნაგებობების, კაფე-ბარების, სასტუმრო და საოფისე კომპლექსების არქიტექტურაზე და დიზაინზე.

1989 წელს მუშაობდა ბოსტონის გროპიუსის ოფისში TAC - მონაწილეობდა ქ. ბოსტონის სატრანსპორტო ცენტრის პროექტის შექმნაში.

ირაკლი გამყრელიძე არის მრავალი საერთაშორისო არქიტექტურული კონკურსების საუკეთესო ნომინანტი;

მოთხილამურე არქიტექტორების საერთაშორისო კლუბის წევრი;

„არქიტექტორთა კლუბის წევრი 2008 წლიდან.

განხორციელებული ობიექტები:

სასტუმრო „დიდველი“ ბაკურიანში; საცხოვრებელი კომპლექსი „ჭავჭავაძის 5“, თბილისი (ზ. ბოკუჩავასთან ერთად); საცხოვრებელი სახლი მილორავას ჩიხში, თბილისი (ზ. ბოკუჩავასთან ერთად); ოფისი თამარ მეფის გამზირზე (ზ. ბოკუჩავასთან ერთად); ინდ. საცხ. სახლი წყნეთში (გ. კარტოზიასთან ერთად); მრავალფუნქციური შენობა ც. დადიანის ქ., თბილისი; სასტუმროს ტიპის საცხოვრებელი კვარიათში; ინდ. საცხ. სახლი საგურამოს ქ. თბილისი და სხვა.

Graduated from the architectural faculty of Georgian Polytechnic Institute in 1982.

In 1982-1987 worked on architectural development issues in the III Architectural studio of Tbilisi Urban Development Institute with Quchi Chubabria.

The first project designed by Irakli Gamkrelidze - "International Exhibition Centre in Victory Park" (in cooperation with architect Quchi Chubabria) was awarded a special prize at Bulgarian International Biennale in nomination "best project" In 1988 Irakli Gamkrelidze founded architectural studio "Area", designing single-family houses, constructions, cafes, hotel and office complexes and interior spaces.

Since 1985 - Member of the Union of Architects of Georgia.

member of the International Union of Skier Architects and member of the Architects' Club since 2008.

Worked in TAC - Gropius's office in Boston in 1989, over the project of the transport centre in Boston.

Irakli Gamkrelidze is the author of numerous projects, including: Hotel Didveli in Bakuriani; Chavchavadze 5" apartment block (in cooperation with Z. Bokuchava); Milorava Lane, apartment block (in cooperation with Z. Bokuchava); Tamar Mepis Avenue, office (in cooperation with Z. Bokuchava); Tskneti; single-family house (in cooperation with G. Kartozia); Multifunctional building in Tsotne Dadiani Street; Hotel-type residential complex in Kvartia; Residential house in Saguramo str, Tbilisi and ect.

სასტუმროს ტიპის საცხოვრებელი კვარიათში;
Hotel-type residential complex in Kvartia

ოფისი თამარ მეფის გამზირზე, თბილისი
Office in Tamar Mepis Avenue

საცხ. სახლი წყნეთში
Single-family house in Tskneti

გია და არჩილ ქურდიანების სტუდია "დინასტია" Gia & Archil Kurdiani's Studio "Dynasty"

გია და არჩილ ქურდიანების ოჯახური არქიტექტურული დინასტიის დამაარსებელი 1898 წელს იყო გამოჩენილი ხუროთმოძღვარი და ინჟინერი გრიგოლ /გიგო/ ქურდიანი.

1929 წელს გიგოს ვაჟი, არჩილ ქურდიანი თავის მომავალ მეუღლე ქეთევანთან ერთად ამთავრებს თბილისის პოლიტექნიკურ ინსტიტუტს. ისინი საქართველოში პირველი დიპლომირებული არქიტექტორები იყვნენ.

არჩილ ქურდიანი იყო ქალაქის პირველი მთავარი არქიტექტორი, "თბილქალაქპროექტი"-ს დამაარსებელი და მისი პირველი მმართველი, ძეგლთა დაცვის სამსახურის დამაარსებელი და მისი პირველი მმართველი, არქიტექტორთა კავშირის თავმჯდომარე, პირველი და ერთადერთი სახალხო არქიტექტორი, რამდენიმე აკადემიის აკადემიკოსი, პროფესორი. არჩილი და ქეთევანი იყვნენ საქართველოს ხელოვნების დამსახურებული მოღვაწეები.

1958 წელს, სამხატვრო აკადემიის არქიტექტურის ფაკულტეტს ამთავრებს არჩილის და ქეთევანის ვაჟი გიორგი /გია/ ქურდიანი.

გიას, როგორც მის მშობლებს, დაპროექტებული და განხორციელებული აქვს საინტერესო პროექტები.

იგი, თავის მშობლებთან ერთად, მრავალ ობიექტზე მუშაობდა, მათ შორის "დინამო"-ს სტადიონის რეკონსტრუქციაზე, რომელიც 1976 წელს გაიხსნა საზეიმო ვითარებაში.

1965 წელს ქურდიანების ოჯახის არქიტექტურულ დინასტიას შეემატა კიდევ ერთი წარმომადგენელი – გიას ვაჟი - არჩილ ქურდიანი უმცროსი. იგი 1990 წელს ამთავრებს სამხატვრო აკადემიის არქიტექტურულ ფაკულტეტს და არქიტექტორის დიპლომით ხელში თავის ოჯახურ დინასტიას უერთდება.

2006 წელს მამა-შვილ გია და არჩილ ქურდიანებს მიენიჭათ წოდება, "წლის საუკეთესო არქიტექტორები".

2008 წელს ევროპის ბიზნეს-ასამბლეის მიერ, არჩილ ქურდიანი /უმცროსი/ დაჯილდოვდა "სოკრატე"-ს საერთაშორისო პრემიით და მიენიჭა ლაურეატის წოდება.

კომპანიას - "გია და არჩილ ქურდიანების სტუდია დინასტია"-ს, 2003 წლიდან - მისი დაფუძნებიდან დღემდე - ხელმძღვანელობენ გია და არჩილ ქურდიანები.

Architectural dynasty of Kurdiani family, currently represented by Gia and Archil Kurdiani, was founded by prominent architect and engineer Grigol (Gigo) Kurdiani in 1898.

In 1929 Gigo's son, Archil Kurdiani the Senior, and with his future wife Ketevan graduate from Tbilisi Polytechnic Institute. They were the first certified architects in Georgia.

Archil Kurdiani, Sr. was the first Chief Architect of Tbilisi, founder and first director of "TbilKalakProekti" (Tbilisi Urban Design Research Institute), chairman of the Union of Architects of Georgia, the first and only people's architect, member of several academies and professor.

In 1958 George (Gia), the son of Archil and Ketevan Kurdiani, graduates the Architectural Department of Tbilisi State Academy of Arts.

Like his parents, Gia has designed and realized numerous projects. He worked jointly with his parents on some of these projects, including the reconstruction of Dinamo Stadium, re-opened in 1976.

In 1965 another family member - Gia's son Archil Kurdiani the Junior - joined the Kurdiani architectural dynasty. In 1990 Archil graduates from the Architectural Department of Tbilisi State Academy of Arts and starts to work together with his family members.

In 2006 the father and son, Gia and Archil Kurdiani are awarded the title of the Best Architects of the Year.

In 2008 Archil becomes the International Socrates Award Laureate for High Professional Achievements in the Spheres of Architecture, Economics and Business.

Since its founding in 2003 the company is managed by Gia and Archil Kurdiani.

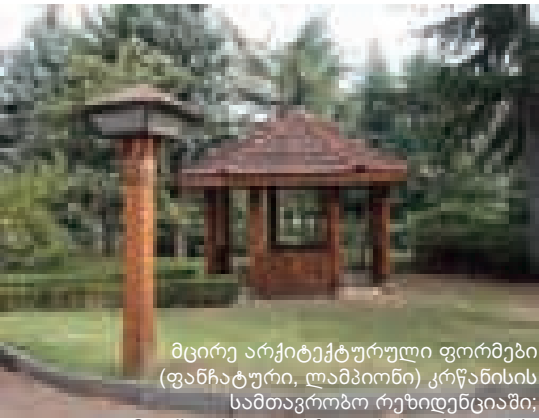

კრწანისის სამთავრობო რეზიდენციის სასტუმრო სახლი №3
Guest house no. 3 at Krtsanisi governmental residence

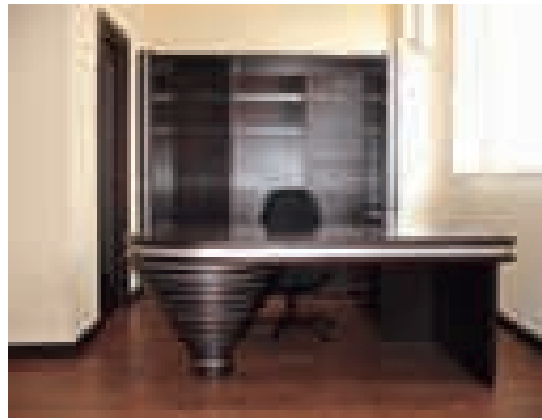

სამთო-სათხილამურო ბაზა ბახმაროში. ავტორები: გია და არჩილ ქურდიანები, დ. სლოვინსკი
Ski resort in Bakhmaro. Authors: Gia and Archil Kurdiani, D. Slowinski

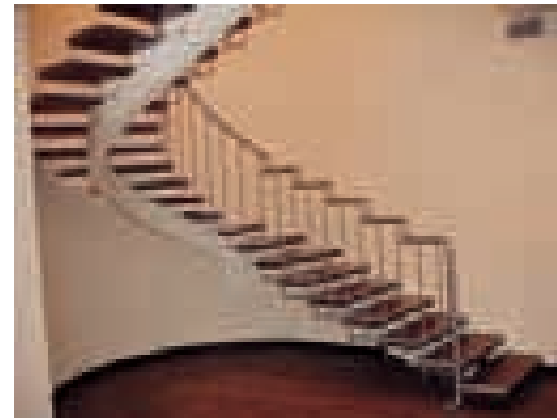

მცირე არქიტექტურული ფორმები (ფანჯატური, ლამპიონი) კრწანისის სამთავრობო რეზიდენციაში;
Small architectural forms (arbor, lantern) in Krtsanisi governmental residence

შ.პ.ს. „მაგთივინის“ დამფუძნებელთა სათაო ოფისი
Head office of Magtiwin Ltd. founders

კრწანისის სამთავრობო რეზიდენციის სასტუმრო სახლი №1
Guest house no. 1 at Krtsanisi governmental Residence

ფინანსთა სამინისტროს რეგიონალური ცენტრი ქ. ქუთაისში. ავტორები: გია და არჩილ ჭურდიანები, დ. სლოვინსკი, ლ. ჩხაიძე
Imereti regional center of the Ministry of Finance, Kutaisi. Authors: Gia and Archil Kurdiani, D. Slowinski, L. Chkhaidze

მრავალსართულიანი მრგვალი გარაჟი ქ. თბილისში. საპროექტო წინადადება.
ავტორები: გია და არჩილ ჭურდიანები, ს. შველიძე
Multilevel round garage in Tbilisi, project proposal. Authors: Gia and Archil Kurdiani, S. Shvelidze

მერაბ გუჯეჯიანი Merab Gujejiani

1988 წ. დაამთავრა საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის არქიტექტურის ფაკულტეტი.
 1988-1992 წწ. მუშაობდა საქართველოს ძეგლთა დაცვის სამმართველოში;
 1993-94 წწ. სტაჟირება გაიარა შვეიცარიის ქ. ბაზელში:
 - მარტინ ვაისის სახელოსნო (1993 წ.)
 - Burgin Nissen Wentzlaff Architekten (1994 წ.);
 1995-98 წწ. მოღვაწეობდა შ.პ.ს. „კამარაში“.
 1999-04 წწ. იყო შ.პ.ს „არქიკომის“ საპროექტო ჯგუფის ხელმძღვანელი ;
 2004 წლიდან დღემდე არის შ.პ.ს. „არქიტექტორები და კომპანია“ დამფუძნებელი და მთავარი არქიტექტორი.

შესრულებული პროექტები:

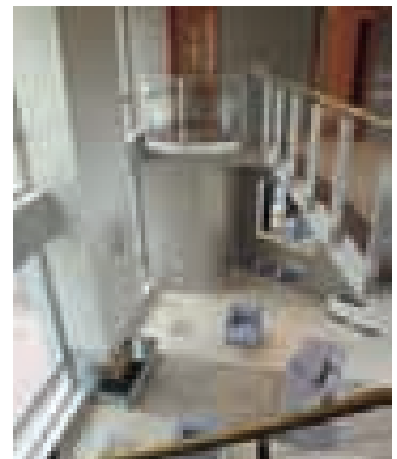
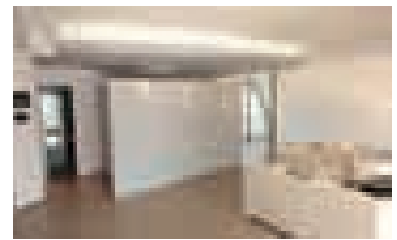
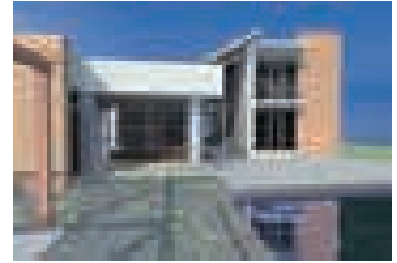
- „ახალი ნათება“ - მაღაზია-სალონი, ქ. თბილისი, აღმაშენებლის ხეივანი;
- „ბეროლინა კოლორი“ - ქართულ-გერმანული საღებავების სანარმოო ბაზა დიდი ლილოს ტერიტორიაზე, ქ. თბილისი;
- საქართველოს გენერალური პროკურატურის ინტერიერები;
- შ.პ.ს. „კანარგო ჯორჯია“ - ინტერიერი, ქ. თბილისი, კოსტავას ქ. 70, მე-3 სართული;
- შ.პ.ს. „ქართულ-ბრიტანული ნავთობის კომპანია“ - ინტერიერი, ქ. თბილისი, თავისუფლების მოედანი;
- ლაბორატორია „ლიმბახი მრჩეველი“ - ინტერიერი, ქ. თბილისი, ყაზბეგის გამზ.9;
- ბეთლემის უბნის ისტორიული ზონის რეკონსტრუქცია-ადაპტაცია, ქ. თბილისი;
- „ბაუჰაუზის“ სტილის საცხოვრებელი სახლის რენოვაცია, ქ. ბაზელი;
- შემოქმედებითი სკოლა, ქ. ბაზელი;
- საცხოვრებელი სახლები ქ. თბილისსა და მის შემოგარენში;
- მრავალი ბინის ინტერიერი ქ. თბილისსა და მის შემოგარენში.

Professional experience:

1988 Graduated from Architecture department of Georgian Technical University
 1988-92 Georgian Cultural Heritage Maintenance Main Office
 1993-94 Training in Basel, Switzerland
 - Studio of Martin Weis (1993)
 - Burgin Nissen Wentzlaff Architekten
 1995-98 Kamara, Design-construction company, Architect
 1999-04 Archicom Ltd., Design-construction company, head of design team
 2004-pres. Architects & Company Ltd., Design-construction company; Founder and Chief Architect; www.a-co.ge

Works performed:

- New Light - Shop for lighting equipment; Tbilisi, Agmashenebeli Highway
- Berolina Color - Georgian-German production base for paints; Tbilisi, Didi Lilo area
- Georgian Main Prosecutor's - Office, interior design
- CanArgo Georgia Ltd. - Interior design; Tbilisi, Kostava str 70, 3rd floor
- GBOC Ltd. - Interior design; Tbilisi, Freedom Square
- Limbach Laboratory - Interior design; Tbilisi, Kazbegi Ave. 9
- Bethlemi area historical zone - Reconstruction-adaptation; Tbilisi
- Bauhaus style apartment - Renovation; Basel, Switzerland
- Creative art school - Basel, Switzerland
- Residential houses in Tbilisi and surrounding areas
- Interior design of numerous apartments in Tbilisi and surrounding areas

XXI არქიტექტურულ-დიზაინერული ხელოვნების სტუდია I Studio

ზაზა იაშვილი

1982 წ. დაამთავრა (1977-82 წწ) საქართველოს პოლიტექნიკური ინსტიტუტის, არქიტექტურის ფაკულტეტი; 1987 წ. სწავლობდა თბილისის სამხატვრო აკადემიის ასპირანტურის განყოფილებაზე, სპეციალობა - არქიტექტურა.

საქმიანობა: 1982 წ. - "საქქალაქმშენსახპროექტი"; 1989-91 წწ. - გერმანია, კიოლნი, საპროექტო ფირმა „Fon Eincidel Studio“; 2006 წლიდან - საქართველოს ეროვნული მუზეუმი, არქიტექტურული დეპარტამენტის დირექტორი; 2007 წლიდან - გუდაურის საკურორტო ზონის მთავარი არქიტექტორი; 2007 წლიდან - სამხატვრო აკადემია, პედაგოგი.

პროექტები: 1982 წ. - გუდაურის გენერალური გეგმა, არქიტექტორთა ჯგუფი; 1982 წ. - სასტუმრო „მარკო პოლო“, არქიტექტორთა ჯგუფი; 1987 წ. - მიუსერა, სამთავრობო დასახელებული კომპლექსი, არქიტექტორთა ჯგუფი; 1992-2006 წწ. - მცირე არქიტექტურული ფორმები და საცხოვრებელი და საოფისო ნაგებობები, ავტორი; 2006 წ. - ლონდონი, „ვინოპოლისის“ ქართული დარბაზის პროექტი; 2006 წლიდან - ს. ჯანაშიას სახელობის ეროვნული მუზეუმის რეკონსტრუქციის პროექტი, ავტორები: ჯან დრანსუა მილუ, ზ. იაშვილი, (მიმდინარეობს რეკონსტრუქცია); 2006 წ. - სამუზეუმი ქუჩის რეკონსტრუქციის პროექტი, თანაავტორი; 2008 წ. - გუდაური, რამდენიმე სასტუმროს პროექტი, ავტორი; 2008 წ. - საქართველოს პრეზიდენტის ინაუგურაცია, ქ. ქუთაისი, პავილიონის ტაძარი, მხატვრული გაფორმება; გელათის სამონასტრო კომპლექსის რეკონსტრუქცია-ადაპტაციის პროექტი გია სოსანიძესთან ერთად, შესრულდა „ა(აბ) საქართველოს მემკვიდრეობა“-ს მიწვევით 2008 წელს, (მიმდინარეობს რეკონსტრუქცია) და სხვა.

კონკურსები: 1987 წ. იუნესკოს კონკურსი, ალექსანდრიის ბიბლიოთეკა, წამახალისებელი პრიზი, ალიკა ჯაფარიძესთან ერთად;

1988 წ. იტალია, ქ. ფოზოლი, საკონცენტრაციო ბანაკის მუზეუმად რეკონსტრუქციის პროექტი-ინიციაცია, ალიკა ჯაფარიძესთან ერთად; 1989 წ. წმ. სამების საკათედრო ტაძარი, კონკურსის მონაწილე; 1999 წ. გერმანია, ბერლინის ბიბლიოთეკის პროექტი, ფონ აინციდელთან ერთად.

ZAZA IASHVILI

1977-82 - Georgian Polytechnic Institute, Faculty of Architecture; 1987 Tbilisi State Academy of Art, Department of post-graduate studies (specialty - architecture)

Professional Activities: 1982 - "Sakxalakhshensakhproekti" (Georgian Urban Development Research Institute); 1989-1991 - Architectural company "Fon Eincidel" (Cologne, Germany), architect; since 2006 - Georgian National Museum, Director of Architectural Department; since 2007 - Gudauri resort area, Chief Architect; since 2007 - Tbilisi State Academy of Art, teacher.

Projects: 1982 - Gudauri area master plan (group of architects); 1982 - Marco Polo Hotel (group of architects); 1987 - Governmental recreation complex in Miusera (group of architects); 1992-2006 - Minor architectural forms; residential and office constructions (author); 2006 - design of Georgian Hall in Vinopolis Museum, London, UK; since 2006 - Janashia Museum reconstruction project (authors: Jean Francois Milou, Z. Iashvili; reconstruction underway); 2008 - several hotels in Gudauri (author); 2008 - decoration of Bagrati Temple for the inauguration of President of Georgia in Kutaisi; Gelati Monastery Complex - reconstruction-adaptation project - developed in cooperation with G. Sosianidze upon invitation of non-governmental non-commercial organization "Georgian Heritage" in 2008 (reconstruction activities currently being implemented), etc.

Competitions: 1987 - Alexandria Library, UNESCO competition - incentive prize 1988 - Concentration Camp Reconstruction project proposal; Fozzoli, Italy (in cooperation with A. Japaridze) 1989 - St. Trinity Cathedral; Tbilisi, Georgia (competition participant) 1999 - Berlin Library project; Germany (in cooperation with "Fon Eincidel")

შალვა ჯაფარიძე

1984 წელს დაამთავრა თბილისის სახელმწიფო სამხატვრო აკადემიის არქიტექტურის ფაკულტეტი.

რეალიზებული პროექტები: ინდივიდუალური საცხოვრებელი სახლები: ქ.თბილისში (2 პროექტი), ქ.სოხუმში (2 პროექტი, გ. მხეტიასთან ერთად), დაბა კოჯორში (2 პროექტი), დაბა წყნეთში (2 პროექტი); საცხოვრებელი ბინების და ოფისების რეკონსტრუქცია - ქ. თბილისში; საცხოვრებელი კომპლექსი დაბა გუდაურში (ზ. იაშვილთან ერთად); სასტუმრო კომპლექსი დაბა გუდაურში (ზ. იაშვილთან ერთად); რესტორანი „თავლა“ ქ. თბილისში (ზ. იაშვილთან ერთად); „საქართველო - ღვინის აკადემია“ - ექსპოზიცია ქ. ლონდონში, „ვინოპოლისი“ - ღვინის მუზეუმი (ზ. იაშვილთან ერთად); გელათის სამონასტრო კომპლექსის რეკონსტრუქცია-ადაპტაციის პროექტი გია სოსანიძესთან და ზ. იაშვილთან ერთად, შესრულდა „ა(აბ) საქართველოს მემკვიდრეობა“-ს მიწვევით, 2008 წელს. (მიმდინარეობს რეკონსტრუქცია) და სხვა.

კონკურსები: საერთაშორისო კონკურსი "სტილი 2001", ქ. ტოკიო - 1985 წელი. წამახალისებელი პრემია (ჯგუფური პროექტი); საერთაშორისო კონკურსი - "ლათინური ამერიკის თანამედროვე ხელოვნების მუზეუმი", ქ. ბუენოს აირესი, 1997 წელი. წამახალისებელი პრემია (ა. აბაშიძესთან ერთად).

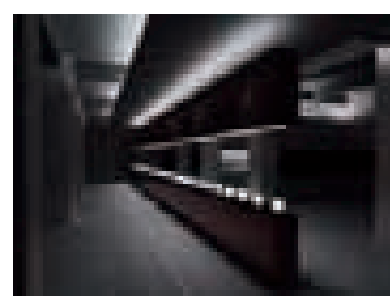
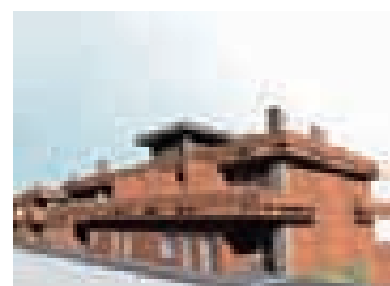
SHALVA JAPARIDZE

1984 - Graduated from the architectural faculty of Tbilisi State Academy of Art

Realized projects:

Single-family houses in Tbilisi (2 projects), Sokhumi (2 projects in cooperation with G. Chkheta), Kojori Village (2 projects), Tskneti Village (2 projects); apartment reconstruction projects in Tbilisi; residential complex in Gudauri (in partnership with Z. Iashvili); hotel complex in Gudauri (in partnership with Z. Iashvili); restaurant "Tavla" in Tbilisi (in cooperation with Z. Iashvili); "Georgia - the Cradle of Wine" - exposition in Vinopolis, the Wine Museum, in London, UK (in partnership with Z. Iashvili); Gelati Monastery Complex - reconstruction-adaptation project - developed in cooperation with G. Sosianidze and Z. Iashvili upon invitation of non-governmental non-commercial organization "Georgian Heritage" in 2008 (reconstruction activities currently being implemented), etc.

Competitions: 1985 - "Style... 2001", Tokyo, Japan; incentive prize (group project); 1997 - "Museum of Modern Latin-American Art", Buenos Aires, Argentina; incentive prize (group project).

არქიტექტორებმა შალვა ჯაფარიძემ და ზაზა იაშვილმა 2006 წელს დააფუძნეს სტუდია „I STUDIO“, სადაც დღემდე აგრძელებენ თანამშრომლობას.

Architects Shalva Japaridze and Zaza Iashvili in 2006 founded architectural studio "I STUDIO", where they continue working up today.

შალვა ჯაფარიძე SHALVA JAPARIDZE

ინდივიდუალური საცხოვრებელი სახლი დაბა წუნეთში
Single-family house in Tskneti

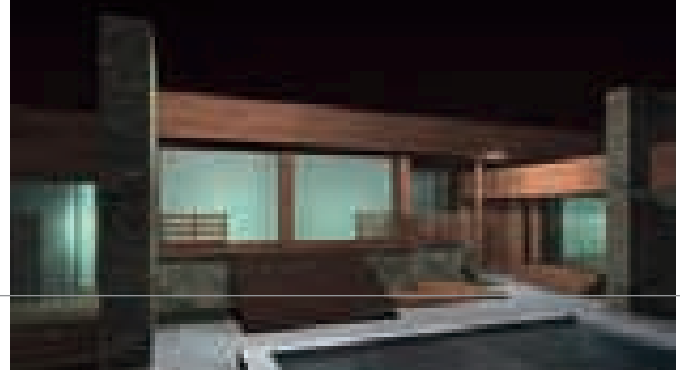
ინდივიდუალური საცხოვრებელი სახლი. ქ. თბილისში
Single-family house in Tbilisi

საზოგადოებრივი შენობის ესკიზური პროექტი. აღმაშენებლის გამზირი, ქ. თბილისი
Public construction in Agmashenebeli Avenue, Tbilisi – sketch

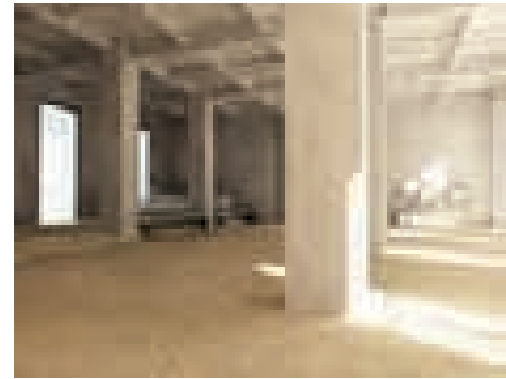
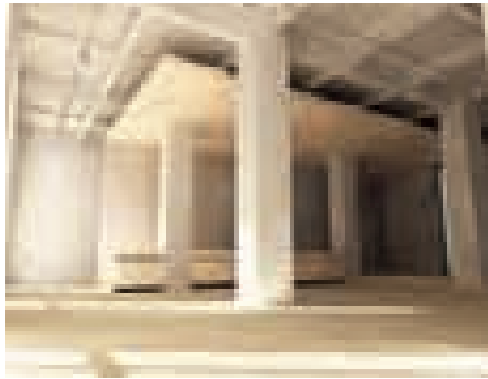
ინდივიდუალური საცხოვრებელი სახლი. დაბა წუნეთი

Single-family house in Tskneti

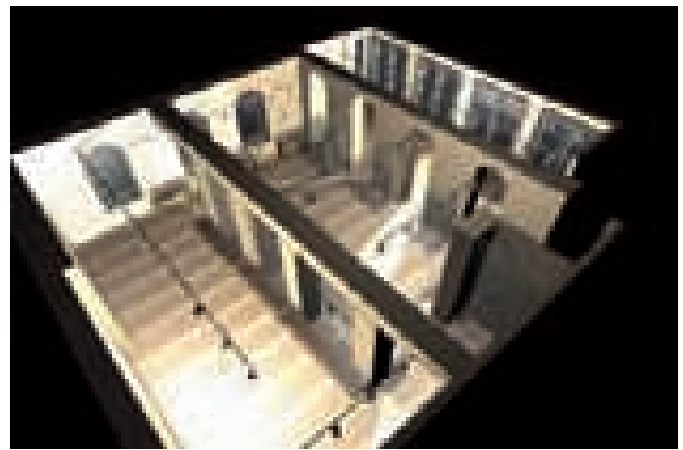
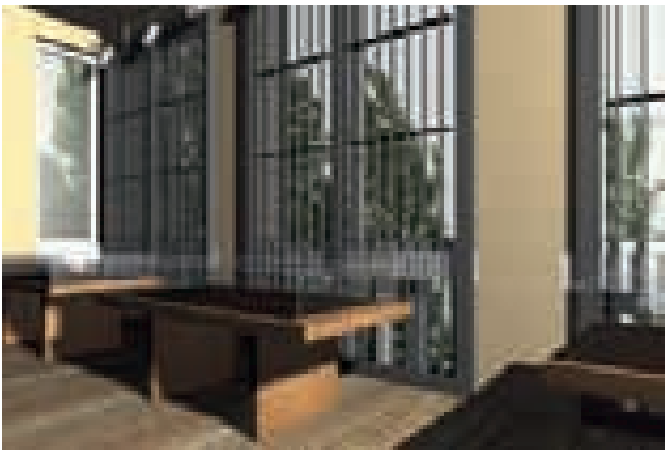
ზაზა იაშვილი ZAZA IASHVILI

საქართველოს ეროვნული მუზეუმის რეკონსტრუქციის პროექტი, თბილისი. მასტერ პლანი STUDIO MILOU ARCHITECTURE, საქართველოს ეროვნული მუზეუმის არქიტექტურული ჯგუფი, სტუდია „არსის“ მონაწილეობით.

Georgian National Museum, Tbilisi – reconstruction project

Master plan – Studio Milou Architecture, group of architects at the Georgian National Museum, with participation of "Arsi" Studio

საპატრიარქოს მცირე საგამოფენო დარბაზი, თბილისი. Minor Exhibition Hall at the Georgian Patriarchy, Tbilisi

„თავშესაფარი“, გუდაური.
2900 მ. ზღვის დონიდან

Sky House in Gudauri,
2900 m. above the sea level

ინდივიდუალური საცხოვრებელი სახლი ვერაზე,
თბილისი. სანდრო იაშვილთან ერთად.

Single-family house in Vere, Tbilisi ; in cooperation with Sandro Iashvili

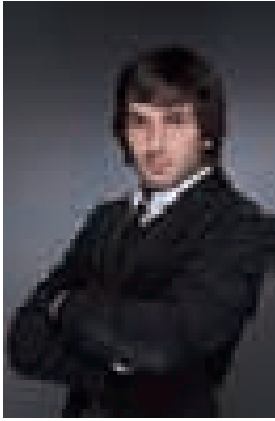

გიორგი ხმალადე Giorgi Khmaladze

WWW.KHMALADZE.GE

2004 წლიდან დღემდე დამოუკიდებელი არქიტექტორი;

დეკემბერი, 2008 - მარტი, 2009 - AMDL (Architetto Michele De Lucchi S.r.l.), მილანი, იტალია; სტაჟორი;

2006 წლიდან დღემდე შ.პ.ს. "პიქსელი"; დამფუძნებელი, ხელმძღვანელი.

კონკურსები:

აგვისტო, 2009 - არჩეულ იქნა "შანხაი ექსპო 2010"-ზე საქართველოს ეროვნული პავილიონის პროექტის შესაქმნელად;

თებერვალი, 2009 - I პრემია კონკურსში „მუხატვერდის ძმათა სასაფლაო-მემორიალი“;

ოქტომბერი, 2008 - საუკეთესო ნომინანტი ნომინაციაში: "წლის საუკეთესო პროექტი, პროექტი: "იანტ-კლუბი კვარიათში"; კონკურსი: "არქიტექტურული პრემია 2008"

ივნისი, 2007 - I პრემია: "ზღვისპირა გასართობ-დასასვენებელი კომპლექსი ქ. ბათუმში". ორგანიზატორი: "ბაგები სიტი ჯგუფი";

სექტემბერი, 2005 - I პრემია: "სააკაძის მოედნის რეკონსტრუქცია და მრავალსართულიანი საოფისე შენობა" ქ. თბილისში, ორგანიზატორები: თბილისის მერია და კომპანია "მერიდიან რეალიტი";

მაისი, 2004 - წლის საუკეთესო სადიპლომო ნამუშევარი. ორგანიზატორი: საქართველოს არქიტექტორთა კავშირი;

ივლისი, 2002 - წამახალისებელი პრემია საერთაშორისო კონკურსზე: "არქიტექტურა და წყალი"; დაჯილდოვდა მსოფლიო არქიტექტურის კონგრესზე ბერლინში, ორგანიზატორი: საერთაშორისო არქიტექტორთა კავშირი;

სტუდენტობის დროს მიიღო I პრემიები ხუთ სტუდენტურ კონკურსში.

2004 – Present, Independent architect;

Dec 2008 – March 2009, AMDL (Architetto Michele De Lucchi S.r.l.) Milan, Italy. Architect Intern;

2006 – Present, Pixel LLC Founder & Art Director.

COMPETITIONS

August 2009 - Selected to design Georgian National Pavilion for Shanghai Expo 2010;

Feb 2009 – 1st prize. Mukhatverdi memorial;

October 2008 - Best nominee for architectural project of the year 2008. Project: Yacht club & beach resort, Kvartia. "International Architectural Award 2008" organized by SYLE Magazine;

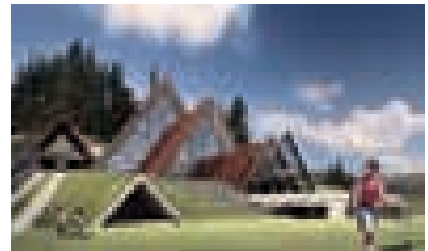
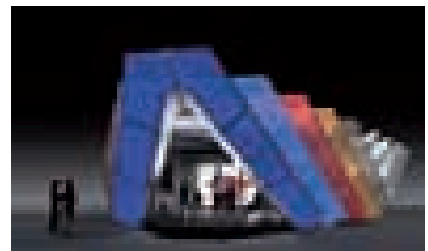
June 2007 - 1st Prize. Seaside entertainment & recreation complex, Batumi. Organizer: Bagebey City Group;

September 2005 - 1st Prize. Saakadze square redevelopment and office tower, Tbilisi. Organizer: Tbilisi City Council & Meridian Realty;

May 2004 - Best student diploma project of the year. Organizer: Union of Georgian Architects;

July 2002 - Honorary mention. "Architecture and water" – International concept competition, World Congress of Architecture, Berlin. Organizer: Union of International Architects;

Won 1st prizes in five student competitions.

ფოთის დრამატული თეატრი. 2005-2006
Porti drama theatre. 2005 - 2006

ლადო ხმალადე Lado Khmaladze

1976 - დამთავრა თსსა-ს არქიტექტურის ფაკულტეტი;
 1977 - დღემდე დამუშავებული აქვს 110-მდე სხვადასხვა დანიშნულების ობიექტის პროექტი და საპროექტო წინადადება, აქედან, 25 ობიექტამდე რეალიზებულია;
 1974-76 - საკავშირო საპროექტო ინსტიტუტი, „კურორტპროექტი“;
 1977-1995 - სახელმწიფო საპროექტო ინსტიტუტი „საქქალაქმშენსაპროექტი“;
 1990-2006 - თსსა-ს არქიტექტურის ფაკულტეტის კათედრაზე პედაგოგი, 2001 წლიდან - დოცენტი.
 1996-2004 ქვემო ქართლის მხარის ურბანიზაციისა და მშენებლობის დეპარტამენტის თავმჯდომარე. პარალელურად, 1998-2000 წწ. ქ. რუსთავის მთავარი არქიტექტორი;
 2005-დღემდე შ.პ.ს. „ლატერიტის“ დამფუძნებელი.
 1981 - საქართველოს არქიტექტორთა, 1990 - დიზაინერთა კავშირის წევრია;
 2003 წელს დაჯილდოვდა ღირსების ორდენით.
კონკურსები
 1972-2009 - მონაწილეობდა 26 სხვადასხვა რანგის რეგიონალურ თუ საერთაშორისო კონკურსში;
 1972-74 წწ. - I პრემია, ორივეჯერ ახალგაზრდა არქიტექტორთა

რესპუბლიკურ კონკურსებში.

- 1977 - II პრემია, ქ. ლვოვი, სადილომომ ნამუშევრების კონკურსი.
 - 1978 - II პრემია ახალგაზრდა არქიტექტორთა კონკურსში;
 - 1988 - III პრემია, მოსკოვი, საკავშირო კონკურსი, ობიექტი - „ტრავმატოლოგიის და ორთოპედიის რესპუბლიკური ცენტრი ქ. თბილისში“;
 - 1988 - ლაურეატი ნიუ-იორკის საერთაშორისო კონკურსში „დომოდები“, შედეგად მიწვეული იქნა აშშ-ში;
 - 1989 - I პრემია ახალგაზრდა არქიტექტორთა კონკურსში;
 - 1994 - I პრემია ევროპის ზონაში პედაგოგის რანგში, სტუდენტ არქიტექტორთა მსოფლიო კონკურსში, ქ. ვაშინგტონი;
 - 2004 - I პრემია, კონკურსი - „დრამატული თეატრი 450 ადგილზე ფოთში“;
 - 2005 - I პრემია, „ოქროს კაპიტელი“. ქ. თბილისში, საერთაშორისო კონკურსში „წლის საუკეთესო პროექტი“-ს ნომინაციაში, პროექტისთვის, „დრამატული თეატრი 450 ადგილზე ქ. ფოთში“;
 - 2005 - III პრემია, კონკურსში „ბიზნესცენტრი ქ. ბათუმში“. ქ. თბილისი;
 - 2009 - I პრემია კონკურსში „მუხატაგვერდის ძმათა სასაფლაო-მემორიალი“;
 - 2009 - I პრემია ქ. თბილისი, ნომინაციაში „წლის საუკეთესო რეალიზაცია“, ობიექტისთვის „მუხატაგვერდის ძმათა სასაფლაო-მემორიალი“, არქიტექტორთა კავშირი;
 - 2009 - ლაურეატი, ქ. თბილისი, ფუნდამენტალური „სტილის“ საერთაშორისო კონკურსში. ნომინაცია - „წლის საუკეთესო პროექტი“, ობიექტისთვის „საცხოვრებელი სახლი წყნეთში“; და საუკეთესო ნომინანტი ნომინაციაში „წლის საუკეთესო რეალიზაცია პროექტისათვის“ - „მუხატაგვერდის მემორიალი“.
 - 1977-90 - სხვადასხვა პუბლიკაციები რეგიონალურ თუ საკავშირო გამოცემებში, პარალელურად მუშაობს დიზაინში, ფერწერასა და გრაფიკაში;
- პერსონალური გამოფენები:**
 1993 - ქ. პელსინკი, ფინეთი; ქარვასლა, ქ. თბილისი;
 1994; 2000 წლებში - პერსონალური გამოფენები ქ. რუსთავში;

1976 Graduated from the faculty of architecture of Tbilisi State Academy of Art
 Won numerous all-Union and national competitions during the years of his studies
 Since 1977 developed up to 110 different projects and project proposals, of which 25 are realized
 1974-1976 USSR Project Design Institute "ResortProject" (technician)
 1977-1995 Georgia Urban Development Design Institute
 1990-2006 Faculty of architecture of Tbilisi State Academy of Art - teacher, associate professor (since 2001)
 1996-2004 Regional Urban Development and Construction Department of Kvemo Kartli - chairman
 1998-2000 Chief architect of Rustavi
 Since 2005 "Laterite" Ltd. - founder
 Since 1981 Member of the Union of Architects of Georgia
 Since 1990 Member of the Union of Architects of Georgia
 2003 Awarded the Medal of Honor
Competitions:
 1972, 1974 National Competition of Young Architects - 1st prize
 1977 USSR competition of Student Graduation Papers, Lviv, Ukraine - 2nd prize
 1978 National Competition of Young Architects - 2nd prize
 1988 All-Union Architectural Competition, Moscow - 3rd prize (project "National Traumatological and Orthopedic Center in Tbilisi")
 1988 Laureate of international competition "Diomedes", New York (USA)
 1989 National Competition of Young Architects - 1st prize
 1994 World Competition of Student Architects, Washington, DC (USA) - 1st prize in teacher's section for Europe
 2004 National competition "450-seat drama theater in Poti" - 1st prize
 2005 International competition "Golden Capitel", nomination "Best Project of the Year" - 1st prize (project "450-seat drama theater in Poti")
 2005 Tender competition "Business Center in Chavchavadze Avenue" - 1st prize
 2005 National competition "Business Center in Batumi" - 2nd prize
 2009 Competition on the project of Memorial Complex Mukhatgverdi Communal Grave - 1st prize
 2009 City of Tbilisi, nomination "Best Realized Project of the Year" - 1st prize (project Mukhatgverdi Communal Grave)
 2009 - Laureate of international competition organized by STYLE Magazine; nomination "Best Project of the Year" (project "Single-family house in Tskneti"); best nominee in nomination "Best Realized Project of the Year" (project "Memorial Complex in Mukhatgverdi")
 1977-1990 Regularly wrote articles for all-Union and national architectural publications, maintained intensive design, art and graphics activities
Exhibitions:
 1993 Personal exhibition in Helsinki (Finland); 1993 Personal exhibition in Tbilisi; 1994, 2000 Personal exhibitions in Rustavi.

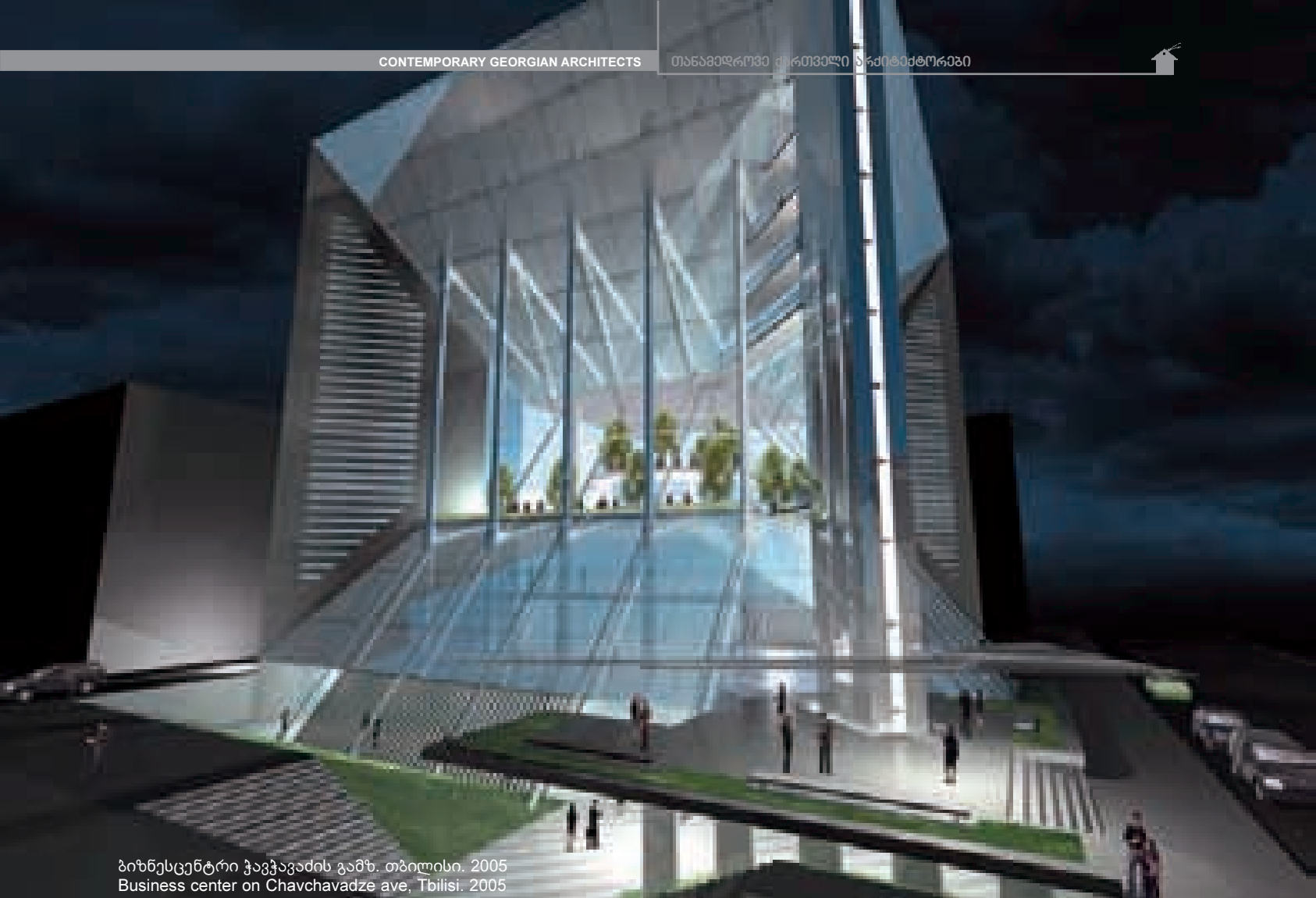
ტრავმატოლოგიისა და
ორთოპედიის ცენტრი თბილისში. 1987
Traumatology and orthopedy center in Tbilisi. 1987

საცხოვრებელი სახლი წუნეთში. 2008-2009
Living house in Tskneti. 2008-2009

სასტუმრო-საცხოვრებელი ბაკურიანში. 2007
Hotel and apartments in Bakuriani. 2007

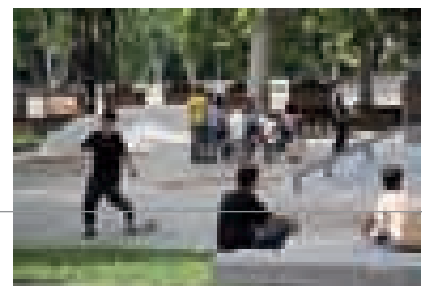
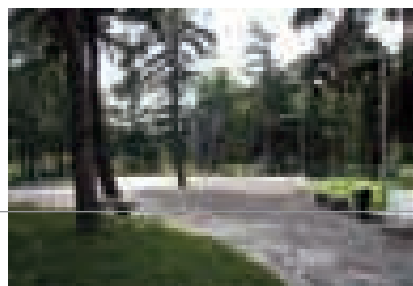
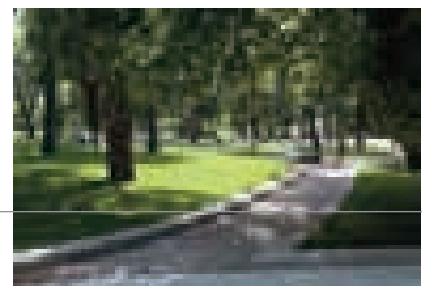
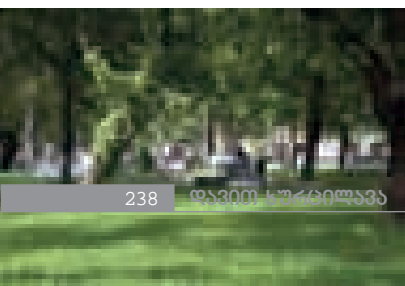
ბიზნესცენტრი ჭავჭავაძის გამზ. თბილისი. 2005
Business center on Chavchavadze ave, Tbilisi. 2005

მუხატაგვერდის მემორიალი. 2009
Mukhatgverdi memorial. 2009

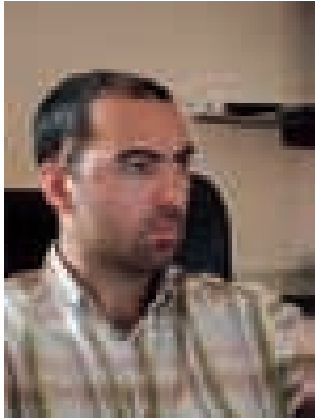

დედაენის ბაღის რეაბილიტაცია, თბილისი 2007 წ.
Rehabilitation of Dedaena Public Garden, Tbilisi, 2007

დავით ხურცილავა Davit Khurtsilava

დაამთავრა თბილისის სახელმწიფო სამხატვრო აკადემიის, არქიტექტურის ფაკულტეტი, ლანდშაფტის არქიტექტურა. (1995 - 2001 წწ.)

პროფესიული გამოცდილება:

2002 - 2004 წწ. - LTD "INSAN KOMPANI", ინტერიერი, ავეჯის დიზაინი;

2004 - 2005 წ. შპს „არტ დიზაინი“- დიზაინერი;

2005 - შპს „ინექს დიზაინი“- დამფუძნებელი, მთავარი არქიტექტორი;

კომპანია „ინექს დიზაინი“ დაარსდა 2005 წელს.

იგი წარმატებით მუშაობს არქიტექტურის და ინტერიერის დიზაინის პროექტირებაზე, აგრეთვე ლანდშაფტის არქიტექტურაზე.

„ინექს დიზაინი“ ორიენტირებულია კონკურენტუნარიან სივრცეში

საზოგადოებას შესთავაზოს მომსახურების მთლიანი სერვისი.

შესრულებული პროექტები:

2004 წ. - მცხეთა. რესტორანი „ზლაპარი“ - არქიტექტურა, ინტერიერის დიზაინი, ლანდშაფტის არქიტექტურა;

2005 წ. - თბილისი, პეკინის ქ. სალონი "FRANCK PROVOST"

2006 წ. - სს ტაო ბანკის ფილიალები საქართველოს მასშტაბით;

2006 წ. - თბილისი. კავსაძის ქ. ლვინის მაღაზია "VINOSIMO" - ექსტერიერი, ინტერიერის დიზაინი.;

2007 წ. - თბილისი. 9 აპრილის ქვედა (ალექსანდრეს) დედა-ენის, 9 მარტის ბაღების რეაბილიტაციის, სივრცისა და ლანდშაფტის არქიტექტურის კეთილმოწყობის პროექტები.;

2008 წ. - თბილისი. ორსართლიანი საცხოვრებელი სახლი ნუცუბიძის ქუჩაზე;

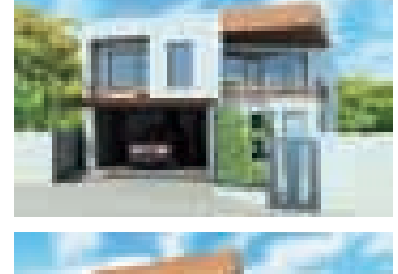
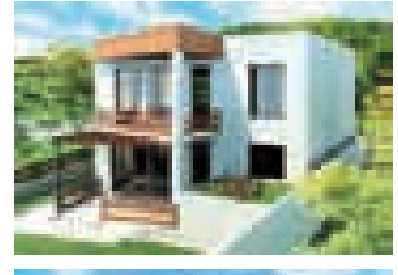
2008 წ. - წავკისში აგარაკის ეზოს კეთილმოწყობის პროექტი;

2008 წ. - ბაღების - ასათიანი ქუჩაზე, ფუნიკულიორის ასასვლელის წინ, ტვერელის ეკლესიის წინ, სულხან-საბას და გოგებაშვილის ქუჩებზე /თბილისი/ - რეაბილიტაციის, სივრცისა და ლანდშაფტის არქიტექტურის კეთილმოწყობის პროექტები;

2008 წ. - რუსთავის პოლიციის საქალაქო სამმართველოს შენობის არქიტექტურა;

2007 წ. - თბილისი. ჭავჭავაძის ქ. საცხოვრებელი ინტერიერის დიზაინი;

2008 წ. - თბილისი. ალ. ყაზბეგის გამზ. კომპანია „აქსისის“ ინტერიერის დიზაინი და სხვა.

საცხოვრებელი სახლი ნუცუბიძის ქ. თბილისი. 2008 წ. Residential house in Nutsubidze Street; Tbilisi, 2008

Graduated from the architectural faculty of Tbilisi State Academy of Art (1995-2001); specialization – landscape architecture.

Professional experience:

2002-2004 LTD "INSAN KOMOANI", interior, furniture design

2004-2005 Ltd. "Art Design", designer

2005 "Inex Design" Ltd., founder, chief architect

"Inex Design" was founded in 2005. The company works with considerable success in the spheres of architecture, interior design and landscape architecture. "Inex Design" aims at providing a full range of architectural and design services in a competitive environment.

Realized projects:

2004 Restaurant "Zgapari" (Fairytale), Mtskheta – architecture, interior design, landscaping

2005 "Franck Provost"; Gamsakhurdia Ave., Tbilisi

2006 Branch offices JSC "Tao Bank" countrywide

2006 Wine shop "Vinosimo", Kavsadze Street, Tbilisi – exterior and interior design

2007 April 9, Dedaena and March 9 Public Gardens, Tbilisi – rehabilitation, space and landscape architecture designs

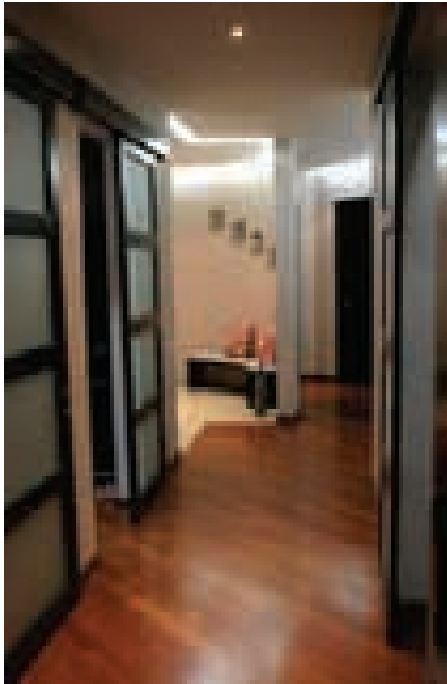
2008 2-level residential house in Nutsubidze Street, Tbilisi

2008 Public gardens in Asatiani Street, at Funicular terminus, at Tvereli Church, in Sulxhan-Saba and Gogebashvili Streets; Tbilisi – rehabilitation, space and landscape architecture designs

2008 Rustavi Police Headquarters, Rustavi – architectural design

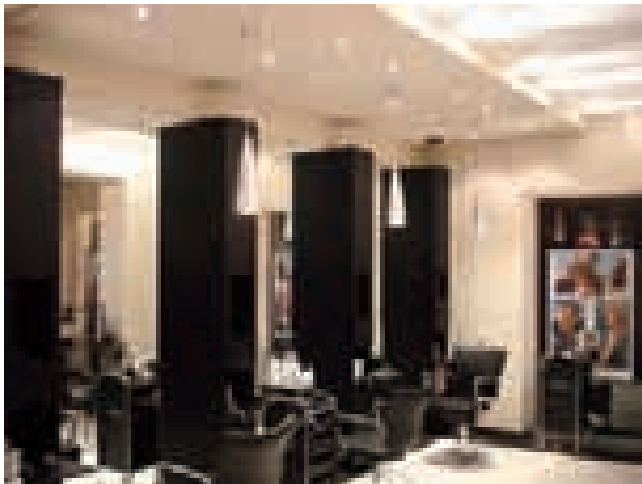
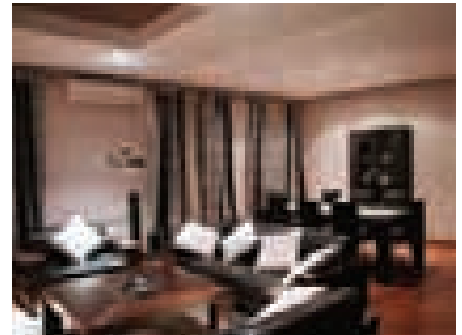
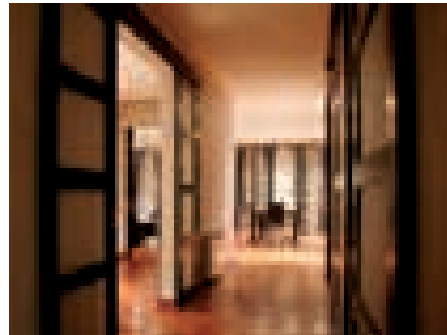
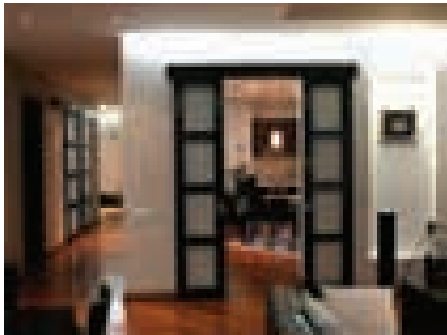
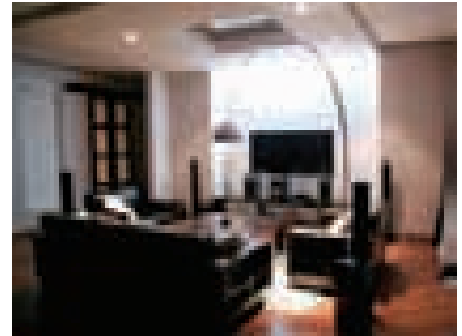
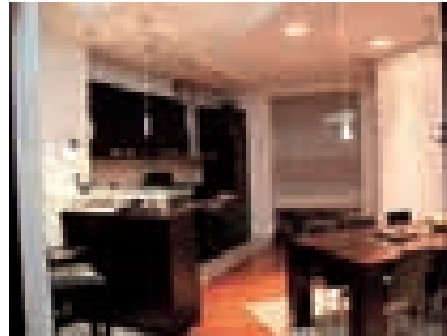
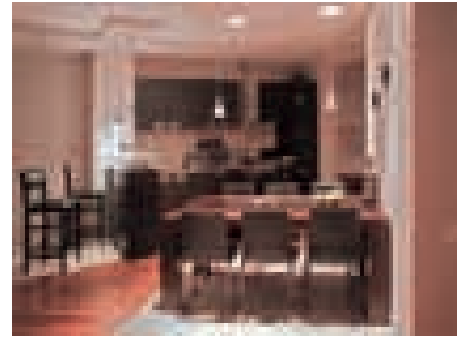
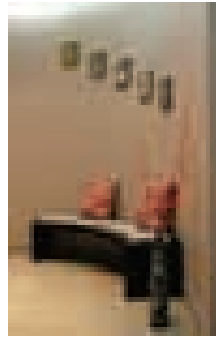
2008 Apartment in Chavchavadze Ave., Tbilisi – interior design

2008 "Axis" House, Alexander Kazbegi Avenue, Tbilisi – interior design

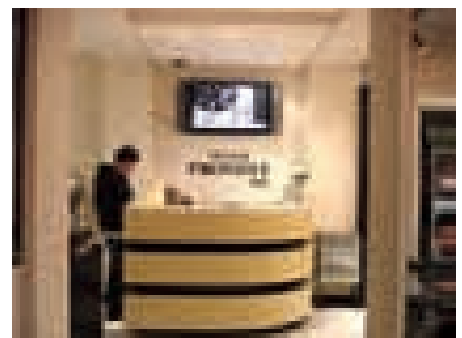
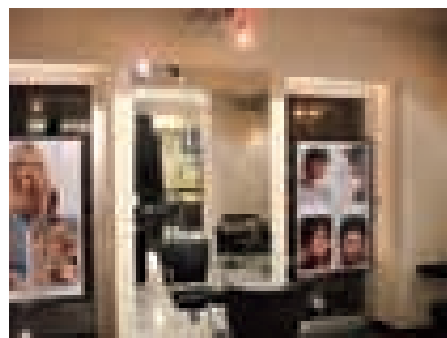
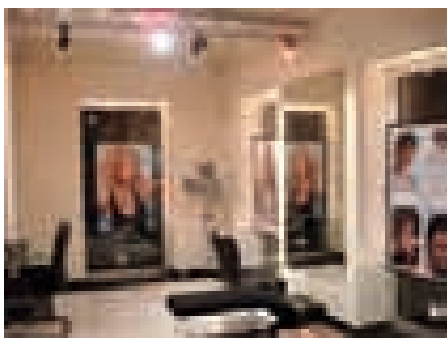
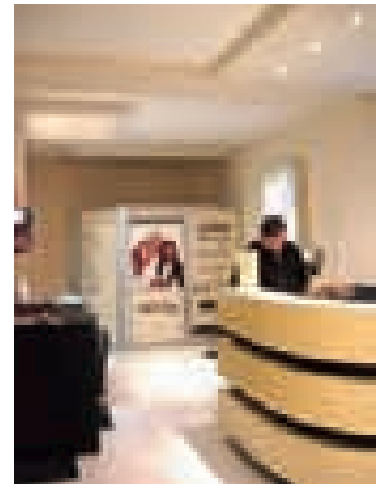
საცხოვრებელი ბინა
ჭავჭავაძის ქ.
თბილისი 2008 წ.

Apartment in
Chavchavadze
Avenue; Tbilisi, 2008

სალონი FRANCK PROVOST.
გამსახურდიას ქ. თბილისი
2006 წ.

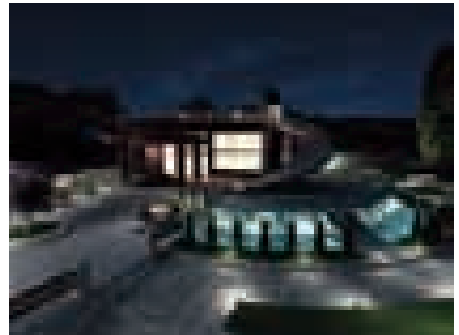
“Franck Provost”; Gamsakhurdia
Avenue; Tbilisi, 2006

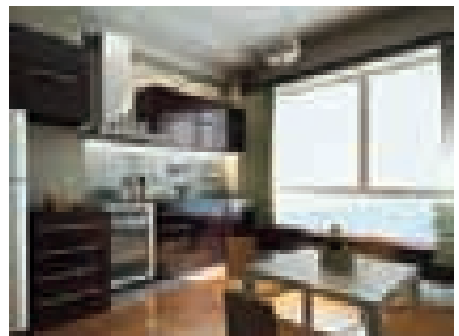
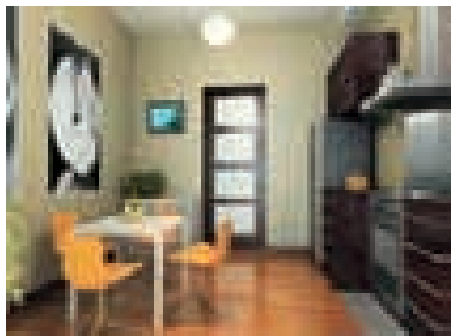
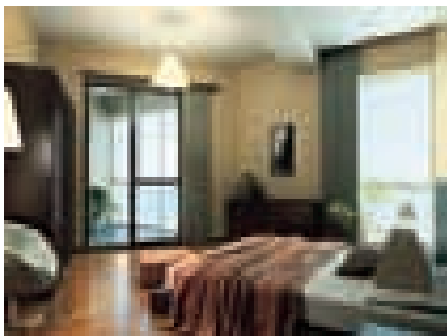
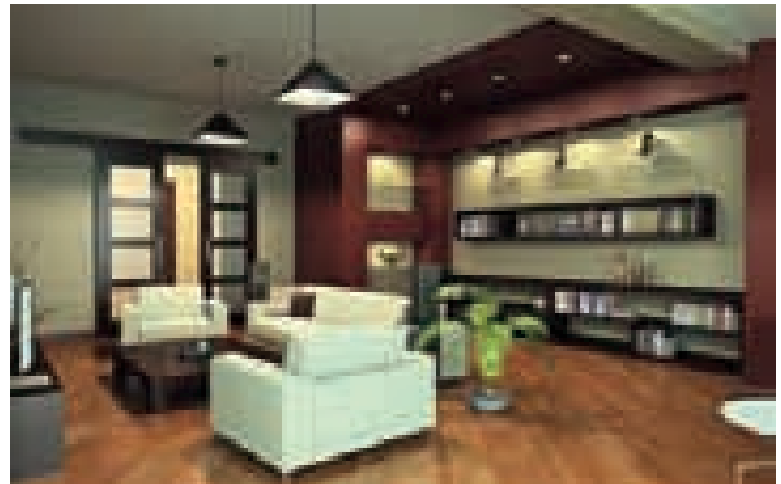
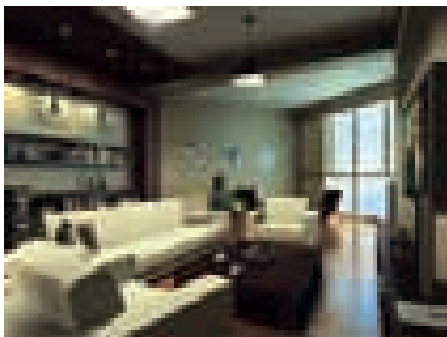
რესტორანი „ზღაპარი“,
მცხეთა 2004 წ.

Restaurant “Zgapari” (Fairytale);
Mtskheta, 2004

საცხ. ბინა ალ. ყაზბეგის გამზირზე, „აქსისი“.
თბილისი 2008 წ.

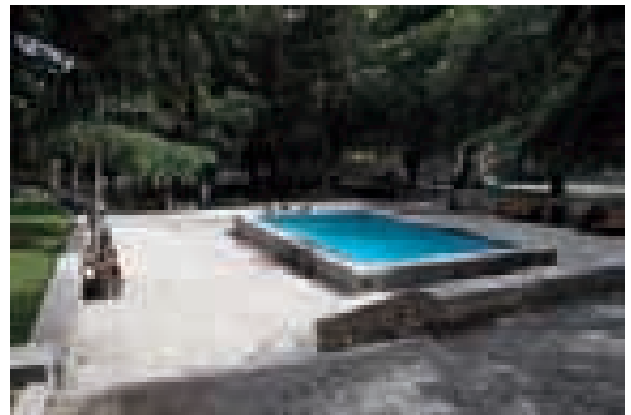
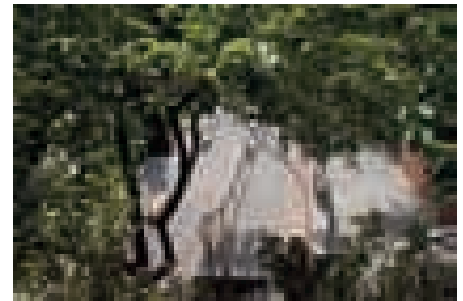
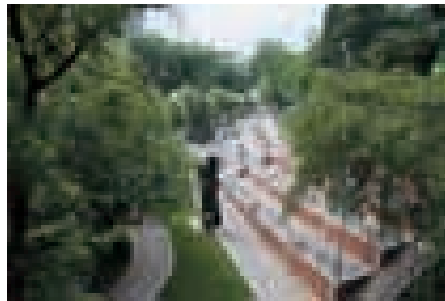
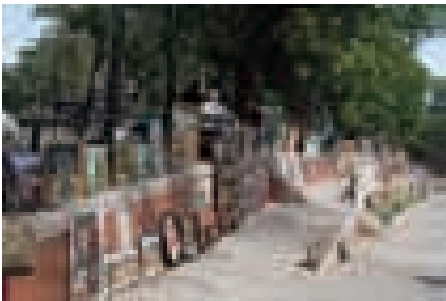
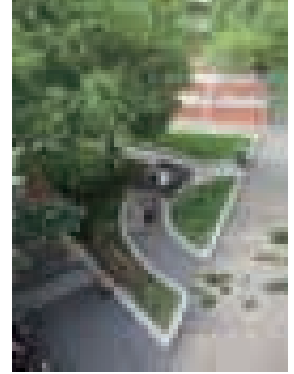
Apartment in “Axis” house, Al. Kazbegi Avenue;
Tbilisi, 2008

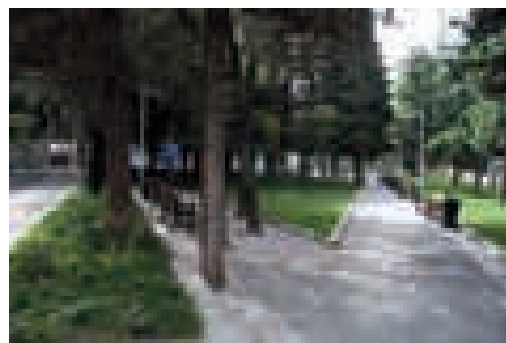
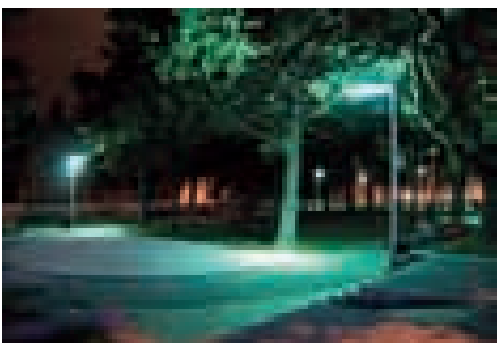
9 მარტის ბაღის რეაბილიტაცია 2007წ.

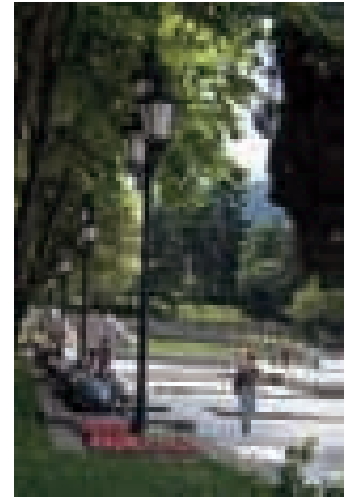
Rehabilitation of 9 March Garden; Tbilisi, 2007

ფუნიკულორის ასასვლელის წინ მდებარე ბაღის რეაბილიტაცია, თბილისი 2007 წ.

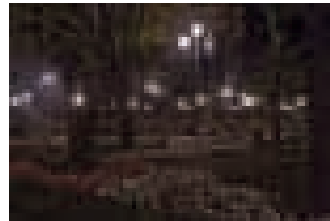
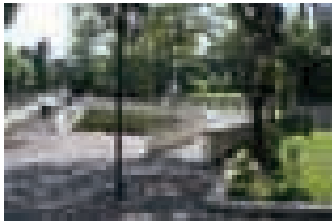
Rehabilitation of a public garden at Funicular terminus; Tbilisi, 2008

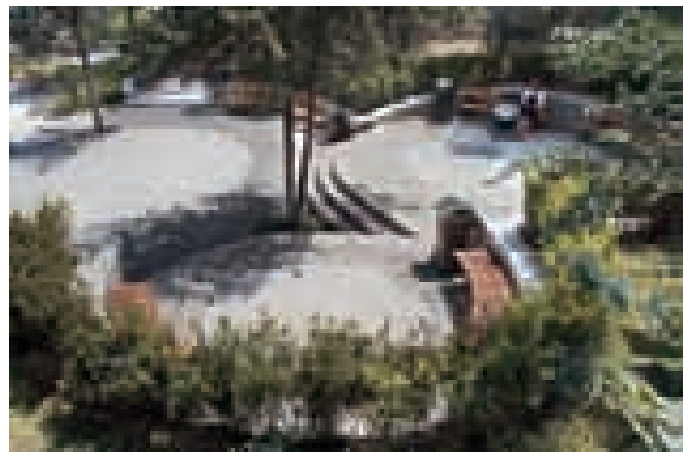
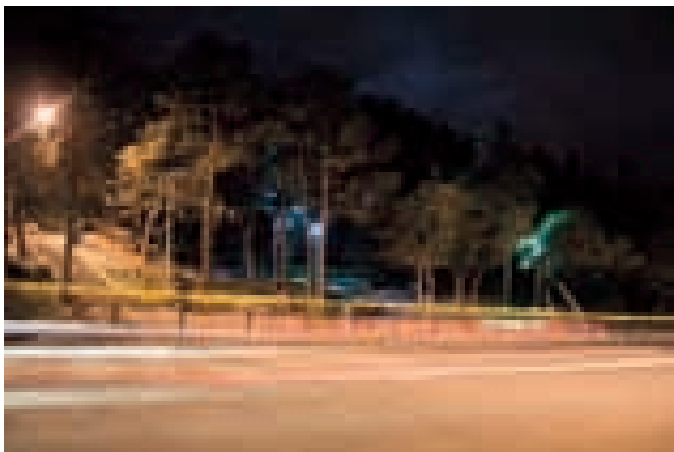
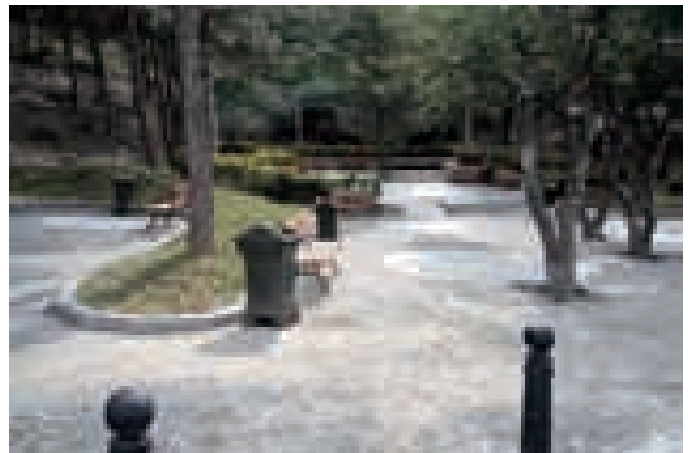
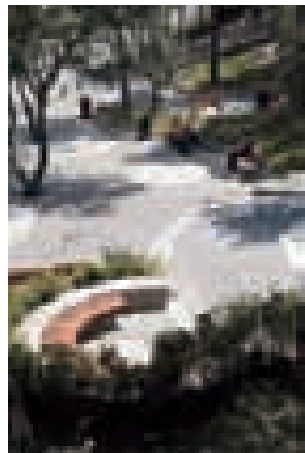
9 აპრილის (ალექსანდრეს)
ბაღის რეაბილიტაცია,
თბილისი 2007 წ.

Rehabilitation of April 9 Public
Garden (Alexander Park);
Tbilisi, 2007

ტვერელის ეკლესიის წინ
მდებარე ბაღი, თბილისი 2008 წ.

Garden at Tvereli Church;
Tbilisi, 2008

ალ. ჭავჭავაძის სახლ-მუზეუმი. რესტავრაცია-რეკონსტრუქციის პროექტი. 2008 წელი
House-Museum of Alexander Chavchavadze. Restoration-reconstruction project. 2008

ალ. ჭავჭავაძის სახლ-მუზეუმის შენობა, XIX ს-ის II ნახევრით, თარიღდება, რომელიც იმ პერიოდისათვის საკმაოდ პოპულარული არქიტექტორის ალ. ოზეროვის სახელს უკავშირდება. შენობის რესტავრაცია-რეკონსტრუქცია 2008 წელს არქიტექტორ დ. ქორქიას თაოსნობით განხორციელდა, რომლის დროსაც ალექსანდრესეული 1932 წელს აგებული სასახლის ნაშთები აღმოჩნდა. როგორც ჩანს, ჯერ კიდევ 1886 წელს ალ. ოზეროვმა ძველი ნაშთები ახალი შენობის სტრუქტურაში კორექტულად ჩართო. ბოლო პერიოდში განხორციელებულმა სამუშაოებმა, კი შენობის ისტორია და ქრონოლოგია გააცოცხლა. შესაბამისად, სწორედ ამ სიძველის აღქმის გათვალისწინებით, შეიქმნა აუცილებლობა გარკვეულწილად შენობის რეკონსტრუქციისა, რაც საზაფხულო გალერეის შექმნაში გამოიხატა. ამ შემთხვევაშიც არქიტექტორმა გათვალისწინა წინამორბედის "ხედვა" თაღების სისტემის განმეორებით, სოლო ტრადიციული და თანამედროვე მასალის სინთეზით საინტერესო სივრცე შექმნა, რომელიც არა მხოლოდ ისტორიულ შენობას "მოერგო", არამედ ორგანულად ჩაჯდა წინანდლის ბაღის საერთო სტრუქტურაში.

House-Museum of Alexander Chavchavadze, dating back to the second half of the 19th century, was designed by fashionable contemporary architect A. Ozerov. Restoration-reconstruction of this building was implemented under David Korkia's supervision in 2008. In the process of restoration were discovered remains of the old palace dating back to 1832, which were apparently integrated into the newer structure by A. Ozerov in 1886. Restoration project revived the history of the building and revealed chronology of its development. To facilitate perception of this architectural monument it became necessary to enhance reconstruction component of the project. David Korkia solved this task by creating a summer gallery, featuring the system of arches (repercussion of Ozerov's vision) and a combination of modern and traditional construction materials. The resulting construction is an interesting space, matching the historical construction and organically merging with the general structure of Tsinandali Garden.

დათო ქორქია Dato Korkia

სწავლობდა:

1990-1993 - თბილისის სახელმწიფო სამხატვრო აკადემია
1996 - დაამთავრა პარიზის ამერიკული აკადემია

ნამუშევრები:

2005 - საქართველოს პარლამენტის თავმჯდომარის რეზიდენცია;
2006 - ინდივიდუალური საცხოვრებელი სახლი მოსკოვში, უსპენ-სკო-რუბლიოვსკაიას გზატკეცილი;
2007 - ინდივიდუალური საცხოვრებელი ვილა თბილისში, ტაბიძის ქ. №11;
2008 - ალ. ჭავჭავაძის სახლ-მუზეუმი წინანდალში;

Education

1990-1993 - Tbilisi State Academy of Art
1996 - graduated from American Academy of Paris

Professional background

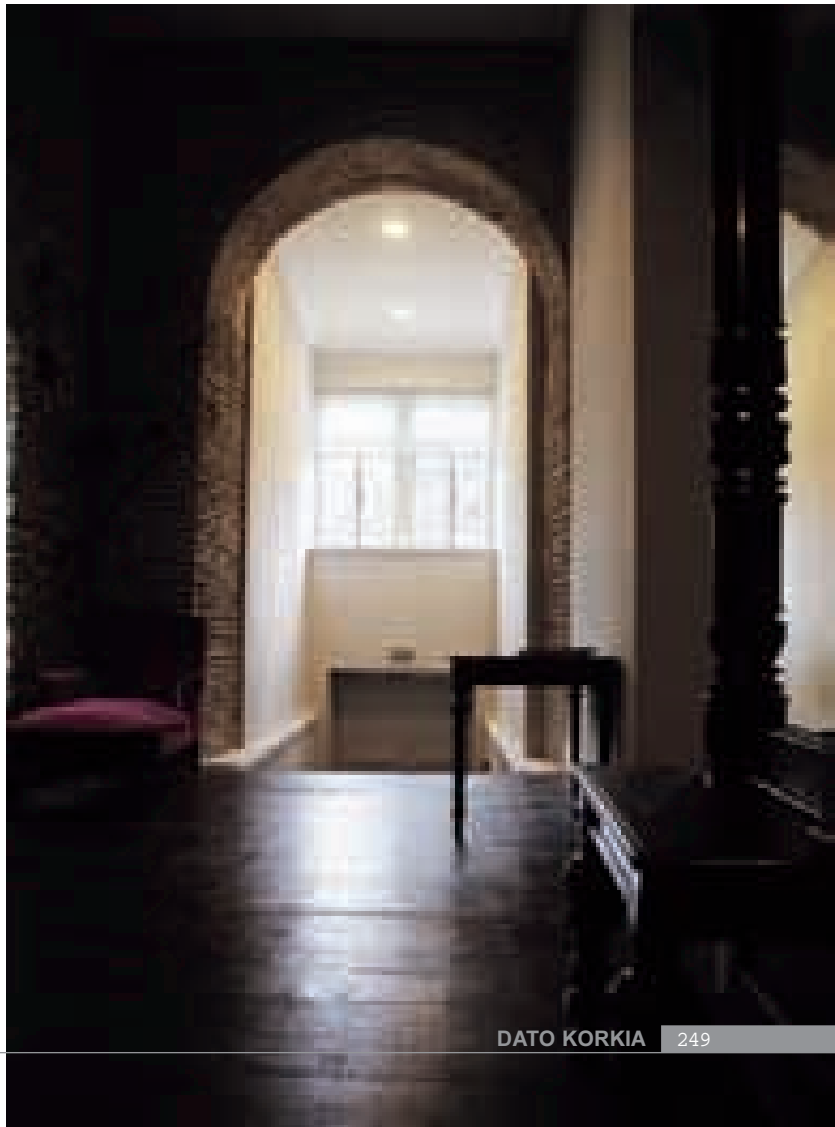
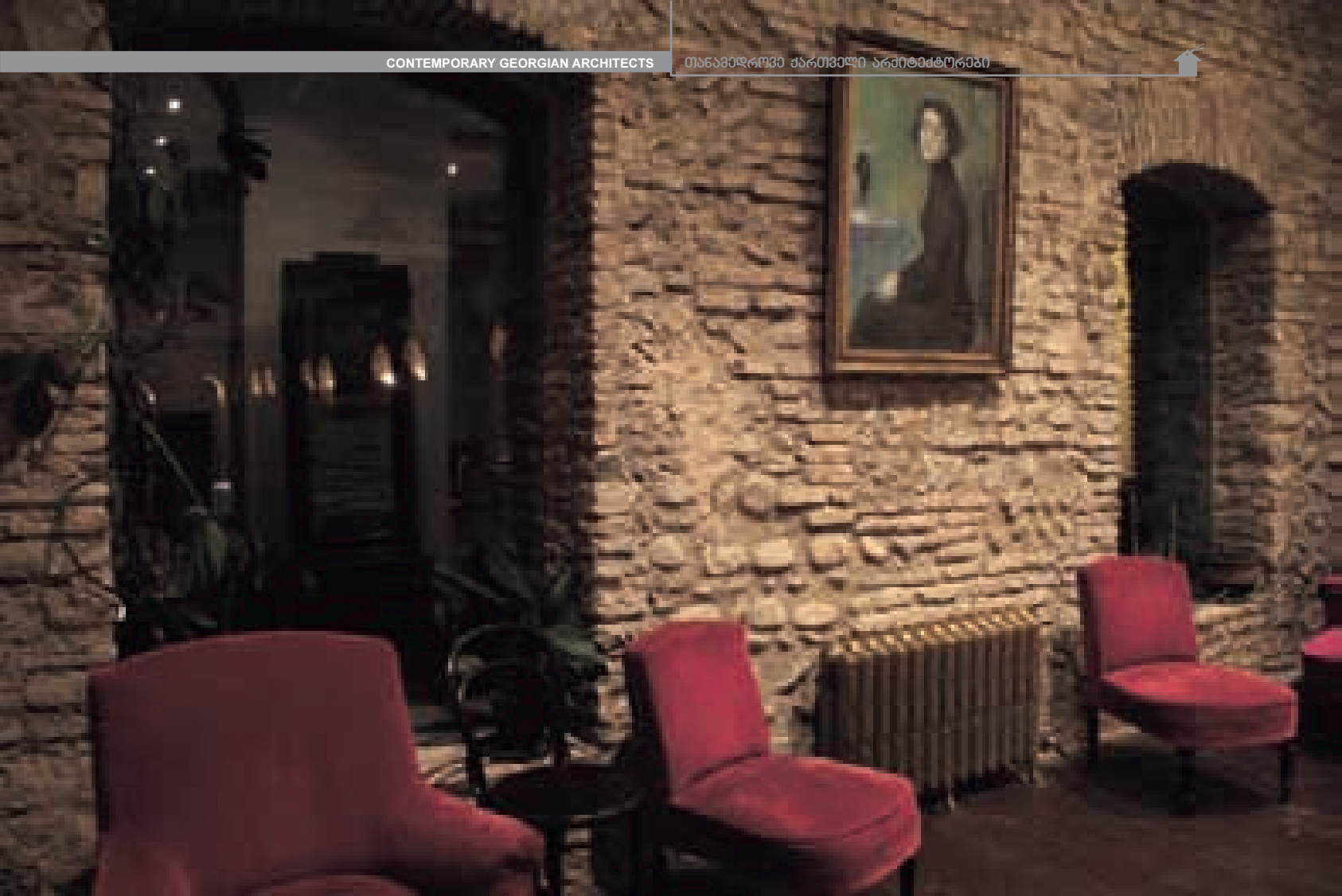
2005 - residence of the Speaker of Parliament of Georgia
2006 - single-family house in Uspensko-Rublevskaia Highway, Moscow
2007 - single-family villa in 11 Tabidze Street, Tbilisi
2008 - Alexander Chavchavadze Museum in Tsinandali

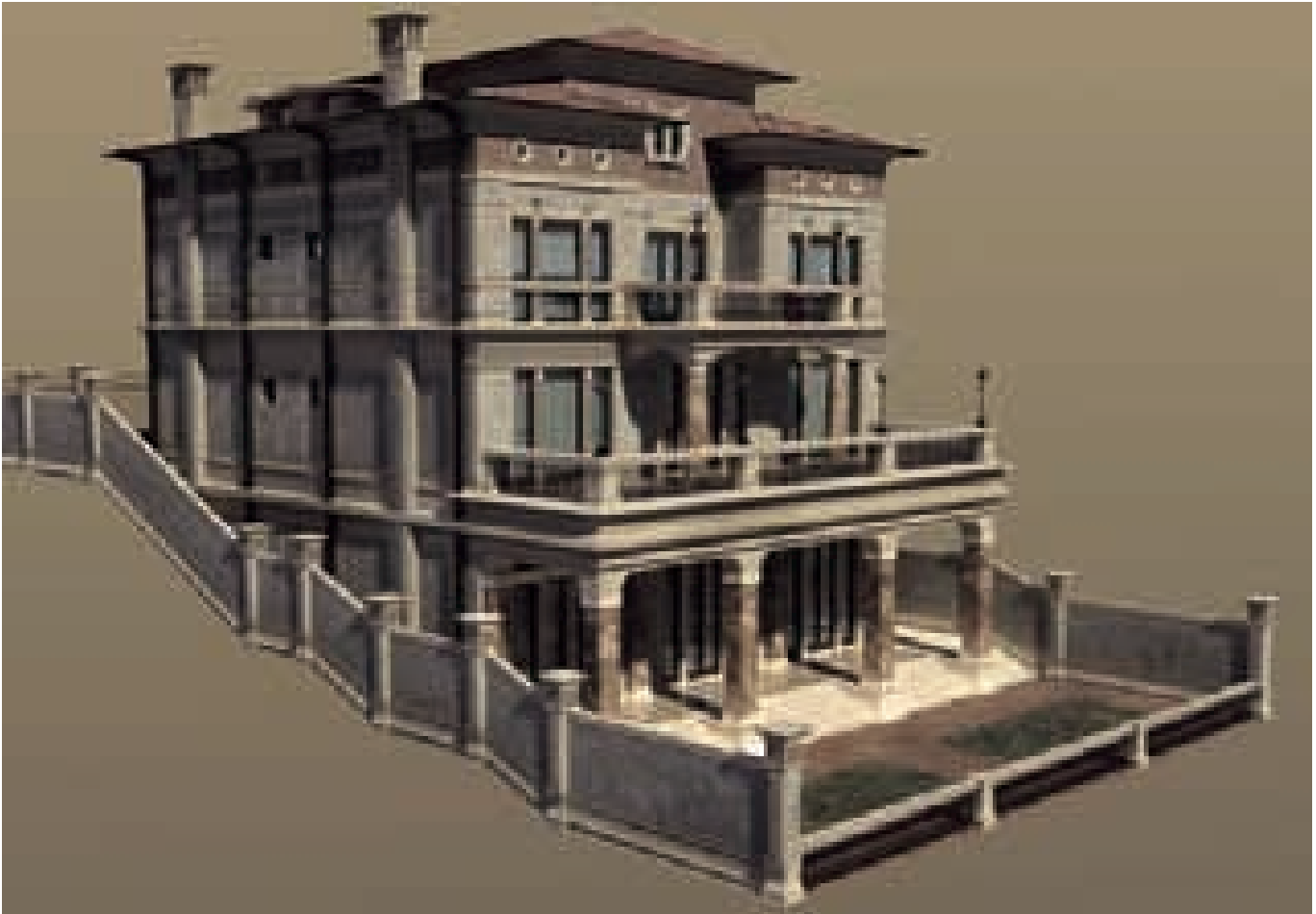

თბილისი. ტაბიძის ქ. №11
საცხოვრებელი ვილა. 2007 წელი.
პროექტი განხორციელდა თბილისში, ვაკის უბანში,
რომელიც წარმოადგენს ინდივიდუალური საცხოვრებელი
ვილის ურბანულ ქსოვილში მორგების მცდელობას.

Villa. 11 Tabidze Street, Tbilisi. 2007

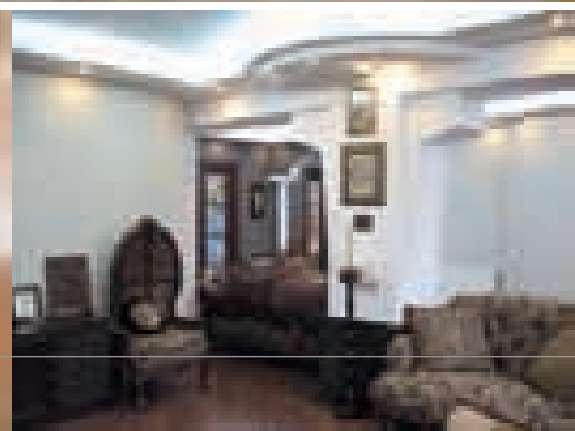
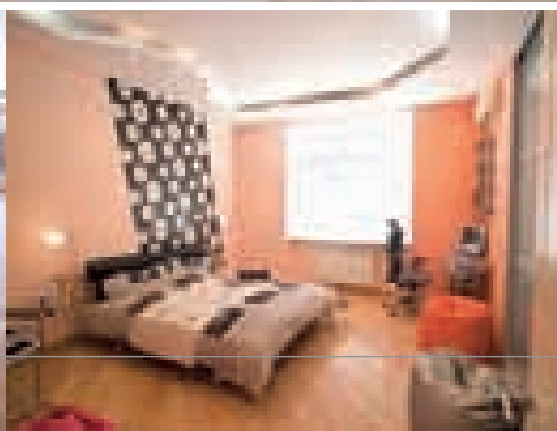
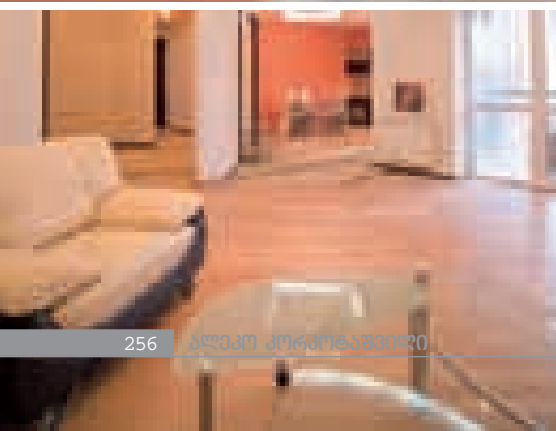
The project, representing an attempt to integrate a single-family villa into the urban background, was realized in Vake district, Tbilisi

ესკიზი ვარძიის სამონასტრო კომპლექსის მიმდებარე ტერიტორიის კეთილმოსაწყობად. 2008 წელი.
Development of the area near Vardzia Monastery. Unrealized project. 2008

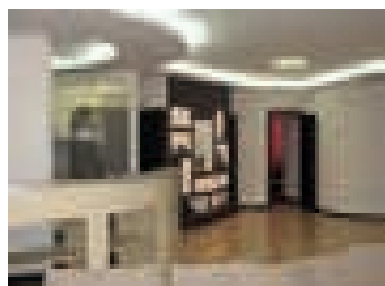
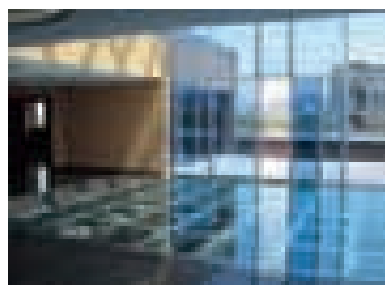
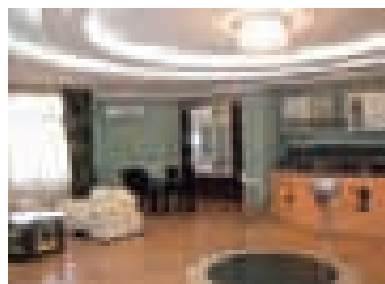
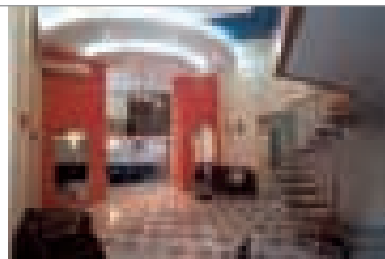
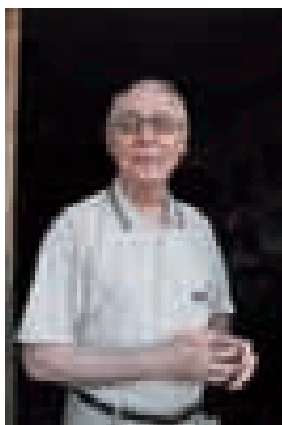

ალეკო კორკოტაშვილი Aleko Korkotashvili

1960 წელს დაამთავრა საქართველოს პოლიტექნიკური ინსტიტუტის არქიტექტურის ფაკულტეტი;

1966 წლიდან განაწილებით მუშაობს "თბილზნიეპში" უმცროს მეცნიერ თანამშრომლად.

1975 წლიდან - სპი-ის არქიტექტურის ფაკულტეტის სტუდენტთა საპროექტო ბიუროს უფროსის მოადგილე. ამავდროულად №97 არქიტექტურული კონსტრუქციების კათედრის ასისტენტი, უფროსი მასწავლებელი;

1986 წლიდან 12 წლის განმავლობაში - არქიტექტურის ფაკულტეტის დეკანის მოადგილე, სასწავლო ნაწილის უფროსი;

1992 წლიდან - დიზაინის №116 კათედრის გამგის მოადგილე, დოცენტი;

2001 წელს - დიდი სამეცნიერო საბჭოს გადაწყვეტილებით მიენიჭა დოცენტის წოდება;

2003 წლის 14 აპრილიდან - გადაყვანილია დიზაინის კათედრის პროფესორის თანამდებობაზე;

2004 წლის 1 ნოემბრიდან რექტორის ბრძანებით ასრულებს დიზაინის №116 კათედრის გამგის მოვალეობას.

ალეკო კორკოტაშვილის პროექტებით აგებულია 17 ნაგებობა, განხორციელებულია რამდენიმე ათეული ინტერიერი, როგორც კერძო, ასევე საზოგადოებრივი. არის 18 სამეცნიერო შრომისა და მეთოდური მითითებების ავტორი.

2003-04 წლებში საქართველოში ჩატარებულ კონკურსებზე, საუკეთესო ინტერიერების გამოსავლენად, მოპოვებული აქვს მესამე პრემია და სერტიფიკატი.

2008 წლის ბაქოს საერთაშორისო კონკურსზე, ნომინაციაში „საუკეთესო ინტერიერი“ ალეკო კორკოტაშვილის პროექტი აღინიშნა, როგორც ერთ-ერთი საუკეთესო და მიენიჭა მეორე ადგილი.

2009 წლიდან - საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის სრული პროფესორი.

1960 - graduated from the architectural faculty of Georgian Polytechnic Institute;

In 1996 was appointed assistant scientific officer in Tbilzniep (Tbilisi Zonal Scientific-Research Design Institute);

In 1967 started to work in Tbilisi Architectural Council at the position of honorary secretary and deputy director of design and budgeting department;

Since 1975 Aleko Korkotashvili has been working at the architectural faculty of Georgian Polytechnic Institute;

In 1975 - appointed deputy director of the students' design studio; assistant and senior teacher at the Chair of Architectural Constructions;

In 1986-1998 - deputy dean, head of the teaching department;

In 1992 - deputy head of Design Chair no. 116; associate professor;

In 2001 - awarded the title of associate professor based on the decision of Scientific Council;

In 2003 - appointed professor at the Design Chair;

Since 2004 - manages the Design Chair no. 116.

17 constructions were built and several dozens of public and residential interiors were decorated according to Aleko Korkotashvili's projects; Aleko Korkotashvili is the author of 18 scientific publications and methodical recommendations.

In 2003-2004 Aleko Korkotashvili took part in Georgia-based competitions aiming at identification of best interiors and won third prize and award certificate.

In 2008, at the international architectural competition held in Baku, Aleko Korkotashvili's project was awarded the second prize in the "Best Interior" nomination.

2009 - Georgian Technical University, full professor.

ვილა Balzac, ანტიბეს კონცხი, საფრანგეთი. 2007 წ. არქიტექტორები ფილიპ ბონინო, ლადო მაისაია.
Villa Balzac; Cap d'Antibes, France, 2007. Architects Philippe Bonino, Iado Maisaia

ლადო მაისაია Lado Maisaia

დაიბადა 1960 წელს, თბილისში. 1985 წელს დაამთავრა თბილისის სახელმწიფო სამხატვრო აკადემიის არქიტექტურის ფაკულტეტი.

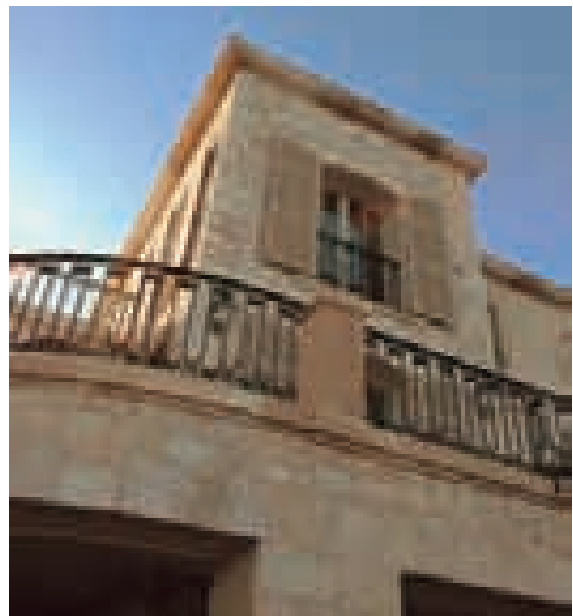
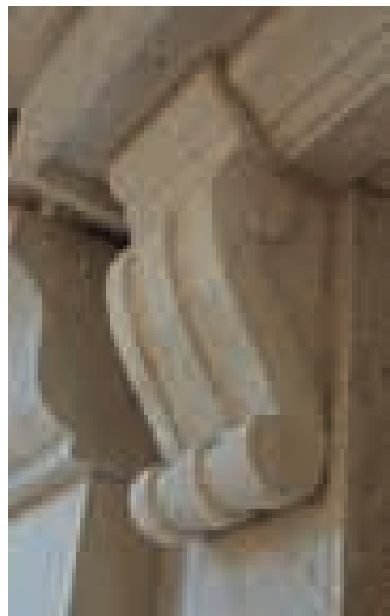
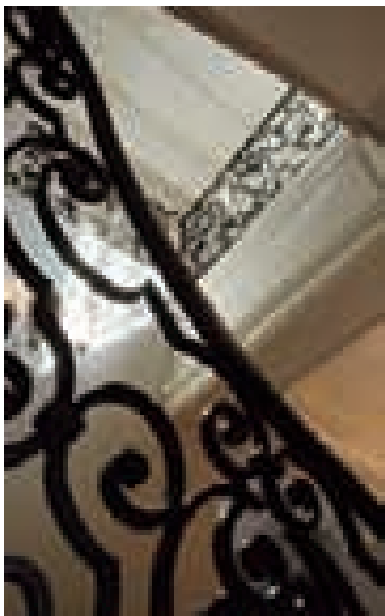
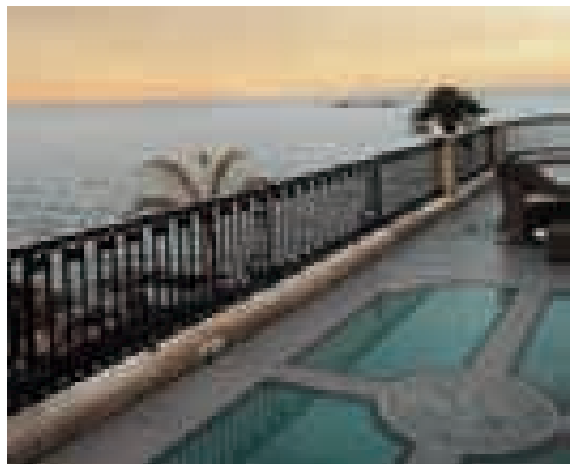
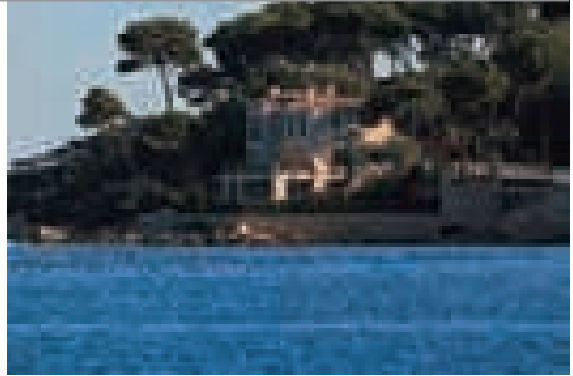
1985-1987 წწ. მუშაობდა „თბილქალაქპროექტი“-ს, გივი შავდიას სახელოსნოში. მონაწილეობდა თბილისის ცენტრის განვითარების პროექტში, ბესო გელდიაშვილის და ერმილე რუხაძის ხელმძღვანელობით. პარალელურად, მუშაობდა „დიზაინერთა კავშირთან“ არსებულ სახელოსნოში, 1995 წლამდე. მონაწილეობას იღებდა კონკურსებში და გამოფენებში.

1995 წლიდან ცხოვრობს და მუშაობს საფრანგეთში. წიგნში წარმოდგენილი საცხოვრებელი სახლები ბოლო სუთი წლის მანძილზეა რეალიზებული.

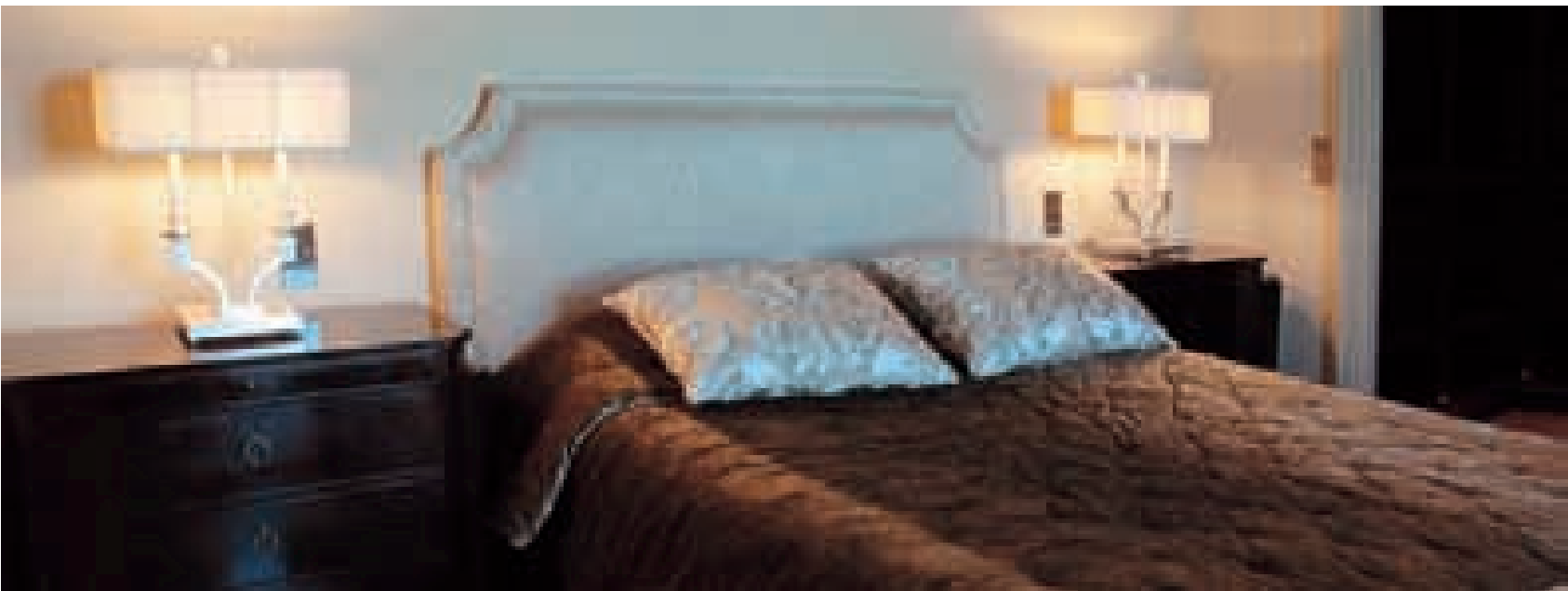
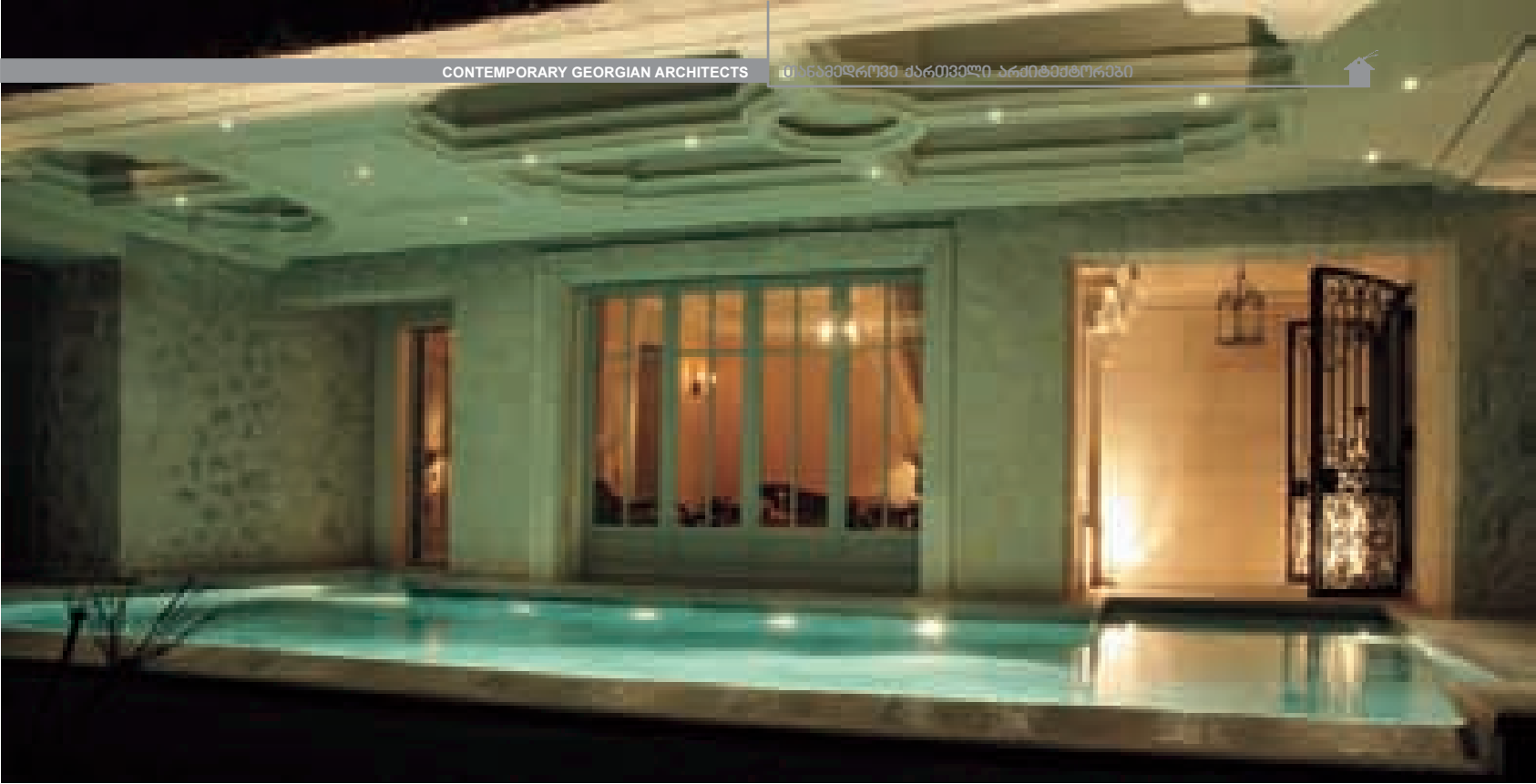
Born in 1960 in Tbilisi. In 1985 graduated from the faculty of architecture of Tbilisi State Academy of Art (studied in 1979-1985).

In 1985-1987 Lado Maisaia worked in Tbilisi Urban Development Research Institute, in Givi Shavdia's studio. Lado Maisaia took part in development of downtown Tbilisi, under the supervision of Beso Geldiashvili and Ermile Rukhadze. At the same time, until 1995 Lado Maisaia worked in the studio established at the Union of Designers. He took part in competitions and exhibitions.

In 1995 Lado Maisaia moved to France. The houses presented in our publication have been built during the last five years.

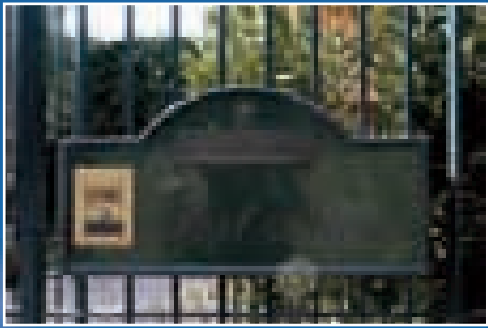

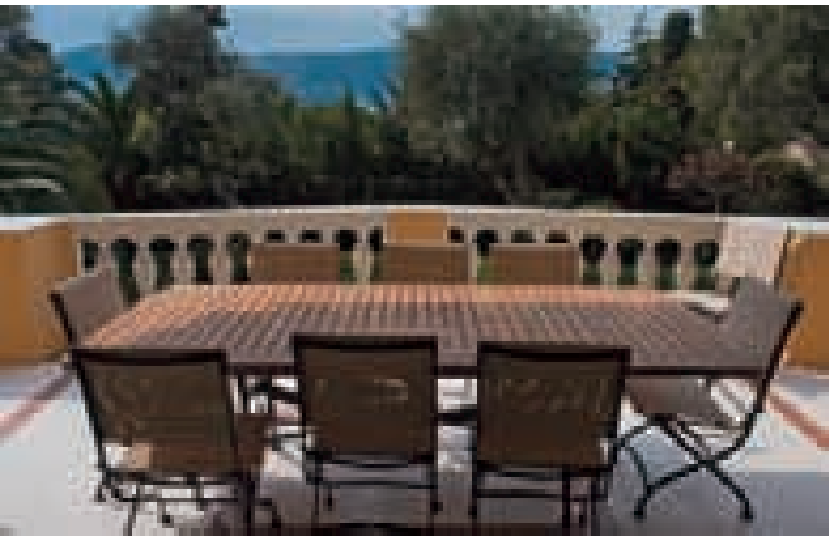
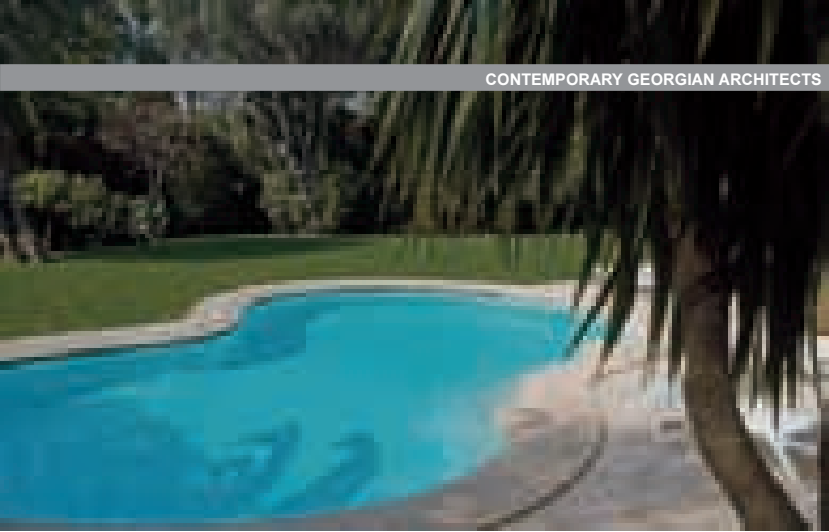

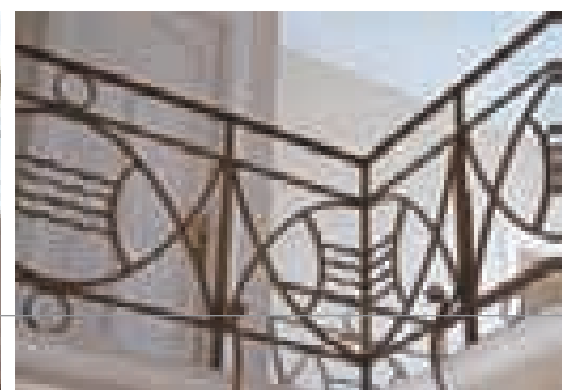
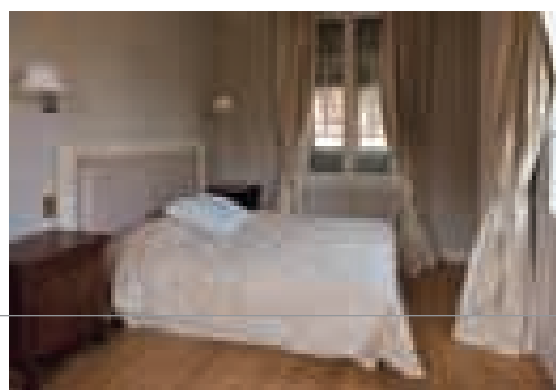
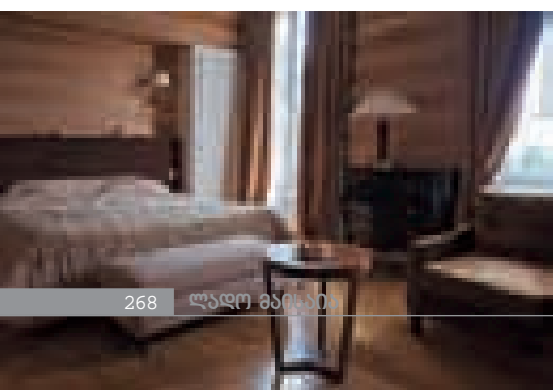
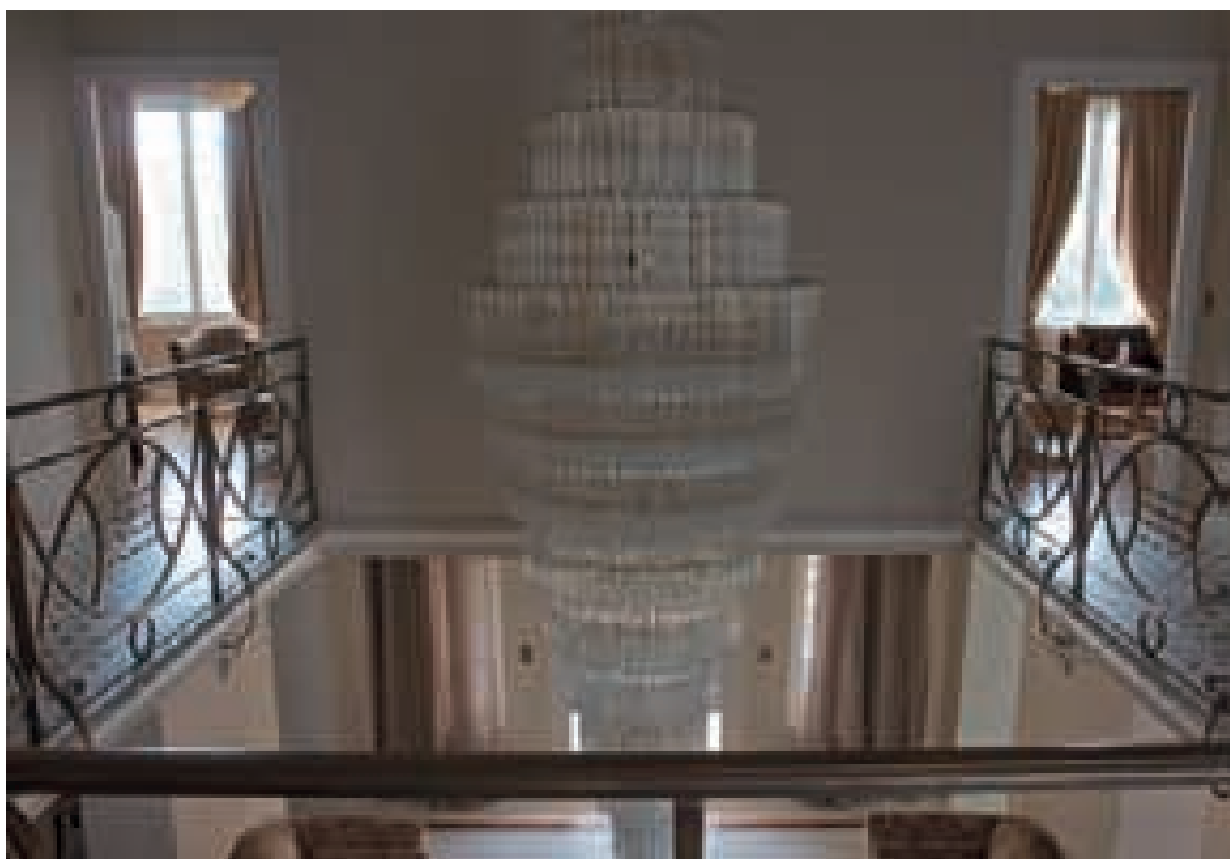
ვილა "Porte Miou" ფერას კონცხზე, საფრანგეთი. ინტერიერის დეკორი ნოდარ ჯობავას მონაწილეობით Villa "Porte Miou" ; Cap Ferrat, France; interior decoration in cooperation with Nodar Jobava

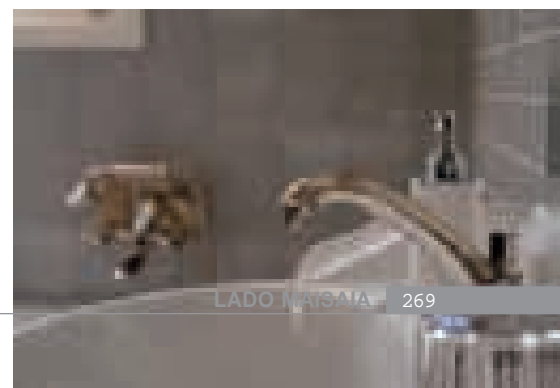
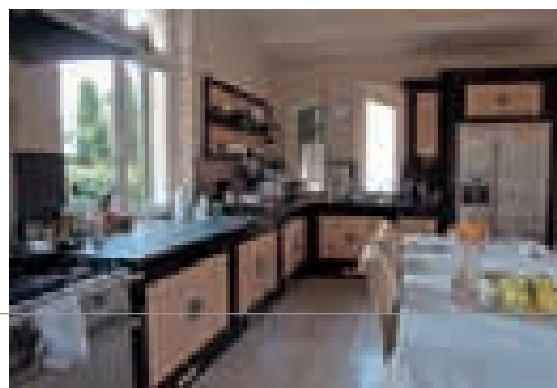
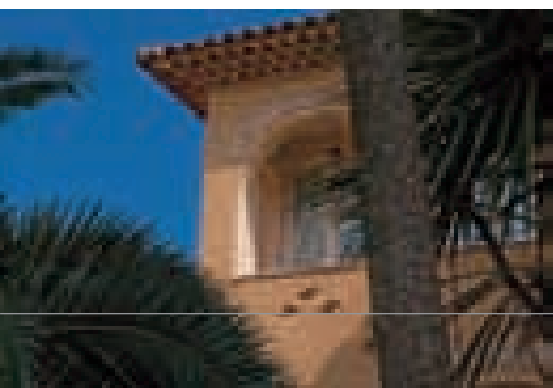

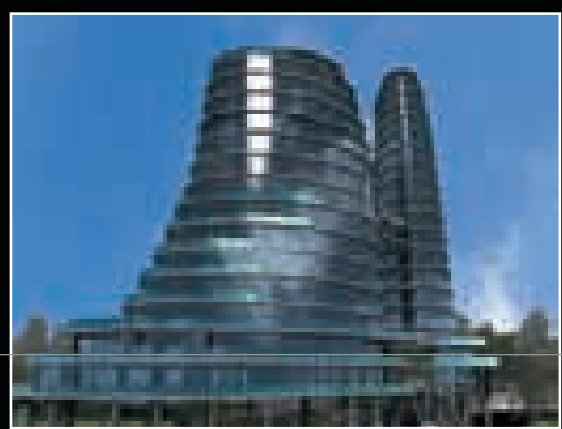

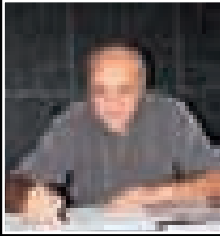

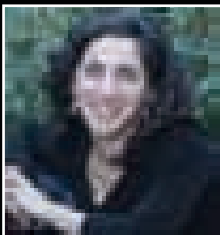
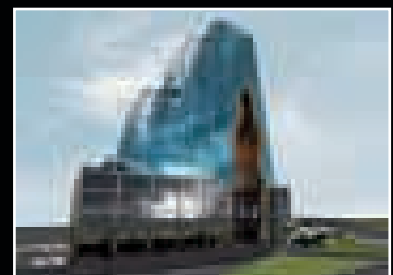
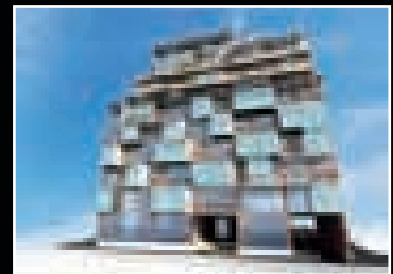

ემ-ჯი სტუდიო M-G Studio

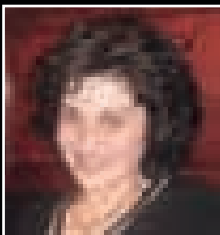
დimitრი მარგალიტაშვილი - არქიტექტორი, სტუდიის დამფუძნებელი და ხელმძღვანელი.
1986 წ. დამთავრა საქართველოს პოლიტექნიკური ინსტიტუტის არქიტექტურის ფაკულტეტი წარჩინებით
1986 წ. სტუდენტური სადიპლომო ნამუშევრების მოსკოვის საკავშირო დათვალერება - კონკურსის პირველი პრემიის ლაურეატი. (სელმძღვანელი შ. ბოსტანაშვილი)
1982-89 წ. საქართველოს პოლიტექნიკური ინსტიტუტის სამსახურით ბიუროს არქიტექტორი
1989-95 წ. არქიტექტურულ-სარესტავრაციო და მხატვრულ-დიზაინერული ფირმა "ბალ-ავარის" არქიტექტურული განყოფილების ხელმძღვანელი.
1995-2003 წ. შპს „პროექტ-სერვისის“ დირექტორი.
2004 წლიდან შპს „ემ-ჯი სტუდიოს“ მთ. არქიტექტორი და ხელმძღვანელი

DIMITRI MARGALITASHVILI – architect, founder and director of the studio
1986 – graduated summa cum laude from the architectural faculty of Georgian Polytechnic Institute
1986 –USSR exhibition of students' graduation works, Moscot – 1st prize winner (supervised by Sh. Bostanashvili)
1982-1989 – Design Studio of Georgian Polytechnic Institute – architect
1989-1995 – Balavari Company (architecture, reconstruction, design) – manager of architectural department
1995-2003 – Project-Service Ltd. – director
Since 2004 – MG Studio Ltd. – director, chief architect

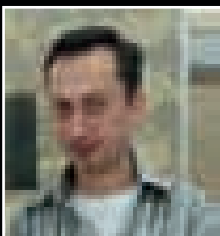
ელენი ტსკვიტინიძე - არქიტექტორი
1999წ. დამთავრა საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის არქიტექტურის ფაკულტეტი.
2003-2004 წ. მუშაობდა შპს „პროექტ-სერვისში“ არქიტექტორად
2004წლიდან შპს „ემ-ჯი სტუდიო“-ს არქიტექტორი

ELENE TSKVITINIDZE – architect
1999 – graduated from the architectural faculty of Georgian Technical University
2003-2004 – Project-Service Ltd. – architect
Since 2004 – MG Studio Ltd. – architect

თინათინ ჯანაშვილი - არქიტექტორი
1999წ. დამთავრა საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის არქიტექტურის ფაკულტეტი.
2002-2004 წ. მუშაობდა შპს „პროექტ-სერვისში“ არქიტექტორად
2004წლიდან შპს „ემ-ჯი სტუდიო“-ს არქიტექტორი.

TINATIN JANASHVILI – architect
1999 – graduated from the architectural faculty of Georgian Technical University
2002-2004 – Project-Service Ltd. – architect
Since 2004 – MG Studio Ltd. – architect

გიორგი თუშიშვილი - დიზაინერი,
2007წ. დამთავრა საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის სამშენებლო ფაკულტეტი ინჟინერ-პროგრამისტის სპეციალობით.
2007წელს მიენიჭა მაგისტრის ხარისხი კომპიუტერულ ტექნოლოგიებში.
2005-2007წ. მუშაობდა კომპანია „ვაპპმერ-ჯორჯიაში“ დიზაინერად,
2007 წლიდან კომპანია „ემ-ჯი სტუდიო“-ს დიზაინერი

GEORGE TUSHISHVILI – designer
2007 – graduated from the construction faculty of Georgian Technical University (specialty: engineer-programmer)
2007 – received Master's degree in Computer Technologies
2005-2007 – Vappmer-Georgia – designer
Since 2007 – MG Studio Ltd. – designer

ნინო ჯიკურაშვილი
2007წ. დამთავრა თბილისის სახელმწიფო სამხატვრო აკადემიის გამოყენებითი ხელოვნების დიზაინის ფაკულტეტი
2005-07წ. მუშაობდა კომპანია „ვაპპმერ-ჯორჯიაში“ დიზაინერად.
2007 წლიდან კომპანია „ემ-ჯი სტუდიო“-ს დიზაინერი

NINO JIKURASHVILI
2007 – graduated from the faculty of applied arts and design of Tbilisi State Academy of Art
2005-2007 – Vappmer-Georgia – designer
Since 2007 – MG Studio Ltd. – designer

ქ. თბილისი, დაბა წავკისი. მრავალფუნქციური საცხოვრებელი კომპლექსი „მზიანი ქალაქი“ 2007წ.

Tsavkisi area, Tbilisi – Multifunctional residential complex “Sunny Town”; 2007

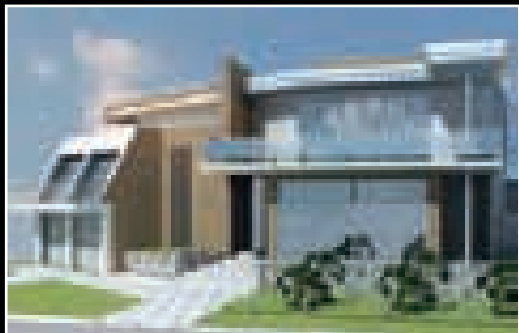
ბლოკირებული საცხოვრებელი სახლი. Residential house

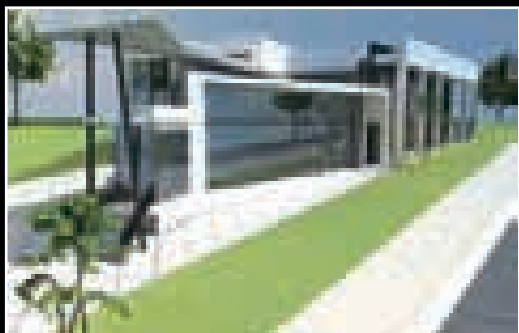
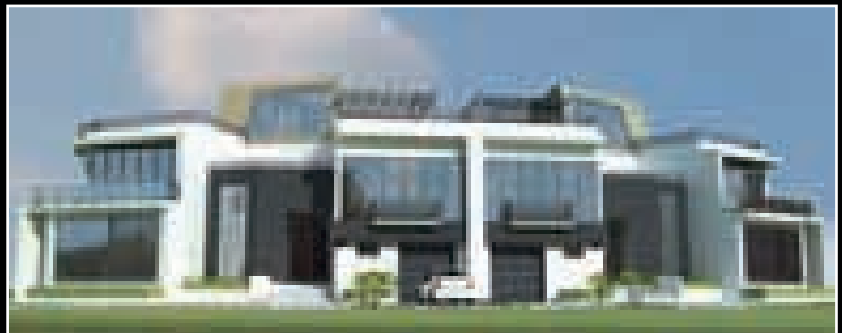
საცხოვრებელი სახლი. Residential house

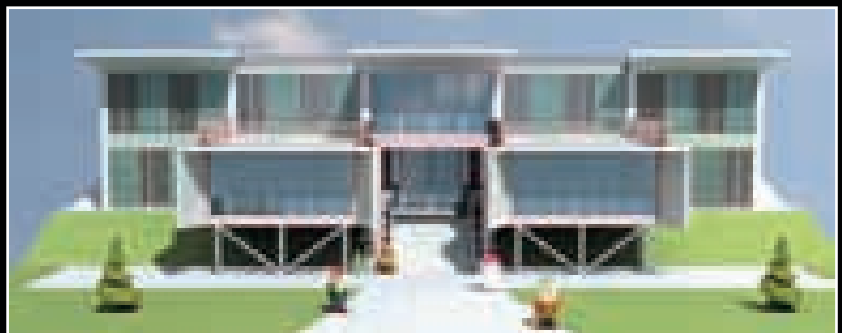
„თაუნჰაუსი“. Townhouse

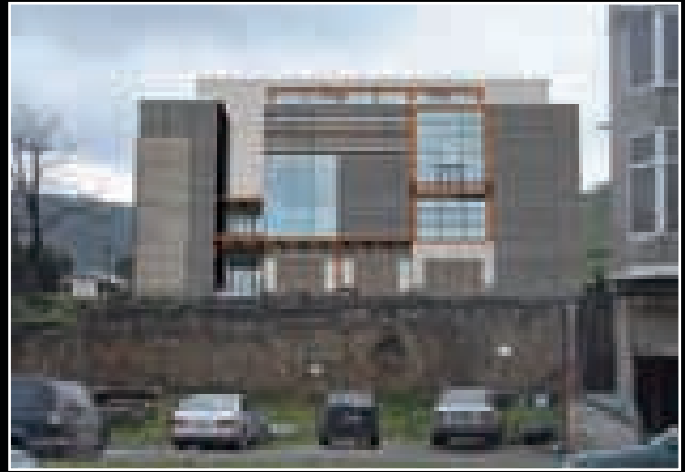
ორბინიანი საცხოვრებელი სახლი. Two-apartment house

სავაჭრო ცენტრი. Trade center

საბავშვო ბაღი. Kindergarten

ქ. თბილისი, სოფელი დილომი. შპს „დოკის“ სავაჭრო-კომერციული ცენტრი. 2008წ.
Digomi Village, Tbilisi – trade center of Doki Ltd.; 2008

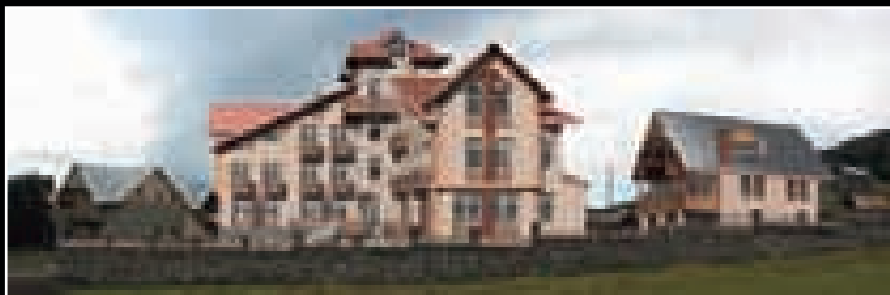
ქ. თბილისი წერეთლის გამზირი, სამთო ჭიშის მიმდებარედ. შპს „ჯენოვას“ სავაჭრო-კომერციული ცენტრი. 2008წ.
Tsereteli Avenue, Tbilisi – trade center of Genova Ltd.; 2008

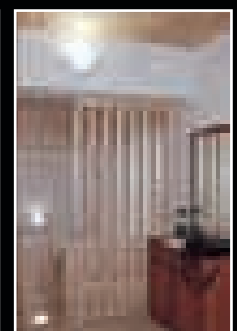
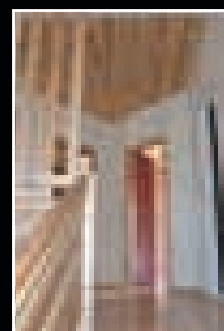
ქ. თბილისი, აღმაშენებლის ხეივანი მე-12 კმ
შპს „ევროპა ბიზნეს ცენტრის“ მრავალფუნქციური კომპლექსის პროექტი. 2008წ.
Agmashenebeli Alley, 12th km, Tbilisi – Europe Business Center Ltd., project of a multifunctional complex; 2008

ქ.თბილისი, ვირსალაძის №5, საოფისე შენობა 2006 წ.
5 Virsaladze-Street, Tbilisi — office building; 2006

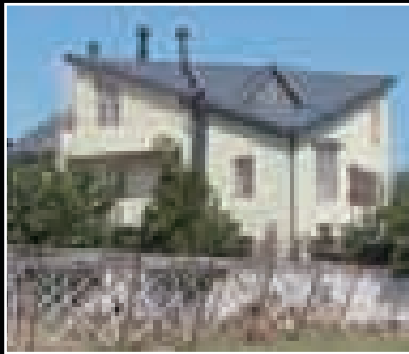

დაბა ბაკურიანი, საცხოვრებელი კოტეჯი და სასტუმრო სახლი 2005 წ.
Bakuriani — cottage and guest house; 2005

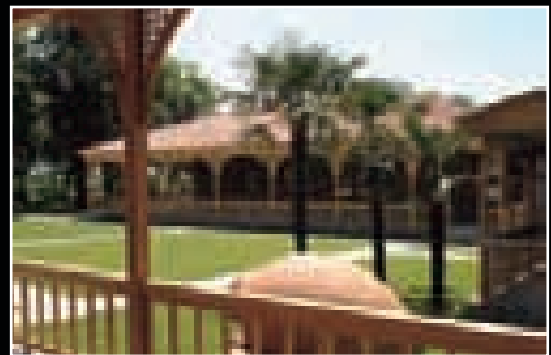

სახლი საგურამოში, 2006 წ.
Saguramo – house; 2006

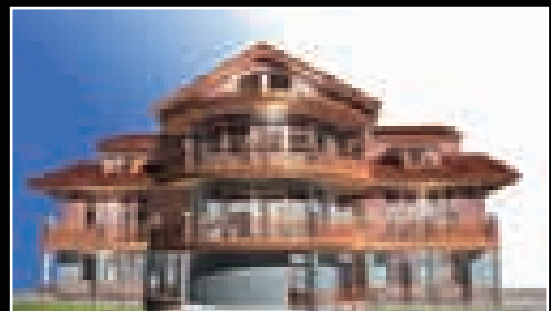
ინდივიდუალური საცხოვრებელი სახლი დიღომში, 2004 წ.
Dighomi District, Tbilisi – single-family house; 2004

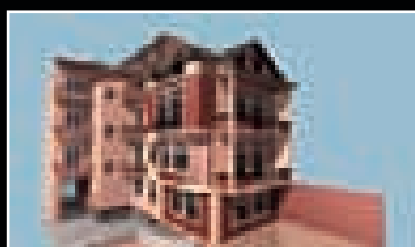
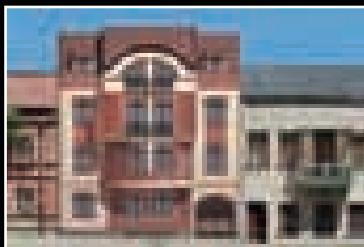
ქ.თელავი, სოფ. სანიორე, დასასვენებელი და გასართობი კომპლექსი „სანავარდო“ 2004წ.
Saniore Village, Telavi District – recreational complex “Sanavardo”; 2004

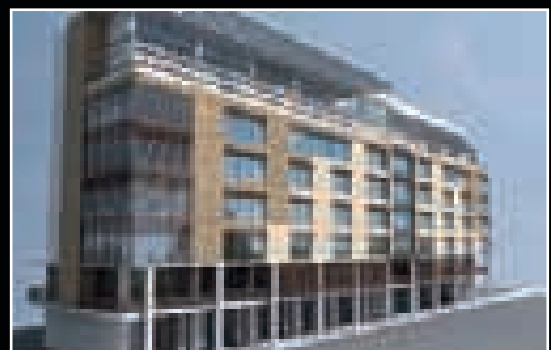
სამედიცინო ცენტრი „კარაპს-მედლაინი“ დიღომში
Dighomi District, Tbilisi - medical center “Caraps-Medline”

საცხოვრებელი სახლი კოჯორში, 2006 წ.
Kojori - residential house; 2006

7-ბინიანი საცხოვრებელი სახლი გუნიას ქუჩაზე, 2006 წ.
Gunia Street, Tbilisi - 7-apartment residential house; 2006

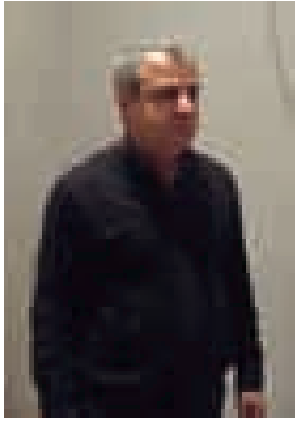
ადმინისტრაციული შენობა ქ. თბილისში
Administration building in Tbilisi

საცხოვრებელი სახლი გრიშაშვილის ქუჩაზე. ავტორები: დიმიტრი მოსულიშვილი, კახა დეკანოიძე
Residential house in Grishashvili street. Authors: Dimitri Mosulishvili, Kakha Dekanoidze

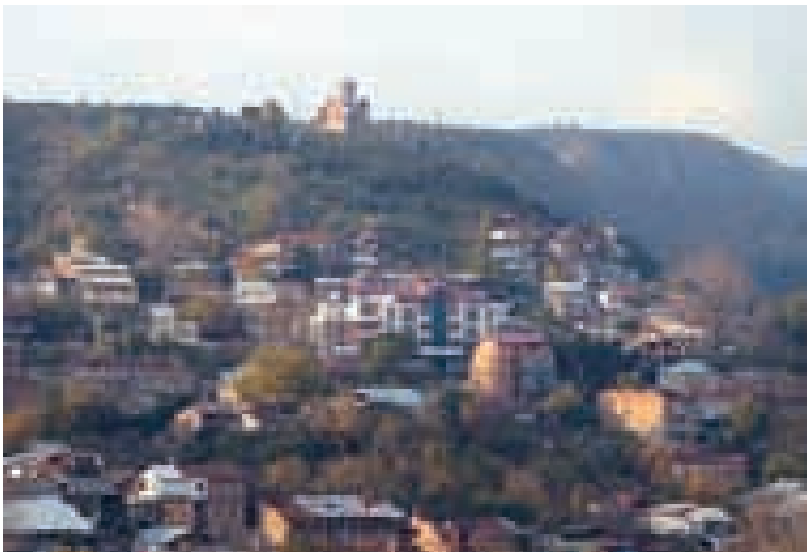

დimitრი მოსულიშვილი Dimitri Mosulishvili

დაიბადა 1962 წელს. 1985 წელს დაამთავრა საქართველოს სახელმწიფო სამხატვრო აკადემიის არქიტექტურის ფაკულტეტი.
 1986-1995 წწ. მუშაობდა სახელმწიფო საპროექტო ინსტიტუტში - „საქქალაქმშენსახპროექტი“;
 1990 წლიდან არის არქიტექტორთა კავშირის წევრი;
 2000 წლიდან - კომპანია „სტილის“ და ჟურნალი „სტილის“ დამფუძნებელი;
 2000-2004 წწ. თბილისის მთავარი მხატვარი;
 2007 წლიდან - კომპანია „დისიარტის“ მთავარი არქიტექტორი;
 2008 წლიდან - კომპანია „არქიტექტორთა კლუბის“ დამფუძნებელი;
 2006 წლიდან - საერთაშორისო კონკურსების „არქიტექტურული პრემია“ ორგანიზატორი.
 წიგნში წარმოდგენილია დიმიტრი მოსულიშვილის მიერ ბოლო წლებში განხორციელებული პროექტები.

Born in 1962; graduated from the Faculty of Architecture of Tbilisi State Academy of Arts in 1985;
 1986 - 1995 - Worked in state project design institute "Sakkalakmshensakhproekti";
 Since 1990 - Member of the Union of Architects of Georgia;
 Since 2000 - Founder of STYLE Company and STYLE Magazine;
 2000-2004 - The main artist of Tbilisi;
 Since 2007 - Chief architect of "DS Art" Company;
 Since 2008 - Founder of "Architects' Club";
 Since 2006 - Organizer of international competition "Architectural Award";
 The book features projects, realized by Dimitri Mosulishvili in the recent years.

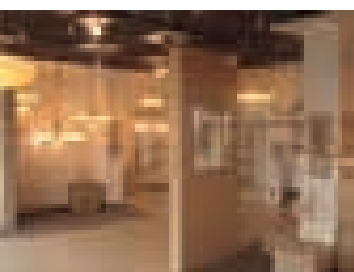
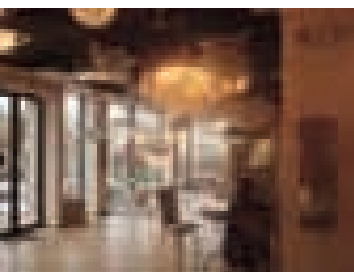

საცხოვრებელი სახლი გრიშაშვილის ქუჩაზე
Residential house in Grishashvili street

კომპანია "ორიონის" ოფისი ბელაშვილის ქუჩაზე. არქიტექტორები: გ. ნოზაძე, დ. მოსულიშვილი, ლ. კუპატაძე
Orioni Company's office in Belashvili street. Architects: G. Nozadze, D. Mosulishvili, L. Kupatadze

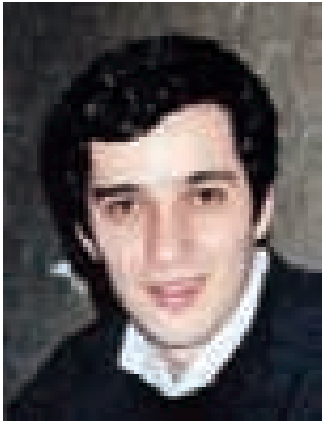

ინდივიდუალური საცხოვრებელი სახლი წყნეთში.
Single family house in Tskneti.

გიორგი მოსულიშვილი George Mosulishvili

დაიბადა 24. 07. 1977 თბილისში.

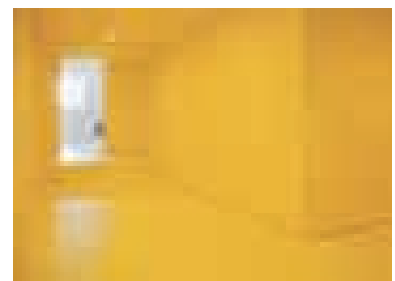
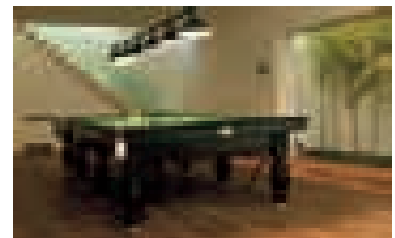
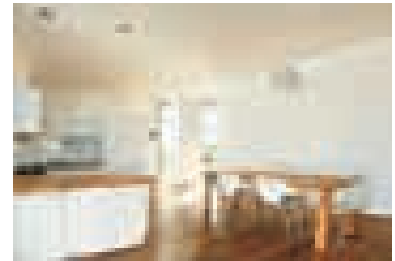
განათლება:
თბილისის ტექნიკური უნივერსიტეტი – არქიტექტურის ფაკულტეტი
დარმშტადტის ტექნიკური უნივერსიტეტი – არქიტექტურის ფაკულტეტი

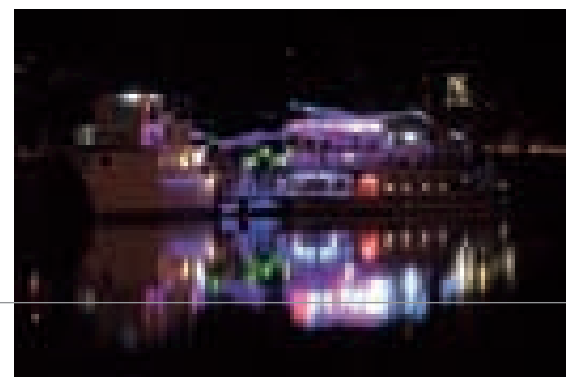
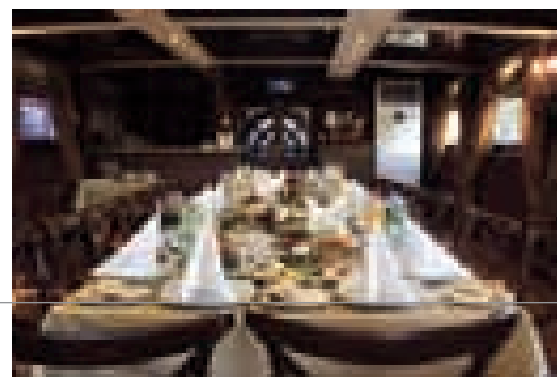
პროფესიული საქმიანობა:
შ.პ.ს. მოსულიშვილი და პარტნიორები

Born in Tbilisi on 24.07.1977

Education:
Georgian Technical University, architectural faculty
Darmstadt Technical University, architectural faculty

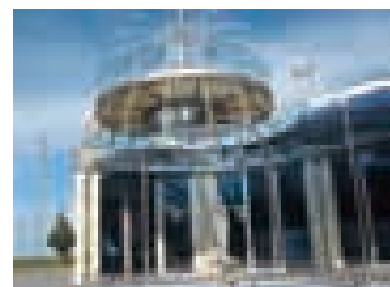
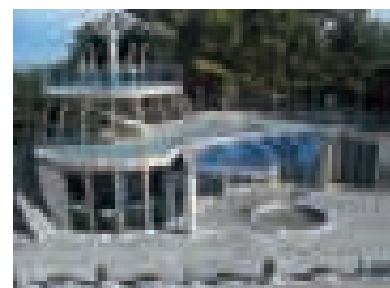
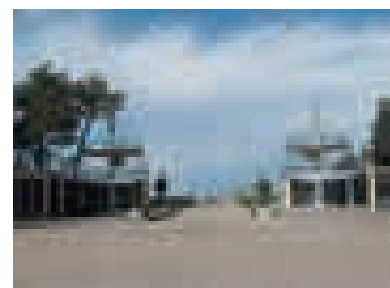
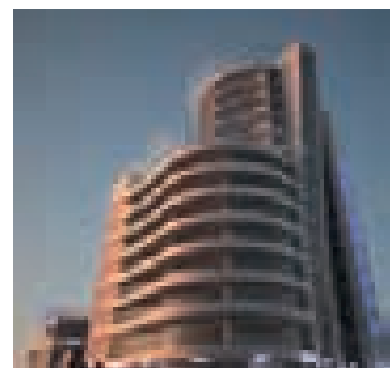
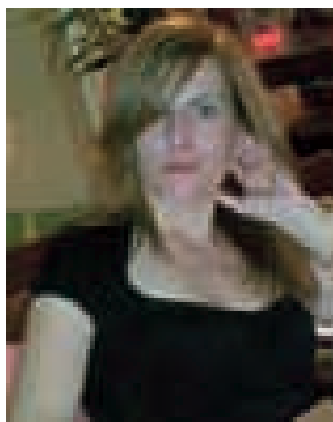
Professional background:
Mosulishvili and Partners Ltd.

ემა ომანაძე Emma Omanadze

1995-2001 წ. დაამთავრა თბილისის სახელმწიფო-სამხატვრო აკადემიის, არქიტექტურის ფაკულტეტი მაგისტრის ხარისხით

მოღვაწეობა:

15/01/2001 - 01/07/2001 სააქციო საზოგადოება „საქვეირაბშენი XXI“, „ზარამაგვის“ ტექნიკური განყოფილების ინჟინერი;
 2005/თებერვალი - 2005/ნოემბერი - „თბილქალაქპროექტი“, სტუდია „მაქსიმუმ“-ს არქიტექტორი, დიზაინერი;
 2005/ნოემბერი - 2006/ივნისი - არქ/სამშენებლო სტუდია „პირველი“-ს არქიტექტორი, დიზაინერი;
 26/06/2006 - 26/09/2006 - LLC BAZELI (კრწანისის რეზიდენცია). არქიტექტორი, დიზაინერი;
 26/09/2006 - 10/11/2007 - არქ/სამშენებლო სტუდია „პირველი“-ს არქიტექტორი, დიზაინერი;
 10/11/2007 - 10/11/2008 - არქ/სამშენებლო კომპანია "Samgori M", მთავარი არქიტექტორი, ინტერიერის დიზაინერი;
 1/12/2008 - 1/4/2009 - არქიტექტურული სტუდია „VX DESIGN“, მთავარი არქიტექტორი, ინტერიერის დიზაინერი;
 თანამშრომლობდა არქ. სტუდიებთან: ADEX, ConceptualStudio, ALZU, Studia 1 (საქალაქპროექტში).
 2009 წლის 1 აგვისტოს დააარსა არქიტექტურული სტუდია City Design, სადაც აგრძელებს შემოქმედებით საქმიანობას.

განხორციელებული ობიექტები :

ItalAutoGaz (დაღმარაგების ხეივანი); Wissol (დაღმარაგების ხეივანი); Night-office BOAT - ჭუტანიკი; კაფე "TWINs" - ბათუმი; Bussines center -მ. გელოვანზე; ბაზალეთის სასტუმროს ინტერიერის დიზაინი; რესტორანი საგურამოში; სასტუმრო „გემი“-ს რესტორნის ინტერიერი; M-ფარმა-ავთიაქების ქსელი; MAXTOP; Algorithm - გამსახურდიას გამზ; Krtsanisi Residence - აგარაკები;
 Multi Modal Cargo Terminal (აეროპორტის მიმდებარედ); SLOT CLUB მეტრო ისანთან; და სხვა მრავალი.

Education:

1995-2001 Tbilisi State Academy of Art. Architectural faculty Master's degree

Professional experience:

15/01/2001 – 01/07/2001 JSC "Sagqvirabmsheni XXI". Technical department engineer
 Feb-2005 – Nov-2005 Tbilisi Project Design Institute, Studio "Maximum". architect, designer
 Nov-2005 – Jun-2006 Architectural-construction Studio "Pirveli". architect, designer
 26/06/2006 – 26/09/2006 LLC BAZELI (Krtsanisi Residence). architect, designer
 26/09/2006 – 10/11/2007 Architectural-construction Studio "Pirveli". architect, designer
 10/11/2007 – 10/11/2008 Architectural-construction Company "Samgori M". chief architect, interior designer
 1/12/2008 – 1/4/2009 Architectural Studio "VS DESIGN". chief architect, interior designer
 Maintained cooperation with architectural studios "ADEX", "ConceptualStudio", "ALZU", "Studia 1" (Tbilisi Project Design Institute
 In 2009, Emma Omanadze founded architectural studio "City Design", in which she has been working until today.

Realized projects:

ItalAutoGaz (David Agmashenebeli Alley, Tbilisi); Wissol (David Agmashenebeli Alley, Tbilisi), Night Office Boat; Cafè "TWINs" (Batumi); Business Center (Marshal Gelovani Avenue, Tbilisi); Bazaleti Hotel – interior design; restaurant in Saguramo; Hotel "Gemi" – restaurant interior; "M - Farma" drugstore network; MAXTOP; "Algorithm" (Gamsakhurdia Avenue, Tbilisi); Krtsanisi Residence – villas; Multi Modal Cargo Terminal (Tbilisi Airport area), etc.

ვილა დიგომში, თბილისი. Villa in Digomi, Tbilisi

საქართველოს პატრიარქის რეზიდენცია ქ. ზუგდიდში
Residence of Georgian Patriarch in Zugdidi

ანდრო ფეტვიაშვილი, სანდრო ღოლოძე
Andro Petviashvili, Sandro Golodze

პირველი ბრიტანული ბანკი ვერცხლის ქუჩაზე, თბილისი
The first British bank in Vertskhli street, Tbilisi

ანდრო ფეტვიაშვილი

1996 წელს დაამთავრა თბილისის ტექნიკური უნივერსიტეტის არქიტექტურის ინსტიტუტი. 1997-2003 წწ. მუშაობდა შ.პ.ს „არტსტუდიაში“. 2003 წლიდან მუშაობს, როგორც დამოუკიდებელი არქიტექტორი.

ANDRO PETVIASHVILI

Graduated from the architectural faculty of Tbilisi Polytechnic Institute in 1996. In 1997-2003 worked in Tbilisi Artstudio Ltd. Since 2003 works as a freelance architect.

სანდრო ღოლოძე

1998 წელს დაამთავრა თბილისის ტექნიკური უნივერსიტეტის არქიტექტურის ინსტიტუტი. 1999-2003 წწ. მუშაობდა შ.პ.ს „არტსტუდიაში“. 2003 წლიდან მუშაობს, როგორც დამოუკიდებელი არქიტექტორი.

SANDRO GOLODZE

Graduated from the architectural faculty of Tbilisi Polytechnic Institute in 1998. In 1999-2003 worked in Tbilisi Artstudio Ltd. Since 2003 works as a freelance architect.

თბილისი ბანკი (რეკონსტრუქცია) ქ. ფოთში.
TBC Bank (Reconstruction) in Poti

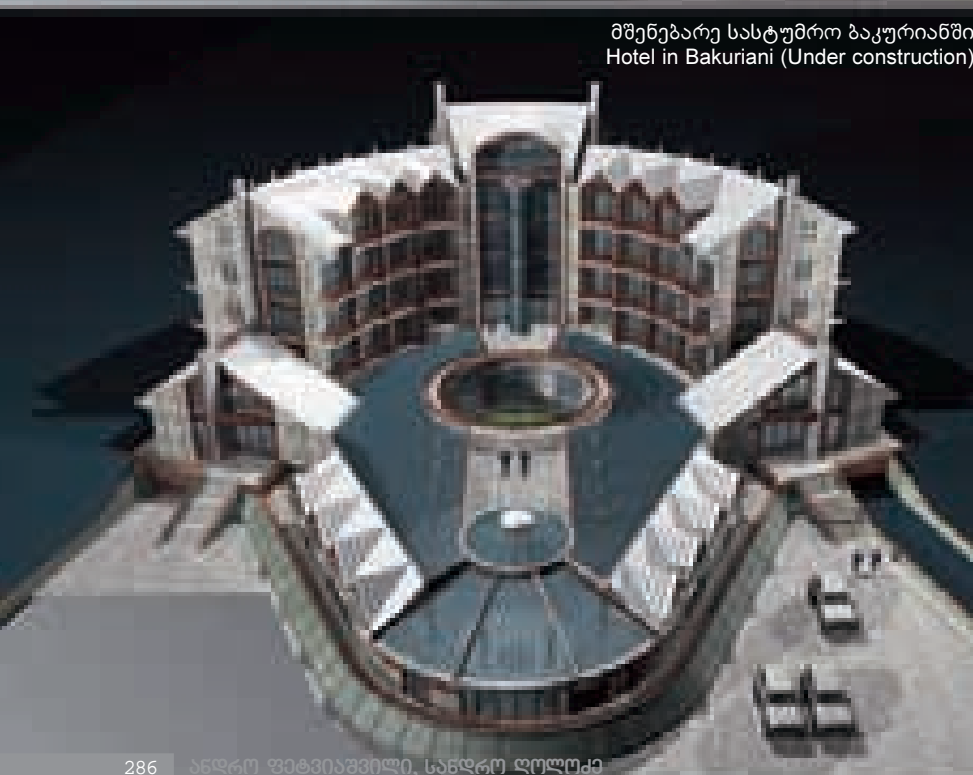
სასტუმრო „კრისტალი“ ბაკურიაში. Kristali Hotel in Bakuriani.

მშენებარე სასტუმრო ბაკურიაში
Hotel in Bakuriani (Under construction)

მშენებარე საცხოვრებელი სახლი ბაკურიაში
Residential complex in Bakuriani (Under construction)

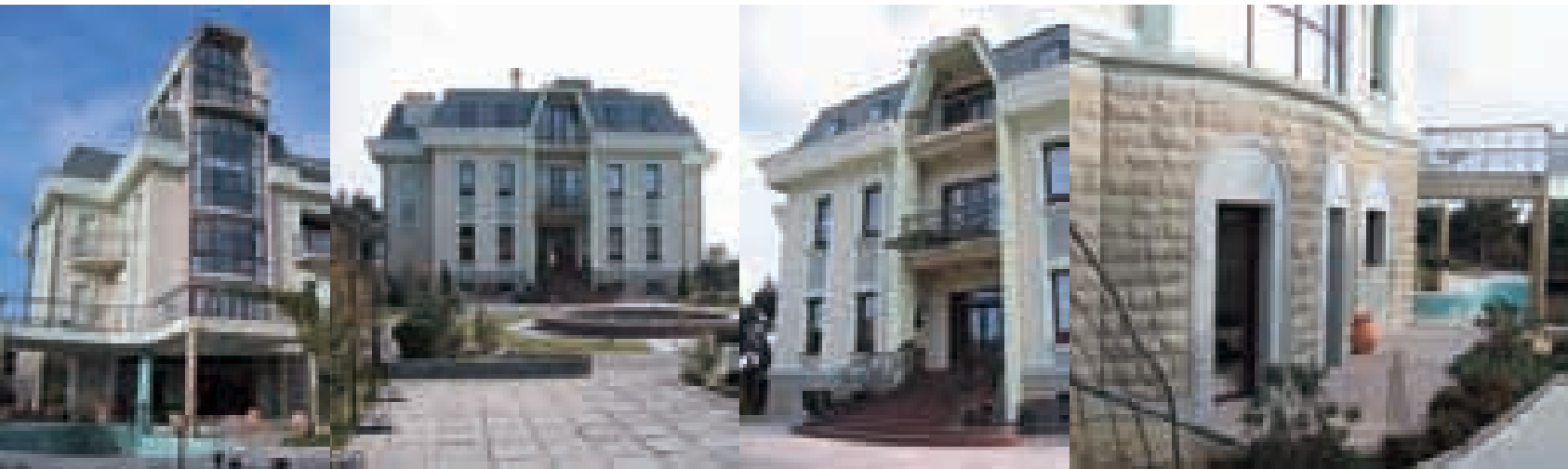

მშენებარე საცხოვრებელი სახლი ბაკურიაში
Residential complex in Bakuriani (Under construction)

ვილა ოქროყანაში. ავტორები: ა. ფეტვიაშვილი, ლ. ბოკერია
 Villa in Okrokana. Authors: A. Petviashvili, L. Bokeria

საჰაერო მოძრაობის მართვის სამსახურის შენობა თბილისის აეროპორტში
 ავტორები: ანდრო ფეტვიაშვილი, ლევან ბოკერია

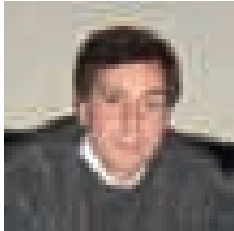
Aeronavigation Office in Tbilisi Airport
 Authors: Andro Petviashvili, Levan Bokeria

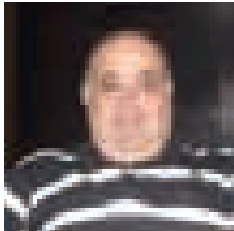

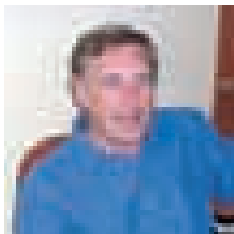
სტუდია პირამიდა Piramida Studio

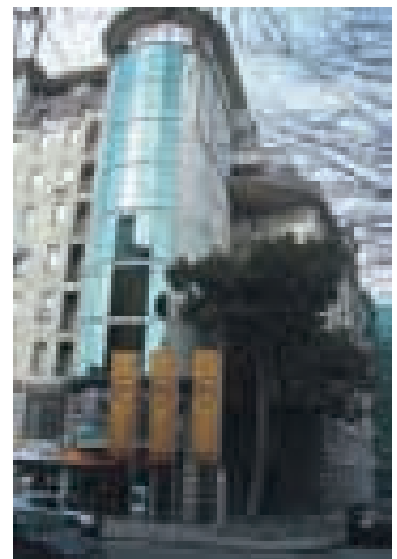
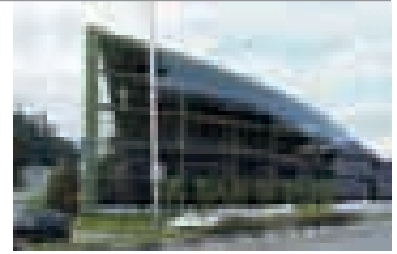
მამუკა ზვიადაძე - 1984 წელს დაამთავრა თბილისის პოლიტექნიკური ინსტიტუტის არქიტექტურის ფაკულტეტი
Mamuka Zviadadze - graduated from the architectural faculty of Georgian Polytechnic Institute in 1984

ზაზა ცინცაძე - 1984 წელს დაამთავრა თბილისის პოლიტექნიკური ინსტიტუტის არქიტექტურის ფაკულტეტი
Zaza Tsintsadze - graduated from the architectural faculty of Georgian Polytechnic Institute in 1984

ზურაბ ლოლაშვილი - 1983 წელს დაამთავრა თბილისის პოლიტექნიკური ინსტიტუტის არქიტექტურის ფაკულტეტი
Zurab Lolashvili - graduated from the architectural faculty of Georgian Polytechnic Institute in 1983

არქიტექტორების - მამუკა ზვიადაძის, ზაზა ცინცაძის და ზურაბ ლოლაშვილის შემოქმედებით ალიანსი შედგა 1984 წელს საპროექტო ინსტიტუტის „საქქალაქმშენსასპროექტის“ საპროექტო სახელსწრში.

1984-1989 წლებში მუშაობდნენ „ბავშვთა ქალაქ მზიურის“ გენგეგმისა და განაშენიანების პროექტზე. პარალელურად აწარმოებდნენ სხვადასხვა დანიშნულების შენობა-ნაგებობებისა და კომპლექსების, ქალაქის კეთილმოწყობის და სხვა პროექტებს.

1989 წლიდან მათი თაოსნობით დაფუძნდა არქიტექტურული სტუდია „პირამიდა“, სადაც არქიტექტორები დღემდე მოღვაწეობენ. მათი პროექტებით შეიქმნა მრავალი ობიექტი თუ განაშენიანება: ინდივიდუალური საცხოვრებელი სახლები თბილისში და ქალაქგარეთ; მრავალფუნქციური და მრავალბინიანი საცხოვრებელი კომპლექსები; შოუ-რუმები; საოფისე თუ სავაჭრო ცენტრები; მთაწმინდის პარკის განაშენიანება; „თბილისის დიპლომატიური სოფელი“ და სხვა მრავალი.

არქიტექტორები არიან სხვადასხვა საერთაშორისო არქიტექტურული კონკურსების პრიზიორები; 1988 წლიდან არქიტექტორთა კავშირის წევრები.

2008 წლიდან „არქიტექტორთა კლუბის“ წევრები.

2009 წელს - საერთაშორისო კონკურსის „არქიტექტურული პრემია 2009“ ლაურეატი.

ავტორთა თითოეული განხორციელებული პროექტის ღირსება, ცალკეულ შემთხვევაში, მათი გარემოსთან ურთიერთკავშირში მდგომარეობს. ნაგებობები კომპაქტურია - არქიტექტონიკის ძირითადი ჯგუფები ერთმანეთთან მოხერხებულადაა დაკავშირებული, ორიგინალური კომპოზიციით გამოირჩევა, ერთ მთლიანობაში აღიქმება. მათი საერთო კოლორიტი ყოველ ვერტიკალურ თუ ჰორიზონტალურ ჭრილშია გადათამაშებული და მიკროსამყაროს სიმბოლურ ველს ქმნის.

ნარმოდგენილი პროექტების მთავარი კონსტრუქტორია თემურ მშველიძე.

Creative alliance of architects Mamuka Zviadadze, Zaza Tsintsadze and Zurab Lolashvili was born in 1984 in the studio of "Sakkalakhshen Sakhproekti" (Georgia Urban Development Design Institute).

In 1984-1989 the architects created the master plan and development project of Mziuri Youth Park.

In the same years they had been designing constructions and complexes of different purposes, urban development projects, etc.

In 1989 the three architects founded architectural Studio "Pyramid", in which they work to date. The range of their realized projects includes numerous constructions and complexes, such as single-family houses in and out of Tbilisi, multi-functional apartment blocks, showrooms, business and trade centers, Mtatsminda Park development, Diplomatic village of Tbilisi, etc.

The architects have won prizes of numerous international architectural competitions.

Since 1988 they are members of the Architects' Union.

Since 2008 they are members of the Architects' Club.

2009 - laureate of international competition Architectural Award 2009.

Attraction of each realized project, designed by Mamuka Zviadadze, Zaza Tsintsadze and Zurab Lolashvili, lies in close connection with the environment. The constructions created by the three architects are compact - main architectonic groups are conveniently linked with each other; and feature original and integral composition. Specific character of their designs endows each vertical and horizontal plane with special expression, adding the symbolical dimension of stability to the architectural micro-environment.

These projects are designed by Temur Mshvelidze.

თბილისის დიპლომატიური სოფელი
Diplomatic village, Tbilisi

სავაჭრო ცენტრი მარშალ გელოვანის გამზირზე
Trade Center in Marshal Gelovani Avenue, Tbilisi

თანაავტორი: მამუკა სირაძე
With architect mamuka Siradze

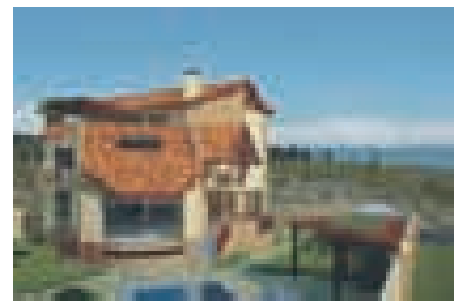

საოფისე შენობა ჭეთევან წამებულის მოედანზე
Office building in Ketevan Tsamebuli Square, Tbilisi

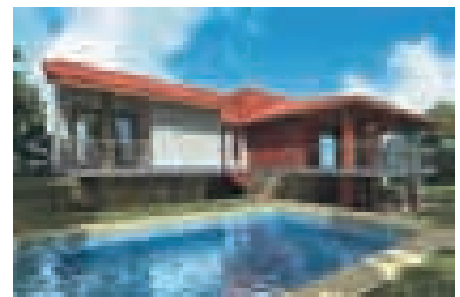

თანაავტორი: მამუკა სირაძე
With architect mamuka Siradze

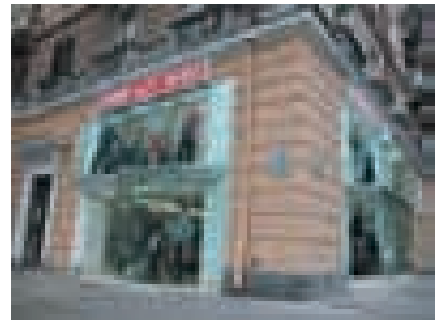
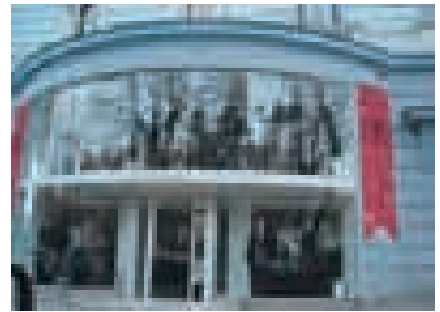

ინდივიდუალური საცხოვრებელი სახლები
Single family houses

შოუ-რუმები ჭავჭავაძის გამზირზე
Showrooms in Chavchavadze Avenue, Tbilisi

სასტუმრო „ბატესტა“ საბურთალოს ქუჩაზე, თბილისი
BATESTA Hotel in Saburtalo street, Tbilisi

საოფისე შენობა კახეთის გზატკეცილზე
Office building in Kakheti airway

სკოლის პროექტი დიპლომატიურ სოფელში
School's project in Diplomatic village, Tbilisi

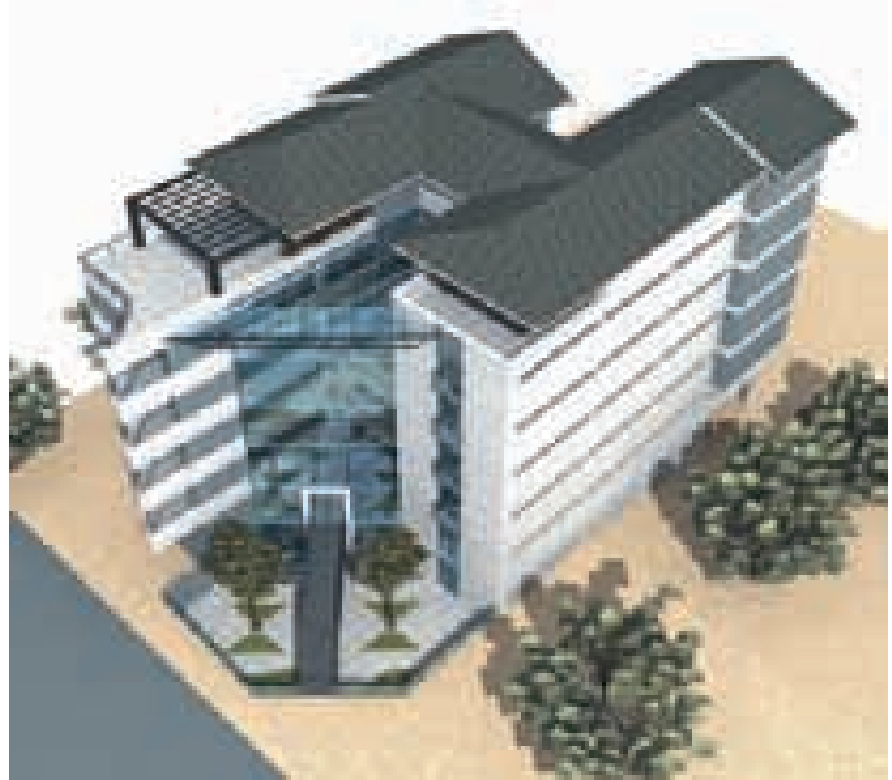
საცხოვრებელი სახლი ფალიაშვილის ქუჩაზე
Residential house in Paliashvili Street, Tbilisi

საცხოვრებელი სახლი
ერისთავის ქუჩაზე
Residential house
in Eristavi Street, Tbilisi

საცხოვრებელი სახლი საბურთალოზე
Residential house in Saburtalo, Tbilisi

მთაწმინდის პარკი
Park of Culture and Rest - Mtatsminda

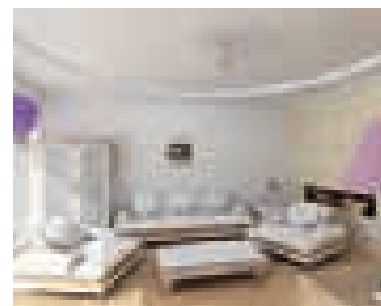
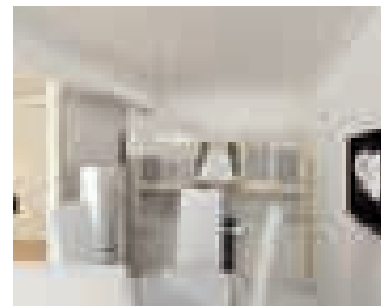
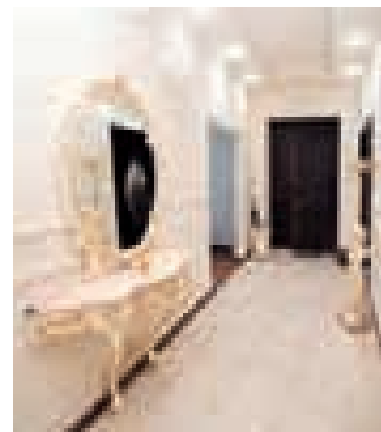
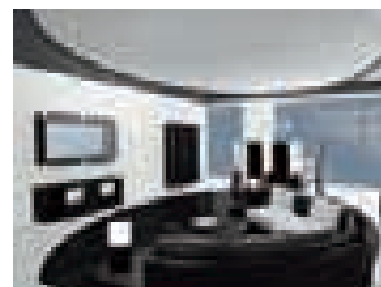
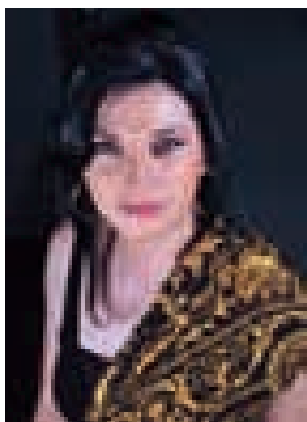

თანაავტორი: მამუკა სირაძე, არჩილ ნაცვლიშვილი
მხატვარი მურაზ მურვანიძე
With architect mamuka Siradze, Archil Natsvlishvili
Painter Muraz Murvanidze

ხათუნა ფირცხალავა Khatuna Pirtskhalava

დიზაინერი ხათუნა ფირცხალავა ოცი წლის განმავლობაში ცხოვრობდა მოსკოვში - სწავლობდა და მოღვაწეობდა იქ. ხათუნას ორი პროფესია აქვს. იგი ჟურნალისტი და დიზაინერია (დამთავრებული აქვს მოსკოვის დიზაინის საერთაშორისო სკოლა). იქ შექმნილი ცოდნა, ჯერ მსოფლიოში ცნობილი დიზაინერების (ქემირ რაშიდი, ალექსანდრე ვასილევი, ბენო სიმასი, ლუკა მოლინარი) მასტერ-კლასებით გაიმყარა, შემდეგ, კი მოსკოვშივე დიზაინ-სტუდია „მასშტაბში“ განახორციელა საინტერესო პროექტები. მოსკოვის საერთაშორისო დიზაინის სკოლა ყოველწლიურად ატარებს კონკურსს, საუკეთესო დიზაინერებს შორის, სახელწოდებით „დიზაინ დებიუტი“. 2007 წელს, ნომინაციაში „დიზაინ ობიექტი“ პირველი ადგილის მფლობელი ხათუნა ფირცხალავა გახდა. წარმატებებმა და მუშაობის პროცესში მიღებულმა შემოქმედებითმა სიამოვნებამ, პროფესიით ჟურნალისტს, საბოლოოდ გააკეთებინა არჩევანი არქიტექტურა-დიზაინის სასარგებლოდ. ამჟამად, დიზაინის სფეროში მოღვაწეობს. სულ რამდენიმე წელიწადია, იგი, საქართველოში ჩამოვიდა. პირველი ინტერიერი, რომელიც საქართველოში, თბილისში, ხათუნა ფირცხალავას პროექტით შეიქმნა - მისი საკუთარი საცხოვრებელი ბინაა. იგი ქართული ინტერიერული რეალობისთვის საკმაოდ არაორდინალურია.

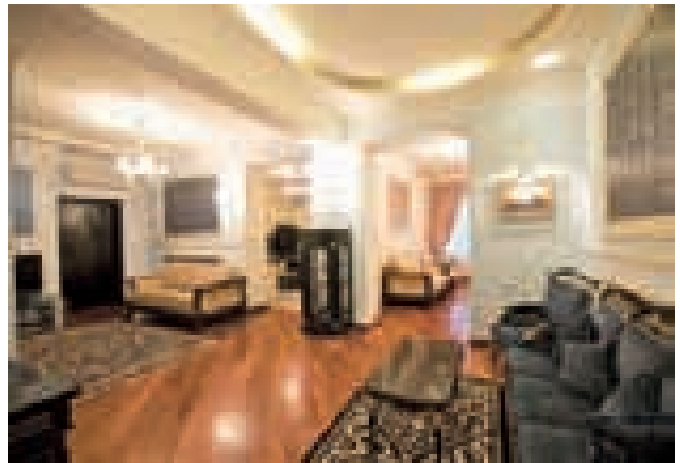
დიზაინერი, როგორც ახლადდაარსებული არქიტექტურული სტუდიის - VIP DESIGN AND BUILDING COMPANY-ს ფუძემდებელი კვლავ საინტერესოდ განაგრძობს თავის შემოქმედებას.

„სამყარო იმდენად მდიდარია ფერთა გამით, რომ უაზრობა იქნება, რომელიმე ფერი ან ბრენდი მქონდეს ამოჩემებული. მთავარია, სტილი სწორად იყოს განსაზღვრული და დამკვეთისთვის საუკეთესოდ მიწოდებული, მაშინ შედეგიც საუკეთესო იქნება“

Designer Khatuna Pirtskhalava spent twenty years studying and working in Moscow. She has two professions: journalist and designer (Khatuna graduated from Moscow International Design School). In addition to the knowledge acquired in the Design School, Khatuna Pirtskhalava used every opportunity to enrich her experience by attending master classes with the leading designer of the world (such as Karim Rashid, Alexander Vasiliev, Beno Simas, Luca Molinari) and implementing interesting projects in Moscow-based design studio "Mashtab". Every year Moscow International Design School organizes competition titled "Design Debut". In 2007 Khatuna Pirtskhalava became winner of this competition in the nomination "Design Object". Stable success and the degree of creative freedom urged Khatuna realize that in spite of journalism being her primary profession she would be better off in architecture and design. Khatuna Pirtskhalava returned to Georgia several years ago. The first interior designed by Khatuna Pirtskhalava in Tbilisi (standing out with a considerable degree of originality against the common background of Georgian interiors) was her own apartment.

At the time being, Khatuna Pirtskhalava continues her creative activities in our country as founder of architectural studio VIP Design and Building Company.

"The world is so diverse and colorful, that it would be total nonsense to focus on one particular color or, say, brand. The main goal is to identify the style correctly and adapt it to the client's taste - then the result cannot be anything but perfect."

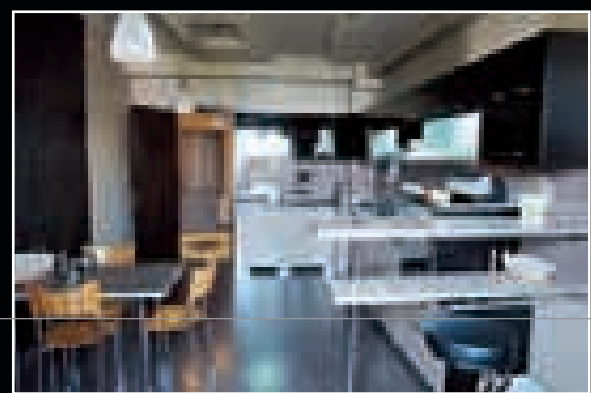
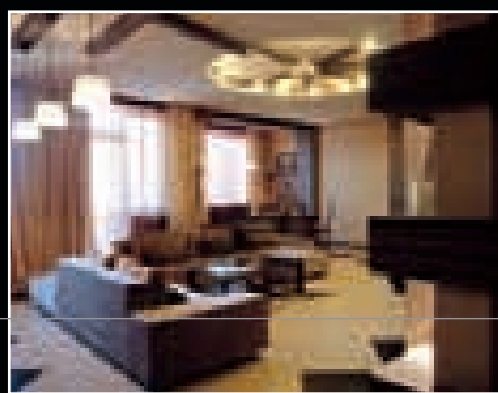

დიზაინერის საცხოვრებელი სახლი
Designer's house

საცხოვრებელი ინტერიერი
Residential interior

ლალიკო შაშიაშვილი Laliko Shashiashvili

1992 წელს დაამთავრა თბილისის სამხატვრო აკადემიის ინტერიერის ფაკულტეტი.
1994 წლიდან მუშაობდა “ქალაქპროექტში” არქიტექტორად.
1999 წლიდან შპს “კულტპროექტში” არქიტექტორად.
2008 წლიდან დღემდე შპს “ხურო XI”-ში არქიტექტორად.

პროექტები:

2009 წელი – საცხოვრებელი სახლის ინტერიერი კრწანისის ქუჩაზე;
2009 წელი – დუპლექსის ინტერიერი;
2009 წელი – საცხოვრებელი სახლის ინტერიერი;
2009 წელი – საცხოვრებელი სახლის პროექტი თუმანიანის ქუჩაზე;
2009 წელი – სასტუმრო კომპლექსი ევროპის მოედანთან (თანაავტორი);
2009 წელი – ძველი კალა უბნის შენობების რეაბილიტაციის პროექტი (თანაავტორი);
2008 წელი – თელავის რაიონის სოფ. ვარდისუბანთან მაღალი კლასის რესტორანი და სასტუმრო კომპლექსი (თანაავტორი);
2008 წელი – საცხოვრებელი სახლის ინტერიერი;
2007 წელი – ქალაქ სიღნაღში სასტუმრო “სოლომონი” (თანაავტორი);
2007 წელი – ქალაქ სიღნაღში მაღალი კლასის სასტუმრო კომპლექსი (თანაავტორი);
2006 წელი – მრავალ სართულიანი საცხოვრებელი სახლის პროექტი (თანაავტორი);
2005 წელი – საცხოვრებელი კოტეჯი სოფ. საგურამოში;
2003 წელი – საცხოვრებელი სახლის ინტერიერი.

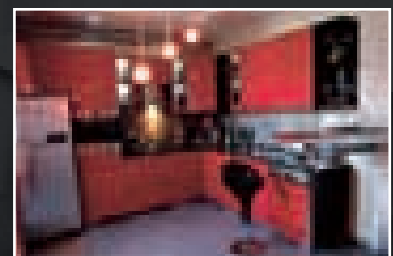
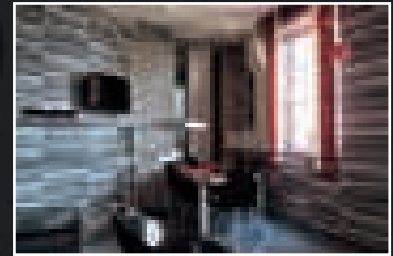
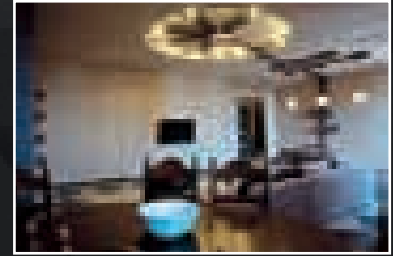
1982 - Graduated from Tbilisi State Academy of Art (faculty of applied arts, interior design department);

Professional experience:

1994 - Tbilisi Project Design Institute, Architect
1999 - KULTPROJECT Ltd , Architect;
2008 - KHURO XI Ltd, Architect.

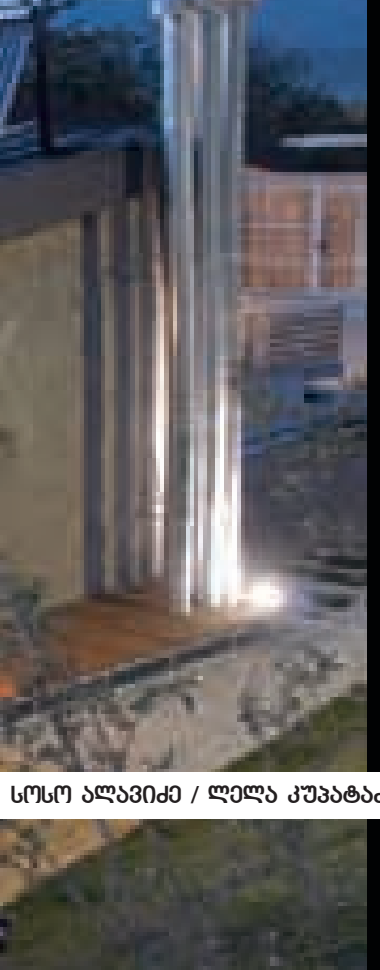
Works performed:

2009 - Residential interior In Krtsanisi str, Tbilisi;
2009 - Residential interior - Duplex, Tbilisi; 2009 - residential space, Tbilisi;
2009 - Single family house in Tumaniani str, Tbilisi. Project;
2009 - Hotel-complex near Europe square (co-author);
2009 - Buildings rehabilitation project. Kala, Old Part of Tbilisi (co-author);
2008 - VIP Restaurant and Hotel -complex near Vardisubani Village (co-author);
2008 - Residential interior, Tbilisi; 2007 - SOLOMONI Hotel in Signaghi (co-author);
2007 - VIP Hotel-complex in Signaghi (co-author);
2006 - Residential complex, Project. Tbilisi (co-author);
2005 - Residential cottage in Saguramo;
2003 - Residential interior in Tbilisi.

SOSO ALAVIDZE / LELA KUPATADZE / IRAKLI SANAIA

სოსო ალავიძე / ლელა კუხაბიძე / ირაკლი სანიანი

სახლი საგურამოში

StudiA

სტუდია ა

www.studia.ge

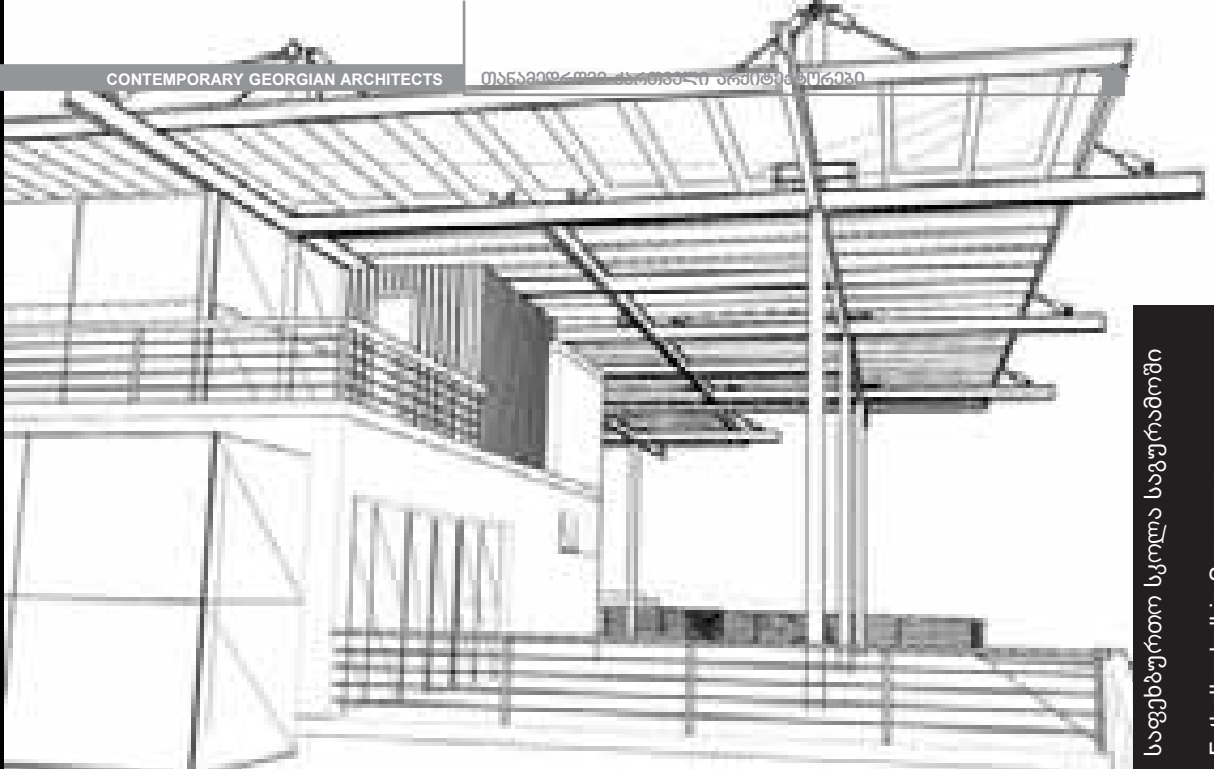
HOUSE IN SAGURAMO

ბაკურ სულაკაურის
გამომცემლობა / თბილისი
Bakur Sulakauri Publishing
Tbilisi

კაფე პირსზე / ბათუმი
Cafe on the pierse / Batumi

საფეხბურთო სკოლა საგურამოში
Football school in Saguramo

www.studia.ge

სასტუმრო / გერგეტი
ი. ვაჩეიშვილთან ერთად
Hotel / Gergeti
With I. Vacheishvili

სტუდია 2 Studia 2

გივი მეტრეველი

საქართველოს დამსახურებული არქიტექტორი.

1966 წელს დაამთავრა საქართველოს პოლიტექნიკური ინსტიტუტი.

მუშაობდა სახელმწიფო საპროექტო ინსტიტუტებში -

„თბილქალაქპროექტსა“ და საქალაქპროექტში“. 2000 წელს დააარსა არქიტექტურული სახელოსნო „სტუდია - 2“. ეწევა პედაგოგიურ საქმიანობას. ამჟამად მუშაობს ქ. თბილისში თანამედროვე სახვითი ხელოვნების მუზეუმის პროექტზე. მინიჭებული აქვს საბჭოთა კავშირის და საქართველოს მინისტრთა საბჭოს სახელობის სახელმწიფო პრემიები.

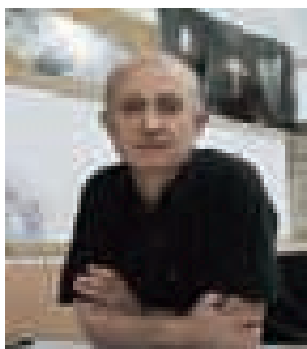
Givi Metreveli

Honored Architect of Georgia
Graduated from Georgian Polytechnic Institute in 1966. Worked in state design institutes – Tbilisi Project Design Institute and Georgia Urban Project Design Institute. Founded architectural studio “Studia 2” in 2000. Engages in teaching activities. Currently works on development of Tbilisi Modern Art Museum design. Has been awarded USSR and GSSR Council of Minister prizes.

არქიტექტორების გივი მეტრეველის და გიორგი მარსაგიშვილის შემოქმედებითი ურთიერთობა დაიწყო 1977 წლიდან თბილისის დინამოს ფეხბურთელთა გუნდის ბაზის პროექტირებით. 2005 წელს ერთად დააფუძნეს სტუდია „G-2“, სადაც დღემდე აგრძელებენ თანამშრომლობას.

Architects Givi Metreveli and Giorgi Marsagishvili started their cooperation in 1977 by designing Dinamo Football Club facilities. In 2005 they jointly founded architectural studio “G-2”, where they continue working today.

გიორგი მარსაგიშვილი

1976 წელს დაამთავრა საქართველოს პოლიტექნიკური ინსტიტუტი. 1975-2005 წლებში მუშაობდა სახელმწიფო საპროექტო ინსტიტუტში - „საქალაქპროექტში“. ეწევა პედაგოგიურ საქმიანობას.

Giorgi Marsagishvili

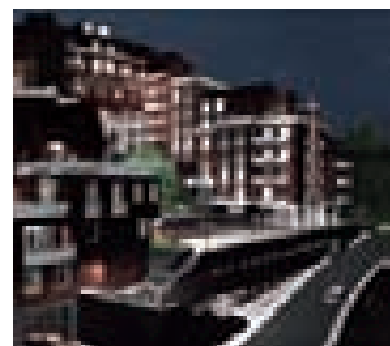
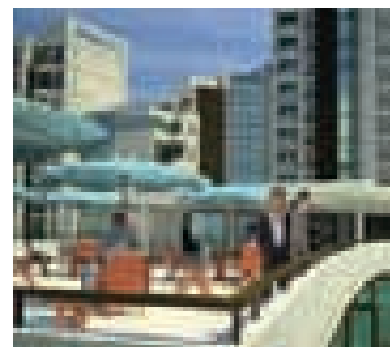
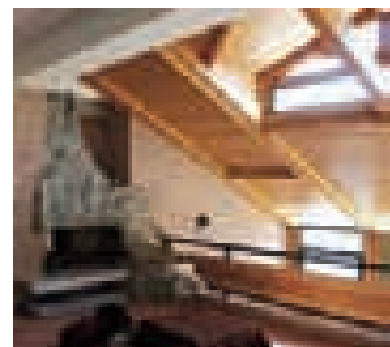
Graduated from Georgian Polytechnic Institute in 1976. Worked in Georgia Urban Project Design Institute in 1975-2005. Engages in teaching activities.

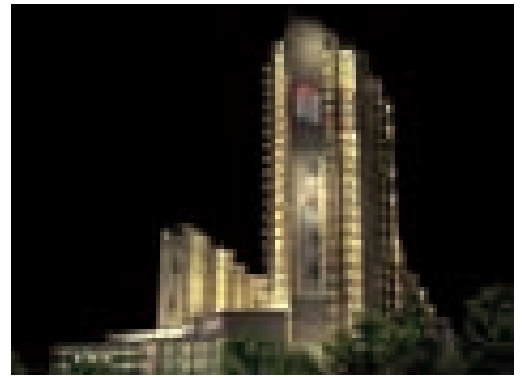
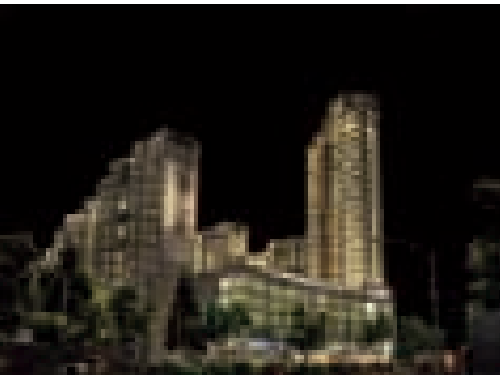
„არქიტექტურა ის ფენომენია, რომელიც ადამიანის მოღვაწეობის ყველა სფეროს მოიცავს, ხელოვნების სხვა დარგების ჩათვლით, იქნება ეს კულტურა (რელიგია, მეცნიერება, ხელოვნება), პოლიტიკა (კანონმდებლობა), თუ ეკონომიკა (სამეურნეო ურთიერთობები).

პროექტირების დროს, დამკვეთთან თანამშრომლობისა და კანონთან მიმართებაში, როდესაც მუშავდება და განისაზღვრება სივრცის ორგანიზაცია, მასშტაბი, სტრუქტურა, ეკონომიური მხარე (ჩვენს სინამდვილეში ხშირია კანონდარღვევით ჩარევა არქიტექტორის საქმიანობაში), შესაძლებლობა უნდა დაგუტოვოთ არქიტექტორს წმინდა შემოქმედებითობის - საკუთარი ინდივიდუალობის რეალიზაციისათვის, რამეთუ - არქიტექტურა შინაგანის გარეფორმირება - სულის ნებელობაა - სივრცეში, მასალაში, დროში.“ - **გ. მარსაგიშვილი.**

“Architecture is the phenomenon covering all the spheres of human activity, be it culture (religion, science, art), politics (legislation) or economy.

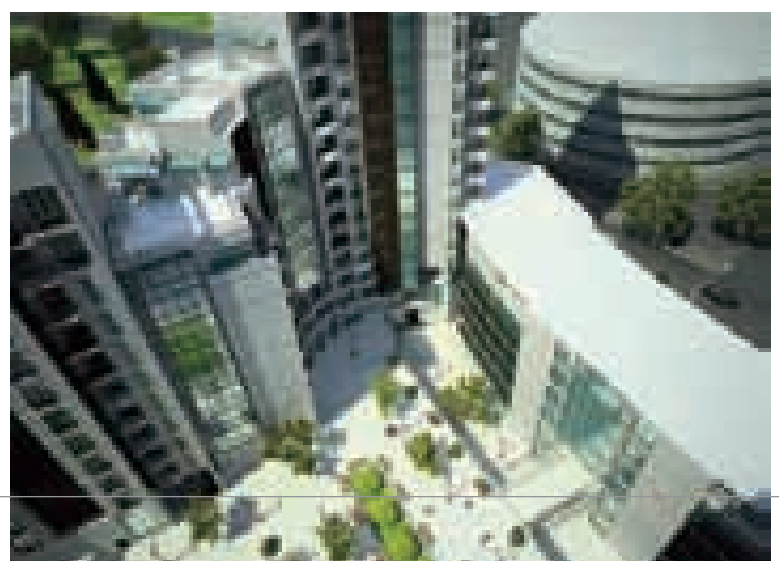
At the project design stage, when the architect, in cooperation with the client and in accordance with the legislation (in our reality illegal involvements into the architect’s activities are frequent), defines structural, functional, technological and economic aspects of the space, he should be provided the former with the purely creative opportunity to realize his personality through architecture - leave a material imprint of his inner self in space, material, time.” - **G. Marsagishvili.**

მრავალფუნქციური კომპლექსი ორთაჭალაში.
თბილისი. 2008-2009 წწ.

Multifunctional complex
in Ortachala District;
Tbilisi; 2008-2009

ზედა ვაკე, თბილისი. საცხოვრებელი კომპლექსი „ფიჭვები“. 2006-2007წწ.

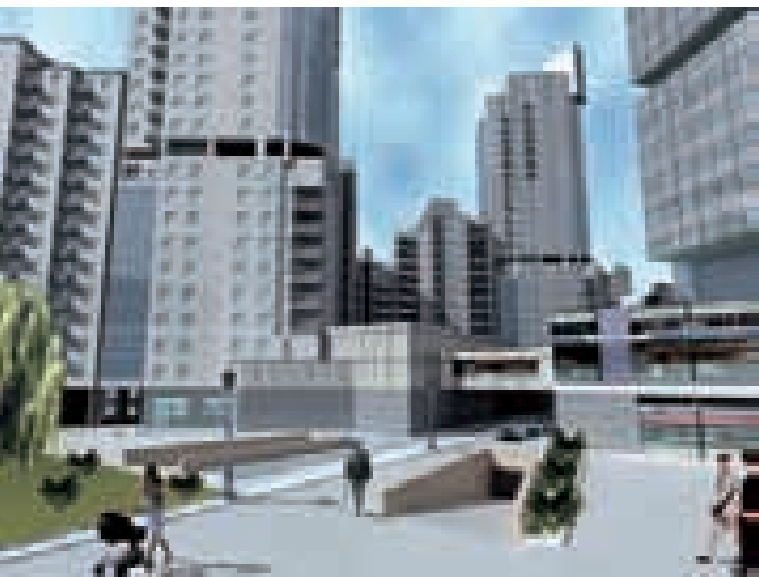
Upper Vake, Tbilisi; residential complex "Pichvebi" (Pines); 2006-2007

მრავალფუნქციური საცხოვრებელი კომპლექსი დიდუბეში. თბილისი. 2006-2007.

Multifunctional residential complex in Didube District, Tbilisi; 2006-2007

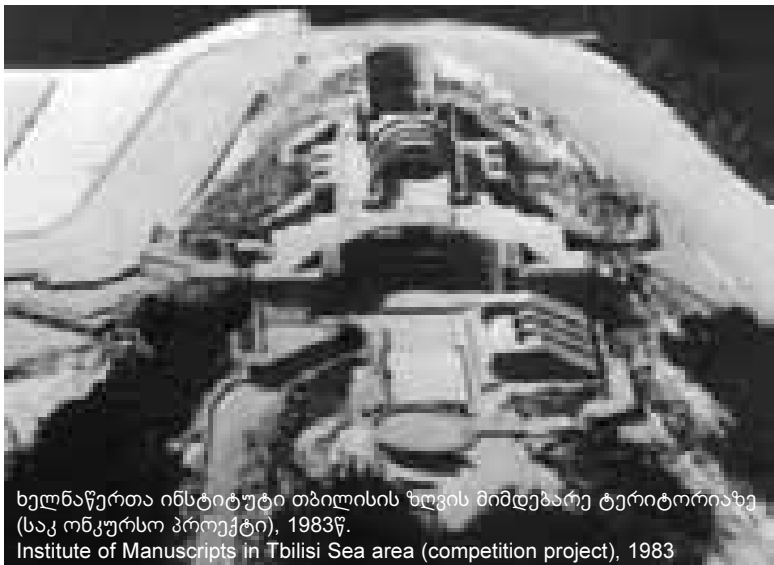

დასვენების ბაზა ჭუმლის ციხეში (დაბა გუდაურთან). 1983 წ. Recreational facility in Kumlistsikhe, 1983

საცხოვრებელი კომპლექსი სააკაძის მოედანზე, თბილისი. 2004 წ.
Residential complex in Saakadze Square, Tbilisi; 1994

ხელნაწერთა ინსტიტუტი თბილისის ზღვის მიმდებარე ტერიტორიაზე
(საკონკურსო პროექტი), 1983წ.
Institute of Manuscripts in Tbilisi Sea area (competition project), 1983

თბილისის დინამოს საწვრთნელი ბაზა დიდიმში,
თბილისი. 1977-78 წწ.
ი. ავდალოვთან და გ. ჭორიძესთან ერთად

"Dinamo" F.C. training facility; Tbilisi; 1977-1978
in cooperation with I. Avdalov and G. Koridze

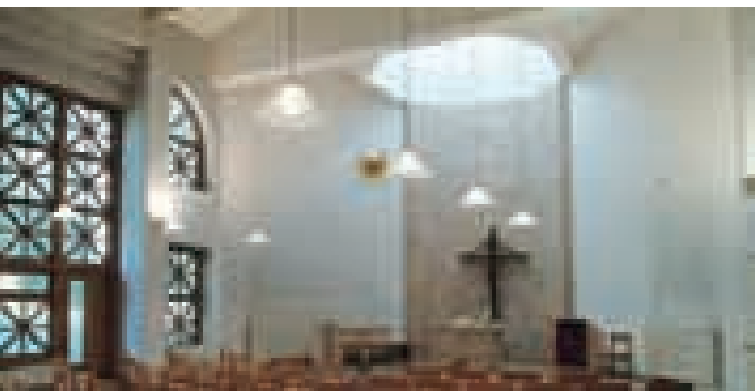
საცხოვრებელი კომპლექსი „ზედა ვაკე“, თბილისი. 1982-1984.
Residential Complex "Upper Vake"; Tbilisi; 1982-1984

გივი მეტრეველი
GIVI METREVELI

ევანგელურ-ლუთერული ეკლესია და გერმანული სათემო სახლი, თბილისი. 1996წ.
Evangelist-Lutheran church and German community house; Tbilisi; 1996.

მესტია - ცენტრის განაშენიანება და სვანეთის ისტორიულ-ეთნოგრაფიული მუზეუმი. 1973-76 წწ. რ. კიკნაძესთან ერთად
Mestia downtown development; Svaneti Historical-Ethnographic Museum; 1973-1976. with R. Kiknadze

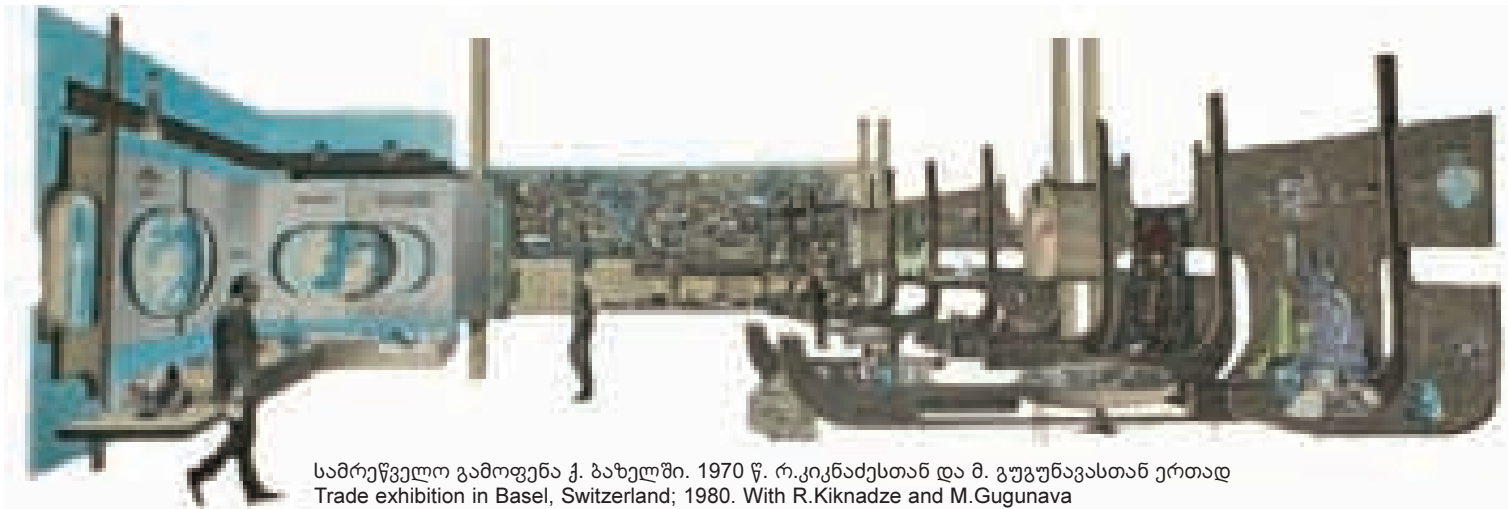

ჭუთაისი - ცენტრის განაშენიანება. 1974 წ. რ.კიკნაძესთან და მ. გაგნიძესთან ერთად
Kutaisi downtown development; 1974
With R.Kiknadze and M.Gagnidze

რუსთავი - ცენტრის განაშენიანება. 1980წ. მ.გაგნიძე და ფ.ზაქარაიასთან ერთად
Rustavi downtown development; 1980
With M.Gagnidze and P.Zakaraia

სამრეწველო გამოფენა ქ. ბაზელში. 1970 წ. რ.კიკნაძესთან და მ. გუგუნავასთან ერთად
Trade exhibition in Basel, Switzerland; 1980. With R.Kiknadze and M.Gugunava

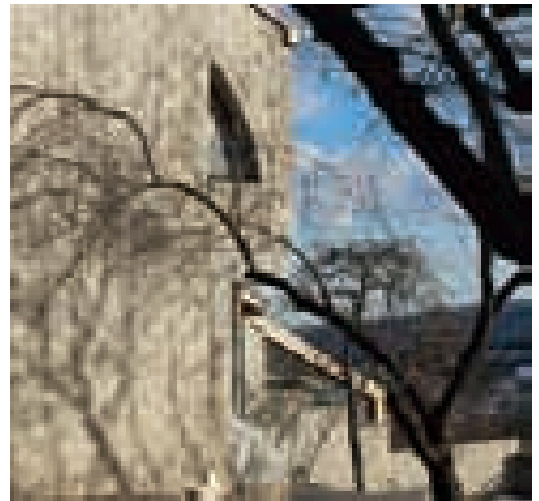

სახლი თბილისის გარეუბანში. 2008 წ.
House in Tbilisi suburb; 2008

გივი მეტრეველი
GIVI METREVELI

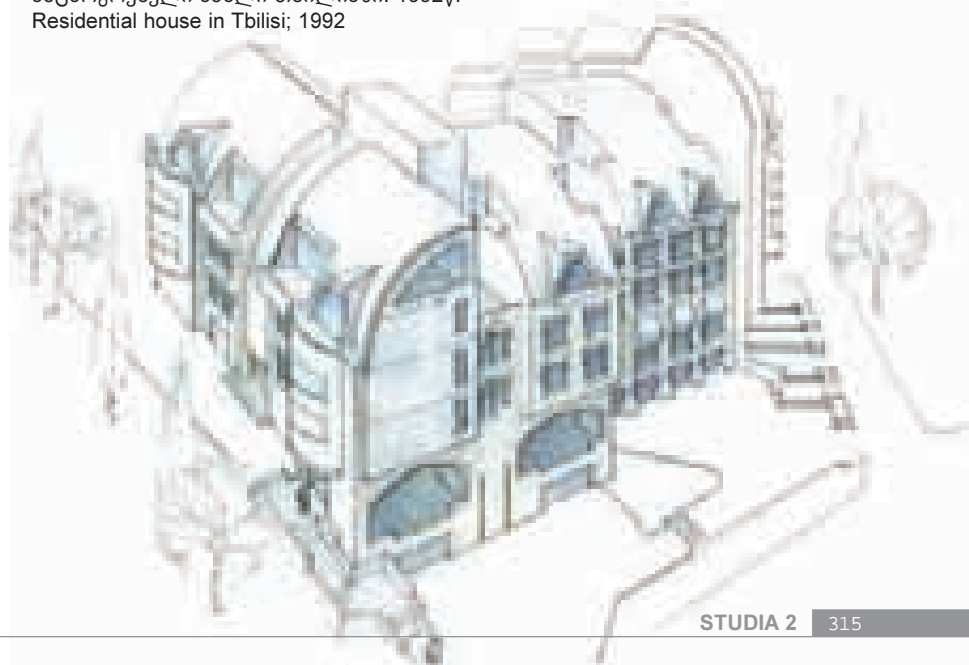
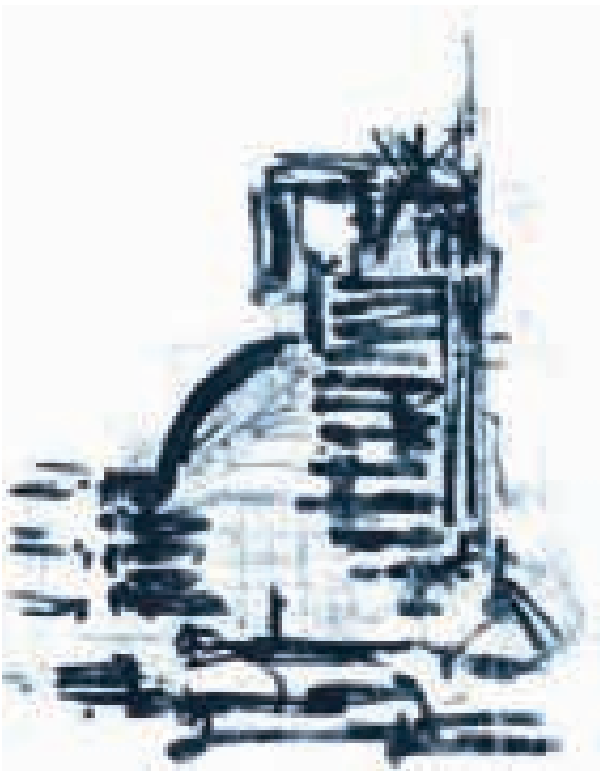

სპორტული კომპლექსი
ქ. გაგრის მახლობლად. 1976 წ.
მ.გაგნიძესთან და ი.ავდალოვთან ერთად
Sports Complex near Gagra; 1976.
with M.Gagnidze and I.Avdalov

საცხოვრებელი სახლი თბილისში. 1992წ.
Residential house in Tbilisi; 1992

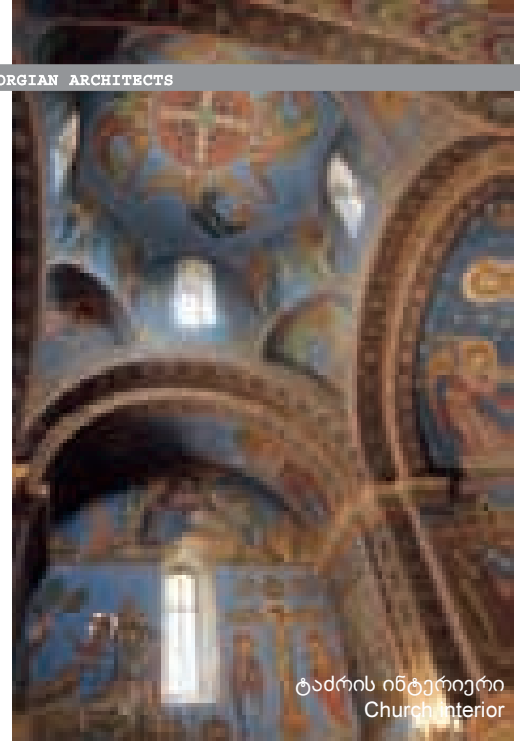

გიორგი მარსაგიშვილი
GEORGE MARSAGISHVILI

სოფ. კარკუჩა.
წმ. ნიკოლოზის სახ. ეკლესია, 2007
St. Nicholas Church; Karkucha Village

სამრეკლო სანათლაგით
Belfry with baptistery

ტაძრის ინტერიერი
Church interior

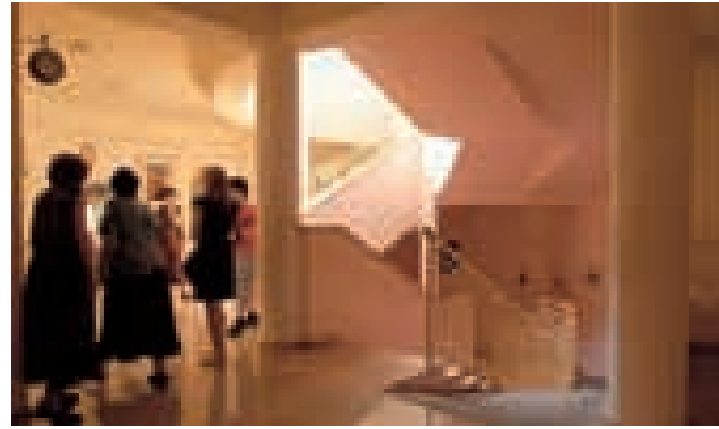
დავით აღმაშენებლის სახ. ტაძარი „თსუ“-ს I კორპუსის ეზოში. თბილისი
ტაძარი- 1994-95წწ; სამრეკლო-სანათლაგი 2000 წ.

David Agmashenebeli Temple in the courtyard of Tbilisi State University; Tbilisi
(church building – 1994-1995; belfry / baptistery – 2000).

სამეზის ტაძრის კონკურსი რიუეზე - თბილისში. 1991 წ. ავტორთა ჯგუფი - „შვიდნი“ : მ. გაგნიძე,
ვ. ვატათიანი, გ. მარსაგიშვილი, გ. ჯვანია, ვ. ჭორიძე, ო. ჭვრივიშვილი, ვ. ხვითია.

Sameba Cathedral project design competition; Tbilisi; 1991.
“Shvidni” (The Seven): M. Gagnidze, V. Kvatatiani, G. Marsagishvili,
G. Zhvania, V. Koridze, O. Kvrivishvili, V. Khvitia

მთავარსნგელოზ მიქაელის სახელობის შეფერხებულ ბავშვთა სკოლა-ბაღი. ბორჯომის ქ. № 10. თბილისი. 2003 წ.
თ. გოგოლაძესთან ერთად

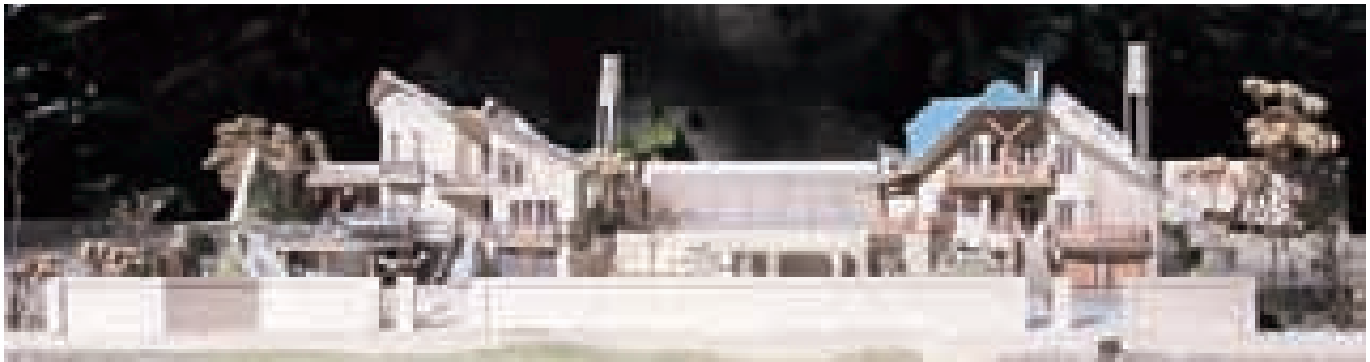

Archangel Michael Kindergarten-School for Disabled Children; 10 Borjomi Street, Tbilisi; 2003 in cooperation with T. Gogoladze

სოციალურად უმწეოთა თერაპიის კავშირის საცხოვრებელი სახლი სიღნაღში. 2002 წ.
თ. გოგოლაძესთან ერთად

Residential house belonging to the Union for Therapy of Socially Vulnerable Persons in cooperation with T. Gogoladze

ორი საცხოვრებელი სახლი წავკისში.
2004 წ. თ. გოგოლაძესთან და
მ. ხაბეიშვილთან ერთად
Two residential houses in Tsavkisi; 2004
in cooperation with T. Gogoladze
and M. Khabeishvili

გიორგი მარსაგიშვილი
GEORGE MARSAGISHVILI

საცხოვრებელი სახლი აბაშელის
ქუჩაზე, თბილისი. 2008-2009წწ.
თ. გოგოლაძესთან ერთად

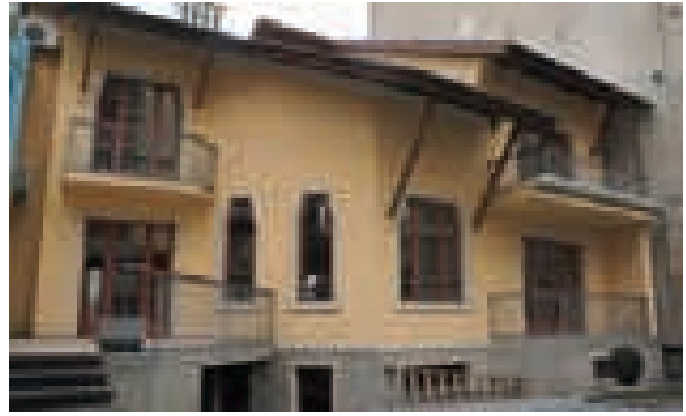

A house in Abashidze Street; 2008-2009
in cooperation with T. Gogoladze

თავისუფალი ვალდორფის სკოლა თოფურის ქუჩაზე,
თბილისი. 1993-94 წწ.
Waldorf School in Topuria Street;
Tbilisi, 1993-1994.

საცხოვრებელი სახლი ი. ჭავჭავაძის ჩიხში, თბილისი. 1995-96წწ.
Residential house in I. Chavchavadze Lane, Tbilisi; 1995-1996.

საცხოვრებელი სახლი-ოფისი მირზაშაფის ქუჩაზე, თბილისი /პროექტი/. 1998-2000 წწ.
Residential house-office in Mirzashapi Street, Tbilisi (project); 1998-2000.

საცხოვრებელი სახლი კოჯორის ქუჩაზე, თბილისი /პროექტი/. 2000 წ.

Residential house in Kojori Street, Tbilisi (project); 2000.

სტუდია გილსი
studio Gils

GILS

გელა იორდანიშვილი

1993 წელს დაამთავრა (1985-1993 წწ.), თბილისის სახელმწიფო სამხატვრო აკადემიის, არქიტექტურის და ქალაქგეგმარების ფაკულტეტი.

სხვადასხვა წლებში საკმიანობდა: 1992-1993 წწ. - შემოქმედებითი სახელსწრე შპს „გრაფიტი“; 1997-2002 წწ. - არქიტექტურული სტუდია ის „გელა იორდანიშვილი“; 2003-2006 წწ. - არქიტექტურული სტუდია ის „დავით ლოსაბერიძე“ 2006 წ. - არქიტექტურული სტუდია შპს „არქიბურო“; 2006 წელს გელა იორდანიშვილმა და ლევან სალუქვაძემ დააფუძნეს - არქიტექტურულ-დიზაინერული სტუდია შპს „კაბადოკია“; 2006 წლიდან დღემდე, ლევან სალუქვაძესთან ერთად მოღვაწეობს - არქიტექტურულ-დიზაინერულ სტუდიაში „გილს“.

ლევან სალუქვაძე

1985 წელს დაამთავრა (1992-1985 წწ.) თბილისის სახელმწიფო სამხატვრო აკადემიის ქანდაკების ფაკულტეტი. სადიპლომო ნამუშევარი შეასრულა პროფესორ მერაბ ბერძენიშვილის ხელმძღვანელობით. 1994-1992 წწ. - პროფესორ მერაბ ბერძენიშვილის ასისტენტ-სტაჟიორი; 1994-1996 წწ. ეწევა პედაგოგიურ მოღვაწეობას თბილისის სახელმწიფო სამხატვრო აკადემიის ქანდაკების ფაკულტეტზე. მონაწილეობა აქვს მიღებული სხვადასხვა გამოფენებში და აქციებში: 1997-2003 წწ. - შექმნა გამოჩენილ ქართველ მეცნიერთა - გრ. ნერეთლის და ფ. გოგიჩაიშვილის სკულპტურული პორტრეტები თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტისათვის. 2006 წელს ლევან სალუქვაძემ და გელა იორდანიშვილმა დააფუძნეს - არქიტექტურულ-დიზაინერული სტუდია შპს „კაბადოკია“; 2006 წლიდან დღემდე, გელა იორდანიშვილთან ერთად მოღვაწეობს - არქიტექტურულ-დიზაინერულ სტუდიაში „გილს“.

განხორციელებული და მიმდინარე პროექტები: 1998-1999წწ. - კულტურის ცენტრი კუს ტბის ასასვლელთან. თბილისი. არქიტექტორი გ. იორდანიშვილი (ის „გელა იორდანიშვილი“); 2000-2001 წწ. - საცხოვრებელი კომპლექსი მთაწმინდაზე. თბილისი. არქიტექტორი გ. იორდანიშვილი (ის „გელა იორდანიშვილი“); 2006 წ. - რესტორანი „ჩერნომორსკაია რივიერა“. მოსკოვი. ავტორები: გ. იორდანიშვილი, ლ. სალუქვაძე (არქიტექტურულ-დიზაინერული სტუდია „კაბადოკია“) 2007 წ. - რესტორანი „მარჯანოვ-ექსპრესი“ კ. მარჯანიშვილის სახელობის აკადემიური თეატრის შენობაში - არქიტექტურა, დიზაინი. თბილისი. ავტორები: გ. იორდანიშვილი, ლ. სალუქვაძე (არქიტექტურულ-დიზაინერული სტუდია „გილს“) 2007 წ. - სასტუმრო დ. ბაკურიანში. ავტორები: გ. იორდანიშვილი, ლ. სალუქვაძე (არქიტექტურულ-დიზაინერული სტუდია „გილს“). 2007 წ. - საცხოვრებელი სახლები ქ. ბათუმში ბაკურიანში. ავტორები: გ. იორდანიშვილი, ლ. სალუქვაძე (არქიტექტურულ-დიზაინერული სტუდია „გილს“). 2008 წ. - საცხოვრებელი სახლი ელიას მთაზე, ავლაბარი, თბილისი. ავტორები: გ. იორდანიშვილი, ლ. სალუქვაძე (არქიტექტურულ-დიზაინერული სტუდია „გილს“).

GELA IORDANISHVILI

Graduated from Architecture and Urban Planning Faculty of Tbilisi State Academy of Arts in 1993

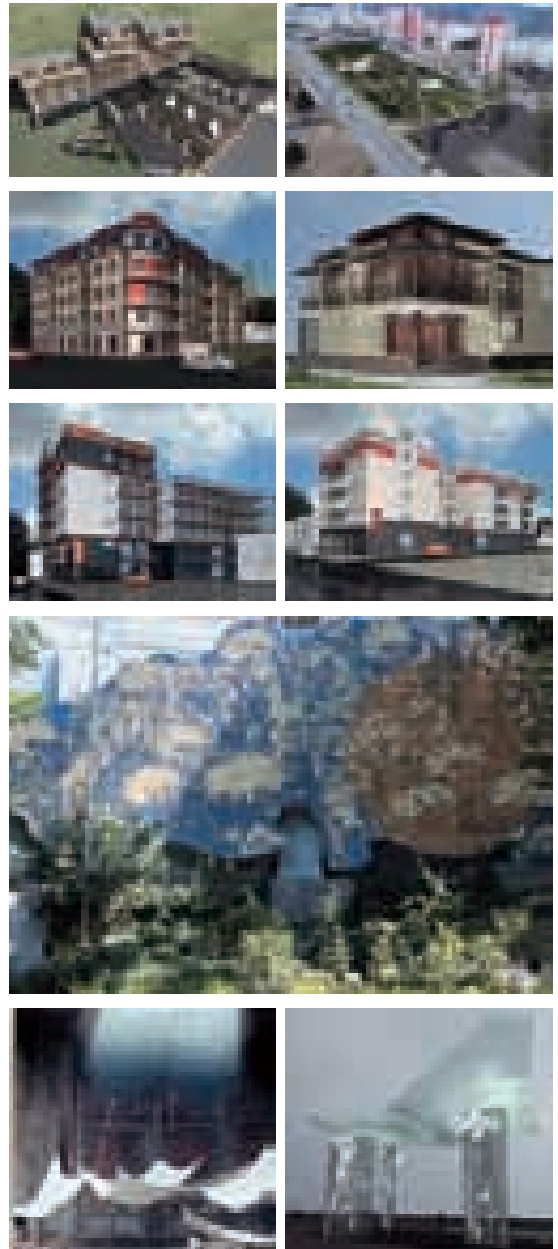
Gela Iordanishvili's work experience is as follows: 1992-1993 – Creative studio “Graphite Ltd.” 1997-2002 – Architectural studio “Gela Iordanishvili Ltd.” 2003-2006 – Architectural studio “David Losaberidze Ltd.” 2006 – Architectural studio “Archburo Ltd.” 2006 – Gela Iordanishvili and Levan Salukvadze founded architectural design studio “Cappadocia Ltd.” 2006-till present – Architectural studio “Gils” (together with Levan Salukvadze)

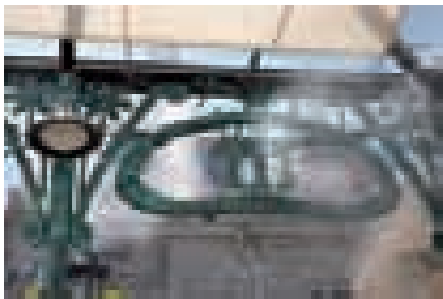
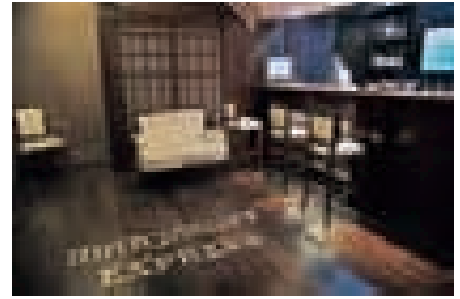
LEVAN SALUKVADZE

Graduated from the Sculpture Faculty of Tbilisi State Academy of Art in 1992 (studied in 1985-1992); performed his graduation work under supervision of Professor Merab Berdenishvili. 1992-1994 – Intern, assistant to Professor Merab Berdenishvili. 1994-1996 – Teaching position at the Sculpture Faculty of Tbilisi State Academy of Art. 1997-2003 – Created sculptural portraits of distinguished Georgian scientists G. Tsereteli and F. Gogichaishvili for Tbilisi State University. 2006 – Levan Salukvadze and Gela Iordanishvili founded architectural design studio “Cappadocia Ltd.” 2006-till present – Architectural studio “Gils” (together with Gela Iordanishvili).

Realized projects, projects being developed:

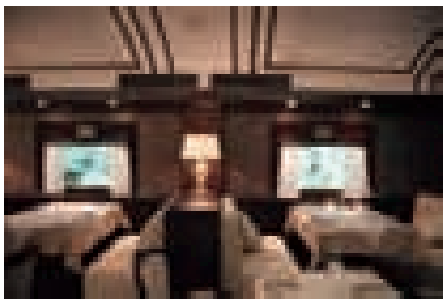
1998-1999 – Cultural Center at the Turtle Lake Road, Tbilisi; architect G. Iordanishvili (“Gela Iordanishvili Ltd.”); 2000-2001 – Residential complex in Mtatsminda District, Tbilisi; architect G. Iordanishvili (“Gela Iordanishvili Ltd.”); 2006 – Restaurant “Black Sea Coast Riviera”, Moscow; authors: G. Iordanishvili and L. Salukvadze (architectural design studio “Cappadocia”); 2007 – Restaurant “Marjanov Express” in Kote Marjanishvili Academic Theater, Tbilisi; authors: G. Iordanishvili, L. Salukvadze (architectural design studio “Gils”); 2007 – Hotel in Bakuriani; authors: G. Iordanishvili, L. Salukvadze (architectural design studio “Gils”); 2007 – Residential houses in Batumi and Bakuriani; authors: G. Iordanishvili, L. Salukvadze (architectural design studio “Gils”); 2008 – Residential house in Elia Hill, Avlabar District, Tbilisi; authors: G. Iordanishvili, L. Salukvadze (architectural design studio “Gils”)

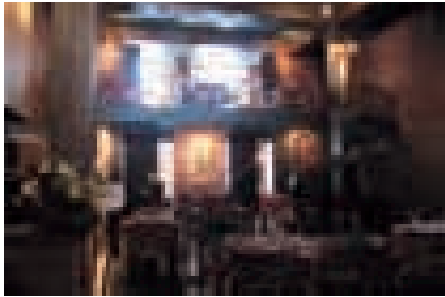
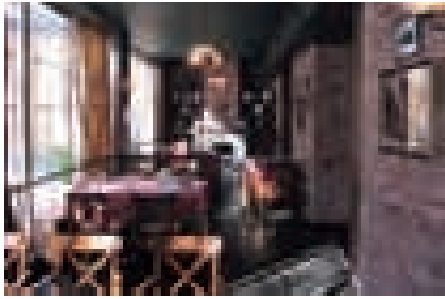

რესტორანი "მარჯანოვ ექსპრესი", თბილისი
Restaurant "Marjanoff Express", Tbilisi

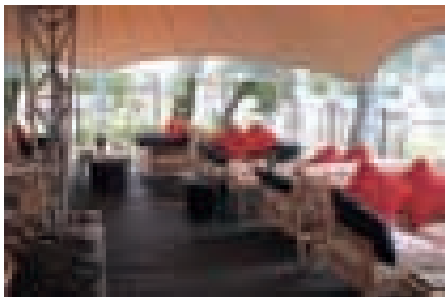
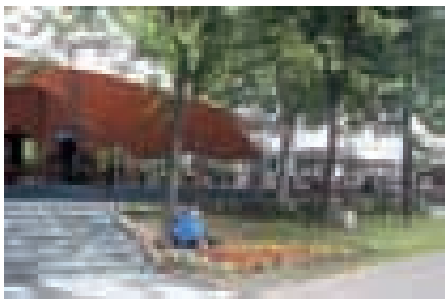
MARJANOFF EXPRESS

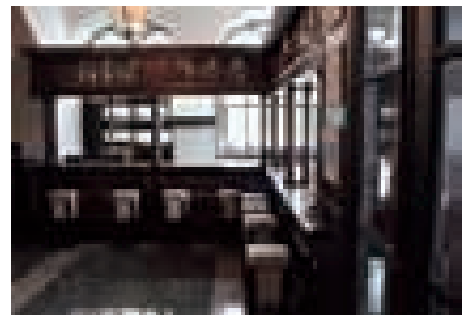
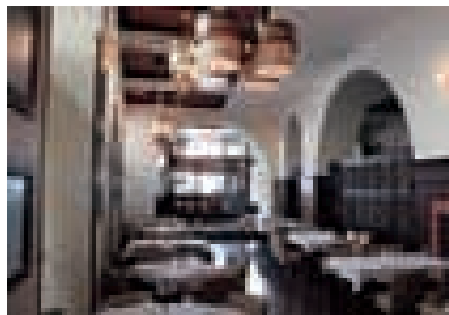
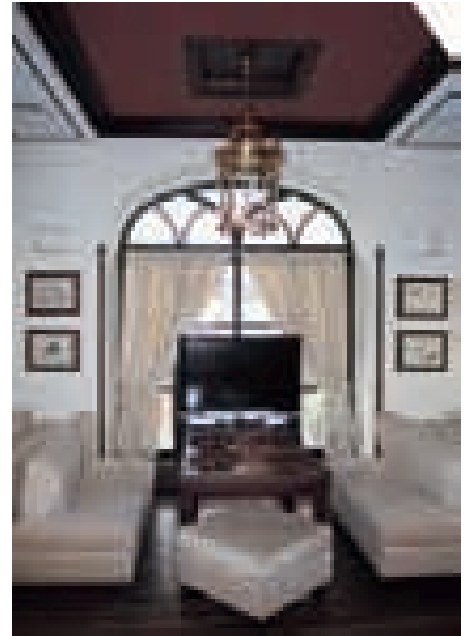

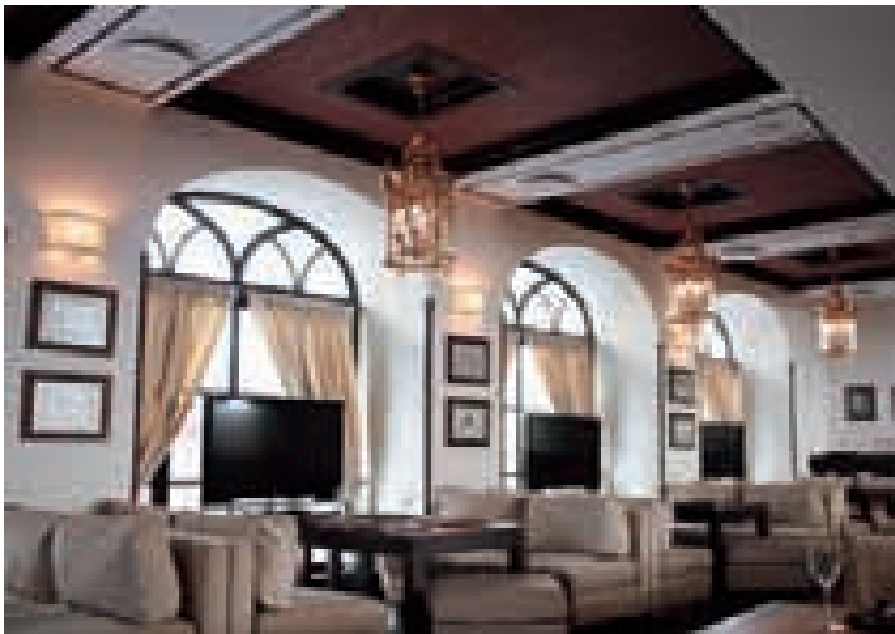
Архитектура
Chernomorskaia Riviera

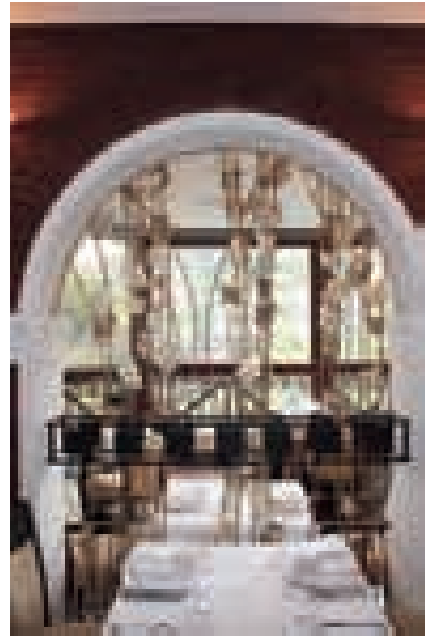
რესტორანი
"ჩერნომორსკაია რივიერა", მოსკოვი
Restaurant
"Chernomorskaia Riviera",
Moscow

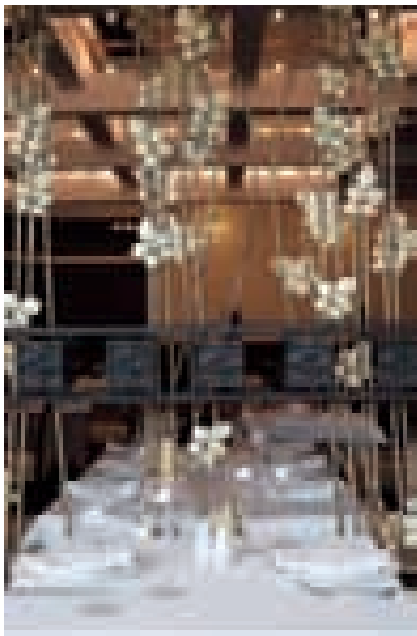
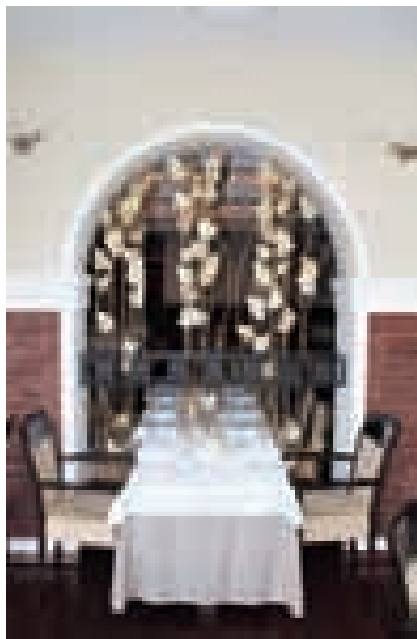

რესტორანი "ოვალი", თბილისი
Restaurant "Oval", Tbilisi

რესტორანი "ძველი მეტეხი", თბილისი
Restaurant "Old Metekhi", Tbilisi

საცხოვრებელი სახლი დავითაშვილის 25, ქ. თბილისი
Living House on 25, Davitashvili Str., Tbilisi

სასტუმრო მტკვრის სანაპიროზე, მშრალ ხიდთან, თბილისი
Hotel on the River Side, near Mshrali Khidi, Tbilisi

"ბავშვთა საოცრებათა პარკი" (მოსკოვის დისნეი ლენდი), მოსკოვი, რუსეთი
"Child's Park of Wonder" (Moscow Disney Land), Moscow, Russia

ზურაბ წერეთლის ვილა პერედელკინოში, მოსკოვთან
Zurab Tsereteli Villa in Peredelkino, Moscow suburbs

ესკიზი - საცხოვრებელი სახლი
შეგენკოს ქუჩაზე, თბილისი
Pre-design - Living House on
Shevchenko Str., Tbilisi

ირაკლი სვიმონიშვილი Irakli Svimonishvili

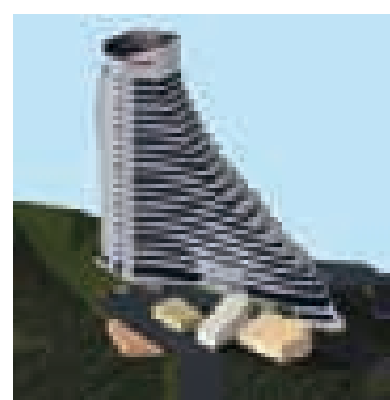
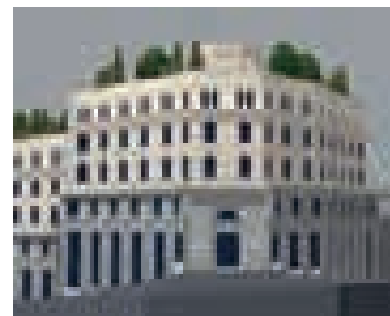
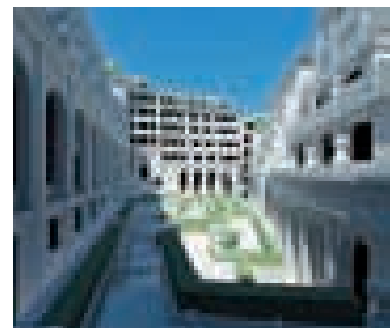
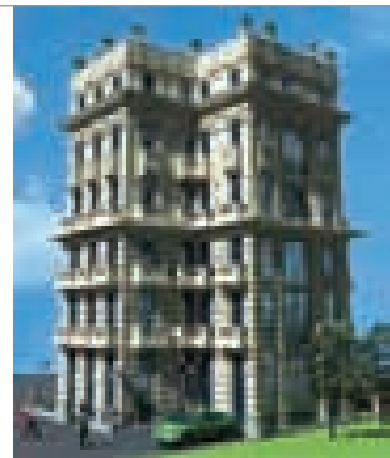

დაბადებული 1968 წ.
 განათლება: 1990 -1995 წ. - საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის არქიტექტურის ფაკულტეტი - არქიტექტურა, დიზაინი, პროფესორ დავითაიას კლასი.
 1995-2007 წწ. - დიზაინის საერთაშორისო ცენტრი, და პარალელურად 2001-2007 წწ. - თანამედროვე ხელოვნების მუზეუმი, მოსკოვი, რუსეთი - მონაწილეობდა პროექტებში:
 1995-1997 წწ - სავაჭრო რეკრეაციული ცენტრი "მანეჟის მოედანი", ქ. მოსკოვი, რუსეთი, საერთო ფართი 77000 კვ.მ.;
 1995-2007 წწ - "ბავშვთა საოცრებათა პარკი" (მოსკოვის "დისნეი ლენდი") ნიჟნიე მნენიკის რაიონი, მოსკოვი, რუსეთი – საერთო ფართი 320 ჰექტარი, მშენებლობა დაიწყო 2005 წ.;
 1995-2000 წწ - მაცხოვრის ტაძარი ვოლხონკაზე, მოსკოვი. ინტერიერის სამუშაოების ზედამხედველობა, დიზაინი და რესტავრაცია, საფეხმავლო ხიდის დიზაინი;
 2004-2007 წწ - ზურაბ წერეთელის ვილა პერედელკინოში, მოსკოვთან, და მრავალი სხვა.

2007 წ აპრილში დაბრუნდა საქართველოში. პროექტები:
 2007-2008 წწ - საცხოვრებელი სახლი შევჩენკოს ქუჩაზე, ფართი 21 800 კვ.მ., თბილისი;
 2007-2008 წწ - საცხოვრებელი სახლი დავითაშვილის №25, თბილისი, ფართი 19 500 კვ.მ.;
 2008-2009 წწ - ბიზნეს ცენტრი ჭანტურიას ქუჩაზე, თბილისი;
 2008-2009 წწ - ბიზნეს ცენტრი აღმაშენებლის პროსპექტზე, თბილისი;
 2008-2009 წწ – ესკიზური პროექტი - სასტუმრო და საოფისე ფართები მტკვრის სანაპიროზე, მშრალ ხიდთან, თბილისი;
 2008-2009 წწ - საცხოვრებელი სახლი ჭონქაძის ქუჩაზე, თბილისი;
 2008-2009 წწ - ოფისი სანაპიროზე, საბურთალოს ბაზრის მიმდებარე ტერიტორია, თბილისი.

Born - 1968
 Education: 1990 -1995 -Architecture Institute of Georgian Technical University, Tbilisi, Georgia, Architect, Design, Prof. Davitaya's Classes.
 From 1995-2007 in International Design Centre, Moscow, Russia, and from 2001-2007 in Museum of Modern Art, Moscow, Russia, be involved in the following projects :
 1995-1997 - Commercial-recreational Center on "Manezhnaya Square", Moscow, Russia. Total area 77000 sq.m.;
 1995-2007 - "Child's Park of Wonder" (Moscow Disney Land), Moscow, Russia. Site area - 320 hectare. Construction started on 2005.
 1995-2000 - Church of Christ the Savior on Volkhonka, Moscow, Russia. Design Project and surveillance on interior decoration of the temple, pedestrian bridge design;
 2004-2007 - Zurab Tsereteli Villa in Peredelkino, Moscow suburbs. And plenty of other projects.
 From April 2007 returned to Georgia and executed the following projects:
 2007-2008 - Living House in Tbilisi centre on Shevchenko Str.. Site area 21 800 sq. m. (Under construction);
 2007-2008 - Living House on 25, Davitashvili Str., Tbilisi. Site area 19 500 sq. m.;
 2008-2009 - Business Centre on Chanturia Str., Tbilisi;
 2008-2009 - Business Centre on Agmashenebeli Ave., Tbilisi;
 2008-2009 - Draft design of the Hotel and Office facilities on the River Side, near Mshrahi Khidi, Tbilisi;
 2008-2009 - Living House on Chonkadze Str., Tbilisi;
 2008-2009 - Office on the River Side, near Saburtalo Market, Tbilisi.

საცხოვრებელი სახლი
 შევჩენკოს ქუჩაზე, თბილისი
 Living House on Shevchenko Str., Tbilisi

დიმიტრი თოფურიძე Dimitri Topuridze

დაიბადა 1947 წელს თბილისში.
 1965 წლიდან დაიწყო სწავლა და შრომითი მოღვაწეობა საქართველოს პოლიტექნიკურ ინსტიტუტში არქიტექტურის კათედრაზე.
 1975 წელს დაამთავრა თბილისის სახელმწიფო აკადემია ინტერიერის პროექტირების სპეციალობით.
 არქიტექტორთა კავშირის წევრი 1983 წლიდან;
 დიზაინერთა კავშირის წევრი;
 მხატვართა კავშირის წევრი;
 მოთხილამურე არქიტექტორების საერთაშორისო კლუბის წევრი;
 საქართველოს სათხილამურო ასოციაციის პრეზიდენტი.

Born in Tbilisi in 1947
 Since 1965 studied and worked at the architectural faculty of the Georgian Polytechnic Institute;
 In 1975 graduated from Tbilisi State Academy of Art (specialization: interior design);
 Member of the Union of Architects of Georgia (since 1983);
 Member of the Union of Designers of Georgia;
 Member of the Union of Artists of Georgia;
 Member of the International Union of Skier Architects;
 President of Georgian Skiers' Association.

1970-83 წლებში, უფროსი მეცნიერი მუშაკის სტატუსით, მოღვაწეობს ზონალურ სა-მეცნიერო-კვლევით საპროექტო ინსტიტუტში ქალაქგეგმარების სახელსწიფო, სადაც ძირითადად მუშაობს რთული რელიეფის არქიტექტურული განაშენიანების პრობლემებზე მთიან რეგიონში. მონაწილეობს სავაჭრო და სხვა ქვეყნების ქალაქებისა და საცხოვრებელი კომპლექსების გენგეგმების პროექტირებაში.

1983-88 წლებში მუშაობს მოსკოვის სპეციალური საპროექტო-საკონსტრუქტორო ბიუროს, თბილისის განყოფილების, შემოქმედებითი ჯგუფის ხელმძღვანელად და მონაწილეობს წარმოებების, აეროპორტების, საზღვაო სადგურების, ქალაქის კეთილმოწყობის, საკურორტო კომპლექსების, საზოგადოებრივი და საცხოვრებელი შენობა-ნაგებობების, მემორიალების და ქანდაკებების კომპოზიციების პროექტირებაში. ამავე წლებში მუშაობდა ევროპის ქალაქებში, სადაც მისი პროექტებით სხვადასხვა დანიშნულების ორბიექტები განხორციელდა.

1988 წელს გამართულ არქიტექტურის საერთაშორისო ბინალეზე, მიენიჭა პირველი პრემია (გრან-პრი), რის შედეგაც ქართველი და ამერიკელი ერთობლივი შემოქმედებითი ჯგუფის შემადგენლობაში მიწვეულა ა.შ.შ.-ში, თანამედროვე არქიტექტურაში ახალი ტექნოლოგიების დანერგვის პრაქტიკული გამოცდილების მისაღებად.

პარალელურად ანხორციელებს ინდივიდუალური საცხოვრებელი ბინების, შენობა-ნაგებობების, კაფე-ბარების, პაბების და სარესტორნო კომპლექსების არქიტექტურაზე და დიზაინზე მუშაობას, სადაც თავისი შემოქმედების ძირითად მიმართულებად მიაჩნია თანამედროვე და ტრადიციული არქიტექტურული სტილის სინთეზური შერწყმა, აგრო-დიზაინის ელემენტების აქტიური გამოყენებით.

ამჟამად არის საპროექტო-სამშენებლო სანარმო „პენტა-ინვესტ“-ის მთავარი არქიტექტორი. მუშაობს დაბა გუდაურის სამოთხილამურო სპორტკომპლექსის განვითარებაზე და შავი ზღვის სანაპიროზე, დაბა კვარიათში მრავალსართულიანი სასტუმროს ტიპის საცხოვრებელი კომპლექსის პროექტის განხორციელებაზე.

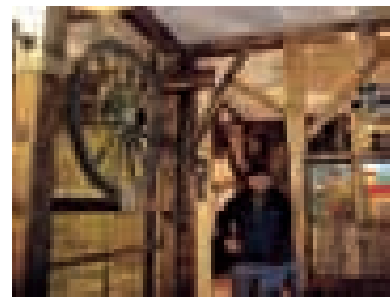
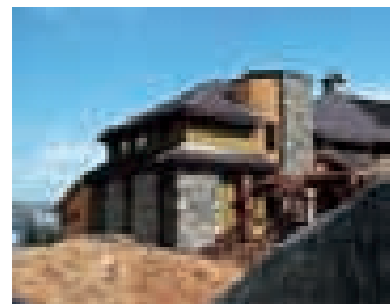
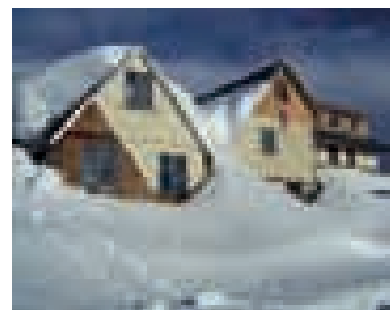
In 1970-1983 Dimitri Topuridze worked as senior research officer in the Urban Planning Studio of Zonal Scientific-Research Design Institute; main subject of his work at the Institute was architectural development in highland regions with complex relief. In the same years Dimitri Topuridze took part in development of city and district master plans for USSR republics and other countries.

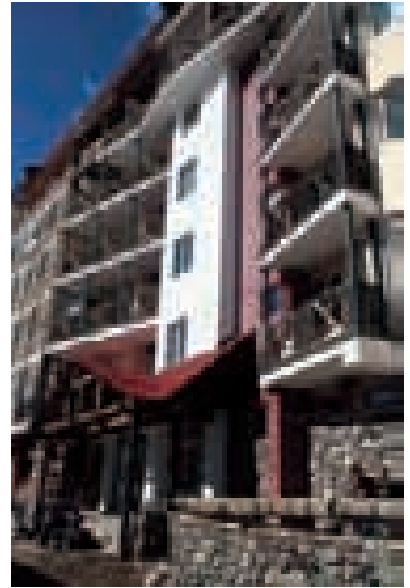
In 1983-1988 Dimitri Topuridze managed the Tbilisi Department of Moscow Project Development and Construction Bureau, taking part in designing of industrial complexes, air and seaports, urban infrastructure systems, resort complexes, public and residential constructions, memorials and sculptures.

In 1988 Dimitri Topuridze won the grand-prix at the International Architectural Biennale and was invited to the USA as a member of Georgian-American creative group in order to practically study the methods of application of advanced technologies in modern architecture.

All through his professional career, Dimitri Topuridze has been creating architectural and interior designs of single-family houses and apartments, constructions of different types, cafes, pubs and restaurant complexes; Dimitri Topuridze considers integration and synthesis of modern and traditional architectural styles with active involvement of agricultural design elements to be the priority direction of his creative activities.

At the time being Dimitri Topuridze is the head architect of project design and construction company "Penta-Invest"; he works on development of a sports complex in Gudauri ski resort and construction of a high-rise hotel-type residential complex project in Kvartia, at the Black Sea coast.

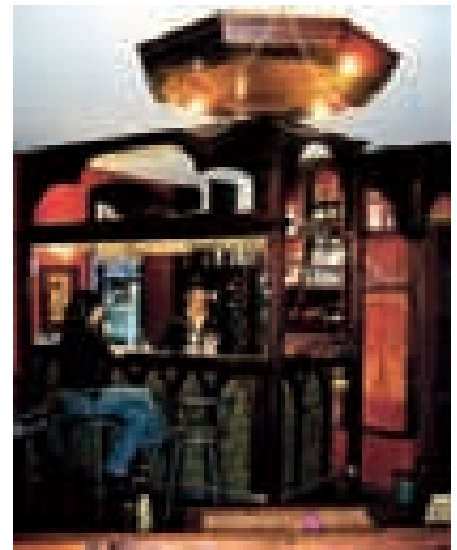
სპორტკომპლექსის საცხოვრებელი ერთეული დ. გუდაურში
Sports complex in Gudauri, apartment

რესტორანი „სანტა-ფე”.
ახვლედიანის ქ., თბილისი
Restaurant “Santa-Fe”;
Akhvlediani Street, Tbilisi

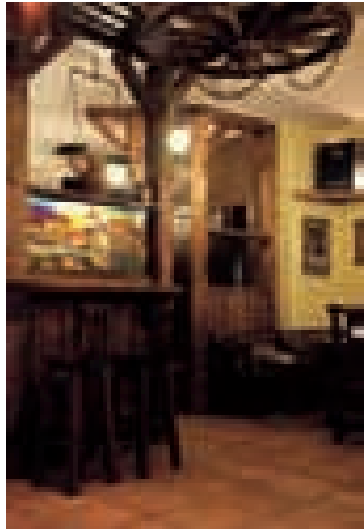
ბარ-რესტორანი „ტუკანი”. ჭიაჩელის
ქ., თბილისი
Pub-restaurant “Tucan”;
Kiacheli Street, Tbilisi

ინდური რესტორანი „მაჰარაჯა”.
ახვლედიანის ქ., თბილისი
Indian restaurant “Maharaja”, Akhvlediani
Street, Tbilisi

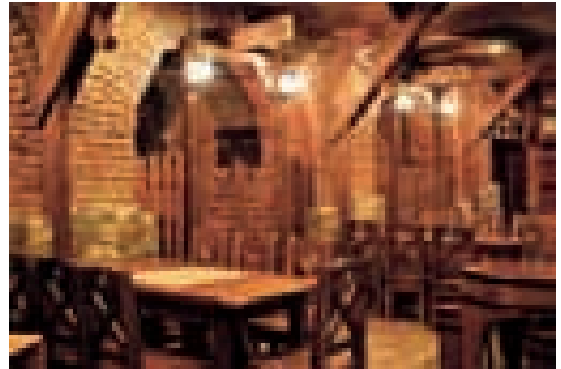

რესტორანი „კრომბახერი“ თბილისში
Restaurant "Krombacher", Tbilisi

ლუდის რესტორანი „ტიფლისი“.
რკინის რიგი, თბილისი.
Beer restaurant "Tiflis", Rkinis Rigi, Tbilisi

ლუდის რესტორანი „ბიგ-ბენი“.
არაუიშვილის ქ., თბილისი
Beer restaurant "Big Ben", Arakishvili Street, Tbilisi

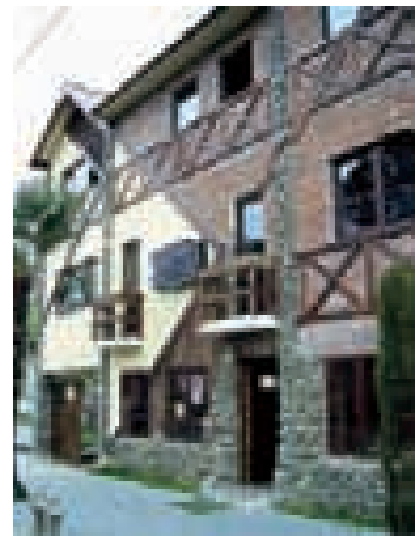
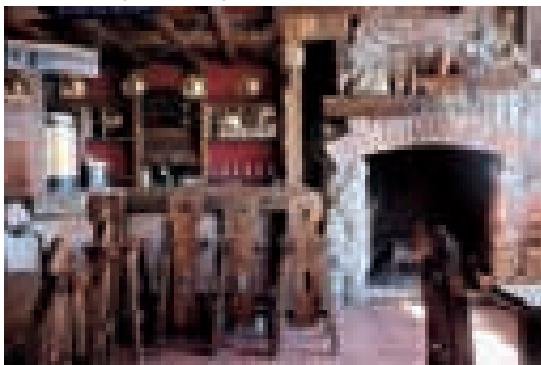

რესტორანი „კრომბახერი“ თბილისში
Restaurant "Krombacher", Tbilisi

სასტუმროს ტიპის
საცხოვრებელი კვარიათში
Hotel-type high-rise apartment block
in Kvariati

რესტორანი „ბაბაია“
ქ. კობულეთში.
Restaurant "Babaia", Kobuleti

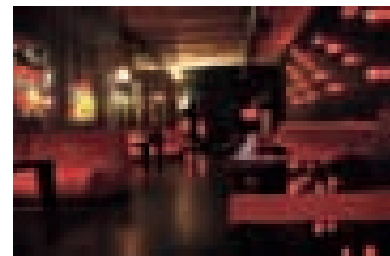
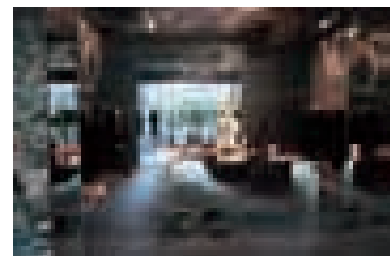
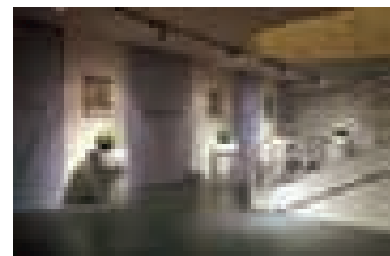
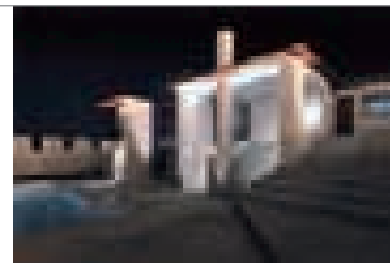
ბარ-რესტორანი „კრომბახერი“
დ. გუდაურის სპორტკომპლექსში
Bar-restaurant "Krombacher"
in Gudauri Sports Complex

ელენე ციციშვილი Elene Tsitsishvili

2003 წელს დაამთავრა (1997-2003 წწ.) თბილისის სახელმწიფო სამხატვრო აკადემიის არქიტექტურის ფაკულტეტი. სწავლასთან პარალელურად შემოქმედებითი საქმიანობა სტუდენტობის პერიოდში დაიწყო. მისი პირველი საინტერესო პროექტია ინდივიდუალური საცხოვრებელი სახლი ყაზბეგის გამზირზე, თბილისში.

უმალესი სასწავლებლის დამთავრებიდან დღემდე მუშაობს, როგორც დამოუკიდებელი არქიტექტორი და ანხორციელებს სხვადასხვა დანიშნულებისა და სირთულის ობიექტების არქიტექტურაზე და დიზაინზე მუშაობას, სადაც თავისი შემოქმედების ძირითად მიმართულებად მიაჩნია თანამედროვე და ტრადიციული არქიტექტურული სტილის სინთეზური შერწყმა.

2008 წელს ელენე ციციშვილის პროექტით განხორციელებული ერთ-ერთ ობიექტი - შოუ-რუმი „პიერო ლე ფო“ სპეციალური პრიზით აღინიშნა საერთაშორისო კონკურსის „არქიტექტურული პრემია 2008“, ნომინაციაში „საუკეთესო საზოგადოებრივი ინტერიერი“.

2009 წელს გახდა საერთაშორისო კონკურსის „არქიტექტურული პრემია 2009“ საუკეთესო ნომინანტი.

განხორციელებული პროექტები:

კლუბი „ვიტამინი“, ძველი თბილისი, ბამბის რიგი. ს. თაყაიშვილთან ერთად; შოურუმი - „პიერო ლე ფო“, ტაბიძის ქუჩა, თბილისი; ღვინის დუქანი ძველ თბილისში - „ტაროვინე“, ს. თაყაიშვილთან ერთად; რესტორანი „მით კაფე“. ფალიაშვილის ქუჩა, თბილისი; კაფე-ბარი 22, აბაშიძის ქ.№22, თბილისი; შოურუმი - „პიერო ლე ფო“, აბაშიძის ქუჩა, თბილისი; საცხოვრებელი სახლები და ბინები თბილისში (არქიტექტურა და დიზაინი), და სხვა მრავალი.

Elene Tsitsishvili graduated from the Architectural Faculty of Tbilisi State Academy of Art in 2003 (studied in 1997-2003). Her first interesting project is single-family house in Kazbegi Avenue, Tbilisi.

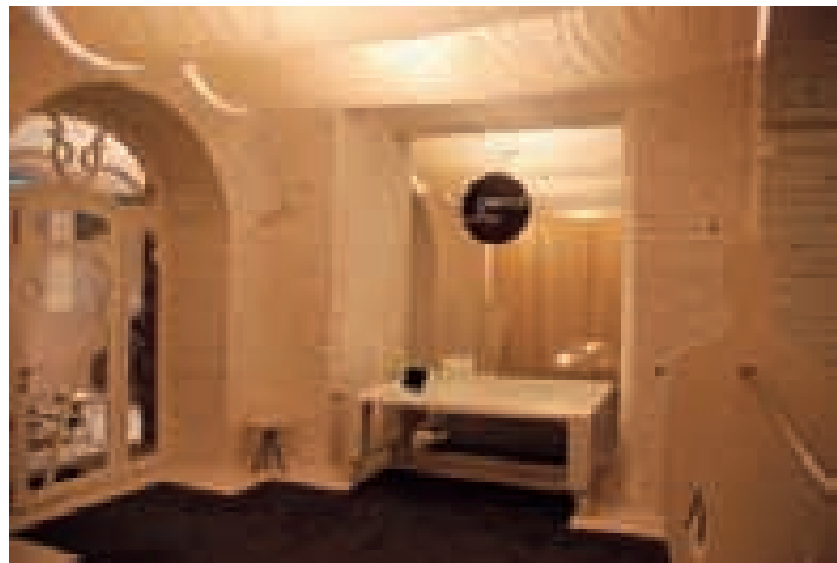
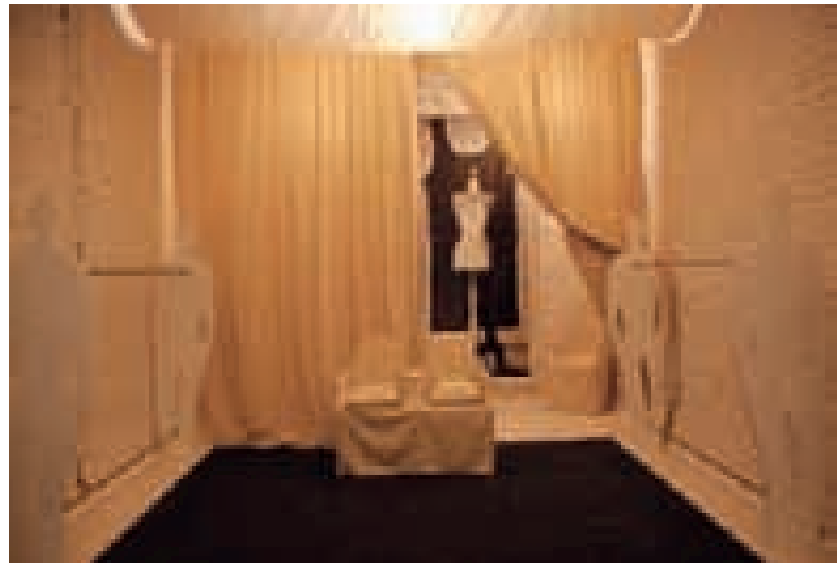
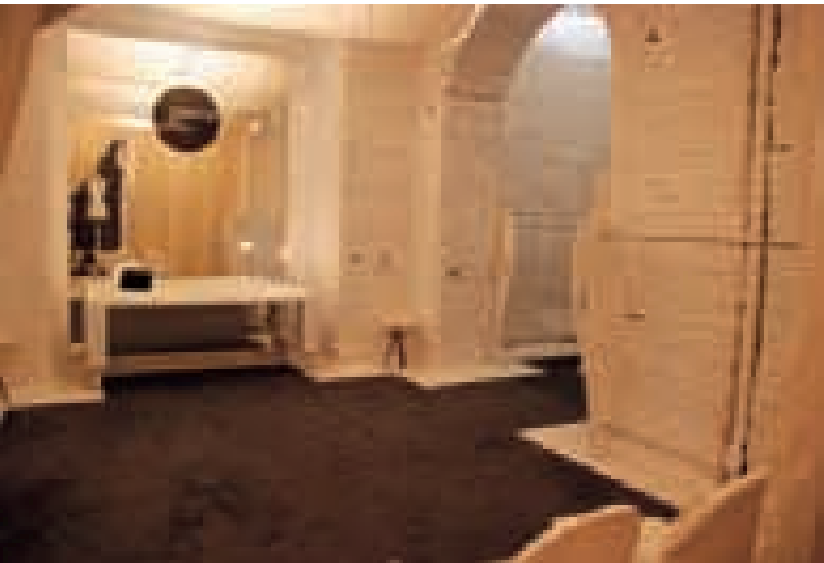
Since graduation Elene Tsitsishvili has been working as an independent architect; to date, she has created a wide range of diverse architectural and design projects. Elene Tsitsishvili believes that her main creative goal is smooth integration of modern and traditional architectural styles.

In 2008, one of Elene Tsitsishvili's realized projects – showroom “Pierrot le Fou” was awarded “Best Public Interior” prize at international exhibition “Architectural Award 2008”.

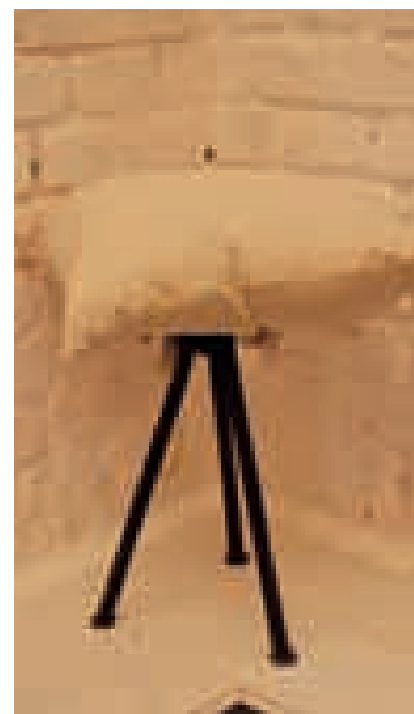
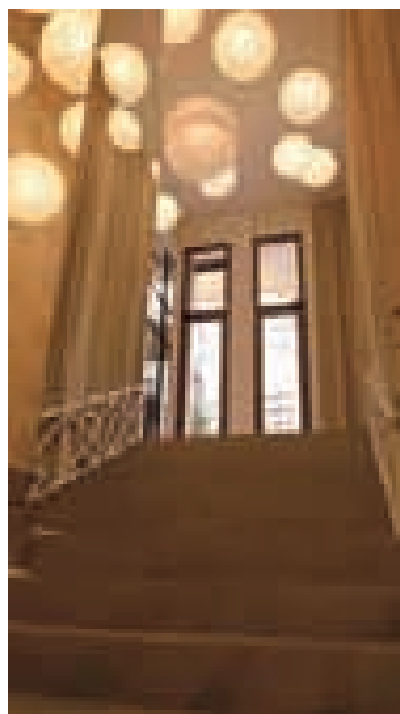
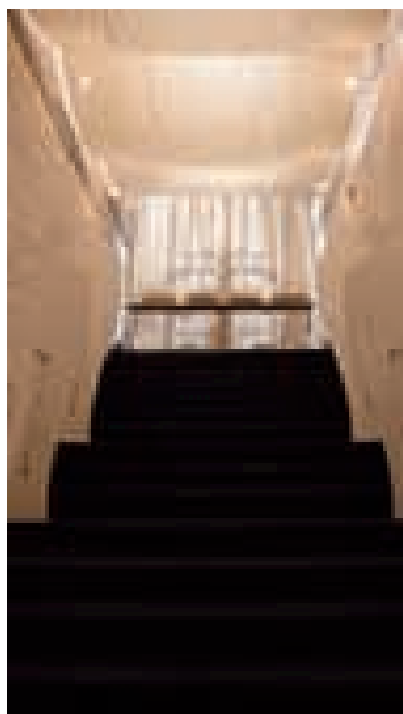
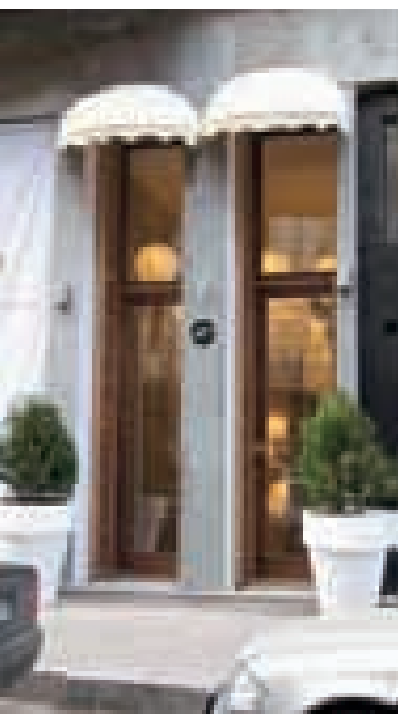
2009 - The best Nominee of international competition Architectural Award 2009

Realized projects:

“Vitamin” Club, old Tbilisi, Bambis Rigi (in cooperation with S. Takaishvili); showroom “Pierrot le Fou”, Tabidze Street, Tbilisi; wine tavern Tarovine in old Tbilisi (in cooperation with S. Takaishvili); restaurant “Meat Cafe”, Paliashvili Street, Tbilisi; restaurant “22”, 22 Abashidze Street, Tbilisi; showroom “Pierrot le Fou”, Abashidze Street, Tbilisi; residential houses and apartment interiors in Tbilisi, etc.

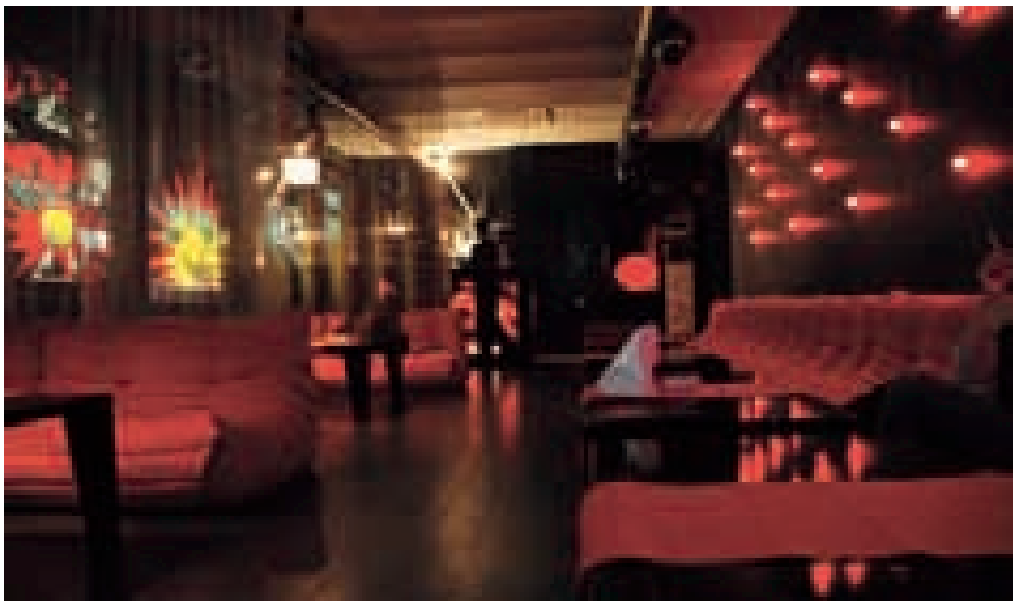
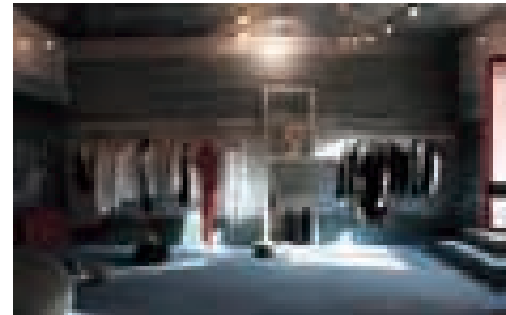
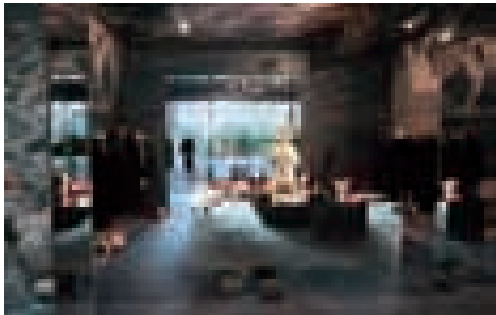
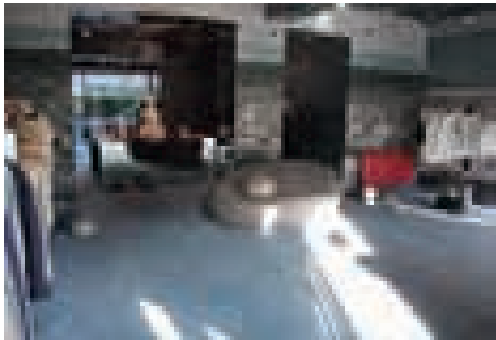
შოურუმი - „პიერო ლე ფო“. ტაბიძის ქუჩა, თბილისი
Pierrot le Fou, showroom. Tabidze str, Tbilisi

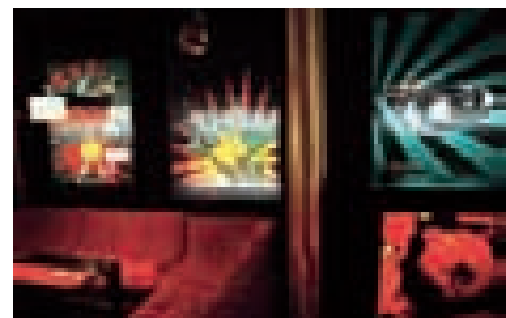
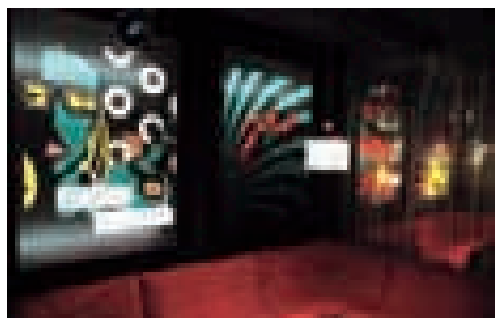
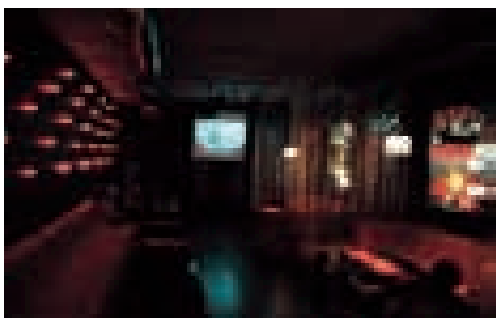
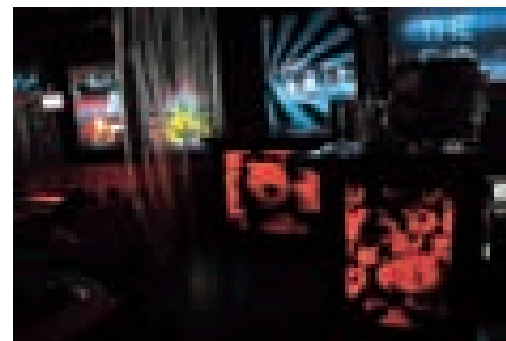
შოურუმი - „პიერო ლე ფო”.
აბაშიძის ქუჩა, თბილისი

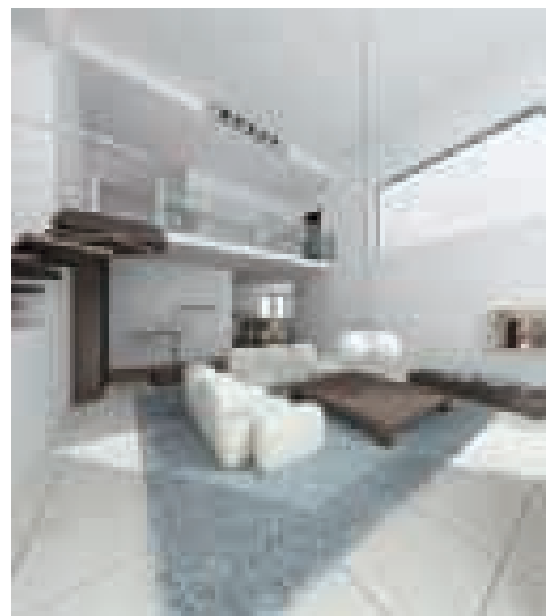
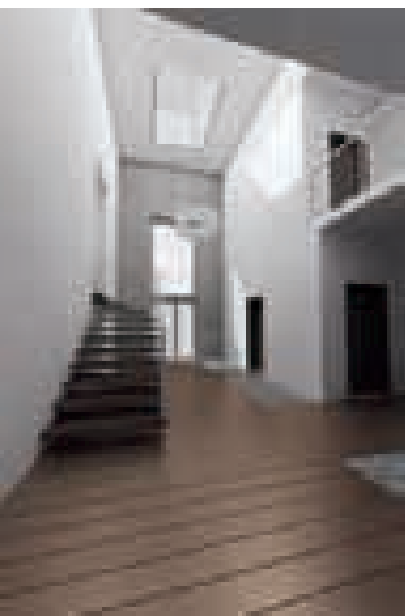
Pierrot le Fou, showroom.
Abashidze str, Tbilisi

კლუბი „ვიტამინი”, ძველი
თბილისი, ბამბის რიგი.
სანდრო თაყაიშვილთან
ერთად

Vitamin Club.
Bambis Rigi str, Old Tbilisi.
With Sandro Takaishvili

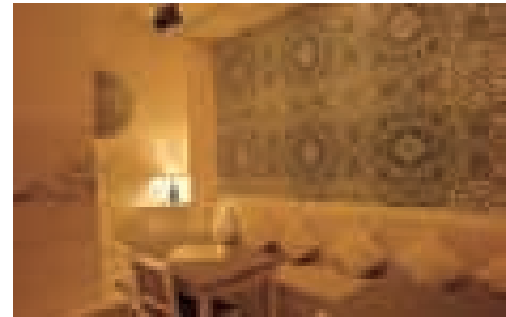
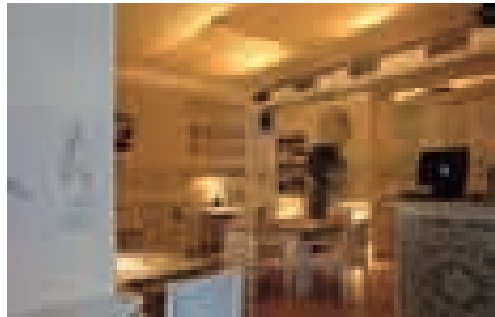
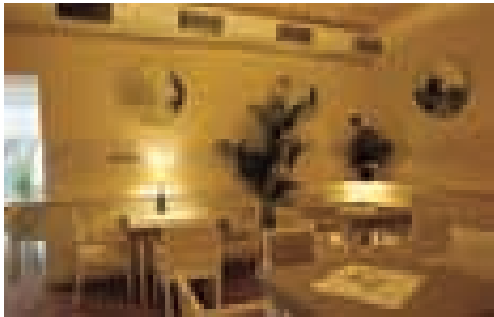

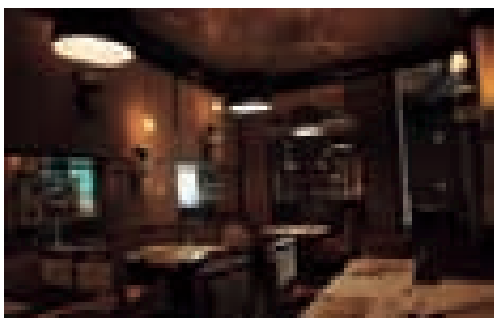
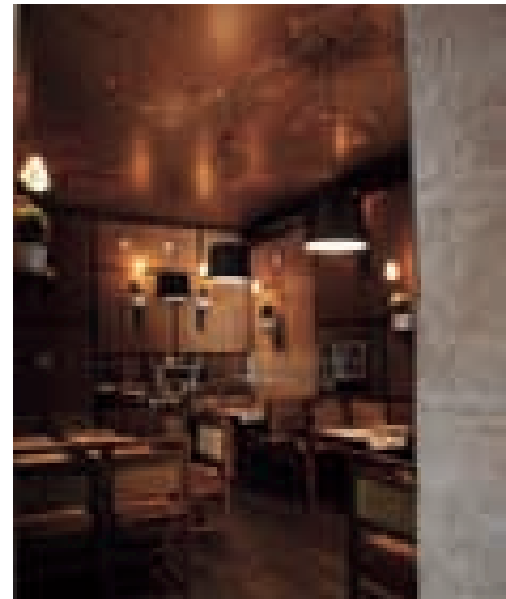
ინდივიდუალური საცხოვრებელი სახლი ყაზბეგის გამზირზე. რეკონსტრუქცია. სანდრო თაყაიშვილთან ერთად.
single-family House. under construction. with Sandro Takaishvili. Kazbegi Ave . Tbilisi

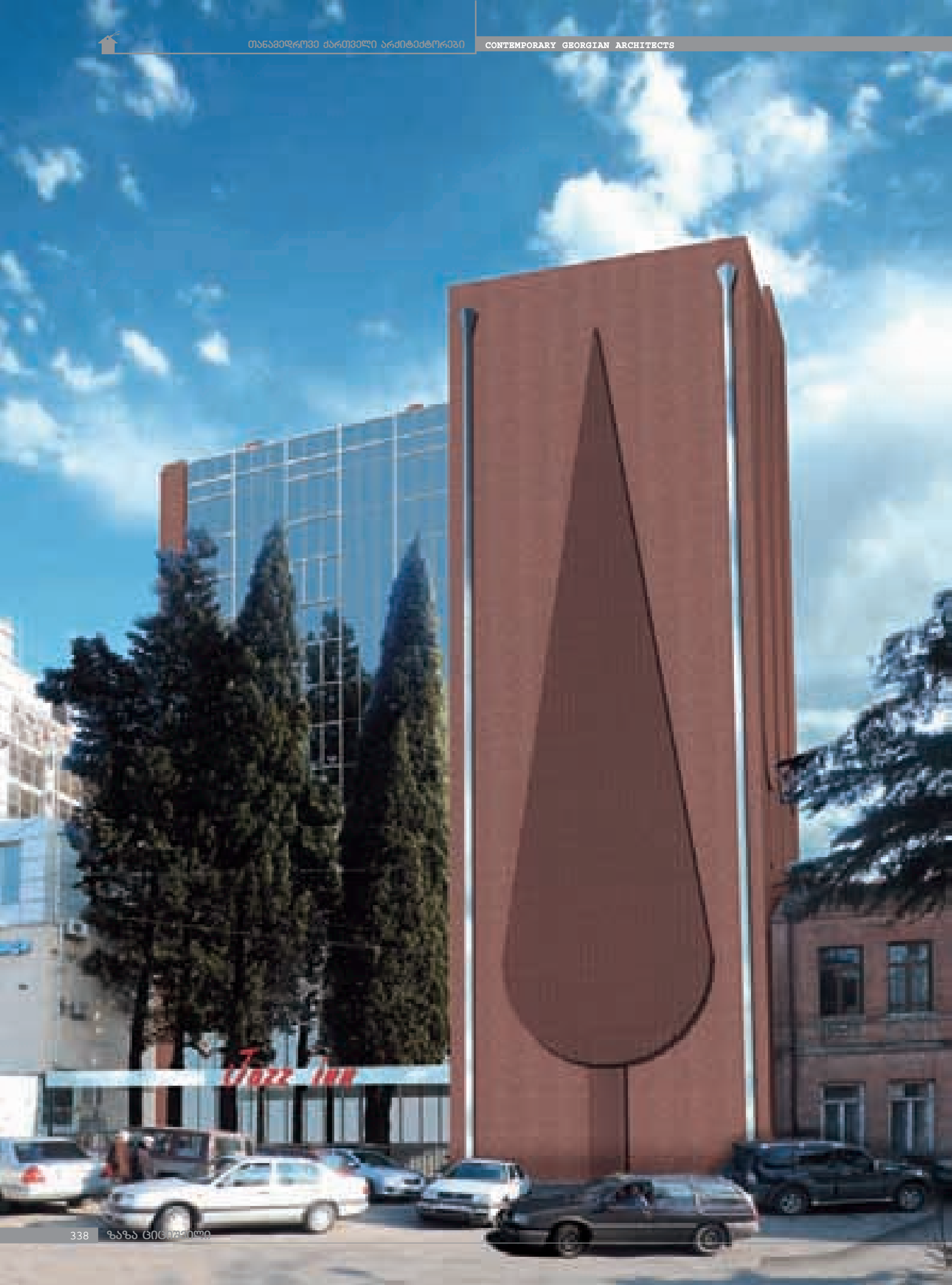

კაფე-ბარი 22.
აბაშიძის ქ.№22. თბილისი
22 Cafe-Bar. 22 Abashidze str. Tbilisi

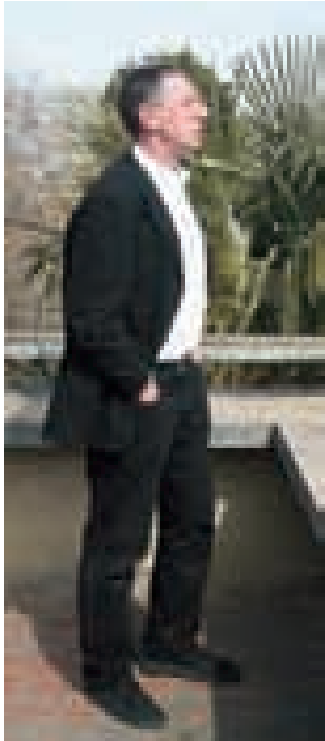
რესტორანი „მით კაფე“. ფალიაშვილის ქუჩა, თბილისი
Meat Kafe, Restaurant. Paliashvili str. Tbilisi

ზაზა ციციშვილი Zaza Tsitsishvili

1974 წელს დაამთავრა თბილისის პოლიტექნიკური ინსტიტუტის არქიტექტურის ფაკულტეტი. ინსტიტუტის დამთავრების შემდეგ 1981 წლამდე მუშაობდა „თბილქალაქპროექტში“. ამის შემდეგ დღემდე მუშაობს როგორც თავისუფალი არქიტექტორი.

Graduated from the architectural faculty of Tbilisi Polytechnic Institute in 1974. In 1974-1981 worked in Tbilisi Urban Design Institute. Since 1981 works as a freelance architect.

ტოტალიზატორი "აჭარა-ბეთი"
ავტორები ელენე და ზაზა
ციციშვილები

Totalizator "Adjara-bet"
Authors: Elene and Zaza Tsitsishvili

ინდივიდუალური საცხოვრებელი სახლი ვაკეში
(ტარაკანას სახლი)

Single family house in Vake
(Tarakan's House)

ინდივიდუალური საცხოვრებელი სახლი დიღომში
Single family house in Digomi

დიზაინ-ოტელი "XX საუკუნე" ძველ თბილისში
Design-Hotel "XX Century" in Old Tbilisi

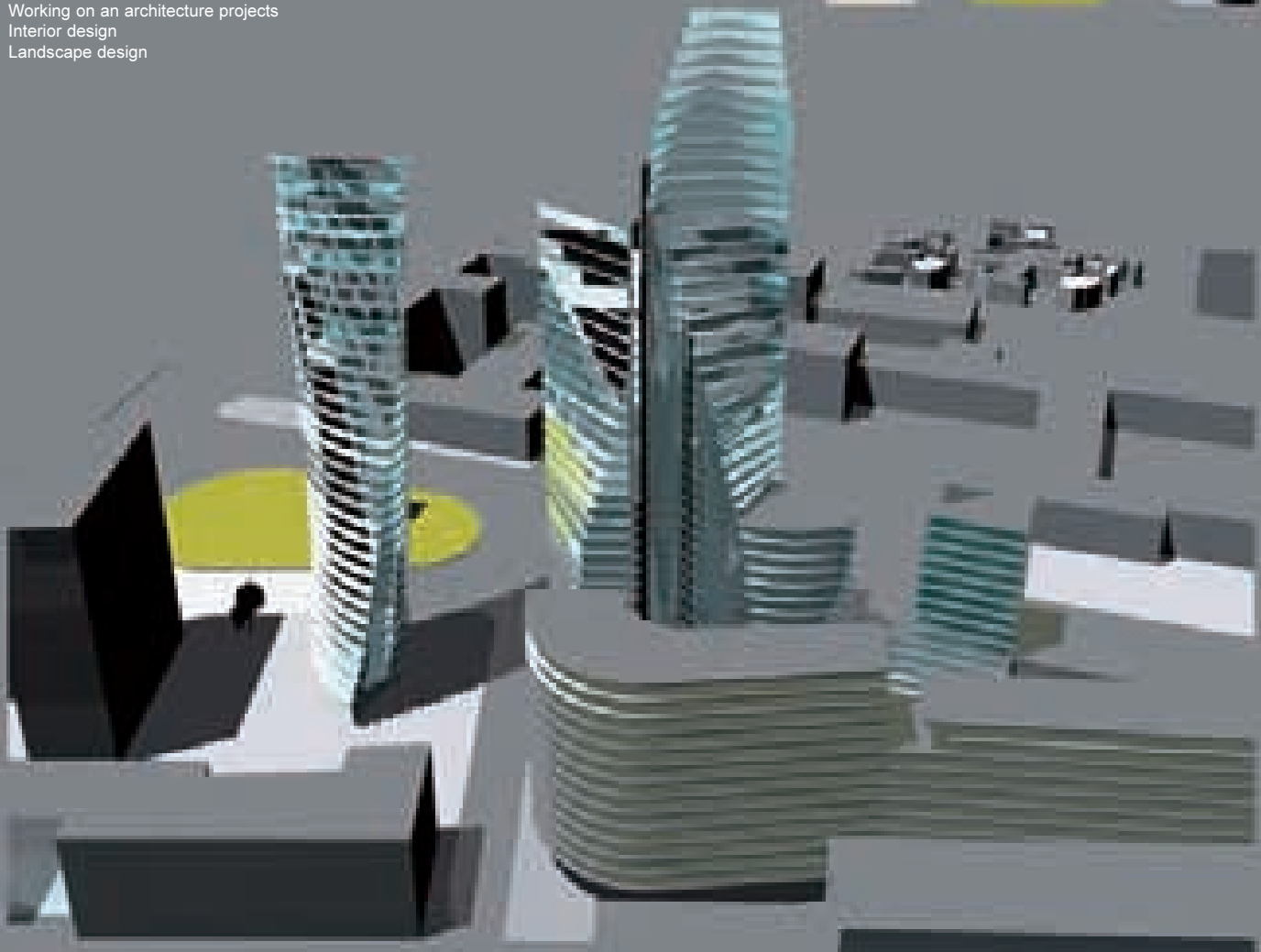

დავით ცუცქირიძე David Tsutsikiridze

2005 წელს დაამთავრა თბილისის სახელმწიფო სამხატვრო აკადემია, არქიტექტურის ფაკულტეტი. მუშაობს არქიტექტურულ პროექტებზე, ინტერიერის დიზაინზე, ლანდშაფტურ არქიტექტურაში.

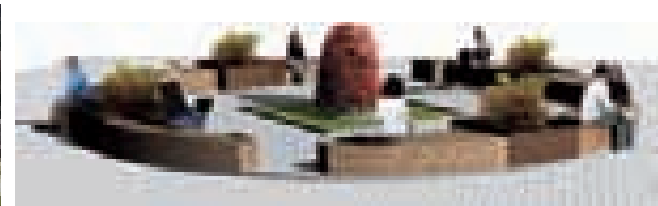
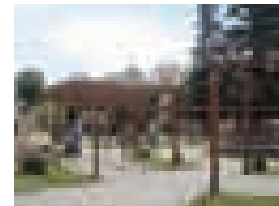
Graduated from Tbilisi State Academy of Arts
Faculty of Architecture
Working on an architecture projects
Interior design
Landscape design

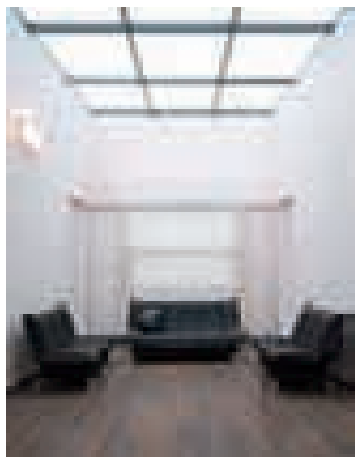
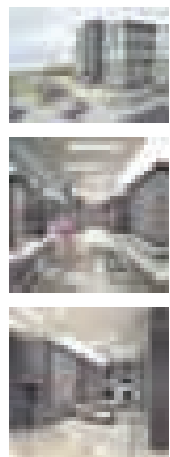
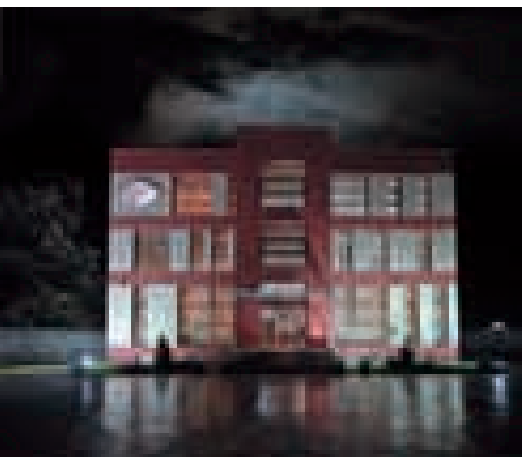

ქუთაისი, ბ. გაბაშვილის სახ. კულტურის და დასვენების პარკის და ვ. ანჯაფარიძის სახ. ბაღის რეკონსტრუქცია 2007-2008 წ.წ.

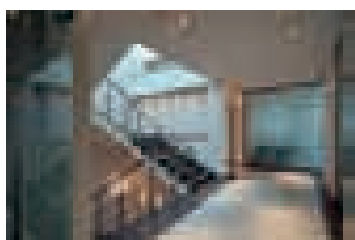
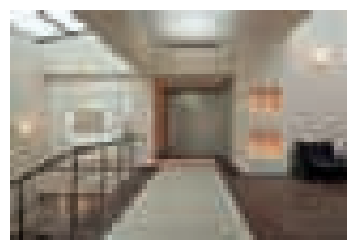
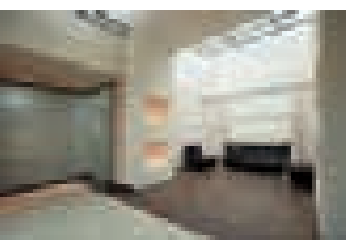
Kutaisi B. Gabashvili cultural and resting park V. Anjafaridze's park reconstruction (2007-2008)

თბილისი, კომპანია "ივერმედი"-ს ოფისი 2007 წ. Tbilisi. Ivermedi office 2007

თბილისი, არქიტექტურული სტუდია 2009წ. Tbilisi. Architectural studio 2009.

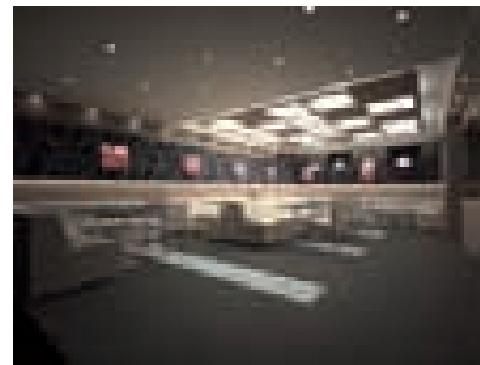
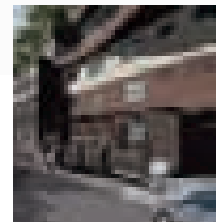
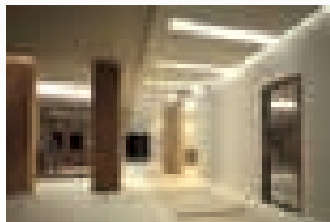

ბაკურიანი. სამკურნალო-დასასვენებელი კომპლექსი. 2008წ.
Bakuriani. Health Spa Resort- 2008

თბილისი. სამედიცინო ცენტრი.
კომპანია "MediClubGeorgia"
2004-2009 წწ.
Tbilisi. Medical Center.
MediClubGeorgia company
(2004-2009)

ქ. თბილისი, ინდივიდუალური საცხოვრებელი სახლები 2008-2009 წ/წ.
Single family houses. (2008-2009) Tbilisi.

სახლი ტაბახმელაში. ავტორები: გ. დევდარიანი, ო. ვეფხვაძე, გ. კარტოზია, გ. სარაჯიშვილი
House in Tabakhmela. Authors: G. Devdariani, O. Vepkhvadze, G. Kartozia, G. Sarajishvili

ოთარ ვეფხვაძე, გია კარტოზია, გოგი დევდარიანი Otar Vepkhvadze, Gia Kartoziya, Gogi Devdariani

ოთარ ვეფხვაძე

მხატვარ-დიზაინერი.
1975 წელს დაამთავრა თბილისის სამხატვრო აკადემიის კერამიკის ფაკულტეტი.
მხატვართა კავშირის წევრი 1976 წლიდან.
1990-1993 წლებში პედაგოგი აკადემიაში გამოყენებით ფაკულტეტზე.
1982 წელს ქ. ვალორისში (საფრანგეთი) მიიღო პიკასოს სახელობის პრემია, ვერცხლის მედალი.
2008 წელს დაარსა "არტ-კერა" სტუდიო

OTAR VEPKHVADZE

Artist-designer
1975 - graduated from Tbilisi State Academy of Arts, Department of Ceramic Arts
Member of the Union of Artists of Georgia since 1976
1990-1993 - lecturer in Tbilisi State Academy of Arts, Faculty of Applied Arts
1982 - Velorice (France); Winner of Picasso Award, silver medal
2008 founder Art-kera Studio

გია კარტოზია

1974 წელს დაამთავრა თბილისის სამხატვრო აკადემიის არქიტექტურის ფაკულტეტი.
1975-1990 წლებში მუშაობდა "საქქალაქმშენსახპროექტში".
1991 წლიდან ეწევა არქიტექტურულ პროექტირებას, როგორც კერძო პირი.
2001-2003 წლებში მუშაობდა დიზაინერად ტელეკომპანია "იმედში".
არქიტექტორთა კავშირის წევრი 1982 წლიდან.

GIA KARTOZIA

1974-Graduated from Tbilisi State Academy of Arts, Faculty of Architecture
1975-1990 - Georgia Urban Development Design Institute
Since 1991 - Freelance architect
2001-2003 - Designer in TV company "Imedi"
Member of the Union of Architects of Georgia since 1982

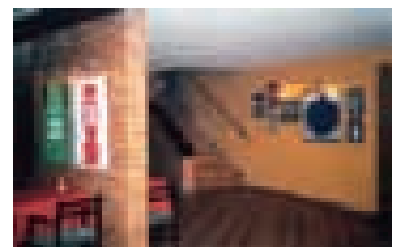
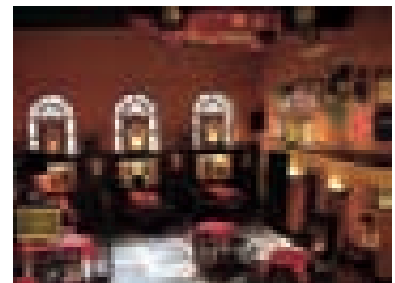

გიორგი დევდარიანი

1974 წელს დაამთავრა თბილისის სამხატვრო აკადემიის არქიტექტურის ფაკულტეტი.
1974-1986 წლებში მუშაობდა ტექნიკური ესთეტიკის ინსტიტუტში.
1987-1990 წლებში ეწეოდა პედაგოგიურ საქმიანობას დიზაინის ფაკულტეტზე აკადემიაში.
1991 წლიდან ეწევა არქიტექტურულ პროექტირებას, როგორც კერძო პირი.
არქიტექტორთა კავშირის წევრი 1983 წლიდან.
დიზაინერთა კავშირის წევრი 1987 წლიდან.

GIORGI DEVDARIANI

1974 - Graduated from Tbilisi State Academy of Arts, Faculty of Architecture
1974-1986 - worked in the Institute of Technical Aesthetics
1987-1990 - Teacher at Design Academy
Since 1991 - Freelance architect
Member of the Union of Architects of Georgia since 1983
Member of the Union of Designers of Georgia since 1987

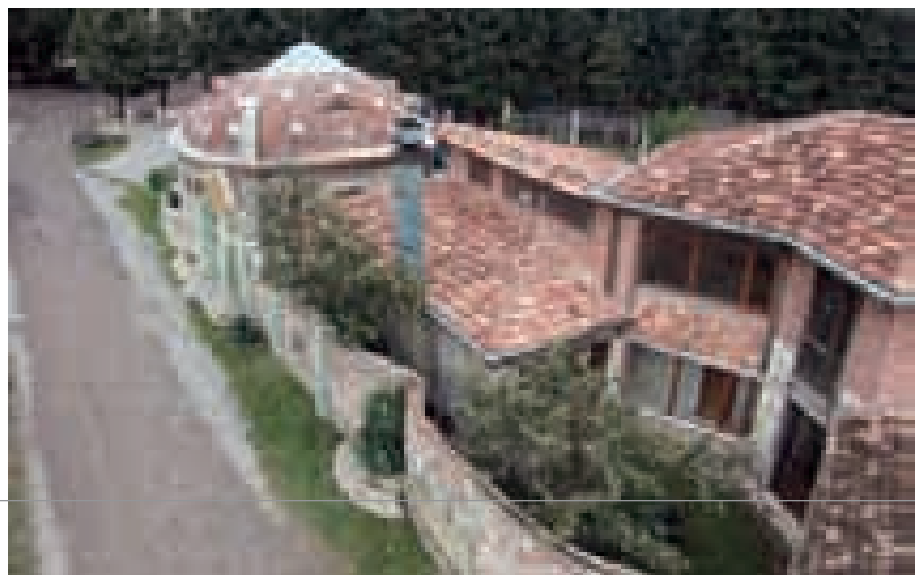

ოთარ ვეფხვაძის, გია კარტოზიას და გიორგი დევდარიანის შემოქმედებით ურთიერთობა დაიწყო ბოლო წლებში ოთარ ვეფხვაძის მიერ დაარსებულ "არტ-კერა" სტუდიის ფარგლებში.

Creative cooperation between Otar Vepkhvadze, Gia Kartoziya and Giorgi Devdariani started at Art-Kera Studio, founded by Otar Vepkhvadze.

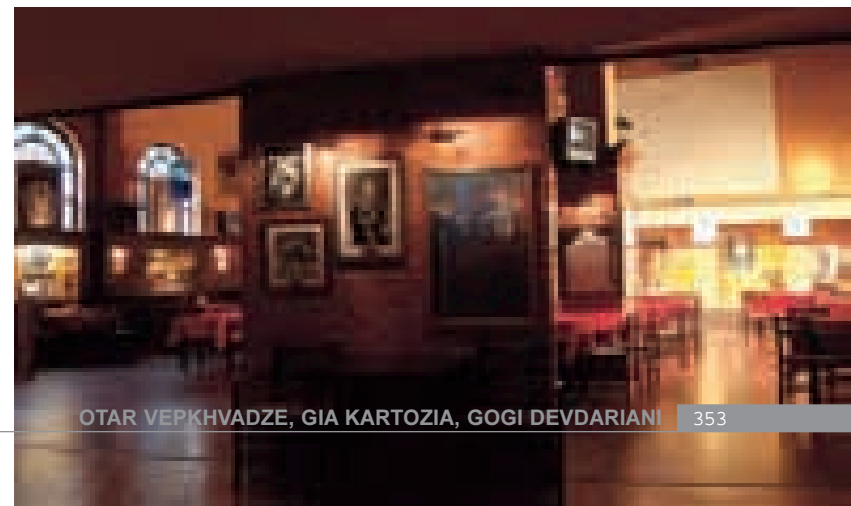
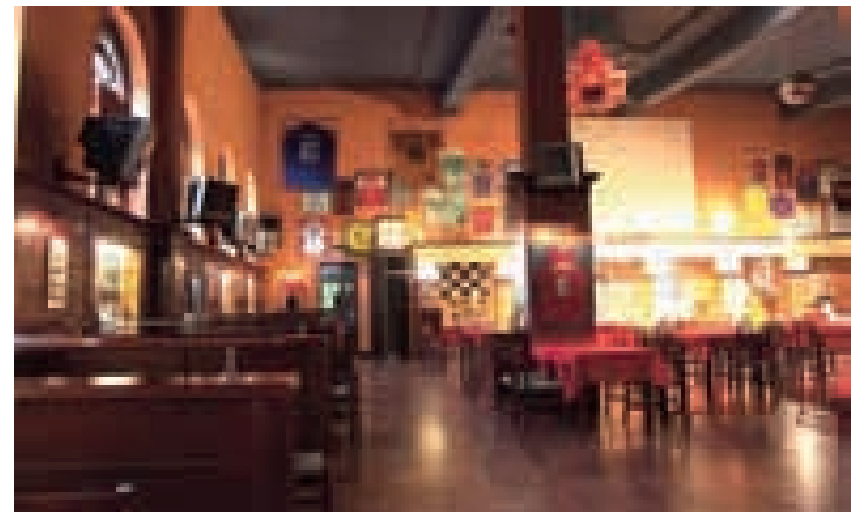

„არტ-კერა“. იდეის და დიზაინის ავტორი: ო. ვეფხვაძე. არქიტექტორი: გ. დევდარიანი
Art-Kera. Author of idea and design: O. Vepkhvadze. Architect: G. Devdariani

სპორტ კაფე. ავტორები: გ. კარტოზია, გ. დევდარიანი
World Sport Cafe. Authors: G. Kartoza, G. Devdariani.

ძმები ნიკოლაიშვილების სახელოსნო Workroom of Nikolaishvili brothers

ზურაბ ნიკოლაიშვილი

1982წ. დაამთავრა თბილისის სახელმწიფო სამხატვრო აკადემიის არქიტექტურის ფაკულტეტი; 1982-1986 წწ. - ელექტრონიკის სამინისტროს სამხატვრო საკონსტრუქციო ბიუროს თბილისის ფილიალი, მხატვარ-დიზაინერი; 1982-1992 წწ. - მშენებლობის სამინისტროს სამშენებლო ბიურო, წამყვანი არქიტექტორი და პროექტის მთავარი არქიტექტორი; 1992-1998 წწ. - ფირმა „დიდგორი“, დიზაინერული სახელოსნოს უფროსი; 1998-2001 წწ. - ფირმა „აიეტი-დიზაინის“ აღმასრულებელი დირექტორი; 2001 წ. - „ძმები ნიკოლაიშვილების სახელოსნო“-ს დამფუძნებელი.

ZURAB NIKOLAISHVILI

1982 - Graduated from Tbilisi State Academy of Art (faculty of architecture); 1982-1986 - Creative Construction Studio of the Ministry of Electronic Engineering, artist-designer; 1982-1992 - Construction Bureau of the Ministry of Construction, head architect; 1992-1998 - Didgori company, deputy manager of design studio; 1998-2001 - Aieti-Design, chief executive officer; 2001 - Dzmebi Nikolaishvili Studio, founder.

დავით ნიკოლაიშვილი

1982-1986 წწ. - მოსკოვის სამშენებლო-სამხატვრო საკონსტრუქციო ბიუროს თბილისის ფილიალი, არქიტექტორი, შემდეგ წამყვანი არქიტექტორი; 1986-1988 წწ. - საქართველოს კულტურის სამინისტროსთან არსებული სარეკლამო ბიუროს სამხატვრო სახელოსნო, წამყვანი მხატვარ-არქიტექტორი; 1988-91 წწ. - საქართველოს კულტურის სამინისტროსთან არსებული სამეცნიერო-შემოქმედებითი გაერთიანება „მატიანე“, მთავარი მხატვარი და სამხატვრო დარგში დირექტორის მოადგილე; 1992-98 წწ. - ფირმა „დიდგორთან“ არსებული არქიტექტურულ-სამხატვრო-სადიზაინერო სტუდია-სანარმოს არქიტექტორ-დიზაინერი, დირექტორი; 1998 წ. - ფირმა „აიეტი“ არსებული არქიტექტურულ-სამხატვრო-სადიზაინერო სანარმოს დირექტორის მოადგილე; 2001 წლიდან დღემდე - „ძმები ნიკოლაიშვილების სახელოსნო“-ს დამფუძნებელი.

DAVID NIKOLAISHVILI

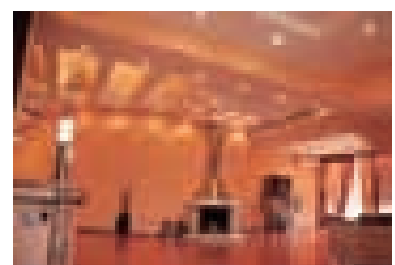
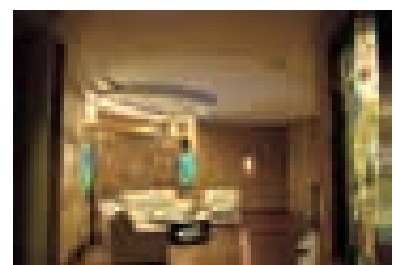
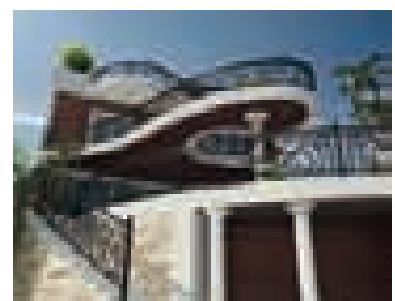
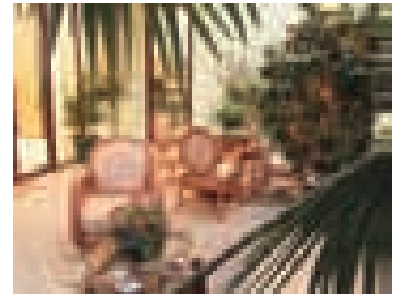
1982 - Graduated from Tbilisi State Academy of Art (faculty of applied arts, interior design department); 1982-1986 - Tbilisi Department of Moscow Project Development and Construction Bureau, architect (later promoted to the position of leading architect); 1986-1988 - Advertising Bureau at the Ministry of Culture of Georgia, head artist-architect of the design studio; 1988-1991 - Scientific-artistic Association Matiane, deputy art director; 1992-1998 - Didgori Company, director and architect-designer of architectural design studio; 1998 - Aieti-Design, deputy director of architectural design studio; 2001 - Dzmebi Nikolaishvili Studio, founder.

დავით და ზურაბ ნიკოლაიშვილები ერთობლივი პროექტები:

1982 წ. - ელექტრო ხელსაწყოთა ქარხნის ინტერიერები, ქ. მოსკოვი; 1982 წ. - ქარხანა „ელექტრონიკა“, ქ. კისლოვოდსკი; 1983 წ. - „ელექტრო ხელსაწყოთა“ ქარხანა, ქ. ვინიცა; 1984 წ. - ელექტრო საქონლის გამოფენის ექსპოზიცია, ქ. ლენინგრადი; 1984 წ. - მოსკოვის სამშენებლო-სამხატვრო-საკონსტრუქციო ბიურო, ინტერიერი, ქ. მოსკოვი; 1984 წ. - დასვენებელი კომპლექსი „ელექტრონიკა“, ინტერიერები, მიმდ. ტერიტორიის პროექტირება, ქ. სოჭი; 1984 წ. - ქარხანა „ბურონი“ ინტერიერები, მიმდებარე ტერიტორია; 1989-1990 წწ. - არქიტექტურულ-ფორმალური და მხარეთმცოდნეობითი მუზეუმის ექსპოზიცია, ქ. ფოთი; 1990 წ. - ნიკოლაძის სახლ-მუზეუმი, რესტავრაცია, ქ. ფოთი; 1990წ. - ნიკოლაძის ცხოვრებისა და მოღვაწეობის ამსახველი გამოფენის ექსპოზიცია, ქ. ფოთი; 1992 წ. - სანარმო „თეთრონის“, საფირმო მალაზია, ქ. თბილისი; 2001-02 წწ. - სასტუმრო Prima Vera Hotel, ინტერიერები, ქ. თბილისი; 2001-02წწ. - „ელ-დეპოს“ ქსელის ინტერიერები, ქ. თბილისი; 2002 წ. - კონსოლტინგ „ელისო“, ინტერიერი, ქ. თბილისი; 2002 წ. - მალაზია „გერმანული სტილი“, ინტერიერი, ქ. თბილისი; 2003 წ. - ჰოლდინგის მთავარი ოფისის, კაფე, მიმდ. ტერიტორია, ქ. თბილისი; 2004წ. - საფეხურთო კლუბ „ამერის“ ბაზა, ქ. თბილისი; 2004წ. - ფირმა „სამგორი XXI“, ინტერიერი, ქ. თბილისი; 2004წ. - სუპერმარკეტის რეკონსტრუქცია, ქ. თბილისი; 2004წ. - მალაზია „როზალის“ ინტერიერი, ქ. თბილისი; 2005 წ. - მალაზიები „კონიკა“, ქ. თბილისი; 2005 წ. - ბ. პატარკაციშვილის ცენტრ. ოფისის კაფერესტორნი, ღვინის დარბაზი; 2005 წ. - გასართობი ცენტრი, ქ. ბათუმში; 2005წ. - სასტუმრო კეჩხოზში; 2005 წ. - კომპანია „მაერსკის“ ინტერიერი, ქ. თბილისი; 2005 წ. - სასადილო ბლოკი ჯეოსელის ოფისში, ქ. თბილისი; 2007-2008 წწ. - სასტუმრო ბაკურიაში; საცხოვრებელი სახლები და ბინები თბილისში, ნავჯისში, წყნეთში და ა.შ. არქიტექტურა და დიზაინი და სხვა.

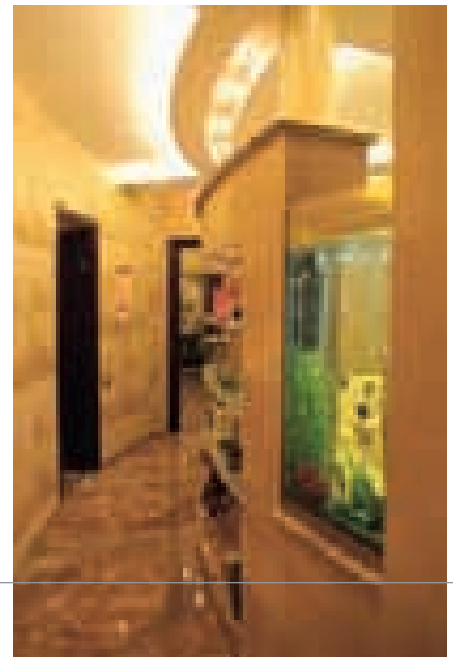
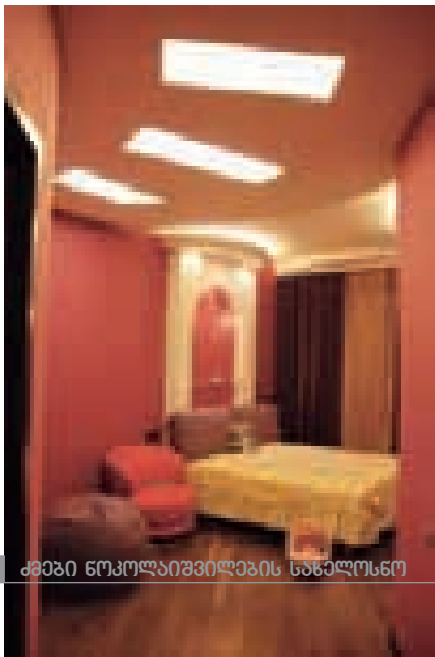
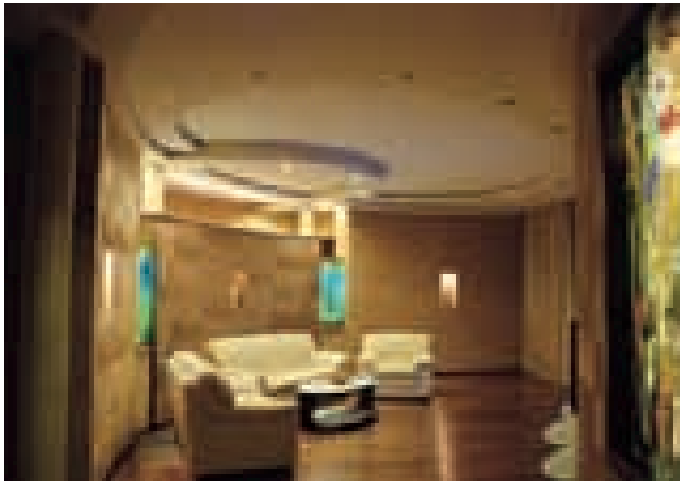
Main realized projects of David and Zurab Nikolaishvili

1982 - interiors of electric appliance plant, Moscow; 1982 - Electronics plant, Kislovodsk; 1983 - Electric appliance plant, Vinita; 1984 - Design of exposition of electric appliances at the exhibition, in Leningrad; 1984 - Project Development and Construction Bureau, interior design, Moscow; 1984 - Residential complex, interior and site design, Sochi; 1984 - Buroni plant, interior and site design; 1989-1990 - Exposition of the West-Georgian Archaeology and Local History Museum, Poti; 1990 - Tower reconstruction; N. Nikoladze's House Museum, Poti; 1990 - Exposition at N. Nikoladze's House-Museum, Poti; 1992 - Sales outlet at chemical plant "Tetroni", Tbilisi; 2001-2002 - Prima Vera Hotel interiors, Tbilisi; 2001-2002 - El-Depo network interiors, Tbilisi; 2002 - Interior of Eliso Cinema, Tbilisi; 2002 - Interior of "German Style" shop, Tbilisi; 2003 - cafeteria at the ground floor of holding headquarters, Tbilisi; 2004 - Hotel for sportsmen at Ameri Football Club Facility, Tbilisi; 2004 - Interior of "Samgori XXI" Company office, Tbilisi; 2004 - Reconstruction of a supermarket, Tbilisi; 2004 - Interior of shop "Rosale", Tbilisi; 2005 - "Konica" shops in Tbilisi; 2005 - Cafe-restaurant and wine-testing hall in B. Patarkatsishvili's headquarters; 2005 - Entertainment Center in Batumi; 2005 - Hotel in Kechkhobi; 2005 - Interior of "Maersk Sealand" office, Tbilisi; 2005 - Canteen facility in Geocell headquarters, Tbilisi; 2007-2008 - Hotel in Bakuriani; Residential houses and apartments in Tbilisi, Tsavkisi, Tskneti, etc. - architectural and interior design and etc.

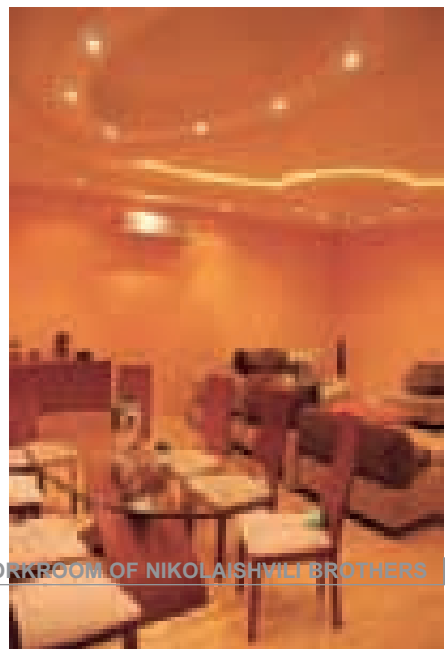
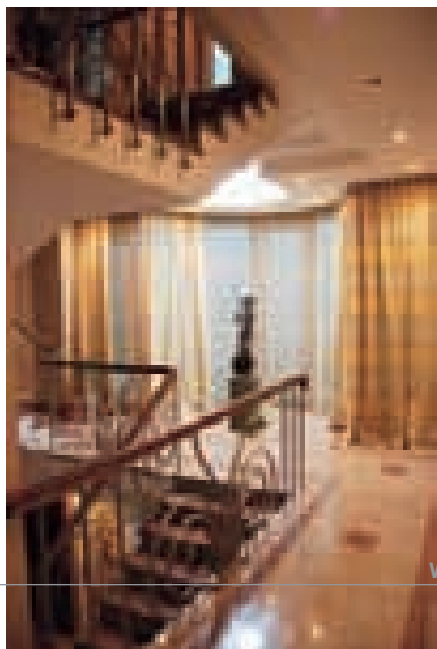
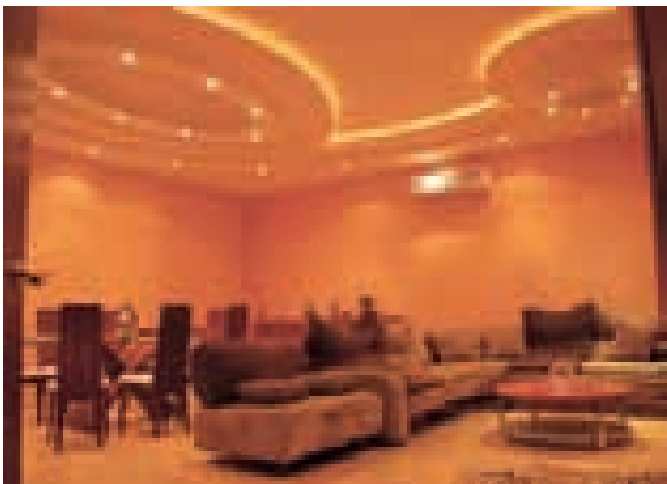

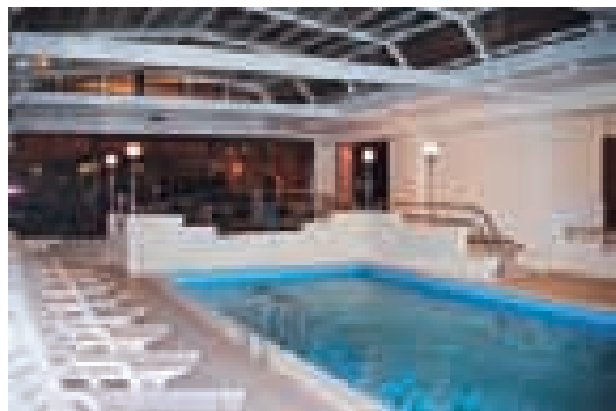
საცხოვრებელი სახლის ინტერიერი თბილისში
Residential interior. Tbilisi

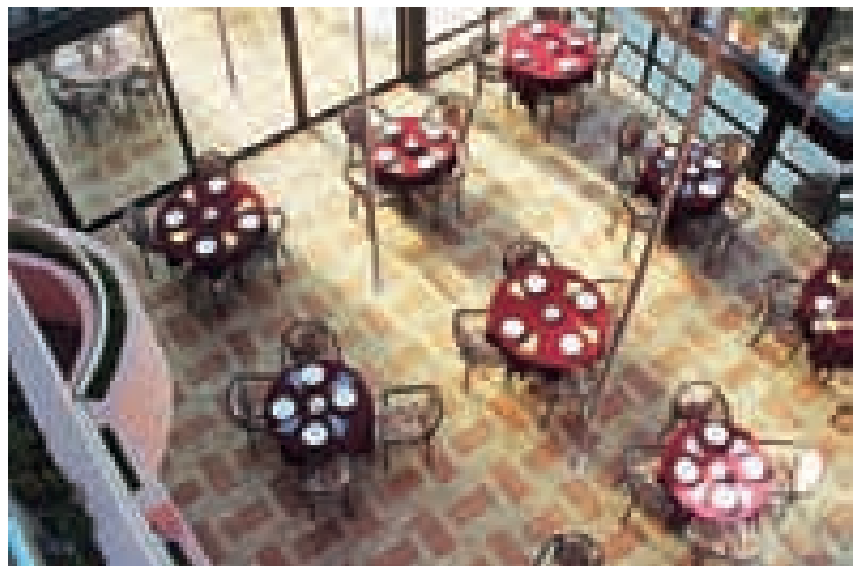
ინდივიდუალური საცხოვრებელი სახლი თბილისში
Single-family house in Tbilisi

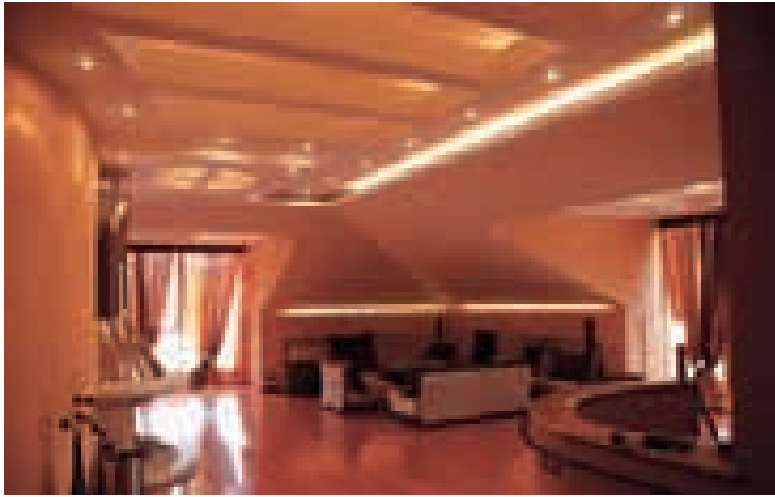

სასტუმრო
"Prima Vera Hotel",
ინტერიერები,
ქ. თბილისი

Prima Vera Hotel,
Interiors, Tbilisi

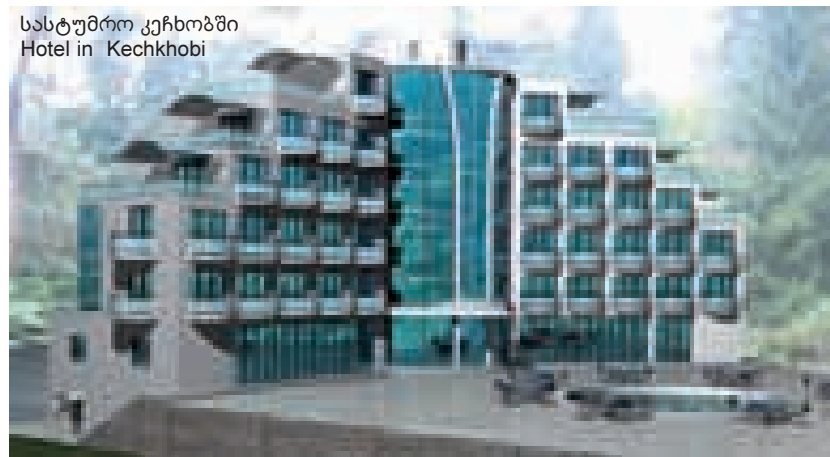
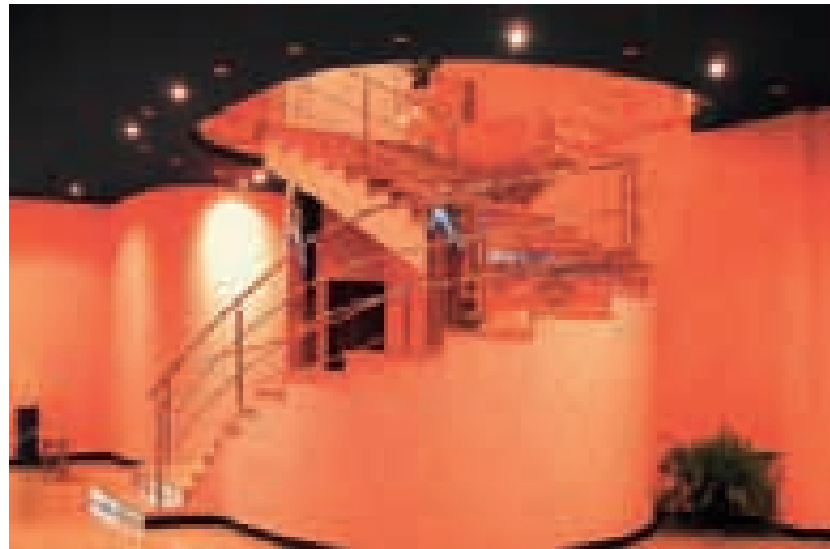
საცხოვრებელი სახლის ინტერიერი თბილისში
Residential interior. Tbilisi

საცხოვრებელი სახლის ინტერიერი თბილისში
Residential interior. Tbilisi

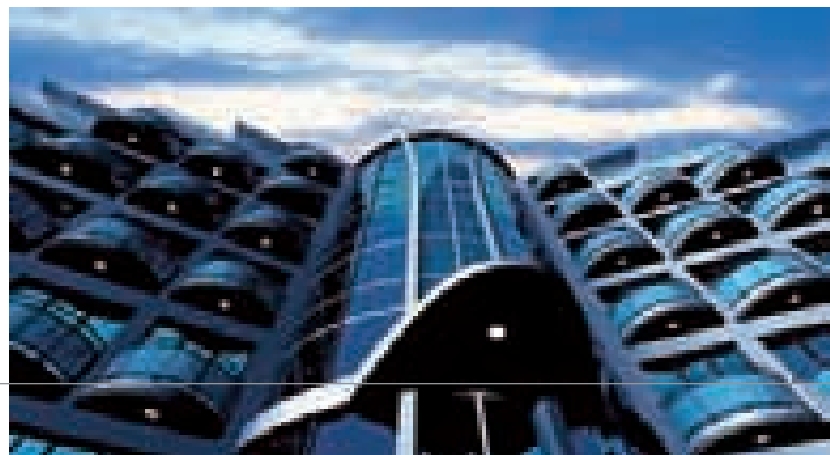

კონოტეატრის "ელისო" ინტერიერი, ქ. თბილისი
Interior of Eliso Cinema, Tbilisi

სასტუმრო კეჩხოზი
Hotel in Kechkhobi

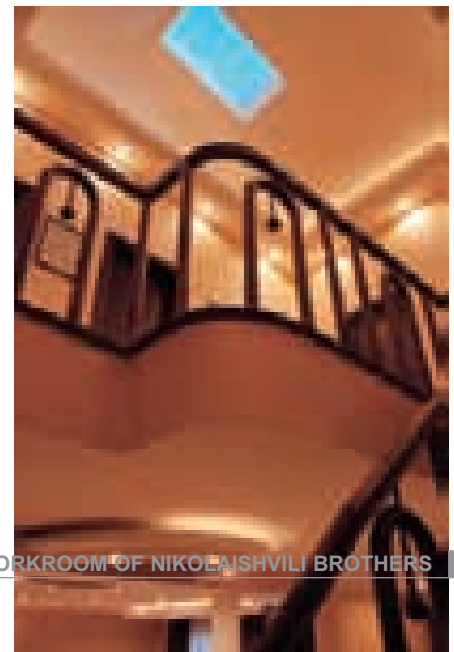
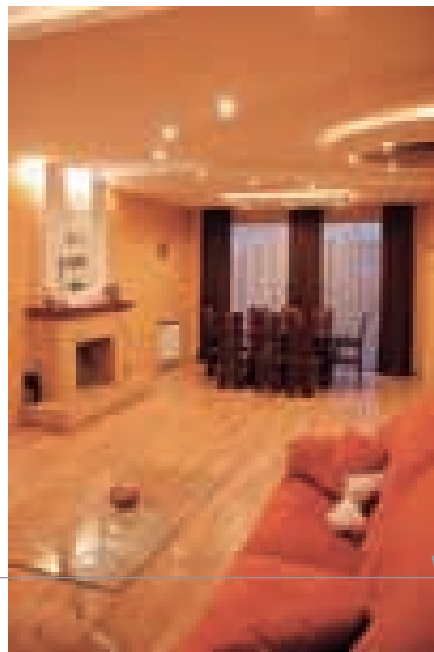
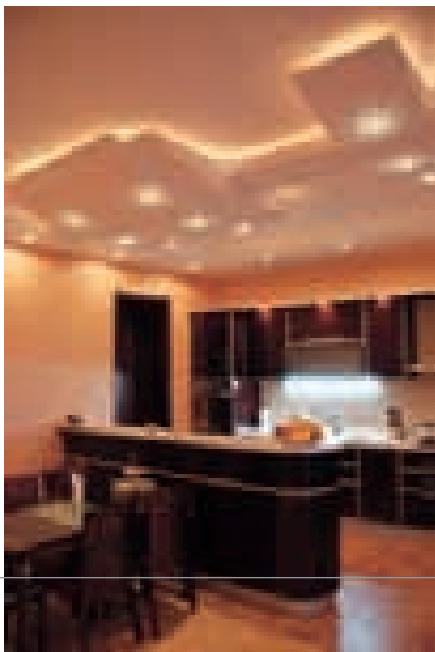

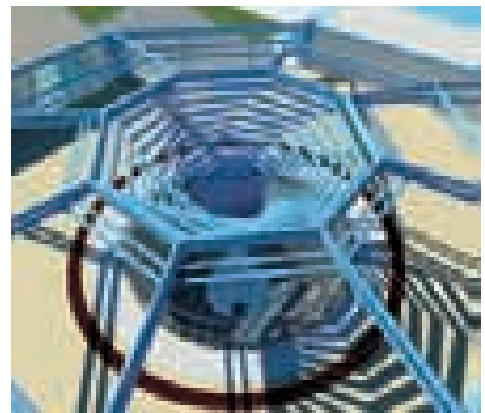

მრავალსართულიანი საცხოვრებელი სახლი
„მზიურში“, თბილისი
High-rise residential house in Mziuri Park, Tbilisi

საცხოვრებელი სახლის
ინტერიერი. თბილისი
Residential interior, Tbilisi

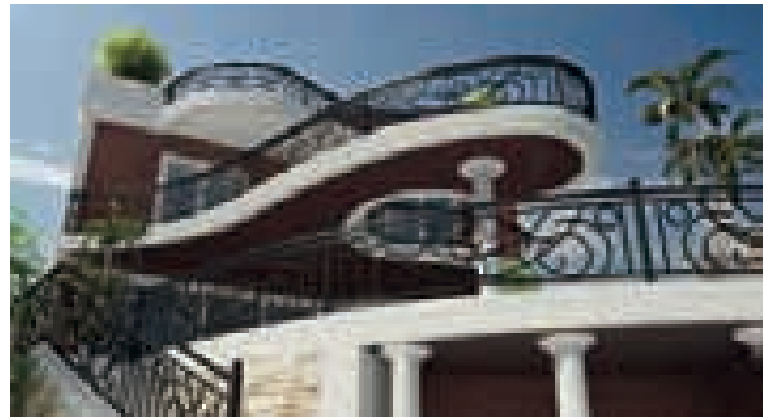
ქ. ბათუმში ბულვარზე გასართობი ცენტრი. დიზაინერ მამუკა ნაჭუჭიასთან ერთად.
Batumi Boulevard; entertainment center. With designer Mamuka Nachkebia.

ფოტო მაღაზია "კონიკა". ქ. თბილისი
"Konica" photo studio, Tbilisi

ქ. თბილისი გლდანში სასტუმრო სპორტსმენებისათვის საფეხბურთო კლუბ "ამერის" ბაზა. თანაავტორი: არჩილ ფავლენიშვილი
Tbilisi, Gldani district; hotel for the sportsmen at the Ameri Football Club facility. Coauthor: Archil Pavlenishvili

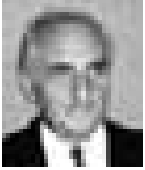

ინდივიდუალური საცხოვრებელი სახლი მცხეთაში
Single-family house in Mtskheta

საკონტაქტო ინფორმაცია

Feedback

Abuladze Guram
Tel.: +995 32 96 04 30

architects.ge

Architects.ge company

Partners: Levan Mushkudiani, Gaga Kiknadze
Address: 18/5 Uznadze Str., 0102, Tbilisi, Georgia
Tel: + 995 32 91 07 03. Fax: + 995 32 91 07 04
E-mail: architects@arch.ge
Web: www.arch.ge

Architectural & Design Group LLC.

Director: Zakaria Kurdiani
Address: 11 Mosashvili street, 0162, Tbilisi, Georgia
Office Tel./Fax.: +995 32 23 00 98
Mob.: + 995 99 16 35 87
E-mail: zakariakurdiani@yahoo.com

Architectural Group A+1

Address: 83 Vaja-Pshavela Ave., Tbilisi, Georgia
Tel: +995 32 32 46 42
Mob: +995 77 79 72 79

ArtExclusive Ltd.

Boris Paichadze - Director, Architect. Phone: +995 93 33 04 57
Zurab Dvalishvili - Architect. Phone: +995 97 53 42 22
Address: 16 Vaja-Pshavela ave, Tbilisi, Georgia
E-mail: exclusiveinterior@yahoo.com
Web: www.artexclusive.ge

Artstudio project

Giorgi Sulaberidze - Partner Architect
Address: 3/5 Galaqtioni (Tabidze)Str., Tbilisi, Georgia
Tel: +995 32 99 66 40;
Mob: +995 99 54 12 81
E-mail: info@artstudio.ge

Atrium Studio

Address: 35a Chavchavadze ave., Tbilisi, Georgia
Mob.: +995 77 41 63 03
Mob.: + 995 99 73 30 36
E-mail: nugzari52@gmail.com

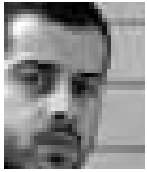
Axis Ltd

Address: 24 Kazbegi ave., 0160 Tbilisi, Georgia
Tel.: (+995 32) 24 17 17
Fax.: (+995 32) 24 17 17
E-mail: info@axis.ge
Web: www.axis.ge

Bakhtadze Ina

Designer of ArtX company
Mob.: +995 9950 47 87
E-mail: inabakhtadze@yahoo.com
Home address: 141 Nutsbidze str. Tbilisi, Georgia

Baliashvili Misha

Architect, Director of Studio 3 Squadrates
 Mob: +995 77 23 77 99. Tel: + 995 32 18 36 43. Fax: +995 32 95 78 38
 Address: 95 Uznadze Str. 0102. Tbilisi, Georgia.
 E-mail: m.baliashvili@3squares.ge
 Web: www.3squares.ge

Beridze Giorgi (Goga)

Workshop address: 27/29 Petriashvili Str.,
 0179, Tbilisi, Georgia
 Tel: +995 32 91 68 86
 Mob: +995 99 16 83 13
 E-mail: gogaberi@yahoo.com

Chkhaidze Mamuka - Architect

Phone: +995 95 91 00 08
 Razmadze Archil - Architect
 Phone: +995 99 90 55 05
 E-mail: eskizi-XXI@mail.ru

Chkhetia Goga

address; n1 26 May sq, 0171 Tbilisi, Georgia
 Tel.: +995 32 36 53 83
 fax.: +995 32 36 36 82
 Mob.: +995 99 57 30 01
 E-mail: goga.chkhetia@adjaragroup.com

Collegium company

Address: 8 Sanapiro str., Tbilisi, Georgia
 Mob.: +995 79 94 06 44
 Mob.: +995 99 11 91 92
 E-mail: collegium.t@gmail.com
 Web.: www.collegium.ge

Creative Studio David Makharoblishvili

Address: 30 Leselidze str, Tbilisi, Georgia
 Mob: +995 77 42 96 70
 E-mail: dm_creativestudio@yahoo.com

Creative Studio KOBULIEBI AND PARTNERS

Office Phone: +995 32 93 29 67
 Mob.: + 995 99 57 87 63
 E-mail: kobuliebi@rambler.ru

Dekari Ltd

Levan Chkhaidze - Director, Architect. Mob: +995 99 58 87 85
 David Slowinski - Shief Architect. Mob: +995 99 28 07 03
 Address: 51 Vaja -Pshavela Ave., Tbilisi, Georgia
 Tel: +995 32 39 40 91
 E-mail: dekari@gol.ge

DESIGNBUREAU

Address: 41 Irakli Abashidze str. 0179, Tbilisi, Georgia
 Tel: +995 32 25 10 22
 Fax: +995 32 25 10 21
 E-mail: info@designbureau.ge
 Web: www.designbureau.ge

Devdariani Giorgi

Address: 24a S. Chikovani str., b4 Flat, Tbilisi, Georgia
 Tel.: +995 32 33 28 02
 Mob.: +995 99 51 67 80
 E-mail: devgogi@hotmail.com

Dmark Ltd

Tel.: +995 32 23 40 08
 E-mail: info@dmark.ge
 Web: www.dmark.ge

Gagnidze Merab

The Main Architect of the Urbanistic-Architectural-Design studio - "Mega Studio"
 Address: 8 Adam Mitskevichi Str. 0194. Tbilisi, Georgia
 Tel./Fax: +995 32 38 56 10
 Mob: +995 99 50 30 25
 E-mail: merab@megastudio.ge, info@megastudio.ge

Gamkrelidze Irakli

Tbilisi, Georgia
 Mob.: +995 77 78 56 94
 Phone: + 995 32 92 36 20
 E-mail: gamkrelidze.irakli@yahoo.com

Gia & Archil Kurdiani Studio "DYNASTY" Ltd.

Mob: +995 99 11 19 99, Tel: +995 32 23 37 01
 Office Phone: +995 90 11 19 99
 Address: 44 Barnovi Str., Tbilisi, Georgia
 E-mail: akurdiani@dynasty.ge
 Web: www.dynasty.ge

Golodze Sandro

Office Tel./Fax.: +995 32 99 09 59
 Address: 1 Al. Chavchavadze ave., I blind alley, Tbilisi, Georgia.
 Mob: +995 99 14 12 80
 E-mail: sgolodze@yahoo.com

Gujejiani Merab

Chief Architect - Architects & CO Ltd
 Address: 8 Beliashvili str. 0159, Tbilisi, Georgia
 Tel./Fax: +995 32 51 80 58
 Mob: +995 99 57 09 60
 E-mail: marchicom@hotmail.com, archandco@yahoo.com

I studio

Address: 20a T. Tabidze str. 0179, Tbilisi Georgia
 Shalva Japaridze
 Tel: +995 32 39 40 05; Mob: +995 77 44 10 43; E-mail: shalvajaparidze11@gmail.com
 Zaza Iashvili
 Mob: +995 77 41 16 48; E-mail: iashvili.zaza@yahoo.com

Kartozia Gia

Address: 8 I.Abashidze str., 5 blind alley, 12a.Flat., Tbilisi, Georgia
 Tel.: +995 32 22 17 92
 Mob.: +995 77 40 05 05

Khmaladze Giorgi

Mob: +995 99 53 19 81
E-mail: george@khmaladze.ge
Web: www.khmaladze.ge

Khmaladze Lado

Mob.: +995 99 51 21 01
E-mail: info@lateriti.ge
Web: www.lateriti.ge

Khurtsilava David - Partner Architect

InexDesign Ltd
Address: 8 Sioni Str. "karvasla", Tbilisi, Georgia
Tel./Fax.: +995 32 43 89 10; Mob: +995 99 27 03 88
E-mail: d.khurtsilava@inexdesign.ge
Web: www.inexdesign.ge

Korkia Dato

E-mail: dato.korkia@silkroad.ge

Korkotashvili Aleko

Architect -Designer, Georgian Technical University, full professor
Address: 24a Chiqovani str., 88 Flat, Tbilisi, Georgia.
Mob: +995 77 40 15 50
E-mail: alex.kork@yahoo.com
Web: www.alex.ge

Maisaia Lado

Address: 37 bv. dela source 06400 Cannes, France
Tel.:
E-mail: v.luxar@orange.fr

M-G Studio

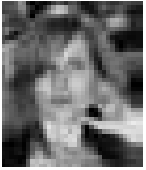
Office address: I entrance, 21 apart.,
18 Zestaphoni str., Tbilisi, Georgia
Office tel.: +995 32 34 23 14
Mob: +995 99 62 11 13
E-mail: mj_studio1@yahoo.com

Mosulishvili Dimitri

Chief architect of DS Art Company
Founder of "Style" company and `Architects Club~
Mob: +995 99 90 00 18
E-mail: dima_mosulishvili@yahoo.com
Web: style-magazine.com.ge

Mosulishvili George

Founder of Mosulishvili & Partners Ltd.
Address: 4 Freedom Square , 0105. Tbilisi, Georgia
Tel: + 995 32 99 06 20; Mob: + 995 77 79 92 05
Fax: + 995 32 99 06 20
E-mail: mail@mosulishvili.com

Omanadze Emma

Address: 26/2 Al. Kazbegi Ave., Tbilisi, Georgia
Tel: +995 32 30 61 11; Mob: +995 58 20 00 98
E-mail: info@citydesign.ge
Web: www.citydesign.ge
Skype ID: citydesign.info

Petviashvili Andro

Office Tel./Fax.: +995 32 99 09 59
Address: 1 Al. Chavchavadze ave., I blind alley, Tbilisi, Georgia.
Mob: +995 99 10 02 77
E-mail: apetviashvili@yahoo.com

Piramida Ltd

Address: 14 Pasanauri str, Tbilisi, Georgia
Office tel: +995 32 25 70 03; fax.: +995 32 25 70 04; E-mail: piramida100@yahoo.com
Mamuka Zviadadze - Mob: +995 99 51 69 53; E-mail: mzviadadze@yahoo.com
Zaza Tsintsadze - Mob: +995 99 50 31 10
Zurab Lolashvili - Mob: +995 99 15 80 78

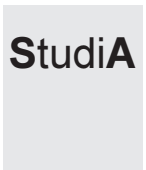
Pirtskhalava Khatuna

Mob: +995 99 97 19 43
Mob: +995 77 59 60 06
Mob: +995 77 522 244
E-mail: khatuna4@rambler.ru
E-mail: vdb_company@mail.ru

Shashiashvili Laliko

Architect of KHURO XI Ltd.
Address: 16 Krtsanisi str., Tbilisi, Georgia
Mob: +995 97 90 88 80

Studia

Mob.: +995 71 44 22 08
Mob.: +995 77 40 08 64
Mob.: +995 93 31 67 01
Web: www.studia.ge

Studia 2 Ltd

Ge 2 Ltd
Address: 11/14 Akhvlediani str., 380008 Tbilisi, Georgia
Tel.: +995 32 93 55 26
Fax.: +995 32 92 19 63
E-mail: studio2two@gmail.com

Studio GILS

Address: 21 Griboedov str.; Tbilisi; Georgia.
Tel: +995 32 99 76 36
Web: www.gils.ge
Gela Iordanishvili - Mob: +995 99 24 89 75; E-mail: gi@gils.ge
Levan Salukvadze - Mob: +995 99 58 82 91; E-mail: ls@gils.ge

Svimonishvili Irakli

Address: 8 Mitskevichi str., Tbilisi, Georgia
Mob.: +995 74 57 74 74
E-mail: irakli-sv@mail.ru

Topuridze Dimitri

Address: 15 G. Akhvlediani str., 0108, Tbilisi, Georgia
 Phone: +995 32 98 70 93
 Mob: +995 99 50 72 27
 E-mail: dimat47@mail.ru

Tsitsishvili Elene

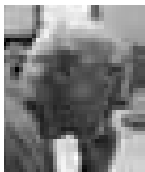
Architect 2 Ltd
 Address: 31 Abashidze str., Tbilisi, Georgia.
 Tel.: +995 32 18 25 05
 Mob.: + 995 99 10 12 12
 E-mail: info@pierrolefou.com

Tsitsishvili Zaza

Address: sixth. workroom, 39 Chavchavadze ave., Tbilisi, Georgia
 Mob.: +995 99 24 93 38
 E-mail: annatsitsishvili@gmail.com

Tsutskiridze David

Tbilisi, Georgia
 Mob.: +995 95 78 04 04
 E-mail: d.tsutskiridze@mcb.com.ge
 architects@list.ru

Vepkhvadze Otar

Address: 8 Digomi, 34 Grigol Peradze str., Tbilisi, Georgia
 Tel.: +995 32 47 11 82
 Mob.: +995 99 13 19 75
 E-mail: otovep@gmail.com

Workroom of Nikolaishvili brothers

Zurab Nikolaishvili
 Mob: +995 99 17 32 64
 David Nikolaishvili
 Mob: +995 99 17 32 65
 E-mail: z_nikolaishvili@mail.ru

Nino Laghidze

Architect, Editor in chief of STYLE magazine
 Author of the book - " Georgian Architecture & Modern Georgian Architects"
 Mob: +995 93 42 74 73
 E-mail: nino@style-magazine.com.ge, inbox@archistyle.ge
 Web: www.style-magazine.com.ge

